

Theophili Raynavdi Societatis Iesv Theologi, Opera Omnia

Tam hactenus inedita, quàm alias excusa, longo Authoris labore aucta & emendata : Accessit Tomvs Integer Complectens Indices Septemdecim in vniversum Opus, omnium quotquot prodierunt locupletissimos, Qvibus Absolvvtvs Divinae Av Humanae Eruditionis Thesaurus Orbi literato aperitur ; Adiectus est ...

Raynaud, Théophile

Lugduni, 1665

Liber Secundvs. Enodatio Catholica editi diuinitùs Ænigmatis, proposita, & accuratè discussa, subiunctoque sacrorum Emblematum apparatu illustrata.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-79561](#)

LIBER SECUNDVS.

*Enodatio Catholica editi diuinitatis Enigmatis, proposita, & accuratè discussa, subiuncta
et quoque sacrorum Emblematum apparatu illustrata.*

A Enigmatis diuinitatis propositi endationem hereticis tam multis, quos hactenus reculimus, ac repulimus tam infeliciter cessisse mirum nequam illi constitutas enigma legitimè exponendis causas non tenuerim, sed à recto aueris, per avia, & paropera deslexerim. Advocacionem caelestis lucis ei esse premiamentam qui hanc endationem cogitat, edebamus, atque ad fidem à Deo exoratae humiliè tenuerim, cornibus in veritatem tamen intelleximus placido non satis penetratam, minimè erectam, commendabamus: putatrem denique animi, ne fumus aut fulgo exercitentia: victiorum è conscientia ceno evaporans, quæ ræpè accidere obseruat S. Augustinus, intelligentia lumen extingueret, vel excipiendum præcluderet, curadam omni studio admonebamus. At hi iudicio proprio condemnatis, & libi ipsi pessimi consultores, ac magistri nonorum dogmatum facti, concileatis Ecclesiæ scitis, & fidei rubrica abiecta turpissime impegerunt. Quam in veteribus errandi citè hoc ænigmata radicem, ad nuperos quoque verè transferendam S. Anselm. lib. de Incarn. Verbi cap. 2. his verbis aperuit [Solent quidam cùm ceperint quasi cornua confidentis libi scientia producere, nequantes] quod si quis astimat se seire aliquid, nondum cognovit quemadmodum oporteat eum sciens, antequam habeant per soliditatem fidei alas spiritalis profundendo in altissimas de fide questiones assurgere. Unde sit, ut dum ad illa, qua priù fidei scalam erigunt, sicut scriptum est, nisi credideritis non intelligere, præposto è priù per intellectum conantur ascendere, in multimodos exortes: per intellectus defensione cogantur descendere. Palam namque est, quia illi non habent fidei firmatam, qui quoniam quod credunt, intelligere non possunt, disputant contra eisdem fidei à sanctis Patribus confirmatam veritatem: velut si vespertiliores, & nocturni, non nisi in nocte cœlum videntes, de meridianis Solis tadiis disceptent contra aquilas. Solem ipsum irreuerberato visu intuentes. Pris ergo fidei mundandum est cor.] Hoc totius sanctissimi primo fundamento, fide (inquit) de vera destinatio Seclavii, cor nequam mundans, & ad excepientem diuinam locum preparasse, sed horrendis turpitudinibus, quas premere consuliens videtur, dehonestantes vitam humanam, prouâ lâ se alegagile Spiritus. S. lucem, quâ propositi ænigmatis caliginem dispellent, scilicet tenetricos statim perudere liquidò posse in confessio est. Quare relictis erroribus, & eorum inanibus enigmatis propositi extricationibus explosis, ad columnam, & firmamentum veritatis, Catholicam Ecclesiastam, & quam illa suppeditabit ænigmatis interpretationem, accedo.

SECTIO I.

Catholica, & sola legitima Enigmatis Enodatio proponitur, ac typo exponitur.

Sunt quidem Christiana mysteria supra rationem humanam, acque naturam, non tamen contra rationem, aut naturam. Ratio enim humana veritate nititur, alioqui non est ratio, sed deceptio, & exorbitatio.

In

ANNAUD

*Tomus I.
De Christo
et
Tomus II.
De Atributis
Christi*

C A P V T I

Quomodo verè, & substantialiter potuerit Verbum caro fieri, rudiis delineatio.

Præmittendum est ante omnia cum Augustino lib. de dono perficer. cap. 24. [Fidelis, qui in Christo veram naturam credit, & confitetur humanam, id est nostram, quamvis singulariter suscipiente Deo verbo, in unicum filium Dei sublimatam, ita ut qui suscepit, & quod suscepit, una esse in Trinitate persona: Neque enim homine assumpto quaternitas facta est, sed Trinitas mansit assumptione illa ineffabiliter faciente persona unius in Deo, & homine veritatem. Quoniam non Deus tantum, dicimus Christum sicut heretici Manichæi: nec hominem tantum, sicut heretici Photiniani nec ita hominem, ut aliquid mindus habeat, quod ad humanam certum est pertinet naturam: sive animam, sive in ipsa anima mentem rationabilem, sive carnem non de feminâ sumptam, sed factam de verbo in carnem conuerso, atque mutato, quæ omnia falsa, vana hereticorum Appollinaristarum, ues partes varias diversaque fecerunt. Sed dicimus Christum Deum verum, natum de Deo Patre sine ullo initio temporis, eundemque hominem verum, natum Ide homine matre, certa plenitudine temporis; nec eius humanitatem quâ minor est Patre, minuere aliquid eius diuinitatem quâ æqualis est Patri, hoc autem utrumque unus est Christus.] Hæc est quasi fundamentaria, & certissima veritas fidei ad quam admetienda est explicatio nostri cui insistimus. In eo ergo sita est enodatio ænigmatis propositi, quod humanitas sine confusione, & corruptione villa, iungitur. Verbo diuino in unicam suppositi, amittendo suam substantiam creatam, & acquiriendo diuinam; atque ita unus & idem est qui ex duplice illa natura coagmentatur, quia duæ illæ substantiae adunantur in uno communis termino substanciali, nec constat nisi unam personam.

In Christo aliud & aliud, non tamē alius, & alius.

3. Hæc est summarium Catholica fides huins mystérii, quam tuuat exprimere verbis Nazianzeni Orat. c. o. laudatis in Ephesino Concilio, & apud Facundum lib. I. cap. 5. [Si quis duos filios, alterum ex Deo & Patre, alterum ex matre, non autem unum, arque eundem induxit, is ab ea quoque filiorum adoptione excidat, qua recte credentibus promissa est. Quanquam enim Deus & homo duas naturas sunt, quenadmodum, & anima, & corpus non tamen duo Filii, nec D. I. quemadmodum nec hi quidem duo homines, sicut Paulus ad hunc modum, internam, & externam hominis partem appellauerit. Atque ut paucis rem complectat, aliud quidem atque aliud sunt ea, ex quibus Salvator: (nisi verò id quod certi non potest, idem est eis eo, quod in oculorum aspectum cadit, & quod temporis expers est, cum eo quod tempori subest:) non tamen aliud atque aliud absit. Ambo enim hæc, connectione unum sunt, Deo ministrum humanitatem, atque homine diuinitatem suscipiente, aut quoconque tandem nomine quispam vti malit.] In his paucis, expressam perspicue habes, & naturam in Christo dualitatem, & personam in pluribus illis naturis identitatem, ratione connexionis, & unitonis; quibus continetur unitus huius mysterij ratio.

Naturam multipliciter exprimunt illa, [alind, & aliud:] unde factum esse subiungit Nazianzenus, quem ad id descripsit ex oratione de Filio Anat. c. i. 5. εδιορθώει contra hic accidere quam in Trinitate. [Illi enim aliud atque aliud, ne personas confundamus, non autem aliud atque aliud, quoniam tria, quoad diuinitatem, unum & idem sunt.] At in Christo, aliud, & aliud, non aliud, & aliud: Vinc. Lyri, perbellè id expavit c. 19. communio. [In Deo (inquit) una substantia, sed tres personae: in Christo duas substantiae, sed una persona: in Trinitate aliud atque aliud non aliud atque aliud: in Salvatore aliud atque aliud, non aliud atque aliud. Quomodo in Trinitate aliud atque aliud, non aliud atque aliud? Quia alia est persona Patris, alia Filiij, alia Spiritus sancti: Sed tamen Patris, & Filiij, & Spiritus sancti, non alia & alia, sed una est eademque natura. Quomodo in Salvatore aliud atque aliud, non aliud atque aliud? quia videlicet altera substantia diuinitatis, altera humanitas: sed tamen Deitas, & humanitas, non alter, & alter, sed unus idemque Christus, unus idemque Filius Dei, & unus eiusdemque Christi, & Filiij Dei, una eademque persona. Sicut in homine, aliud caro, & aliud anima, sed unus idemque homo, anima & caro.]

Ita ferunt varia huius mysterij nomina.

4. Iam persone unitate denotat, quod Christus natus est aliud, & alias propter connexionem humanitatis, & Verbi in unam personam, quoniamque ea connexionem appelleant, ut aiebat Nazianzenus, recipiens hand dubiè ad varia omnino eius nomina apud Græcos, adde & apud Latinos. Notarunt pleraque Genebr. ad Symb. Athan. n. 19. & Salmero tomo 2. tract. 27. Plurima addens aut S. Cyrill. de S. Trinit. c. 24. [Cum è prestantiore quidem (inquit) verba facimus, Deificationem carnis, & λόγων (Verificationem, seu Verificationem) & superexaltationem dicimus; & quæ sunt eius generis, opulentiam quæ carni ex unione & arctissima coniunctione cum sublimissimo Deo verbo accessit conformatentes. Cum autem à minori parte loquimur, Verbi incarnationem, humanitatis assumptionem, exinanitionem, paupertatem, humilationem dicimus. Hæc enim, & quæ sunt huius generis, ob eam, quæ ipsi cum humanitate est, coniunctionem & temporationem Verbo, Deoque tribuuntur. Cum denique

ab utroque simili nobis sermo est; unitatem, communionem, unitatem, coalitionem, conformatiōnem, & quæ sunt his similia pronuntiamus.]

Signo præterea, illustria quadam ineffabilis huius nexus nomina. Primum vocatur *incarnationis*, qua voce abuti sunt quidam hæretici, ut Ariani: è quorum gregi Endoxus Constantinopolitanus in opere de Incarnatione, cuius fragmentum exhibetur t. 8. bibl. Colono. pag. 336. atque profiteri Deum incarnatum, non humanum, eo quod Verbum non sit coniunctum humanitati, sed soli carni, Deitate supplet vice anima. S militerque Apollinaristas studiosè usurpare vocem incarnationis, habet Nazianz. Orat. 51. Hæc causa fuit cur Facundus Heiman. l. 9. pro tribus capit. cap. 3. magis probavit vocem inhumanitationis, respondentem Graecæ voci ιαντησιον, quam vocem Incarnationis [ut proprii (inquit) hoc expriman, minus quidem Latino, sed necessario verba, sicut à Graecis dicitur, de inhumanitatione filii Dei.] Et mox [Non enim refugio Verbum quod à me fidei ratio atque veritas flagitat, aduersus eos, qui non hominem totum, id est carnem, & animam rationalem, sed solam carnem; aut carnem tantum, & animam sine ratione, usurpasse dicunt filium Dei.] Et quanquam non displicet studium praescindendi Ariani, & Apollinaristis occasiones erandi, tamen voce quoque illa abusum esse Apollinarem, testi est S. Gregorius Nazianzenus referens eum per ιαντησιον, voluisse intelligi externam Dei cum hominibus coniunctionem, non autem copulationem Verbi, & humanitatis. Deinde vox *Incarnationis* eodem planè recidit, quod vox inhumanitationis, neque enim de carne agitur inanimatorum, quæ non nisi sequiocè caro est Aristotele ipso indice, sed de carne viua quæ totum hominem comprehendit, ut nota Cassianus collat. 4. cap. 10. estque accepto illa carnis frequentissima in Scripturis, ut signatis variis locis ostendit D. August. q. 80. ex 83. obseruans magis commendatam suile carnis nomine humilitatem in hoc mysterio, quā si exhibita fuisset loco carnis vox anima quæ item sapientia in scripturis totum hominem per Syncedochen designat. Eū enim verè suisse ibi Augustini sensum, multis ex Augustino desumptis contra Vvicleffii commentaria stabilit. Valdens lib. 1. doct. c. 39. n. 10. & 11. Præterea verò idcirco non est ad hoc mysterium designandum usurpata vox *inanimalis*, quia ut recte videt Innocentius III. ser. de nat. animatio Verbi non modò designaret, nuditum humanitatis cum verbo copulationem, ut facit vox *Incarnationis*, sed etiam videatur innuere vivificationem Verbi per animam Christi, quod constat esse à Verbo alienissimum. Quare Incarnationis, idem proflus est quod inhumanitatis. Nec Graeci qui οὐρανος eam quoque nominant, aliud eo nomine intellexerunt, quā item designant hoc mysterium, ut videte et apud S. Athanasiū in Dial. cum Apollinarista sub medium.

5. Quæ ab humanitate assumpta, *incarnationis*, aut inhumanitate dicta est, eadem à duarum naturarum concursu in unam personam, dicta est à Nazianzeno *Synodus*, quasi conuentus, & coitio ut Genebrardus supradicta norauit: qui addit ex Nysseno, dici eandem ob causam προσάρτησιν appropinquationem: à Chrysostomo autem οὐαὶ γεννητού: Damasceno τετραπόνων, quia diuinitas carnem immeauit. Communissimum apud Græcos nomen est *economia* quam semper contrapponunt Theologæ, hæc enim Deum in se, ac nudum spectat, *economia* verò ut carne animalium sub qua forma Christus tanquam fidelis in uniuersa domo Patris, ut habeat Heb. 3. negotium salutis nostræ, & totius familiæ Dei bonum diligenter curavit. Ita recte Tertullianus ad prologum Cyprissicæ num. 5. vocant quidem interdum Graeci Patres, nomine *economia*, eam

etum prouidentiam, quā Deus ante carnem assumptam
quoniam mortalia confudebat, ut videre est apud
Iohanninū in expositione fidei, Tertullianū latè c. 3.
contra Præcam, & identidem eodem libro, Eusebiū
l. 1. de preparat. & Nazianzenus Orat. 1. de filio, ta-
men ut plurimum nomen economæ reflingunt ad
mysterium Incarnationis, & ea quæ Verbum pro no-
bis gessit in carne, ut diligenter profecitur Billius ad
Orat. Nazianzenus num. 14. ac Vossius ad sermo-
num 2. Thaumaturgi de Annunc. Virg. Quomodo
re voce economie abusi sint Manichæi, & alij qui-
dam heretici ad stabilendas has hæreticas, atq[ue] superas
imponant errorē Manicis post Anastas. c. 1. id 178,
in p[ro]p[ter]e & cap. 1. pag. 245. In scripturis dicitur quan-
doque invenimus & eximus de quo Hilarius Diacon. in c.
1. ad Hebr. & Chrysost. ibidem hom. 3. & ratio esse
potest, quia hac vita, et Genesis, & Exodus. Nec plu-
rius de precipuis huius mysterii nominibus.

Cur Christum, talem construi, oportuerit.

6. Quodcumque ergo ex his nominibus, alijsve, ut
Nazianzenus monebat, adh[oc] beamus, perinde est,
summodo nomen sit tale, ut per illud ap[er]tus signetur ea
iuxta Christum compositione, qua habet pro extremis
humilitatem, & Verbum. Eiusmodi enim statui debet
et compositione, ut lecundum eam vere Deus dicatur
homo, & contra: & satisfactione per humanitatem eli-
citur, sit actus Dei, ut suppediti per hanc suam natu-
ram operantis, hoc autem deficeret, nisi Verbum, &
humanitas copularentur, & in unam compactionem
concurserit. At eo concursum posito, totus scopus Deo
propositus in fabricatione huius mysterij, & Christi
productione, optime obtinetur, ut attingit Novatianus
de Trinitate, c. 18. [Si ad hominem (inquit,) veniebat,
mediator Dei, & hominum esse debet, oportuit
eum cum eo esse, & Verbum carnem fieri, ut in se-
meipso concordiam confubilat terrenorum patiter,
aque celestium, dum virtusque partis in se conne-
ctens pogon, & Deum, homini, & hominem Deo co-
pulat, mecum filius Dei per assumptionem carnis
hunc hominis, & filius hominis per receptionem Dei
Verbi, filius Dei effici posset. Hoc altissimum, atque re-
conditum Sacramentum, ad salutem generis humani
accusa definitum, in Domino Iesu Christo, Deo
& homine inuenientis impletum, qui condicio generis
humani ad fructum aeternæ salutis posset adduci.]
Clariss id ipsum habet S. Anselmus, 2. Cui Deus homo
c. 18. verbi illis [Ad hoc valuit in Christo diffusus
naturarum, & virtutis persona, ut quod opus erat fieri
ad hominum restorationem, si humana non posset
natura, facere diuinam, & diuina minime convenirent,
subibet humanus; & non aliis, atque alius, sed idem
ipse est, qui virtutem perfecte existens, per huma-
nam solueret, quod illa debebat, & per diuinam posset,
quod expediebat.]

7. Non potuisse autem alia ratione quam per pra-
dictam compositionem pertenerit ad scopum illum,
neque fieri alter potuisse, ut idem homo, & Deus es-
se, quod necessarium erat ut actio naturæ humanæ
facientes Deo, esset Dei actio, & præcium inde ac
dignitatem hanc, fieretque diuina iustitia ad-
sequande accommodata). Perpicuum habetur ex eo
quod omnes alii Dei ad creaturam compositions,
implique contradictionem, ut misericordissime probat
Gilliel. 2. tract. 4. c. 11. & passim alij 1. p. q. 3. Hæc au-
tem compositione Dei cum creatura, non repugnat, ut li-
quebit philologo obiecta in contrarium. Audiendus
interim briefer est S. Anselmus egregie ista demon-
strans evidenter libri c. 7. ex conclusis hoc pacto omnibus
alii modis quibus singuli posset eundem esse Deum, &
hominem, & monstrans Deum non posse aliter fieri

hominem, quam per compositionem prædictam divi-
na personæ, & humanitatis: [divina natura, & huma-
na non possunt innicem mutari, ut Divina fiat huma-
na, vel humana divina: nec ita misceri, ut quadam
tertia sit ex duabus, quæ nec divina sit omnino, nec hu-
mana. Denique si fieri posset, ut altera in alteriam con-
verteretur; aut esset tantum Deus, & non homo, aut
solum homo, & non Deus. Aut si miscerentur, ita ut ex
duabus corruptis fieret quedam tertia: quemadmodum
dum de duobus individuis animalibus diversis spe-
cierum masculo & feminâ, nascitur tertium, quod nec
patris integrum, nec matris feruat naturam, sed ex
utraque tertiam; nec homo esset nec Deus. Non igit
tur potest fieri homo Deus, quem quantum ex diu-
na & humana natura, aut ex connectione alterius in al-
teram, aut corruptiva commixtione virtusque in ter-
tiam, quia hæc fieri nequeunt, aut si fieri valerent, ni-
hil ad hoc quod querimus valerent.] Id est, etiam si
possibile esset, ex Deo & humanitate corruptis, existere
terram naturam, tamen ea natura non posset esse vñi
ad scopum Deo propositum in productione huius my-
sterij, hoc est ad satisfactionem perfectam per homi-
num qui deliquerat, & iura diuina violauerat. Ut enim
posse sic satisfacere, exigunt omnino ut sit verus Deus
& verus homo. Pergit S. Anselmus, [si autem quolibet
modo coniungi ita dicitur haec dux naturæ integræ,
ut alius si homo, alius Deus, & non idem sit Deus qui
& homo, impossibile est, ut ambo faciant quod fieri
necessæ est. Nam Deus non faciet, quia non poterit. Ut
ergo hoc faciat Deus homo, necessæ est eundem ipsum
esse perfectum Deum, & perfectum hominem, qui
hanc satisfactionem facturus est, quoniam eam fac-
ere non potest, nisi sit verus Deus, nec debet nisi sit ve-
rus homo. Quoniam ergo servata integrata virtusque
naturæ necessæ est inueniri Deum hominem, non mi-
nus necessæ est has duas naturas integras conuenire in
vnam personam, quemadmodum corpus, & anima ra-
tionalis conuenient in vnū hominem; quoniam aliter
fieri nequit, ut idem ipse sit perfectus Deus, & per-
fectus homo.] Non poterat necnominis, & aptius, cum
Eutychianismus, tum Nestorianismus refelli, & do-
ctrina Catholica de Christo simul vero Deo, & vero
homine stabiliti.

*Structura Christi, utcunq[ue] expressa per stru-
cturam hominis.*

8. Post exemplum quo S. Anselmus hanc intra
Christum compositionem expressit, à Nazianzeno
quoque ut superius hoc ipso capite retuli, viumparum
est, & ab aliis quoque plerisque Patribus ad hoc ipsum
fuit adhibitum, ut S. Cyillo l. de Incarn. vñig. c. 24,
qui cum contellatus esset non posse per nos penetrari
quoniam Verbum factum esset homo, & vnitum
fuisse nostræ humanitatæ, subdit. [Sed si oportet tan-
quam in speculum intuentes dicere, coniectat aliquo
modo sensus humanus, adunatum fuisse Verbum cor-
pori habenti animam rationabilem, qualiter etiam ho-
minis animam suo corpori; Ipsam quidem diversæ
naturæ, sortitam tamen communionem, adunatio-
nemque cum corpore: ut per p[ro]p[ter]e videatur non esse alia
praeter corpus, e[st] quod per compositionem ex vero-
que animali vñum officiat. Minet tamen ipsa, ut ante
memorauit, in sua natura.] Fuisse eadem tradit in
epistol. ad Monachos Aegypti parte 1. Conc. Ephes.
Græcol. n. 12. Non dissimiliter S. Gregorius Thauma-
turgus in 2. expositione fidei num. 2. at [Verbum
copulatum esse carnis, ad similitudinem humanam:] Id
est, ut in notis exponit Turrianus, ad modum vñionis
animæ, & corporis. Pulchrit S. Augustinus tract. 47.
in Ioan. [Planè (inquit) & caro Christus, & anima
Christus; & Verbum Christus; nec tamen tria hæc

mes]

tres Christi, sed unus Christus. Hominem interrogat, & de te ipso fac gradum ad ea quæ supra te sunt, & si nondum intelligenda, saltem credenda: quomodo est enim unus homo, anima & corpus, sic unus Christus, Verbum, & homo. Vide quid dixerim, & intelligite. Anima & corpus, duæ res sunt, sed unus homo: Verbum, & homo, duæ res sunt, sed unus Christus.] Similia habet epist. 3. & 57. & in Enchir. c. 36. & 1. i. de Trinitate c. 17. Nyssenus per pulchritudinem initium q. de Imag. [Quanam tandem de causa (inquit) non spirituales potius, & ab omni materiae concretione seimus, ac celestes, Deoque proximos Angelos appellari Deos ad imaginem, & similitudinem suam creatos. Etenim principatum, atque imperium in terram vniuersam, atque hominem ipsum, obtinere illi, in modo etiam amplius quam homo. Pati ratione immortaliter esse, a materia tegratur, insubilem, & purum, atque omnia que de Adamo dixeris, excellere, ut insunt spiritualibus, & celestibus incorporearum mentium chorus. Quippiam igitur profundius nobis, quam prima fronte patet, illud *ad imaginem*, quod est in homine, obscurè indicat. Non enim vnam quandam imaginem, ac similitudinem Dei possidet in se homo, sed & secundam, & tertiam, tanquam in speculo quodam & adumbrata effigie fictitia, & typica, non physica, diuinatis, in qua sunt tres personæ, mysterium exprimens. Neque verò id solum, sed & vnum ex sancta Trinitate Dei Verbi incarnationem prænuntiat. Ac fortasse ad imaginem quidem est diuinatus nuda anima, ad similitudinem autem Incarnationis Verbi, istud anima nostræ corporisque compositum.] Nemo est qui illud S. Athanasij ignoret, [sicut anima rationalis, & caro vnum est homo, ita Deus & homo vnum est Christus.] Ad eum locum Genebradius num. 3. molitos præterea alios Patres laudat in eam rem. Gerondinus denique Scholarius in duece via, & cap. 8. colloquij cum Sultano, quod describitur l. b. 2. Turcogr. Croisi, adhibito eodem exemplo declarat hoc mysterium. Analogiam ex variis capitibus petit Genebradius *supra* præcipua, & à Patribus intenta iuxta Facundum l. 9. c. 4. In eo est quod dicitur Christus natura in unicam personam concutitur, sicut anima, & eo plus in unam personam hominis, nec prius anima, aut corpus per se fuerint, ut obscurat Anast. c. 1. & 12. pag. 49. Item in eo quod vna anima corpus, animatum; ita Verbum, hominem denominat Deum. Præterea in eo quod sicut anima quasdam proprias, quasdam cum corpore communes actiones habet, ita & Verbum cum humanitate. Tandem quia ut actiones utriusque partis Physice hominis, toti compposito verè tribuuntur, ita compposito ex duabus naturis, & vna Christi persona, utriusque illius naturæ predicata sine absurdo tribuuntur: vnde Deus dicitur passus, & homo exterior. Sunt omnes haec analogæ & optimæ, in eaque intendit Deus, compingens hoc arcana. [Demis quippe (inquit S. Bern. 5. de consil. c. 9.) familiarius similiusque cum hominis concuenire constitutione, quod pro homine constitutum est Sacramentum.]

9. Quia tamen exempla si omnino modam paritatem continent, exempla non essent, & nominaretur quacunque in rem praudentem conferuntur, admodum oblatæ sunt, ut noravit Damasc. 3. fidei c. 26. multa sunt in hoc exemplo dissimilia mysterio de quo agimus, ut postea prosequitur Iustinus in expositione fidei de Trinitate post med. articul. S. Bernardus supra, ac Nemesis lib. de hom. c. 3. *sub fine* qui praefatum virget quod anima quoquomodo mutatur, & deprimitur, aggrauaturque à corpore, quod Verbum non subit ab humanitate. Addendum verò intulerit est, animam rationalem, & corpus, scilicet substancias dimidiari, faceréque vnam naturam, & neutrorum corum trahere alterum ad suam subsistentiam, sed vel utriusque esse suam subsistentiam, vel ambo pendere à subsistentia totius. Quæ omnia deficient in verbo, & humanitate. Alijs præterea dissimilitudines notari possunt cum Anastasio cap. 18. & 12. Vnde mirum non est si hæretici ex hoc exemplo veritatem huius mysterij labefactare tentarint, ut Severus, & Monophysites ex Rustico, qui propriea pars patratus huius exempli latè persequitur Diabol. contra Aceph. & ex Anastasio c. 17. & 12. in fine, & c. 18. initio. Male SS. Patres hoc exemplo vlos interpretati Armeni, ut videre est apud Theororum in legatione, pag. 125. ex eo quod anima, & corpus sint vna natura, vnicam ex verbo, & humanitate naturam Christi erubant, perpetuamque in ore habebant hoc exemplum, ut idem Anastasius c. 19. & latè quoque Iustinianus in sua fidei editio, referunt. Quasi non etiam licet in homine duas partiales naturas distinguere, spiritualem scilicet, & corporalem, quod aperte vult Anastasius capitulo 18. & S. Augustinus 13. Trinitate c. 17. quoniam tres in Christo naturas ponunt, Deitatem, animam, & carnem. Quam multa item, ex malè aptato exemplo humanæ compositionis aduersus veritatem huius mysterij effuerint Vvileffus, legere licet apud Valdensem t. 1. l. 1. à c. 39.

Aliæ eiusdem structura, imagines.

10. Quare fatidū est, exemplū compositionis hominis ex anima, & ex corpore nō esse nisi exemplū Incarnationis, arque adeò aliquatenus claudere. Esto verum sit, illud exemplum plus aliquantò congruere, quam cetera vulgaria, ut affirmat Nemesis, *supra*, & D. Thomas 4. contra gent. c. 41. Eiusmodi est exemplum insitum quo virtus S. Ephrem Sermo, de marg. pretiosa *sub fin.* & omnibus præfert Dur. in 3. d. 1. q. 1. n. 13. ac contra Caetani contemptum tuncratè Palac. eadem distinctione 1. disp. 1. *sub fin.* Admodum item tritum est exemplum Ignatiorum, quo virtus Anastasius c. 21. & 12. pag. 32. Damasc. opiniat 1. de duabus Christi voluntatibus, hinc itē ac bénè Arnobius in confictu cum Serapione lib. 2. *sub initium*. Nyssenus in Orat. magna Catech. 10. Nicetus 3. Thes. 3. 8. n. 14. S. Cyril. 2. pentabat, in procemio 3. & libro nuper edito de Trinitate cap. 14. & lib. de Incarn. Vnig. cap. 8. Cantacul. apologia 1. *sub medium* & apologia 2. *sub initio*, & fusè S. Basilii homil. de humana Christi generatione itemque autor operis de Incarnatione apud Augustinum lib. 2. *sub fin.* describens Origenem 2. periarch. c. 6. Exemplum verbi nostri mentalis, quod immutatum assumit vocem externam, ut carnis auribus illabatur, legere licet apud D. Augustinum 1. Doct. Christ. cap. 13. & lib. 15. de Trinit. c. 1. & apud Fulgentium contra fermōnem Faſtidiosi. S. Gregorius homil. 2. in Ezech. adhibet præterea exemplum eleæti, quod ex auro, & argento componitur, que ad diuinitatis, & humanitatis in Christo nexus egregie accommodat. Hæc exempla fateor non esse adeo appositæ, quam est exemplum vniuersi animæ, & corporis. In his enim exemplis, & manudictionibus ad hoc mysterium, de quibus infra plerè, multò plures sunt dissimilitudines, & improportiones, quam in exemplo illo animæ, & corporis: Tamen ut Justinus supra rectè monit, non debet nos pudere improportionis quorumlibet exemplorum nostrorum cum hoc mysterio. Tam verum item, quam tritum est illud Augustini epistola 3. Volusianum adhuc Ethnicum de hoc mysterio eruditiss. [Hic si ratio queritur, non erit mirabile: si exemplum poscitur, non erit singulare. Demus Deum aliiquid posse, quod nos fateamur investigare non posse.]

Obsignemus hoc caput ex confessione qua Amatus Merensis Episcopus vitam ipsam obsignavit, ut ex gestis Metenium Antistitum narrat Onuphrius 1. de ritu sepeliendi c. 1. Amatus ergo cum ad extrema venisset, iussit

hunc libri preligi epistolam S. Leonis Papae ad Flavianum de Incarnatione, cæque prelecta, missas faciens quæcumque myselfi hunc sive illustrationes hinc proportiones exclamauit; [Sic credo. Trinitas ineffabilis, & confiteor. Deus omnipotens, ita de te fendo Filius Dei ex Christo, qui pro nostra salute dignatus es edem in hunc mundum, sic de te intelligo. Ita edendis de tua incarnatione sentio pissime Chilites, quod alompta carne sicut due naturæ unitæ in unam peccatum.]

CAP V T II.

contradictionum proposito diuinis anigmatis
in speciem effusarum, superficiaria
extrusio.

11. Sic vicinque monstrata legitima ratione, quæ unus & iacu potest esse Deus & homo, quilibet sine magistro, ut recte cœlitus Nouat. I. de Trinitate c. 20. ex se facile cognoscere potest, quomodo canescant omnes illæ contradictiones, quæ super inpropositione difficultatis, & tenebrarum nostræ anigmas vigebantur: quod scilicet idem sit gigas, & pulsus fortunatus, & intremulimus caliginosus & depressus, mortalis & immortalis; genitus per genitum suum creator & creator. Lectorem in re certa, & superius fundamento ante iactis, non adeò obsecra, prælia per nonnullos Patres face iunctæ opportunum videtur.

Pugnatio Christi attributa, à PP. conciliata, ex naturarum concursu in unam personam.

Profero vero imprimis Iustinum in expositione fidis de Trinitate cum agit de Verbi decessu ad nos, ad introitandum genus nostrum. At enim, quando tempus à Deo ad id praefixum apperit; [Verbi vnum sequitur Virgine stupis Davide, tunc illi legi promulgam faciat; & ingrediuntur in eius vicem, quasi eadem quoddam diuinan, singulis sibi tempore perfundent, sumptu parte quadam illius naturæ, que fecerit formandi eius tempore essentia hoc induitus & habeat virtutem, Filius Dei, prodit naturæ genitum. Ex illo enim tempore, Filius & Deus & homo est. Ita disputationem erga nos tuam abfolui, quandoquidem Adam peccando posteros suos morti subcepit, & unigenitum nostrum natum hunc debito reddidit obnoxiam. At Filius ut Deus & homo, lapsum Adam in integrum restituere: & in quantum homo vitam agit inculpabiliter, morte, neque spontaneam suscipit; ab eo, uta quidem vici ratione delictum abolens, mortem vero debitan, indebita irritam factens. In quantum autem Deus, quod collapsum est restituit, & mortem ipsam in totum detrahit. Idem igitur est Filius, qui & concidit & collapsa restituit: in quantum homo, concidit: In quantum Deus, restituit. Quoties igitur audieris de uno Filio voces contrarias, collatas in eum, dividere iuxtamque naturam; magnificas, diuinæque diuinæ naturæ attribuens: quicquid autem ex genii, & humano, humana impunita, sic enim & vocum eorum dilectionem effugias, reddendo sua cuique naturæ, & filium vicem antiquorem secutus omnibus, eundem recens natum iuxta sacras Scripturas confebebis.]

12. Egregie quoque Tertullianus I. 2. contra Marc., cap. 27. [Quæcumque exiguis Deo digna, habebuntur in Patre immutabili, incongruebilique, & placido, & (ut ita dicuntur;) Philosphorus Deo. Quæcumque autem in digna reprehendit, deputabuntur in Filio, & viso, & auditu, & congratio, arbitrio Patris & in iusto, misericordia in lemetriplio hominem & Deum; in Tropb. Raynaudi Christus.

sicut strenuus Julianus dicit, praecepit dimitti signaculo carentem demoni cuiquam *διανοεσθαι*: & hoc est, mala arcens: Sed ipse hircus potius vocabatur *apomorphus*, eo quod immolatione amandabatur, quemadmodum scilicet & Dominus qui occidebatur. Describatur autem per utrumque, unus Christus, & moriens pro nobis secundum eam, & morte superiori demonstrabatur secundum divinitatis naturam, emitebaturque in desertum, praesigurante terra deserta & inarabili, gentium sterilitatem.] Fussisse idem habet epistola ad Acacium quae habetur t. 6. Conc. Ephes. c. 16. Et omnibus his locis pulchre obsernat nomen eius hirci qui pro peccato occidebatur fuisse, Dominus alterius vero nomen fuisse *απόμορφος*, emissarius vtypus, dominum gloriam pro nobis immolatum, eundemque inter mortuos liberum delineat. Theodoretus dialo. 3. cuius titulus est *impabilis* codem modo exposuit, utrumque mysterium huius typum propositum, hircorum scilicet & passerum. Quanquam non desunt aliae quoque eorum interpretationes. Nam duos hircos Cyrillus ad illum t. 2. fateatur posse quoque accipi de Christo inter homines hircos, & peccatores apparente in similitudinem carnis peccati. Tertullianus verò I. contra Iud. c. 14. & l. 3. contra Marcio. c. 7. post Iustinum in Triphone, hircum immolatum ad priorem Christi aduentum: hircum alterum, ad posteriorem in gloria aduentum refert. Dionysius Alex. epistola contra Paulum Samosat. ad quæst. 4. duos hircos exposuit Patrem, & Filium, sed interpretatio ex S. Cyrillo proposita, bellè quadrat in rem presentem.

14. Omnes igitur contradictiones prædictæ, tolluntur modo proposito, quia etiam sunt cadunt in unum cunctumque Christum, non ramen ratione eiusdem naturæ, qua in uno illo (upponito) est multiplex. Hocque est totum fundamentum communicationis idiomatum, ut optimè tradit Vincent. Lyrin. c. 21. verbis illis. [Propter personæ unitatem, indifferenter atque promiscuè, & quæ Dei sunt propria, tribuuntur homini, & quæ carnis propria, adscribuntur Deo. Inde est enim quod diuinus scriptum est, & Filiu hominis descendisse de celo, & Dominum Maiestatis crucifixum in terra: Inde etiam est, ut carne Domini facta, carne Domini creata, ipsum Verbum Dei factum, ipsa sapientia Dei impleta scientia creata dicatur: sicut in præscientia, manus ipsius & pedes fossi esse referuntur. Per hanc inquam, personæ unitatem illud quoque similis mysterij ratione profectum est, ut carna Verbi ex integra mate nascente, ipse Deus Verbum natus ex Virgine, Catholicissime creditur, impensisimè denegetur.] Qui verò hoc modo non bene dividunt, maledictioni Caini se obnoxios reddunt, ut per pulchritudinem modum dixit S. Ambros. I. de Incarn. Dom. Sacr. c. 1. & 2. [Cœamus ne à sine Patris, & quodam vetero paterno arcanæque nature, substantiam vngenerati filii separemus, verbisque his, quibus veritas suscepimus. Incarnationis adstruitur, divina generacioni præiudicia inferte meditemur, ne & nostrum aliqui dicant: Si rellè offeras, vel lè autem non diuidas, peccasti quiesce. Hoc est, si nesciamus quæ propria sunt divinitatis aeternæ, incarnationisque distinguere, si Creatorem cum suis operibus conferamus, si authorem temporum dicamus cœpisse post tempora.] D. Hilarius ferè initio 9. de Trinit. ait, hanc indistinctionem, fuisse omnis circa Christum erroris radicem.

Indidem petenda solatio omnium anigmati proposito aduersantium.

15. Argumenta quæ contra nunc datam anigmati politi enodationem formari possunt, illa ipsa sunt, quibus Athanasi Philosophi aduersus possibiliter huius

mysterij armantur; ducunturque vel ex parte Verbi suppositantis humanitatem quod inde mutandum, vel imperfectione aliqua contaminandum videtur; vel ex parte humanitatis diuinus suppositate, quæ non videtur posse sic suppositari quin plus à Verbo, quam ab alijs diuinis. Perlonis dependet, cum ramen omnis causalitas ad extra sit roti Trinitati communis: Vel ex parte resultantis inde compositi, quod videtur fore ens per accidentis. In his argumentis conterendis non placet nunc haere, quod inferius, plenè discussis contrarijs principijs, clarum futurum ea non esse valida. Nunc autem non nisi imperfecte posset eorum vis debilitari, atque retundi. Satis itaque erit in presentia, cum Nysseno lib. 2. de Philosophia c. 12. imo Nemesio c. 3. libri de homine (post descriptionem vniuersalem animæ cum corpore,) dicere etiam Ethnicos nobis artefacti, & quod impossibili est indicetur hæc vno Verbi cum humanitate, ex crastis eius conceptione ortum habere [Verbum (inquit) vnitum remansit inconfusum, & incomprehensibile, nihil ipsum à societate corporis, & animæ, immutatum, neque illorum imbecillitatis particeps, sed eis suam divinitatem impetrans, vnum cum eis sit & permaneat; quod erat ante iunctionem. Nouus hic temperationis, aut iunctionis modus est, & temperatur & manet omnis duntaxat admixtionis experts, & non confusum, & incorruptum & immutabile, & piæter quam quod se non verit neque confunditur, quoniam omnis prorsus co-mixtions est expers; non vna cum illis patitur, sed vna tantum agit: neque simul interit, aut commentatur, sed cum illa amplificat, tum ab illis non immunitur. Testatur hoc Porphyrius, qui Christum oppugnare & infectari non dubitanus, sunt autem gratia inimicorum à nobis quæ sunt testimonia, neque contradici quicquam potest. Itaque Porphyrius capite secundo variarum questionum, ad Verbum, sic scribit: non improbandum igitur accidere posse, ut aliqua substantia ad alterius substantiam absolute assumatur & pars substantia sit, ita ut in sua ipsius natura maneat & alia substantiam compleat, & vnum cum aliis sit, & suam unitatem conservet & quod maius est, ipsa quidem non vertatur, sed ea in quibuscumque fuerit, ad suam ipsius actionem sua prætentia vertat. Atque hæc de animæ & corporis iunctione scribit. Quicd si in anima vera est ratio, propterea quod est non corpus, longeque eriterior de Deo Verbo, quod multò magis non concretum & verè ab omni coagulatione corporis removum est. Hoc planissime obturat os ijs, qui iunctionem Dei cum homine accusare conantur.] Hæc ad Ethnicorum argumenta contra huius mysterij possibiliter, satis in presentia erunt.

16. Sunt verò præterea alia quædam argumenta contra huius mysterij veritatem, prout est à nobis exposita, quæ ab hereticis vatis confecta, adunavit in unum veluti falsum Naz. Orat. 3. sub fine verbi illis. [Tu mihi contra, illas ingratitudinis tua voces enumera, has videlicet, Deus meus, & Deus meus, Maior, creavit, fecit, sanctificavit, seruum etiam si ita libet, & obedientem adiunge, atque hæc etiam dedit, dicit, mandatum est, missus est, illud etiam, quod a seipso quicquam facere non possit, aut loqui, aut indicare, aut donare, aut velle. Huc adde ignorantem, subiectiōne, precem, interrogatiōne, profectū, consummationē. Adde etiam si ita placet, quæ his abiectiones sunt, dormire, efflire, fatigari, lachrymas mittere, mortis paurore affici, ac velut tergiuersari. Fortasse etiam probri caula, crucem quoque ipsam & mortem objecies. Resurrectionem enim, ipsiusque in calum receptionem, confutio mihi prætermisssurus videris: quoniam in his, quod causa nostra faciat, quippe reperitur. Multa etiam alia congerere queas, si conseruare velis, aquivocum illum ex tua sententia, & ascriptum Deum;

[...]

etiam ipse statuimus verum, Partique honore aequaliter. Hac arguenda, sic dissoluenda docet Theologus, ut proxime dissoluimus contradictiones propositis, [hoc tibi (siquid) faciendum est, ut aliores voces diuinatae, ac praeflantiori illi, & incorporeae naturae, passionib[us]que sublimiori, attributas: humiliores autem, compositi, & tua causa ininito atque incarnato; Ita etiam, (non enim minus) comedere hoc à me dicente,] humanato, ac deinde exaltato, ut tu videlicet, abieciat bac dogmatum humilitate & crassitate, sublimior esse, simus que cum diuinitate ascendere, non auctor rebus in asepe cadentibus inhæreare conatur; quin potius cum incelestialibus rebus assortim[us], ac intelligas, quae prioris illius naturae sit ratio, & que assumptae humanitatis.]

SECTIO II.

De Priore intra Christum substantiali compositione, cùmque appendicibus, ad accuratam, & plenam Catholicę Eudationis propositae intelligentiam, & roborationem.

17. UT accuratè scutemur, quae aduersus errores huic mysterio contrarios iuxta Catholicam sententiam affirmavimus, validèque confitememus, quae enodatio legitima enigmatis à nobis data propulit, scholasticis trames inveniuntur, dèque dominio complicito hactenus non nisi quoad an est stabilito, diligenter, ac p[ro]fess[us] pro more in scholis à Theologis vñp[ro]p[ri]o, differendam. Vocandae ergo ad examen sunt, quae enodatio eiusdem compliciti causae, ac primum interna deus, quod ex his compingatur, & exutum totum. Sed hec in Christo duplices distingui debent, pro duplicitate substantiali compositione, qua intra Christum cernitur. Opinio enim Theodorus Abucara Opusc. 2. sub forma ad intelligendum modum compositionis Hypostasis, quam in Christo agnoscimus, præmittit duplicitem in Christo compositionem substantialiem secerni posse: alteram naturalem, qualis in vnoquoque notum repetitur ex anima, & corpore physice denuntiat, alteram supernaturalem ex humanitate, & persona diuini Verbi; quam voco secundum compositionem, quia haec compositione, fragatur de toto complicito (ut nunc agimus) manifeste superuenient ei compositioni, quam physicam diximus. Potrò h[oc]c secunda compositione proportione responderet compositioni metaphysica, quam suppositalib[us] in nobis facit cum humanitate eidem substrata, qua dicitur *forma totius*. Sei quia complementum illud existens in Christo Dominio supernaturale est, imò increatum, non item in nobis, quoniam existentiam terminus ab ea connaturaliter profusus refingit, idcirco haec Metaphysica complicito in Christo est supernaturalis: prius autem complicito est mere naturalis, quoad suam essentiam, quamvis quod modum quo est facta, valde supernaturalis fuit, quatenus Christi humanitas non fuit naturali modo producta, sed à Spiritu Sancto supra naturam operata, & superueniente in Deiparam, est effecta. De hac ergo duplice compositione, sigillatim, & accurate agendum est, ut enodatio Catholicā diuinorum proximè data, introspectiatur, & undecunque firmetur.

CAPVT I.

De Christi corpore, & anima, ac naturali virtusque vniione.

18. Extrema prioris huius compositionis, non sunt alia, quam corpus, & anima Christi. Hoc ex Theop. Reynandi Christus

physicis notum est; Nam ad physicam hominis compositionem h[oc]c extrema abundè sufficiunt.

Extrema naturalis in Christo compositionis, corpus & anima.

Neque vero motor Vykleffum, qui præter duo illa quæ diximus, tertiam quandam & in nobis, & in Christo invertit naturam, quam aliquando vocavit animationem, aliquando animam materiale, & corruptibilem, quo mediante Spiritus vivatur carni. Hæc iuxta Vykleffum erat in Christo, & in quouis homine Trinitas ut latè refert Vald. l. 1. Doct. toto artic. 2. sive à c. 3 i. ad 38. qui tot securibus delirium istud excudit, ut nihil sit necesse vltius hic circa illud hæcere. In philosophicis autem disputationibus monstratum abundè est, & vnam esse hominis animam, eamque spiritalem, & immortalem; & animam rationalem sive Spiritum, immediatè carni vnius. Reiecta item ibidem est alia Bambalonis illius fatuitas, qua pronunciavit spiritum immortalem, sine animam immateriale, esse personam hominis per se, & completere; sive solam animam immateriale, esse hominem totum; corpus vero carneum, & animationem, sine animam materiali, egenus censet, hominis & persona rationem participare, quatenus à Spiritu illo immortali attracta fuerint. Hæc in omnibus hominibus falsissima sunt, in Christo autem monstrosa, & hæretica. Quid enim factum fuisset ea persona participaria, quoad patrem eius præcipuum in triduo mortis Christi? Nam Spiritus quidem erat immortalis, & in inferno fuit. Materia item prima perire nos potuit, & fuit in sepulcro. Illa vero tercia substantia sive persona participata, vbi fuisset? Non enim in corpore, quod alioqui non fuisset mortua. Neque extra corpus, cum non sit forma immaterialis & immortalis. Neque vero perire debuit, quia non dabat Sanctorum tuam, videre corruptionem: & quod Verbum semel assumpsi, nunquam dimisit. Quare facetas male, sani capit[us] abortio; & extrema huius compositionis, ut in nobis, ita & in Christo, non nisi corpus & animam vinculata atque vnta statuimus. Estque id apud omnes ratum, & extra contouersiam, suppositis nis quælibet. i. contra aliquos hæreticos verum corpus humanum, aut veram humanam animam Christo negantes, disputauimus.

Vno extremorum illorum agnoscenda.

18. Exolevit item iampridem opinio quorundam Catholicorum apud Magistrum in 3. dist. 6. & apud S. Thomam 4. contra gent. c. 41. quibus vñsum est, non debete admitti vñionem inter corpus & animam Christi. Verebantur enim, ne cum eniōne duas integras substanzias, atque adeò etiam personas in Christo ponenter. Sed hi trepidabant timore, vbi non erat timor. Non enim integræ doce substantiae sunt duas personæ si altera illarum integrarum substanziarum suo metaphysico complemento ac termino postea explicando destinatur, ut verè in Christo humanitas suo illo complemento fuit destinata. Quinimò hi auctores scopulum scopolu declinabant, & dum intenti erant ut à Nestorio auferrentur, non videbant se in aliud æquè periculofum barathrum incidere; nempe veræ humanitatis à Christo tollendæ. Negata enim ea corporis & animæ vniione, Christus non ficeret verus homo, qui d[icitur] tamen est fide sanctum & indubitatum: Nec verum fuisset dicere, Verbum assumpisse humanitatem ut recte notari Dur. in 3. d. 6. q. 4. n. 3. Alia aduersus hanc opinionem (si tamen opinionem) peti possunt ex Hugo Victorino t. 3. in apologia de verbo incarnato. Nam iij quos ibi impugnat, negantes Christum esse aliquid secundum quod homo, non aliud

F 2 nega

Regabant, quām vniōem inter animam, & corpus Christi. Ea quippe vniōe posita, corpus & anima sunt unum aliquid, alterum forma totius, quod non habent absque vniōem. Idque in Christo intendeant affirmare illi erōnei impugnati ab Hugone, & subsannantur etiam à Richardo Victorino tract. de baptismo Christi *sab medium*.

Eosdem spectatis temporibus puto percelli ab Alexandro III. cap. *cum Christus de hereticis*, & patiō plenius in epistola ad Atchepicopum Rhēnenēm, quae extat in Conc. Latēr. sub eodem Alexandro parte 49. c. 40. Quamvis enim Alexander subdat rationem, quae videtur potius impetrere eos qui in sensu Manichaeorum dicent Christum prout hominem non esse aliquid, quia est nihil, nec nisi fictam, & apparentem humanitatem habuit, quo pācto Alexandri definitionem accepit Penna in 2. p. directōrī l. 2. scholio 3. tamē ea ratio in sensu quoque propositum recte cadit: damnat enim Pontifex eum qui negauerit Christum secundūm quod est homo, est aliquid, quia sicut Christus est verus Deus, ita & verus homo ex anima rationali, & humana carne subsistens.] At non esset homo Christus, neque ex carne & anima coalesceret, nisi adesset vniō vtrāque illam partem coagintans. In hos ergo scholasticos rectē cadit damnatio Pontificis, mandantis Parisienses & Rhēnenēs Doctores conuocari aduersus eos: quod non videtur mandatorius, si de Manichaeorum phantasmate Scripturas omnes euerente, & mysterium Incarnationis evanescere, sc̄tio fuissest. Est igitur in Christo, quāc ac in nobis, anima & corporis vniō; quicquid tandem sit ea vniō, de qua est physicum problema, hoc loco dimitendum.

Sic eadem natura que ceciderat, resurgit.

19. Hæc omnia innituntur principio illo ex fide certissimo, quod p̄aenitentia Deo, (vt erat sane conuenientissimum) per illam ipsam naturam que ceciderat, reparationem eius perficeret, & per hominem de Adami stirps illatum generi nostro ab Adamo parente cladem, sarcire. Hæc enim à Patribus causa proditur, cur hominem, non Angelum aſsumi à Verbo oportuerit. Tertullianus optime l. de carne Ch. iſtī c. 14. [Christus ſalus hominis fuit; causa ſcīlceet, ad reſtruendū quod perierat. Homo perierat, hominem reſtruiri oportiebat, vt Angelum gemitas Christus, nihil tale de cauila est.] S. Irenaeus l. 5. c. 21. [Misit Deus filium suū factum de muliere. Neque enim iuste viſtos fuisse inimicos, niſi ex muliere homo eſet, qui vicit eum. Per mollem enim homini dominatus eſt ab initio, ſemel plūm contrarium, ſtatvens homini. Propriet hoc & Dominus ſemel plūm Filium homini conficeret, principalem hominem illum, ex quo ea quæ ſecondūm mulierem eſt plasmata facta, in ſemel plūm recapitalans: vii quemadmodum per hominem viſtūm defēndit in mortem genus nostrum, ſic iterum per hominem viſtorem ascendamus in vitam: Et quemadmodum accepit palmarū morte per hominem aduersus nos, ſic iterum nos aduersus mortem per hominem accipiamus palmarū.]

S. Aug. l. de vera relig. c. 16. eandem causam reddit cur hominem cum corpore terreno, & noſtrate, non æthereo, vt fieri poterat, aſſumptum voluerit Deus. [Sed cum omnibus (inquit) modis moderatur animis Deus pro tempore opportunitatibus, quæ nra ſapientia eius ordinantur, de quibus aut non eſt tractandum, aut iuxta pios perfectosque tractandum eſt, nullo modo beneficentius conſului generi humano, quām cum ipſa ſapientia Dei, id eſt vniuers. F. illus conſubſtantialis Patri & coeternus, totum hominem ſuſcipere dignatus eſt, & Verbum caro factum eſt, & habuit in nobis. Ita enim demonstravit carnalibus, &

non valentibus intueti mente veritatem, corporeisque ſenſibus deditis, quām excellūm locum inter crea- ras habeat humana natura, quod non ſolū viſibili- ter, (nam id poterat, & in aliquo æthereo corpore ad noſtrorum alpeſtum tolerantiam temperato,) ſed etiam hominibus in vero homine appetit, ipſa enim natura ſuſcipienda erat, que liberanda.]

20. Praeclarè quoque in eandem ſententiam diſputat, & Auguſtino ſub alio typō plane concinit Gregorius Nyſenus in orat. catech. cap. 27. ſic diſferens. [Cū autem omnibus hominibus vnuſ ſit in vitam aditus, vnde nam oporebat eum qui ad nos ingredi- tur, in vita collocař? Ex caelo, ait, fortaffe qui genus humanae originis deſpuit tanquam turpe & abieciū? ſed in caelo non erant homines: nec in vita ſupramunda verſabatur morbus vitij. Qui autem cum homine commiſſebarat, eius eraſ ſcops & iſtitutum in illa contemplatione, vt prodeſſer homini. Vbi ergo non erat malum, neque ibi vita degenerabat humana, quemadmodum poſtulat quipiam, vt homo illinc Deo coniungatur; imò vero non homo, ſed aliquod ſimilachrum, & quædam ſimilitudo hominis: Que- nam autem fieret noſtræ naturæ correccio, ſi cū ter- reſte ægrotaret, animal, aliquod aliud ex caeleſtibus, diuīnum fuſcepſet aduentum? Non potest enim fieri, vt corerit quod laborat, niſi pars laborans propria ac peculiare accipiat eutationem, ſi ergo quod labo- rabat quidem, fuſſerit in terra, virtus autem diuina id quod laborabit minime attigilſet, apſicēs ad id quod decebat; fuſſerit plāne homini in aſile diuinae virtutis negočiū, in iis verſans, quæ nobis cum nullam ha- bebant communionem.]

Ipſe Apoſtolus Rom. 8. id pulchre expreſſit, cū dixit mihi Deus filium ſuum in ſimilitudinem carnis peccati, de peccato damañauit peccatum in carne, ut iſiſſatio legi implereſſet in nobis. En A poſtolus mihiū Dei filium ait in carne, ſimiili noſtræ carni peccartici. (Simili in qua quoad ſubſtantiam, non quoad peccatum,) ſicque in ea ipſa carne, quæ peccato ſubiacuerat, peccatum enierit, & regnum Satanae deſtructum, quod fuſſe (ſtupendum trophæum) erigeret, ait ad eum locum D. Chrysostomus hom. 13, addens ſic percoſſo per Christon peccato, & Sarana, quām varie & illuftræ viſtoria ſint conſecuta [Mīrum, (inquit) antem, id eſt, quod vna cum carne trophæum erexit, & que millies a peccato deiecta fuerat, hæc eadem ſplendi- didam contra illud viſtoria tulit. Vnde enim quo- naq; atque inopinata exiſterint. Vnum quidem quod peccatum carnem non vicit, atque quod viſtum eſt peccatum, & a carne viſtum. Neque enim ſimile fue- rit, non vinci, & vincere, quod ante ſemper deie- bat. Tertium, quod non modū vicit, ſed & puniuit. Nam minime peccando, non viſtus eſt; moriendo au- tem vicit, & damañauit illud, terribile illi carnem effi- ciens, qua prūs despicibilis eſet. Sic igitur & illius potemiam freget, & mortem per illud introductam ſuſſulit. Donec enim peccatores offendere, irre opti- mo obitum afferebat; poſtequam verò corpus mini- me peccata reperiſſet, illudque morte tradidit: conde- natum illud eſt, tanquam quod iniuriam atuilliter. Vi- des quām diuinae viſtoria parte ſint?)

Quia igitur ſapientia & iuſtitia Dei, lanxerant, vt idem ipſi qui ceciderat, reſurgendi autor eſſet; oportuit, Christum eiſdem rationis, ac naturæ hominem eſſe, cuius erat Adamus, qui primū lapsus eſt, alioqui Christus non potuifet dici Adam ſecondus, nec natura deuicta reponuifet Sarana viſtori vicem. At primus Adam e corpore verè humano, & anima item verè humana ſimilis vinculatis coaluit. Ex iſdem ergo prin- cipiis intrinſecis, exiſtere oportuit humanitatem Christi.

Edentia

identitatem materie Adami lapsi, & Christi, esse plus quam specificam, qui censuerint.

11. Eruunt qui aliam maiorem identitatem humanitatis vincentes & deuidæ commincentur, assertio que, Christum & Adamum fuisse nō modò similes sed etiam numerice eisdem naturæ humanæ, quod in declarat Mayo, in 3. d. 4. q. 3. vñica, art. 3. Deus in materie prima creatione purissimam quandam eius portionem, primò sub Elemento terra constituit, quam deinceps ad Christum denenire. Eam terræ portionem Adamo immisum, postmodum decerpit è costa Adæ, & fabricauit in mulierem: & deinceps ingenti miraculo ea portio, sicutem secundum aliquid eius quod corpulentam substantiam transflua est usque ad Deiparæ parentes, & ab ipsis in Deiparæ, inde verò in Christum. Pugnat lacè pro hac sententia, vel imaginatione Galatinus 1.7. c.4. contendens hanc non modò fuisse sensuam veterum Hebraeorum quos retulerat in calce tertii capituli, sed etiam esse sententiam ipsius Scripturæ. Nam Genet. 4. Adam dicitur vocasse nomen filij sui Seth dicens, quia posuit mihi Deus semen aliquid, quæ verba accipi: Galatinus, ut significetur Adamum omnines animas proper peccatum suum perituras, videntem, abilissime coniugali opere per annos 130. post generationem Abelum, ne filios damnationis procerare. Edendum autem Messias adventum, cogitasse de aliis liberis sapientibus, quorum quæcumque tunc primò suscepit, vocavit Sethum, quia cognovit eam virtutem in se esse, sive semen alienum purissimum, à se transmittendum illibatum, ex quo mater Messiae generandatur, & Christus ipse excoritur. Argumentatur quoque Galatinus, quia Ioan. 1. Baptista semel, & iterum de Christo dicit Ipsi est qui ante me factus est: quod non potest valere de Christo, quod diuinitatem, cum ut sit genius sit, non facit. Valet ergo de Christo quod humanitatem, quæ facta dicuntur ante Ioannem, quia materia Christi fuit in Adamo, longè ante præceptum Baptistarum. Tandem argumentatur quia Proverb. 18. dicitur Iustus primus in lue sua, venit amici, & misericordia eum. Qui locus iuxta traditionem quandam Hebraicam, hunc sensum habet. Primus homo est mater Messiae, quæ insinuata est peccati in suo concepitu. Sed Deus eius amicus, causa invenit, atque difusa, culta pro ea sententiam. Primum hominem Hobei prædicti vocant Deiparam, quia prima producita est in genere humano ratione illius portionis, de qua supra; & eadem ex causa, vocant Deiparam. Parum parvaram. Cui in Adamo focialiter posite, de mandato Dei accidisse omnes Angelos statim, ac Adamus conditus est, traditionem esse Hebraeorum ait Galatinus.

Refelluntur.

22. Hæc omnia (vt libere dicam,) mera somnia sunt Rabbinorum, quibus miror Catholicos scriptores adeo simpliciter adhæsisse, nec aduertisse quænulla ratione nitantur. Nam quod Adam dixerit nato Setho, posuit mihi Deus semen aliquid, ad suffictum innocentis Abeli Sethum pertinet, non autem ad nescio quod seme exterraneum, intra Adam delitescens, de quo cognoverit post annos 130. Similiter Christus dicitur factus ante Ioannem, id est ei p̄t̄larus & antepositus, dignior scilicet, & gradu, non productione. Quod vero Proverb. 18. iustus, ut nostra editio vulgata habet, diceret prior accusator sui ne per somnum qui dem suffragatur imaginationi illi de primo homine qui si mater Messiae eidem in Adamo exhibita, omnes Angelos accidere iussos, Rabbinica nugacitas est, quamvis obiectum Christum Angelis adorandum an-

Tecph. Raynaldi Christi

te conditum primum hominem; & rebelicantem Luciferum in Satanam degenerasse, probabilis sic Theologorum multorum opinio, de qua alibi. Nemo tamen Theologus fabulatus est, proposito Adamo iussos Angelos latenter formaliter in eo Deiparae materialm venerari. Imò S. Thomas hoc Rabbinorum delirium refens, dannat illud erroris in 3. d. 3. q. 4. art. 2. illucque etiam explodit 3. p. q. 3. 1. art. 6.

Quare rei & eo commento dicamus, catenus tantum eundem hominem qui conciderat, reparans calamitatem generi humano illatam, quatenus idem species homo Adamo similis quoad substantiam, & ab eo mediante mare deriuatus, resarcit dannam per primum hominem generi nostro illata. Dixi [mediante matre.] Quia ipse Christus non fuit ex Adamo secundum aliquid signatum corpulentæ substantiæ, sine materia lux: (hoc enim quis affirmare possit, vel de atomo substantiæ Christi, tot ab Adamo ad Christum interpositis resolutionibus materia, quam Adam transfudit in primam prolem suam, à qua exoritur erat Christus.) Quin etiam non fuit Christus ex Adamo secundum speciale rationem, qua ratione nos omnes sumus ex Adamo, quamen nulla signata particula materia, quæ in Adamo fuit ad nos deretur. At Christus quia Filius est hominis, non hominum, neque ex sanguinibus, aut ex voluntate carnis, & viu[er]e que inquam coniugis,) sed ex Deo natus est, catenus tantum ex Adamo progenitus dici potest, quatenus mediæ accepte esse per virtutem generatim Adam, & aliorum ab Adamo descendentium usque ad B. Virginem. Ex quo vides item quæ apud aliquos feruer circa propositionem illam [Christus est homo Adamicus] esse reuera item de nomine, nec reprobari à quibusdam Doctoribus, nisi quia suspicantur sensum eius esse, quod Christus sit ex Adamo progenitus more ordinario, & interposita virili opera. Ita sensu autem quem indicamus, nemo eam ire refugerit.

23. Hæc in praesentia de hac re attigisse sufficiat, tantum ut certe identitatem humanitatis Christi, & eius que in Adamo fuit non aliter esse accipientem, quæ penes eandem species Adami & Christi humanitatem, ex humano corpore & anima connaturaliter vinculari compactam, quæ sunt extrema primæ substancialis compositionis, de qua suprà. Paucā porrè, vel etiam nulla sunt, quæ præterea hoc loco de extremis ea vniione nexit, hoc est de Christi corpore, & anima pro vt ad hanc primam substantiam inuita Christum compositionem interuenientibus, dicenda occurrit. Nam de eorum veritate latet (suprà actum est, monstrando contra hereticos esse in Christo verum humanum corpus, & veram humanam animam. Id quod etiam perspicue sequitur ex constitutis quod Christus sit verus homo; Nam verus homo ex anima vere humana, & corpore item vere humano, compingitur. De perfectione vero etiam naturali & animæ & corporis Christi, agendum infra erit post expositam alteram in Christo compositionem substancialem, cuius intuitu ea perfectio collata est. Item de istud prout assumptis à Verbo, plenè agendum erit tractando compositionem illam secundam. Quæ vix quicquam hoc loco occurrit, sive circa corpus, sive circa animam Christi, quod ad hanc primam compositionem spectet, & discussione indiget.

Iesus doctrina propositæ.

Tantum ex eo quod Verbum assumperit corpus nostrum, erimus vñum doctrinæ ab Eucherio propositū homil. de sancto Latrone. [Caveamus (inquit) ne corpori illius quod de nostro Christus assumptis, in iriam, faciamus in nostro corpore: caveamus ita peccatis & criminibus vitam ponderare, vt ad nos non

F. 3. relpi

respiciat Propheta illa terribilis: non enim est, inquit, Deus in conspectu eius: polluitur via eius in omni tempore, auferuntur iudicia tua à facie eius. Irremediabile periculum est, sic aliquem virtus & cupiditatis frena relaxare, ut se rationem Deo non meminere redditurum: quia puto magna sit iam pena peccati, metum ac memoriam futuri perdidisse iudicij, non nobis ita duleia sine pauperum spolia, postmodum nimis amaricatura. Nihilominus, sic dictum est refugiamus aliena carnis abominationa contagia: vitensus obscuram inimicorum voluntatis mendia. Hęc qui agit charissimi, de stipula ac lignis iniquitatum perpetuos succendit ignes, & nunquam condinat vapores;] perfectim quia memor est quantum carni sue à Deo assumptae debeat reverentia, ut bene ibidem prämisserat Eucherius, Chrysostomus etiam hom. 18. in 1. Cor. ad illud Glorificate & portate Deum in corpore vestro, hunc propositam doctrinam fructum, insigniter eruit.

C A P V T I I .

Illata de humanis Christi facultatibus,

24. *F*uit igitur in Christo natura nostra substantia plena, & integra, quæ ex anima & corporis consertione existit. Cum autem natura humana, ut & ceteræ omnes, suis aliquibus facultatibus, sive potentias & proprietatibus insti debet tanquam conaturalibus substantiæ appendicibus conferentibus ad ornatum substantiæ, & ad subleuationem substantiæ actiuitatis; consequens est, ut eas Christo non defuisse statuamus, sed quotquot in nobis potentiae sive corpori sine anima insidentes gradum aliquem animæ affectantur, eadem in Christo locum habuisse concedamus.

Humanæ potentie, in Christo.

Prædictas proprietates Christo non defuisse, & ratio recta connicuit, & Patres vno ore agnoscunt. Nec de his proprietas agebat, ea ve in ficiatis est Gregorius Nyssenus, cum dixit [Quemadmodum acetum gutta in mare proiecta, non reinet amplius acetum proprietas, sed transmutatur, induitque proprietas aquæ; sic & sanctissimum Christi corpus cum diuinitate commixtum, non haber amplius proprietas carnis.] Quibus verbis abbas Eusebiano, sapè refert Anastasius in *ad 170*, & nominatim c. 13. vbi ea sic exponeit quando audiebat Doctorem afferentem, Christi carnem non constare amplius proprietas carnis, sic accipere humanam illam naturam à Christo assumptam, non amplius subiacere illis molestiis, quæ corpori nostro ex peccato euenientur: sed per unionem cum diuinitate, & per resurrectionem post triduum factam, sanctissimum Christi corpus in melias commutatum ac reformatum esse: neque iam prioribus corporis conditionibus & affectionibus subdi. Non enim amplius est mortis & corruptionis capax non mutationis, non laboris ac molestiarum, neque egestatis, sed transmutatum est ex mortalitate in immortalitem, ex corruptione in incorruptionem; & materiale, eusaf immateriale; carnale Spirituale; patibile, impatibile; fluxile; oninis fluxus expers, fami obnoxium, supra omnem famem. Aquenam, absque aqua. Egenum, nullius indigum: spissum, tenue, & subtile. Temporarium, æternum: non tamen in circumscripsum; non expers figure, non immobile, non intacte, non inaspicibile, non increatum, non absque principio. Hęc enim solius diuinitatis proprietas (unt.) Vides, Nyssenum interprete Anatalio, de aliis proprietas humanis agere quam de iis, quas Christo hic vendicamus; & illam ipsam connaturalem corpori humano temperiem,

cūque corollaria, quā negare videtur corpori Christi, vno personæ Verbi, non absoluē ab eo negari, sed tantum prout sunt exuviae peccati, & eius corollaria dedecentia sanctissimam, & vndeconque nitentissimam humanitatem Verbo vnitam.

Sunt porrò potentiae illæ, quas hic Christo ex perfecta eius humanitate tribuendas colligimus, quæ gradum aliquem animæ affectant, atque adeo vel vegetativa, ut nutrita, auctrix, generativa, vel sensitiva externe quinario vulgato comprehendens; vel internæ, quarum vna cognoscens, alia appetens, & tertia utriusque subordinata motrix, progreffina corpora: vel deinde rationales, nempe intellectus, ac voluntas, easque consequentes motrix facultas inorganica: quatum distinctionem ab invicem, aut ab anima, hic non moratur, illud duntaxat solliciti, ut non aliæ deis in Christo, quām in aliis hominibus philosophemur, easque omnes ut in nobis, sic in Christo perfectam humanitatem nacto admittamus iuxta illud Athanasij [perfectus Deus, perfectus homo,] quod non tantum de perfectione quoad substantiam, sed etiam de perfectione quoad accidentia homini connaturalia consequentia, que cum proprietates, valere debet. Et vero si humanitas supponatur perfecta secundum substantiam, quomodo non ex ea progerminabunt accidentia omnia naturaliter ad eam fluere apta? Aut unde esset in Christo, monstritas ex accidentium connaturalium effluxu inhibito, vel exclusione? Sed dicamus aliqua ligillatim.

Sigillatim vendicata Christo facultates vegetativa.

25. De potentias vegetatiis, nutritiæ, & auctriæ, non inuenio qui dissentierint. Quanquam quod apud Gregorium Neocalarensem Anatematico 3. damnatur qui dixerint Christum assumptissime hominem perfectum instar ceterorum Prophetarum: eo refert scholastes Canisius tomo 3. antiquæ leet ut sensus sit, damnati aliquos qui Christum corpore subito perfectum apparuisse affirmarent, qualis fuit Adamus iam ab inicio formationis sue, & quales erant qui ad prophetandum assumbabantur; tamen neminem nominatim reperio, qui illi errori sit astipulatus. Et est reuera, error exploratus. Nam Lucas expressè testatur, Christum corporaliter crevisse, & confortatum esse, quæ sunt munera harum facultatum: vel potius munus vnius facultatis. Neque enim distinctæ re ipsa sunt facultates, quibus quantitas maior & substantia acquiritur, nec duobus motibus in duo illa obiecta tendit, sed per unicam facultatem, coniunctam, & nouam quantitas, & eidem substrata noua substantia comparatur, quæ vi motus illius major semper est quam tuncque denominatio majoris substantiæ, aut majoris quantitatis in arte certa, collatur per comparisonem ad deperditionem concomitantem, quæ maior est quam acquisitionis. Verum de hac re alibi. Nunc satis est, exploratum habeti, Christum sensim adolescentem: ita namque decuit sensim progredi eum qui omnem æatem ortu suo sanctificatus venerat, ut pulchre dixit S. Iren. l. 2. c. 39. Ex quo autem iusta magnitudinis factus est, & terminos consistentia attigit, nutritus tamen est per reliquam vitam vniuersam; & quantitatem alimenti adiunxit preiacenti sue quantitat: quod cum spectet ad vim nutritiæ & auctriæ, dubium esse non potest, quin per vniuersam vitam facultates iis munericibus respondentes obtinuerit, & quę ac nos obtinemus.

26. Erit qui opponat, Christum post resurrectionem quoque comedisse, nec tamen nutritum, vel auctrum esse. Vnde inferri videtur posse nullum suppeterem pro vera Christi nutritione, & ei ex ea augmentatione argumentum

Dissoluuntur.

gumentum, quod ex facto dumtaxat peti potest, sive ex quod Christus legatur comedisse. Antecedens, in quo ioh potest esse tergeminatio, disertè traditur a SS. Basilio, & Gregorio. Theologo in ea fidei confessione, quam ex ipsius representante Henricus Canisius tomo sancti, le. Et si enim habent duo illa Ecclesie lumina. [Et si Christus cibum gustauit post resurrectionem, non tamen lege corporis, sed aconomice, ut probaret carnem illam esse que erat ante resurrectionem, & non aliam. Non enim in ventrem & intima, aqua in secessum ibat, absit. Imo caro diuina, post resurrectionem mutata est a materiali in immateriali, & a passibili in impossibilem: non tamen incircumscriptam, aut inangibilem, vel inuisibilem alio. qui quomodo visus esset discipulis post resurrectionem: Quomodo dixisset Thomas, Tange me? Cibus vero quem sumpsi coram discipulis, & quis querat, quod abiit. Respondemus, sicuti cera appropinquans igni huiusque, & dehinc esse, sic cibus ille adhibitus carni incorruptibilis, & pyrophoro Dei resuscitari:] Non diffimilis alij pp. & interpres ad ea Euangelij loca, quibus eiusmodi conseruit Christi rediutiu[m] refertur. Respondendum est, quanvis ita res haberit post resurrectionem, non tamen ante illam per viuendum tempus vita Christi viatoris. Idque recte colligebatur eti[us] manducandi, qui per illud tempus non potuit eodem digne quod post resurrectionem. Per tempus namque vite mortalis, non spectabat nisi nutritio, ne aliquis suos actus Phantasticus, & confusus. Vide ex ea dicta per tempus vite mortalis exercito a Christo, in inferno Christi nutritio, & ei saltem per se abunda augmentatio. At post resurrectionem, come[n]dia directa est alio, nempe ad contestandam carnis resu[n]t veritatem.

Rationes Damasceni, negantis Christo facultatem generativa[m].

17. De vi generativa, difficultatem facit, quod habet S. Damascen. orat, quoniam ad imaginem Dei facti simus, sibi medium. Quanvis enim sit meridiana luce datum, Christum Regem virginium, non modò virginalis remerationem (etiam licetam) non sustinuisse, sed etiam ab omnibus modis opere planè abhorruisse: ne calumniam quidem in eo genere admisisse: tamen defuisse Christo via generativa, quod affirmat S. Damascenus, hoc est quod videatur non posse alieni salua fide, que eam quoque humanae naturae facultatem, desiderari in Christo non hinc. Verba Damasceni sunt (viii digniendi Christus non habuit, proprie[te]s quod rables sunt & immurabiles divinae rationes proprietas, sive que non potest, vt Pater, aut Spiritus efficiatur Filius). Itaque hominis Filius factus non est, sed filius Dei, vt immurabilis proprietas permanerer. Præterea persona cum persona cuiusdam natura permisceri solet: non est autem alia cuiusmodi persona Filius Dei, & hominis, nisi Christus, tam vero, vt hac permisit natura consentanea ad hominem genus explendit, at necessaria non est; præterea cum feci possit, vt homo sit, & viuat sine illa contracratione, multique exiterunt homines, qui nonquam huc voluprati operam dederunt.] Hæc verba non video quomodo exponi possint, ita ut veritati Catholicæ non officiant. Quate rameris de Christo tunc obviatis, tunc in his maximè rebus, verecundè semper, ac honestè agendum est, tacendo omnia non necessaria, tamen ne veritas fidei periclitetur, videatur prædictis rationibus occurrentum, & quia postremè faciliores expedito sunt, ab eis ordinar.

28 Postrema ergo illa ratio, dumtaxat probat Christum Virginem semper vixisse, quod est extra dubium. Ac non probat Christum generativa facultate caruisse. Quin potius qui ea facultate defitivuntur, sive ob defectum organi alicuius, sive ob eius indispositionem, monstroso habentur, & inter humanae naturæ oblationes numerantur, quod absit ut de Christo admittamus. Secunda item ratio, est admodum inanis. Nam persona habens humanitatem, quæ per extraneam suppositatitatem subsit, perinde posset cum persona pure humana misceri ad vium facultatis generativa, ac si suppositatitate connaturali terminaretur; quia vis generativa, omnisque conueniens, aut necessarius ad eam apparatus, spectant naturam, non personalitatem. Tandem 1. ratio ut sit efficax, supponit si sloboles per Christum suscipere, necesse fore eum modi slobolem ciudem cum Christo rationis esse, atque adeò divina aliquid suppositatitate terminati; non quidem Christi, ne duo inveniantur Dei filii, sed Pater, aut Spiritus Sancti: ex quo illud inferri videtur absurdum, Patrem, aut Spiritum Sanctum in eo eventu dicendos esse Dei Filios. His ergo absurdis declinandis, infert ea 1. ratio, dicendum potius esse Christum generandi facultate destinati. Verum hæc ratio, imprimis falsò assumit, slobolem si à Christo suscipere, suppositandam necessariò esse diuinitus. Id enim falsò prostis assumitur ut bene statuit Augustinus Romanus quodlib. 2. q. 3. ad.] Imò excludendo grande miraculum, proles sic suscepta, esset pure humana, & suppositatitate creata terminaretur. Deinde quanvis diuinitus suppositanda esset, parum admodum vireret æquivalatio qua timebatur inducenda, si Pater aut Spiritus Sanctus denominarentur Filii, & ob quam solam ascrebatur impossibile, Patrem, aut Spiritum Sanctum terminare naturam eius, qui secundum humanitatem esset Filius, Christi. Non enim si Pater eam terminaret, verum esset, Patrem esse Filium in Deitate, sed tantum quod humanitatem, in quo nihil absurdum esset. Tandem facile quoque esset dicere, naturam slobolis sic suscepere terminandam fore per subsistentiam filii, vt ei à quo prodiret conformaretur. Ea enim subsistens ob infinitatem suam potest innumeris naturis terminandis sufficere. Atque ita qui ratione naturæ lumen humana esset Filius Filij seu Verbi divini per humanitatem suam operantis, esset ipsummet Verbum quoad suppositum. Quia in te nulla est absurditas.

29. Non astipulatur ei sententia, quan nunc ex Damasceno retulimus, Tertullianus I. de Monog. c. 3. Christum vocans spadonem, verbis illis [Sed an onerosa Monogamia, viderit ad huc impudens infirmitas carnis. An autem noua, de hoc interior constet. Illud enim amplius dicimus, etiam totam, & solidam Virginitatem sive continentiam, Paracletus hodie determinasset, vt ne unius quidem nuptiis feruorem carnis despumare permetteret, sic quoque nihil noui induceret videatur ipso Domino spadonibus aperiens regna celorum, vt & ipso spadone: ad quem spectans & Apostolus, propterea & ipse castatus, continentiam manuit.] Non inquam hæc Damasceni placo astipulantur. Sensus enim tantum est, Christum in totum inceptum permanisse, vt idem Tertullianus loquitur capite 5. illiusmet libri. Sicut enim in Euangeliō qui continentiam plenam & absolutam propter Deum proficitur, dicuntur se castasse propter regnum cœlorum; ita Tertullianus, salua vi generativa ob solam plenissimam puritatem professionem, Christum spadonem nominavit; Apostolum vero castratum.

Rationes cur Christum absinere à carnali procreatione decuerit & ad eum modum, viuere spadonem,

F. 4 multas

miltas profert Aegidius Romanus quolibet. 2. q. 3. Sed illa insignis quam S. Basilius I. de vita Virginis, his verbis propofuit. [Quod incorruptibilis vita iēmen est terris ad cōclum transferendum singulari gloria, Virginitatem Dominus noster esse voluerit, & incorruptionis honestati per integrinam castitatem corpora nostra conſuēcere, ex eo in primis conſtat, quod cum legi in omnibus obtemperat, solum coniugium tenuit. Oportebat enim ut qui ex intemera Virgine, incorruptus etiam secundum carnem natuſ erat, ne coniugij quidem corpoream experire corruptionem. Ceterum à corruptis per iugalem copulam, naturali integratam noſtrā inclemēta ſuppedans, quemadmodum Adam piaſtentis vita femeſ, per coniugij voluptatem fuerat, ita & ipſe ſemen futuri ſeculi per virginitatis ſieſt integratam: ve ſicut illum per matrimonium ferentem humanum genus, hominem in terrena vita ſecuti ſumus, ita & Dominum per virginalem puritatem, futurum ſeculum ſeruentem, prudenter ſequereſt.] Gmina hiſ ſunt, que leguntur apud Baſiliū germanum, Gregorium Nyſenium l. de vera Virgin. c. 2. vbi etiam illud praeclarè additur, voluſe Christi Virginem ex Virgine naſcentem nos docere qua via & modo Verbum Dei cum anima Christiani cuiusuiſ ſit copulandum. Quod enim in aſumptione humanae carnis ſemeſ facta in Virginis inuolatae corpte perfici voluit, hoc in vniuſ cuiusque anima interueniente amore puritatis, faciendū monſtravit in ihs qui vita Virginis dueṇt Christum ſequerentur.

Potentia ſenſitiva, in Christo agnoscenda.

30. Pergo ad potentias ſenſitivas, eisque ſubordinatas appetitiuam, ac motricem progreſſiuam organica, ab inorganica, de qua poſtea, planè diſtinguam, quas omnes Christi inextirpabile, de fide eſt, ex generali principio ſupra poſto, quod ſcilicet debeat Christo concedi omnes proprietates humanitati connaturales, vt philoſophat u. Damasc. Orat. quomodo ad imaginem Dei facti ſimus, & Orat. de natura composita, & alia oratione de duabus Christi voluntatibus, cuius initio illud ponit quasi eff. tū, ex quo res hac perſpicueuincit. [Omnis res qua ex duabus naturis coſtar, naturali illarum proprietates necessariò compleſtitur, etiam in earum coniunctione quadam videatur eſſe confuſio. Nam enim ignis calidus, & ſiccus ſit, aqua frigida & humida; tamen cum ex quatuor elementis confluat corpus, quatuor habet qualitates, calorem, ſigmas, ſenſitatem, & humorē: in quibus ſi temperatio quædam ſpectetur, neceſſe ſit eorum qua concreta ſunt, naturales proprietates petiſci: quando magis in ea coniunctione qua ab omni conuincione abſit, diſtaque plorūm?] Argumentum eſt planè validum. Si enim natura, etiam ſeruſ & formaliter abolita, conſeruit suas proprietates mixto, quanto magis humanitas in Christo ſupererit, omnes suas proprietates fortificat? Nec verò diſſicile, eſſet cum eodem Damasceno, veritatem omnium praedictarum facultatum in Christo aſſerere, obſeruatione actuorum ab eis produc̄tum, quotum mentio frequens eſt in Evangelij, ſapè memoriabitur ſenſitio, & progreſſiones Christi Domini. De appetitu ſenſitivo, triplex argumentum ad eum Christo vendicandum ſuggeret. Dutandus in 3. d. 17. q. 1. n. 7. ſed in te clara non prodigo operam.

Item rationales, nominatim voluntas contra Monothelitas.

31. Reſtant potentiae rationales, intellectus ſcilicet, & voluntas, eaque conſequens vi motrix inorganica. Sed de intellectu quidem, ſeu mente Christi, nulla

vñquā rixa fuit, niſi cum Apollinari, Christum attemp-tem ſtatuerit, quandoquidem Christum mente, amen-tilimus ipſe primabat. Sed nunc Apollinari errorē ſatis ſupra contrarium, monſtrantes Christum anima humana fuſile p̄dictum, ad quod aperte conſequitur, vt intellectus quoque humano, ſive mente non fuerit delictus. Et efficacissimum praeterea veritatis huius argumentum inſra occurret, ex actionibus intellexus creati verē Christo tribuendis. Nam vbi eſt connaturalis operatio, liquet agnoscenda eſſe facultatem actus illius eliciuntiam. Indubitate ergo eſto, fuſile in Christo mentem humanam; meitóque ſpecialiter hac in parte Apollinarium exibulant varijs Patres.

De voluntate autem, longum & acre certamen Ecclesiæ fuit cum Monotheilitis. Ita enim nominati ſunt, non autem Monothelite, à Monofo authore, vt incepit quidam apud Caſtum v. Chriftru hereti 6. Aiebant itaque Monotheelite, quod & ipſa vox ſonat, vnicā fuſile in Christo Domino voluntatem. Verū cum nomen [voluntatis] polyonymum ſit, diſcultas aliqua ſuit, qua ratione vnicam in Christo voluntate aſtruerent Monotheelite. Vt enim notat S. Damasc. Orat. de duabus Christi volunt. nomen voluntas, interdum ſignificat tem volitam, vt cum dicunt Matth. 6. Fiat voluntas tua, i. quod vis. Et Matth. 1. 1. quicunque fecerit voluntate Parvus mei, i. quod pater vult. Alias verò voluntas ſignificat actum volitionis, vt Rom. 1. o. voluntas cordis mei & obſeruatio. & Matth. 18. non eſt voluntas apud Petrū vſtrū, i. non vul. Pater vſter. Tandem ſumitur etiam voluntas pro facultate volendi, ſive pro actu primo, habente rationem potentie reſpectu anime rationalis, vt cum 1. Cor. 7. Dicitur non habent neceſſitatem, poteſtatem autem habent vnam voluntatem. Ambiguum ergo apud aliquos eſt, an Monotheelite vnam in Christo voluntatem ſtatuentes, de actu ſeſcendo, vel de primo loquerentur; hoc eſt an in Christo actum volendi duplicum vel duplicum ad volendū potentia & facultatē in actu primo ſpectatā, ſunt inſiciati. Et ſan̄e Agatho Papa in epiftola ad Conſtantinum Imperatorem, que reſeruit in 6. Synodo Act. 4. cum Monotheitarum praecipuos reuulſerit, & eorum diſta quædam protuliferi, ſubdit, eos confuſe admodum, & incoſtantier in hac parte ſenſiſſe. [Varie (inquit) eouī, & inſtabiles definitions in ſcriptis, aſſeuerauit modò vnam voluntatem, & vnam operationem, modò nec vnam, nec duas operations, modò vnam voluntatem, & operationem, & rursum duas voluntates, & duas operations, itēque vnam voluntatem, & vnam operationem, & denuo nec vnam, nec duas, & aliās vnam, & duas.] Sicut ergo de vna, aut multiplici voluntate, tam varie ſenſerunt, calidum, frigidumque ex eodem ore efflanſes; ita circa voluntatem pro actu, aut facultate accep-tam, confuſe, & incoſtantier ſentire potuerunt.

Aiebant de voluntate, in actu primo, & ſecondo.

32. Mihi in ſcopum quo vniuersa hæc heresi col-lineabat, incidenter, & id quod p̄ſe ſerebant conſideranti, perſpicuum videtur, Monotheilitas, & facultatē, & actu ſeſcendo, p̄t duplicum ſtudium in Christo luſtuliffe. P̄ſe ſerebant enim magnū ſtudium ſermenda Christi sanctitatis, cui timere le p̄ſe ſerebant ſi actus liberos humanos Christo concederent.

Poſſent namque huiusmodi actus repugnare diuina voluntati, ex quo Christum peccati labes incurreret. Hoc Macarius Patriarcha Antiochenus Monotheilita in ſua fidei profeſſione, que habetur in 6. Synodo act. 8. explicatissime trahit. Vides autem ad praetensum illud omnimoda Christi ſanctitatis ſtudium, requiri non modò vt humanae Christi volitiones, ſed etiam vt voluntas earum profuſa, negetur Christo. Iam

Iam si veri scopi in quem Monothelitum fabricata est ratio habeatur, (quod optime notarunt Agatho Papa epistola citata, & Ioannis IV. epistola pro Hoc-nio ad Constantini, ac S. Maximus in disput. aduersus Pyrrhum, & Iustini, ad finem libelli de heret.) Ieponi Monothelitum alius non fuit, quam ut hæretum Eucalyptanum, anteriorum Pontificum, & Conciliorum diligentia proprie contritum, instaurare per dogma quo vnitatis tui hoc est voluntatis, atque adeo euan foris, id est natura voluntatem principiantur alii; ceteri Orientalibus hereticis, non modò non repugnabut, sed etiam astipulantibus, quod eis quoque hoc dogma fuerit. Apollinaristis quidem, quod exclusa à Christo anima rationali creata voluntatem quoque rationalem excludere adigerentur. Ne-sfortans vero, quod Christianum purum hominem, atque adeo solam in eo voluntatem humanam agnoscere. Ariani denique, quod diuinam Christo ut natum, sic & voluntatem abrogarent. At constat ad hoc Diabolicum inuentum, & instaurandas per illud Eucalyptanum ruinas, ex quæ necessarium fuisse excusare actum patrum voluntaris, ac actum eius secundum qui postea primo consequitur. Igitur veramque excolerent.

Et contra Pates veramque contra eos altruxerunt, qua vbi est voluntas potentia, ibidem quoque ei voluntatis actio, & è contrario. Dicitur sane in Concio Læteran. sub S. Martino I. consil. 5. can. 1. 4. & 1. 5. & potesta duplex, & operatio contra Monothelitas definitivis enim habent illi canones 1. 4. [Si quis secundum scelerosos hereticos, cum una voluntate, & una operatione, quæ ab hereticis impie confiteratur, & duas voluntates, patet que & operationes, hoc est, diuinam & humanam, quæ in ipso Christo Deo in unione latuerit, & à sanctis Patribus orthodoxè in ipso prædicantur, denegat & respuit, condemnatus sit.] Canon vero posterior sive decimus quartus, sic habet. [Si quis secundum scelerosos hereticos Dei viuam operationem, quod Grati dicunt *Dea. d. xix.*, vnam operationem insipienti suicipiit, non autem duplum esse confiteretur, secundum sanctos Pates, hoc est diuinam & humanam; aut ipsam Dei virilis, quæ posita est, nouam vocabuli dictiōne vnius esse designauit, sed non virilis, mutifica & gloriae vocationis demonstracionem, condemnatus sit.] Manifestum est in his canonibus contra Monothelitas interclusis, & operationem, & facultatem operatiuum dupliciton in Christo stabiliti, quia scilicet virumque tollente Monothelite. Quod si interdum Pates in horum hereticorum impugnatione folius operationis meminerint, si item heretici operationis vnius frequentius mentionem faciunt, quam vnius potentia; ratio dividenda est, ex eo quod operatio sit aliquid notius: & ea negata, vel admisa, facile evincatur negandam quae ante admittendam est facultatem, quæ non est nisi propter operationem suam, & sine qua (cum operatione non est indecens,) frustra esset potentia.

Voluntas humana Christi stabilitur.

33. Quicquid antem Monothelita reueta dixerint, aut intenderint, assertio gemina in Christo voluntatis, & pro operatione, & pro facultate usurpatæ, explorata esse debet; cum ex Patrum dictis, & Conciliorum definitionibus, tum ex Scripturis, & manifesta ratione, Pates bene miltos cum Latinis, tum Græcos repugnari S. Hieronymus, quem suppositius Cyrilicus epistola ad Augustinum, commentus est, foisse in hoc puncto partiarium Monothelitarum. Fraudem enim illius, & aliarum huiusmodi epistolatum detexere iam pridem Louanienses in centura ad tomum 2.

Augustini, Baronius in notis ad Romanum Martyrologium 30. Septembri, & Bellarminus lib. de scriptor. in indicio de tomo 9. Hieronymi, qui apud Scultinium, omnia in Christo gemina, milles proficitur. A Patribus etiam proferuntur Scripturæ, quas inter illæ sunt expressissimæ, quibus Christus Luca 2.1. & Ioannis 5. voluntatem suam, hoc est humanam, fecerit à voluntate patris, quæ diuina est, & æterna, eademque cum Verbi voluntate. Viget insuper Theorianus in legatione ad Armenos pag. mihi 115. alia pleraque loca, & illud praesertim quo Christus domum ingressus dicit latere voluisse, nec potuisse, quem locum in hanc rem virget quoque Agatho Papa in citata epistola. [Noluit (inquit) aliquem scire, & non potuisse latere. Ergone ille omnium conditor, de quo dicitur omnia quæ volunt, fecit in cœlo, & in terra, cuius velle hoc est quod potuisse, cuius nurui cœlestes cum tertore deseruerunt potestates, in terris latere volens, non potuit?] Concludit id fore absurdissimum [nisi ad humanam eius voluntatem, quam temporaliter dignatus est assumere, redigatur.] Nec video eum locum Agathonis adeo planum, ab illo Hæc est nūs sit Didacus Ruis. disp. 20. de voluntate Dei sect. 4. n. 12. Planè comedem modo quo Agatho eum locum accepit Damascenus 3. fid. c. 17. Alio insuper loca in eum placentem appendit Rupertus lib. 5. de process. Spiritus sancti cap. 8. Conciliorum aduersus Monothelitas edicta, protestant in 6. ac 7. Synodo, & in Concilio Læteran. sub Martino I.

34. Ratio denique efficacissima, & ineluctabilis ea est, quam Verbis Ioannis Papa IV. in epistola ad Constantiū represento. [Velle (inquit) vt interroganti responderent Monothelitæ, secundum quam naturam dicant Christi Dei vnam voluntatem. Si secundum diuinam tantum, de humanitate ipsius, quid respondebunt: quoniam & homo perfectus est, vt non cum Manichæo condemnerentur. Porro si secundum humanitatem Christi dixerint, quod hæc voluntas Deus esset perfectus, obseruent ne forte cum Photino & Hebione indicentur. Iam veid si ex vitaque natura vnam voluntatem esse dixerint, non solum naturales voluntates, sed & ipsas naturas confundent; vt ne hoc, nec illud, id est diuina & humana intelligi possit; sicut enim vrasque naturas in adoratione vnius Christi, vt impius Nestorius, non patimur; ita differentiam naturarum penitus non negamus; sed neque confundimus, quoniam vrasque naturas cum adoratione vnius per longa Christi Dei, inenarrabili consonantia confitemur. Quia enī vnam voluntatem dicunt diuinatis Christi, & humanitatibus, & vna simul operationem, quid aliud, nisi quia & vnam naturam Christi Dei secundum Eucalyptanum, & Severianum diuisionem operari noscantur.] Eadem argumentatio contextur apud Damascenum lib. de diabus Christi voluntatibus, & apud Anastasium c. 1. id 178 pag. 13.

Difficultas ex Honorij scriptis, ac damnatione.

35. Rem per se claram turbasse visus est Honorius I. duabus ad Sergium Monothelitam epistolis, quatum priore, professus est se vnam in Christo voluntatem agnoscere; posteriori autem de una Christi operatione æquæ ac de duabus taceri voluit; eoque nomine in 6. Synodo à Romanis Pontificibus Honorij successoribus approbata, damnatus est Honorius cum Sergio, & alijs Monothelitis, Cyro, & Pyrro. (Ridiculè apud quendam recentiorem 3. p. disp. 7. 3. n. 1. His iungitur Typus, Pauli Constantinopolitanus discipulus, cum Typus fuerit constituto Imperatoria pro Monothelito.) Damnatus ergo cum prædictis est Honorius, non reclamantibus qui aderant Apostolice Sedis Legatis. Ut propterea Turturianus lib. de 6. 7. & 8. Synodo, deponde

sponderit Honorij defensionem, itemque Hieronymus à Rua controu. 3. Scholast. initio; Canus autem, magister verax, & non resipiens personam hominum lib. 6. de locis c. 8. ad undecimum rotunde ac liberè pronunciet Honorium excusati non posse à Monothelismo. Nititurque præsertim testimonio epistola Leonis Papæ ad Constantium Augustum, qua Leo robusta voce in Honorium infremat, verbis illis. [Anathematizamus Theodorum, Cyrum, Sergium, Pyrrhum, Paulum, Petrum, nec non & Honoriū qui hanc Apostolicum Ecclesiam non Apostolice traditionis doctrinam iustificavit, sed profana proditione immaculatam fidem subuertere conatus est.] Addit Canus suffragium quoque Adriani secundi, qui in 8. Synodo, agnoscit Honoriū ab Orientalibus ob hanc heresim fuisse damnatum, de consensu Romani Pontificis.

Expeditur quoad illa Honorij scripta quibus vnam Christi voluntatem posuit.

36. Verum ne in Honoriū Canus theoninum infigret, sed cassis tantum latribus eum appeteret, efficeret qui validē illum repulserent Bellarminus 1.4. de Rom. Pontif. c. 11. Baron. anno 63; à num. 14. & anno 681. à n. 12. Coccius t. 1. l. 7. art. 13. Onuphrius in additionibus ad Platynam in Honoriū 1. Schotus ad Cod. 19. Photij. Duallius tract. de Pontif. parte 1. q. 4. Coqueus in antidoto contra Monaci oppositionem 2.3. & alij, recte assertentes Honoriū hac in parte calumnia Gracorum granatum esse, qui erubentes de tot suis Patriarchis Constantinopolitanis, Antiochenis, & Alexandrinis in hac ipsa Monothelismi causa damnatis, verbum vnum sana mente, & optimo sensu ac apostoliſſimè ad interrogacionem factam, ab Honorio prolatum, detorserunt ad sensum hereticum, & Honoriū ea de causa fide Graca inter damnatos in 6. Synodo obtulerunt. [Verbum Honoriū prædictam cuiusmodi sit, interest cognoscere. Scripterat ad eum Sergius Constantinopolitanus tunc nondum detectus hereticus, epistolam quae referunt in 6. Synodo actione 12. obtendens assertionem [duarum operationum multos scandalizare.] Addideraque, [in super, & consequens ei est, prædicare duas voluntates contrarietas circa inuicem habentes, tanquam Deo quidem Verbo salutarem volente adimpleri passionem, humanitate vero eius, obſtante eius voluntati, & refiſtente, & perinde duo contraria volentes introduci, quod impium est. Impossibile quippe est in vno, eodemque subiacenti, duas similes, & erga hoc ipsum contrarias subſttere voluntates. Nam salutaris Deus gerentium Patrum doctrina opere premium instruit, quod nunquam intellectualiter animata Domini caro, separatio, & ex appetitu proprio contrario naturi vniū ſibi ſecundum ſubſtantiam Dei Verbi, naturalem motum ſuum efficit, ſed quando, & quale, & quantā ipſe Deus Verbi volebat.] Hoc cum accepiter Honorius priore data ad Sergiu epiftola responderet, eſſe in Christo utramque ſub una persona Diuina naturam; Deitatem inquam, & humanitatem, quarum hæc ita ſit Verbo iuncta, ut que ſunt carnis tribuantur Deo per communicationem idiomatum. Tum addit. [Vnde & vnam voluntatem fatemor Domini nostri Iefu Christi, quia profectò à Divinitate aſſumpta eſt noſtra natura, non culpa: illa profectò quæ ante peccatum creata eſt, non quæ eſt prævaricationem viriata.] Et mox post plura in eandem ſententiam. [Non eſt itaque aſſumpta, (ſicut præfati ſumus), à Saluatorē, viriata natura, quæ repugnaret legi mentis eius, ſed venit querere, & ſalvare quod perierat. 1. viriata humani generis naturam. Nam lex alia in membris, aut voluntas diuerſa non fuit, vel contraria Saluatori, quia ſuper legem natuſt eſt humana conditionis. Et ſi quidem ſcriptum eſt

non veni facere voluntatem meam, ſed cuius qui mihi matri. Eccl, non quod ego volo, ſed quod tu vui Pater, & alia huiuscmodi, non ſunt haec diuerſe voluntatis, ſed diſpenſationis humanitatis aſſumpta. Iſta enim propter nos dicta ſunt, quibus dedit exemplum, ve ſequamur vestigia eius prius magister discipulos imbuens, ut non ſuam vnu quisque noſtrum, ſed potius Domini in omnibus præferat voluntatem.]

37. Ex his liquet, & unde Honoriū ſtricta ſit calumnia, & quā ille longè alia cogitat ijs verbis, que depravant aduersarij; nempe quibus dixit [vnam eſte in Christo Domino voluntatem.] Honoriū enim ut que ex eo reuelimus, manifeſtissime monſtrat, noluit vniā in Christo facultatem voluntatis, vel vniā voluntem ſtare, ſed aduersantes tantum in Christi voluntates, quales in nobis ſunt inuicem cōpugnantes, à Christo voluit excludere. Hoc plane modo Honoriū pugnat Iohannes IV. qui interiecit dumtaxat perbreui Senerini pontificatu, proximè Honoriū ſuccedit, & iactatam à Pyrro in Honoriū calumniam, ſcripta pro eo apologia ad Constantium Imperatorem filium Heraclij, diligenter dilat. Habetur in nuper editis Anafatis Bibliothecarij Collectancijs. Partem que huic maximè facit adscribere non erit intrile. [Nos qui per prævaricationem, & peccatum illius naſcimur, duas contrarias voluntates habere dignoſcimur: duas autem dico, mentis & carnis inuicem reluentes, ſicut idem Beatus docet Apofolus: Caro concupiſcit aduersus ſpiritus, & ſpiritus aduersus carnem. Hoc autem ſibi inuicem aduersantur, ut non queatque vultus illa faciat. Et hoc omne humanum patitur genus ſub peccato conſtitutum.] Conſimilat hoc non nullis ſcripturis, rum ſubdit, [ergo vnu, & ſolus eſt sine peccato mediator Dei & hominū homo Christus Iesus, qui in mortuis liber conceptus, & natus eſt. In diſpenſatione itaque ſancta carnis ſuę, das nunquam habuit contrarias voluntates, nec repugnauit, voluntati mentis eius, voluntas carnis ipſius, neque enim habuit quocunque peccatum, qui venit dimittere peccatum mundi, quemadmodum & ipſe dixit: Quis ex vobis arguet me de peccato? Et alias aliter ait, veritatem principi mundi huic, & in me inuenit nihil. Vnde ſcientes quod nullam in eo, cum naſceretur, & conuercetur, eſtet omnino peccatum, decenter dicimus, & veraciter conſimilat, vnu voluntatem in sancto ipſius diſpenſationis humanitate; & non duas contrarias mentis & carnis prædicamus, ſecundum quod quidam heretici velut in puro homine delirare noſentur.] Nempe Nestoriani, qui Christum ſtarentes hominem purum, pugnam illi aduersantium carnis, ac ſpiritus voluntatum, & que ac in nobis affingebant. Idque Honoriū priore ad Sergiu epiftola ſubuerteret in diuarum Christi operationum affectione diſcretè proſtitetur ſub fine epiftola. Et ex S. Anafatio Sinaita c. 1. ad 17. pap. 13. conſtat fuſſe qui eum impiu ſenſum duas Christi voluntates, & operationes detorquerent, & Catholici duas Christi voluntates, & operationes agnoscēbant, impingerent: quod tamē neque daſtones aſſtere de Christo auſuros, affirmat Anafatius. Subdit Iohannes Papa. [Secundum hunc igit modum, iam dictus decessor noſter prænominate Sergio Patriarchæ percontanti ſcripſisse dignoſcitur, qui in Saluatorē noſtro due voluntates contrarie, id eſt in membris ipſius penitus non conſtitutæ, quoniam nihil vitij traxit ex prævaricatione primi hominis. In nobis enim, non in eo, coaptatur quod ſcriptum eſt, ſcio enim quia non habitat in me id eſt, in carne mea, bonum. Et iterum: Non quod vole bonum hoc ago, ſed quod nolo malū, hec facio; ſi autem quod nolo malū illud facio, non iam ego operor illud, ſed quod habitat in me peccatum. Et poſt haec: Vide enim aliam legem in membris meis repugnante legi mea & capiſtantem me in lege peccari, queſit in membris]

membris meis. Hinc ergo haec duas contraria voluntatis mentis & carnis, quas Apostolus docet, in nostro nequequam Salvatore fuerunt, eò quod hic luctaminis stimus, ex prænaturatione protoplasti sumpsis initium: quoniam à Redemptore nostro natura suscepimus: non enim culpa.

Et infra. [Prædictus ergo decessor meus, docens de mysterio incarnationis Christi, dicebat, non fuisse in eo, sicut in nobis peccatoribus, mentis & carnis contraria voluntates: quod quidam ad proprium sensum conterentes, diuinitatis eius, & humanitatis viam eum voluntatem docuisse suscipiunt sunt; quod veritati omnimodis est contrarium.] Non potius clavis, inculetus, & forteius Honorium à calunnia liberare.

38. Eadem plane ratione Honorium purgat S. Maximus epistola ad Marinum presbiterum, cuius ad hoc suis longum fragmentum in iisdem Anastasi collectaneis exhibetur. Expendit enim S. Maximus Honori verba eodem prorsus modo quo Ioannes Papa; & sic non [eos] Honorium unam in Christo voluntatem statuit, quam S. Achanaus esse in Christo solam diuinitatis voluntatem dixit; quia scilicet humana Christi voluntas, perfecta, conformabatur diuinæ, nec unquam aduersa istam refractaria rebellabat; additique sub eiusdem fragmenti finem S. Maximus, Grecos Monothelitas Honori epistolam græcè editam, ferentes appositione viciosa mixtura. Denique in disputatione contra Pyrrhum idem S. Maximus, affirmavit Honori scribant, tunc temporis adhuc superstitionem, qui cum sub Honorio epistolam compulerat, quem tam Occidentem cum alijs virtutibus, tum dogmaribus fidei Christianæ illustrasse ait, ex persona Ioannis Papæ, (i. vt sequentes demonstrant, voluntate, & mandato; Non enim nomine Ioannis scribere posuit ad Constantinum, se olim sub Honorio hoc illud dixisse, nisi idem ipse tunc scriba, fuisset postea Ioannes Papa IV.) Eum inquam Honori scribant S. Maximus ex prelona Ioannis Papæ sic scriptissime ait ad Constantini Imperatorem [vnam voluntatem diuinam in Domino, non diuinitatis eius & humanitatis, sed humanitatis solus. Cum enim Sergius scripisset, quod quidam duas voluntates in Christo contraria dicentes; diximus, Christum non duas voluntates contrarias habuisse, carnis in qua & Spiritus, sicut nos habemus post peccatum: sed unam tantum, quae naturaliter humanitatem eius signabat.] Nihil clavis, efficacius in rem praesentem adduci potuit.

Purgatur Honori, quoad silentium de bina Christi voluntate indicatum.

39. Sufficientissimum ergo quoad illa prioris epistola, quibus unam Christi voluntatem affirmabit, purgatus videatur Honori. In secunda vero epistola, silentium quidem indicet & vniuersitatem, & duarum Christi operationum, vel Nestorianis dualitate operatione approbata, vel Eutychianis admissa unica operatione aliipari videtur, ut discreta contestatus erat priore epistola. Tamen re ipsa duas Christi operationes admittit, verbis illis quae ex fine eiusdem posterioris epistola describuntur in 6. Synodo Act. 13. [Debemus propter simplicitatem hominum, & amputandas inexcubiles questiones ambages, sicut superius diximus, non unam vel duas operationes in mediatores Dei & hominum definire, sed utramque naturam in uno Christo unitate naturali copularas, cum alterius communione operantes atque operatrices confici debemus: & diuinam quidem, quae Dei sunt operationem: & humanam, quae carnis sunt exequentem, non dividere neque confundere aut conuertibiliter Dei naturam in dominum, nec humanam in Deum con-

uersem edocentes: sed naturarum differentias integras confidentes: unus arque idem, humilis & sublimis, æqualis Patri, & minor Patre, ipse ante tempora, natus in tempore est: per quem facta sunt saecula, factus in saeculo est: & qui legem dedit, factus sub lege est, ut eos, qui sub lege erant, redimeret: ipse crucifixus, ipse chiographum, quod erat contra nos euacuans in cruce de potestibus & principiis triumphauit. Auferentes ergo (sicut diximus) scandalum nouelle adiumentonis, non nos oportet unam vel duas operationes definiens prædicare, sed pro una (quam quidam dicunt) operatione, oportet nos unum operationem Christum Dominum in utrisque naturis verticem conficeri: & pro duabus operationibus, ablatu geminae operationis vocabulo, ipsas potius duas naturas, id est, diuinitatis & carnis assumptionem, in una persona unigeniti Dei patris, inconfusè, indivisiè, acne inconvertibiliter nobiscum prædicare propria operationes.]

En quām dixerūt Honori duas tripila in Christo operationes, atque adeo etiam voluntates admittunt, quamvis suōe versipellis Sergij needum competi hæretici, voces suarum operationum audire noluerit; confutūt sine dubio facturus, si quod fides Catholica de duplicitibus Christi operationibus pro natura duplici tradit, proponitidet, & sine ambigibus, permisisset. Vnde Leo II. epistola ad Præfules per Hispaniam constitutos de Honori ait: [qui flammam hæretici degmatis, non ut decet Apostolicam Authoritatem, incipientem extinxit, sed negligendo confusit.] Evenatus quippe docuit, impium Sergij um ea silentij ab Honori exortatione abusum esse, ad firmandum magis, lascivique diffundendum Monothelismum. Quod consideratum velim quoties de veritatis Catholicis suppressione multe agitur, iuxta usum novum ab annis aliquot in Catholicæ Ecclesiæ, non per hæreticos, vt olim, sed per Catholicos cause sue velificantes, inualecentem: qua de re accuratè in Operæ de iusta confixione librorum, p. 1. c. 1. t. 1. s. 1.

Damnationis Honori per 6. Synodum, commentitz.

40. Sic purgato Honorio, quo ad ea quæ ex eius scriptis opponebantur, amolienda restant, quæ de eiusdem per iecitam Synodum, & quosdam Pontifices suffixione, opponebat Canus. Et damnationem quidem Honori in 6. Synodo factam, Bellat. 4. de Rom. Pont. c. 11. & Baro. anno 681. à num. 1. 2. multipliciter convincunt esse assumentum Græcanicum ad eam Synodum. Arte enim Pelasga, plerasque Synodos interpositas & immixtatas fuisse, vt tertiam, quartam, quintam, ac septimam exploratissimum est, demonstratque prolati exemplis hinc fuisse usum Græcorum Turrem, sess. 20. Conc. Florentini. Et hanc ergo sextam Synodum intrusus Honori damnatione corrupserunt.

Hoc sexta Synodi de honestamentum, Baronius supra à n. 25. recte conjectat factum esse à Theodoro Constantinopolitano Patriarcha, prius ob Monothelismum deposito, postea autem exacto triennio conclusa anno ante 6. Synodo in eandem Sedem restituto, præmissa confessione Catholicæ. Hic enim Theodorus, quem Anastasius Biblioth. carius in compendio Aetorum 6. Synodi, restatur cum alijs hæreticis hæreticos Monothelitarum accusatum, atque coniunctum, atque adeo etiam eam ob causam damnatum, nunc in 6. Synodo nupsiam comparer; & loco Theodori inuenientur ubique Honoris. Quis ergo non videat Theodorum illum Archetypis Synodi actis potius, eaque primùm Romanum ad Leonem II. caligato, (vt Constantinus Imperator præ se tulit) per Legatos, qui 6. Synodo interfuerant diu detentos, tandem transmittentem, abbasque quæ in suum cedebant p[ro]p[ri]etatem,

brum, intrusisse verò quæ libuit d. Honorio pro antiqua Græcorum in Romanam Sèdem malignitate, & peculiari iphis Theodori aduersus eandem offenditio- ne? Eam enim satis prodidit, sublate è dyptychis Vi- talian. Papæ nomine, nequequam contrarium man- dante Constantino Imperatore, qui epistola ad Domini- num Papam testatur, nunquam se paci voluisse, ut Vi- talianus è dyptychis expungeretur. At id aulim Theodo- ritum, & idcirco iussum restitu Vitalianum, l. quer ex 6. S. nodo actione 8. Hic ergo videtur doli auctor, & Synodi in Honori probrum falsator.

41. Anafalnus sanè in latina Historia ex variis locis contexta, ut Cardinalis Sorditus apud Onophritum addition ad Platianum in Honori l. referit,) intratu- sum perfidè nomen Honori in hanc Synodus, locu- ples testis est. Et ut aliae concilioe decesserit firmare id sufficienter tam indiscissa, tānque pra prope Ho- norij damnatio, silentibus, ac ne mutientibus quidem Legatis Apostolicis Sedis, qui pro Vigilio non admou- dum laudato Pontifice, Monotheliti sim liter insi- mulatio, tam fortiter reclamarunt. Quid quod appro- bauit, & summis sapè elogis ornauit ea Synodus act. 8. & 18. epistolam Agathonis Pope, qua omnium anteceſſorum suorum puram fidem, atque sinceram ce- lebrauit, non absque Græcorum rubore, quorum tot, tantique Patriarchæ, in ea ipsa Synodo damnandi erat, memorante, & prædamnae ibi illos Agathone; cumque ruborem redemissent haud dubiè peribenter, ob- iecta Honorij prolatione, cuius tunc adhuc recens, & calens erat memoria. Accedit quod veterum plerique, etiam ex iis qui Romane Ecclesie probra non dissimilassent, recentis Patriarchis in sexta Sy- nodo damnatis, tacent de Honorio. Ita Phorius libro de septem Synodis, Zoneras in Constantino 4. Theo- phanes Ceramæus in historia, Paulus Diaconus, & plerique antiquorum Latinorum. In ipsa quoque sexta Synodo act. 4. recentis Theodoro Pharanitano, Cyro Alexandrino, Sergio, Pythio, & Paulo Con- stantinopolitanis, omittit Honorius. Itaque dubi- tate non possum, quin sexta Syodus quoad Hono- rij damnationem, adulteratrices Græcorum manus sit possa, quoad pleata exemplaria.

Æquè adulteratas Leonis secundi epistolas existi- manit supra Bellarmino. At Baronius anno 683 à n.s. plene confitit & suppositio esse existimat. Quod si eas vera fuisse Leonis, ac sinceras placeat admittere, dicendum est, Leonem Papam quod in Actis sextæ Synodi legera, sine alia disquisitione, censuisse verum, & errasse in facto cum infamauit Honorium, reuera innoxium, id quod similiter de Adriani secundi ver- bis in 8. Synodo Romana recentis, statuendum erit.

Hec cum ita sint, non abs re Baooius anno 681. collaudata ut par erat nom. 29. Bellarmini diligentia in purgando Honori, addit n. 3. op. affe se Melchiorem Canum sensu potius quam nomine Canum,] fuisse, cum tam præcepis de re tanta tanta iudicium, conser- taneum ei audacie, ac temeritat, quam bonus vates; Cani præceptor Francisc. Victoria, ipso referente Cano in prefatione libri 12. de locis tāc arte in Cano ha- riolatus erat: de quo vaticinio videndum est idem Bar- onius in notis ad Rom. Martyrol. ad 25. Decembri.

Humana Christi voluntas, libera.

42. Fixum igitur, ac ratum esto, agnoscendam esse in Christo, ut diuinam (de quo nemo unquam dubi- tauit, qui Christum Deum faceretur) ita & humanam voluntatem, que humana naturæ consecutarum est, ac germin conformatre. Hanc porro humanam Chri- sti voluntatem libertate pollere, perspicuum est ex ge- neralibus de humana libertate principiis, que ad li- beratem Christi attulendam recolit S. Damascenus

l. 3. fidei c. 14. Humana quippe libertas, consequitur intellectum de indifferentia objecti statuere idoneam. At huiusmodi intellectus inexistit Christo. Deinde meritum non repertus absque libertate Christum au- tem fuisse meriti capacem, dicimus inferius. Fuit igitur voluntatis libertas: quod intelligo de libertate proprie accepta, hoc est son de ea tantum, quæ vim & coact onem excludit, sed etiam, quæ necessitatē quācunque extrinsecus illatam amolitur. Eiusmodi enim est germana libertas quæ moralitas ac meriti vel de- meriti principium est, ac fundamentum. Mirum verò est aliquos oīm contentos fuisse concedere Christo solam libertatem à coactione, qualēm Calvinus in omnibus hominibus admittit, sed per errorem ex- ploratum. Non enim reuera liber est, id est Dominus sui actus, qui a sola coactione, ac non etiam a necessitate, est immunit. Itaque S. Thomas quin 3.d. 18.q. 1. art. 1. ad 5. p̄ad. Et sententia, quædum Christum, pro- babilitatem concesset, confutūs veram & plenam libertatem Christo tribuendam statuit 3.p. q. 1 8.art. 4.

Non negat Christo eam germanam libertatem Theorianus Legat. ad Armenos, cum negat tribui ei debere arbitrium, & eligentem voluntatem. Tan- tum quippe intendit excludere à Christo ignorantiam, & peccabilitatem, quod ex subiecti eius verbis dicere licet. [Arbitrium, (inquit) & electio siquidem propriæ loqui volumus, in Dominum non cadunt. Nam arbitrium post habiemus de ignota re quæstio- nem, & deliberationem, sive consilium & iudicium, adfelic̄ quædam est ad id, quo de iudicium factum est: postquam electio sequitur, alterum pro altero diligens. Dominus autem, quia nudus homo non est, sed etiam Deus, & quia nouit omnia, nec considera- tionis viros egit, nec inquisitionis, nec consilii, nec iudicij: & cum coniunctionem cum bono naturaliter haberet, tunc aversionem à malo. Quapropter arbitria- rum aut eligentem voluntatem Domino non tribui- mus, sed naturalem.] Vides, (vt dix) Theorianum de aponendo dumraxat à Christo ignorantia, & peccabilitate eis sollicitum: exeroqui autem, liberta- tem Christi concedere: hæc enim est quam nomine [voluntatis naturalis] qualēm paulo ante exposuerat, est complexus. Id ipsum alijs verbis explicerat S. Basilius in c. 7. Elia tractans illud *vi sciat reprobare malum, & eligere bonum*. Quomodo autem ea proprie dicta Christi libertas cum eiudem beatitudine, & deter- minatione ad bonum, quibus à primo conceptionis sue momento potius est, possit cohærente, exponetur in istius loco, post expostionem impeccabilitatem.

Agnoscenda in Christo, vis motrix inorganica.

43. Vlrima facultas inter rationales Christo assignata, est vis motrix inorganica dandam enim esse tales aliquam vim motricem spiritualem, anima cuius rationis, ut mouetur cum est à corpore seiueta, extra dubium est. Negari quippe non potest, quin anima rationalis à corpore separata, moueri possit localiter. Quis enim prudens, persuaderet animam rationali- em eodem ordine esse cenfendam, quo conchylii, & plantarum malia, quæ ob imperfectionem suam obstipa- fuit, & immobilia potest igitur anima extra corpus constituta, moueri utriusque vi, & tanquam à principio intrinseco; atque adeo vim aliquam inorganicam motricem sortitur, quæ motum illum principier. Miror quae id inficiatos Dandinum 3. anima digressi. 30. Ban- nem 1.p. q. 7.art. 5. dub. 1.ad 3. & Bubalum 1. p. q. 5. 4. art. 5. quæsto unico difficult. 3.e. 2. Recte verò, quod dixi, statuunt Scotus in 4. dist. 10. q. 7. litera C. & seqq. (parum consentaneæ ad ea quæ habet 4.49. q. 14.) Suarez d. 35. Metaph. l. 6. n. 2. & 18. l. 7. n. 42. Val. 3. p. d. ii. q. 1. p. 2. Thyraxus de locis infestis. c. 3. Conimbi- dis. 6.

dsp. 6. de anima separ. art. 2. & Delio 2. Mag. q. 2.6.
scd. i. Cum autem ea vis inorganica motrix, illuc ne-
cessario ab anima, omnino facendum est, fluere ab ea
iam nunc, & ante animam separationem à corpore.

Hoc constitutio quoad animam vniuersitatemque no-
strum, idem planè statendum est de Christi anima, ex
generali principio, quo constat humanitatem Christi
concentant esse perfectiones omnes humanitati de-
bet, & nobis naturaliter competentes. Igitur anima
Christi, etiam paucquam à corpore auseleatur, for-
mig et huiusmodi facultatem motricem inorganicam.
Sunt cùm anima Christi ieiunata à corpore adit la-
cum in quo non est aqua, ut Zacherias c. 9. loquitur,
accidit fortis inexistere Christo principium internum
at tuis mucus consolationem; cùmque non sit tunc af-
fectus huiusmodi principium, (aliquo non esset po-
tentia naturalis, nec praefueret ab anima necessariò,)
facendum est iam ab initio productionis anima Christi,
cum facultatem & que ac intellectum, & voluntatem,
ab anima progerminasse. Fuisse autem cum mo-
tam plane verum, certa fides est, quæ descendens Christi
sì eum carcerem, atque adeo verum eius mortu-
postum, ut diligenter confirmant Bellarm. l. 4. de
Credo c. 12. Val. p. d. 1. q. 2. Reward. in append.
ad Caium v. Chriftum haereti si perpetrat ad descen-
sum per solam illuminationem in Paribus causam id
testante Durand. in 3. d. 2. q. 3. & nequicquam recla-
maribus Neutaribus, qui infernum pro leprosorum
interpretari, quod Delio digressione subiuncta adago 197, late refert, ac refelli, descendens Christi ad
inferos, inde trahit in depositione corporis Christi in leprosorum. Alij vero quibus nulla viuicom-
bita, vel etiam infernalia tormenta, dignam blasphem-
izant penam repenant, dux Calvina ut est apud Ca-
nit. in prefatione prima operis de corruptelis Verbi
Dei. gams vero, Christi descendens ad inferos, interpre-
tavit per se penitentem penam danni: quod vel me-
morie pollutio est, & potentissime conteritur à Ge-
nebrido in symb. Athan. n. 38. Coccio 1.1. L.2. art. 4.
Foucauld. iupia haereti 8. Bellarmino l. illo 4. c. 10.
pol. Foucauldum l. 3. ad Trafim. c. 3. i. Fuit igitur in ani-
ma Christi facultas inorganica naturalis ad causandum
motum illum deorum de consu nomine expressum,
qui in te spirituali, & gravitate delicta, non potest
essi nisi à virtute congenita.

44. ex aliis præterea Christi etiam omnium viatoris la-
titudibus posse forte hanc virtutem colligi, ait Scotus
in 4. d. 10. q. 7. littera G. nempe ex motu quo clapsus
est de latitudine manibus, à quibus ductus erat in su-
percilium monitis, ut inde præcepit agere. Tautenun-
tem enim, per medium illorum iuile, ait Euangelista;
quod Scotus estimat, dici posse ad vsum huius fa-
cilitatis pertinere. Idemque sùl dicit, de eo motu quo
Christus duodenis clapsus est de parentum manibus,
& manu in Hierusalem, quod ex Origene in c. 2. Luc. e-
st. Hac tamen omnia patim, aut nihil potius
probant. Nā Christus transiret per medium Iudeorum,
vñs est facultas progressiva, sive organica, impeditis
iurem Iudeis, vel sic abuentem conficerent, vel ne
siderent, & comprehendenter. Multo minus verisimili-
le est, Chriftum puerum in secessione à parentibus
vñs esse facultate motrice inorganica; cùm nulla
profus sine necessitate, sive congruitate, vñs illius po-
tentie in eo carente persuadeat. Itaque non puto sub-
esse fundamenum affirmandi, Chriftum in via vñs
esse huiusmodi facultate, sicut neque nos canunt vi-
tiorum: unde non possumus hanc Christi facultatem ex
tali aliquo effectu probare. Non est tamen inverissimi-
les, (quoniam neque certum,) quod censuit Fonteca-
s. Metaph. c. 1. q. 8. f. 4. vñs esse ea facultate inorga-
nica Chriftumque posse resurrectionem, non proge-
ficio mori, sed subitanco, & totius simul corporis,

Tacophil. Rayn. Chriftum.

qui per potentias organicas obiri nequit, ad visendos
discipulos loca varia adibat. Idemque contigit ex sti-
mat prædictus Author, im plenisque motibus, quos in
Eucharistia exercuit Christus; sive cùm in pia quæ-
dam ora ex altari aduolauit; sive cùm de indignorum
Sacerdotiū manibus pterripuit se se. Eos quippe hostiæ
motus ab Angelo, aut immediate à Deo non causari,
cùm suppetat vis interna inorganica ipsius Christi,
congruentius esse pronunciat citatus Doctor; Nec est
vnde falsitas reuincent, quamvis nihil etiam sic
quod assensum necessariò extorqueat.

Vñs doctrinae propositio.

45. Propositio doctrinae vñs perutilis, suggestum à
Danaïceno sub finem Orationis, quomodo ad ima-
gnem Dei facti sumus: vñi quamvis non agat nisi de
intellectu, & voluntate, eius tamen oratio, & que in
omnes facultates humanas à Christo humanitati sive
implantatas cadit. [Dominus (iugis) misericordia per-
mituit in opus suum, quod peccati morbum spon-
te recuperat, quasi intimiti superfluum semper, totum id
quod morbosum erat, assumptis, ut totum sanaret.
Quod enim non esti assumptum, id cuius non potest;
quod autem assumptum est, ei salus est data. Quid au-
tem in morbum inciderat ab initio, nisi mens, & illius
rationis particeps appetitus, id est voluntas? Hæc igitur
coracionis indigebat, præterea cùm peccatum
moribus sit voluntatis. Si igitur sibi animum, qui ratio-
nis, & mentis est particeps, cuiusque voluntatem non
coniunxit, profecto namque humanae morbum mi-
nimè sanasset. Ob eam enim easam voluntatem
queque assumpsit.]

Idem de vi motrice, & omnibus humanis faculta-
tibus dico, & Medici sapientiam, ac charitatem
suspicito.

SECTIO III.

De posteriori substantiali intra Chriftum compo-
sitione supernaturali, extremitate eius, ac nexu,
ad plenam lucem, & firmitatem Catholicæ eno-
dationis diuini Enigmatis.

46. Ex dictis in fronte sectionis primæ, perspicuum
est ut hanc substantialem, ad quam nunc ag-
gredimur Christo internam compositionem, & se-
cundam, & supernaturalem appellem. In hac enim co-
positione, humanitas, quæ ex priore compositione ex-
plícata hactenus resultat, habet rationem vñus extre-
mi, cui alterum extremum, hoc est Verbum, per inter-
iectam vñionem hypostaticam in vñum suppositum
rectetur. Quia ergo compositione naturæ, & suppositali-
tatis eam terminantis, est compositione substantialis;
(substantialis enim est substantialis naturæ substrata
complementum, vñde quod ex vñisque resultat, non
potest non esse substantialis;) in hac autem compo-
sitione terminus naturam perficiens est omnino inde-
bitus humanitatis, ac in vertice supernaturalitatis loca-
tus, immo hanc compositionem, realē quidem, sed
ratione extemorum metaphysicam, præ priore ex
physicis partibus exurgentibus, itaque substrata vocamus
secundam Christo internam compositionem, substi-
tualis, & supernaturalem. Existunt porro hoc loco
cum ex parte extemorum; tum ex parte vinculi quo
colligantur, difficultates permittæ, quas prosequen-
tur, initio facto ab extemo vñiore, nempe ab huma-
nitate, quæ naturæ Verbo substrata rationem habet
aliquam.

C A P V T I.

De Humanitate assumpta.

Circa humanitatem per Verbum suppositatam, quatuor queri posse video. Primum est, ex quibus ad ipsam pertinentibus integreretur prope assumpta. Nam humanitas sub una consideratione complectitur nonnulla, quae sub alia consideratione, non continet, verbi gratia, si humanitas spectetur quod essentialia, sufficienter compingit ex anima & corpore iis partibus constituto, quae ad conseruationem animae in corpore sunt necessariae; et si multae absint partes integrantes, ut manus, vel brachia, & pedes; si autem humanitas spectetur secundum communem loquendi modum, quo naturalis dispositio hominis ei naturae debita coniungitur, vox *humanitatis* alias pleraque partes etiam inanimatas comprehendit, ut quatuor humores, capillae, vngues.

Quæstum I. Quænam ad humanitatem spectantia, sint assumpta.

47. Quæstus igitur. potest, quænam ad humanitatem spectantia, continetur in ea prope assumpta per Verbum, eique substrata; hoc est quænam ex pertinentibus ad humanitatem, suppositatam per Verbum. Hoc ad humanitatem assumptam substantiam, & quasi essentiam pertinet. Quod vero sequitur spectat ad terminos eius metaphyicos, quorum unus accidentarius est substantia creata, necesse existens: alter autem est substantiale eius complementum, nempe substantia connaturalis. Secundum ergo queri potest, an humanitatis partes, quas assumptas fuissent ratum erit, sint per Verbum suppositate, reuenta naturali carum existentia, ac substantia, sive suppositatate, & quid de potentia falsoe absolute praestat circa hoc potuerit. Tertius quæsti potest de origine, ac radice assumptibilitatis huius naturæ. Quod spectat, an aliæ quoque naturæ, etiam irrationales assumi potuerint, aut etiam accidentia. Quartus denique quæsti potest, an aliquis ordo in assumptione partium ipsa per Verbum suppositatarum, interuenierit. De his omnibus, quæ multis disputationes apud alios implent, simul differant hoc uno capite.

Integra humanitas à Verbo assumpta. Dubia de partibus inanimatis.

48. In primo puncto, claram est humanitatem simpliciter dictam, assumptam esse à Verbo. Ita enim exigunt, ut Verbum, (quod Scripturae ubique sonant) dici possit factum homo: nam homo humanitatem simpliciter dictam constituit. Atque adeo, quum humanitas ex anima, & corpore integretur, necesse est ambas illas partes, quantum necesse est, ut homo convenienter se habeat, in Christum concurrens, & à Verbo assumptas esse. Ac de anima quidem, non potest esse dubitatio quatenus si assumpta, quia cum sit spiritualis, est protius infelix; ita ut gradus quoque vegetatius, & lenitus, sicut sunt vna simplicissima entias cum gradu intellectivo, ita non sint separatum ab eo assumptibiles. De corpore item, non potest esse difficultas, quoad partes eius integrantes animatas. Certum quippe est, omnes illas partes, reporte ad veritatem humanæ substantiaræ perfectæ, ac similiiter dicte pertinentes, fuissent à Verbo assumptas; graviterque hallucinatur qui solas illas materiae partes integrantes censeret terminandas fuissent à Verbo, quæ necessariae sunt ad inductionem, vel conseruationem anime in corpore, quia sic Verbum non assumpsisset hominem.

perfectum, & simpliciter dictum, ut ferunt absolute locutiones Scripturæ, sed monstrorum, ac truncorum. Omnes igitur illæ partes humanum corpus integrantes, que in homine non mutilo, & simpliciter dicto, reperiuntur vita informata, per Verbum assumptæ sunt, & quidem in se ac immediate.

Ambiguum vero est, & variantibus Doctorum sententias agitatum, an partes nonnullæ inanimatae, sine quibus homo, aut naturaliter consistere non possit, aut destitueretur notabilibus quibusdam visibus, ad quas ex parte à natura conferuntur, sive à Verbo assumptæ immediate: hoc est non tamum quod repertur in natura, quam Verbum sibi copulavit; sed etiam ratione sui ipsarum, ita ut nulla propria, & naturali substantia gaudent, sed tandem a suppositatitate Verbi terminentur. Eiusmodi sunt, sanguis, & tres reliqui humores. Item capilli ac vngues. Quamvis enim haec partes iuxta veram sententiam philosophicam, quare suppono, nequam informentur anima, tamen ad bonam humani corporis constitutionem pertinent; atque adeo sunt de veritate humanæ naturæ, ita ut qui iis desistueretur, vel vinere non posset, ut constat de sanguine, vel truncis, & oblaus habetur, nec censeretur homo simpliciter dictus. Displacent vero Capreol. in 4.d.10. q.2.art.3.ad 4. & recentiores nonnulli, quos inter videtur esse Aluates 3.p. disp. 28. ad 3. existimantes ex eo, quod pars aliqua informetur anima rationali, ducendam esse resolutionem, quod eius assumptionem per Verbum, sive per sanguis, vngues, capilli, & alie huiusmodi partes, si non informentur per animam rationalem, non sint assumptæ: secus autem ducendum sit, si non informentur per rationalem animam. Ea ratio, in planè displaceat. Lariis quippe parat pars pertinent ad veritatem humanæ naturæ, quam pars animata anima rationali. Quidquid enim tale est, ut absque eo natura humana non possit naturaliter consistere, vel certe quod homini ad notabilem aliquem usum subvenit, adeo ut eo deficiente, homo merito dicendos sit mancus, habet rationem partis ad humanæ naturæ veritatem pertinentis, sive informetur anima rationali, sive non informetur. Atqui omnis pars ad humanitatem veritatem pertinens, sumi à Verbo debuit, ut curaretur quicquid saeculum erat in Adamo, plene vijque, ac integrè humanitatem nacto. Quare ut statuimus, veræ partes illæ quas dixi, sunt à Verbo assumptæ, non est laborandum de questione physica, qua disputatur, an partes illæ vivant, & informentur per animam rationalem, sed aliunde ducenda est resolution, nempe ad veritatem humanæ naturæ pertineant. Quia vero ea in te principiū contineuntur de sanguine, ab eo auspicio, quæcumque enim pro aliis partibus propositis virgi possum, aquæ pro sanguine militant: specialiterque pro eo multæ congruentes rationes, & authoritates faciunt, quæ pro aliis illis partibus, non habent locum.

An sanguis in venis abditus, assumptus immediate. Triplex sententia.

49. Non est portò hoc loco quæstio de sanguine Christi effuso, qualis erat in triduo mortis plurimus Christi sanguis terrena commixtus, aut passionis instrumentis adhaerescens. De langleme quippe sic spectato, sicut speciales difficultates inferius agitandæ cum de vincione sermo erit. Est igitur hoc loco quæstio de sanguine intra Christi venas contento, & adhuc habente rationem partis integrantis corpus Christi. Ritus autem de sanguine sic spectato, non queritur an sit assumptus à Verbo, & quoad formam, & quoad materiam. Iis enim, qui pro sanguinis unione cum Verbo pugnat, satis superque esse debet, quod si latenter vniuersus quod-

ad materiam: quia hoc sufficit ad simpliciter asserendum quod sanguis sit assumptus; sicut homo ratione solus mater dicuntur materialis, & quantus: & ratione solus anima, denominatur intellectus. Ex altera vero parte non pauci formam conaturali substituentia carente cuiusmodi certe est omnis forma materialis, & subiecto nixa, atque adest etiam forma sanguinis, quem suppono esse invenitum.) contendunt non esse capaces substantiae externe que ad solius interne substantiae supplementum aduenire videtur. Inquit qui Christi sanguinem Verbo iunctum quoad solam materiam admitteret, idque de sanguinis forma negaret, à mente eorum qui pro sanguinis vnoione cum Verbo dispergunt, non abhorret, nec effici illis cum eo magna contentio. Quia quoniam ego quidem si sanguis Verbo conungi concedatur, non difficulte admittam, & quoad materiam, & quoad formam quoque, huc materialem, conungi quia exstimo formam materialem esse immediatè assumptibilem, eo quod nihil veteri eadem effici bis in duplice extinzione: in uno quidem ut in subiecto, in alio autem ut in supposito.

De sanguine igitur, ad eum quem dixi modum secundo, tunc Verbo immediatè iunctus, triplices sunt sententiae. Prima affirmans: secunda negantem sententia que sub distinctione loquitur: sanguinem namque distinctio duplicitate, nempe materiali, & perfectum. Vocat materiali eum sanguinem, qui adhuc crudus est, & male decoratus, id est non nisi ad animalia citationem delectus, nec in resurgentibus repentinu[m]ta orthono[h]is sententia; qui etiam cum nominante perfusum, negantque esse de vertute humanae naturae. At sanguinem perfectum, qui plane decoratus est, aque dilutus, autem per se requiri ad componentium corpus humanum, & omnes eius partes levandas. Nigritatem item sanguinem negant esse Verbo assumptum immediate, quod contendunt de sanguine perfecto. Ita Caet. 3. part. qu. 5. art. 2. circa ad 3. Sylvestri in rola aurea tract. 3. q. 3. & Hieronymus à Rua controv. 4. Scholast. parte 3. sed haec distinctione duplicitis sanguinis, plane commentaria est, nec tam Medici, vel Physici agnoscunt. Vrum inxta omnes, qualibet sanguis potest viventi cedere in pubulum, & quo decolor, & perfectior est, eo ad cibam maiorem spiritudinem, & proportionem habet, quia tunc magis accedit ad eas substancialias, sive accidentia tantum, sive etiam substantialiter differentes à sanguine subdenominatione sanguinis sp. cato, quæ animam tandem excipiunt, & immediatè nutriti per se conversionem. Passim vocant, *vivere, carnibus, & gressu*. Est ergo ei duplicitis sanguinis distinctio, incompta prius: nec nisi eo consilie excogitata, ut commodum iudicium feretur de eo sanguine qui à Christo Domino fatus, aliquibus in locis seruat dicitur. Cùm enim non videtur admittendum, huic modi sanguinem in terris relatum, ac proinde nunc à Verbo non suppositum, fuisse aliquando assumptum à Verbo, quod nihil quandoque assumptum dimisit; idcirco Caetanus solita subtilitate duplicitem illam sanguinem commentari est, quorum unus à Verbo assumptus fuit, alter autem, ad quem est qui adhuc in terris vivitur pertinet, non sit à Verbo assumptus. Verum hoc est manifestè divinare, vnde enim leste quis possit, vnde è sanguine sit is, qui nunc aliubi in terris afflatur? Aut cur potius dicitur esse è materiali, & nonquam assumptio, quam ex altero perfecto, & per Verbum suppositato?

Fuit assumptus totu[m].

3o. Dimissa ergo tercia hac sententia, & distinctio ne quam gratia innicit, adhæcio primæ quæ totum Thop. Rayn. Christus.

Christi sanguinem assumptum à Verbo docet, contra secundam sententiam negantem, quæ paucorum fuit, ut Durandi in 4.d. 10.q. 1.n. 19. & Richardi in 3. d. 2. art. 2.q. 1. quem citat, & sequitur Gabr. f. 53. in Canonem: sed Doctorum torrens est in contrarium. Ita ita enim Diu. Thom. quæst. 5.art. 5.tres DD. coram Pio secundo, ea disputatio quæ descripsit Sylvestri in Rola aurea tract. 3. q. 3. o. concl. A Rua controv. 4. Scholast. in secunda eius parte. Capr. in 4. dist. 11. q. vñica art. 3. 2d 5. Soc. dist. 10. q. 1. art. 2. Collius l. 2. de sang. Christi disp. 1. a. c. 8. Val. 3. parte d. 1. q. 5. p. 1. Ragula disp. 60. Valq. d. 26. c. 4. Soares d. 15. l. 6. qui alios innumerous proferunt. Potest autem ista sententia confirmari auctoritate & ratione. Ac primum haec veritas non obscurè insinuatur Hebr. 2. cùm dicitur, quid pueri participaverunt carni, & sanguini, & Deum similiter iis participasse: Quamvis enim declinari posset huius testimonij vis, dicendum Deum participasse sanguini assumendo corpus in quo sanguis erat, ipso licet sanguine non assumpto; tamen longe simplicius, & ad verborum nativam significationem accommodatus dicitur, Deum participasse sanguini, assumpto sanguine, vt item ferunt illa alia loca, quibus dicimus redempti non corruptibilis, sed in sanguine testamenti Christi Zach. 9. 1. Petri 2. Apocal. 1. 5. & 7. Ex quibus alius scripturus Leoninus de Vino tract. de sanguine Christi c. 18. concinnat quadragenam prærogativarum sanguinis Christi Domini, & summam pretiositatis, qua pollet: Béda Act. 20. ad illud, *Ecclesiast. Dei quum acquisitus sanguine suo, expendit sanguinem Christi dici sanguinem Dei ob vniōnem ad Verbum, vti que vniōnem ipsius sanguinis: Idque haud dubie volunt A postolus, Accedit sensus Ecclesiæ, ac Pontificum qui plane ferte videtur, sanguinem Christi fusse Verbo vniōnem. Nam Clemens VI. in Extraaug. *Vaginatus*, de pœnit. & remiss. affirmat guttam vnam sanguinis Christi propter vniōnem ad Verbum, fuisse pretium accommodatum redēptionis totius humani generis. Quia verba, si tricæ, & cailli præcedantur, perspicue ferunt, vniōnem immediatam sanguinis Christi cum divina Verbi persona. Addunt alij. Pium II. confirmasse decretum Clementis VI. in quandam Barcinonensem Theologum, cui inter concionandum excidet negare, sanguinem Christi, per triduum mortis fusile Verbo coniunctum. Recte tamen Collius l. 5. de sang. Christi disp. 4. & à Rua controv. 4. Scholast. parte 2. circa Sixto IV. lib. de sang. Christi, affirmant Pium II. nihil de ea controvertia ratum esse voluisse, idque patenter demonstrat Dermicus in vitela Franc. Relig. à p. 443. vbi plura quoque de prætenso Clementis VI. decreto in Barcinonensem Theologum.*

51. Patres item plerique non obscurè suffragantur Facundus l. 1. pro tribus capitulis c. 3. spiritum, aquam, & sanguinem, de quibus 1. Ioannis 5. ita interpretatur, ut Pater dictus sit Spiritus, quia Spiritus est Deus, aqua sic Spiritus sanctus? Filius verò dicatur sanguis, quia communicavit sanguini nostro, Nazianzenus ora. 42. Christi sanguinem vocat nobilem & magnum, insignemq; & excellens pretium redēptionis nostræ: pro qua Deum ipsum datum ait, Clemens 1. pædag. c. 6. tractans iussum Christi de edenda carne sua, & bibendo sanguinem, haec verba habet, quibus non obscurè, sanguinem Christi assumptum à Verbo significat. [Carnem nobis allegorice sanctus significat Spiritus, ab ipso enim, caro fabricata est. Sanguis Verbum nobis designat, tanquam enim duas sanguis, Verbum vite infusum est: Amborum autem est temperatuta Dominus.] Hæc omnino insinuant vniōnem sanguinis Christi ad Verbum. Inde tantus valor sanguinis Christi quo August. in Psal. 95. ad illud. Terribilis est super omnes Deus, vniuersum planè orbem, & omnes gentes redēptionem

G 2 nem

nem esse consecutas, prosequitur. Per pulchritudinem tract. 7. Euang. Ioannis, ad illud *agnus dei*; ubi sanguinem Christi, vocat sanguinem factoris totius mundi, & Deus precium valde extollit: & quomodo id Satan per fabellam quam ibi narrat D. Augustinus, æmulatus iam olim est, latè aperit,

52. Auctorati suffragatur manifesta ratio. Nam certum est, Verbum assumptissimum immediatè, quæcumque sunt de veritate humanæ naturæ, ut homo curatur, & plenè sanctificetur per Verbum, qui erat scopus Incarnationis præfixus. Acqui sanguis, per se pertinet ad veritatem humanæ naturæ. Propriètatem de sententia omnium Scholasticorum in 4.d.44. reperiens in corporibus resurgentibus. Estque verè sanguis fomentum vniuersarum corporis partium, sine quo persistere vita non posset: non modò quid deest pabulum (sic enim mors effuso profus sanguine sequeretur tantum post aliquot dies,) sed etiam quia partes corporis, benigna per sanguinem rigatione destituta illiò exarescunt, & coguntur animam abiicare. Nam etiam vires corporæ partibus illis implantatae, absque hoc generali omnium operationum corporæ instrumento, iacent intertes, ac obliipæ, & nullis suis motibus obenundis, sunt idoneæ. Quidam in itinere concipiunt homo, si abstrahit sanguis qui fetueat? Quomodo timebit absque sanguine, qui contrahatur? Quomodo letitia diffuet, nisi sanguis fundatur? Videſis Valeſium 2. controu. c.4. Est igitur sanguis, aliquid naturaliter conexus cum partibus corporis simpliciter dicitur; nec tantum se habet per modum alimenti, sed etiam per modum partis. Quam in rem consideranda est cum D.Th. in 4. d.44. q.1.a.2. q.3.ad.3. pulchra proportionis que est inter elementa ad mundum comparata, & sanguinem collatum cum animali; sicut enim elementa, habent minus compingendi mixtum, cedendi; sibi inueniuntur in pabulum; & tamen simul habent munus integrandi mundum, ita sanguis non tantum se habet ad vivens per modum alimenti, sed etiam per modum partis fountenæ partes animatas, & toti coniuncto colorem ac decorum, & bonum esse conciliantis: Quod est sanguinem esse de veritate humanæ naturæ, ut affirmabamus multisque confirmat Leonardus de ultimo tract. de sanguine Christi, c.11. & 15. At iam præmisisti, quicquid est de veritate humanæ naturæ, finitè à Verbo assumptum immediatè.

In sanguine comprehensi humores reliqui, stabiles.

53. Ex eodem principio statuendum est de aliis humoribus, & spiritibus, ac substantijs mediis inter sanguinem, & viuens. Alios ergò humores, eodem proprieute, quo sanguinem, assumptos esse affirmandum est: pertinente enim ad humanæ naturæ veritatem, & per se requiruntur ad copiuentem statum corporis, magniùmque vium habent ad bonum esse, & ad operationes animalis, ut optimè vidit Richardus in 4. d.44. qu. 2. Vnde reperientur in rediniis beatorum corporibus. Imò passim videntur comprehendendi nomine sanguinis, quia communis est cum vero, & propriè dicitur sanguine, & nam totalem massam conflant, quia à principaliore humore denominatur sanguis. Non ago tamen de partibus excrementiis huiusmodi humorum, sive à natura ablegatis in certa receptacula, ut in splenem, & cistam fellis; sive retineantur adhuc in vasis communibus donec naturaliter, aut accidente exercitatione aliqua excernantur per sudorem, lachrymasque, ac salivam, & huiusmodi alia purgamenta. Hæc enim constat, neque pertinere ad humanæ naturæ veritatem, & integratatem, neque esse assumpta à Verbo.

54. De spiritibus alia est ratio, quam de prædictis

humoribus. Nam quatuor sint essentialem sanguis, tamen iuxta communem vium loquendi, non designantur nomine sanguinis, nec sunt de veritate humanæ naturæ, nisi quasi distinctione & in specie: hoc est, neccesse quidem est aliquos semper spiritus humani corpori inexistere: per eos enim maximè obeuntur munera illa, ob quæ spiritus confitetur, est sanguinem esse de veritate humanæ naturæ: amen in singulari, nulli sunt spiritus, qui integrare humanam natum, & ad eam necessario pertinere, sensi possint: sunt enim in concinno fluxu, & facilimè dissipantur, aliquæ succedant aliis. Atqui unius fieri debet in singulari, & decer fieri in parte aliquatenus stabili, & consistente, cuiusmodi non sunt spiritus proprii dicitur, hoc est, sive vitales, sive animales. Nam quos aliqui vocant spiritus naturales, & multò magis alii quos vocant insitos, constat stabilitatem gaudere, & non esse spiritibus annuerterandos, sed partibus consitutis, id est que assumptos esse: sed nobis sermo est de spiritibus propriè acceptis, quorum continua successio, & promptissima dissipabilitas neminem later. Vnde nego assumptos esse à Verbo, quod rectè censuit Collius l. 2. de sang. Christi, dij. 1.c.4. reclamans licet Valq. 3. part. d. 5. c.7. & Suarez d. 1. f.7. concl. 1. & annuere videtur Pæpositus q.5.num. 18. Non est autem quod quis opponat ex argumentatione proposita aduersus spirituum assumptionem sequi, ne partes quidem solidas corporis animatas esse à Verbo, cum perpetuo diffundant, & agente in humidum quo fountentur calore naturali evaporent, ut proprieatate Graci corpus nostrum cum fluvio comparent. Videſis Epiphanius hæresi 64. Hoc nego rectè oppöndendum. Nam partes solidæ, longè lenti & difficilis diffundunt, quam spiritus; imò plerique carum, que sicciores, & densiores sunt, semper manent: & spiritus inigi flexione per sensationes, & motu progesſum, altius modis dilabuntur; vnde non habent stabilitatem accommodatam, ut assumantur à Verbo, qualem sufficienter habent partes solidæ.

Quid de humiditate sanguinea, rore, cambio.

55. Non est item quod præsens negotium, par ratio humorum propoſitorum, & humiditas sanguinea, & roris ac cambijs. (vt vocant) quæsi quod de humorum assumptione admisimus, in hac quoque vix nisi accidentari à sanguine distincta cada. Non enim ita est: nec de his est admisendum, quod sint à Verbo assumptæ, ob longè disparet eorum rationem, quam sanguinis, & aliorum humorum, in statu sanguinis ac humorum. Cuius rei gratia obseruo sanguinem per venas dispergendum in corporis viuis, & conuentum in substantijs viuis, in maioribus quidem venis decoqui, & elaborari semper magis ac magis. In minutiioribus arteriis venis, quas etiam vocant capillates, proximè antequam illabatur partibus, ita attenuari, vt non iam amplius simpliciter, sanguis, vel humor, sed humiditas sanguinea nominetur. Paulò post verò nonnulli crassiores factum, applicari partibus, & in eis combiti ad modum roris, id est abieciendo priori nomine, vocari rorem, tenuis verò ibidem ad partis, in quam affluit temperamentum, ac naturali valde affinem factum, proximeque permutandum, nomen quoque mutare, & cambium dicī; donec tandem agglutinetur partibus interposita mora aliqua, qua in carnalem substantiam accepit a plena consistencia planè transfigatur. Hæc obiter ex Medicorum plenioribus disputationibus delibasse sat est: quæsi item agnoscunt Theologi, vt D. Thomas in 4. d.44. q. 1. art. 2. quæsi hinc. 2. Richardus eadem dictus est, art. 1.q. 2. & Vendelinus in supplemento Gabrieles, ibidem q. 1. in fin. hallucinatus ante perpicuum est Suarez, t.i. 3. p.d. 15. f.7.

57. cum censuit rotam, & cambium ante sanguinem ingredi. Ex his ergo constare puto, substantias illas inter sanguinem, ac nutritionem medias, nempe humi-
ditudinem sanguinem, rotam, & cambium; sive spe-
cie a sanguine difficit, nec non, quod est philosophi-
cum problema, aliusque a Verbo non fuisse. Sunt
cimicidatxal ali mentum, nec requiruntur ad somen-
tum, & constituentiam corporis, sicut languis simplici-
tudinis.

Nec capilli, nec vngues assumpti.

56. Relat pronuncianendum de capillis, & vnguis, quibus plerique Autores idem statuunt, & utro-
que vel negant, vel affirmant alius propter esse à Verbo.
Affirmant avaces t. 1. 3. part. d. 15. 4. 7. concl. 2. Beccanus
c. 3. q. 1. & Ragusa d. 61. quibus praeuerat Cæsarius
dilectus, & Verbis illis. [Sanguinem continet animatum
corium, & articulatum, &c. variis arteriis & venis di-
fundit, quibus & opifice ille senno vari gatus erat
rigue ad pilos, & vngues. Comam enim Lci, voco
Christi comam; Similiter, & pedes, & vngues, & san-
gum, & aquam. Propter me enim, meis vniuersis est
homo. I. Aliqui vnges esse alius propter, sentent veri-
tatem, alteraten statuant de capillis. Hoc Præposi-
tus 3. pat. q. 3. n. 29. Negant autem capillos, aut vngues
assumpti esse à Rua controu. 4. scholastico, & Valq.
3. padip. 3. n. 3. 4. Hoc legitur, et quod censem neque
capillos petinere ad humanæ naturæ
renataem, & integratorem, sed capilli quidem sunt me-
sternatae ad colum ornatum, & tegumentum me-
sternatae destinatae, quasi vestes naturaliter apposi-
ti partibus quibusdam elegantibus integramento. Vn-
guis autem, quamvis sicut pars quibus conseru-
ntur, iteque non deseruant ad solum ornatum, vel
tegmen, tamen sunt ipsi quoque duntaxat extre-
mitates que licet vñus aliquem in corpore habeant, non
venient tamen nomine partium simpliciter dictarum.
Quous enim in corpore vñus est humoris illius qui
perducatur exercitus? Temo tamen cum vocari cor-
pus humani veram partem. Idem ergo est de vngui-
bus, & propiore, neque vngues neque capilli sunt à
Verbo assumpti. Autoritas Cæsarij, etiam si certe esset
Cæsarij, non foret tanti. Eius tamen non esse locum
qui possebat, sed aliunde irrepsisse in librum il-
lum, nota interpres Billius.

Colligitur, & firmatur resolutio data
ad quæstum.

57. Itaque ut in brevem summam redigam, quæ ha-
bitus ad prius quæcumque propositionum sunt dispu-
tata, humanitas partes omnes physicas, cum essentia-
les, cum integralies, et naturaliter contentantes, ac eti-
am partes aliqua non simpliciter dictæ, nominatim
que sanguis intra Christi venas contentus; omnes in-
quam hæc pars à Verbo diuino assumptæ sunt. Quod
infinites afferunt PP. docentes totam, & plenam hu-
manitatem, fuisse à Verbo assumptam, ne quid in ea
maneret non perdonatum. Sapè id ingeminat S. Leo
in sermonibus de natu. & pass. Dom. Egredij sanctus
Martinus in allocutione Synodi Lateranensis, quæ
habetur consultat. 5. [Per ipsum filium (inquit) qui no-
bius locutus est corporaliter, & propterea nos paternam
vel diuina eis voluntatem humanæ per obedien-
tiam perfecti, id est, pena mortis
libatur, destruxta mortificatione à vita. Pro qua re, &
omnia assumens, & vniuersi subistantialicer, quæ sunt
natura naturæ sananz; id est, carnem, animam, intel-
lectum, operationem, voluntatem, per quas sponte
Adam peccatum transgresimus est; qui totus deliquerit,
& totus morte damnatus est, & propterea nihilomi-
Theoph. Rayn. Christi.

nus indigentem sanari ab ipso, qui non tam quidem
creavit naturam, postmodum autem renovauit digna-
tus est.]

Intellectum, & voluntatem, & operationem, assum-
pta à Verbo ait, non quod operatio, itémeque intel-
lectus, & voluntas, si sunt entitates accidentales, sint
assumpta à Verbo; sed quod sint in entitate assumpta
etiam connaturaliter allestantur. Sed pulchritudo item
in rem propositam S. Damasc. 3. de fide cap. 6. verbis
illis. [Humanæ naturæ totam Diuinitatis essentiam
vnitam esse assertimus. Neque enim Deus Verbum,
quicquam corum, quæ, cum nos initio fingeret, natu-
ræ nostræ interierit, prætermisit: sed omnia assumpsit,
hoc est corpus, animam intelligentem, & ratione pra-
ditam, & rumpque proprietates. Anima enim quæ vñis
horum expers est, homini nomen suffit: neque. Totum quippe me totus assumpsit, ac totos toti vni-
tus est, ut toti salutem afferret. Nam aliqui ne medi-
cina quidem ei allata est, quod assumptum non est.]
Vides quām vniuersaliter S. Damascenus de assumptis
à Verbo humanitas nostræ partibus statua. Vult
enim omnem planè partem quæ ad humanitatem per-
tinere dici potest, assumptam fuisse, ne incurvata rema-
neret. Cum autem S. Damascenus, eiusdem libri c. 3.
negat in Christo esse communem speciem, non est sensus,
abesse à Christo humanitatem perfectam nostræ
naturæ consimilem; sed sensus est, Christianitatem, ut ibi
ex interpreti loquitur, hoc est rationem substantiam
personæ ex diuina, & humana natura compactæ; non
esse pluribus individualiis vni speciei subiacentibus com-
munem; sed esse in uno solo individuo, quod est non
esse communem speciem.

Claudio illis ex mis à Nazianzeno prolati de Chri-
sto Orat. 36. in fine. [Homo dicitur non solum ut per
corpus à corporibus capiatur, qui aliqui ob impetum
bilem naturam suam, capi non poterant; sed etiam ut
per se hominem sanctitatem afficiat, fermentique instar
vñiuersa massa sit, sibiisque vniuersis quod condemnatum
fuerat, totum illud à condemnatione liberet, omnia
pro nobis, quæ nos sumus; (excepto peccato) fa-
ctus, corpus, anima, mens, (per quæ videlicet mors
peruerat) & quod ex his commune est, homo.]

Quæstum 2. In quo statu assumpta humanitas, id
est, an individualia, an existens, an subsistens.

58. Proponebam secundo loco quærendum, in quo
statu partes ad veritatem humanitatis spectantes, as-
sumptæ sint à Verbo: hoc est an sint assumptæ singu-
lates, & an in statu actualitatis & existentiae aut etiam
subsistentia connaturalis; ita ut Verbum non modò
assumperit formam totius, sive humanitatem; quæ
ex omnibus partibus propositis absque humana sup-
posititate lumpis exigit in ratione naturæ, sed
etiam assumperit hominem, seu personam humanam
cui diuina personalitas adiungatur: Erisque hæc diffi-
cultas secundum utramque potentiam expendenda, ita
ut non tantum teretur, quid factum fuerit, sed eti-
am quid fieri potuerit. De singulatitate difficultatem
facit locus Maji V. Etiorum 1. 3. contra Atum, sic scri-
benitis. [Non mirum quod mysterio sumpsit carnem,
ut & carni, & homini subueniret. Sed cum carnem
sumpsit, vñiuersalem ἀρχὴν carnis sumpsit. Nam id-
circo omnis carnis potestate in carne triumphauit; &
idcirco omni subuenit carni, ut dictum est in Isaia:
Videbit omnis caro salvare Dei, & in libro Psalmorum.
Ad te omnis caro veniet. Item & vñiuersalem ἀρχὴν ani-
mam. Nam & animam habuisse manifestum, cum
idem, Salvator dixerit; iustitia est anima mea usque ad
mortem. Et item in Psalmo: Non derelinques animam
meam in inferno. Quod autem sumpsit vñiuersalem
ἀρχὴν animæ: ius manifestum est in Ezechiele: Omnes

anima sunt mee, ut anima Patris sit & anima Filii. Item vniuersalis anima & ex hoc ostenditur, quod & ita scitur, cum maledicit arbori fici & cum dicit: *Sodomis, & Gomorras in illa die cōmodius erit quā vobis. Sic etiā multis locis: Itē & cupit, cū dicit: Pater si fieri potest, transferatur a me calix iste.* Ibi etiam ratiocinatur sed fiat potius voluntas tua. Hæc & alia multa sūt, quibus ostenditur anima & vniuersalis: adsumptus ergo homo totus, & adsumptus, & liberatus est. In isto enim omnia vniuersalia fuerunt, vniuersalis caro, anima vniuersalis, & hæc in crux sublata, atque purgata sunt per salutarem Deum vniuersalem omnium vniuersalem per ipsum enim omnia facta sunt.] Hec dicetebam videri dubium reddere singularitatem humanitatis assumptæ, cum dixerit Martinus vniuersalem animam, & vniuersale corpus dicat assumpta. Nam existentiam creatam humanitatis assumptæ, inserviant non pauci. Denique de personalitate non nemo, quod ad potentiam absolutam censet creatam cum increata coniungi potuisse.

Humanitas est assumpta, & individua, & unica.

59. Verum quod attinet ad singularitatem, per se evidens est, humanitatem fuisse assumptam à Verbo in singulari, & individuo non vniuersalem: quod pigeret vel monere, nisi quidam male feriati heretici apud Rusticum Cord. dialo. contra Acephalos sub finem, tale quid somnisse vidarentur. Sic enim inducitur loquens hereticus, gravans, vel potius oppressus argumentis Catholicis. [Autumno, quod quidam nostrorum melius dicant, quoniam non individua illa humanitas Christi vniuersitatem praetexit, sed communis humana natura, ex qua est illa caro.] Quod Incarnationem ad figuratum reducere, ait D. Damasc. 3. fid. c. 11. & plane absurdissimum esse, demonstrat Rusticus eo præter cetera validissimo argumento, quod communis natura tantum si in intellectu, non autem existat re ipsa, sicut certum est assumptionem esse rei vere, & re ipsa existens, qua sola est ad operandum, & Deo lælo satisfaciendum idonea, solaque apta est terminare actionem realem, quia omnis actio est circa singularia, ut Aristoteles etiam dixit. Cuius omnes argumentationes aduersus Platonis ideas, quatenus demonstrant rem vniuersalem, non posse existere, hic locum suum habent, nisi rem in Metaphysicis copiose discussam, hic extra locum agitate censemus superuacaneam. Videbis Suan. disp. 5. Metaph. f. 1. a. n. 4. ubi latè confirmat esse plane impossibile, aliquid existere nisi singulare, & individuum. Et sane aliqui idem est vnum, & multa, atque adeò vnum, & non vnum. Mirabile verò mihi accidit Aquarej iudicium qui in 3. d. 5. concl. 8. existimauit, naturam vniuersalem potuisse à Verbo assumi. Hoc adeò despicit ut nullo condimento adhibito possit sapere: Nam vt dixi non potuit assumi natura nisi existens, existere nihil potest, nisi singulare. Igitur non nisi singularis quamplam humanitas assumi à Verbo potuit. Non quod plures singularis assumi simul nequivissent, sed quod quilibet naturam assumptibilem, sicut vnicam, sine multiplicem assumptibilem dicamus, oportuerit esse singulariem, nec poterit illa vi, nisi in statu singularitatis assumi. Martinus Victorinus loco notable, tantum vult omnes naturas humanas singulares esse aquivalenter assumptas, quia omnes sunt Christi formatione & vnicæ illius singularis humanitatis assumptione liberatae, vel potius animam ad æquat, sive quoad omnis anima gradus, ac proinde planè animam, cuiusmodi sunt nostræ, esse assumptam à Verbo in Christo, nec dissimiliter corpus. Ita colligitur ex eo loco, & ex calce libri priore eiusdem operis.

60. Cui verò vnicam ex innumeris sub humana spe-

cie multiplicabilibus individuis naturis delegetur. Verbum, quam assumeret, nulla præterea alia singulari humanitate assumpta, D. Thom. 3. p. q. 4. art. 5. multis non idoneis rationibus congruentem factum demonstrat. Vnicam certè assumptam esse, fides docet contra Manichæos prout quidem eorum sententiam in delirium refert S. Chrysostomus homil. in Natali Seruatoris, in fine. Nec repugnat Anast. Sinaita, c. 20. § 12, & in ipso initio, sive inculcans Verbum diuinum carni, vilceribus, medullis ventrici Deipara vnitum esse. Hoc enim non potest accipi, nisi de substantia humanitatis Christi decisâ ex substantia Deipara in ventre, ac visceribus eius. Vnde non nisi vna humanitas Christi, est de facto copulata Verbo. Si tamen ageretur de assumptione possibile, extra dubium esse debet humanitatem assumptibilem non fuisse vnicam, tantumque fuisse quasi vagè singularem humanitatem. Existimò enim per se perspicuum & circa omnem probationem evidens, quancunque singularem humanitatem distinctam numeru ab ea, quæ de facto assumpta est, & quæ assumi à Deo potuisse si ageretur de potentia absoluta. Idque plane censu D. Augustinus 13. Trinit. c. 18. docens potuisse Deum creare vnu aliud hominem non Adamicum, aur quo alio vellet modo producere, cuius alia numero esset humanitas, ab ea quæ in Christo fuit. Et fuisse a egregiè l. de praedict. Sancto. c. 1. monstrat; quod hac humanitas fuerit à Deo delecta, ut Verbo Dei coniungeretur, meram gratiam fuisse, & aque potuisse à Deo assumi quamcumque aliam è singularibus humanitatibus intra naturam specificam humanam productis, aut producibilis. Hec scilicet pigeret monere, nisi stolidum ac præfractus. Vt iesu ingenium inter alias male fani certebi abortiones, hanc quoque infeliciter proficeret, non nisi hac singularem humanitatem, quæ assumpta fuit, assumi à Verbo potuisse, ut refert Thomas Vvaldensis in doctri. l. 1. c. 44. n. 3. & 4. Ita ergo res se habet spectando possibilitatem & potentiam absolutam.

Attendendo tamen, quod re ipsa factum est, Verbum vni duntaxat singulari humanitati est copulatum per Incarnationem, nisi quod omnes omnino homines aliquatenus assumpti sumus, quatenus vna illa humanitas, quæ re ipsa fuit assumpta, cum sit nobis homogenea, nec nisi nostri causis ad tantum deus eveneta, reprezentare nostrarum omnes humanitates, & nostrum omnium vicem tenere videtur. Quæ causa est, cur non raro SS. Patres, dicant in ea singulari humanitatem, naturam totius humani generis assumptam esse, ut loquitur S. Hilar. in Psal. 51. omnes inde ad regni spem animans. Praeterea item S. Damasc. orat. 1. de natu. Deip. non solum vniuersam humanam naturam, sed creaturas omnes per humanitatem assumptas esse, sic ostendit. [Creator naturam omnem, interioriter humanitatis beneficio, in melius communitavit. Nam cum homo, media quadam intermentem, & materiam sede constitutus, rerum omnium conditrum tam quæ in aspectu cadunt, quæna oculorum sensu fugiunt, nodus ac vinculum sit, profecto etiam artifex Dei Verbum humanæ naturæ copulatum, per eam cum vniuersis rebus conditus vniuersum est.]

Supplementa parcitatis in vnicâ humanitate assumenda.

61. Omnes ergo quadammodo assumpti sumus in vniuersali singulari humanitatis singularissimum assumptione. Quod tamen in Incarnatione defuit, nimis ut omnes individuae humanitates non assumerentur, sapientia Dei supponit, quodammodo per aliud mysterium, nempe per Eucharistie Sacramentum. Notandum hoc perillustre diuina sapientia & bonitatis innocentia, SS. Patres.

SS. Patres. Egregie S. Cyrill. l. 1. in Ioā. c. 26. [Ex Dei patre substantia Vnigenitus prodiens, & totum in sua persona genitorem possidens, caro factus secundum Scripturam est, & quod ipsum naturae nostrae ineffabiliter cononxit atque vniuit. Qui enim natura Deus est, & homo factus est, non Theophorus, id est, Deum in se per gratiam habens, ut mysterium vim ignorantes contendunt; sed verus Deus simul & homo est. Sic qui inter se plurimum secundum naturam distant, in uno seipso cononxit, & nostra divinae participes nos efficiunt. Communicatio enim Spiritus, & (ut ita d' am) gaudio, primum in Christo fuit, & ab eo in nos penetravit: quomodo homo factus, ipse templum suum proprio Spiritu perunxit, atque sanctificauit. Origo igitur & via, qua Spiritu sancto participamus, & Deo vniuersitas, Chisti mysterium est. Omnes enim in illo simethemus, & igitur inter nos & Deum singulos videntur, quamvis corpore simili & anima distemus, modum tamen adiuuent, consilio Patris & Sapientiae sua conuentem: suo enim corpore credentes, per communionem mysticam benedicentes, & secundum, & inter nos unum corpus efficitur.]

S. Chrysostomus non minus luculentus homo. 3. in Matth. [Venire in mentem tibi (inquit,) quo sis honeste honorans, quā mensa fruari. Ea namque te nos amor, quam Angeli videntes temunt, nec absque patitur, propter fulgorem qui inde resilit a picere possunt, & nos in vna cum illi maliassim reducimus, Christi corpus vnum, & caro vna. Quis loqueretur propter tuas Domini, auditas facies omnes landas eius? Quis pastor vnguis membris suis oves suas nutritum? Multa matres post partum alii nutribus infantes dedernerunt, quod ipse facere nolunt, sed proprio corpore non alit, & sibi coniungit arque conglutinat. Consideremus autem ex nobilitate generatus est substantia. Sed nihil hoc (inquires) ad omnes pertinet, immo ad omnes. Nam si ad naturam nostram descendit, pater quoniam ad omnes. Quod si ad omnes, & ad vniuersaque profectum. Sed quomodo non omnes inde lucrum conlectent sunt, inquires? Id certe non illius causa, qui maximè hoc optat, accedit: sed coram culpa qui cum suscipere nolunt: singulariter fidibus per hoc mysterium se coniungit, & quos peperit non alij nutriendos tradidit, sed ipse sustinuit alijs, hac etiam re tibi persuadens, carnem te uam offert. Tanta igitur charitate, atque honeste affectu, non torpeamus.]

61. Hoc est quod S. Hilarius dixit, ob Eucharistiam nos fieri Dei Verbo vnum per honorem. Sic ille l. 8. de Trinitate. Que Verba Petrus Pseudo-Martyr aliquę se datur ad blasphemias peruersè detorquet, ut videat eis apud Bellarmianum l. 2. de Eucharistia c. 1. 2. sed germanus tenet eis, quem dixi: Nempe in Eucharistia fieri nos Deo vnum per honorem; quatenus facti quodammodo sumus Dij. & filii excelsi omnes, quatenus assumpti à persona Verbi coniuncta Christi corpori. Sed plane insigniter S. Damasc. l. 4. fid. cap. 1. 4. ostendit Eucharistiam idcirco fusile institutam, ut non primis tantum nostrae naturae, in Christo coniungentur personae Verbi, sed etiam quilibet homo in participationem dignitatis veniret. Hinc est, quod oratione 3. de iung. fid. med. volens probare pingendas esse & venerandas SS. hominum imagines, cum pingantur imagines Angelorum, affluit pro medio, quod Angeli dimittantur non participantur: Homines autem assumptionis corporis Christi participant, etiam singulariter, dimittantur hypothalam. Per Dominici corporis & sanguinis concretione, (inquit,) coniunguntur divinitati per hypothesis ratione spirituali: Praetereratque S. Paulus Ephes. 3. & 5. Nam quod ait, gētes fieri Christo corporales, de coniunctione Christi & personae eius cum vnoquoque nostrūm interpretantur varijs Patres apud Turriam 2. de Euch. cap. 6. &

7. Christus quoque Ioā. 6. susceptionem fuit carnis in Eucharistia, confert cum assumptione humanitatis per Verbum, cum ait, sicut misit me viuens Pater, & ego viuo propter Patrem, sic qui manducat me, & ipse vivet propter me. Vbi Toletus (en)sum propositum subfessū demonstrat, post Ambrofum & Augustinum, rursusque c. 17. ad illud: laritatem quam dedisti mibi, dei ei, eadem refert post Cyrrillum & Hilarium. Ob eandem causam non pauci Patres apud Sanctissimum repetit. 8. cap. 4. nominatimque Theodoretus dialo. 1. & 2. Gelas. l. 1. de duabus naturis, Haymo & Remigius l. Cor. 10. Incarnationem per Eucharistiam, & vicissim Eucharistiam per Incarnationem stabilunt atque expoununt. Nec iniuriam eodem retulerim quod Patres Eucharistia adiuncta cum adiunctis Incarnationis sapientem componunt. Sic S. Germanus in Theoria rerum Ecclesiasticarum sub initium, panem benedictionis ex quo iuxta ritum Graceorum erubebatur panis particula quae erat consecranda, confert cum sacrificante Virginis vero. Damascenus autem, sacrum veterum Deipatē, cum laeta mensa componit, epistola de corpore Domini, & multus est in obumbratione per Spiritum sanctum utroque mysterio respondentibus, exponendis. Preiuerat Chrysostomus orat. de S. Philogonio, & hom. 7. in Matthaeum.

63. Alterum supplementum illius veluti parcitatis, quae vna singularis humanitas est à verbo Dei assumptionis, peti potest ex Origene in fine libri 6. contra Celum, vbi adducta ea Celsi opinione, quod si Deus missurus erat filium suum in terras non vno corpore, sed pluribus iungendus erat, in hunc modum responderet Origenes, [Non opus erat ut multa vbiique herent corpora, multique quales Iesu spiritus ad illuminandum Dei Verbo orbem habitatum ab hominibus. Satis enim erat vnum Verbum, tanquam Iustitia Sol exortus à Iudea, mittendis radiis in animas excipere volentium. Quod si quis desiderat videre multa corpora, repleta diuinis spiritu, & quemadmodum vnicus ille Christus, ministrantia saluti hominum vbius degentium, consideret eos qui passi recta vita, fanaque Iesu doctrinā prælucet hominibus, vocati & ipsi Christi in diuinis literis vbi legitur; Nolite tangere Christos meos & in Propheticis meis ne malignemini. Nam sicut audiuius quod Antichristus veniat, & nihilominus didicimus, multos Antichristos esse in mundo: eodem modo agnoscentes Christi aduentum, contemplamus multos per eum in mundo factos Christianos, qui ad ipsius similitudinem dilexerunt institutionem, & oderunt iniquitatem. Quapropter & eos vnxit Deus; (ille inquam Christi Deus,) oleo exultationis. Sed Christus, pte participibus suis dilexit institutionem, odio vero habuit iniquitatem, & primicias huius institutionis accepit, & ut ita loquar, totam vocationem olei huins exultationis. Cæterum participes eius, quantum quisque capere posuit, tantum eius institutionis adeptus est. Quamobrem cum Christus sit caput Ecclesie, ita ut pro vno corpore conseleur Christus & Ecclesia, vnguentum capitum descendit in barbam Aarons, quod est insigne viri perfecti, perueniensque descendendo usque ad oram vestimenti. Atque haec dicta sunt ad indecorum Celsi dicterium, quod debuerint similiter inspirari multa corpora, & per totum orbem dimitti.]

An humanitas assumpta, habeat creatam existentiam. Pars negans.

64. Sic constituta individuatione humanitatis assumptae, progrediendum est ad eius existentiam, videnturque an sit creata, an divina. Et Thomista qui dero rati esse mentem D. Thomae 3. p. q. 17. art. 2. certum putant humanitatem assumptionem non existere per

suam existentiam creatam, sed per increatam Verbi existentiam, idque negare, Bannes' i. p. q. 3. art. 4. dub. 1. pronunciat, esse plu quam falsum, & minds tutum. Nec deuit ex ea Familia Inquisitor mihi notus, qui nigro theta cōfixerit assertiōnem, qua existentia creatā humanitatis Christi affirmabatur, eaque assertiōnē typis cūdenda interdixerit. Quod autem Diuīs Thomas q. vñica de vnione Verbi incarnati art. 4. agnōvit in Christi humanitate existentiam creatam retractatum posita ab eo assertum, dicta q. 17. art. 2. Vbi agnoscit in Christo esse tantum vnum esse; quod esse, in solut. ad 1. secessit à subsistentia, dicens personam subsistētem esse immediatum suscepitum ipsius esse. Itaque Alfaricensis q. 7. de gratia Christi, ait cæcum esse, qui non videat S. Thomam ibi docere, humanitatem Christi existere per increatam existentiam Verbi.

Affirmans eligitur, & probatur philosophicè.

65. Mihi contrarium videtur verissimum, & à D. Thoma vñique traditum ut autem radiciter cūlatur difficultas, rēcolendum quām breuissimè est ex prima philosophia, planè primum quod in re cūcata intelligitur, esti essentiam sive quidditatē eius ex se potentialē, & actuali existentiā desitutam, capace tamē eius deorsum accipienda, beneficio agentis externi. Nam ipsa quidem essentia, non potest ex se existentiā suam profundere, quia prout praconcipitur existentiā, est merum nihil. At quod nihil est, non potest quicquam producere; sive quod idem est, non potest dare cū quām existentiā, quā eo ipso accipitur, quod terminat alio causa efficiens. Igitur quācunque res existentiam ex se non habet, cūlumodi lānd est quāris res crea, accipit existentiā beneficio agentis extūfeci per quod reducunt ad esse, & cum potentialis tantum esset, efficitur actualis per extractionem ē causis in q̄ibus delitescebat. Rem sic actualē, intelligimus præcisē existētē, quo pacto concipitur indifferens negatiū ad esse per se, vel ad esse in alio. Hā enim sunt quasi modifications & restrictiones actualitatis essendi, quām existentiā formaliter confert. Ex his colligitur primò, quid prius concipitur existere quām existere tali modo, prius etiam concipendum esse, quod res existat, quām quod substat, vel inhaeret, aut quomodo sit in alio, qui sunt varijs & determinati modi effendi. Indidem colligitur secundò, quid rem existere, idem est quod terminare actionem causæ efficiens, & extrahi ex causis suis, perspicuum videri, rem non posse per alienam existētiā existēre sed tantum per propriam: quia res non per aliquid aliud, sed per suummet esse terminat actionem causæ à qua producitur: aliqui non efficit ipsa quā efficeret. Ergo impossibile est, rem existere per existētiā alienam, sicut impossibile est rem produci, & ē vi suarum causarum educi (quod est existere) per existētiā propriam, si nōque non educi, quod verē potest de ea affirmari, si per alienam existētiā existere, non per suam. Accidit, quod essentia, quā informatur per existētiā, cūque de factō subest, est essentia actualis possibiliter abiciens, quia certè ex eo, quod fiat actualis, non amittit se ipsum, sed est illa ipsa, quā prius erat tantum possibilis, mutato dūrata statu. Nam si illa ipsa res, quā fuerat possibilis, non, efficit actualis, falso dicetur eam suiss possibilē quod nō habet, nisi quatenus ipsam est postea actualis. Atqui existētiā propria & essentia actualis nullo modo differunt, nec compositionē villam faciunt à parte rei, quia existētiā importatur in actualitate, ut patet ex eo, quod præcisō quoconque modo additio, & reipla vel per mentem subracto, tamen si res maneat actualis, manebit extra causas suas, quod est existere; atque adeò frustra rei actualis superaddetur

existentia. Impossibile igitur est, essentiam fieri ad natūram per existētiā alienam; sed quicquid existit, sc̄ ipso existit, formaliter loquendo, & si effectū ne sit per aliud. Sicut ergo repugnat aliquid esse actu, & tamen esse actualiter, quām per seipsum in nouo quodam statu possum, ita ut iā sic aliquid, cum ante nihil esset, sic repugnat aliquid existere, & non per existētiā propriam sed per alienam.

His ita deliberatis ex prima philosophia, quā iustum in ea tractationem habuerunt, fūsēt confirmantur à Fons. 8. Met. c. 1. q. 1. l. 2. & 3. & à Suate d. 3. 1. Met. l. 1. à n. 5. facilē nūc infero in te p̄fēcti, humanitatem Christi non extitisse per existētiā Verbi. Quid humanitas Christi per generationem ex B. Virgine, educta est ex causis suis, & facta actualis. Sic ergo ipsa met & non aliud quid loco eius ē causis suis est educta, ita ipsam est, quā suam existētiā haber. Item sicut ipsa est, quā prius erat possibilis per entitatem propriam, & nūc cum actualiter obtinet, ita ipsa est, quā existit per existētiā propriam. Sanē si supponamus ab humanitate extra causas suas posita, remoneri omnēm existētiā diuinam, & perferre eundem causarum predicationem influxum in humanitatem, intelligēmus planē eam existere, sicut prius. Non igitur existebat formaliter per diuinam Verbi existētiā, sed per suam. Verū haec rationes, sunt ex communib⁹, & quācū probant nihil esse, quod possit existere, nisi per suam existētiā. Vigendum ergo p̄terea est, aliquid quod p̄cialiter confirmet, humanitatem Christi non extitisse per alienam, hoc est per Verbi existētiā.

Firmatur Theologicē.

66. Ac primum constat dæmones clare intuitos esse humanitatem Christi, eāmque agnouisse actualē & existētiā; neque tamen poterat dæmones intueri diuinam existētiā, quā folis Beatis petrua est, cum sit ipsa Dei essentia. Deinde iuxta aduersarios, productio humanitatis Christi est actio valde supernaturalis, quippe quā est communis ipsiusmet diuinā existētiā tenderētque ad terminum valde supernaturalem; nempe ad compositum ex humanitate, & supernaturali existētiā compactum. Atqui certum videtur, actionem, quā Christi humanitas producta est, merē naturalem esse, cūdēmque specie, cum generationibus nostris, quantum est ex parte rei genita. Inde in tota humanitate Christi producta, nihil per se inveniri potest, ad quod necesse sit actionem eminentissimā supernaturalem secundū substantiam comminisci, sive antecedentes partiales creationes partium humanitatis essentialium spectemus, sive formaliter ipsam totius humanitatis productionem per vinculum partium illarum prius natura creatarum. Nam materia Christi præfuit à mundi initio per creationem ordinis puræ naturæ. Anima vero, in ipso tempore momento quo Christus concepsus est, producta fuit per creationem prius naturæ, quām Verbo vñteret. Prius enim natura est fieri, quām vñtri alteri. In eo autem natura priori, quo anima producta est, prius quā Verbo vñterat impossibile est, quicquid in ea assignare, ratione; cuius actio creativa quā omnia producuntur, sit supernaturalis. Quate entitates partiales, ex quibus humanitas Christi compingit, fuerint merē naturalis actionibus productæ; atque adeò non existunt per increatam Verbi existētiā, ad quod exigetur actio supernaturalissima, quā perficeretur talium partium coniunctio cum existētiā increata, huiusmodi entitatis planē supernaturali, & profus indebita. Ipsa denique tota humanitas effecta est per actionem merē naturalem; nempe per effectiōnēm vñonis, quā corpus & anima inter se necuntur. At ea

et nō est aliq[uo]d mērē naturale. Nihil igitur est in Christi humanitate, sive partes eius essentiales physicas, sine totam ipsam spēctes, quod actionem supernaturalem depole: quem tamē omnino esse oportet actionem, qua dīmī exsistēta communicatio, sive partibus humanitatis, sine toti ipsi humanitatī facta. Tamen iuxta Thomās, non est in Deo nisi via exsistēta absoluta. Ergo iuxta eos, humanitas, si per exsistēta Verbi sibi vnitam existat, admittendū est vniōne factam esse in aliquo tribus personis communis, quod semper Pates repudiant, & condat falso esse enim vniōne facta ester in natura, non in persona, contra quam ferunt Catholice fidei leita.

Suffragium Patrum ac Doctorum, etiam
D. Thome.

67. Isque statu vt planē ratum, Christi humanitatis exsistere per suam propriam exsistētiam creatum; Et quod rationes proposuit æquāe enīcunt, ut de potentia quidem absoluta admittit, eam potius exsistētare per exsistētiam Verbi, rē ipsa autem creatum exsistētiam, quam humanitatis assumpta concedo, quipollū videtur. Lontius in scholis act. 7. Vbi disertē posuit esse in Christo duas naturas hypotheticas, si hypotheticam sumatur pro eo, quod verē existit. Et idem planē luculentē tradit Analt. c. 10. ad 17. p. 179. Exando Cyrillo, plures quandoque Christi hypotheticas admittit, hoc est plures naturas non quidem per se, sed existentes. Et iñstis adducto loco ex commentariis eiusdem Sancti Cyrilli in Epistola ad Hebreos, quo asserit vnosem factam esse virtutē natura in sua propria condicione existente, ac per se existente. Plures item aliis locis eodem patre addensatis, subdit Anastasius. [Ecce pietatis praeceptio, disertissime omnique modo duas in Christo naturas post vniōne confundit, permanescit, & numerari coabitur. Attende, observo, diligenter ad dicta Patris. Diversarum naturarum proprietatem inconsumat permanere dixit, iterum dicit. Duas esse naturas affirmamus. Dixit vitramque confundari & existeri in propria natura limitem. Dicit, vitramque naturam manere id quod est. Dixit in Christo inconsumas per se natūras, sive hypostases. Peret hac omnes hortatur, vt naturarum diffinentiam agnoscamus; et alioque inconsumas prædicemus; dominus igitur Cyrus, sextes hoc loco, vt demonstraret, tradit duram in Christo naturarum exsistētiam omnis immunitatis expertem; aptāmque etiam numerari: dicit enim illas in Christo confundit; dicit illas esse; dicit, illas existere; dicit illas in Christo manere. Deinde addit: illas etiam inconsumas per se existente: Rursum monet, vt naturarum differentiam agnoscamus; & inconsumas profitecamur. Et hoc quidem Doctor noster.] Non potuit Anastasius magis infigere, quomodo iuxta S. Cyriillum, cui in omnibus, & per omnia subscribit, humanitas Christi per propriam suam & circata exsistētiam existat, non per Diuinam. Damasc. quoque. 3. fiduci c. 3. ex Fabri interpretatione, negat humanitatem spoliatam fuisse propriate, & exsistētia, in suis dīmī expositiūnēs.

68. Eadem sententia extra D. Thomā Scholam, est longe communissima inter Lectores, in 3. d. 6. vbi Dion. q. 2. Aquilanus q. vnicā art. 2. Franciscus à Christo q. 3. Pelacius disp. 3. Rada in 3. controu. 7. art. 3. consol. 8. subfissimē. Item Polontius 3. p. q. 17. disp. 1. Val. 71. c. 2. Val. d. 1. q. 17. p. vnicē. Suarez ibidem disp. 36. l. 1. & in metaph. 3. l. 1. 2. à n. 1. 6. Ragula 127. qui 6. 4. multis est in coactitudinē plures conjectūras, quibus inad ea S. Thomā, cuius auctoritas preindicta, Thomistus in contrarium abripuit, non fuisse recta in ea sententia, vt humanitatem Christi exsistere

censuerit per exsistētiam Verbi. Non puto tamen magis esse opera id evincere. Nam S.D. 3. p. q. 2. art. 6. ad 2. disertē tradit humanitatem Christi fuisse assumptam ad vnum esse, non vt esse est natura (quale non statuit in Christo vnum) sed prout esse est suppositi. Quid clarius? aut quidam ad tam concepta verba contestemur nos quoque, caccum esse qui non videat, S. Thomā non modo in questionibus disputatis, sed etiam in summa, agnoscere humanitatem Christi propria exsistētia creata potiri? Item ibidem q. 4. art. 2. quod assumitur, ait, debet præintelligi assumptioni, sicut quod mouetur, præintelligitur motu. Non igitur producitur, nec accipit esse per assumptionem. Accedit quod q. 17. art. 2. vbi aduersarij sententiam suam tradi affirmant, disertē sanctus D. Statuit esse pertinens ad naturā multiplicari in Christo oportere, nempe pro Christi dupli natura, quarum qualibet habet suam proprieam exsistētiam; tantumque contendit esse in Christo vnum esse, prout esse ad hypostatū pertinet, hoc est vnum esse suppositale, & personale, quod exsistētia superuenit. Et hēc est germana ratio, cui Christus conformatur ad D. Thomā eo loco, nequeat dici plures: quia adiectionē masculini generis referunt ad personam, quae in Christo est vnicā; quod manifestē demonstrat D. Thomā ibi, astruentem vnicum Christi esse, agere de esse suppositali; non autem de esse exsistētia. Nec aliiquid quantumvis exile, aut leue proferri potest, quod suadeat S. Thomā eo loco ageare de esse exsistētia. Unde ergo venit Thomistis in mentem vt arbitrarentur, S. Doctorem eo loco retrahentes sententiam de creata humanitatis Christi exsistētia, traditam ab eo q. vnicā de vniōne Verbi incarnati, art. 4.

Nimicū quod optimē vidit Dur. in 3. d. 6. q. 2. n. 1. 5. & 19. & Argentina d. 1. q. 1. art. 3. aliud est esse quomodolibet dictū sive exsistētia aliud autem esse per se, sive subsistētiam, quae duo aduersarij non fecerunt, indeq[ue] abducunt à veritate. Verisimum itaque est, dari in Christo vnum dumtaxat esse per se, sive vnum esse suppositale ac personale, de quo solo agit D. Thomas, cum admittit in Christo vnicum esse. At non minus verū est, dari in Christo multiplex esse exsistētia substantialis, & humanitatem eius exsistere per propriam suam exsistētiam subsistētia. Verbi substractam, & ab ea terminatam vñim. Verē enim Christi humanitas, quamvis non si assumpta ad existendum, est tamen assumpta ad existendum in alio, sive ad subsistendum in Verbo. Quod si præterea velimus in Christo agnoscere vnum esse substantialē conflatum ex esse suppositali, & ex actuālī humanitatis exsistētia substantiali; nihil hoc quoque incommodabit posita à nobis sententia. Personale quippe esse, & esse substantialē humanitatis in Christo concurrunt ad compositionem vñis entis per se, quod merito dicī posset habere vnum esse, sed compositum ex actuālī esse creata humanitatis, iuncto cum esse increato personā Verbi. Aduersarij autem conflantes duplex hoc esse in vñm, & subsistendum cum exsistētia confundentes, ed deuenientur, vt humanitatem sua creata exsistētia spoliarent. Quod perinde est, ac si dicent, humanitatem Christi assumptam esse ad existendum, æquāe ac ad subsistendum in Verbo, quod nullus vñquam Patrum dixit; imò pugnat cum iis Patrum dictis & Conciliorum definitionibus quibus Christi humanitatem personalitati Verbi substratam profitentur exsistere, & non esse quid phantasticum, reali actuālitate destitutum.

Ad fundamenta partis negantis.

69. Qua aduersarij pro sua sententia proferunt, sunt plane infirma, sive auctoritatem sive rationem spectes

species. Auctoritatem adhibent paucorum Patrum, nominatumque Sophronij in 6. Synodo act. i. affirmanus carnem Christi habuisse existentiam viam, non in seipso, sed in Verbo. Hoc aduersarij tradunt ad esse existentia; nos autem commodissimum id exponimus de esse supposito, sive de personalitate, que unica in Christo & diuina fuit. Similiter laudant in rem suam SS. Leonem & Fulgentium, affirmantes Christi humanitatem in ipsa assumptione fuisse producta, quod aduersarij perinde esse videunt, ac si dixissent hi PP. humanitatem Christi per unione ad Verbum accepisse esse existentia; quandoquidem produci & accipere existentiam, idem sunt iuxta veram philosophiam. Sed hic nihil aduersarii fertur aut meretur. Predicunt namque Patres, tantum intendunt affirmare, humanitatem Christi non praexistuisse aliquo tempore priusquam divino Verbo vniuersit, & ab eo haberet esse personale, quod quid ad rem praesentem refert? Itaque nihil est aduersarii in auctoritate praesidijs.

In ratione autem non magis. Virgint enim cripendum esse B. Virginis titulum maternitatis Dei, eò quod non videatur B. Virgo dici propriè posse mater Dei, nisi Christi humanitas, quam benedicta hæc mater produxit per Dei existentiam exiit. Hoc plane est telum imbelli & sine iectu. Eo ipso namque, verum fuit B. Virginem esse propriè Dei matrem, quod verum fuit, eam esse propriè matrem hominis, qui est verè Deus. Fuit autem propriè mater hominis, qui Deus est, vel quartus natura, quam partes physica ina. cem colligent matris operariam in verbo subsistebant, vel quatenus Christi humanitas eodem temporis momento, quo per maternum influxum producta est, colligat naturali nexus physicis eius partibus, unita fuit Verbo per nexus supernaturalem diuinitus humanitati superadiditum, ut libbisteret in Verbo. Tantum vero absit, ut hoc argumentum censeri debeat alicuius momenti ad probandum, quod Christi humanitas existat per existentiam in creatam, ut potius, ex eo quod B. Virgo sit vere mater Dei, efficaciter colligi videatur, humanitatem Christi, quem ipsa genuit, existere per existentiam creatam. Constat enim, B. Virginem non aliter influxisse in productionem benedicti Filii sui, quam ceteræ matres influant in suorum liberorum productionem. Hoc à nomine reuocari potest in dubium. Atqui actio aliarum matrum est merè naturalis, quippe manus à principio vitali naturaliter operante. Igitur actio B. Virginis; qua ad Christi productionem interuenit, fuit naturalis, qualis certè non fuisset, si terminata non fuisset ad conferendam humanitatis Christi, existentiam in creatam. Et quamvis in controversia sit, an B. Virgo sit supernaturaliter elevata ad coëfficiendam actionem, qua humanitas prius natura existens unita est Verbo, idque aliqui admittunt, tamen hæc coëfficio est merè extrinseca & concomitante se habens ad influxum, quo B. Virgo constituta est mater; ut ex eo patet, quod persona que non sit mater, quia ad humanitatis effectuonem nihil contulerit, in modo etiam res mei è inanimata, & quæ sustollì à Deo posset ad unionem illam humanitatis cum diuina persona. Itaque argumentum, quo diuina humanitas Christi existentia ex Diuina maternitate eruitur, nullius placere est momenti.

Illud tandem aduersarij æquè infeliciter ex philosophia objecunt, non posse ex duabus entibus in actu exsurgere unum per se; ac proinde, cum Christus sit unum per se, necessarium esse, ut non sint in eo duo entia in actu sive duo entia actualia, sed unicum; nempe Verbum diuinam suam actualitatem imperficiens humanitati. Ato id infeliciter obisci. An nō enim homo, & quavis composita physis, sunt entia per se, & rameo exiungunt ex duabus partibus, quarum quilibet est ens in actu, sumendo eas voces pro re actuali-

liter existente? Idem dici potest de toto integrali, quod est verum ens per se, quamvis in eo plures entitates actuales adunentur. Sed nimis aliud est esse ens ultimum & completem in actu, & hoc non potest esse genitum in ente per se. Aliud vero est, esse ens in actu incompleto sive essentialiter, sive ratione defectus ultimi termini substantialis; & hoc potest esse multiplex in ente per se, alioquin nullum compostum substantiale esset ens per se unum. Humanitas autem Christi, est hoc modo ens in actu. Nam quamvis sit ens actuale & existens existentia propria ac creata, tamen non est ens ultimum terminatum, sed ut terminetur, & compleatur, iungitur Verbo in societatem eiusdem, & ultimi esse suppositatis, diuinitatem quoque terminantis.

Humanitas non est assumpta, cum sua creata substantia.

70. Post constitutam veritatem existentie creare humanitatis Christi, agendum sequitur de eius substantia, qua tanquam ultimo complemento existentia substantia terminatur ac perficitur. Agendo autem de facto, res extra dubium est inter Catholicos. Fide quippe sanctum est, non esse in Christo, nisi substantiam diuinam, ut in Concilio Ephesino definitum est, confirmatumque in Chalcedonensi, & in S. Synodo collat. 8. Anathematismo 4.5. & 6. contra Nestorium, statuente in Christo duas personas, quarum una esset verus Deus; altera autem ob gratiam donatax, & ob unionem affectus, Deitate partiperet, renata ramen esset purus homo. Quod mille anathematum fulminibus conteritor in prædictis Synodis, & à SS. PP. Cyrillo præterim & Leone, potentissime excenditur, prolatis iis Scriptis, & rationibus, quibus liquidò constat idem esse Dei & hominis suppositum, ut vidimus libro 1. impugnantes Nestorij errorum. Ratio item manifestè ex Scripturis deducta liquido monstrat unicam esse in Christo substantiam, Reuelatione quippe docemut. Verbum factum esse carnem; & unum hominem esse verū Deum. Item Deum esse passum ac mortuum. Quæ omnia falsa essent, nisi Verbum in humanitate substantientia propria experire subsisteret. Due namque forma, quæ in abstracto sumptis distinguuntur, non possunt de se inuicem predicari, nisi habeant idem suppositum. Omnis enim prædicatio unusquisque de alto importat identitatem. Et hæc est unica ratio, cur calor & lux nequeant de se inuicem in abstracto affirmari, in concreto possent. Nam factum est, dicere calorem esse lucem, licet verum sic calidum esse lucidum, hoc est idemmet suppositum, quod habet lucem, habere etiam calorem: quo pacto inter formas illas concrete sumptis inuenientur identitas, quæ prius aberat iisdem formis in abstracto spectatis. Quia ergo humanitas & diuinitas sunt formæ prius distinctæ, impossibile est unam verè affirmari substantientia de alia, & Deum dici hominem; omniaque de humanitate affirmabilia, ut mortem, passionem, sepulturam, tribu Deo, nisi propter substantientiam aliquam Dei hominisque identitatem, quæ non potest excoegerari alia, quam identitas suppositi, quia essentialiter & actualiter Deus & homo non possunt idem esse. Atqui suppositum diminutum est à diuina essentia inseparabile. Igitur si alterius duarum naturarum in Christo adunatam exienda est connaturali sibi substantientia, & trahenda ad substantientiam alterius naturæ ad Christum quoque pertinentis, necesse est eam esse humanam non diuinam Christi naturam. Atque ita aperitissime concluditur, non esse de facto in Christo duas naturas substantientes connaturali & propria sibi substantientias unicam, nempe diuinam: Humanitatem vero spoliaram connaturali sibi substantientia assumptam fuisse ad diuinam substantientiam Verbi, & in unam cum Deitate

Dicitur conuenire personam, quod insicciatus Nestorius totum Concioenium fulminibus confosus est.

71. Non declinarent horum fulminum impetum genitima illa Nestori que pressa ijs Scripturis & rationibus, quibus confirmatur eandem esse. Dei & hominis personam, ita id admiserunt, ut sub illa una & Chisti persona duas hypostases distinguere, quod infer S. Cyillus in exegesi ad Valerianum quae interiuit tom.6. Conc. Ephesini cap.17. verbis illis prater certa. [Nequili legislatores per fraudem subingressi id vnam & solam omnino volunt, quod sibi etiam videtur. Autem enim, licet hypostases lecennamus, vnam unam solam personam agnoscimus.] Hoc in hunc modum dicunt S. Cyillus, concinenter. [Argui quum istud hoc non est incredibile, rude, & impossibile? si de naturis id afferent, res questionis expers foret. Quis enim diligens speculator, faciliter intelligit certum alterius esse substantiae a Verbo quod ipi coniunctum est. Quia ergo divina Scriptura vnum Filium, unum Dominum, & unum Christum nobis tradidit, & ita quoque & non alter habet fidei traditio, Dei verbum indistinctibilis nexus cum sua carne anima & spiritu informata coadunantes, vnum tantum Christum & Filium esse confidimus. Et quemadmodum vnum tantum est Christus & Filius, ita vnam quoque unam personam ipsius assertimus.] Eo ipso autem consequente dicit illa hypostasis sub una persona. Nam si hypostases sumuntur tantum pro naturis veris ac in ipsa existentes, admittit plane S. Cyillus duas esse hypostases sub una Christi persona. Sumendo autem hypostases personaliter, ut sumebant Nestoriani predici, manifestum est eos pugnantem dicitur, cum in eam Christi personam statuentes, duas in eodem ignorabant hypostases sub unica illa persona. Quid enim aliud est persona, quam natura rationalis substantia? Qui igitur duas in Christo rationis compotes duas substantias admittentes, plane duas in eo significant personas; quicquid verbis praeferebant. Unde vero in vocabulis aliqui apud S. Thomam op. c.1.c.10, cum dicunt idcirco suppositum illud huminum & pure creaturam, quod in Christo agnoscerant non esse personam, quod non esset per se separationem extensis, sed esset vnum alieui digniori scilicet filius Dei. Hoc dico esse language circa vocabula. Nam prius inveniatur etiam in scripturam non docim, nihil dicti nisi suppositum connaturaliter, ac intrinsecè, & non exterpe existens, sed vniuersi alteri suppositaliter. Sieut enim repugnat, que diuersa sunt supposita, ut id praedictum ad inveniendum vnum de altero, unde falsum esset dicere, filius Dei est homo.

Corrigenda locutio, Deus assumpsit hominem.

72. Ex veritate Catholica haec tenus stabilita de vincere Christo substantia, atque persona, infertur, non posse in rigore admitti locutionem illam, que in tardum vel incogitatum vel catachisticos vñscipit, nempe quod Verbum hominem assumpsit. Neque enim vere Deus Verbum assumpsit hominem, id est, naturam humanam in sua conuentionali suppositalitate, sed nudi ipsam humanitatem. Patres autem, qui interduco modo locutus leguntur, mollitendi pie sunt, dico do concretum ibi utriusque pro abstracto, ut exponit D. Thomas opus. 1. c.10 & 1. p. q. 4. art. 1. Hoc pacto accipiendi sunt SS. Ambrosius & Augustinus in suo canonicis illis vulgaribus verbis. Tu ad liberandum suscepimus hominem. In quibus verbis Cerulo epistola de assumptione humanitatis 1.p. altam improprietatem obseruat, nempe quia sermo ibi dirigitur ad Christum qui certe non suscepit hominem. Verbum ergo suscepit hominem, id est humanitatem. Ad eum modum mollitendi sunt etiam

alii. S. Leo epist. 1. 1. sub finem, cum dixit [Vetus homo, vero unius est Deus.] Fulgentius lib. 1. ad Trasim. cap. 1. 8. cum dixit: [Totum hominem frusle à Verbo suscepimus.] Epiphanius in Anchorato aduersus Apollinacum disputat. [Filius Dei, (inquit) totum hominem suscepit, ne quicquam de homine reliquit, ne aliqui Diabolo rursus in prædam cedat.] Paschal. 1. 2. de Spiritu sancto c.4. [Hominis habitum Deus induit, & famulo Deus ingurgit.] Anselm. de Incarn. verbi c.2. in fine, [hominem à Verbo assumptum, non personam.] Idem saepè habet ibidem c.4. Eodem modo loquitur Concilium Toletoanum 1. & 13. utrumque in confessione fidei. S. item Angilinus lib. de agone Christiano c. 18. 19. & 20. affirmit. [Verbum suscepisse hominem.] Et 1. de prædicto Sanctorum c. 15. ac in Enchir. c. 36. & 10. c. 29. & 32. [totum hominem à Verbo suscepsum dicit, ut totum mundaretur.] Et lib. 9. c. 17. [Incontaminabilis Deus, absit ut contaminationem timeret ex homine, quo induitus est.] Vbi Vives Augustinus & Hieronymo, ceteri que cum Latinis tam Graecis Patribus eum loquendi modum esse frequentissimum demonstrat, non sine sale & aceto in Scholasticos illum damnantes improprietatis. Adstipulaturque Cathartianos opuse. de Angelorum gloria & lapis circa medium, contendens, locutionem illam ab adstantibus Scholasticis reprobatam, [Deus assumpsit hominem] & fideliter & improprietate vacare. Sed neuter horum recentiorum audiendus est, & Vives additis aliis eius lapibus, castigac hanc in parte Hessellus lib. pro invocat. Sanctorum c. 21. Præstatique dicere, Patres concretum vñscipit pro abstracto, quod præclarè fertur illa S. Anselmi libro de Incarnatione Verbi. c. 5. [Verbum caro factum, assumpsit nataram aliam, non aliama personam. Nam cum profertur homo, natura tantum qua communis est omnibus hominibus significatur. Cum vero demonstratiue dicimus, ipsum vel illum hominem, vel proprio nomine Iesum, personam designamus; que cum natura collectionem haber propria, quibus homo communis, sit singulis, & ab aliis singulis distinguitur.] Id quod fuisse prolequitur. Et fuisse quoque in eam sententiam Patres sic locutos exponit Ioan. Maxentius dialog. contra Nestorianos.

Humanitas an careat violenter sua substantia, tamque appetat.

Fixum itaque esto humanitatem à Verbo assumptam desitui de facto sua connaturali substantia, & eius loco accepisse diuinam, in quo non difficit humanitatem pati aliquam violentiam. Neque enim video, quod ture id negari possit ob connaturalem inclinationem innatam, qua natura fertur in terminum substantiam sibi connaturalem. Itaque diffideo in hac parte à Vasque 1. 2. d. 25. c. 3. & 3. p. 34. c. 4. & a. Suarez 1. 13. p. 8. f. 4. nec nō ab Albertino 1. 2. disp. 3. de substantia. q. 1. n. 27. & q. 5. n. 8. qui negant humanitatem in ea propria & connaturali substantiae spoliatione subire violentiam. Diffideo item à Caietano 3. p. q. 4. art. 2. Ragusa ibidem disp. 5. 8. & Alnare disp. 27. negantibus humanitatem Christi appetere appetitum innatum propriam & connaturalem substantiam. At ex ipsa vñscum notione, liqueat puto, humanitatem Christi appetitum innatum, qui nihil aliud est, quam capacitas habendi formam connaturaliter debitam, exposcere complementum suum substantiale connaturale. Quamvis autem haec ita sint, tamen ut notare memini in Mor. distinct. 2. n. 15. ea qualisunque violentia & frustratio appetitus innati, quam humanitas in Christo subit, abunde compensatur immissione præexcellentissime substantiae: ut licet sane eam violentiam gratam & amicam appellare, ob adhesionem tam eminentis, tamque significantis substantiarum, quam tametsi extra-

neam, humanitas apperit elicto semper præligeret, si in eius optione constiteretur hoc extraneo, vel con-naturali sibi modo suppositari ac completi substantiæ.

Quid sit substantia propria quæ humanitati assumpta decebat?

73. His quamquam videri posset quæsto proposito, quoad id, quod re ipsa in hoc mysterio factum est, sufficiens satisfactum, demonstrando humanitatem assumptam de facto ut substantia exutam fuisse, eiusque loco accepisse diuinam; tamen ut lux plenior tori huic negotio affundatur, & praesertim ut ministratur via ad discussionem questionis de potentia absolute mos agitandæ, an natura substantia potuerit assumi, inuestigandum breviter videtur, quid decessere humanitati Christi, ex eo quod non sit de facto assumpta à Verbo cum sua substantia. Quod alii verbis queruntur, quid sit substantia creata, quam asserimus humanitati Christi deesse. Variant ea in parte sententia, quarum unam ut probabilem asserti Scotus in 3.d.1.q.1, absoluè autem eam tradidit Rubrionius in 3.d.2.q.2.art.1. Gabr. in 3.d.1.q.1.art.1. Et Catharinus opus de gloria & lapsu Angelorum sub iudea. Autem ergo hi Doctores, substantiam esse solam negatione dependentiæ aptitudinalis ab alieno supposito. Altera sententia admittit substantiam esse formam positiuum. Verum aliqui ex auctoribus huius sententia negant eam formam positiuum distinguunt a natura. Ita Aureolus in 3.d.1.q.1.art.1. Et Rusticus Card. Diaconus dialog. contra Acephalos pesti medium, alteris in Christi humanitate, non veritatem rei, sed mentis, putare defectum personæ.] Et plane resolutior in hanc sententiam Durandus in 1.d.3.4.q.1. à n.15. late contendens naturam & substantiam creatae esse recipi vnum & idem, solisque significandi modis d' fieri, alij vero & substantiam positiuum statunt, & distinguunt re ipsa à natura, quam terminat: nonnoli quidem distinctione reali minori, quam vocant modalem, aut formalem, quia censent substantiam esse formam modalem & infinitam. Argent. in 3.d.6.q.1.art.1. Dur. sibi contrarius in 3.q.1.n.9. & 14. & in 1.d.30.q.2.n.14. Rada in 3. controversi.1.art.1. Suares in Metaph. d.34.1.2 n.20. & 1.4.n.3. & t.1.3.p.d.11.f.3. Lessius lib.12. de diuin. perfec& n.53. Valent. 3. p.d.1. q.4.p.2. Pesantius q.1. art.1. disp.2. Præpositus q.4. n.52. Alij autem, qui censent substantiam esse entitatem suam ac ratam, volunt eam à natura, cui superenit, distinguiri realitatem maiori. Ita Hurtado disp.11. Metaph. f.5. Alnares 3.p. d.23. Bannes 1. parte q.3.art.3.dub.1. Albertinus disp. 3.de substantia, q.7.n.13. adducens in eam sententiam S. Thomam, Caetanum, F. trarensem, Barnem, atque Cabreram. Hæc placita sunt ac plenè discussa sunt in Metaphysica. Nunc satis erit breuiter de eis pronunciare, quantum ad propositum scopum illudandi hoc mysterium conducere poterit.

Non est forma negativa.

74. In primis qui substantiam aiunt esse negationem, nihil non probatur. Id enim neque philosophice neque Theologicè loquendo satis accommodatum videtur. Sanè terminus vñctus substantia creata non potest esse mera negatio, quia terminus ille confert ad comprehendendam naturam substantiam, quæ absque eo fore substantiæ incompleta. Hæc autem omnia enervantur, nisi terminus ille sit positius. Nam negatio non potest dici complementum rei positivæ, unde natura substantiæ perperam dicteretur esse per se incompleta. Nihil quippe dicitur incompletum, nisi quod perfici potest accessu complementi, quod sit ciuidem

genetis cum se complenda. Atqui per se liquet, negationem non esse eiusdem genetis cum natura substantiæ. Igitur non potest eam completere. Ac proinde humanitas male dicteretur ens incompletum, eoque nomine perperam excluderetur à categoria substantiæ. Itaque ne vñctam propè philosophiam eneramus invenia reali complectione humanitatis, quam omnes haec tenetis philosophi incompletam esse fessi sunt, admittamus fænè substantiam, quæ est natura substantiæ complementum, scilicet verè ens positiuum. Et verò an non conceperit ille, *hacens humanitatem*, qui voce *homini importatur*, positiuum est, etiam supra illud quod voce *humanitatem* exprimitur? At quod sonant voces illæ supra humanitatem, nihil est prater complementum ac terminum eios. Sicut quod diuinæ suppositatilitates addere intelliguntur supra Deitatem, non est aliud, quam Deitatis terminus & complementum, & quidem positiuum, ut per se liquet. Proportionaliter igitur philosophandum est de complemento substantiae creatae, quod sententia propria male statuit négatum.

Expenditur negatio in qua aliqui creatam substantiam statuerunt.

75. Impugnari deinde potest ea sententia, expensiōne negationis qua complementum prædictum constitui censet. Numquid negatione dependentiæ actualis simul & aptitudinis ab alieno substantia? Quod ut liquid us sit, distinguenda est cum Scoto supra & quodi. 19.art.3. Itera V. ae Rada in 3. contro. 1.art.1. in 2. parte corporis, triplex dependentiæ ab alio tanquam substantia, de qua sol hic agimus, nempe actualis, aptitudinalis, potentialis, aut ut Aquilonis loquitur in 3.d.1.q.1. potentialia. Illa dicitur dependentiæ actualis, secundum quam aliquid pendet actu ab alio tamquam sustentante; sine substantiæ quo pacto actus dependet a causa sua materiali; sine suppositatilitate quo pacto Christi humanitas penderet à Verbo, non à Parte aut Spiritu sancto. Dependentiæ vero aptitudinalis illa est, secundum quam res habet inclinationem, ut ab alio tanquam sustentante pendat, nec habet quicquam incompossibile, cum talis aptitudinis reductione ad actum. Postrema dependentiæ, quam dicebam vocari potentialis, est eadem cum aptitudinali, dempta tantum inclinatione ad dependendum, quæ per dependentiam aptitudinem importatur, non ita per potentialem. Hæc triplici dependentiæ appendi potest triplex negatio, nempe negatio actus dependendi ab alio ut sustentante; negatio aptitudinis & inclinationis ad sic dependendum, & denique negatio possibiliteris sic dependendi.

Auctores igitur placiti quod executimus, aiunt substantiam non constitui formaliter per solam primam negationem, neque per solam secundam, sed aiunt constitui per ambas simul iunctas. N. in anima rationalis separata habet negationem actualis dependentiæ, nec tamen est suppositum. Item humanitas prout iuncta Verbo, habet negationem dependentiæ aptitudinalis à verbo propter sustentante, quia verè non inclinatur ad sustentationem illam & coniunctionem. Nec tamen substantia in se, quia non habet negationem actualis dependentiæ ab alio ut sustentante. Est autem substantia in seipsa, si neque de facto ab extrinseco sustentante pendeat, neque aptitudine. Hæc itaque est negatio, quæ Auctores prædicti cœlent constitui substantiam. Quod videatur illudandi posse exempli totius integralis; nam v. gratia, aqua pedalis quando non iungitur alteri aquæ, est aqua totalis. Cum primum vero iungitur alteri aquæ, sit aqua partialis non deperditione vel acquisitione realis cuiusvis termini, sed sola deperditione negationis, quam ante habebat. Erat quippe

quippe in ea negatio-coniunctionis cum alia aqua compare. Vnde autem quae inter utramque aquam aduent, non est causalitas vel dependencia alterius esse, sed unius quo totum inde resultans constituitur. Si quidem eius quo totum inde resultans constituitur. Si multo ergo iuxta Auctores, cum quibus agimus, humanitas interuenit unionis hypothetica tanquam dependencia & causalitas pender peculiariter à Verbo quod est supponit, quod illi natura abiecius proprio esse suppositi extrinsecus aduenit eo ipso quod possumus ad Verbum humanitas caret negatione actualis dependentia ab extrinseco sustentante. Vere enim actu sustentatur ab alio nempe à verbo.

Refellitur multipli ratione.

76. Ex hac explicatione sententiae aduersariorum, ratiōnēm contra eam argumentum erit, quia exponit plenē idem per idem, & obscurum per aequē obfusum. Rogant enim quid sit substantia aliquis substantia, respondet, esse negationem dependenciam ab aliis substantiis non ut efficiēt, aut quonadoliber alter causant, sed ut supponit, sive substantia in se & dante alteri, ut subsistat. Hoc dico esse circulari & idem per idem exponere. Nam iuxta aduersarios, illa substantia potest vel esse increata, & completa per seipsum, vel esse creatā & per negationem terminari. Speciem ergo in substantia substantiente negationem dependente ab aliena substantientia creatā, & manifestum est idem exponi per idem. Quandoquid enim substantientia creatā est negatio dependenciam ab aliena substantientia, perinde est dicere substantiam esse substantientem, ac dicere substantiam habere negationem dependenciam ut efficiēt, aut per seipsum, qui quis possit esse viciorū circulus? Ut taceam insulatum & plenē impossibile dependenciam genus, quo aliquid fingitur à negatione dependere, cum tamen omnis dependēt ut acceptio aliquis esse, quod per negationem neque confert. Sic ergo cum humanitas pender suppositaliter à diuina personalitate, etiam est diuinam substantientiam positivū terminare humanitatem, & date ei esse personale positivū, quod est in diuino supposito si externa substantientia creatā supponatur, vel fingatur suppositate substantiam creatam, necesse est ut ei substantia aliquod positivū esse aliena, quale confitit non posse per negationem confert. Et in hoc elucet apertum discrimen inter rem de qua agimus & exemplum duarum aquarum, quod aducebatur. Nam in re nostra, externum suppositum non pender à natura, sed tantum ei confert suum esse personale, solaque natura pender. Inter illas vero aquas, longe alter se res habet. Nam neutra aqua dependet altera, quia concurvare ad similem conflandum totum integrale, non est pendere ad inicium per communicationem mutuam illudmet esse, quod in utraque illa partiali aqua reperitur. At hic unum extremum accipit esse personale, quod per alterum extremum communicatur. Vnde hic locum habet vera dependēt, que non potest à nuda negatione proger-

Argumentum præterea, quia omnis negatio entitatis aliqui positivae ab uno, cum non sit à se, neque possit in alia uterque negatione fundari ut perspicuum est, fundari necessario debet in ratione aliqua positiva talis entitatis, sive in positivo aliquo eius gradu, quod non est relinquentum ad negationem inseparabilem, ve male refutat Albertus, disp. 3 de substantia q. i. n. 18. potius id patet ex priuatione lucis in aere, quam quia separabilis est, negari fundari in positivo: sed male id negari. Fundatur enim ipsam aeris natura, que utique positiva est. At siquidem ex sua natura non lumen aliquo eius positivō fundatur, indeque proge-

Theoph. Raymund. Christi.

minat. Quis ergo erit gradus ille naturae substantialis substantientis, in quo fundabitur negatio hæc dependēt ab alieno termino? Ut et picum sanè est nullum gradum vel essentiam vel individualē posse negationem illam profundere, & substantientiam hanc negationem fundare. Omnes quippe illi gradus reperiuntur in natura creata substantia aliena substantientia, nec tunc pullulat ex eis illa negatio. Necesse itaq; est ut dimanet ex aliqua forma positiva superuenientē & essentia, & individuatione naturae substantialis per se substantientis.

His argumentis perspicue efficitur, substantientiam naturam creatam non posse exponi per negationem dependēt ab aliena substantia creata substantienti, quod tamen ab auctoribus, cum quibus agimus, admittit notabam. Non posse autem substantientiam creata exponi per negationem dependēt à diuina substantientia positiva, est per se manifestum. Neque enim diuina substantientia date potest natura substantiali creatam, ut extrinsecus substantiat, nisi positivē tam terminando; nec aliud est natura creatam, substantiere (ut sic dicam) transire, quam positivē compleri per exterrum suppositum. Similiter igitur cum natura in se substantiat, est in se positivē terminata. Neque enim terminatio substantialis immanens, minus postulat formam positivam, quam terminatio transiens.

Suffragium Conciliorum, & Patrum.

77. Habent porro hic maximē locum argumenta Theologica ex Patribus & Conciliorum loquendi modis, quæ cum substantientia creata merè negativa non satis congruant, nec ab aduersariis, nisi idem per idem, & obscurum per aequē obscurum exponendo, aptari queunt, v.g. definitum frequenter est, humanitatem Christi fuisse propria substantientia spoliata, & à Verbo personaliter assumptam, eique viae fuisse. Hoc in sententiā, quæ substantientiam creatam positivam agnoscit, vacat propè difficultate, saltemque non incommodè intelligitur, quod humanitas Christi absque connaturali complemento substantiali producta, accepit loco eius indebitum sibi terminum, sive diuinam personalitatem interuenit unionis, qua Verbo coniuncta est. In sententiā vero, quæ substantientiam creata statuit negativam, definitio illa tota Conciliorum, ludicra omnino redditur. Nam iuxta eam sententiam, humanitatem fuisse propria substantientia spoliata, & per unionem cum Verbo fuisse assumptam ad diuinam substantientiam, perinde erit ac si dixissent Concilia, Verbum exaudiſſe humanitatem negatione dependēt ab ipso Verbo, sive non reliquissim humanam naturam absque viaione cum Verbo, ita ut totus effectus unionis cum Verbo sit, non relinquere humanitatem inunitam. At ridiculam plenē est id definire. Quis enim ignorat, rem univitam non manere inunitam? vel quem later, rem dependentem non manere non dependentem? Quod ergo exponendum fuerat, nempe quo connaturali ac proprio esse exuta sit humanitas, & quomodo per unionem accipiat à diuino Verbo illud esse, eminentiore ac pretiosiore modo, id vero in ea sententia, quam excutimus, nullo modo exponi potest. Similiter passim Concilia & Patres dicunt Verbum supplexisse creatam personalitatem, & naturam absque persona assumptissime. Hoe vero iuxta aduersarios est dicere, Verbum supplexisse nihil, & assumptissime naturam absque nihilo. Quin etiam cum illud nihil sit negatio assumptionis, sensus erit Verbum assumptissime humanitatem absque negatione assumptionis, quod est absonas plenē ac ridiculas locutiones Concilij & Patribus affingere. Tandem definiunt sapientes Patres, humanitatem per dependentiam à Verbo fuisse exaltatam, & supra quam dici aut concipi possit, euestam; & tamen iuxta aduersarios dicen-

H da

da potius esset depreressa. Nam dependentia à termino diuino, non pertinet ad exaltationem, nisi posito quod substantia creata debatur naturaliter à substantiali aliquo termino sine diuino sine humano pendere. Tunc siquidem dignus est & ad exaltationem maxime conferens pendere à diuino termino. At si natura creata non exigit pendere à termino quopiam positivo, & tamen sit dependens ab aliquo tali termino quantumvis sublimi, atque diuino, deprimetur potius quam exaltetur. Dependentia enim temper inferte indigenam, ac proinde etiam depressionem; nemque dubitare, qui honorificentius facitum est, creature se sola accipere ac resinere esse, si id fieri posset, quam illud emendicare à Deo per dependentiam cuius creaturae intrinsecam, Deique respectu. Quod enim res à Deo dependeat, non minus est dependens, ac indigit opis alienæ, quantumvis à causa sublimissima, ipso que Deo conferenda.

Tela imbellia in eandem sententiam.

78. Est qui præterea urget, ex Aduersiorum sententia si qui, esse in Christo duas personas, eo quod iuxta eos per unionem nihil reuera Christi humanitati decedat, ac proinde atque humanitas illa debet esse & dici persona, ac si non vniuersit Verbo. Item iuxta eos humana natura in Christo habet omnes reales conceptus, per quos si à Verbo dimitteretur, subsisteret, & confertetur abique dependentia à Verbo prout suppositante. Per eisdem igitur conceptus reales nunc quoque independens est à Verbo in ratione suppositi spectato: sicutque conceptus illi tam efficaces ad humanitatem in Verbo posita conservationem, quam si humanitas extra Verbum ponetur. Quorum ergo dependere à Verbo suppositante affirmetur? Dilatar, & quantum potest communis hæc argumenta Hortadii disp. 11. Metaph. à c. 24. Mihi tamen enervia admodum videtur. Aduersarij namque facile dicent, personam importare negationes illas, quas suprà ex eis proposuimus; deoque dicent humanitatem assumptionem non esse personam, quia negationibus illis destruitur. Quod autem humanitas à Verbo prout suppositante dimissa, atque esset conservanda, ac cum à Verbo suppositante dependebat, non est ad rem. Dependentia enim à Verbo suppositante non est effectiva, atque adeo nec conservanda: Sed est dependentia in ratione terminantis substantialiter, atque complementis naturam ex se gentem terminacione ac complemento. Natura ergo extra Verbum posita, ita aliunde conservari possit effectivè, vt ramen non esset terminata substantialiter ac completa in genere suo, nisi apparet ei negationibus dependentiae, quibus iuxta Aduersarios terminatur. Quare negotium eis hac ex parte non facit. Sed satis superque aduersus eos sunt alia anterius proposta.

Subsistentialia creata, non est quid positivum à natura indistinctum.

79. Pergo ad alteram sententiam de ratione formalis & constitutiva substantie creata, vt intelligatur, quid de facto defuerit humanitati assumptionis à Verbo abique connaturali substantia. Altera ergo sententia, substantiam creata agnoscit quidem esse formam positivam, sed à natura quam officit indistinctam. Quæ putatum fuisse Aristotleis sententia 7 Metaph. c. 6. cum sit, quod quid est, illa idem cum eo, cuius est, id est, naturam cum supposito. In quam rem alia ibi ex Philosopho congerit Fons. q. vñica f. 1.

Veram hæc sententia non congruit cum mysterio Incarnationis, nec exponi accommodat, variis Patrum & Conciliorum locutiones. Eiulmatio-

dies, quam adhibuit Innocentius III. in quodam decreto, vt refert S. Thomas 3. p. q. 4. art. 2. [Verbum in mysterio Incarnationis consumpsit humanam personam, non naturam.] Nempe prout Innocentius intellectus Dur. in 3. d. 5. q. 1. n. 7. non destruendo praiacetem in Christi humanitate personalitatem creatam, sed præueniendo & obstante ne exigeret. Quo item sensu accipienda sunt Verba illa Paschalis Diaconi l. 2. de Spiritu sancto c. 4. laudata a Patribus Concilij Francofordi in epistola ad Episcopos Hispaniarum. [In Deo & homine gemina substantia, sed non gemina persona est, quia persona personam consumere potest, substantia vero substantiam non potest, siquidem persona res unis est, substantia res natura.] Et paulò superius [Quando Verbum transit in carnem, & homini habuum Deus induit, & sic in circuitu eius tabernaculum eius & splendorem suum tenebris nostræ fragilitatis involuit, & popit tenebras lacibulum suum, Dei quidem & hominis duplex substantia est, sed ramen via persona. Quamobrem? Quia dum formam serui accipiens, famulo Deus iungitur, minoris humilitas intra reverentiam maioris absconditur, & superioris lumine exinanis consumitur; ac si proprietatem personæ, humanitas diuinitate obumbrante vel eminente, non obtinet.] En humilitas & obscuritas personalitatis crea consumpta splendor lucis superioris, hoc est, assumptione per Verbi personam iuxta Paschalium. Nec aliud sonant illa Fulgentij l. de Incar. c. 5. [accedit Dei humana substantia, non persona.] Hæc igitur atque huiusmodi locutiones, supponendo quod substantia creata non sit formaliter negatio, sed sit verè ens positivum, nullum idoneum sensum habere possunt, quia impossibile est quod Verbum consumpsit humanam personalitatem possumus salua natura, & quod natura humana accesserit ad Verbum, non personalitas, nisi inter naturam & personalitatem sit substantiam, reperiatur distinctio aliqua à parte rei. Per nullam siquidem natura superadditam connotationem sit existentia, sit accidentium, sit individuationis, salua esse potest ratio substantie humanae, & quæ fides docet de eius abolitione & consumptione, ac complemento per substantiam Verbi in hoc mysterio.

Pates id dannant in Hæreticis circa hoc mysterium lapsis.

80. Quare plerique Patres iam pridem contestari graueriunt, quod hæreticos circa hoc mysterium tam secundè hallucinatos, precipitauit in errorem, illud fuisse, quod naturam & personam creatam idem repudiare arbitrarentur. Damasc. lib. 3. fidei c. 3. [Hoc hæreticus inducit errorem, quod idem dicant naturam & hypostasim, suppositumve ac personam.] S. Anastasius Sinaïta in d. 29 infinitis, sed ex instituto c. 8. 9. & 10. confirmat, naturam & personam non esse idem; & hanc autem esse traditionem Apostolicam, & doctrinam in Dei Ecclesia indubitatam reclamantibus licet Philosophis, quos ait viam hæreticis in hac parte strauisse, ac præteritum Seyerianis, quorum refert fuisse decantatum illam nomen. Idem sit natura & persona. In ipso autem fine operis docentes sententiam Synodi Nicæna & Ephesina acq; aed. Sanctorū (vt ait) quinque generum decem & octo Patrum ex utraque Synodo computatorum ferre distinctionem naturæ & personæ. Non, dissimiliter Theodoretus dialogo immutab. fere initio tradidit distinctionem naturæ & hypostasios sita personæ, nullam quidem esse, si extrema specie etiam sapientia, hoc est, & Philosophorum & hæreticorum, qui Philosophis potius quam Ecclesiæ adhaerent. Sed si Patrum doctrina spectetur, naturam & personam differe plenum. Similia habet Eulogius

gius Alexandrinus l.9. vt est in Photij breuiculo Codice 2.30. Et Vigilius l.2 contra Eutych. Itēmque Epiphanius Diaconus in 7. Synodo, actione 6. partitione eius terra. Vbi ait [Eutychianos] per subversionem veritatis nihil aliud egisse, quam ut ostenderent naturam & hypothesis idem esse, quae sancte inter se differerent. Invenimus in edito fidei sue, [non idem est natura & substantia, omnes enim sancti Patres consono- miter nos docent, aliquid esse naturam sive substantiam & formam, & aliquid substantiam sive personam.] Eadem denique habet Iohannes Maxentius Dialo. t. contra Nestorianos sub fine, si tamen operacionem est sicut illius scriptorem, inter Patres annimerare.

Minor vero quid Gabrieli Vasques in mentem ve- vert 3.p.d.3.1.0.6. cum dixit, loca Patrum affirmantem non idem esse naturam & personam, non facere ad rem praeferentem; eo quod Patres non dicant naturam & personam diffire plusquam ratione: nec lo- quuntur de distinctione naturae a persona in creatis, sed in divinis, nec agant cum Nestorianis, quorum atorem profectam dicant ex indistinctione naturae & personae, sed cum Monophysitae, Acephaliti & Seueriani, quos idcirco dicunt errasse, quia in Deo na- turam & personam non distinxerunt. Vnde factum est, ut errant, dicentes humanitatem Verbo fuisse dicam in natura, non in persona. Haec Autor prae dictus, que mihi dixi mira videri. Nam quod Patres allegati agere de distinctione plus quam per mentem est adeo perficere ut probatione opus non sit, si loca prola- tu adorant & consuluntur, praesertim vero tam distincione & tam expresse id incoleat Anastasius Sina- ius, ut excolatus sit qui hoc apud eum non videat. Vnde Patres non agunt de distinctione naturae & per- sonae in divinis, quarum indistinctione certissima est ex his, nec hereticos induxit in errorem; sed planè agunt de distinctione naturae creatae a persona creata; & eas parte cum aliis hereticis, tum Nestorianos, quoque exigit, quod duas Christi personas inde colligerent, quia sunt in Christo duas naturae, & idem esse personam & naturam arbitrantur. Monophysitae vero, qui & Acephali, & Seueriani, ex eodem perver- so principio unam esse Christi naturam colligebant, quod una sit eius persona, idem vero sunt persona & natura. Et quia unam Christi naturam commenti sunt, idcirco uniuersum in natura factam dixeront. Non autem idcirco quod uniuersum consenserunt factam esse in natura divina, non in persona. Id enim ad errorem Monophysitarum nullo modo referit. Itaque responso in qua Vasques loca Patrum a nobis prolati pro di- distinctione plus quam rationis, perlonam inter & natu- ram creatam eludere vel eludere tentauit, vindicue ri- mus agit.

An recte tribuatur Aristotelii.

81. Qod aliquid pro sententia hactenus discussa, & substantiam non nisi ratione a natura distinctam agnoscere, Aristotelis autoritate pugnabant, quem abant non distinguere suppositatatem a natura, nisi ratione, non est quod nos remoretur. Imprimis quia nomen non est, si Aristoteles indistinctionem substi- tante & substantie affirmasset, sive in substantijs tantum immaterialibus, ut voluit Argent. in 3. d.6.q. vices, art.1. ad 5. contra primam, sive connaturaliter in quibusunque substantiis, ut significabat supra Theodorus, & sapientia affirmat Anastasius in 3. d.7. q. ut cap.6. & 8. & 9. ac nominatio c.17. in fine; nec non S.H. cronimus epist. 57. Principium enim, in omnium validum argumentum distinguenda re ipsa substantia creata a natura, ducitur ex mysterio Incarnationis, quod Aristotelii fuit incompetum. Deinde non de- Theoph. Raynaud. Christus.

sunt, qui admittant, Aristotalem substantiam creatam & naturae distinctionem a parte rei agnouisse. Ita enim habet Caiet. 3.p.q.4.art.2. Val. 4.d. 1. q.4. p. 2. in oītāua sententia, Greterus ad cap. 6. 3dij. Anaftasij Sinaius, & Albertinus disp. 3. de substantia q. 1.n.3. 1. qui hanc esse Philosophi mentem colligunt ex tradita per eū divisione substantiae in primam & secundam, id est, ut ipsi interpretantur in suppositum & naturam. Quae qui- dem probatio infirma admodum est, quia facile respon- deri posset Aristotalem nomine substantiae primae non intelligere suppositum plus quam ratione distinctum a natura; vel certe non recte per primam substantiam intellegi suppositum, natura autem per secundam substantiam. Tamen neque argumentatio, quae ad contrariam sententiam Aristotelii affingendam pete- batur ex 7. Met. c.6. est admodum virgines vel firma. Ibi enim Aristoteles non cogitauit de indistinctione suppositi & naturae, sed ut Alexander optimè eo loco videt, agit de ente per se, atque in eo ente definitio- nem esse candem cum definito, negans idem contin- gere in ente per accidens, quod vocat ens materiale. Et ideo ait, in entibus materialibus, quod quid est dif- ferre ab eo cuius est, non item in aliis. Quam candem doctrinam habet Philosophus illo 7. libro c. 11. Itaque est Aristotele vix proferri quidquam potest firmum ac solidum, quo substantia a natura distinctione, vel indi- stinctione a parte rei suadeatur. Et verisimilior est illum de distinctione a parte rei non cogitasse: quia cum ni- hil de mysterio Incarnationis inaudisset, non fuit unde illi cogitatio de suppositatate & natura creatae dis- distinctione obrepenter. Peripatetici tamen Christo posteriores, eam distinctionem agnoscere potuerunt ex rumoribus de hoc mysterio. Vnde Porphyrius apud Nemes. libro de hom. c.3. sub fine agnouisse videtur, suppositi a natura distinctionem.

Vera sententia; substantiam creatam, esse mo- dum positum a natura distinctum.

82. Amplectenda igitur est tercia sententia superius proposita, quae & substantiam creatam statuit positum, & distinctionem a parte rei inter eam ac naturam, profitetur. Sed quia sub ea sententia duo di- uersa placita comprehenduntur, nempe eorum, qui distinctionem illam a parte rei affirmant esse tantum minorum sive modalem, & eorum qui assertunt esse realem maiorem, seu tanquam rei firmae & rata ab altera re item firma & rata, addendum fructu inueni maiorem illam distinctionem. Dummodo enim mi- nor realis distinctione concedatur, sufficienter intelliguntur omnia quae fides tradit de hoc mysterio, & omnibus, ob quae substantiam creatam positum & dist. nec agnoscimus sic sat. E contrario vero nullum suppetit argumentum idoneum, quo mutua separabilitas naturae & substantiae eius probetur; quod tamen est vimicum argumentum, quo distinctione realis maior persuaderi solet aut potest.

Quae in contrarium proferunt Autores pro maiore reali distinctione allegati, lenia sunt. Aluares 3.p.d.2.3. inde argumentantur, quod admissa ea distinctione, melius intelligatur mysterium Incarnationis. Sed hoc qua- facilitate dicitur, eadem negatur. Revera enim perinde est ad hoc mysterium, dummodo substantia creata statuatur separabilis a natura, quod aequo habet, si sit modus.

Aliter argumentatur Huius d. 11. Metaph. n. 4. 8. & ex generali ratione modi probare contendit, substi- tuentiam non esse modum, scilicet enim ratiocinatur. Omnis modus naturae, est essentialis determinatio illius ad aliud. Atque nulla substantia hoc habet. Igitur non est modus. Hoc argumentum Autor nota est in Ca- mestres. Id tamen non obstat, quo minus maior sit

H 2 falla.

falsa. Ad quid enim aliud, determinat figura quantitatem? Quod si libeat illam communitionem modi notio nes gratis admittere, non deerit quod ad maiorem dicamus. In promptu, im erit respondere, substantiam conferre natura determinationem ad suppositum extrinsecum quatenus natura per substantiam suam statuitur independens à quoque extrinsecis sustentante ac suppositante. Argumentatur præterea idem Autor, sed aequi inuidile numeris. ex eo quod certum sit Verbum diuinum supplicare creatam humanitatis substantiam, cum tamen nequeat supplicare modum: Deus enim non potest supplicare effectum formalem cause formalis in eodem genere, quia ille causandi modus imperfectionem inuoluit. Hoc argumentum Autor facetus non esse evidens, ait tamen facere magnam fidem, fortasse apud credulos. Nam mihi quidem huiusmodi argumentatio nec levissimam fidem ingenerat, qui evidens censem aequi Verbum (aliter tamen quam in genere causa formalis) supplicare possit substantiam creatam modalem, ac firmam, & majori realitate distinctam, nec plus repugnare vnum quam alterum.

Potenter in speciem est ratiocinatio, qua viritur Albertinus loco allegato q.7. n.18. dicens inunus substantiam esse sustentare naturam, & dare illi per se esse; proindeque oportere ut ipsa substantia per se sit, nec innitatur naturae, quod necesse est facere modum, qui est entitas infra, ac proinde ad alterius rei sustentationem inidonea. Verum haec quoque machina, non difficulte dissiicitur; negando quod substantia ita debet per se esse, vt non possit alteri inniti tanquam modicato. Sanè creatio que est essentialiter aliquid per se, & ab ipsis subiecto, innititur tamen efficiunt ad quem est via tanquam modicato, cui ob infirmam naturam suam adhærescit. Quare similiter substantia, et natura tanquam modicato adhæret, dat tamen illi per se esse eamque substantialiter terminat, formaliter praestando, vt aliquae sustentante cohæreat: sicut creatio adhæret rei creatæ, cui formaliter confert per se esse, & independenter à subiecto quoque.

*Quid natura substanciali conferat modum
predictum.*

83. Ratum igitur esto, substantiam creatam esse verum modum à parte rei superadditum naturae substanciali, eique formaliter conferentem per se esse. Hic vero vel iniurias adiutor, non nihil adhuc in Metaphysicis hisce tricis hærcere, vt exponam quid sit illud per se esse, quod à modo isto substantia superadditum conferri formaliter dico. Id enim & ad uniuersum præsens negotium permagno interest; & eo non exposto ambiguum semper manebit, quoque huiusmodi addititiam formam prouisam naturis substancialibus affleramus.

Est igitur per se esse, idem quod esse ab alio vt quomodo libet sustentante independens. Vel idem quod esse incommunicabile ateti tanquam subiecto aut termino substanciali. Considerandum enim est, quod supra præmisimus, entitatem substancialem, que extracta fuerit à causa suis, & per existentiam facta sit actualis manere indifferentem, vt ad hanc vel illum è duobus effendi modis determinetur; nempe vt sit per se & in se, vel vt sit in alio, sicut enim in accidente prius est quod sit actualis sive quod existat, quam quod tali modo existat, nempe in alio, à quo conservari posset separatum, (vt patet ex accidentibus Eucharistia separatis à subiecto,) & tamen per inheretationem existentiae superuenientem determinatur ad effundendum tali modo, nempe in subiecto: ita propria nataliter substantia creata cum primum facta est actua-

lis, per existentiam, determinanda est ad certum effendi modum; nempe vel ad modum effendi in alio tanquam subiecto, vt accidit forma substanciali materiali; vel ad modum effendi in alio tanquam supposito, vt contingit humanitati Christi; nec ad modum effendi in se vel per se interuenit modi illius, quem hactenus adstroxiimus; per illum quippe substantia redditur formaliter incompossibilis cum existentia in alio; sine cum dependentia ab alio vt sustentante subiectu, vel suppositaliter; quod aliter dicitur, reddi incommunicabilem alteri vt sustentanti, cum subiectu, utrum hypotheticæ.

84. Et non est quidem captu operosum, quomodo substantia sustentationem subiectuam excludat; quia quid easistentia sit, non difficile intelligitur: quod enim res aliqua à materia subiectuam pendeat, eò quod tam insimile sit natura vt postulet produci adhuc fulcro, cui innatur & actio, que est ipsa eius dependens, & res ipsa dependens, id quod non sit per se, sed in alio ac per illud; perspicuum nobis est ex accidentibus, quæ cum connaturaliter sunt, nemo dixerit per se esse ob tantam subiectuam sustentantibus indigentiam. Eam ergo dependentiam ab extrinseco subiecto sustentante, excludit substantia. Tamen si hic non est effectus eius reciprocus, conuenit enim ei quoque modo effendi, qui accidentibus separatis confert, eaque ià teorism à subiecto constituit, vt tamen non sit substantia, quæ in naturas tantum substanciales potest cadere. Conuenit quoque effectus ille modo creationis, quæ res producent aucta à subiecto. Neque, tamen creatio est substantia, non modo quia accidentia creari possunt, eti substantia capacia non sit, sed etiam quia creatio sit per se dependens à causa efficiente, habet se per modum viae ad esse, estque eo aliquatenus prior, quod non habet substantia, quæ planè supetuerit rei iam actuali & existentiam natam. Eatenus ergo substantia dicitur excludere à substantia dependentiam subiectuam, quatenus substantiam propriam nemini debetur nisi præhabent independentiam à subiecto in suo esse. Quod enim subiectuam penderit in esse, multò magis est fulcrum externi indignum, quād quod à subiecto quidem independens est, sed tamen imperfectum est in illo gradu, quem in suo genere obtinet. Quare quod à subiecto penderit, non potest dici per se esse sine substantia. Et quamus dependentia subiectuam, atque adeo etiam independentia spectet ad modum quo esse communicatur à causa efficiente, id quod non possit formaliter conferri per substantiam, quæ existentia & rei prius natura productæ supetuerit, tamen quia substantia talem independentiam essentialiter præexistit, rectè potest dici eam per substantiam haberi, nempe præsuppositum est, est non habere ipsa vim excludendi à natura substantie talem dependentiam, si aliunde præsupponeretur exclusa.

85. Major difficultas est circa alteram sustentationem extream nempe hypotheticam, quam directe per substantiam excludi aiebam, collata nature sustentatione interna. Quid enim est ea sustentatio, vel quorum necessaria est natura independenti à subiecto? Albertinus quidem disp.3. de substantia q.2.n.15. & 16. & coroll.6. n.4. agnoscit in substantia creata respectu naturæ influxum quendam in genere causa formalis posteriorum substantiarum communicatione facta naturæ per utriusque coniunctionem. Tamen influxus ille in naturam, est omnia fictius quia natura præiaceat coniunctioni, quia iungitur cum substantia, & consequenter ante substantiam aduentum habet totum suum esse. Quid enim ergo illi conferret substantiarum influxus? aut ad quid eo eget, si per illud nihil accipit? Et vero Christi humanitatem à Verbo tantum diuino sustentari, certa fides est: & tamen nullus

litas est Verbi in humanitatem inflatus, qui sit Verbo pecuniaris, cum opera ad extra sine omnibus æquè personis communia. Non vacat itaque difficultate ea substantiatio, nec satis appetet, quid præster formaliter substantientia, que eam excludere dicitur. Res quippe per creationem producta, cuiusmodi est res qualibet substantientis immediata, subducta licet substantia propriæ, non relabetur in nihilum. Nec est posterior ratio per natura substantialis, si hoc complementum deperdet, debet in nihilum solui, quām cur viventia de peccatis integralibus quibusdam complementis, suum esse retinant. Itaque merito contra sic explicatum substantientis effectum formalem insurgit. Catharinus libro de gloria & loplu Angelorum sub medium. Vide ergo annecte Leonis l. 2. de Diu. perfect. n. 53. ne quis substantiationem naturæ substantialis per substantiem cretam.

versus explicatio effectus quem substantia formaliter confert.

86. Ex illo igitur idcirco substantientiam dici excludere substantiationem ab extrinsecis suppositis. & contere formaliter naturæ substantiationem intrinsecam, sic ut sit per se, quia natura per hunc suum substantiam terminum completer vltimè, accipitque debet habere illud; illudq; reincident scilicet à quoniam alio & ut na dicam accipit ius Lariū separatores in ratione naturæ. Quodcumque enim ens cœtitate haec mundana donator, vel est sibi iphi, duci que per se familiam vel allegitur in familiam alienam, & alteri adhaeret, nec fas est illi emi alteri degere, quia ita fert deos & convenientes vniuersi administratio. Chaerabit ergo vel potius constitutum enī aliquius in ratione illa quasi ciuius per se coherentis & familiam dividens, nec alegri ab aeterno postulantibus est substantia.

87. Illustrare hoc licet, exhibere inductione omnium enim. Quodcumque ens vel est substantia vel accidentis directe aut reducitur. Et accidentis quidem ex sua natura adhæret alteri, & quas modificatur, unde non est minus si deest illi substantia. Substantia vero vel etiam substantia, vel totalis. Substantia partialis si sit à substantia dependens, quod haber forma materialis, et quod hoc censim rationis cum accidente, ita ut quomodo pertineat ad genus substantiae & substantia dicatur quia essentialementer completa naturam in eodem genere, & destinata ad constitutionem vniuersi tertij, quod est directe & totaliter substantia; tamen non plus ius habeat productionis ac conservationis scilicet ab eo quoniam ente, quām accidentis. Unde ei quoque negare substantiam, que conceditur substantiis materialibus independentibus à substantia; pota materia & anima rationali, quia haec entitates sunt naturæ, & quantum est ex eo quod exigunt propter suum esse, possente existere scilicet à quoniam alio: non enim sunt talia caducia sed firma, & apta per se cohærente, & idcirco dicuntur per se substantiere, & collocantur ad latum categoriæ substantiae, tanquam entia apta per se cohærente, quod non concedunt humanitati præcisè à substantiæ. Non ponuntur tamen in substantiæ categoria directe; quia sunt essentialementer incompletæ. Quia causa est, cur inorganica alteri; nempe materia forme, & forma immaterialis materia ob bonum tertij ex conexa exigentis. Incompletio namque humanitatis, que dicitur forma totius longè diuerit rationis est ab ea incompletione, que cernitur in materia respectu forme, & in forma immateriali respectu materia. Nam humanitas dicitur incompleta, quia deest illi terminus ultimus sui generis, quem ob bonum suum deposit, tanquam connaturalem naturæ substantiæ habebit, sine quo mutila est & carens ius substantiæ productionis ac conservationis. At materia

Theoph. Raynald. Christi.

ria dicitur incompleta, (& idem est de anima rationali,) quia quamvis terminata sit termino respondente sua entitatib; eiique proportionali, idcirco possit seorsim a quoconque alio accipere & retinere esse connaturaliter, si eius solius ratio habeatur: tamen habendo (ut per est) rationem compositi essentialem apti ex hanc partium adiunctione existere, haec partes possunt iungi muto, non ut ipsa sint, sed ut sit compositum physicum ex triquisque commercio & consociatione proditorum. Quare perfectio & consummatio sue competitio, quæ vni illarum partium ab alia advenit, non est in ratione substantis, sed in ratione essentiae, & natura, ut patet ex materia, quæ complectur sufficienter per formam materiale, quantumvis non substantiam. Liquet igitur quod substantia partialis à substantia independens possit esse ultimè completa & dici substantias quantumvis alia ratione, quæ ad substantiam non pertinet, sit incompleta & ob bonum recti, non autem ut ipsa sit, & ius leorū essendi accipiat, postuleat compleri.

88. Iam vero substantia totalis, vel est tantum forma totius, quam dicitur possumus totalem in ratione essentiae ei modo est humanitas; vel est totalis in ratione suppositi substantialis plenè constituta & habentis formam totius. Prior substantia non est apta per se esse. Debet enim alteri innici nempe supposito, quod quæ sit ob suum bonum, & ut ius habeat connaturaliter accipendi & retinendi esse alicubi in rerum natura. Nam quoniam, si sit ex partibus per creationem productus, ut humanitas, vel si sit ens simplex, ut Angelitas, possit accipere & retinere esse absque alio ente à causa efficiente distincto, nec omni tali ente subducto relaberetur suapte natura in nihilum, ut supra dicebamus: tamen præter naturale esset, & absque iure, ita conferre esse illudve continuare, quia lex vniuersi postulat, ut nihil in eo sit, nisi vel sibi iphi, & consignatum charactere id denotante ac exposcente, qui est substantia; vel addicatum alteri, & in eius familiam allocutum, cui proinde dicatur adhærente; & ab eo substantiar ad sensum prædictum. Sola posterior substantia, hoc est comperta in ratione suppositi, nec postulat alterum à quo essentialementer compleatur ob bonum tertij, ut materia & anima rationalis, nec à quo in se pia compleatur, id est per quod denetur iure Larium separatores in mundana ciuitate. Habet enim ius illud ratione substantis, qua ultimè completetur ac perficiatur in suo genere, ut proinde non sit quod ad ius connaturalē accipendi & retinendi esse leorū ab aliis, emendet fauorem extrinsecum, cum ipsa illi substantia interna sit ad id plus facis.

Qui propositæ sententiae astipulati.

89. Insinuauit vel eriam expressit hunc substantientia effectum formalem Leontius l. de lectis act. 7, fere initio, distinguis duplē hypostaseos notionem. Vnam scilicet qua quilibet verè existens, dicitur hypostasis habere. Quia ratione ait, incedunt accidentia quoque dici habere hypostasim, sola vero commenta ut tragediaphum vel chymaram, dici hypostaseos expertia. Alia, qua hypostasim habere propriè dicitur, illud quod seorsum & per se existit, ut Petrus & Paulus, qui esse in alio non habent, idcirco per se esse ac substantiere dicuntur. Idem ferunt, qua habet Damascenus in dialectica c. 63, docens præter cetera hypostasim nihil alius esse quam substantiam separata. Polcherini & fusè in eandem tententiam disputatione Theorinus in legat. ad Armenos non mulum ab initio, definiens substantiam primam & propriè dictam iuxta doctrinam Patrum. Ait enim eam esse, quæ per se substantia. Per se vero substantia, ait idem esse, quod per se esse, ac non propter aliud, vel in alio suum esse habere, hoc est non

H 3 egere

egere altero aliquo extra se ad hoc ut existat, cuiusmodi est esse hominem, Angelum, animam rationalem; Vnde illud non propter aliud, quod adhibet in definitione entis subsistentis, non potest sonare exclusionem habitudinis ad comprehendere essentialiter complementem alias partem, quamque in genere naturae perfcientem ob bonum tertium: (eam quippe habitudinem includit anima rationalis, quam tamen hic autor agnoscit per se esse atque subsistere, atque adeo non esse propter aliud.) Sonat ergo exclusionem causa subiectantis, vel termini externi conferentis ius connaturale ad accipendum vel retinendum esse in rerum natura.

Effectus subsistentie propositus, idem cum persistate, & incommunicabilitate, ac individuatione naturae

90. Planè idem volunt, et si non satis explicant, quotquot dicunt manus subsistentiae esse conferte rei esse per se. Id enim non posse intelligi de vlo influxu positivo per subsistentiam collato natura facile est comprehendere ex diuinis suppositionibus, qua dant divisionem naturae esse per se (quatenus eam ultimè terminant) absque vlo ramen influxu politio vel causalitate in naturam diuinam; qui proinde dicitur per eas per se statim, quia ultimè complevit ac terminavit per eas, quamvis neque firmetur in esse, neque influxum vllum ab eis accipiat. Habetibus ergo in creaturis analogicum effectum formalem subsistentiae creatae, si dicamus, eam extra influxum vllum completere ultimum & terminare naturam substancialiem, dando illi ius ut per se sit, dega que seorsim à quoque alio. Idque planè & perspicue sonare videntur voces per se effendi, quibus omnes effectum formalem subsistentiae exponunt.

Idem quantum existimo voluerunt alii, qui effectum formalem subsistentiae alias verbis, eodem autem sensu tradiderunt, affirmantes subsistentiam confere subsistentiae incommunicabilitatem, aut ut quidam autores loquuntur, individuationem vel individualitatem. Est porro distinguenda multiplex incommunicabilitas sicut & communicabilitas: neque enim omnes ad subsistentiam pertinent. Verbi gratia, ut omnian communicationis rationis, qua in genere & specie ad inferiora sua cernuntur, constat inter reales communications, ei, qua est causa externa ad effectum quem producit, nihil commune esse cum subsistentia. Res enim creata sunt subsister, sunt non subsister, eiusmodi est, ut debeat ei communicari esse à causa sua efficiente. De communicatione, qua aliquid communicatur alteri, tanquam pars toti, an pugnet cum ea incommunicabilitate, qua per subsistentiam confertur, lis est inter Doctores. Vasquez 3. parte d. 3. 2. id acriter negat; & pro se stare vsum Patrum ac Conciliorum contendit, ed quod nusquam ratio subsistentia ab eis usurpetur de parte quapiam, sed tantum de persona & toto supposito. Videaturque posse confirmari ex Photio Cod. 229. [dicimus, (inquit) singulos homines anima naturam & naturam corporis habere, etiam autem personam, & corporis vel animae subsistentiam, vel corporis, ne fabula quidem finirentur.] Optimus tamen loquendi Magister S. Thomas 1. p. q. 75. art. 2. ad 1. agnoscit subsistentiam aliquam esse partialē. Molitusque vnu cum rigore, quo vox subsistentia aliquando ad solas personas acclata est. Sicut etiam ex vna p[ri]mo Conciliorum & Patrum vox subsistentia de solis suppositis dicebatur, que tamen postea eo vnu molito, traducta est ad partes quoque suppositi, designandas. Quis enim nunc animam negat esse subsistentiam? vel quis nunc corpus suum, subsistentiam esse diffiteret? Quieni ergo similiter, vocem subsistentia, quantumvis olim alia fuerit eius acceptio, in eo sensu

usurpare fas sit, quo denotet partem substantialē vlinm terminatam, & completam in suo esse partiali, quem esse animam rationalem, nec non materiam primam, indubitatū videtur; & optimè evincitur ex mysterio Incarnationis, quo Verbum eas hominis partes assumptissime certum est; ac proinde oportet connaturalem in eis subsistentiam agnoscere, quam assumptio suppleverit. Quod autem Verbum suppleverit subsistentiam aliquam tot humano compposito insidente, non autem patribus, ut Vasquez fingit 3. p. d. 39. c. 3; longa confusione non egit, cum supponat compositum esse tertiam entitatem à partibus unitis distinctam, quod est omnino commentitum. Praeterquam quod per triduum mortis Christi destructō compagno, partes singule essentialiter manferunt unita Verbo sicut prius. Igitur vno ad Verbum, non compagno toti, sed partibus humanitatis essentialibus inexistebat. Quo argumento extirpare ne sequitur Vasquez ibid. 3. 8. n. 6. 1. nisi fingendo nouam tunc Verbi unionem ad partes singulas faciendam, sufficere dueram à priore, ut ex subiectorum dinositate pater, & tantum duraturam pro illo triduo, quod voluntarium est, & gratis excoquatum, duxtaxat ad declinandum difficultatem propositam. Quare supponamus ut manifestum, quod infra quoque sub puncto tertij initium magis confirmabimus, animam Christi & corpus eiusdem, subsistente immmediacē in Verbo, ac proinde caruisse subsistentia connaturaliter partibus illis compedita, quam Verbum supplevit. Atque ita concluditur, communicationem per modum partis non pugnare cum ea incommunicabilitate, quam subsistentia confert. Nihil igitur aliud est ea communicatio, quam dependens ab altero ut sustentante ad sensum propositum. Sicut & incommunicabilitas per subsistentiam collata, nihil aliud est quam ius per se essendi seorsim à quoque alio, cuius intuitu debeat conferti vel confervari esse rei, tanquam affectus in eius familiam. Sic enim non dependere, est esse incommunicabile alteri tanquam sustentanti, vel esse individuum. Quo sensu, à Boetio persona definita subsistentia individualia; & à Leonio in scholis ad 7. Christi humanitas negatur esse individualia, quia non est seorsim, quod individua substantiarum habere solent, sed communiciatur Verbo, et quod in eo hypostase.

91. Non video alium idoneum sensum, quo acipi possint Patres Graeci. Theodoreus diale. *immutabilis*, initio, Abucata opus. 2. 8. Epiphanius 7. Synodo act. 6, tomo eius actionis tertio, & multi, quos profert Theorianus in legat ad Armenos, non malum ab initio, cum anima rationem subsistentiae in eo esse, quod per eam res fiat ut individuum, natura vero absque subsistentia sit sicut species. Nempe, quia est capax communicabilitatis cum altero ut sustentante, quod non habet proprium subsistens, in quo convenit cum individuo quod est seorsim à quoque alio. Et hunc sensum illius modi loquendi, expellit plane videtur. S. Cyrius libro singulari de S. Trinitate non ita pridem edito, ubi c. 10. iniquiter omnino obseruat rem altere se habere in Deo, & in creaturis, quod ea quæ re ipsa vel per rationem vnum sunt vtrōque. Et naturam quidem in creaturis, sola ratione vniuersalem & communem esse affirmat; hypostases vero & proprietates individuales, penes quas hypostasis dignoscimus, esse tripla plures, & quamlibet hypostasim, esse per se priuatum & sigillatum. E contra verò in Deo, nota vniuersitatem naturae esse planè realem in pluribus personis; distinctionem autem plurium illarum personarum à natura communii esse per solam rationem & cognitionem nostram. In quo discursu, naturam quam hypostasi subseruit, etenim in nobis sit esse communem, quatenus hypostasis secerentem & dividentem personas, eaque seorsim ab iniunctem collocantem, habet unitatem suam.

damentalem, quae per rationem sit suo modo actualis, non ex sua communicabilitate ad plura individua. At per hypostatum, cuius primarium munus esse ait facere, ut impossita non invicem, sed separatis existant, effici affirmas ut sublatas communiteate, tenuitudo & impermatio individuorum exortatur. Affinia habentur ibid. c. 12. Quae doctrina aperi ferit, sensum quem dicebam ubi post Grecos omnibus Patribus, passim tradentibus naturam, & hypostatum differre, ut speciem, & individuum hoc est, ut naturam communicabilem, & suppositum seorsim existens, eiusmodi naturaliter est quodvis individualiter substantiale.

94. Video tamen agere huc trahendam Rusticum dialogo contra Acephalos post medium. Vbi querenti heretico, quid minus habeat humanitas quam homo, respondet Superior est ostensum, quod Deus Verbum non per omnia nostram sibi vniuersit, sed tantum. Venit autem in sermone quem de definitionibus contra nos simili Nestoriani que conscripsi, demonstratum est, quod natura quidem communem, (sic dicitur solitus) speciem representet; persona vero sit concordia eorum, que delibentur substantiam rationalem. Individuali substantiam vero, esse circa proportionem, velut fundamentum, in quo incumbunt que circa sunt reliqua, sicut ipsum nomen ostendit & tantum maxime propriam causam, in qua vniuersa qua accedit nominantur, ut color, ut mores, ut habitus, & dispositiones, & quae sunt similitudines & proprietates confluente ipsa. Intercepit enim primo subiectum cum que circa sunt individualium, nihil ultra esse, possibile est: a maxima vero causa, ut sit unum quodque id vero, & in quo incumbit ipsa totietas nominatur, id est, ab illo subiecto quod tanquam fundacionem est illi que circa sunt, tota consistit substantia nominatur. Sed quia secundum redditam rationem, solent & irrationalium substantiam nominari, quinem insensibilium, & inanimatorum, haec vero vngenera persona propria non ab omnibus dicuntur: ideo alicuius haec substantiam esse rationalem. Quantum vero aliqui rufas volunt, & species, & genera substantiarum que dicuntur, substantias appellare, ideo adieci, ut hanc substantiam rationalem, & individuali esse. Apparet, aliam esse mentem Rustici de individualitate per substantiam collata, quam exponit quos retulimus. Elias tamen autoritas, non dicit.

Concluditur, quid humanitati assumpta
decesserit.

95. Habetus quod exponendum fuerat propositionem, nempe quid de facto humanitatem Christi decessit per assumptionem ad Verbum, & quid humanitas a Verbo accepta. Nempe decessit humanitati substantia creata modalis, quam ratione sua virtusque puni elementalis, materia inquam ac forme, habere debet, & loco virtusque illius substantiae accepit virtusque illius partis complementum, sive perfectio, utrum terminum substantiam longe eminentiorem, quo adeo feliciter excidit iure proprio quasi familiare descendat, & facta est domestica Dei, allecta in eandem cum Verbo familiaria in civitate mundana; quo nihil sublimius, aut honorificius extogitari potest. Neque vero propter ea Christi humanitas trunca, vel oblitera confiri potest, quia non carnis uero quod efficit ratione humanae naturae ut natura est, sed defuit illi duxit complementum substantiale, quod est de ratione suppositi, non autem de ratione naturae. Unde quia suppositum est natura completa, sive per connaturalem substantiam, sive per exterioram, recte dicitur Christum esse perfectam hominem, ac personam perfectam.

Non potuisse illa uti assumi naturam substantiam, probatur auctoritate.

94. Reliquum in hoc punto est, examen eius, quod de potentia absoluta fieri potuit. Haec enim tantum monstrauit humanitatem Christi de facto fuisse a Verbo assumptam absque sua substantia, & quid sit sic assumi expolivimus. Difficultas ergo superest, an humanitas Christi potuerit assumi a Verbo, de potentia absoluta, non abiciendo substantiam propriam, & connaturalem, sed eam retenendo. Affirmat Huratus d. 11. Metaph. f. 7. sed sententia contraria est longe communissima, eamque videtur tradidisse Ephremius apud Photium Cod. 228. affirmans, impossibile esse personam iungi personam, & agit de persona aliena ad propriam comparata. Locus est ex Isidori Pelusiore epistola ad Domitianum. Similiter Anastas. c. 10. § 12 pag. 175. haec verba habet, [ex duabus naturis una hypostasis componi potest, ut patet exemplo hominis; Ex duabus vero characteristicis hypostabis, non est possibilis unio secundum hypostatum.] Unde colligitur non posse in Christo agnosciri duas hypostases, humanam scilicet & diuinam. Eadem argumentum adhibetur a Iustiniano in edito fidei sua, qui dicitur ait, [duæ substantiæ, seu personæ, secundum substantiam uniti non possunt.] Apud Paschafium l. 1. de Spiritu sancto c. 4. haec argumentatio textur ad id probandum [de duabus rationalibus diversilique substantiis, praetertim de Dei, & hominis, praesertim de creato, & creature una fieri non potest; de duabus vero personis una fieri potest, sicut legimus caput & corpus Christum & Ecclesiam unam tenere personam. Erunt enim (inquit) duo in carne una. Et sicut apud nos homines, filii Patris familiæ iuxta Patrem, vel seruus iuxta Dominum, persona propria locum non habet, ita in Deo & homine, gemina quidem substantia, sed non gemina persona est; quia persona personam consumere potest, substantia vero substantiam consumere non potest.] Vi vero de probationis illius efficacitate prouincium, mens tamen Paschafij aptera, est, implicare, ut persona assumat personam.

Videtur autem eodem iure pro hac sententia profere posse sensum vniuersa Ecclesiæ, que definit deesse Christo substantiam creatam. Hoc vero vnde nam posuit colligere Ecclesia, si verum est substantiam possit cum externa cohædere in eadem natura? Nam ex revelatione tantum habemus, humanitatem Christi suppositari a Verbo, & eundem esse Deum simul & hominem, que omnia possint vera esse per accessionem suppositatatis increatae ad humanitatem, salua created ipsius humanitatis substantia, si verum esset duas substantias unam propriam, alteram alienam, possit simul in eadem natura habere locum. Aut ergo labat definitio Ecclesie, que ex eo quod humanitas Christi subsistat per Verbi substantiam, (id enim duntaxat per revelationem didicimus,) sanxit abrogandam esse substantiam humanitatis propriam; quid nefas est, Ecclesiam, coluzionam veritatis vacillantem dicere, faciendum est, substantiam propriam ne de potentia quidem absoluta, iungi posse cum substantia aliena.

Stabilitur item ratione.

95. Ratio huius veritatis est ex dictis manifesta. Omnidem enim repugnat, ut eadem natura sit sui juris, ducaturque familiam, & simul sub sit alteri, in cuius familiam sit allecta. Siue quod idem est, repugnat idem simul esse per se, & non esse per se, simulque esse in se completum, & non esse completum. Quamvis enim utrumque modus esseendi sit positivus, tamen eorum

coniunctio in eadem natura, contradictionem involvit. Sicut esse cuiusum simil & rectum, esse quadratum & rotundum, stare, & sedere, ferri sursum, & deorsum. Itaque sicut in his exemplis non declinaretur contradictione, allegando interuentum duplicitis formæ posiciva; quin potius eadem plane forma suum formalem effectum conferte supponetur, simile que illum non conferret ob præsentem alterius incompossibilis. Ita in re præsentis, eadem natura supponetur subsistere per se, quatenus haberet propriam substantiam, simileque subsisteret in alio, quod est non esse per se, & seorsim, tantumque abest, ut natura terminata per alienum suppositum dici possit, per se subsistere, ut potius si res ad vivum referatur ea locutio quam nunc loquentes cum multis adhibuiimus de natura per exterritum suppositum terminata, quod subsistat in alio, corrigenda videatur, v.g. de humanitate Christi, si castè omnino, & plane defocata loquendum est, non est dicendum, quod subsistat in Verbo, quamin ita passim loquimur, & iam olim Hippolitus homil. contra Noëtum n. 13. sed potius dicendum propriè est, quod Verbum in ea subsistat. Quia ratione Bellarminus in recognit, lib. 3. de Christo cap. 1. suum illum loquendi modum à plerisque aliis usurpatum natura humana in Verbo subsistit, castigari vult, & mutari in modum loquendi à S. Leone usurpatum, quod humanitas cum diuinitate in unam personam Verbi conuenierit. Vcl. iuxta modum loquendi S. Thom., p. q. 1. art. 4. & in 3. d. 6. q. 1. art. 1. dicendum est quod Verbi persona subsistit in humanitate. Si igitur humanitas Christi rem ad vivum referendo, & sermonis castitate omnimea seruata, non potest dici in Verbo subsistere, quando mitius dici poterit naturam aliquam ab extero supposito terminatam, subsistere simul in seipso, ac per se' scilicet.

Fundamenta contraria discentiuntur.

96. Non est quod in excutiendis contrarie sententiae rationibus immittere. Nihil enim ab Hurtadio, qui primus eam sententiam typis mandavit, proferri pro ea video: sed totus est in vellicandis nostra sententiae rationibus, quod quam infeliciter fecerit, videbit, qui rationes quas proposuimus, cum eius oppugnationibus componeret. Nolim vero ex eo quod plures substantiae proprie possint terminare eandem naturam, (id quod etiam non dubito quin per plures at. enas præstari queat,) colligere quoniam naturam unam substantiale posse simul habere duas substantias; extraneam unam, propriam alteram. Hoc enim perpetram colligeretur, quia plures substantiae proprie, tantum statim rem in se ac per se. Plures item substantiae alienæ, statuunt tantum rem in alio. Rem autem plures esse per se, aut plures esse in alio, nullam inferat repugnanciam. At substantia propria confert rei esse per se, quem essendi modum excludit aliena substantia, per quam res est in alio. Vnde ex pugna effectuum formalium necessariò, & inseparabiliter consequentium formarum illarum, rectè colligimus ipsarum interfosformarum incommunicabilem pugnam, que plane abest à pluribus substantiis propriis, afficiensibus eandem naturam: Itemque à pluribus extraneis, cum sola eandem naturam terminant, nulla' eundem naturam connaturali substantientia adiuncta. Quare sicut tres proprias & connaturales substantias concurrete cimus in eandem diuinam naturam, ita vel plures proprias, vel plures extraneas in eandem creataam substantiam concurrete, nihil est, quod veteri, loquendo de potentia absoluta.

Quæstum 3. Propter quid humanitas assumpta à Verbo potuit.

97. Pergo ad punctum tertium initio capituli propostrum, nempe ad radicem assumptibilitatis naturae humanae; seu quid fuerit in natura humana, propter quod à Verbo assumptum ad modum haec tenus explicatum potuerit. Vnde intelligemus quenam alia habeat natura huius entitatis potuisse assumti obediensiter, ac de potentia absoluta, si ita Deo libuisset. Cum enim totum fundamentum assumptibilitatis, (quacumque tandem sit persona assumens,) sit potentia obediensiter ob conuoluta per assumptionem naturæ iuxta præfertim verò cum persona assumens est divina, perspicuum sit, assumptionem non nisi obediensiter perfici posse ob eminentissimum, & omnibus modis indebitum esse diuinum, ad quod natura creata per assumptiōnēm à diuino supposito euhicit, non potest esse dubium quin monstrata radice assumptibilitatis obediensiter in humanitate, habitu simili causam proportionaler ad omnes & quæ naturas substantiales extendendam ob eandem in omnibus potentiam obediensiter possum, siue non repugnantiam ad recipiendum à Deo, quicquid cum ipsis omnipotens Dei manus operari consenserit supra naturalem exigentiam.

Humanitas ergo idcirco potuit hypothetica à Verbo assumptum absque repugnancia, quia est complebilis in genere substantiarum, poteritque vel per terminum additionis intrinsecum constitui sui iuris, vel iuris alieni, si terminus ille si extinsecus. Nihil enim vera, humanitatem abiecto congenitali illo & intrinseco termino compleari ab extinseco, quia complementum illud connaturale potest ab ea caelli, quippe non prius ei identificatum, ut vidimus. Hæc ex dictis clara sunt. Nec refert quod humanitas essentia, nec compingatur ex partibus, immo aliud non sit quam partes eius essentiales unitæ; anima inquam & corpus. Vtraque enim illa pars est connaturaliter capax ultimi sui intrinseci complementi, ac termini substantialis, quo statuatur independenter à quocunque, ut supra vidimus. Quia sicut haec partes naturaliter absq; non influxu possunt se solis existere, ita decuit illis conferti quicquid eis consentaneum erat in ratione substantiae dimidiatæ. Vnde Theodosius Abucara opus, 29. quamus dicat huiusmodi entia non esse hypothetica, quia sunt partes essentiales, tamen aut esse entia hypothetica, quia possunt existere soli, ac se soli, nec quartum aliud, ut ei innitatur, sed coniunguntur ob bonum tertij inde exsurgentis, sive compositi.

Etiam Christi humores potuerunt assumptum adiuvare.

98. Maior difficultas esse potest, quod ad humanitatem integrandam, præter partes illius essentiales, de quibus haec tenus, concurredunt quedam entia purè materialia, v.g. sanguis, quem supra vidimus fuisse Verbo Dei copulatum immediatè, etiam quod formam; & tamen posito, quod puto verissimum, nempe quod sanguis non vivat, præstent via homini, seu per animalia rationalem formam eius est purè materialis, ac proinde pendens ab influxu subiectu materiae, quem vidimus pugnare cum substantientia connaturali rei sic dependentis. Non enim forma materialis potest naturaliter existere solitaria, sed postulat adiungi materia à qua sustentetur, per verum influxum physicum. Quomodo ergo dici queat per se esse sine substantiere? Quare si radix assumptibilitatis est capacitas carandi proprio, & connaturali complemento substantiali, perspicuum videtur, hæc entia, quæ nullum tale complementum proprium naturaliter fortuantur, non esse assumptibilia,

la. Vnde humanitas quatenus integrata ex huicmodi cibis, non poterit radice assumptibilitatis. Esto eam habeat praeceps quatenus ex suis partibus essentia libus, corpore inquam, & anima compingitur.

Hec difficultas recte probat formas materiales, atque adeo etiam corpora ex eis compaeta adaequatè sunt, sive ex parte his formis constant, non habere terminum substantialium intrinsecum, & connaturalem, atque adeo non esse assumptibilia per abiectionem talis termini inter ob susceptionem extermi in locum eius. Non enim creantur connaturaliter, sed a subiecto pendent in fieri, siveque adiunguntur naturaliter subiecto, & ea abundatio est huiusmodi forme, loco complementi, & termini per quem allegantur in similiam compositi, cuius materie annexantur cum dependencia subiectiva. Quamuis igitur difficultas proposita recte evincat has formas non substitere, atque adeo non esse assumptibilia per propria substantia abiecta, tamen quia extrinsecè terminantur modo quo dixi, & nihil verat aliquid extrinsecè terminatum quod esse, sive existens in alio, siveplus existere in alio, ac plures extrinsecè terminari, proprie admitti formas quoque materiales licet naturae subiecto affigantur, & ab eo pendeant, esse assumptibilia, male repugnante Valique 3.p.d.3.o.c.5. Ratio quia nitor est, quia latius patet esse assumptibile, quam est connaturaliter terminatum sub antialiter proprio & mentio complemento. Sed ut aliquid aliud possit si existendum in alio substantialiter terminante, si est, ut perfici ab eo possit in genere substantiae, & modum ostendi inde participet. Idque similiter dicunt, qui fatent formam quamconque substantiam non habuisse leosim, & tamen concedunt animalia rationalem assumi ad Verbi hypostasim, quia per eam perficitur substantialiter. Ita cum plerique Porphirius 3.p.q.4.o.21. Hoc autem verè habent forme materiales sanguinis, & aliorum humorum humanitatem Christi integrantium, si comparentur cum divisa Verbi substantientia, que proinde in illis subliest. Vnde quod pallium dicitur substantientia Verb. esse in appositiu substantientia connaturalis, & proprie, verum quidem est quod præcipuas humanitatis partes, nempe quoad essentiales: Quod alias verò partes, que non sunt partes nisi secundum quid, ut sunt humoris, valet tantum ratione materiae quia sola in suis connaturaliter subliest, ac terminantur intinsecè. Quoniamque igitur entia ad integrum hominis constitutionem pertinent, etsi ex parte formæ careant connaturalia substantientia, potinum radice assumptibilitatis, poterintque ad diuinam supposititatem luctuoli.

Extenditur resolutio ad substantias quascunque, purè materiales.

59. Facile hinc erit judicium ferre de aliis quibusvis entibus, fuerintime à Verbo assumptibili hypostatici. Vnde habebitur resolutio huius puncti de potentia absoluta loquendo. Omnia itaque alia entia, vel sive substantiae totales, aut materiales, aut immateriales, vel sunt accidentia. De aliis substantiis materialibus, eadem ratio est, quae de sanguine, & humoribus Christi. Vnde sicut has substantias, non obstante materialitate, ac subiectiva dependentia formæ, vidimus esse assumptibiles, ita idem de omnibus aliis compositis purè materialibus est pronunciandum, essetque id intellectu multò facilius de substantiis materialibus, in qua nulla esset substantialis compositio essentialis, ut non pauci censem de celo, quod solis partibus entitatis confare volunt. Huiusmodi quippe substantia nullam intra se habet dependentiam substantiam, sed tota est substantia connaturaliter. Quoniam nihil obstat posset, quominus termino suo connaturaliter.

Quam multa purè materialia, Patres assumptibilia censerint.

101. Hanc fuisse plurimorum Patrum mentem, dubitate non licet. Plerique enim censuerunt columbam, quia per tempus baptismi Christi infedit ei assumpta hypostaticè fuisse à Spiritu sancto. Ita Tertullianus I. de carne Christi c. 3. Verbis illis in Marcionis phan-

ANNALIS
TOMUS I.
De Christo
et
TOMUS II.
De Atributis
Christi
XVII

Phantasma intortis. [Confudisset te hinc Euangelium Ioannis praedicans Spiritum columba corpore lapsum (alij legunt, corpori illapsum) descendisse super Dominum. Qui Spiritus cum hoc esset tam vere erat & columba quam & Spiritus; nec interficeret substantiam propriam, assumpta substantia extranea.] Dicit idem habet auctor libri de cognit. veræ vitæ c. 1. 8. Factor hoc falso esse, ut recte statuit apud Augustinum Autor libri 3. de mirab. sacra Scriptura c. 5. & ipse August. 2. Trinit. c. 6. & 1. de agone Christi c. 22. ubi quibusdam affirmantibus Christum non plus natum esse de matre feminina, quam columba in qua Spiritus sanctus apparuit, de ouo sit nata. Respondet illam quidem columbam verum corpus habuisse columbam, nec tamen fusse de alia columba natam, [quia non columbas liberata venerat Spiritus sanctus, sed hominibus significare innocentiam & amorem spiritalem; quod in columba specie visibiliter figuratum est. Dominus autem Iesus Christus qui venerat ad homines liberandos, in quibus & mares & feminæ pertinent ad salutem, nec males fastiduit, quia marem suscepit: nec feminas, quia de feminina natus est.] Quæ ratio aperitè supponit, columbam non esse hypotheticè à Spiritu sancto assumptam, ut Autores proxime prolati affirmabant. Et quanquam Sandæus lib. 1. Theol. symbol. comment. 2. exercit. 3. valde multos autores adducens, censet iuxta D. Augustinum, columbam illam ita fusse verum corpus, ut tamen non esset vera columba, tamen ad rem præsentem id non refert. Quamvis ergo communior Patrum, & fixa omnium Theologorum sententia recte statuit, corpus illud, vel columbam illam, non fuisse à Spiritu sancto hypotheticè assumptam, ut Suares recte affirmit t. 2. 3. p. d. 22. f. 2. tamen inde lique, Patres prædictos nullam vidissi repugnantiam in ea corporum vnde cinque materialium & irrationalium assumptione. Sed & Rupertus in opere de diuinis officijs, panem & vinum in Eucharistia non destrui, sed per Verbum assumi hypotheticè affirmitur. Quam assumptionem, & ut Algens contra eam sententiam loquitur, impersonationem, refellit ipse Algerius ex veritate verborum, & certa traditione Patrum, quæ docet panem & vinum per consecrationem aboleri: non autem ex eo quod impossibile sit panem atque vinum assumi à Verbo. Ac proinde non videt repugnantiam villam in ea assumptione naturæ inanimatae & irrationalis. Id quod conseruare licet, ex triduano Verbi vnione cum materia inanima, & nullo modo rationali. Quod argumentum Almainus in 3. d. 1. q. 1. vocat forisimum in hanc rem. Imo non pauci inter quos est Suares to. illo 1. d. 88. f. 3. in fine, existimant Verbum per illud triduum assumptum integrum substantiam cadaveris, non tantum rationis materie, quod certum est, sed etiam ratione formæ, quod improbatum non est, quamvis nequeat sufficienter stabiliri, & absoluunt appellatur à Magistro in 4. d. 4. q. 1.

Iniecti linguae, fræni. Notatus Gabriel.

102. Perspicuum itaque videtur, substantiam quamcumque irrationalem, quamvis neque sit personalis (ut sic dicam,) neque beatificabilis, fuisse, tamen hypotheticè à Verbo assumptibilem de potentia absolute. Prudenter tamen Caietan. 3. p. q. 4. art. 1. frænos hac in parte injiciens lingue decernit, nonens tametsi verum est de potentia absoluta substantiam quamcumque irrationalem esse diuinum assumptibilem; abstinentem tamen esse speciali explicazione multarum commémoratum indignarum assumptionum. Nisi quan enim verecundiores esse debemus, quam cum deo agitur, ut Seneca ex Aristotele dixit l. 7. natr. q. 9. c. 10. Merito autem castiganda est inveniendam simplicitatem

Gabrielis in 3. d. 1. q. 2. art. 1. littera B. vbi ex conclusione proposito infert præter cetera hæc corollaria, vel relatu indigna, [haec propositio potest vera esse. Densit la-
p. s. Deus est ainsus.] Nimisnam si Deus naturam lapidis aut alini supponaret. Tametsi enim verum est, quod assit de lapide & a insu diuinum assumptibilebus, tam inueniendam est talia de Deo effati, & pacem piarum aurum violare. Habéque planè hæc locum prudentissima Epiphanius disputatio contra Democritas, hæc. 77. sollicitos de Christi excrementis & aliis, quæ scilicet præstat.

Aiebam portò, si natura irrationalis diuinum assumetur, non oritur inde personalis, quia persona est suppositum in natura intellectuali subsistens. At supponimus naturam illam intellectu distingendam. Nō posset igitur ex ea & suppositatate divina, per ordinem tantum ad eas spectata, exurgere persona, ut recte censuit Scotus in 3. d. 2. q. 1. art. 2. Perpetram vero Rada in 3. controver. 4. art. 1. contrarium existimat probable, cum sit aperte falsum, & contra ipsam personam notandum. Aequè perspicuum est, quod addebam, naturam irrationalis, esti assumi possit, non posse tamen reddi beatam. Nam assumptio est quid emotuum, nec postulat in natura irrationali actum ullum vita intellectuālis, qualiter includit beatitudinem, quæ essentialiter continetur perfectissimis actibus vita intellectuālis. Vnde non potest locum habere extra naturam intelligentem, quamvis extra eam cadere optimè possit assumptio. Naturæ item intelligens, quia assumptio anterior est divina suitione & beatitudine, potest assumi, & tamen non effici beatam. Et ita recte & latè Franc. à Christo in 3. dist. 2. q. 2. & Argent. eadem dist. quæst. vñica art. contra Henricum quodlib. 6. q. 6. cuius argumentum inanum fuit, frustrâque in eis longam operam consumit Argentina.

Angeli, assumptibiles.

103. Venio ad substantias compleatas immateriales, hoc est ad Angelos de quibus, si paucos antiquos excipias, quos refert Carthus. in 3. d. 2. q. 1. videtur communior omnium sententia, quod assumti à Deo possint. Et habent sane assumptibilitatis radice propria, nempe naturam substantiam ultimè perfectibilem termino intrinsecò ex natura rei distinkto, ac proinde separabili. Videtur quidem S. Thomas de ea se parabilitate substantiarum à natura Angelica loqui difficultius 1. p. q. 3. art. 3. nec patum in eo loco enodando laborant Bannus, ibi & Ragusa 3. p. d. 3. & d. 5. 6. c. 1. non potest tamen idoneum ullum fundamentum proferri, cur illi ut sic dicant limbus naturæ competat humanitati, defit autem natura Angelica. Nec obsecu è idem infinitus Apostolus, cum Angelos à Deo apprehendi potuisse, aequè ac semen Abraham, supponit Hebr. 2. Cum ergo semen Abraham apprehensum sit, & à peccato in quo prolabebatur fuerit potenter retrosum interuenienti assumptionis per Verbum, quæ sine separabilitate substantiarum humanae nequit intelligi, concedendum est eam quoque separabilitatem habere in Angelis locum, quod ex instituto confirmo in natur. Theol. dist. 3. à n. 55. Hinc perspicua manet Angelorum hypothistica assumptibilitas, vñteriusque consummata iam inductione colligere licet, omnem omnino substantiam, sine dimidiatam, sive essentialiter completam aequa totalem, esse diuinum hypotheticè assumptibilem, & radice assumptibilitatis proxime explicata potiri.

Non item accidentia.

104. Restant accidentia. Hæc aliqui censuerunt posse à Deo assumi hypotheticè. Ita Aluates 3. p. d. 22. concl. 5. d. Aquaria in 3. d. 2. capel. 5. Val. 3. p. d. 1. q. 4. p. 1. Pic.

Propositus 3. p. q. 4. n. 261. & veterum nonnulli. Quādū inter hos Doctores, nonnulli per assumptibilium accidentis, intendunt tantum designare uniuersum accidentis cum Verbo non esse impossibilem. Alij vero inter quos est Valentia, nomine assumptibilium accidentis intelligent tantum capacitatem accipendi esse in quadam genere causæ, suppletis influxum subiecti in accidente: sicut iuxta eos, influxus subiectus creato in naturam creata, suppletibilis est per subiectum diuinam. Verum haec omnia statim questionis peruerunt. Sic enim vogant extra proportionem questionem, que erat de oppositione & aliam proprieatem hypothistica, a qua Doctores predicti longe abcedunt. Sive enim possibile sit accidentis unius Verbo non formaliter prout est persona, sed prout est materialis diuina quadam enitas, ut priores Auctoressipponunt; sive eavno sit impossibilis, ut affirmat Santes 1. 1. p. d. 1. 4. f. 2. & d. 1. 3. f. 1. & admodum sanè probabiliter, cùm non apparet, quid spectare posset vniuersaliter intercedere, & quod esse posset est. Eius ad quem deflnatur. Vtrumque in quaue de ea accidentis diuinam perlonam vaibilitate statuantur, non sequent tamen possibile esse assumptibilitatem accidentis qui huc querimus; quia sollicit inueniat complebitum in genere substantiae. Similiterque quamvis essentia diuina (non enim persona, que se hic non est aliud) possit est. Atque in parte omnem subiecti causalem in accidentis, hoc nostra non referre, quia his non agitur de illo influxu subiectui suplemento, sed de substantiis accidentis terminabilitate. Taceo perpende in ea sententia supponi esse influxum aliquæ substantie in naturam, quam cōnaturaliter terminat, ex parte substantientia extrinseca supernaturaliter terminare suppleti, quod nulla congrua ratione nititur, & iam supra est explostum.

Aegido igitur de assumptibilitate hypothistica propriis accepta, de qua nunc queritur, negandum omnino est, accidentis esse hypotheticæ assumptibilem. Quam esse Ecclesiæ & Philosopherum omnium sententiam, opime dixit S. Maximus, in disputatione contra Pyrrhū us longe à principio, cùm resellens Pyrrhi commentum deinitione hypothistica diuina & creatæ voluntatis, quales illi inter humanitatem & personam Verbi, re pondet cum unione non esse possibilem, nisi inter substantias. Idem communiter docent Scholastici, quos refutant & sequuntur Valques 3. p. d. 30. c. 5. Suares ibid. t. i. 1. 4. 4. Beccan. c. 5. q. 5. & Albertus. coll. 8. ex 1. p. 1. incomplexo. dub. 2. Ratio vero est ex dictis manifesta: quia accidentia non habent incompletionem ullam, & perfectibilitatem in genere substantiae, quae possunt per Verbi substantiam in eodem genere expleri, quod est unicum & rovum assumptibilitatis hypothistica fundamentum. Sicut ergo impossibile est, substantiam creatam superuenire intrinsecè, & connaturaliter accidenti, cùd quod repugnat modum substantialem esse connaturali terminum accidentis, quod alterius est genesis, ita etiam repugnat, ut substantia increata vel creatæ extrinseca, conferat accidenti formam suum effectum, qui in eo situs est, ut naturam substantiam ultimè perficiat in eodem genere, ut inde exurgat impossibilem. Negandum itaque est, accidentis esse hypotheticæ assumptibilem, sive vniuersaliter substantientia, quatenus substantientia, & in ordine ad confundendum suppositum, qua vnde te nunc disputamus,

Quæstio 4. Quo ordine humanitas, eiusvae partes, assumpta. Secunditur ordo temporis.

105. Postremum punctum initio propositum, erat de ordine, quo assumpcio humanitatis, & partium eius, peracta est de facto. Vbi non est quæstio de ordi-

ne temporis, quia ex fide certum, Christum ex primo momento quo productus est, atque adeò quo corpus & animam habuit fusile verum Deum. Vnde habetur, omnes partes corporis necessariae ad perfectam hominis constitutionem, & anima in corpus hominis immisionem, fusile simul tempore à Verbo assumptas. Idque disertè tradit Fulgentius de fide ad Petru c. 18. Damasc. 3. fid. c. 1. & Sophro. in 6. Synod. Et. 1. 1. in epistola, quæ ibi ex eo recitatur, & postea act. 1. 3. approbat. Optimè & explicatissime idem tradit Nicerophon. Constantinop. in loca fidei professione in feria epistola ad Leonem Papam. Quod autem Tolonus in cap. 1. Luca annotatione 11. 4. ex Origene lib. 2. per arch. c. 6. & ex auctore libri secundi de Incarnatione perpetram tributi Dno Augustino, refert eos afferre se Christi animam à mundi inicio, tanto ante conditum Christi corpus, assumptam fusile duplice errore solider. Altero communis, quod anima corporibus praexitervent, quod tanquam hereticum damnant S. Leo epistola ad Turribium. Altero autem speciali videlicet, quod Christi anima ante Christum ex corporis & animæ conjugio compactum, sic unita Verbo Dci, quod a quo pugnat cum sua doctrina. Quāquam ego quidem apud Origenem, quem nominis ex interprete legere ex loco contigit, voces ibi inuenio, quæ facile innuant, Graecum contextum accipi posse de inicio creationis ipsius animæ, non autem de inicio creaturarum omnium, ut extimus Latinorum verborum cortex pfecte videatur. Alibi tamen cum errorum ab Origene tradi possit, non diffiteor. Certe in 5. Synodo can. 2. invenio canone 10. damnatur hanc ob causam Origenes, ut Niccephorus nota 17. hist. c. 27. apud auctorem vero librorum duorum de Incarnatione, inferiorum tom. 4. Diuini Augustinus, nihil inuenio, quod prodit cum tali errore labuisse, qualem ei affingit Tolonus. Sed cùm auctor ille sub illius libri secundi finem, vbi de Christi anima differat, Origenem citato capite non tam expresserit, quā ex scripsit, illa tamen ambigua verba quæ Origenem propositi erroris suspectum reddere possunt, sapienter declinavit. Vnde non est quod error ille ei affingatur vlo modo.

Ordine congratulati, prius est assumpta anima, quam corpus, agendo de facto.

106. Non est præterea hoc loco quæstio, de ordine, (vt sic dicam) congratulatis in assumendis partibus humanitatibus Christi, seu penes quam illarum partium sit assignanda causa, cur congruum fuerit alteram assumi. Quæ enim pars causam suggesterit congratulatis assumendi alteram, prius haud dubie hoc pacto assumpta censeri potest. Quia igitur ex anima dicitur ratio, cur congruum fuerit corpus à Verbo assumi, omnino fatendum est, in sensu proposito animam prius assumi, quam corpus; vel ut alii loquuntur, fatendum est, Verbum assumptum corpus mediante anima, animam verò mediante spiritu. Nimirum ratio ob quam Verbum naturam nostram sibi cōpulari voluerit, ea vna fuit, ut peccato mederetur, Deoque satisfaceret elicitis operibus per natum creatam diuinitate imbutam, quæ fragrantia inde manante perfusa & infinita pretiositate honestatæ, auminis violationi facienda partes essent, quales nullæ à pura creatura elici poterant. Eo autem Incarnationis fine supposito, oportuit assumi naturam satisfaciendi & merendi capacem, quod Verbum per se non poterat. Itaque cum corpus, ac etiam anima, si priuata mente supponatur, sit functionum illarum incapax, perspicuum est, causam congratulatis assumendi corporis, ex anima cum eo conferenda, descendere esse; & causam assumptæ animæ, ex mente sine intellectu quo pollet, peti oportere. Vnde si anima esset materialis, qualis est brutorum, non fuisset congruum eam

eam assumi. Hoc voluit D.Thomas 3.p.q.6.art.1. & 2. com dixit Verbum assumpſiſe carnem mediante anima, & animam mediante spiritu. Et ita habet D.August. de agone Christi c.18 verbis illis. [Inuisibilis & incommutabilis Veritas, per spiritum animam, & per animam corpus suscipiens, toto homine assumpto, ab omnibus cum infirmitatibus nulla sua contaminatione liberavit.] Non diffimiliter loquitur epistola 3.& Naz. orat.35. sub fin. Laudat in hanc rem Ruffinum, eique subserbit Cassianus l.7.de Incarnat.cap.27.his verbis. [Ruffinus quoque Christianus Philosophus vir, haud contemnenda Ecclesiasticorum dictorum pars, ita in expositione Symboli de Domini naturam testatur: Filius enim, inquit, Dei nascitur ex Virgine, non principaliter soli carni sociatus, sed anima inter carnem Deumque mediante generatus.]

Hæc tamen non euincunt nisi congruitatem assumptionis partium illatum sic se habentium. Quare si Deo placuerit, non est dubium, quin anima absque intellectu, & caro nuda ac exparsa anima, posuerit assumi. Idque sufficienter liquet ex dictis superioribus. Nec puto refragari. Origenem l.2.periachon cap.6. & qui eum descripsit autorem libri secundi de Incarnatione inter D.Augustinum operi inserti, cum aiunt, Verbum non posuisse vnitati carni, nisi mediante anima. Neque enim de absoluta possibiliitate videntur cogitasse, sed de congruitate ac decentia. Sine dubio namque, si Deus carnem non mediante anima assumpſisset, defuisse decor illi, qui in carnis animata assumptione emicuit. Vnde supposito quod decor ille exhibendas esset, non fuit possibile animam mentis experitem, vel corpus anima destitutum, assumi. Absoluere tamen, posuerint assumi, nec id Deum dedecuisset positione, si ita vnum eternam sapientiam fuisse. Nunc autem regula eiusdem sapientie rularent, vt is ordo congruitatis quem exposuimus seruaretur, salua tamen immediate vniuersitate partis vniōne ad Verbum; ita ut corpus non excepterit vniōne hypotheticam mediatam tantum, sed per animam, quam solam proxime afficit, sed vere ipsum quoque corpus, terminetur immediate ac formaliter per subsistentiam Verbi, eique per vniōnem in ipso corpore intrinsecè ac proxime receptam, coniungatur. De his igitur non est quæſtio.

Sed tora difficultas, qua circa ordinem in partium assumptionem seruatum agitari hoc loco potest, pertinet, primo, ad comparationem partium humanitatis essentialium, & vniōnis ipsarum inter se; quod est querere an prius natura corpus fuerit vnitum animæ quam Verbo. Similiterque de anima quærari potest, si prius Verbo quam corpori vnitæ fuerit. Secundo, præsens difficultas pertinet ad comparationem partium humanitatis cum ipsa humanitate: Quod est querere, an prius sine assumptione partes essentiales humanitatis, quam humanitas tota, vel è contrario.

Partes humanitatis prius Verbo vnta, quam inter seipias.

107. In priore difficultate, omnino verum censeo, quod prius natura partes singulæ essentiales humanitatis sint vnitæ Verbo, quam inter seipias. Ratio est quia subsistentia Verbi in partibus naturaliter subsistentibus sufficiet est create, & eodem non modo temporis, sed etiam naturæ ac rationis instanti ijs aduenit, quo adueniet subsistentia create nisi praesenta & prædicta fuisset. Nam nisi intellegeremus subsistentiam Verbi tunc aduenire, falso diceremus eam prævenire subsistentiam creatam, & exortu prohibere. Vnde nihil obstat, quominus ante intellectum superuentus subsistentia, Verbi præintelligeremus subsistentiam crearam afficeret humanitatem. Quæ difficultas evanescit, admittendo, quod subsistentia Verbi adueniat

cuilibet parti essentiali humanitatis, in eodem signo ac instanti natura, in quo aduenire deberet subsistentia created, si permitteretur exurgere. Atqui subsistentia created aduenit naturaliter animæ & corpori prius quam iungantur inter se phyllico nexus ad confundendum compositionis quia prius est partem vniōnem esse in se, quam iungi alteri parti: sicut etiam prius est, quamlibet illarum partium esse in se, quam causare compositionem, quod præstet per vniōnem: Quia prius est esse in se complete, quam aliquid causare extra se. Prius igitur & ratione & natura, assumptiona est à Verbo anima, itemque corpus, quam naturalis vno partes illas ad corporis fabricam vincularer. Id quod etiam colligere ex eo licet, quod disrupta vniōne humanitatis cū Verbo nō tollatur vno partium humanitatis & Verbi. Ut constat ex triduo mortis Christi, quo anima Christi itemque corpus recinuit pristinam cum Verbo vniōnem, dissoluta tamen ac destruta vniōne humanitatis constitutente. Si vero vno partium cum Verbo dissolueretur, impossibile esset vniōne humanitatis cū Verbo persistere. Inde ergo colligere licet, vniōne partium cum Verbo esse natura priorē physica vniōne partium inter seipias: Vno siquidem humanitatis cū Verbo, supra hypothesis vniōnes partium, dicit duntaxat ipsarum partium vniōnem physicam inter seipias. Quare vno partium ad Verbum, ut independentior est vniōne partium inter seipias, ita & natura est anterior.

Quæ in contrarium opponunt Valesius 3. p.d. 27. c.7 & 8. & Albertinus coroll. 9. de substantia n. 12. levia sunt. Aiant enim carnem non prius natura fuisse à Verbo assumptionam, quam fuerit humana. Atqui non prius fuit humana, quam vniōne animæ: Ergo prius natura vniōne est anima physico nexu quam supernaturaliter & hypothesis Verbo adhæserit. Additū testimoniū D.Thomæ q.6. art.4. ad 3. Verum D.Thomæ non videtur dissentire a sententia quam proposuimus; vt patet ex eo quod articulo 5. ait humanitatem ordine executionis spectato, assumptiona esse medijs partibus: ac proinde sentit partes prius natura, quam physica vno ex eundem inter seipias exurgere, & humanitatem compingere, scilicet Verbo coniunctas. Ratio vero adducta, facile eliditur. Quamvis enim capitulo ordine congruitatis, non prius à Verbo assumptiona sit, quam intelligeretur humana, quod vacuu probat ratio p. d. Et, estque id solum quod à D.Thomā affirmatur q.6. art.1. & 4. tamen prius natura vel potius (quia deest vera dependētia vniōnis ab altera,) prius ratione, assumptiona est caro, quam eter. humana per naturalem vniōnem cum anima, eo quod carni, prius sit esse, quam iungi animæ. Et idem de anima statu, si queratur prius hypothesis iuncta sit Verbo, quam naturaliter corpori.

Quis ordo unionis, inter humanitatem & partes eius.

108. Posterioris difficultatis resolutio, est facilis, supposito duplice ordine perspecto ex tractatione de fine, nempe ordine intentionis & executionis. Si ergo ordinem intentionis attendamus, nemo non videt prius fuisse intentam assumptionem integræ humanitatis, quam partium eius essentialium. Deus enim primò & per se intendit, vt Verbum fieret homo; & quia hoc habeti non poterat, nisi animam signilacit, itemque corpus assumeret, vtramque illam essentialē humanitatis partē assumptionem per assumptiones partiales, quod erat medium ad obtainendam totius humanitatis assumptionem accedente ad illas partium cum Verbo vniōnes, naturali coniunctione partium inter se. Ordine tamen executionis prius ratione facta est vno partii humanitatis cum Verbo, quam vno totius humanitatis, quod male distinetur Rada concouit. 4. art. 4. Ratio

^{4.} Ratio est, quia partes prius in se esse atque adeo substantiae debentur, quam causare cōpositum, quod ex ipsorum inter se partium naturali unione resulcat. Ergo nō hoc partium inter se ipsas, sive constructio humanitatis, supponit unionem partium cum Verbo. Malo itaque magis nō humanitatis cum Verbo, supponit ipsam partium cum Verbo copulationem; quandoquidem humanitas intelligi non potest nisi Verbo nisi praeinveniatur esse, quod haberet per naturalem partium unionem inter se ipsas, earundem ad Verbum copulationem posteriorem. E contrario vero nō partium cum Verbo nec supernaturale humilitatis cum Verbo, nec ipsorum inter se partium naturali unionem supponit.

Nec plura de priore extremo secundā intra Christianam compositionis; ex cuius discussione evanescent difficultates ducēt ratione naturali, quae impossibilitatem affluiendi diuinū humanitatem monstrare videbantur ex parte humanitatis; allegando indissolubilem naturae & substantiae nexum, & monstrositatem humanitatis, si suo connaturali complemeto solitariam; ac denique dependentiam causatiuam à solo Verbo. Liquido enim parer nullam talēm rationem nego. Nam & separabilias substantias ab humanitate substantialiter plena & integra, facis demonstrata est, & dependentiam naturae à substantia non esse effectuam, aut quomodolibet causatiuam, quae ut Trinitati communis esset, sed meram esse determinationem, est declaratum. Terminatio autem non causatio, nec est, quod ad omnes diuinās personas referenda conceatur.

Summa doctrina proposita, & eius usus.

109. Nunc quia extremum hoc primū huius compositionis, noscatis distinſtū, placet iu breuem summā cogere, quicquid de eo propositum est. Hic igitur esto totius huius tractationis breuiculus. Humana natura conuenienter se habens, hoc est omnes eius partes physica cū essentiales, tūnū integrales, tūq; naturaliter conuentane, ac etiam partes eius aliquae boni similiter dīctae nominatimque sanguis, (non item pinguis, vngues, & capilli,) salua ereta extrema fine qua assumi nequiventur, sola verò supponit contrariatu, quam externa necessaria exclusive, deficiente, pro capacitate omnibus & solis entibus substantialibus obediens aliter competente, ad diuinū Verbi substantiam sunt eucta: & quidem si tempus species omnes agnō primū; si autem congruentem & rationem assumendi, prius anima rationalis, quam caro: si denique prioritatem naturae, prius haec partes secundā fū, quam ad initium nūtū, vel quod id est, prius quam humanitas, que tamen omnium ponit, in diuinā intentione assumptionem.

Vtus huius doctrina esse debet, suauitio verborum Apostoli Hebrei, quia pueri communicauerunt carni & sanguini, & ipse similiiter participaverunt ei/dem. Sanguinem isti sumi pro anima existimat creditus Anselmus, eo quod vita animalis sit in sanguine. Sed nihil est neesse sic accipere vocem sanguinis in eo. Apostoli loco, cum eo ipso, quod caro, cum Verbum communicasse dicunt, est caro humana, satis per eam consignificetur anima. Sospicimur ergo Apostolus, & magno quadam pietatis sensu ac gratia considerat quod Deus Verbum, nglebris & non apprehensis, neque à peccato retrahitis Angelis, ut mox subiungit, fieri voluerit frater hominam communicatinge partibus omnibus humanitatis, quibus ipsi communicabant, ut omnium veluti contingens omnibus mederetur.

Nec ille p̄fissimus S. Maximini affectus omitendus ex homilia 3 de Pacl. [Et in illo Christi homine viuisque nostrum carnis & sanguinis portio. Vbi ergo Theophil. Rayn. Christi.]

portio mea, regnat regnare me credo; Vbi dominatur sanguis meus, me tentio dominari, vbi glorificatur caro mea, me gloriolum esse cognosco. Quamvis enim peccator, de hac tamen communione gratiae non diffidat, quia eti peccata nos prehendit, substantia nos requirit: & si delicta propria nos excudent, naturae communio nos repellit. Nam propter honestatem diuinitatis, peculiarem nobis Saluator debet affectionem; scilicet quia sicut Deus noster in ipso est, ira & sanguis noster in illo est. Misericordiam igitur mili debet praestare diuinitas, necessitudinem exhibere debet affinitas. Neque enim tam immutus est Dominus, ut obliniscatur hominis, & non meminerit illas quem ipse gestat, vt quem caula in ei suscepit, non eius causa quem suscepit, me requirat. Non inquam tam immutus est Dominus, vt non diligit carnem suam, membra sua, viscera sua, ait Sanctus Apostolus Nemo inquam carnem suam odio habuit, sed nutrit & fecit eam sicut Chilus Ecclesiam. Nihil ergo de venia desperemus fratres; nihil de odio timemus. Habemus prærogativam sanguinis nostri. In Christo enim caro nostra nos diligit. Sumus enim membra eius & caro, sicut dicit: id est B. Apostolus; *Hoc nunc os ex offabus meis, & caro de carne mea. Sacramentum hoc magnum est; Ego autem dico in Christo & in Ecclesia.*]

C A P V T . II.

De Verbo humanitatem assumente

110. Explendum est blasphemum nugamentum, eorum qui referente auctore homilia de Dei pa, apud S. Athanasium, dixerunt humanitatem suisse assumptionem à Verbo salutationis Angelicæ. Verbum enim quod substantialiter complere potuit humanitatem, & eam reddere capacem satisfaciendi Deo laeso, non potuit esse aet distractus vel qualitas soni inde evanescens, sed sola divina persona. Ig tu hoc est alterum extremum secundā compositionis Christo interna, in qua expounda verlamur; proindeque de eo dicendum sequitur. Ed enim rem deduximus, vt consideriter humanitatem ad Verbi substantiam suisse esse, intelligendo *substantiam* nomine, personam formaliter, quatenus substantiam, sive supposititatem per hanc ut sic, constitutam, quamvis antiquis vox illa polytona fuerit, & quod Rusticus libro contra Acephalos ad medium ex Nazianzeno, & Ephesina Synodo tradidit, interdum ad personam, quandoque verò ad naturam signandam sic usurpata. Ceterum hic quoque, & quod re ipsa factum est, & quod de potentia absoluta fieri à Deo potuisse, considerandum erit.

Nil absolute terminavit humanitatem.

Non enim Deitas.

Primò igitur, spectando quod re ipsa factum est, constare debet, excluso quocunque alio intra Deum, sive absolute sine relatio, solam diuinū Verbi personam, quatenus per relationem suam substantiam constituitur, terminasse humanitatem Christi, sua connaturali substantie spoliatam.

Quod nego aliquid absolutum intra Deum, terminasse de facto humanitatem Christi, excludit ab ea terminacione, & naturā diuinam & substantiam quam vocant absolutam. Et quidem quod diuinitas non terminauerit de facto humanitatem, inde perspicuum est, quod solum Verbum sit caro factum. Atqui natura est Parti quoque & Spiritui sancte communis. Accedit diuinæ naturæ incompletio mox explicanda. At quod alterum hypostaticè terminat, & substantialiter consummat, necesse est in eo genere completum esse

ac terminatum. Quare facessat pinguisimus error Brentij ac Smideli, quos Bellarminus l.3. de Christo c.1. & 8. refert afferuisse terminum, quo Christi humanitas fuit consummata, fuisse diuina attributa, atque adeo diuinam naturam, quae ab illis attributis ne ratione quidem perfecit praescindente secerunt: Incarnationem vero nihil fuisse aliud, quam diuinorum attributorum, atque adeo etiam diuinæ nature uniuersum humanitatem per accidentiaris gratia dona. Hunc dico esse pinguisimum errorem, nec unum sed geminum. Nam uisionem humanitatis cum extremo diuino factam esse per accidentiaris tantum dona gratiae, est merus Nestorianismus. Extremum vero illud diuinum, cui copulata est humanitas, statuere diuinam naturam sive attributa, idem est ac dicere, omnes sequentes diuinas personas esse incarnatas, quod esse haereticum, mox ostendemus. Quare tatum est, formulariter loquendo Deitatem no esse incarnatam, nec humanitatem diuinitati esse copulatam.

D. xi formaliter loquendo, quia indentice & mediate loquendo recte dicitur diuinam naturam esse incarnatam, aut ex Virgine conceptam vel hominem factam, quas locutiones ex sanctis Augustino, Leone, Gelasio, Ambroso adductis eorum locis profert S. Fulg. ad q.2. Ferrandi. Eademque ex D. Athanasio epist. ad Scapionem refert S. Thomas opusc. 1.c.17. & 18.ac.19. Ut magis planè vidatur S. Damascenum 3. fidc. 1.1. affere à nomine uinquam dictum esse, quod Deitas facta sit homo, vel sit incarnata aut humanata. Recellè autem obleruat S. Thomas, locutionem prædictam sensum esse, quem diximus. Quia enim Verbum quā Verbum non differt à parte rei ab essentia diuina, & Verbum quā Verbum asumpsit humanitatem, propterea in sensu identico & materiali, dici potest, Deitatem esse incarnationem vel ex Virgine conceptam, aut factam hominem: Ceterum in propositionibus propriè vñtpatis, non spectatur sensus identicus sed formalis. Hic autem in præsenti negotio falso est. Neque enim verum est, uisionem humanitatis, terminatam formulariter esse ad Deitatem; sed terminata ptescere est ad Verbum quā Verbum. Quare consulemus omnino est, locutionibus propositis eam inopinatum usurpationem continere existimantur, omnino absinere, nisi apponatur aliquid quod officia sententia formaliter, ut factum est à S. Damasco l.3. fid. 1.1. cum dixit, *Deitatem in una personarum suarum, esse carni coniunctam.* Quo eodem modo in Concilio Rhemensis symbolo capite ultimo dicitur, *Deitatem uotam esse humanitatem in filio.* Refert illud symbolum Vasques i.p.d.220.c.2.

Nec subsistentia absolute.

111. Aliud absolutum intra Deum, quod à terminacione humanitatis excludendum affirmabam, est subsistentia absoluta, cui Durandus in 3. & 1.q.2. a.n.7. ad 13. annente Capreolo ibid q.1. art. 3. tribuit immediatam terminacionem humanitatis in ratione subsistentie, ultra quam terminacionem alia aduenient ad personam Verbi in ratione personæ, duplicum namque uisionem supernaturalem distinguunt isti autores in humanitate. Nam cum natura Verbi proprie sub-sistens absolute, constituitque Deum subsistentem subsistentia omnibus personis communis. Alteram cum his quae sunt propria personæ in quantum persona, quæ in dimini non constituitur per subsistentiam, sed per esse ad aliud. Ita ut per aliud Deus dicatur subsistent, per ilud vero constitutatur in ratione suppositionis atque personæ. Subsistit enim per diuinitatem, est autem persona vel suppositionem per proprietatem rationis: Contra quæ accedit in personis creatis, quæ per idem sunt supposta atque personæ. Utramque ergo hanc uisionem esse admittendam probat Durandus,

quia quod unio ad Deitatem subsistentem sit ad mysterium Incarnationis necessaria, ex eo patet ut atq. n. 8. quod persona diuina non subsistit nisi per subsistentiam, vel ratione essentie. Atqui diuina persona terminat primò dependentiam humanitatis per id quo subsistit, qui hoc est per quod primo terminata dependentiam inexistens natura asumpsit. Igitur primo terminata humanitatem per subsistentiam absolutam quæ inest deitati. Quod autem præterea exigatur unio ad proprietatem Filii, sive ad personalitatem eius, quæ est forma relativa, probat Durandus n. 13. quæ ad uisionem personalem necessaria omnino est unio ad rationem formalem & completem diuini suppositionis sive diuinae personæ. Atqui ea ratio in diuinis est relativa, ut dictum est. Quare uisionem supernaturalem humanitatis ad subsistentiam Verbi & personis omnibus diuinis communem, addenda est alia supernaturalis unio ad proprietatem relatiuam Verbi diuini, secundum quam personalitas eius formaliter complevit.

Hanc sententiam recentiores graniter notant, nec immento. Nam ex abusu vocis, inuechit periculofam nonitatem, quod rem ipsam. Vocis abusus in eo est, quod diuinæ naturæ independentiam à subiecto, appellat subsistentiam absolute. At hoc factio humanitas Christi dici posset in se subsistere, quæ a ex se est independentis à subiecto. Scio plerosque Scholasticos, etiam recentiores, similiter loqui, & Deitati, prius ratione quam personalitatibus sive relatis proprietatis asseriunt, tribuere subsistentiam absolutam. Ita Suares l.4. de Trinit. c.11. & t.1. q. p.d. 11. l.3. Florantius lib.2. de Trinit. in Theoria titulo de personis in uiniculari. *S. carnum est & notat 2.2. Fons. latè 5. Metaph. c.8.q.5. f.7 & R. Regula 3. p.d. 49 & 50. & alij. Modus tamē ille loquendi, infrequentissimus est in Conciliis & Patribus, ut facetur Molina 1.p. q.29. art. 2. d.3. concl. 2. E contra vero nihil est in Conciliis & Patribus solemnis, quam esse tres in Deo subsistentias. Sic Synodus Constantinopol. Epist. ad Damatum Papam, tradit credendam necessariè esse diuinitatem uinam in tribus personis subsistentijs. Quod erat habetur in Epistola Sophronij, que extat in 6. Synodo actio. 11. & approbat acto. 13. Item in 5. Synodo collat. 8. can. 1. sub anathemate definita uinam esse Dei subsistentiam in tribus subsistentijs. Præterea Rufinus 1. histor. c.29. testatur in Concilio Alexandrino definitum esse dari in Deo uinam subsistentiam, & tres subsistentias. Id quod etiam diceret haber S. Athanasius, aut quisvis alius autor sermonis de Depara initio, ac dialogo contra Anomaos pag. 165. Et Pachal Dia- col. 1 de Spiritu sancto c.4. Quare non immerito dixisse vñdeor, per abusum vocis diuinam à subiecto independentiam appellari subsistentiam absolutam; cum vera subsistentia ratio, in ultima natura terminacione sit locanda: ea autem ultima terminatio Deitati à adueniat à proprietatibus relatis, non ipsi Deitati i se ipsa conueniat. Hic ergo vocis abusus, periculi materialiter Durando præbuit. Ex eius enim sententia, ut regè vidit Reda in 3. contron. 1. art. 3. & Val. 3. p.d. 1. q. 3. p. 1. aperte habetur, Patrem quoque & Spiritum sanctum, carnem esse factos. Ea siquidem communis subsistentia, quam Durandus carni copulatam admittit, omnibus sequentes personis communis est. At fides docet solum Verbum esse carnem factum, ut iam dicam: Illa itaque uinam prævia ad uisionem personalem, quam Durandus communis est, ut humanitas uirens ei quod dependentiam inexistens eius terminat, explodenda est. Nulla enim talis dependentia admitti potest præterquam à personalitate relativa vñmidō completere & terminante sicut inadæquatè Delatatem, ita adæquatè humanitatem.*

Sed

Sed sola Verbi subsistens.

112. Nam nihil in Deo esse relatum quod huma-
nus terminus prae subiectum Verbi, de fide
est. Solum quippe verbum est caro factum. Idque de
bet et exploratum apud Christianos nemine re-
fage. Dixit quidem S. Gregorius hom. in illud mi-
sericordie Iudas Sacerdotes & Leuitas ad Iohannem. [Inves-
tigatum quis potest quomodo corporatur Verbum,
quomodo iunimus & vivificator spiritus intra vicerum
mentis animatur.] Quia verba tacito S. Gregorij nomine
explicavit Rupertus l.3. de diuinis officiis. c.11. &
idcirco pagini criminationi, quasi dixisset Spiritum
factum fuisse incarnatum in B. Virginis vero. Sed
ridicula est calomnia, quam idem Rupert. l.1. in reg.
S. Benedicti refellit ut insultam & vanam, cum conteret
S. Gregorium agere de Spiritu vivificatore qui est ipsa
persona Verbi. Nam Verbum quoque spiritus est, &
quidem dans vitam mundo. Itaque ratum esto, solum
Verbum esse carnem factum. Meritoque ob hanc cau-
sum Gerlo 4.p. ferim. de Nativ. Dom. improbat im-
agens qualiter abs Luteris visas, quibus Deipara ex-
hibebatur, gessans in vtero totam Auguſtiniām Tri-
adem. Viam quoque abs se huiusmodi, imaginem ex
Francia altatam fecit Molanus lib.2. de imag. cap.4.
& mentio talem pictaram improbat tamquam dissen-
tientem fidei que solum Verbum docet incarnationem.
Pater autem & Spiritus sanctus, quanvis ad Verbi in-
carnationem fuit effectus & cooperatus, non sunt tamen
incarnati. Quid aliter dixit Dicitur in 3.d.1.q.2.n.6. vnam
quidem divinitatem personam non possit: incarnari ab
qua alia, & ideo Patrem quoque & Spiritum sanctum
incarnare Verbum, id est incarnationem fecisse: In-
carnari autem Verbi solius esse, seclusis alijs diuinis
personis.

Celeberrimus in eam rem est locus S. Dionysij l.
de Dio. non. c.1.p.1. vbi de coniunctione & discre-
tione intra Deum sive discitat. [Secundum nos, (in-
quit) ergo ex nobis integrè & vere substantiam
simpliciter substantiale Verbum, eaque & gessit &
perdidit quae sunt hominem ipsius assumptionis electa
a se precipua. His enim neque Pater, neque Spiritus
vita ratione communicari, nisi force quis afficeret benignitate
clementiaque, & communione voluntatis, atque in omni supereminentissima & ineffabilis opera-
tione divina, (quam homo pro nobis factus adiun-
ctus, innaturabilis profectus Deus & Dei Verbum,) illos quoque accessisse confortes. In hunc nos modum
divina & connectere & distinguere oratione stude-
mus, sicut divina ipsa & coniuncta profecto & dis-
cretiori.] Quid autem Patrem & Spiritum non com-
municare assumptioni humanitatis nisi secundum be-
nignissimam voluntatem, perinde est ac si dicieret, eos
concurrisse ad eam efficiences, producendo effectus
in omnem humanitatem ad Verbum, quia operationes ad
extra, cum sicut per omni potentiam a voluntate ap-
plicatas, sunt omnibus personis communes, tamen
non concursus terminando hypostaticè, & quasi in-
formatio humanitatem, quod fecit Verbum solum.
Laudatus hic Dionysius locus in 6. Synoda act. o.8. sub
item, cuiusque per hereticos Monothelitas ex princi-
picio diabolico facta tronacatio cum detestatione re-
feruntur. Anastafius quoque Sinaita eundem locum ex
Seueriano Gabalitano veritat. c. 16. & luculententer
toto. c.4. vbi expensis verbis illis, *Hoc neque Pater*
neque Spiritus sanctus vlla ratione comunicari, sic ex-
damat. [Erubescat Seuerus, & erubescat Diocorus, Ti-
motheus, & Eutyches. Erubescat Theodosius, & La-
cobus. Erubescat deciconis illa Antichristi cohors:
qui dicit, omnia que de Christo dicuntur, conuenire
in totam Trinitatem. Ecce Apostolicum illud vniuersi
Theoph. Raynaud. Christus.

orbis lumen Dionysius, disertè proficitur, eorum quæ
Christus in carne & per carnem gessit, vel assumptus,
Deum Patrem & Spiritum sanctum nullo pacto parti-
cipem factum esse: nisi forte quis assertat, (inquit,)
benignitate, clemencia, & communione voluntatis.
Solo, inquit, consilio, beneplacito & approbatione
Pater & Spiritus sanctus communicarunt de ratione
& modo incarnationis Christi: Secundum proprias
verò hypostases, nihil omnino participant de illis
quæ Verbum incarnatum ex Virgine assumptus.]

Quomodo plenitudo Deitatis, dicta in
Christo habitasse.

113. Videatur in contrarium esse Apostolus Coloss.
2. explicatissimi tradens, inhabitasse in Christo om-
nem plenitudinem diuinitatis corporaliter. Quibus enim
alijs verbis explicatiū tradere posset totius
sanctissima Trinitatis corporalem cum humanitate
nexum; Verum hic locus non uno modo expositus
est l.1. agendo contra Nestorianum, monstratique
realem illam ac solidam, nec vterius umbraticam to-
tius divinitatis in Christo inhabitationem, accipi posse
vel de mediatâ totius divinitatis, atque adeo etiam
Trinitatis existentia in humanitate immediate assumpta
per solum Verbum. Quæ est interpretatio Dionysij
Alexandrinij in Epist. contra Paulum Samotracenam ad
quæst. eius 7. vel de mediatâ, hoc est per Verbum
vnum facta: Deitatis tantum & absolutiorum attribu-
torum sapientia, potentia, bonitatis, ac ceterorum
existentia in Christo, ut latè prosequitur Anastasius
cap. 17. b. 17. & egregie apud eundem c. 16. Seuerianus
Episcopus Gabalitano sermone in hoc Apostoli
dictum. Praefatus enim Divinitatem esse supra omne,
& supra plenitudinem, cum non sit quanta, subdit.
[Quomodo igitur accipiemus omnem in Christo ple-
nitudinem? Et enim ipse etiam dixit: *quia solus non sum,*
sed Pater meus mecum est, et Spiritus Domini super me,
proper quod & uxuit me. Quid ergo dicemus; Num
plenitudo trium hypostasiōn, caro personaliter facta
est & habitat in nobis? Nam Verbum caro factum ap-
paruit in terra. Sed cum voluntate missione Patris &
Spiritus sancti operatione & obumbinatione, mysteri-
um Incarnationis peractum sit, propter in ipso di-
citur esse omnis plenitudo diuinitatis, cum omnibus
naturalibus proprietatis non personalibus; sed di-
uinæ Trinitatis naturæ communibus. Non enim in-
genita Patris persona, incarnata est: neque Spiritus
sancti procedens hypostasis, sed inseparabile Trinitatis
mysticum.] Sicut anterior huic loci pars, manifestè
attellatur veritati proposita, ita postrema verba non
vacant difficultate contra eam veritatem. Ideoque ne
Seuerianus & sibi ipsi hoc eodem loco, & veritati Ca-
tholica aduersetur, exponit enim Gretserus ibi de in-
carnatione totius Trinitatis in Filio ac per Filium. Sed
non est ea glossa necessaria, potestque aliter facilè tolli
difficultas, & apparet pugna remoueri. Seueriani
enim lensus non est quod inseparabile Trinitatis my-
sterium sit incarnatum, sed quod solum quidem Ver-
bum sit incarnatum, Pater ramen & Spiritus sanctus
ob personarum inseparabilitatem abesse ab humanita-
te assumpta nequerint, ideoque ipsi quoque in ea
habitarunt corporaliter, non subceptione, sed maiesta-
te, ut S. Augustinus scilicet dixit serm. 3. de temp. Incar-
natione enim est specialis titulus, quo Pater & Spiritus
sanctus, si per impossibile immensi non essent, adige-
rentur non abesse localiter ab humanitate Verbo con-
iuncta. Quod malè inficiunt Aliares 3. p. d. 20. & Ra-
da. in 3. contr. 1. art. 6. [Carnem enim Christi, (ut Au-
gustinus supra ait,) descretere non potuerunt, quando
in diuinis vnitate manserunt.] Item S. Leo terno.
17. de Passio. c. 1. [Non ergo abesse à Patre Filius, nec

à Filio Pater: & illa Deitas incommutabilis & inseparabilis Trinitas, nihil sui poterat à se habere discretum. Quamus enim suscep̄t̄ incarnationis dispensatio ad virginatum Dei filii propriè pertinet, sic tamen Pater non abiungebatur à Filio, quemadmodum eā non diuidebat à Verbo.] Sentum quem tradidit esse germanum Seueriani sensum declarant verba sequentia. Addit enim. [Sic & S. Legionius dixit, in Christo esse Patrem & Filium secundum communem voluntatem, vel secundum beneplacitum & approbationem: neque sicut Abraham & Isaac, & Iacob, ita & Pater & Filius & Spiritus sanctus locali circumscriptione & divisione tanquam tribus sedibus separantur & ceinguntur, quia Trinitatis misterium à se munro individualium est indiscretumque ac proflus individualium. Sed cum in adventu & apparitione Verbi, Filius qui & Verbum factus sit Christus, hoc est unitus, trium actio & concursus requiritur: nimirum unitus, unitus, & unitus, quae licet hypostaticè simul non vniunit, mutua tamen operatione coniunguntur.] Ex his ergo quæ à Seueriano sunt disputata perspicuum omnino est, quām locus Apostoli propositus, non labefactat Catholicam veritatem de solidis Verbi incarnatione.

Multò minus eam quauntur affinia quorundam Patrum testimonia, quibus dicitur totum Deum assumptissime humanitatem: Cuiusmodi est illud Chrysologiforme. [Homo redi ad Deum sic amat⁹ a Deo, & ad illius gloriam de iotum te qui se totum propter te, ad suam deduxit injuriam.] Hac enim de solo toto Filio, & de totalitate Deitatis, sive plenitudine Filio competente, sunt accipienda. Quia eadem ratione exponendum est illud S. Fulgentij lib. 3, ad Trasim. c. 7. [Plenus Deus, unitus humanitati.]

Identitas personarum in essentia, cohæret cum solidis Verbi incarnatione, contra Sabellianos.

114. Acrius pungit ratio, quæ pleroque hereticos abripuit in errore ducta ex identitate essentiae trium diuinarum personarum. Nam si eadem est Patri ac Filij, & Spiritus sancti essentia, ut fert Catholica doctrina, quomodo potuit Filius solus incarnari non incarnato Pater qui una res & una essentia sunt? Ad hunc scopolum alii sunt Sabelliani, Ariani Monophysiti. Et Sabelliani quidem hinc quoque praesidium petebant ad firmandum confusione personatum quam inuehebant. Et idcirco à Romanis, ut est in professione fidei Episcoporum Orientalium relata à Nicephoro lib. 3. c. 1. Patrīpassiani dicti sunt latē in Præxa, primō apud Latinos, erroris illius disseminatores, castigati à Terrulliano l. aduersus eundem Præxae totū.

Hic error uit̄ stabilita Triade personarum, quām isti perperā insiciabantur. Certum quippe est, Sabellianos eos ipsos sūisse, quos Latini (vnam olim S. Cyprianus epistola ad Iubajinum) vocarunt Patrīpassianos, quamus Pamphilus ibi eos distinguit. Sed quod dixi, traditur dissentē à S. Fulgentio l. contra ferm. Fafid. c. 11. Esto verissimum sit iam olim Præxam, ac etiam longè antea aliquos, tempore S. Ignatii ut ipse testatur epistola ad Philipenses, ex eodem fundamento, cui male postea innixus est Sabellius, confusione scilicet personarum, efficiuisse Patrem pauplum esse. Id ipsum in Noētio Sabellij magistro per Epigonum quendam decepto, iuxta Theodoretum lib. 3. heret. fabul. acriter refellit Hippolitus homilia contra Noētum, vbi Noēti argumenta pro Patre passo refutat sūisse tantum ex Scriptura loca, quib⁹ Dei unitas asseritur, at unitas essentia probè cohæret cum personarum multiplici-

tate. Itaque error de Patre incarnato & passo, atqđ ac Filio, perperā in Scripturis illis fundatur. Viger cum errorem potenter Prudentius in Apothecori rōto poēmate 1.

Arriani, male hinc infestī Catholicis,

115. Venio ad Arrianos, qui ex eo quod Verbum solum sit incarnatum, colligebant essentialem Patris ac Filii diversitatem. Nam si essent essentialet idem, impossibile censebant defugere incarnationem Patris æque ac Filii. Audi Fastidiorum Arrianum, eo sermone, quem S. Fulgentius confutauit, & eius refutatione pretermittitur. [Si Filius de quo Evangelista dicit, Verbum caro factum est, & habitans in nobis, obvelata paulisper diuinitatis potentia, thalamum virginis vteri folis ingens est; procul dubio separans à Patre & Spiritu sancto etiam ab uno nullatenus potuit Trinitas separari, quam constat omnino non dividiri, secundum ipsorum absurditatem. Ergo tota Trinitas carnem assumpsit, tota Trinitas passionum iniurias sensit, tota Trinitas in sepulchro iacuit, tota Trinitas infernos penetravit, tota Trinitas tercia die à mortuis resurrexit, tota Trinitas quadragesima die in celos ascendit. Et ad cuos dexteram tota Trinitas sedet? Vel quem Spiritum die Pentecostes tota Trinitas in Apostolis misit? aut cui Deo tota Trinitas in celo dicere potuit, Deus meus quare dereliquisti me? vel cui Patris tota Trinitas ait *Pater in manus tuas commendo spiritum meum?* Si possunt, edicant. Quod si dicere nequeunt, ipsi se propriis iaculis pertinunt, qui Trinitatem inseparabilem esse contendunt.]

Hanc blasphemiam convulunt sufficienter illa S. Fulgentij contra eum sermonem cap. 11. [Non tota Trinitas carnem assumpsit, nec tota Trinitas passionum iniurias sensit, neque tota Trinitas in sepulchro iacuit, neque tota Trinitas infernos penetravit; neque tota Trinitas tertio die à mortuis resurrexit? & si quæ sunt alia, quæ concinnantur in sacramento illo incarnationis, ad solidis Filij pertinent personam. Hac enim quæ Catholica veritatis Fastidiorum plena falsitatis, & peruersitatis obiceat, non nisi Sabellianis, id est Patri-passianis, possunt veraciter obiecī in quibus reuera illi conclusi atque conciūti deficiunt, qui sanctæ Trinitatis, sicut unam naturam, sic unam personam prædicare contendunt. Vbi cos (ia peruersitas conlēquenter ad hanc absurditatem præcipitas, ut nativitatem quidem diuinam nullatenus credant, nativitatem vero secundum carnem, nihilominus passionem ac mortem, resurrectionem quoque ab inferis, & ascensionem in celum, & omnia illa quæ in sacramento Incarnationis ad personam unius Filii pertinent, Patri conlēquenter assingent. Catholica vero Ecclesia dīmītū inspirata, tenens fidei veritatem, sicut nouit unam naturam sanctæ Trinitatis afferere, ita cautele sua tribuit univiciam personam.] Et mox c. 12. [Humanam natūram, id est carnem, rationalemque animam, non à tota Trinitate, sed à solo Filio credimus, confitemūtq; suscep̄tam. In unitatem quippe personæ non in unitatem naturæ, Deus virginitas carnem suscep̄t & animam: quia virgine persona Filij non est eadem, quia Patris est, aut Spiritus sancti. Unitas ergo persona, manente dumtaxat veriusque proprietate, substantie sicut in Christo persona non fecit duplicitem, sic humanae nature susceptionem, non fecit tantè Trinitati communem, Filio enim Dei, non sicut est vna communique cum Patre, & Spiritu sancto natura, sic & vna communique persona.] Disputat contra eundem errorem plenē, ac plenē egregie, idem Fulgentius ad questionem 2. Ferandi post med. & S. Augustinus serm. 3. de tempore.

Rescelinus.

Roscelinus, hinc Arrianizans, perstringitur.

116. Ad hunc errorum revoluebatur Clericus ille Gallus, quem S. Anselmus lib. de Incarnat. Verbi latè confitit, & l. 1. epist. 3. & 41 Roscelinum dictum esse confitit. Notari de eo alia in Syntaxi operum D. Anselmi p. 1. ad librum de incarnatione Verbi. Is ergo, ut licet Dini Anselmi c. 1. refertur, ex eo quod solus Filius esset incarnatus, infrebat tres Diuinæ personas esse unæ res; non transcendentaliter tantum, (quo pacto multi Scholastici ab ea locutione non abhoruerunt, vt S. Thomas 1. p. q. 3. art. 1. d. 3. & q. 3. 9. art. 3. ad 3. & dixerit iam olim Theodosius Abucara opusc. 2.) Sed eo plane modo quo tres Angeli ac tres homines, dicuntur unæ res. Hoc ille ex Verbi solus non item Patris ac Spiritus Sancti incarnatione colligebat, vt S. Anselmus inter prædicto libro c. 3. verbi illis. [Si (inquit) tres persona sunt una tantum res, & non sunt tres res, una quæ pro se separantur sicut tres Angeli, aut tres animæ; ita tamen ut voluntate & potentia omnino sint idem; ergo Pater, & Spiritus Sanctus, cum Filio incarnatus est. Nero filius etiam infrares. Puto quia sic rationevolatur secundum. Si una & eadem numero res, Deus est, & ipsa eadem est Pater, est & Filius: cum Filius sit incarnatus, quomodo non & Pater est incarnatus? Deo quippe & eadem re, non est vera similitudine affirmatio, & eius negatio: sed de alia re affirmare aliquid, & de alia idem ipsum negare, nihil prohibet. Non enim idem Petrus Apostolus est, & non est Apostolus. Sed est alio nomine idem ipse affirmetur Apostolus, & Simon non est Apostolus, non est vtraque vera enunciatio, sed vna harum falsa. Petrum autem esse Apostolum, & Stephanum non esse Apostolum, quoniam alius est Petrus, & alius est Stephanus, possibile est verum esse. Is ergo eadem numero, & non alia res est Pater, quam Filius, non est verum affirmari debet aliquid de Filio, & negari de Patre: aut affirmari debete de Patre, & Filio negari. Quidquid igitur est Pater, est & Filius, & quod dicitur de Filio, non debet negari de Patre. Est autem incarnatus Filius: Est ergo incarnatus quoque Pater.] Menorat hunc Roscelini errorum, eisdem quoque ævi scriptor Ivo Carnotensis epist. 7. quæ cum coagint de facilega renouatione erroris ab iuncti Sussione.

Errorum hunc Roscelini S. Anselmus libro illo de incarnatione Verbi c. 3. ostendit nisi ratiōnō fundamento, nec dumtaxat Patrem & Spiritus Sancti æquè ac Filii incarnationem inuicere, sed etiam totum Trinitatis mysterium entere. Si enim ex eo quod Pater & Filius sunt eadem una essentia ac eattens una res, sequitur Filius incarnatus Patrem quoque incarnari, igitur inferre similitudinem licet, Patrem esse Filium, quia duæ ille personæ sunt una res. Inferre inquam licet Patrem gigni & Filium generare. [Videtur ergo (concluſe S. Anselmus) quomodo destruantur fidēs nostra, secundum sensum eius, qui puras consequi, Patrem esse cum Filio incarnatum, si una, & non plures sunt res in Deo personæ plures. Si enim vera est hæc eius consequentiā, nō tolum hoc quod de Patre & Filio dixi; sed in omnibus tribus personis tanta sequetur confusio, ut quidquid de singulis propriè dicitur, de omnibus dicendum communiter sit. Quamobrem non erit, unde Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus procedens à Patre & Filio, sunt alij ab inuicem, sicut ostendit in Patre & Filio. Quare nec illa erit ibi relatio, quæ nullatenus ibi est, nisi secundum hoc quid alij sunt ab inuicem. Ergo nec plures erant personæ. Posito namque vnam rem esse tres personas: aut illud non sequitur quod dicit: aut omnia illa simili, quæ dixi, consequantur. Similis namque est in omnibus vis consequētia. Cur ergo pergit ad incarnationem, quasi ipsa sola

Theoph. Raynandi Christi.

faciat quæstiōnem, & non potius dicit, si tres persona sunt una res, non sunt tres persona.]

Quod autem Roscelinus inter diuinæ personas separationem aliquam, qualam inter tres homines & tres Angelos perspectam habemus, inducendam esse colligeret ex hoc mysterio, inde liquet eum germanum fuisse Arrianorum. Quare cadunt in Roscelinum quæ aduersus Arrianos similiter philosophantes discipiunt S. Fulgentius contra sermo. Fastidiosi. cap. 5. [Homines carnalibus sensibus dediti etiam ipsum Deum non possunt nisi carnaliter cogitare. Et existimant Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum sic posse ab invicem separari, sicut ab se homines separantur; qui sicut distinguuntur modo, & quantitate vniuersiisque corporis, necesse est ita discernantur & locis; tales autem dum in luto carnis animas volvunt, creatis phantasmatis suis, & granati pondere vanitatis, quanto magis in illatum rerum cogitatione versantur, quæ corporeis oculis corpoream ingerunt molem, tanto minus possunt ad intelligentiam concordare Deitatem. Nec attendunt à Domino Deo per sanctum Iohannem præcipi, ne de illo sic cogitare velimus, sicut de creaturis, quas ab eo factas nouimus: quia nec ipse sic cogitat, sicut nos homines cogitamus.]

*Monophysitæ perperam Catholicis infestæ,
ex Verbi solius incarnatione.*

117. Tandem Monophysitas, (qui & Acephali, ac Seneriani, propago Eutychis nequissima,) Anastasius c. 15. d. 17. in iuv. inducit dicentes, [Si duas in Christo naturas confiteamur, necessarium debet nos duas sanctissimæ Trinitatis naturas profiteri. Nam quæ quis tribuit Christo, vni ex sanctissima Trinitate, hæc toti Trinitati adscribenda est.] Hoc argumentum Monophysitarum, non est ex propriis. Nec fuit reuera cur id potius cōtra Catholicos à Monophysitis vrgeretur, quam à quibusvis aliis hereticis. Ut quid enim Monophysitæ ex duabus Christi naturis colligebant, si Filius incarnatus est, Patrem quoque & Spilitum sanctum incarnatum oportuisse videantur? Ita monstrant illa Fulgentij contra sermo. Fastid. c. 1. in fine, [Filius Dei nos misericorditer redempturus in eo rectè creditur solus assumptione, quia humanam naturam non ita suscepit, ut vna in eo fieret natura diuinata, & carnis. Neque enim in Christo hoc Deitas potuit esse, quod caro, quia vtraque natura retinet proprietatem suam; fieri non potuit, ut quilibet earum aut esse desineret, aut in alteram omnino prorsus abolitione transiret. Quod si fieret dignè diceretur à tota Trinitate carnem suscepit, quando carnem suam Filius in illam conuertet diuinitatem, quam ei cum Pátre & Spiritu sancto profitemur manere communem.] Sic igitur Monophysitæ, directè, & non ad hominem argumentando, ratiocinari poterant, consequenter ad suum errorem de vna Christi natura, eaque diuina. At quomodo, (vt ex Anastasio retuli,) Monophysita vrgerent Catholicos, quasi ex duarum Christi naturarum assertione, quereretur, incarnato Filio Patrem quoque incarnatum esse; hoc in quaenam nulla specie verisimilitudinis inferri potest. Quare videtur affirmandum Monophysitas Catholicos infestos fuisse, argumentando tantum ex communib; quia ipsi Monophysitæ difficultate se libabant, concedendo totum, & admittendo totam Trinitatem fuisse incarnatam, quod poterat illis necessarium dicitu videri, absorpta humanitate, (iuxta ipatos) & supposita conversione, naturæ humanae Christi, in diuinam.

Trisagij, per Fullonem Monophysitam adulteratio, fundata in hoc errore.

118. Ex hac su positione Monophysitarum, & admissa per eos totius sanctissime Trinitatis incarnatione, derivata est impia illa Petri Gnaphei Fulloni, Antiocheni Pseudopatriarchae, additio ad Trisagium, quod apud Isaiam delineatum, & ut ex antiquis tradit Baro, anno 446, a sanctis Angelis per tempus Constantinopolitanum recte motus exauditus in hæc verba, *Sanctus Deus, sanctus fortis, sanctus immortalis, misericere nobis,* impios ite hac clausula onerabat inò contaminabat & polluebat, qui paſſus pro nobis, misericere nobis. De quo damnato additamente legendus idem Baro, anno 483, & ex Antiquis S. Damascenus epist. de Trisagio, & varijs sanctissimi Praesoleis datis ad Petrum Fullonem de eo argumento epistolis, quæ extant super enī Greciæ ac Latinæ, ad calcem commentariorum Zonari monachij in canones Apostolorum. Ibi læpē legitur, fundamentum Gnaphei ad hanc nonne impiaſti fabricationem; nempe quod cūm Eucychianum redare tentaret, vñāque Christi naturam ex humanitate in Deitatem verla agnoscet, totam Trinitatem carnem factam, paſſamque adigebatur fateri. Ideoque Trisagio ad totam Trinitatem directo, appendicente illam adiunxit, quæ renoniationi Eucychianismi iam prostrati viam praestueret. Multa paucis complexus est Felix Papa III. epist. 2. contra Gnapheum, sic descripti progessum eius in erroribus. [Sicut te hæc fixa damnatio a me. Si c aliquid aliquando sicutem dixisti Trinitatem propter nos crucifixum, & non Christum: aliquando vero immortalem Spiritum, Manichæi secuti errorum: aliquando autem hæc fugiens, non orum sermonum pigooribus increpatus, Christum post immortalē Spiritum, passionem sustinuisse dixisti, sicut Paulus Samosatenus, & Nestorius, vñum filium diuidentes in dualitatem filiorum; & cum his putasti non immorandum, ad peiora venisti, vt hymni, quos Cherubim cum tremore, Trinitati incellanter emicunt, ad Trinitatem glorificandam non referantur, sed vt totus hymnus ad Filium deducatur; & confirmare volens sententiam velut cancrum serpentem, quam aduersus simplices extulisti, & hinc in omnium hæc vel laqueos præcipitatus es à veritate declinando, nec praedicando propter nos Christum Crucifixum Vnigenitum Dei Filium, qui in medio Patri & Sancti Spiritus glorificatur.] Hoc aut nihil esse dannabilius, & vñque ad fundamenta blasphemiarum pertingere. Rursus in epistola ad Zenonem Imperatorem. [Petrus, primogenitus Diaboli filius, & qui sancte Antiochenæ Ecclesiæ indignissime se ingressit, sanctamque Sedem Pontificatus Ignatii martyris poluit, qui Petri dextera Episcopus ordinatus est, Euſtathijus Confessoris ac Præsidentis trecentorum decem & octo Patrum, qui in Nicæa conuenierunt, aulus est dicere, non opotere Christum etiam Dei filium nominare secundum diuinam Salvatoris sanctiōnem, & traditionem diuinorum Scripturarum, Patrūmque expositionem; sed vñum de Trinitate, passionem pro nobis pertulisse in substantia Deitatis, iuxta Arij, & Apollinaris, Eunomijque blasphemiam, volens haec voce evanescere salutarem Domini incarnationem, secundum quām Christus & passionem subiit. Dicitur autem & vñus ex nobis, vt qui Abraham semen apprehendit. Augere quoque Deorum pluralitatem nütztur: quippe sensus eius, tres introducit Deos, vñum mortuum, & duos vivētes. Soluit etiam consubstantialis nomen, sacrâque abicit Synodos, Nicenam, Constantinopolitanam, & Chalcedonensem, sanctamque Mariam Virginem, nequaquam admittere deprehenditur. Si enim non ex ea incarnatum Verbum homo factum est, quæ necessitas Virginis &

quare ad eam' dixisset Gabrielem, quod ex te nascetur sanctum, vocabitur *Filius Dei*, & dabo illi Dominus Deus secundum David Patri eius. Post hæc autem omnia impia, & blasphemie sua præsumpta, & de præstationem Trisagie deprecationis eum illi addere voluit, *Qui eus noscitur es pro nobis, multa inconvenientia efficit, multumque a nobis & in Christo dilectis fratribus nostris, qui in Oriente sunt, & à venerabilis Acacio vestre regalis & a Deo amata civitatis, Archiepiscopo admonitus, converti noluit.*] Misla facio alia multa quæ ibidem habentur de impio illo Fullonis ad Trisagium additamenta.

Possit tamen alter concepi Trisagium, nempe vt non directum ad totam Trinitatem, sed tantum ad Filium, vt assertile Armenos à le facit, i. refert Nicon opusculum de erroribus eorumdem Armenorum. Et hoc paecto dubitari viderur posse, an ea additio Catholica esse queat, & pura sceleris. S. Damascenus tota epistola de Trisagio, lacè cam Trisagij ad solum Filium directionem impugnat, occasione Abbatis Anastasij, S. Euſtathij monasterio praefecti, qui ita sentiebat, & Ioannem Hierosolymitanum Anastasium sibi contentientem proferbat. At S. Damascenus de contraria sibi perpectissima Ioannis Hierosolymitani mente testatus, multis præterea prolatis Patribus, Trisagium ad totam Trinitatem referentibus, virginisque præseruit structuram diuini illius catici præcisæ ex tripli sanctificatione, omnino contendit non licere nisi communicare errori Petri Fullonis, additamentum illud aponere, Trisagium referendo ad solum Filium. Fauten tamen posse crucifixionis mentionem fieri in secunda sanctificatione, quæ ad Filium dirigitur, sic effrendo Trisagio. *Sanctus Deus Pater, sanctus fortis, Filius Dei incarnatus, & crucifixus in carne propter nos, sanctus immortalis Spiritus salutis noster Dominus Sabaoth, misericere nobis.* Theorianus quoque in legatione ad Armenos cam Trisagij ad Filium solum directionem, lacè improbat. Accedit quod nullus tot Praefulum, qui ad Petrum Fullonem literas dederunt, hanc Trisagij directionem ad solum Filium insinuauit vñquam, cum tamen ea ratio hominem vesanum & ciendis turbis retardandi, futura videbatur peropportuna. Senserunt ergo esse illicitum, & labo hæretica fordanum.

Additamentum Fullonis, valeret, si solum verbum spectaret.

118. Nihilominus supposita ea ad solum Filium directione, fas esse Trisagium adhibito illo additamento vñspare, præter Abbatem illum Anastasium, docuit Ephraemus Patriarcha Antiochenus apud Photium Cod. 128. pag. 774. Idem sensisse magnos Ecclesiæ Doctores tradit Generalis Armeniorum apud Theorianum in legatione, verbis illis. [Magnorum Ecclesiæ Doctorum auctoritatem intenuntur, quæ soli Filio hymnum illum Trisagij attribuere videntur. Ac sapientem illas equidem considerans, admodum anxius habet: adeoque arbitror, eius appendicis auctores, illis petitoris auctoritatibus, cam fecisse; nōque docuisse, quoties de sancta Trinitate diuinum illum hymnum canimus, nullam faciendam appendicem at quoties cum de Filio dumtaxat pronuntiamus, interdum quidem addendum, qui crucifixus est propter nos; interdum vero, qui resuscitatus est: vel illud, qui assumptus est sursum: nimisq; ut pro tempore mysterij, apta quoque subiectiatur appendix: & illam vocem, *Deus, & alteram, fortis, & terram, immortalis*; de solo propter nos crucifixo, deque mortuis suscitato, & sursum assumpto Christo Deo nostro, intelligamus.] Profert autem pro hoc vñli Armeniorum è sanctis Patribus Athanasium, Epiphanius, & Chrysostomum. Et quanquam Theorianus, eos non æquè trahit ad sensum oppositum; id quod

mo Generalis ipse, Theoriano annuens non diffite-
muntamen nihil reverentia eo vnu occurrit quod repre-
sentationem meritor, hæresimque redoleat. Itaque
quoniam non invitus do, Trisagium si mentem au-
ducum, (hoc est Seraphorum,) spectes, ad Trinitati-
um totam referi id quod coniectura ex D. Damas-
cino proposita & adducta ab eo Patres suadent; quo-
minus tamen ad Filium solum referi possit, eamque
additione quod qua agimus absque noxa subite querat,
nihil esse video quod impedit. Posset tamen eaque di-
agi ad solum Patrem, vel ad solum Spiritum sanctum
& additione alterius conferentia ex propria, locupletari,
vicomque de hoc sentiat Generalis Armeniorum
vnu negare ita licet, recte tamen contendens ne-
quogam vnum id ferre.

*Mundationes Patrum, ad solius Verbi Incarna-
tione, sua essentia & altiarum personarum
dissimilatatem monstrandam.*

119. Quocirca (concludam enim cum Fulgentio
d. q. 1. Fernandi) [quia inseparabilis est operatio Tri-
nitatis, seculum formam quam Unigenitus Deus ac-
cepit, nota Trinitas fecit, quam tamen certum est à to-
ta Trinitate factam, sed ad solam Dei filii pertinet
personam. Neque enim sicut est in ea totius Trinitatis
ipsa operatio, sic in ea Trinitatis innenitur communis
acceptio. Et enim proprietas personalis, quia non ipse
Pater est qui filius, nec Spiritus sanctus est, aut ipse
Pater, aut filius, ostendit aliquid à Patre, & Filio &
Spiritu sancto factum, quod tamen à Filio innenatur
acceptum. Cuus exemplum rei in creaturis non po-
tentiatur, quia excepta Trinitate, que vnu est na-
turaliter vnu Deus, nulla natura est, que in se tres in-
separabiles possit habere personas.] Verè id quidem
stetit sit de exemplo exquisitè rem monstrante.
Tale quippe nullum est in rebus creatis. Aliquamque
tamen manuductionem è nonnullis exemplis huma-
nis adhibet ad hoc institutum plerique Pares.

S. Fulgentius ibidem, virum exemplo carnis & ani-
me, que duo sunt naturæ, tamen si dividatur ad vni-
cam hominis personam pertinentes, quarum utraque
communi opere aliquid facit vni duxata carni tribu-
bitur, & ab ea sola acceptum. Nam sola caro nutrita
& cœcili admotus cibo, quem tamen caro simul &
anima communii velut impensa & studio collato,
cari adiungunt. Et vice versa cum anima lectionis
publio significatur, & anima & caro simul operantur,
sola tamen anima lectione per carnis oculos facta re-
ficitur. Alibi hic ipse Pater exemplum adhibet Verbi
probati quo spirituale Verbum quasi corporatur: &
quoniam simili sit à memoria, cogitatione, & voluntate,
sola tamen cogitatione id est à solo interiori Verbo
suscepit. Lecanorani, tractans Analogiam verbi
noli scripsi cum Verbo incarnato.

S. Augustinus ferm. 5. de temp. tria alia ex-
empla profert, que non erit inutile articuisse, [dicit mali
hereticus, ergo si vnum sunt, omnes sunt incarnati,
non ad solum Christum pertinet caro. Nempe aliud
est anima, aliud ratio, & tamen in anima est ratio, &
vna etiam anima. Sed aliud anima agit, aliud rationis anima
vni, ratio sapit. Et ad animam pertinet vita, ad ratio-
nem pertinet sapientia. Et cum vnum sint, anima sola
suscepit vitam, ratio sola suscepit sapientiam, & tamen
ne anima sine ratione, nec ratio sine anima. Sic & Pa-
ter & filius, licet vnum sint, & vnu Deus sit, ad
Christum solum pertinet caro, sicut ad solam ratio-
nem pertinet sapientia, licet non recedat ab anima. Ec-
ce aliud, in Sole, calor & splendor in uno radio sunt, sed
calor existet, splendor illuminat: aliud suscepit calo-
rem, aliud splendor. Et licet calor & splendor ab inqui-
sum non queant separari, suscepit splendor illuminan-

Cur Verbum potius, humanitatem assumpserit.

120. Sic constituta Catholica veritate de humani-
tate assumpta de facto per solam Verbi personam, illud
statim subiicit dubium, cur Verbum potius quam
Pater aut Spiritus sanctus, humanitatem assumplerit.
Verum id si exactè de eo pronunciandum sit, ex me-
ra Dei voluntate profectum est Nobis enim & Deo
ad offensam illata reparationem, perinde suscepit incar-
nari alia quacunque augustiniana Trinitatis per-
sonam, ut infra dicam agens de fine Christi. Quid ergo
Verbum potius incarnatum sit, quam Pater aut Spi-
ritus sanctus, ex merito Dei arbitrio accidit. Tantum
congruentia quedam non incommode proferi pos-
sunt, quibus rationabilis semper Dei voluntas, ad filij
potius quam viiis alterius personæ humanationem de-
terminata monstratur. Nec plus probant, quacunque
que in hanc rem differunt cum Scholasticis omnibus Patres.
Ex Scholasticis quidem S. Thomas 3. p. q. 3. art. 8. &
l. 4. contra gentes c. 42. & plerique apud Cartul. in 3.
d. 1. q. 3. Item Gulielmus Paris. l. cur Deus homo c. 8. &
Turrecremata in qq. Euang. ad Dominicam primam
aduentus artic. 3. Ex Patribus vero Bernardus hom. 1.
de aduentu. Richardus Victor. l. de incar. ad S. Bernar-
dum à c. 9. Anastas. c. 16. & 17. in fine ex antiquo quo-
dam Patre. Innoc. III. serm. 1. de aduentu. Anselmus lib.
de Incar. Verbi c. 4. & l. 2. cur Deus homo c. 9. Vbi ratio-
nes priore loco pleniè expressas compendio sic repræ-
sentant. [Si qualibet alia persona incarnetur, etunt duo
filii in Trinitate, filius scilicet Dei, qui & ante incarnationem filius
erit Virginis: & erit in personis, que semper æquales
esse debent, inaequalitas secundum dignitatē nativita-
tū, digniore namque nativitatē habebit natus ex Deo,
quam natus ex Virgine. Item, si Pater fuerit incarnatus,
erit duo nepotes in Trinitate: qui Pater erit nepos pa-
rentum Virginis, quia Filij eius erit Filius: Que omnia in-
convenientia sunt, nec in incarnatione Verbi contingunt.
Est & aliud, cur magis conueniat incarnari Filio, quam
aliis personis: quia conuenientius sonat, filium suppli-

care Patri, quām alias personam alij. Item homo, pro quo erat oratus, & Diabolus, quem erat expugnatus, ambo falsam similitudinem Dei per propriam voluntatem präsumperant, vnde quasi specialius aduersus personam Filii peccauerant, qui vera Patris similitudo creditor. Illi itaque, cui specialius similitudo creditur. [Optime item Sanctus Leo serm. 12. de Passio, c. 2. In hoc ineffabili vnitate Trinitatis, cuius in omnibus communia sunt opera atque iudicium, reparacionem humani generis, proprii Filii persona suscepit: ut quoniam ipse est, per quem omnia facta sunt, & sine quo factum est nihil, quippe plenum de limo terreni hominum, flatu vitæ rationalis animauit, idem natum ab æternitatis arce deiectam, amissæ restituueret dignitati, & cuius erat conditor, esset etiam reformato: sic consilium suum dirigens in effectum, ut ad dominationem Diaboli defruendam, magis vteretur iustitia rationis quam potestate virtutis.]

In eandem sententiam concinnè omnino Philosophatur Iobius l. 1. de œconomia, c. 1. compendio exhibitus à Photio art. 222. His Verbis. [Quando Filius Verbum est, & homo Verbo atque imagine Dei olim coherestatus, hisce postea exedit, comparatusque est iumentis insipientibus, & similis factus est ipsi: proprie nimirum Verbum ad eos, qui in irrationabilitatem lapsi erant, accessit, ruinam nostram reparans, ac nos in pristinam dignitatem postlimonio renovans. Verbum enim, (inquit) caro factum est, (id est nostræ natum in irrationabilitatem prolapsum, & nihil iam intelligentiæ habentem, sed totam ad ea, qua carnis sunt, inclinatum, asumpsit;) & habitauit in nobis. Nam hanc etiam ob causam, ut virgineros recens sinus egressum Verbum, excepti praesepit, brutorum mensa, bobus atque asinis alimentum praebens. Bobus quidem, quod puri cum sint, veteris populi Israëlis symbolum præferant: asinis vero, quod ob impuritatem, gentium carum præferant: quos virisque iam opere atque opinionibus in irrationabilitatem illapseros, Verbum renouauit.] Pluribus hunc Verbi aduentum ad tollendam hominis irrationabilitatem profecit sequentibus eiusdem libri capiibus Iobius, articulique præclarè eandem rationem S. Athanasius orat. in dictum illud Christi, omnia mihi tradita sunt. Sic enim loquitur. [Dedit Verbo Pater hominem, ut ipsum Verbum caro fieret, canemque asumptam in omnibus instauraret. Tradita enim sunt illi, ut medico qui sanaret mortuum serpentis: & ut vita, qui excitarer mortuum; & ut luci, quo illuminaret tenebras: & ut ratione, qui redintegraret vim rationalem. Postquam igitur illi tradita sunt omnia, & factus est homo, correcta sunt omnia, & perfecta.] Eleganter in hanc rem disserit Iohannes Geometra Lucæ 1. ad v. 37. descriptus in Catena Corderij. Profet pleraque huiusmodi ex gravissimis Patribus, Heribertus Rosiedius tabula 1. pro Baronio, refellens Coquinarium Theologum de Rethore Consulem è Caluini hara, qui illam quam protulimus Iobi ratiocinationem, lusum ac iocos in re serua, nomine non erubuerat.

Verbum per Incarnationem, non est mutatum.

121. Verum hæc facilia sunt. Illud potius ex dictis eruendum videtur, ex modo quo dictum est substantiam Verbi se habuisse ad humanitatem, perspicuum liquere, Verbum citra ullam sui mutationem ac imperfectionem assumptissime humanitatem, ac proinde argumenta contra Incarnationis possibiliterum petita ex parte mutationem & imperfectionis Verbo advenit, inaniam esse. Verbum enim ut ex hac tenus dictis liquet, non se habet ad humanitatem ut forma actuans humanitatem, qua ratione mutatur; sed se habet ad

eam ut terminus, extrinsecus perficiens & compleans naturam humanam, nullo sibi edacentente intrinsecos, quo aliter se habeat quām prius, quod unum est mutari. Omnino vero exhibandi sunt nonnulli, quos Ocham refert in Centilogio concl. 12. ad 1. affirmantes, Verbum in Incarnatione esse mutatum, et quod conferent nihil esse incommodi admittere in ea Deum mutationem non incidentem imperfectionem, cuiusmodi aiebant esse mutationem ex assumptione alicuius naturæ in vnitatem diuinæ suppositi aut mutationem ex naturæ sic assumptionæ dimissione. Quod si virges ex ea doctrina sequi Verbum esse in potentia ad aliquid habendum, respondebant, id non modò esse possibile, sed etiam necessariò admitti oportere, cum constet, Deum ante mundi creationem fuisse in potentia ad habendum seruum, quem tunc nullum habuit, ad eum poteat est, producto iam mundo. Hos duos exhibilos esse, quia tametsi fortassis quodam rem ipsam non discrepant à veritate, tamen modus loquendi est intolerabilis. Quis enim sobrium, Deo contestante se non mutari, & non esse Deum sicut hominem ut mutetur, impingat mentionem?

122. Mutatio vero, quam à Christianis in Deum inuestiam blaterabat Celsus Epicurus ex eo quod, dicit Deum de cœlis descendisse, indigna est, que refellatur. Multis eam rejecit, qui eam revulsi Origenes l. 4. contra Celsum fore initio, & ante medium, usque in libro quinti. Sed non est longa constitutio tantæ imperioris opis. Nemo enim Christianorum, descendisse Deum de cœlis localiter, vñquam est imaginatus. Sed qui sapient, descensum intelligunt condescensionem. Item egregie exprefit S. Athanasius in calce orationis contra gregales Sabellii si corum, obiectioem referens. [Alias item nobis controvexas existant, & iudæorum blasphemias inferunt, irridentes mysterium emissionis & incarnationis Verbi. Nam si emititur, (inquit,) & descendit, non est cum eo qui ipsu[m] emitit; neque ei qui eum manet, cohæret.] En hereticorum aduersus hoc mysterium, absonas voces. equitor carum depulso per B. Athanasium. [Dilcant igitur sursum illud, & in alio esse, non corporaliter donatax audientium, sed noua ratione intelligendum esse. Quoniam illud dicatum, quod fortius sublimis super omnes gentes, & illud item, Exaltabo te Domine Ruris & illud, Laudabilis & juveneritatus in sæculis, non in loco quipia & sublimi Dominum constitutum, neque Dominū ab hominibus euchi describant, aut ab aliis, qui eum laudibus extollunt, sursum extolli sed maiestatem inuisibilis Deitatis, sublimitatem vocant. Et is qui dicit, Cœlum cœli Domino, terram autem dedit filius hominum, non pro loco domicilijs cœlum adsortitur Domino, & hominibus terram; sed excellenter Dei, magnificenter, oculis subiect. Cum igitur maiestas & magnificencia in Deo, supercedeat quiddam nominatur: id quod huic contrarium est, humilierrimum datur, & in terris versari; facilimè competit, descensus Verbi, inclinationem esse ex incorporali maiestate ad vilitatem corporis, cum seipsum dediderit in corporalem speciem, humani generis amore. Ne igitur corporales istæ voces, hoc est descensio, & emissio, ad inficiandam eam incarnationem producantur, quoniam localiter neque descendit Deus neque emititur: sed audiunt Apostolum id negotij & eiusmodi comparationes metaphora que explicant: Non rapinam arbitrius est, esse aequaliter Deo, sed seipsum exinanitus formam servii accipere, in similitudinem hominum factus. Hoc enim est descendere, hoc est emitti, indui, in amiculū vilius, quam pro ipsius dignitate. Descensus item, humanae speciei superinductio atq[ue] inuestatio est, secundum Patris voluntatem instituta. Quod si loco & corpore Verbum non circumscribitur, non acceleretur ab incorporali Patre ob corporis sui attemperamentum: nam excepit

cepit eum volentem corpus, quatenus idonea est humana natura Deum suscipere: manet nihilominus in sua ipsius natura que ante Incarnationem fuit. Quamobrem descendens ē celo, non fuit digressio ē cœlo: neque item emissio ē celo, segregatio à Patre.]

Non sicut ergo in Deo transmutatio, nec viceversa obmutatio propter incarnationem Verbi, quia nihil in se intrinsecum suscepit, nec factum est forma alterius, cum antenon esset, sed merè extrinsecus haberet ad humanitatem assumptam quod Verbi mutatio non plene excludit. An vero habuerit Verbum in hoc mystico rationem partis, indequā in illud imperfectione aliquis aut mutatio sit derivata, dicam plenius, quoniam de composite per Incarnationem fabrefacto. Nunc fatis est dicere, posse Verbum, si lubeat, nominari illius compotis partem, sumpto partis nomine pro quoquam pertinente ad alius compotis constitutioem, etiam tamen ab illo ordine & naturali ad eam constitutionem habitadine quo pacto varias circa hoc lites de vocibus, bone conciliat Gilius l. 2. tract. 4. c. 11. n. 8. At ex tali participatione Verbo tubata, nullum Verbo dederis illinitur, nulla vel imperfectione vel mutatio refundatur.

Quia in idonea ratione aliqui, mutationem Verbi ex Incarnatione, sunt amoliti.

11. Aliam viam mutationis à Verbo in hac re amolendam initit Valent. 3. p. 1. p. 2. ad 2. d. censidecirca Verbum per humanitatis assumptionem non esse mutatum quia ante assumptionem, habebat eminentem ac perfectionem humanitatis, quatenus potest eum producere, & ab aliis ea facere, quicquid illa tantum causa pure & efficiens vel co-efficiens posset facere. At res mutari censeantur, iuxta hunc. Autorem non est, ut res de novo sit aliquid, quod prius aliquo modo non erat, sed necesse est, ut res sit, vel acquisiat aliquid, quod neque in se neque in aliqua perfectione ementio pre habeat; prout indequā ad quod fuerit in potentia passiva simpliciter, quia motus seu mutationis est ens in potentia simpliciter. Vnde res que aliquo praestantiō modo, tempe eminenter, aliquid producunt, non mutatur proprie, si illud postea acquisit formaliter, quia non simpliciter & absoluē, prius eo crebat. Quia igitur Verbum diuinum ante humanitatis assumptionem, habebat eminentem natum humanam secundum id quod est in illa perfectio, non autem imperfectione, idcirco iuxta autem, cum quo agimus, Verbum assumendum humanitatem non est mutatum, quia per assumptionem non se habuit simpliciter & absoluē aliter quam prius. Idque putat Valentini volumen S. Cyrillum in Epistola Synodali Concilij Eusebini ad Nestorium, cum dixit, modum vniuersi Verbi carnem humanitatem, non esse intelligentem secundum assumptionem coniunctionis, quasi videlicet aliquid Verbo apollitum & adiunctum sit quo prius omni modo caruerit, ac proinde cuius accessione sit mutatum; habebat enim eminenter omnem humanitatis perfectionem, relectis in imperfectionibus.

Hec ratio mutationis à Verbo remouendi in incarnatione, non est idonea. Habere namque formaliter, quod prius formaliter non habebat, sufficit ad veram & propriam mutationem, qua scilicet sit actus entis in potentia, quia reuera subiectum, quod ante formaliter ceteras formas, quam eminenter continebat, suscepit de non actu formalem ad quem erat in potentia, ac proinde mutatur. Quis enim negaret, Solem fose mandum, si calor quem eminenter continet, adueniret illi formaliter? Aut quis negaret, Constatum Vorstium atheistorum nostri cui signiferum inuexisse in Deum mutationem, cum nouis illi voluntates accedere dixit, quas pre habebat iam ex exteritate eminenter? Om-

nes sanè Theologi, aduentias illas formas beatam Dei identitatem & stabilitatem temperaturas procul ablegant, nec consentane manere posse indemnem Dei, immutabilitatem, ob antecessionem illam eminentiam. Idem manifestè habetur ex clade simplicitatis per quaque formae nouæ inductionem. Eius enim accessu intrinsecu exurgit unum ē pluribus adunatis compactum; quæ est compositionis notio & simplicitatis excludit. At quod intrinsecu recipit formam, cuius aduentus definit esse simplex intrinsecu, quale ante erat, non potest non esse mutatum. Quare immutabilitas Verbi non potest sarta manere, nisi abiecta noua hac mutationis notione, teneatur ratio eam explicandi, & à Verbo remouendi, quam proposuimus.

Falsa alia Verbi ob Incarnationem imperfectione reiecta.

124. Alia Verbi ex Incarnatione imperfectione, à quibuldam hereticis, (hanc dubiè Ariani) inuicta, nec commemoratione quidem digna videtur. Memorat tamen eam, & refutat Anastasius lib. 1. in hexameron, verbis illis, post aptatam ad Christum locis procreationem ex Dei imperio. [Accuratè (inquit) & exactè examina, quemadmodū cum superioris dixisset; In principio fecit Deus calum & terram. Hic non dixit, Et fecit Deus lucem, sed & dixit Deus fiat lux, vt discas diceretiam creationis & generationis, & vt hereticorum voces comprimas; qui dicunt Deum Verbum, nolentem & inuictam suscepisse incarnationem: & propterea quod iussum paternum non posset recusare, vt qui Patrem amaret; innitus tamen, & ut qui nollet repugnare, humanam subiectum naturam. Propter hoc ergo & propter eiusmodi vicia, non dixit, Et fecit lucem, sed fiat lux. Id enim quod sit, non habet forsanconvenientiam cum effectu ad quem traducitur, vt quod cum efficiente minimè conveniat: non sic autem se habet generatio. Nam quæ generantur, collatantur cum generatione, alterumque est alteri genitum & acceptum, simulque exultant & pertinet perfectionem; Quomodo etiam videmus factus exilientes in materiali vteri, & festinare ut eximantur; & in plantis, ramis, foliis, flores, fructus lubenter cielere. Dixit ergo facta est lux; non autem fecit lucem; vt per illud, facta est, intelligas voluntarium propriumque & latitudinem Verbi cum Patre beneplacitum in incarnatione, non autem Verbum carnem subiectum coactum & necessitate adductum; inductus à Verbo, facta est. Quem etiam videns Pater sic carnem gestante, latetans est; Et idcirco dicitur, Et vidit quod est bona. Hoc quid erat cur dicereatur, si omnia quæ fecit Deus sunt valde bona.] Itaque exhibandos decernit Anastasius hos spurcos hereticos qui fabulabantur blasphemantes Verbum grauata venisse ad carnis assumptionem ob indignitatem & vilitatem humanæ naturæ. Non est opus, vel fuisus vel fortius, errorem adē infusum depellere. [Nec iniuria est, (vt eorum calumniam retundam verbis autoris libri de operibus Christi. Card. serm. de baptismo Christi,) sed gratia Dei, si quod minus videtur, digniori iungatur; cum inferior natura contumeliam probrumque peccati non contrahat: nec est minoratio maiestatis, profectio paupertatis, nec altitudinem Dei in aliquo humilitas dispensatoria de honestar.]

An soli Verbo agenda gratia ob Incarnationem.

125. Eunomius referente Nysseno orat. 11. (verius 12.) contra eum, ex constituta humanitatis terminatio per solum Verbum quod inde mutari supponeret, inferebat, soli Verbo non Patri gratias à nobis debet

debet ob Incarnationem. Eum sic refellit Nyssenus.
 [Si ob eam causam] Patrem Filio maiorem autumant,
 quia verus Deus est : eadem ratione Patre maior Filius
 concedatur, quia hic quidem vera lux, ille non sic co-
 gnominatur. Sed haec quidem lux, inquit, qua sunt hu-
 manitatis, operata est, illa vero ad talen gratiam infi-
 cia & otiosum mansit. Nouis prelationis sue prae-
 rogativa modus. Quod otiosum fuit ad benevolentiam
 in genus humanum, eo qui operatus est, operius
 iudicant. Sed neque est, neque erit vnoquam inter
 Christianos notio, per quam prastrutur non omne
 bonum, quod quidem est eiusmodi, ex Patre causam
 habere. Bonorum autem nostrorum caput, ad vitam
 redditio apud prudentes & recte sentientes creditur.
 Haec autem per Domini economiam, sue incarna-
 tionem, optimè perfecta est & adimplita, Patre inter-
 rim non otioso & inefficace, (sicut hereticis copide con-
 tendit,) tempore economia sue dispensatio, apud
 se manente. Non enim hoc demonstrat, qui dixit, qui
 misit me, mecum est ; & Pater in me manens, haec opera
 facit. Quomodo igitur heresis, gratiam que nostri
 causa facta est, soli Filio attribuens, gratiarum actionis
 pro collatis in nos beneficijs, Patrem facit exortem?
 Solis enim benefactoribus, gratiarum actionis retrati-
 butione naturali ratione debetur. Qui autem ad confe-
 rendendum beneficium est impotens, extra numerum est
 eorum cui gratia pro dato beneficio aguntur. Vides ut
 per omnia, ipsis in contrarium cedit blasphemie scopus
 aduersus virginem, cum ex consequentia in Pa-
 trem transeat. Ac mihi videtur, ex necessitate quid tale
 contingere. Si enim qui honorificat Filium, honorificat
 & Patrem, secundum diuinum effatum : perpicuum;
 quod contrarium aduersus Filium studium, ad Patrem
 habet relationem. Ego autem dico, oportere his qui
 simplicius de cruce & resurrectione praconium acce-
 perunt, & qualis grati animi significationis erga Filium
 & Patrem, eandem gratiam fundamenti fieri : praefixa
 cum Filiis, Patris voluntatem perficerit, quæ
 quidem est, omnes homines saluos fieri, sicut ait Apo-
 stolus. Similiter in hac gratia, & Patrem, & Filium ho-
 nore afficere, quia salus nobis facta non fuisset, nisi bo-
 na voluntas Patris per virtutem ipsius, ad operationem
 ad nos processisset. Virtutem autem Patris Filium esse,
 ex scriptis didicimus.] Nihil est neccesse, errorum per
 se manifestum, conuelere pluribus.

*Quid potuerit humanitatem assumere, de poten-
 tia absoluta. Non Deitas.*

125. Sic expedita terminatione humanitatis per
 Verbum, quod attinet ad illud quod re ipsa factum est,
 sequitur ut eandem terminationem exponamus, atten-
 dendo potentiam absolutam. Ut vero eadem vestigia
 relegamus, statendum imprimis est, terminum hu-
 manitatis extrinsecum non potuisse esse aliquid diuinum
 absolutum; atque adeo neque naturam diuinam,
 neque substantiam eius absolutum, potuisse vila vi
 assumere humanitatem, eamque hypotheticè terminare.
 De natura res videtur clara. Natura enim diuina in
 ratione substantiae est incompleta & idecirco postular
 completi per tres substantias relativas, constitutas
 personarum, tāquam per terminum suum ad aquatum.
 Quod autem est substantialiter incompletum, non
 potest substantialiter completere alterum in ratione sub-
 stancialis. Impossibile igitur est, naturam diuinam ter-
 minare substantialiter humanitatem, alioquin dare quod
 nō haberet. Vide etiā id negare D. Thom. 3. p. q. 3.
 art. 3. quandoquidem proposta questione virum ab-
 stracta personalitate per intellectum, naturam diuinam
 possit assumere, respondet affirmativè. Reuteramen
 S. Thomas alia omnia cogitauit, tantumque intendit,
 quod si fingeremus Deitatem unica personalitate ter-
 minari, & caretere personalitatibus relatiis, qualis

sibi eam fingunt Iudei, intelligentiam fore in ea vim
 terminandi hypostaticè humanitatem, quod per se ei-
 uident est. Nos autem duntaxat negamus, diuinam
 naturam præcisa quacunque substantia personalis, esse
 terminativam humanitatis, quod D. Thomas plane
 videbat agnoscer, cum ait, esse terminum assumptionis
 non conuenient natura diuina, ut natura est, sed id
 tantum in naturam cadere ratione personæ. Ita habe-
 tur 3. p. q. 3. art. 2. *in corpore.* & ad 2. & q. 4. art. 5. ad r.
 Et siue communis sententia Doctorum, quam recte
 contra quodam sui sui Doctores statuit Gilbebertus
 serm. 8. in Cant. Nec video quam solide eam naturam
 cum natura diuina unionem immediatam, spectata
 potentia absoluta, inuexerit denuò Præpositus q. 3. à
 num. 11.

At quoad substantiam absolutam, reclamant per-
 multi, quibus omnino videtur verum, substantiam
 absolutorum, cum sit, vera substantia diuina, posse fun-
 gi munere substantia creata, eamque suppleri. Ita
 Suar. t. 1. v. p. d. 13. d. 1. concl. 2. Pefantius, 3. p. q. 3. art. 3.
 disp. 1. Ragusa ibid. disp. 50. §. 1. Rada in 3. controv. 2.
 art. 3. Fioran. l. 2. de Trinitate in Theoria §. de personis
 in vniuersum & not. 21. & Val. 3. p. d. 143. p. 5. [Dum
 modo, (inquit) non intelligatur essentia diuina posse
 assumere, etiam naturam per aliquam substantiam
 absolutam, quam habeat medianam inter substantiam,
 sue existentiam per se suam essentiale, & substantias
 relatives personales, sed per hanc ipsam essentiale
 rem suam substantiam, sue existentiam per se. Sed
 haec limitatio videtur superuacanea. Quotquot enim
 admittunt substantiam absolutam, eo nomine aliud
 non intelligunt, quam essentiale existentiam per se
 Deitatis, nec inter hanc per se existentiam est nō esse,
 ac personales substantias, medianam quamplam sub-
 stantiam singulare. Et quod Caietano, 3. p. q. 3. art. 3. illud
 signum tribuit Valentia, non placet: cum Caietanus
 & eo loco, & alijs quibus diuinam substantiam
 absolutam stabilis utr. 1. p. q. 3. art. 3. & q. 3. 9. art. 4. nihil
 habeat ex quo liqueat eius sententiam ad sensum illum
 falsum esse trahendam, sed omnia, quæ tradit comode
 possint in eo ipso sensu accipi, quem Valentia admittit
 præter recentiores allegatos, & aliquos, quos ijdem
 proferunt, in quibus Scotus, Durandus, Ochamus, Ga-
 briel, Almainus, aliquæ annumerato non male inter
 eos Richardo qui in 1. d. 2. art. 1. q. 1. explesè negat
 substantiam absolutam. Nihilominus enim in 3. d. 1.
 art. 1. q. 2. agnosci humanitatem fusile terminabilem
 per esse absolutum diuinæ existentiaz, quod vnum
 contendunt reliqui.

Nec substantia absoluta.

126. Mihi ea sententia falsa videtur, nec nisi ex spu-
 rio nomine substantia absoluta profecta. Substantia
 enim absoluta, per quendam vocabuli abusum di-
 cta est, per se existentia essentialis, hoc est diuina na-
 turæ independens à subiecto, cuiusque distinctio con-
 tra accidentia. At hæc perfectio diuinæ naturæ, impro-
 priissime vocatur substantia: sic enim in humanita-
 te assumpta esset agnoscenda substantia creata,
 cum certum sit humanitatem Christi esse indepen-
 dentem à subiecto, nec esse entitatem accidentalem.
 Quomodo conque aeternam ea Deitatis perfectio
 appelletur, ratio superius proposita ad exclu-
 dendam vim terminativam humanitatis per diuinam
 naturam, ex quæ demonstrat talen perfectionem ab-
 solutam, vi hypotheticè terminativam careri. Nam
 nihil substantialiter interminatur, terminare alia
 substantialiter potest, & nihil substantialiter incom-
 pletum potest alia substantialiter completere. Atqui di-
 uina natura prout habens eam perfectionem indepen-
 dentiam & substantialitatem, quam vocant substantiam
 absolutam interminata est ac incompleta substan-
 tialiter,

faliter, aliqui non expectaret completionem & terminacionem suam à personalitatibus. Non potest igitur humanitatem complere ac terminare. Quam fuisse aetorum Scholasticorum communem doctrinam, scilicet hanc Vasques p.d. 27.c.2.eidem & ipse subscrivens, vt & Albertinus coroll. i. ex praedictamento substantiae dub. 2.

Quod si dicas Deitatem personalitatibus praesumptam non modo esse independentem à subiecto, sed eum à supposito, quia videtur completa & integra substantia definitio, ideoque naturam diuinam ut sic perfecte subsistere, & naturam substantialiem extreamam ad hunc illud esse subsistens assumere ac complete substantialiter posse: Respondendum erit, quod Deitas sit independens ab alio tanquam supposito, non satis esse ut subsistens appelletur, posseque erga alienam naturam munera subsistens obire, sed necessarium ad id fore ut ipsa in se terminaretur & substantialiter completa esset. At hoc natura diuina non habet, nisi per substantias relativas, ab ea quidem regulis indistinctas, tamen virtualiter differentes, quod latius est ut natura sic negetur ex se esse subsistens. Ea liquidem exigent terminorum virtualiter distinctionem, aequaliter dependentem naturae substancialis creaturæ à connaturali re ipsa distincto: Quamvis ob distinctionem actualem summam personalitatem & naturam in Deo identitatem, non vocetur dependens. Quod si impossibile natura diuina esset capax substantialiter dependentie externe, nihil profecto haberet, vi cuius substantialiem extreamam terminacionem excluderet, contra quam accidit substantia cuius iam terminata. Igitur quia Deitas, ut sic sumpta, intelligentiam carens termino interno, ratione cuius sit completa substantialiter, & nihil praeterea ad sui perfectam constitutionem depolcent in eo genere, merito negatur esse apta ad complendam, & perfecte constitutandam in genere substantiali aliam, externam, substantiam v.g. humanitatem, sed id minus tantum esse potest Deitas terminata. Per veram aliquam substantiam, cuiusmodi in Deo est sola relativa. Posset quidem diuina natura prout tantum natura, omnem planitudinem dependentiam effectuari humanitatis à connaturali suo termino supplere, si aliqua datur, idque probat argumentum quo Valentia in contrarium virtutem loco allegato. Omnis tamen huiusmodi dependencia humanitatis à connaturali sua substantia, est planè communitaria. Et quamvis vere datur aliqua, effectus tamen formalis substantia assignandus est longè aliis; estque talis, ut in diuina naturam quatenus substantias relativas delicitur, cadere nequeat.

Sed aliae duas substantias ex parte.

127. Ob contrarium vero rationem, aliae personalitates diuinae præter eam quam vidimus, terminasse de fato humanitatē, imo personalitates quoque & substantias ex parte humanitatis externæ, potuerint de potentia absolute terminare substantialiter humanitatem; vna simul personalitate, naturam propriam & alienam terminante, vel etiam pluribus simul externis personalitatibus aut substantiis præter proprias naturas, ad unam quoque alienam naturam terminandas contentientibus. Regularem ista sigillatum,

Quod diuina personalitates Patris & Spiritus sancti aperte possent de potentia absoluta terminare humanitatem ac personalitas Filii, nemo dubitat. Et ratio que adducit potest pro substantia Filii, nempe quod sit terminus ultimus (inadequarens tamen) diuina naturæ, que militat pro doabus aliis substantiis diuinas. Perficiunt id agnoscunt Patres, quos magno numero superius adduximus, vestigantes cur Verbum potius quam Pater aut Spiritus sanctus, humanitatem

terminans. Non enim rationem perunt ex impossibilitate quæ fuisse expeditissima via complanandi difficultatem: sed congruitates, conquirant quibus demonstrant, et si idem fieri potuisse per Patrem aut Spiritum sanctum, tamen decentissimum fuisse ut Filius nostrus carnis ostreum subiret, eoque contegeretur. Quod si D. Anselmus lib. de Incarn. Verbi c. 4. prolatis incommodis, & vt ipse loquitur, inconvenientibus quæ sequentur, si Pater aut Spiritus sanctus humanitatem terminasset, addit, oportuisse Filium incarnatum quoniam quotibet parvum inconveniens, in Deo est impossibile, non est existimandum mentem D. Anselmi fuisse, Patris ac Filij incarnationem esse impossibilem: sed sensus eius tantum fuit, congruentissimum fuisse, incarnari potius Filium, ut existat illa decencia maior, quæ nobis occurrit in Filii incarnatione, & deesset incarnationis Patre aut Spiritu sancto: quamus neque illa tunc existeret indecencia positione Deo indigna, arque adeo impossibilem reddens eiusmodi incarnationem, aliarum à Filio personarum diuinarum. Non dissimiliter satisfaciendum est loco Anastasi Sinaite c. 16 d. 12 qui item obiecti posset, cum dicit [Parrum quidam sit; ideo nec Patrem, nec Spiritum sanctum incarnatum esse, sed Filium, ne confusio personalium proprietatum in sanctissima Trinitate existeret. Nam si Pater in terris natus fuisset, iam Pater simul & Filius esset.]

Hæc ratio, quæ vna quoque est rationum S. Anselmi, nequaquam fert secuturam aliquam intra Deum consolucionem personarum, si Pater et Filius incarnationentur: quo pacto terminatio humanitatis per alias à Verbo personas esset impossibilis. Sicut enim ea interna Deo confusa est impossibilis, ita impossibilis quoque esset ea terminatio. Illud ergo unum fert locus Anastasi, quasi fretus testimonio alterius Patris, ad vitandam confusionem, quæ in nostris de Deo locutionibus exsisteret, congruentius fuisse ut Filius potius, quam Pater aut Spiritus sanctus incarnationetur: id quod ex his contingenter subsequenteribus Anastasi verba licet deprehendere. [Quare convenienter is, qui in cælis est Filius; nascitur etiam filius in terris; ut & post partum serueretur in Trinitate ingenitum Patris, & processio sancti Spiritus.]

Nihil autem vetare, quominus ex aliquo Dei fato existeret in nostris loquendi modi confusio, vnde improvidi occasione errore atripeperit, indubitatum est, quomodo sapienter Deus illas lapsuum nostrorum occasions, præcautore & remouere voluerit in hoc negotio.

An etiam substantia ex parte create.

Pars negans.

128. Difficilius est nec adeo communiter receptum, quod addebam de possibili humanitatis terminacione per alias quoque personalitates præter diuinam, hoc est per substantias purè creatas. Passim namque Scholastici id censuerunt impossibile. Ita putatur tensisse D. Thomas 3. p. q. 3. art. 1. ad 2. qd quod ibi dicat terminacionem personalem plurium naturarum, esse propriam diuini suppositi propter infinitatem eius. Ex quo liquere videtur substantiam cretam, quia finita est, nullo modo posse esse capacem terminandi plures naturas. Ita ibi tradunt Thomistæ, quos adducit Aluarez 3. p. disp. 1. 8. & calij quos proferunt & sequuntur Suares t. 1. 3. p. d. 13. f. 4. Ragusa d. 4. Vasq. d. 5. argumentantes partim ex affixione substantia create cuto propria natura, extra quam profiliere deberet, si alteri naturæ coniungeretur: partim ex nativa vi terminandi incapace augmenti, etiam vi diuina, ac proinde etiam diuinitus impotente ad terminandum plusquam naturaliter resinxinet; partim denique ex eo quod impossibile

bile sit modum vniuersitatis modo. At si quæ via patet ad terminationem hypotheticam alienam naturam per suppositum creatum, neccesse planè foret ponere in naturam uniuersum modelem respectivam modi subsistenter, ei que modo vnitam.

Inter Patres idem disertè tradit Rupertus lib. 1. de Victor. Verbi Dei c. 25. Appendo locum ut argumenta, quibus viritur, intelligantur & dissoluuntur commodiū. Præfatus ergo Deus summè bonum, summeque potenter; tanquam summè bonum promisisse incarnationem, & eandem esse exectum tanquam summè potenter, & sic summæ bonitatis est, quod hoc facere voluit, ita summæ potentie esse, quod hoc facere potuit: hac inquam præfatus Rupertus subdit. [Diligenter animaduertendum. Solent enim nonnulli dicere; ut quid Dens, Dei Verbum, venit, per semetipsum, & homo factus est ad salvandum genus humanum, cum hoc idem fieri potuisse per alium? Cur non potius misit aliquem legatum? Cur non misit Angelum sive Archangelum? Ad hanc inquam; videlicet quia nulli alii nisi sola natura diuinatatis hoc fuit inquam possibile, assumere quod non erat, & manere quod erat. Et unde illi hoc possibile? Videlicet quia natura vel substantia diuinatatis tanto subtilior est anima rationali, ut eam penetrare possit. Fideliter hoc inter cetera Patres Catholicos sumperferunt & scripserunt pro argumento veritatis contra hereticos, quod Spiritus sanctus æquè ut Pater & Filius Deus sit, quoniam & ipse humanae animæ est capabilis, & capax eiusdem animæ rationalis. Nisi enim Deus esset, neque humano neque Angelico spiritu capabilis esset. Proinde notandum, quod quoniam dicitur quis plenus damno, non sic implet hominem ille spiritus, ut penetrare animam eius, sed carnales corporis irreperi posuit; quomodo ebrietas sive febris: animamque deprehensam in suis sedibus, exagit atque affigit. Solus Deus unus, Deus Pater, & Filius, & Spiritus sanctus, cum vult, & prout vult, rationali animæ vel spiritui fesse infundit, & in eo mansionem facit. Fructu agitur dicit vel querit quis, cur nō Legatum vel Angelum miserit, sed per semetipsum ad salvandum genus humanum venerit Deus, Verbum Dei, quia videlicet naturam induere humanam non potuit nisi sola natura Dei: unde sicut bonum, quia voluit, ita omnipotenter predicamus.] Similia breuiter habet. i. de mediat, mortis c. 12. & lib. de voluntate Dei c. 10.

Eligitur affirmans, binis eius limitationibus reiectis.

129. Contra sententia, quæ naturæ creatæ terminabilitatem per suppositum alienum creatum agnoscit possibilem, neque autoritate neque ratione congrua destituitur, mihiique probatur. Est in ea inter Scholasticos Ocham in 3. q. 1. Litera Y. Baconus in 3. d. 3. q. 1. art. 1. Rubio ibid. distin. 2. q. 2. art. 3. Gabriel in 3. d. 1. q. 2. art. 3. dub. 5. Bassilius quart. 5. Major q. 5. Almanus d. 1. q. vñica infine. annuitque ibid. Aureolus q. 3. art. 3. dummodo ratio suppositi, statuatur positiva formaliter. Fauent (tametsi nonnulli ambigui sunt) Franc. à Christo in 3. dist. 1. q. 1. Egid. ibid. q. 1. art. 1. & Cartus. d. 2. q. 7. E recentioribus idem nobiscum trahunt Mol. 1. p. q. 1. art. 1. disp. 1. in fine. Instinia. 2. Thesalo. 2. ad ver. 10. Beccanus tract. de incar. c. 4. q. 5. Pesantius 3. p. q. 3. art. 1. disp. 1. Hurradins d. 11. Metaph. n. 102. Prepositus q. 3. n. 8. Bonac. disp. 1. de incarn. q. 1. p. 5. Antonius Ruinius 1. de gener. c. 4. tra. 3. n. 127. q. 1. p. 5.

Subscibunt quoque huic sententia inter Scholasticos Val. 3. p. d. 1. q. 1. p. 6. & Albertinus Coroll. de substantia n. 7. sed vterque limitationem adhibet non probandam. Valentia enim restringit hoc placitum ad personas diuinatatis creabiles. Eas vero quæ sunt de-

facto productæ, impotentes censet, etiam diuina vi ad terminandam alienam naturam. Omnes enim humani modi naturæ non habent perfectionem nisi limitatam, atque adeò aptam terminande suæ soli naturæ. Sanè vel Deus aliquid perfectionis adderet personaliter creatæ hominis iam producere, aut Angeli ex ijs qui re ipsa creati sunt, vel nihil adderet. Si hoc sequandam dicatur, manerer ea personalitas impotens quacunque vi ad terminandam alienam naturam; quia non haberet nisi naturalem perfectionem, quæ naturaliter solam propriam naturam terminandam restringitur, præterim cum subsistenter creatæ sit modus à natura creata proficiens, sitque proinde apud & proportionem illi soli. At si dicatur Deus aliquid addere creatæ personalitatì, ut terminare alienam naturam possit; vel addet accidens vel substantiam. Liquet non posse addere substantiam, quia enti completo, cuiusmodi est persona, nihil substantiale potest accidere, sed tantum accidens. Hoc autem ineptum est ad confitendam vim terminatiuam substancialiter, quæ deesse supponebatur. Sic igitur habet prima limitatio sententie proposita adhibita, restringit veritatem sententiae nostræ ad suppositionem, quod substantia creatæ non sit modus, sed res, firma & rata. Si enim sit modus, non poterit hic Autem terminatiuam alienam naturam per substantiam creatam extinsecam, fieri posse diuinatus, quia putat necessarium fore, ut personalitas modalis terminans, proficiat ad naturam externam, quem profutum, ob affixionem essentialiē modi ad suum modificatum liquet esse planè impossibilem.

Neutra limitatio sententiae proposita, est admittenda. Non anè prior. Nam ratio qua ad eam confirmandam adhibetur, aequem omnes substantias diuinatitatis producibilis removet à terminatiuam humanitatis alienæ ac eas quæ sunt de facto conditæ. Omnes enim sunt finitiæ, & certo perfectionis modulo prædictæ, ac proinde, si quæ de facto sunt productæ, inepta sunt ad terminandam alienam naturam quia finiti sunt, perspicue lequitur omnes istidem, quæ produci diuinatus possunt, inepta fore ad munus illud, quod & ipse quoque finitiæ sunt. Video dici posse, eas quæ de facto sunt productæ, donatas esse minore perfectionis mensura, quam sit ea quæ necessaria est ad terminandam alienam naturam, quod perfectionis auctoratum posset Deus substantiis producibilibus elargiri. Sed hoc in primis, disincare est. Vnde enim constare potest, nulli substantientiæ ex ijs quæ de facto sunt productæ, concessam esse mensuram illam perfectionis quæ necessaria est ad alienam naturam terminandam? Deinde ratio altera aduersarij, si validæ esset, monstraret aperte nullam posse produci substantientiam, cui anterior illa perfectionis mensura conveniat. Nam si sola naturali perfectione gaudeat, soli sua naturæ sufficiet. Si vero aliiquid supra suam naturatam perfectionem accipiat, hoc, (quippe accidentiarium,) ad substantientia terminatiuam substantialem ineptum erit. Hæc ratio (ut pater) omnes aequæ substantientias non diuinas & finitas perfectionis, excludit à possibili alienæ naturæ terminatiuam. Tandem falsò aduersarius supponit plus requiri perfectionis in substantientia ad terminandam unam extinsecam naturam simul cum propria, quam ad terminandam solam propriam naturam. Id enim falsum esse, mox demonstrabo. Quare prima illa limitatio sententiae proposita, repudianda est. Nec magis probanda est limitatio altera. Tametsi enim substantientia creatæ non sit nisi modus, tamen aequè potest uniuersam naturam ad ipsam terminare, ac si esset vera res firma & rata. Nec plus necesse est modum proficere in naturam extinsecam per eum terminatam, quam sit necesse proficere rem firmam.

Approbatur

Approbatur absque limitatione.

130. Universaliter ergo statuendum est, cum aliis quos retulimus, substantiam creatam quamcumque, quod alienam naturam suppositare. Quia videtur plures alienam naturam sententia fuisse. Nam Origenes tom. 5. in Ioan. ex verbis illis Malachiae 3. *Ecce ego misericordia mea, inquit Baptista non fuisse purum hominem, sed fuisse Angelum corporatum, qui assumptus corpore testimonium Christo perhibuitur venienter. Quid falsarius quidem arguit S. Cyriacus l. 1. in Ioan. c. 7. & Beda Micerius ac in contrarium verba Graeci contextus expendens Toleius in c. 1. Ioan. annot. 2. Nemo tamen id impossibilitatis damnavit. Antichristianus quoque futurum esse demonem incarnatum, non modo eo sensu, quo id affirmauit Hippolitus orat de consummatione mundi, ita ut nimis sit in humanitate phantastica nec nisi apparente; sed etiam sensu quem praefuerunt verba illa *demon Incarnatus, sententia fuit quorundam Patrum & Theodorei l. 5. Epistolas divin. decreto. cap. de Antichristo, & 5. Cypriani Hierosol. Catech. 15. sub med.* Et quanquam hoc unquam falsum & scripturnis contrarium, merito expludit Damasc. 4. fidei c. 27. nobis tamen ait id esse impossibile. Non semel Tertullianus Anglos qui corporali specie apparuerunt, factos homines absque propria substantia interitu, atque adeo hypothetice humanitatem sibi copulasse affirmat. Ita haberet l. de resur. c. c. 6. & luculentus l. de carne Christi c. 3. his praececerat. [Angelos creatoris, conuersos in effigiem humanam aliquando legisti, & credidisti; & tandem corporis gekasle veritatem, ut & pedes eis laueret Abraham, & manus eorum erexitus sit de Sodomitis Loti: conculcatus quoque homini Angelus tuto corporis pondere, dimitti desiderauit, ab eo a qua detinebatur. Quod ergo Angelis inferioribus Deo licuit, ut consueti in corpulentiam humanam, Angeli nihilominus permanerent, hoc tu poteriori Deo agares, qual non valuerit Christus vere hominem induit, Deus perfuerat? Aut nunquid & Angeli illi plantissima carnis apparuerunt? sed non andebis hoc dicere.] Nemo hac in parte Tertullianum impugnat quod non impossibilem assertur, sed quod miraculum non necessarium inexerit. Denique Athanasius 9. 20. & ultima ex additis ad questiones ad Antonium, quarens ut Verbum sit carne vestitum ut hominem saluat, sic philosophatur. [Quemadmodum ipse Diabolus, cum veller olim subducere hominem, & paradiso ejisse, non accessit ad Euan formam Diabolica, sed gestit carnem, scilicet serpentem, & sic accessit & decepit illam: notat enim astutus iste, quod si accessisset in sola forma Diabolica, nunquam eam decipere posset. Et propterea indurus est ut carne, serpentes & propterea forma carniferae serpentis Euam decepit. Atque serpens quidem apparebat, Diabolus autem non apparerat. Et per apparentem serpente, efficax erat invisibilis serpens Diabolus. Dux enim natura in una persona fecerunt tunc lapsum in maioribus nostris. Et quemadmodum tunc Diabolica forma, & serpentina, duæ naturæ erant in una persona vnite, & una quidem natura, scilicet serpentina, apparebat; altera vero, nempe Diabolica non apparebat, & ejiciebat hominem ex paradise: Ita etiam in Christo duæ naturæ, in una personam, diuina & humana unitæ sunt; & humanitas quidem apparebat, Deitas autem non apparebat; & per apparentem humanitatem, Deitas invisibilis efficax erat, & electum ex paradi olim hominem, dux ita naturæ, videlicet Deitas & humanitas, in illum vice illum & nunc introduxerunt.] En manifestissime hypotheticam unionem creature ad suppositionem creatum, ab hoc Authore admissem, falso*

Theophilus Raynaldus Chrysostomus.

littere, si agat de facto. Sylvestrus Gyraldus Cambrensis in Hibetnia Typographiadis. 2. c. 19. alia imagine utitur quam center esse commodam Incarnationis manuductionem. Refert enim suo tempore conuges duos per imprecationem S. Natalis Abbatis salua humana natura & personalitate multatos esse adiectione lupina ad eam naturæ, ita ut operarentur lupina pelle, quæ reducetur, ut ductam esse ait à capite mulieris usque ad umbilicum, cum gratuata morto, diuino cibo fuit impertienda. Quia narratione diffusa proposita concludit Cambrensis. [Non itaque discrendum est, sed potius fide certissima est amplectendum, dictum nam dagram pro salute mundi humanam naturam assumptissime: cum hic solo Dei nuto ad declarandam sui potentiam & vindictam, non minori miraculo humana natura lupinato assumeret.] Hoc exemplum agendo de facto, non puto idoneum. Neque enim verisimile est in ea narratione interuenisse assumptionem naturæ lupinæ per humanas personas. Author tamen qui hoc re tulit, censuit eam assumptionem ipsa contigisse. Multo ergo magis agnouit esse possibilem. Quare non videtur ambigendum, quin naturam creatam de potentia absoluta per creatam hypostasim terminari posse, plurimorum sententia taliter.

Acedit ratio, quia nihil vetat ponere diuinitatem in humanitate modum unionis respectuum alterius substantiae vel personalitatis creatæ eadem ratione quia in humanitate Christi positus est modus unionis respectius substantia Verbi. Terminare enim naturam, non est aliquid in eam influere, sed seclusa omni causalitate modus naturæ extraneæ inditus, eiisque extrinsecus respectuus potest eam externa suppositalitatē conferre, & ut per eam compleatur praestare. Quod usque adeo non excedit vim diuinam, ut non defuerit, qui diceret naturæ viribus id esse possibile ut referat Argent. in 3. d. 1. q. 1. art. 1. §. Sed contra stampedit perperam ut idem Argentina recte assertit, itemque Durandus eadem dist. q. 5. n. 6. & Carolus. dist. 2. q. 7. tum quia immixtio modi unionis naturam supposito extraeno non est in potestate agentis naturalis. Tum quia exclusio substantiae conaturalis, quæ est proprietas vera naturæ, non potest fieri vi creatæ & naturali. Posita autem suppositione extrinseca sequitur necessario exclusio substantiae propriæ, ut in superioribus monstratum est. Præterquam quod naturaliter rem spectando, non minus arctatur una substantia ad unam naturam, quam una natura ad unam personam. Nemo autem dixerit unam naturam esse pluribus substantiis terminabilis naturaliter & secluso influxu, supernaturali vim creatam naturalem superante. Neque igitur dici potest, unam substantiam naturaliter posse terminare plures naturas. At spectata diuina vi, nihil est quod obstat terminacioni illi naturæ creatæ per substantiam externam item creatam.

Ad partis negantis firmamenta.

131. Quæ in contrarium adducebantur, levia sunt. In primis vero negandum est in supposito ad terminadum alienam naturam, exigi vim infinitam, vel etiam entitatem quampiam nouam, & à nativitate distinctam. Sufficit enim entitas naturæ cum concursu extrinseco, quo ponatur unio ex parte naturæ suppositandæ. Sicut in sententia quæ possibile agnosci elevationem instrumentum naturalis ad producendum supernaturale effectum, sola naturæ entitas allibito concurso extrinseco indebito, sufficiens est ad extundendum divinitus effectum supernaturalem ex tali causa: similiter ergo in re praesenti ea quasi causalitas formalis (ne enim vere est formalis causalitas, sed ad eam tantum reducitur & aliquatenus accedit;) ea inquam quasi causalitas formalis, qua substantia creata terminatur

K naturam

naturam extraneam, contenta est natura entitate subsistentiae externe, accedit enim duxat in fluxu nouo Dei vniōnem producentis in natura, qua vniōnem habet concursus indebiti suppedati diuinitatis formae illi extrinsecæ, ut possit præstare, quod concidit, sicut naturali exigentia, ac viribus debito, præstare non possit. Quare neque infinita perfectio, neque noua vlla intrinsecæ vis supra natum requiritur in subsistentia creata, vt possit naturam alienam completere: sed sufficit natura entitas posito modo vniōnem in natura terminanda. Ex quo etiam habetur, nihil esse necesse, subsistentiam modalem profilere à natura propria ad alienam, sed sufficere extrinsecam terminationem à modo persistente in natura, cui essentialem affigatur & per interictum modale vineulum juncto cum natura terminanda. Quod verò obtinebatur, vniōnem illam naturam cum modo subsistentiae externe, esse impossibilem, ne detur modus, admodum inane est. Nam modus potest vniōni alteri rei interventu modalis vinculi diversæ rationis à modo qui jungitur, & habentis diversum ab illo effectum formalem. Sic iuxta multos duas partiales subsistentias humanitati, inveniuntur interventu vniōnis. Duæ item partes subsistentiae materialis junguntur inter se calem tatione. Et idem in omnibus modis partialibus locum habet, quod ipsorum partes coniunctas. Quod si duæ entitates modales rationem extremonum habentes, iungi possint inter se interposito modali nexo, multò facilius videtur, vt natura & modus extrinsecus copulariter possint interposito alterius rationis modo, qui sua natura non per aliam modalem entitatem, sed seipso affigatur, vt forte conditio modi, qui est entitas diminuta, exigitque essentialem solerum cui seipso initiatum.

Tandem rationes Rutherfordi eo revoluuntur omnes, quod terminatio vniōnis naturæ per suppositum creatum, non possit fieri absque illapsu creati suppositi in naturam terminandam. Atqui illapsus in creaturam impossibilis habetur cuiuscrevis, iuxta Patres & quibus Bernardum, Basilium, Paschaliūm, Fulgentium, Bedam, Ruperto in speciem suffragatos restitu in naturali Theologia dist. n. 50. Verum hos Patres ibidem exposui num. 59. vel de illapsu per vegetationem & conseruationem, quæ soli Deo conuenit, vel de illapsu per immediatam intellectus & voluntatis creatæ motionem ad actus supernaturales, qui item est alia Dei propria functione. Vtramque Patres, creatis agentibus negant, non spectata possibilitate per vim diuinam obedientialiter operantem, & creaturas afflumentem ad illas functiones, quæ nunc in nobis se solo exequuntur, sed spectato tantum eod quod fit de facto iuxta regulas diuinæ sapientiae & voluntatis, quas impossibile est creaturam de facto praetergredi. Ideoque dicunt Patres, impossibile esse creatura talia præstare, nempe creatura sui nudis viribus operanti, & in hoc rerum ordine & statu constituto diuinitatis. Nos autem hic agimus de terminacione alienæ naturæ ad aliena subsistentia creatæ, supra quo tuncque naturæ debitum, possibili per vim diuinam, in quo nihil occurrere, quod difficultatem grauem ingerat, satis monstratum est.

Plures subsistentia diuina, possent eamdem humanitatem assumere.

132. Ex istis porro principiis, optimè quoque inferri potest possibilis terminatio vniōnis naturæ per plures subsistentias, sive diuinæ, sive creatæ, quam supra admitti; pasimque admittunt Doctores, si de diuinis personalitatibus vnam creatam naturam terminantibus, sit sermo. Ita enim habet D. Thomas 3. p. q. 3. art. 6. & ibi interpres, aliquæ quos adducunt & sequuntur Val. 3. p. d. 1. q. 3. p. 3. Vñsq. d. 29. c. 2. Suares d. 1. 3. l. 2. &

Albertinus coroll. 6. de subsistencia dub. 1. n. 8. qui tamen inuitilem restrictionem adhibet n. 12. affirmans posse quidem eamdem numero naturam, v. g. humanitatem, pendere à pluribus diuinis personis quoad terminacionem secundum perfectatem sive incommunicabilitatem, qui est effectus subsistentiae primarius; non posse tamen eamdem naturam à pluribus simul diuinis personis tanquam à causis totalibus dependere quoad sustentationem. Hanc dico esse restrictionem inutili. Tum quia nulla talis sustentatio naturæ per hypostasin, admittenda est, quemadmodum hoc limitatio supponit. Tum etiam quia quanvis talis aliqua sustentatio, per verum substantiam influxum in naturam admittetur, non esset Deo difficile effectu supplerre influxum illum vna vel pluribus actionibus personarum diuinarum respectu in eum finem prodeuntibus à diuina potentia. Itaque absolute admitti, diuinis personalitatibus binas vel omnes, posse simul ad vnius naturæ creatæ terminationem concurre. Nec ieserit, quod diuinæ personalitates in terminanda diuina natura veluti consumantur ob infinitatem terminabilitatis diuinæ essentiae, que per esse videatur ad exsudandam facultatem terminandi personalitatibus insitam. Hoc enim argumentum si valeret, æquum probaret personalitatibus diuinis tametsi infinitæ perfectæ, connaturaliter quidem expleri (vt sic dicam) & faciari terminando diuinitatem, nec aliam naturam depositare, cui terminanda impediret reliquæ vim terminandi quæ possint. Nihil tamen esse repugnantia in supernaturali extensione eamdem personalitatibus ad naturam extrinsecem in modo vniōnis respectu diuinorum illorum terminorum, qui immutari complebant eo ipso talem naturam: sicut voluntas diuinæ infinita, quanvis ad intra exhaustiatur in amorem totius summi boni, tamen communicari quoque exterioris potest amando liberè creature, eisq[ue] dandum esse iuxta dispositionem diuini consilij. Ex parte verò naturæ terminandæ, non deicit capacitas passiva ad recipiendam simul à pluribus diuinis personalitatibus terminacionem; quia potentia obedientialis passiva secundum quan Naturæ huic negotio subseruit, est infinita. Quare siqure videtur, eamdem naturam creatam, posse pluribus simul diuinis subsistentiis terminari, spectando potentiam Dei absolutam.

Fateor, contrarium vixum esse Diuino Anselmo I. de incarn. Verbi c. 4. sic enim scribit. [V]tique pede, id est utraque parte claudicat in Incarnatione Filii Dei (quia vna natura est cum Patre, & alia persona à Patre) quicunque existimat hanc Incarnationem sic esse secundum naturæ unitatem, vt Filius non possit Incarnari sive Patre; nec intelligit eam sic secundum unitatem esse personæ, vt Pater non possit Incarnari cum Filio. Quippe Deus non sic assumpsit hominem, vt natura Dei & hominis sit vna & eadem: sed ita vt persona Dei & hominis vna eademeque sit: quod non nisi in vna persona Dei esse potest. Diversas enim personas, vna & eandem personam esse cum uno eodemque homine, nequit intelligi. Nam si vnu homo cum singulis pluribus personis una persona est; necesse est plures personas, quæ alia sunt à se inuicem, esse vnam eandemque personam, quod non est possibile. Quapropter impossibile est, Deo incarnato secundum vnam quamlibet personam, illum secundum aliam quoque personam Incarnari. Similia habet S. Anselmus libro 2. cur Deus homo cap. 9. Ceterum vt ingenue dicam, præstat modeste his locis Anselmum deferrere, quād fruola interpretatione eludere: cuiusmodi est, quem adhibuit Dur. in 3. d. 1. q. 3. n. 19. dicens, S. Anselmum duntaxat inten-

intendisse aliter, plures personas constare non posse vna personam. At hoc D. Anselm. expresse contendit sequi ex terminacione vnius naturae creatarum per plures simul diuinis personas. Vnde mens eius est aperte quam dixi, tametsi consecutio quam facit D. Anselmus admittenda non sit, nec verè dicatur plures personas diuinam ad terminacionem vnius naturae creatarum conserentes, coiuictas in vnam personam. Vnam ergo numerar creatam pluribus diuinis personalitatibus esse reminabilem, fatis monstratum est.

Idem dicendum de pluribus subsistentiis creatis.

133. Rationes autem quae propositae sunt idem videtur per proportionem euincere de personalitatibus pluribus creatis, comparatis ad vnicam naturam euanam. Nihil enim verat, quominus possint diuinis eidem naturae create immitti plures modi vniuersitatis, respectu variarum personarum creaçarum. Eo ipso namque, ponentur in vna natura plures dependentie ab extensis suppositis, tanquam à causis formalibus extrinsecis, & vna natura plures simul esset in alio obedientiatis, quod nullam inducit repugnanciam, dommodo natura nullo modo sit in se. Quamvis autem dependencia euicem efficiat à pluribus causis talibus simul concurrentibus impossibilis esset, ut aliqui falsi supponunt, tamen longe alia ratio esset terminatio substancialis, que non exercetur per infinitum causatum, propriè dictum prouidentem à termino extrinsecō in naturam terminataam, sed per merē causulas telopeum modi aduenientis naturae ad predictum extrinsecum terminum. Et hinc concidunt argumenta omnia, que pro S. Coto contrarium sentiente adduci Radain 3. controu. i. artic. 4.

Vicius, vna quacunque persona posset terminare plures naturas vi diuina.

Ez dicens ergo & creata persona, sive vna sive multiplex, tandem alienam naturam creatam propria suppositione delimitat, terminare simul abique repugnans potest. Difficilis verò est, an è contrario vna persona, sive increata sive creata, terminare simul possit plures alienas naturas præter propriam quare non potest non terminare, quamdiu persit. Mihi ita affirmandum videatur. Nam diuina quidem personalitatem, posse simul ad plures creatas naturas terminare, satis supérque confirmatur ex infinita eius perfectione, quam constat non exhaustius terminatio vnius naturae extrinsecas; cum ne ipsa quidem diuina naturae infinitate prohibeatur externam aliquam naturam terminare, vt videmus in persona Verbi terminante humanitatem. Poterit igitur codem inter plures & quantaslibet terminare. Et idem censeo de persona creata. Quia quandoquidem terminatio non est propriæ causatio (vt male plerique supponunt decepti l'paria notione substantiationis, qua hoc terminatio à nominaliis Scholasticis forte sic opinabuntur excepta est,) sequitur non plus perfectionis aut virtutum cuius ad terminacionem multiplicis simul extraneæ, quam vna duxerat. Quare eadem substantia creata intrinsecè immutata, eo ipso quod sic mutato in naturis terminandis, apponiturque eis vnius vincularis externe illius substantiae respectiva, est insufficientissima ad plures simul creatas naturas extranias terminandas, v.g. eadem persona Angelica, plures simul humanitatem terminare potest.

Subit verò illic animatum vulgaris interrogatio, dividende tunc foret exurgere inde plures homines, ob multiplicitudinem numericas naturarum terminatarum, an vnicum, ob singulartatem suppositi. Quæ Thro. Raynaud. Christus.

posita possibili informatione plurimum naturarum per vnicam formam. Et plenè quoque eam difficultatem agitant, qui agunt de Trinitate. Videbis Vasquem 1. p. d. 155. Sua. l. 3. de Trinit. c. 3. à n. 5. & t. 1. 3. p. d. 1. 3. l. 2. & 3. Didacum Ruiz disp. 77. de Trinit. qui multas longe discepentes in re tantolà sententias referunt. Bicuter verò statuendum est, si exquilita & ad omnino modum severitatem exacta loquendi ratio sit tenenda, positio quod vna Angelica persona plures humanitates terminet, dicendum esse, exurgere inde personas formaliter non materialiter plures. Id est plures quoad rationem formalem sive constituentis formaliter per sonam, non autem quoad naturam, que in persona se habet ut aliiquid materiale. Si vero recisis ambigibus, respondendum simpliciter sit, vnae an plures personæ inde exurgant, negandum est plures exurgere, quia non sunt ibi naturæ plures. Nam & suppositalitas & natura significantur nomine *homini*s. Cum ergo in euentu de quo agimus, sola suppositalitas multiplicetur, non est simpliciter, & indistinctè dicendum exitus ex ea terminacione plures homines. Sicut non dicimus dari plures Deos sed vnicum, quantumvis vna Dei natura pluribus suppositalibus terminetur. Idem dicendum est de alio euentu quo natura multiplicarentur, non suppositalitate: similius enim non dicerentur exurgere inde plures homines, sed vna ob vnitatem suppositi. Sicut cum quis habet plures artes, vel Episcopatus plures, aut plura dominia, non vocamus eum plures artifices, aut plures Episcopos, vel dominos indistinctè & simpliciter loquendo iuxta illud S. Augustini 7. ciuit. c. 10. [Numquid si vnu homo in diebus rebus duas habet potestates, aut duas artes quia singularum diuersa vis est, id est duo iudices aut duo dicuntur artifices?] Tradunt quod in re praesenti affirmanus, D. Thomas 3. p. q. 3. art. 6. ad 1. & art. 7. ad 2. Dur. in 3. d. 1. q. 3. n. 22. & 23. Val. 3. p. d. 1. q. 3. p. 3. & 4. Sua. t. 1. 3. p. d. 1. 3. l. 2. & 3. Ragula d. 5. 4. & 5. 5. Ruiz disp. 77. de Trinit. l. 6. & 7. Albertinus coroll. 6. de substantia dub. 3. Beccanus tract. de incarn. c. 4. q. 3. & 4. signatis aliis.

Breuiulus & usus doctrinae proposita.

134. Totius doctrinae de hoc altero compositionis huius extremo traditæ, summa haec esto. Diuina Verbi persona, quatenus per relatiuam subsistentiam suam constituta, seclusa quoque alto intra Deum, sive ab soluto, sive relativo, terminauit de facto humanitatem Christi naturali sua substantia spoliatam. Tametsi alias diuinæ substantias relativas, imo etiam creatas quacunque suppositalites extrinsecas scilicet, vel cum substantia Verbi, similem substantiam terminacionem humanitatem vni aut multiplici simul exhibuisse nihil veteruerit.

Vsum doctrinae de Verbo ad Christi structuram carni nostræ copulato, suppediat sèpè D. Augustinus, demirans & quod tanta maiestas ad nostrum usque limatum se demiserit nostri causa & sapientissimam adiunctionem qua se demisit. Deictionem sanè Verbi Dei plenissimam miraculi, nisi obrusa adè gestaremus peccata, facilissimum fuerat deprehendere ex consertione animæ rationalis qua infinitus nec nisi dimidiatus Spiritus est, cum carne nostra. Hæret aqua non semel Nazianzeno cum eam coniunctionem animi & limi considerat. Hic infinitis partibus auctius est miraculum. Neque enim Verbum quod carni nostra necessitatibus, Spiritus est dimidiatus & imperfectus cui per eum nexus sua aliqua complelio & perfidio adueniat. Est igitur in eo negotio, metu propernos deiectio diuini Verbi; quod cum sit sapientia Patris cuius coelesti pabulo cibanda reficienda que sunt animæ, est ferique solidior cibus quam ut in nutrimentum infan-

tiæ nostra posset cedere; stupendo beatis ipsis spiritibus inuenient, dignatum est laetescere nobis per Incarnationem. Frequens & multus est in hac cogitatione S. Augustinus, sed nominatim concio. i. in plal. 3. & lib. 3. de lib. arbit. c. 10. insigniter ac planè ferm. 3. 8. de verb. Dom. Breuer sed apidissime l. 7. Confess. c. 8. sic enim Deum affatur. [Quarebam viam comparandi roboris quod esset idoneum ad suendum te, nec inueniebam, donec amplecterer mediatorem Dei & hominum, hominem Christum Iesum, qui est super omnia Deus benedictus in secula, vocante & dicente; Ego sum via, veritas, & vita, & cibum cui capiendo inualidus eram, miscentem carni; quoniam Verbum caro factum est, ut infantiæ nostra laetetur sapientia tua per quam creasti omnia. Non enim tenebam Dominum meum Iesum Christum humilis humilem, nec cuius rei magistra esset, eius infirmitas non eram. Verbum enim tuum æterna veritas, superioribus creaturæ tua partibus inpereminen, subditos erigit ad seipsum. In inferioribus autem adiudicavit sibi humilem domum de limo nostro, per quam subdendos deprimeret a seipso, & ad le traiiceret sanans tumorem, & nutriend amorem, ne fiducia sui progederentur longius, sed potius infirmarentur videntes ante pedes suos infirmam diuinitatem ex participatione tunicae pellece nostræ, & lassi prostermentur in eam, illa autem surgens leuaret eos.]

Insignem quoque huius doctrinae fructum suppeditare S. Chrysostomus homil. additicia in 1. ad Cor. circa illud, *nolo vos ignorare fratres*, considerans sicut Verbum se demisit ad nos, nec nostram tenuitatem decori sibi futuram censuit; ita consentaneum esse veniam nemine quantumvis despiciatum & tenuem deditum.

C A P V T . III.

De unione Verbum & humanitatem
vinculante.

135. Expositum extrema secunda Christo internæ compositionis substratalis, in qua versamur, nunc ad eorum nexus veniendum est, querendumque an & quotuplex, qualisque sit unio hypostatica, que alius verbis vocatur proximum ac formalis terminus Incarnationis sive actionis incarnationis, que propriè vnitio appellatur, & pro immido ac formaliter termino habet unionem humanitatis & Verbi. Quod enim humanitas & Verbum possente esse in rerum natura, nec tamen compingere Christum, qui est ultimus terminus actionis incarnationis, propterea necesse est, nunc cum extrema illa Christum compingant, assignari aliquid quod immediatè & formaliter terminet actionem illam, que est Christi producio. Sicut quia materia & forma hominis possunt separari existere, idcirco præter eas assignatur in homine proximus alius & formalis terminus generationis compositi humani; nempe unio partium. Eum itaque terminum, proportione sequata, aie in re præsentis esse unionem hypostaticam. Quod autem Valq. 3. p.d. 19. c. 2. terminum formalem in hoc negatio ait esse humanitatem, per quam terminus totalis constituitur formaliter, tanquam per formam totius, pertinet ad item de nomine: in qua tamen secundas est communior loquendi modus, quo terminus formalis alienus actionis, non id dicunt qui est forma termini totalis produci, sed id quod formaliter & immediate terminat actionem, opa terminus totalis sine compositum mediæ predicatori, præsupposita partium eius præexistens, sive prius tempore, sive saltet prius naturali. Porro cum extra controversiam sit, unionem illam quam hic pro formalis termino statuo, esse admittendam, (aliо qui cueret mysterium Incarnationis,) quid

tamen ipsa sit, & quotuplex, & qualis, magnum est in Schola dissidium, de quo pronunciandum est, ut lux aliqua affundatur tenebris solitatis, quam hoc in negotio summam esse affirmat Iustinus in expositione fidei sub fine, quācumque humanam omnem perspicaciam transcedere, concedit Eriana, Orthodoxus apud Theodoretum dial. 2.

*Quid sit unio hypostatica, quæ situm primum
Sententiae.*

136. Prima igitur quæstio esto, quid sit unio hypostatica. Dua hic occurunt celebres sententiae. Altera quæ censem hanc unionem supra extrema nihil addere, nisi connotationem vel habitudinem quamplam, nulla noua entitate subnixam. Altera vero quæ affirmat hanc unionem supra extrema huius compositionis secundæ addere modale vinculum, quo humanitas Verbo copulatur. Ad has sententias duas, revocantur illæ quatuor quas Collinus disputatione mox alleganda c. 1. recenseret tanquam distinctas, nempe quod unio hypostatica, vel primum sit humanitatem fieri in Verbo; vel secundum sit relatio extrinsecus adueniens humanitatem ad Verbum; vel tertium sit absolute quadam qualitas humanitatis superaddita; vel quartum sit modus substantialis. Tertiam sententiam arbitrio planè cōficitam, nec ulli verò veniente in mente, nisi vocum tenus. Qui enim unionem vocant qualitatem, quia est gratia, ut videre est apud Almainum in 3. d. 1. q. 1. non cogitant de propriè dicta qualitate; ut neque aliij qui vocant relationem, id intelligent de relatione propriè dicta & categorica, ut infra dicam. Iam vero sententia secunda & quarta, non nisi vocibus discrepant, pertinentque ad posteriorem ex duabus sententiis per nos propoſitis. A priori autem, vix differt quæ hic prima recensetur. Itaque sistamus in examine duplicitis per nos propoſitis sententiae. Priorē varijs Scholasticis, ex varijs omnino fundamentis sunt amplectari. Quidam ex eo quod nullas vspiam admittant modales entitatis, modosque sine modo auferunt. Alij quod in hac re nullam modalis vinculi necessitatem agnoscunt, Insuper alij quod censem interiectū talis vinculi, pugnare cum immediata & substantiali coniunctione extrema huius compositionis, hoc est humanitatis & Verbi. Ita ex varijs hisce fundantibus Gregor. in 1. d. 2. 8. q. 2. ad 17. & 18. Baconus in 3. d. 1. q. 1. art. 1. & ib. Rubionius. Aluates 3. p.d. 13. Val 3. p.d. 1. q. 2. p. 5. Collius 1. 2. de sang. Christi, disp. 3. c. 2. & 3.

Est modus. Suffragium Scholasticorum.

137. Mihi posterior sententia proposita, videtur omnino vera. Et ab ijs qui modales entitates alibi admittunt, agere repudianda. Qui enim alibi hanc infirmas entitatis non agnoscunt, loquuntur consequenter, ijs itidem hic repudiatis. Ego tamen sicut in plurimisque alijs materijs v.g. in motu locali, in dependentiā effectus ab egente, in extensione ac figurazione quantitat, in subsistencia creatâ, in unione materia & animæ rationalis, admitto modalem entitatem, seu minorem realitatem essentialiter adhaerescitentem entitati firmæ, & ab ea inseparabilem, tametsi non vice versa: Ita in re præsentis admittendam censeo nonam entitatem supra vñibilis compositionis huius secundæ, si que superadditam, quam non distinguo ab extremis tanquam rem firmam, sive ut realitatem maiorem, sed dominaxat ut modum, quia, hæc sola distinctione satis sufficeret est ad omnia propter quæ huiusmodi entitas innabitur.

Agnoscunt nonam hanc entitatem Scholastici complures, ducet, quantum arbitror, Diu Thoma 3. p. q. 2. art. 7. & 8. Nam articulo 7. affirmit unionem hypostaticam

flaciam esse relationem habentem esse creatum ac rule in humanitate cui mutata aduenit, articulo autem 8. in humanationem qua talis unio est cauata in huminatate, esse actionem assumptionis sine unionem, quia ad unionem in facto esse tanquam ad suum proximum eternum effectumque sit terminata. At haec cum quem dixi interuentum noue encratias infirmas, uincendentaliter relative, manifeste sonant. Eudem sententia suffraganus est Ocham in 1.d.30.q.4. lit. E. & G. in 3.q.1. in. D. E. & F. quod in tanta huius autoris pulmona circa entitatem multiplicat onem (interhibilium aueritatem vocat Mayronius,) est omnino mirabile, nec nisi ab evidencia veritatis extortum, ut proposita Almatus in 3.d.1.q.1. §. queritur et. o. dicat Scyllas afftere Ochamum hac in parte fulle coacti ficii veritatem. Quanquam non recte Almatus tribuit Ocham, quod extra incarnationis mysterium illam huiusmodi unitatem concederet. Nam locis diversis, scilicet aperte admittit eam quoque esse admittendum in unione materie ad formam, & e concretio; & in unione accidentis ad subiectum. Forteque eriam in compositione unius partis continui cum alia. Ex Nominalibus sicut Ochamius fecit est Gabriel in 1.d.30.q.4. att. 1. conc. 4. Inter recentiores vero subscipti tripotifera sententiae, Suarez c. 1. 3. p. d. 8. l. 1., Vald. 1. 8. c. 3. Ragusa, d. 3. 9. §. 6. Petrus 1. art. 1. d. p. 2. & q. 2. att. 1. d. p. v. nica, Lessius 1. 1. 2. de Diu. p. 1. 10. cap. 6. Albertinus Coroll. 4. de substantia ed. 1. n. 3. Præpositus 3. p. q. 2. n. 6. 8. praterque hos multa magna quam dinumerare nemo poterit.

Primitiva prima, ex unione modali inter partes essentiales.

138. Rationes suppetunt variae & validae. Ac prius, argumentari possumus ex priori substantiali in-
ta Christiani compositione, que sita est in unione naturalis animae & corporis Christi ad inuicem. Si enim ea composite postular vinculum modale, quo extre-
mazement naturaliter proportionata nestantur, quan-
to magis necessarium erit admittere proportionale
vinculum ad iungenda extrema huius secundam com-
positionis tantopere disparata, & nullam ad inuicem
habentia proportionem naturaliem aut inclinationem,
nempe humanitatem & Verbum: Atqui modale vin-
culum in priore illa Christi compositione esse admittendam, sententia est communissima. Quamuis enim
inter materiam & formam prius materialem, itemque
inter subiectum & genitumque accidentia connau-
tulit producta non interneat aliquid distinctum ab
actione, qua talis forma educitur, quia illa ipsa actio
est essentialiter per seipsum affixa materia, nec potest
se effigere, quin simul ita sit formam ad materiam, am;
identique est de actione, qua accidens subiecto passi-
us concurrente producitur: Quamuis inquam res ita
 habeat in unione huiusmodi formatum, tamen con-
iunctio anime rationalis & materiae non potest eo pa-
do perfici. Quia productio anime humana est crea-
tio. Vnde anima iungatur materia, necesse est inter-
venire vinculum distinctum ab actione qua produ-
citur anima, habentesque rationem causitatem non in
animam, qui materia nihil confert, sed in compostum.
Ex quod Aristoteles. Metaph. t. 1. 5. & sepè alibi ait, materia
& formam uiri aliquo medio, non oppugnat
modale hoc vinculum, sed illud diminxat medium,
quod est vera res & quasi unus colligans extrema; vel
quasi clavis, aut glœna, S. Bona, in 3.d. 2. art. 3. q. 1. vo-
cat medium colligatio. Richardus vero ibid. art. 2. q. 2.
ad 1. vocat medium distinctione. Valdensist t. 1. 1. c. 3. 8. ap-
pellat ligamentum medij, eisque contraponit ligamentum
coniunctio naturalis, quod negat ab Aristotele loco
proxime proposito sublatum esse: à Patribus autem
Theoph. Raynaud. Christus.

Itemque inter partes quantitatiuas.

139. Aequo argumentari possumus ex continuitate
partium quartarum siue ex unione partium integrantia
modale inter seipsum, quā valida argumenta probant ef-
fici per interiectum modale vinculum, quidquid dicat
Gregor. in 2.d. 2. q. 2. att. 1. conc. 3. & in 1. d. 2. 8. q. 2.
conc. 3. Rubio in 2.d. 2. q. 4. sub finem, Ocham in 1.d.
30. q. 2. Litera D Gabr. ibid. q. 2. in fine & q. 4. Litera K.
Sicut continuitas partium difficit ab ipsiusmodi partibus,
qua plementumque sunt absque continuitate. Vel ergo
continuitas est aliquid negationum, nempe negatio se-
parationis, (quid enim aliud?) & sic continuitas erit
negatio separationis & forma positiva. Nam separatio,
idem est quod non coniunctio, ac proinde est negatio
quædam. Itaque negatio separationis, erit negatio ne-
gationis, & forma positiva, quod male negabatur. Si
autem concedatur continuatatem esse aliquid positivum,
& a partibus distinctum, (vt hactenus scitis pro-
batum videtur;) frustra dicetur esse plusquam mo-
dus, qui est ille ipse unionis modus, quem querimus.
Accedit argumentum, quod Ocham supra, merito
vocat tædiosum, & in quo hastam abiicit. Est autem
huiusmodi. Sumatur uirga continua, qua non serra
sed cultello diuidatur, ne vila eius partes inter secan-
dum excutiantur. Tunc post diuisiōnem apponantur
sibi immediatè segmenta. Quero cur huiusmodi seg-
menta post interpositam sectionem, non sint amplius
continua, sicut ante erant, cum nonne & quæ sint indi-
stincta, & habeant quicquid entitatis ante habebant,
retineant quoque easdem qualitates. Aduersarij vide-
rint quid dicant. Nam constat partes virge non ma-
nere continuas, cum non cohærent amplius. Aliquid
ergo perire, quod ante erat & cohesionem præstabat.
Nos hoc quod perisse fatendum est, vocamus unionem,
sive præterea perierit indubitate aliquod conti-
nuans, sive non eo quod nulla tales continui subse-
cades dentur. Nam si dantur & per divisionem perirent,
nihilominus necessarium præterea est adesse uio-
num, quæ est formalis vinculatio. Vel si quod aliqui

recentiores contendant indivisibilia sunt vniuerses partium continui, quibus nectendis adhibentur, habemus et que intentum. Neque vero obtendi potest de factus sympathia aut proportionis inter segmenta. Quidnam enim et que habeant proportionem & sympathiam post divisionem, quam ante, si nihil deest, & omnia se habent sicut prius? Sed argumentem ex ipsomet mysterio in quo veritatur, dimissis rationibus hisce extrinsecis, que sola equiparatione nituntur.

Probatio 2. ex necessaria mutatione ad nouam uniti denominationem.

140. Argumentor igitur secundò, quia in Incarnatione anima & corpus Christi prius natura existebant, quam vniuerter Verbo. Prius enim est entitatem esse actualē, quam vniuersi alteri. Et sic de facto essentiales Christi partes prius tantum natura fuerunt quam Verbo vniuerter, posterius vero natura fuerunt Verbo vnitæ; sic per diuinam potentiam, per eisdem actiones creatinas, quibus productæ nunc sunt eodem momento temporis, quo fuerunt Verbo vnitæ, potuerunt prius tempore absque suis subsistentiis partialibus accipere esse. Quia enim vel umbra contradictionis apparere potest ea in parte? Atque partes Christi essentiales non possunt de novo denominari vnitæ, cum in aliquo anteriori non sic denominarentur, nisi adueniat illis noua quæ piam entitas, fundans illam novam denominationem, quæ prius aberat. Ergo noua illa entitas admittenda est, sufficiens de novo partes predictas. Nam ut ea noua entitas afficiat, alterum extremum, cui haec partes vniuentur, fieri non potest; cum Verbum sit plene immutabile. Ex parte autem humanitatis nihil afferri potest, quod de novo fiat, prater vniunionem quam quantum. Omnia quippe alia, que in ea reperiuntur, sunt naturalia, poterantque incelle humanitati productæ ante vniunionem cum Verbo, vel praetexte ante eam vniunionem supernaturalem. Igitur noua illa modalis entitas quam querimus, accessit humanitati Christi, cum iuncta est Verbo.

Eusio prima præcluditur.

141. Sunt qui hoc argumentum declinare se putent, si dicant, animam & corpus Christi vnitæ Verbo ipsis actionibus quibus creantur. Nec enim eas actiones censem esse creationes meras, sed autem esse productiones huiusmodi partium in Verbo tanquam in substanciali termino existentia ipsarum. Ita Puteanus 3.p. q.2. art.8. dub.2. & nuper quidem Theologi, hæc tamen eusio potest multipliciter præcludi. Et in primis qui eam adhibent, non videntur aduertere, dum variant admittere modalem entitatem vinculante extremæ compositionis de qua agimus, adiungit se ad invenientes actiones creativas animæ & corporis Christi, diuersas specie à productione animæ nostræ & materiae, ut per se patet. Hoc autem non est fortassis minus refugendum, quam noua modalitas cui declinanda illa excogitantur. Sane Patres & Doctores passim ignorasse videntur eam specificam diversitatem in creationum animæ & materiae Christi, & animæ ac materiae vniuersitatemque nostrum; cum dicant Verbum condidisse sibi animam eodem modo quo ceteris. Non igitur per actionem supernaturalem ac specie diuerstam à creationibus quibus animæ nostra accipiunt esse. Deinde in creatione animæ Christi, nihil plene potest occurtere, propter quod ea actio starvatur essentialem & secundum substantiam supernaturalis. Totus quippe illius effectus est Christi anima. At hæc est mere naturalis. Vnus autem cum Verbo, iuxta aduersarios, non est aliquid, quod per eam actionem fiat, sed est ipsam animæ effectio, que certè nihil omnino

habet, proper quod supernaturalissima esse debet, cum quidditas actionis peratus ex effectu, qui in re praæfenti supponitur esse mere naturalis. Præterea posset quis à pari communisci actionem ita anime nostra creatuæ independenter à subiecto, ut simul sit vno eius cum subiecto. Quis tamen non videt genus illud creationis gratis configendum esse, ac fortassis non citra periculum? Nam illa animæ vno cum subiecto, est natura prior quam anima, quia se teneret ex parte via qua anima ab agente proicit. Unde videatur invenire dependentiam animæ à subiecto. Neque enim formæ materiales aliam ob causam à subiecto pendet, quam quia actio, qua producuntur, penderet tali modo à subiecto. Tandem aduersari cogent fateri humanitatem prius natura productam (& mulè magis si supponeretur producta prius tempore,) non posse a sumi à Verbo hypostaticè salua sua anteriore actualitate & productione, cum tamen sit manifestissimum, humanitatem etiam salua anteriore actualitate & productione, manere substantialiter incompletam atque adeo hypostaticè terminabilem. Fixum igitur esto, creationem, quia anima Christi producta fuit, esse natura priorem vnitione eius ad Verbum, & idem est de corporis Christi productione. Ac proinde vanæst declinatio illa argumenti proposita, quia dicebatur, fundamentum nouam denominandi partes Christi essentiales Verbo vnitæ, esse creationem eorum, specie diuersam à connaturali & ordinaria earundem creatione.

Altera Eusio eiusdem argumenti.

142. Nec difficulter præcluditur alia eusio, qua argumentum propositum declinat Valentia 3.p.d.1.q.2. p.5. & q.4.p.2. sub finem, aliquo nonnulli, dicentes idcirco in posteriori nature humanitatem quæ ante non denominabatur vnitæ, postea dici Verbo vnitam quia ita fert voluntas Dei, accende sola variatione temporis. Supponunt enim hi Authores, sola voluntatem Dei ext. nesciam sufficere ad cauandas in rebus nouas denominations nullo ad extra physicè producendo, solaque temporis variatione intercedente. Quid enim physicum de novo fit, quando abolevit teatus pena? aut quando laxatur obligatio voti ante contracta? Vel quando macula venialis abstergitur? Sic ergo in omni actione diuinis causa nobiscum ex quo (facta tantum temporis variatione,) diuina voluntas fert, ut nobis coniungatur omnipotens, accipimus eam cooperiam & habemus eam nobiscum in actu primo coniunctam cum prius non esset coniuncta, nullo sine diuina sine nostra potentia actiue facto accessu nouæ entitatis physicæ per talen coniunctionem in actu primo: Ita iuxta hos Authores, Verbum communicatur humanitati, eisque coniungitur cum primâ accedit tempus id præsumit à diuino decreto, atque adeò cum primâ voluntas diuina applicat humanitati personam Verbi, est nihil physicum extremis huius compositionis superaddatur, ac ne modus quidem. Quare tota variatio quæ in re praæfenti interuenit, est variatio temporis, atque adeò etiam humanae naturæ, prout existit in hoc & in illo tempore, & prout in illa variatur accidens illud pertinens ad prædicamentum. Quando, etiam si excludatur quævis noua entitas potest de novo verè dici naturam humanam cum antea non esset Verbo vnitæ, incipere esse Verbo vnitam. In quam rem considerari iubet Valentia, tempus non esse rem, quæ proutus impertinet se habeat ad dependentiam hypostaticam humanitatis à Verbo. Cum enim natura sic pendens, secundum suam existentiam pendas, existentia autem ratio formalis connotet tempus, perspicuum sequitur consequentem esse ut dependencia quoque hypostatica respectum quandam habeat ad tempus. Ideoque etiam absolute & se

& secundum rem eadem sit natura pro tempore, quo ex voluntate Dei pender à Verbo, & pro tempore quo ab ea non dependereret, non est tamen prorsus eadem ipsius ratio formalis quatenus statutum secundum suā existentiam propriam pendens aut non pendens à persistentiā Verbi diutini. Vnde virutur contradic̄tio quae affectatur affirmationē & negationē dependētia humanitatis à Verbo pro diversis illis temporibus. Non enim varietas illa attributorum caderet in idem propriis. Eto in attributis, ad qua tempus impertinet se habet, verum sit, ne per potentiam quidem & voluntatem Dei sola temporis mutatione interuenientis, posse creaturam nunc ab eorum uno, nunc ab alio denominari.

Praeluditur.

143. Hanc argumenti propositi euasioem dicebam non difficile posse p̄claudi. Falsum quippe est, quod in ea alibi, voluntatem Dei sola temporis mutatione, sufficiere posse variationem denominationum, de quibus agimus; hoc est physicum. Admitto quidem solam Dei voluntatem iuncta diversitate temporis, posse sufficere ad monos effectus morales, cuiusmodi sunt, qui proferebantur in fundamento contraria sententia. Consequentēque admitto denominationes variae morales non illis moralibus effectibus respondentes, nulla producta de novo physica entitate, induc posse ad eum modum. Tamen de effectibus & denominationibus physicis, longe alia est ratio. Posulat enim causam physicam actu influentem, & aliquip̄ producentem de novo, nec potest ad eos sufficere sola Dei voluntas, quae cum sit plene extinseca, relinquit omnia in eodem statu physico, quando poterit diuinam ad causandum non applicare, ut hie supponit, non applicare, quamus denominatione, de qua varianda agitur, physica sit, & physica causam depositat, nempe denominatione unitate cum Verbo humanitatis, cum prius denominaretur non unita. Nec est simile quod dicebar de omnipotentia diuina & voluntate nostrae coniunctione ad concordandum. Ea quippe coniunctione antecedens causationem, idcirco fieri potest absque ullius non effectus physici productione, quia est tantum effectus moralis, nec potest cohesionem, sed metam extrinsecam applicationem & coexistentiam virtutum effectivarum. At Verbum uniti humanitatis, est verus physicus nexus. Præterea in illa morali unione diuinæ potest cum nostra facultate activa, supponitur in nobis vis actionis, tamen insufficiens, & opis in d. ga. In presenti autem negotio formalis ratio necēt humana Verbo, nullatenus supponitur ex parte humanitatis. Quare necesse est eam apponi per actionem physicam, quia non alius effectus ad id accommodatus penderat à Deo efficienter; nec aliud assignari potest quam uno hypothistica. Illa vero physica varietas, quam aduetarius agnoscet in humana natura ex novo accidere prædicamenti. Quando ei aduentus pro varietate temporis, admitti nullo modo potest. Ut enim omnitem plurima, quae aduentus nouum illud accidentis accumulat Valques 3. p.d. 7. à n. 13. Restet videtur dixi. Nyssenus homil. 7. in Eccles. tempus in quo factio, confederata extra eius, quod sit, natum. Est inquam tempus, aliquid plane extrinsecum rebus, & inidoneum ad varietatem intrinsecam effectuum physicorum exponentiam. Præterea ut bene argumentator Gabriel in 3. d. 1. q. 1. art. 1. Litera G. posse tempus variari inveniatur visione: quod indicat, tempus, plane impertinenter se habete ad hoc negationem. Tandem si ad tuendam varietatem hanc denominationum physicarum, mutatio aliqua physica invenienda fuit, ut aduersarius quoque agnoscat, p̄stata-

Euasio tertia, p̄clusa.

144. Est tercia quædam euasio, qua aliqui aduersus secundum argumentum propositum manūnt se, dicentes, est. Etum physicum qui de novo fit, & unde exurgit denominationes nouæ in re nostra, esse Christum Dominum sive compositum supernaturale, quod ex nexo Verbi & humanitatis exurgit. Sed hæc euasio seruato eo argumentandi modo quem adhibuimus, p̄clusa fuit. Quia ut compositum possit exurgere, necesse est, partes eius unita cum prius unita non essent, nec unita denominarentur. Argumentum vero nostrum probat eam non posse reddi nec dici unitas nisi aliquid de novo fiat quod unitatur. Atqui Christus cum sit posterior unitate extremorum & velut partim ex quibus compingitur, non potest eas unitas reddere. Assignandum igitur est aliquid quod antecedenter ad Christum fiat, ut exurgat inter partes copulatio, quæ non minus præ Christo debet, quam partes ipsæ. Alioquin recurret argumentum. Nempe quod non possint variari denominationes, nisi aliquid physicum fiat de novo. Partes autem de novo non sunt, saltem ita ut vi effectiois eam exurgere possit illa denominationes nouæ. Nam Verbum æternum est: materia Christi, fuit ab inicio mundi: anima vero prius natura est creata quæ unita & æquæ potuisse creari prius tempore. Nihil igitur assignatur de novo factum; unde denominatione unita possit exurgere, atque adeò unde existat compositum. Partes enim spectantur à nobis in statu quo non componentur eorum, nec denominantur unitæ. Postea vero & totum componunt, & unitæ denominantur. Ut autem hoc postea præstant, quid acquirunt nisi modum unio[n]is?

Eadem secunda probatio firmata, &
aliter expressa.

145. Sic igitur exclusis omnibus, quæ secundum illud argumentum nostrum quaterre posse visa sunt, firmitas eius undeunque stabilita habenda est. Est autem illud ipsam quod usurparat Ochamo in 3. q. 1. Litera D. & in 1. d. 30. q. 4. Litera F. Ut paucos illos modos quos ab eo admitti diximus stabilias, & ab Aureolo in 1. d. 17. q. 1. art. 1. ac in quodl. q. 2. ut probet actionem quæ effectus ab agente dependet, esse aliquid à parte relati interiacens ac medium, inter causam & effectum. Hoc ut appareat, formo argumentum quod ipsi usurpat, & applico ad rem præsentem in hunc modum. Impossibile est, contradictione verè enunciari de eodem nisi interueniat mutatio aliqua extinseca, vel intrinseca, per acquisitionem aut deperditionem formæ nouæ & entity saltem infinitæ & modalis. Sed in mysterio Incarnationis, humanitas quæ prius tempore produci potuisse, & non denominari unita, incipit unita denominari; eadēque posset deperditioni talis denominationis superstes esse: posset quippe Deus conservare humanitatē extra Verbum, ita ut non amplius denominaretur unita Verbo. Ergo necessarium est aliquam ibi aut extinseca aut intrinsecam mutationē interuenire. Extrinseca mutatio quæcumque, plane impertinens est, quia agitur de variatione prædicatorum intrinsecorum, ad qua varianda opus est intrinseca mutatione. Hæc autem non potest alia proferti, quæ variatio alicuius formæ modalis, intrinseca al-

teri saltēm extremorum. Igitur ea modalis forma, quam ynonem vocavit, admittenda est.

Responde Gregorius in 1.d.28.q.2. art.1. concl.3. ad 18. & dist.17. q.1.art.2. ad 2. negando maiorem: cuius oppositum ait ostendi posse multis exemplis. At tamen Vasques 3.p.4.18. c.1.c.8. Gregorium nullum tale exemplum adducere, nec vide se quodnam profecti possit. Editiones tamen quādam Gregorij locuplētiores, qualis est, quā piodi anno 1511. & alia anni 1527. exempla quādam continent, quā Gabriel quoque tanquam à Gregorio adducta refert in 3.d.1.q.1. art.1. Litera G. Quod monete placuit, quia non semel aduerteret, Gabrielem Vasques de fala per aliquos allegationes Gregorij expostulare, quia editio qua ipse usus est, nempe, quā prodit anno 1481. scat lacunis, quas illa alia quam recens editio explicet, & hamis adhibitis signauit. Eiusmodi porrō sunt exempla illa à Gregorio adducta, ut statim sint neganda. Ait enim materialē & formam, ac partes continui, ex non vniuersi sicut & dici vniuersitas, absque intrinseca mutatione. Deum item, ē non creante dici & esse createm, nullo mutato. Tandemque peccatorem prius ē spiritu sancto defutatum, posse dici habere spiritum sanctum absque vila prorsus mutatione. Quae omnia reiecio. Nam si in exemplis illis omnia se haberent sicut prius, non esset unde exsurgent denominations nouae. Se habent autem omnia sicut prius, si nihil mutatum est. Admittenda igitur est mutatio aliqua, & quidem intrinseca, sicut denominatio, quam virginem est intrinseca. Nullam autem aliam intrinsecam variationem proferti posse, quā penes entitatem nouam modalē humanitatis vniuersa superadditum, in confessō est. Quare eam entitatem admitto, & ipsa est quam modū ynonis appello.

Probatio 3. ex respectu humanitatis Christi ad solum Verbum.

146. Postrema ratio ad modi huius probacionem ex eo ducenda est, quod humanitas Christi non omnibus diuinis personis sed soli Verbo est copulata; ita tamen vt ex S. Dionysio, quia adducitur in 6. Synodo actio.8. & ex Innoceō cap. Formiter de summa Trinitate & fide Cathol. Pater quoque & Spiritus sanctus, æquè influxerint in efficientiam physicam, quae ad illam Verbi & humanitatis coniunctionem requirebatur. At quomodo, vel cur, humanitas Christi, Verbo potius quam Patri aut Spiriti sancto vniā dicitur, cum Pater & Spiritus sanctus æquè applicari sint humanitati, ac Verbum? Ut enim bene argumentatur Ochamus in 3.q.1. Litera D. quodcumque datur aliqua denominatio, quae nihil dicit ultra denominabilia, nisi existentiam extremorum, si conuenit vni individuali, conuenit & omnibus alijs eiusdem rationis, nisi aliquid in sic vni individuo propter quod in illud peculiariter cadat talis denominatio, non in reliqua, quod Ochamus multis exemplis confirmat. Quid enim est in Verbo vel circa Verbum, quod peculiare illi sit, illudque denominet vniū, non item alias diuinis personas, que planè sunt eiūdem rationis? Item quae erit illa efficientia cæteris quoque personis diuinis, quamvis humanitatem non afflumentibus conuenient? Nam si nihil de novo producitur, nulla est actione opus. Dices, produci Christum totum. Sed contra, Quia si & anima & materia Christi alia actione incarnationi prævia, saitemque naturā priore accepterent esse, (vt sanè accepissent,) nec datur formalis unio, quæ per veram actionem causanda sit de novo, non est quod vila noua actio ad Christum terminata inveniatur. Christus enī in quatenus totum quoddam est, sufficienter intelligetur resultare ex sola extremorum propinquitate & indistinctia, quae hic ob Verbi immensitudinis & ynonis, supponit actionem terminatam ad productionem, vel ad appositionem albedinis cum altero

tatem deesse non potest. Noua autem illa actio terminata ad Christum in ratione totius, superflua erit, immo impossibilis. Quia talis actio nullam Christi partem, nullumque partium Christi nexum, extrahet de non esse ad esse. Partes siquidem supponuntur iam facta, & unio non admittitur specialiter factibilis, ac idonea ad terminandum per se actionem nouam. Quare cum totum nihil sit, præter partes & nexus earum, nulla talis actio admittenda est, quæ ad Christum quartus totum quoddam est, terminetur, eumque in ratione totius efficiat, & nihil praeverea. Quangam si gravis lubeat admittere huiusmodi actionem pendulam, (vt sic dicamus,) & nihil quidem humanitati conferentem, Christo tamen quatenus toti, dantem esse, revoluimus aduersarios in actionem quam refugiant. Ea quippe actio habebit rationem vinculi humanitatis cum Verbo, nec declinabitur multiplicatio nostra entitatis, de qua maximè solliciti sunt aduersarij. Sed pro eo modo quem nos ynonem appellamus, & humanitati prius saltēm natura, producta superueniente diximus, inducetur alius modus nobis non necessarius, nempe modus dependentia Christi totius.

Acies 1. argumentorum aduersus ynonem modalem.

147. Quae aduersarij in contrarium opponunt, encyria sunt & profusa lenia. Ego in quatuor acies ea disponam. Prima quam ducat Aluarez loco allato à n.13. opponit primò generationem hominis, quæ absque ullius modi interuenit perficitur. Quia ergo sicut anima rationalis & caro unus est homo, ita Deus & homo unus est Christus, inferi in Christi quoque productione, nullum talē modum vinculanten extrema esse admittendum. Oponit secundò exortum similitudinis inter duo alba, excluso quoconque modo, & sola abfactione vtriusque extremitati posita. Opponit tertiò, necessarium fore, vt modus qui humanitatem & Verbum neccesse hypostaticè dicitur, neccatin & ipse Verbo hypostaticè, ne quid substantiale humanitati Christi insit quod à Verbo non fit assumptum, & imperfecta incarnatio innehatur, contra dicta Sanctorum: Opponit quartè & (vt ait,) efficacius quod modus ille additius, nec pertinet ad humanitatis efficientiam, nec ad existentiam vel propriam substantiam eiusdem, sed ab his omnibus separatur à parte rei. Igitur si modus ille admittatur, iungendus erit cum Verbo, eique de novo appingendus realiter, & sola minori realitate sciungendus, quod liquet esse impossibile ob immutabilitatem Verbi.

Exarmatur.

Hæc vix egent responsione. Breuerit tamen dico, ad compositi humani exortum, eam actionem esse necessariam (vel ipso metu aduersario fatente,) quia homo generatur. Ea autem actio, non facit de novo materialē, quæ præter a mundi initio, neque formam, quæ creatione non generatione producitur. Quid ergo facit antecedens ad compositum, siue antecedens ad hominem, si homo nihil est præter animam & corpus? Tale quid enim faciat neccesse est, si homini nihil est præter animam & corpus vnitum, nec tamen sit aut anima aut corpus. Facit itaque ynonem illarum partium: Cuius productio, appellatur & est hominis generatione. Similiter actio incarnationis producit Christum, producendo de novo nexum inter extrema substantiales compositi, accipientis esse de novo per eam actionem. Eodem modo exortus similitudinis inter alba, (vtriusque habeat paritas in tanta disparitate similitudinis & ynonis,) supponit actionem terminatam ad productionem, vel ad appositionem albedinis cum altero

ero extremitatem, quæ de novo denominatorum similia. Quod rigorem ad hypostaticam talis modi unionem admittendam, ridiculum est. Ille quippe modus est aliquid supernaturale humanitati, nec pertinet ad eius naturalem constitutionem vel essentiam, ut assimi idecirco debet, si assumpta est humanitas. Quanquam neque omnes modi substantiales naturales assumpti sunt, non obstante quam ad id virgo adversarius, incarnationis perfectione. An enim uno inter materialis & formam, & uno inter partes substantiales integrantes, & ambo substantiales sunt, iuxta sententias saltem propositas, quæ modos illos agnoscunt, descendit idcirco enim aliquippe à Verbo hypostaticè, ne quid substantiale humanitati Christi inexistat non assumptum? Inefficacior denique & omnium determinata est postrema argumentatio, quæ ut efficacior alijs videntur. Admissa enim modi unionis distinctione à natura & existentiis, connotatur substantia humana: nego (equi) modum illum, si adiuvatur, debet de novo factu in Verbo: sed dico statuendum esse in humanitate, eaque supernaturalem formam esse, per quam humanitas trahitur ad Verbi substantiam, eaque copulatur. Nihil itaque prolatum ad Aluare est, quod multum operam ad illud enodandum deparet.

Altera acies contra unionem modalem.

148. Firmior in speciem videri possunt quæ aduersus eundem hypotheticum modum, a ducit acies secunda, cui præf. Collius l. 2. de lang. Christi, dil. p. 3. c. 4. & j. ponunt enim primò, argumentum quod pridem à Gregorio propositum est, in i. d. 8. q. 1. ad 18. necepsis unionis quæ inter Verbum & humanitatem intercedit, non minus substantiale esse ex parte diuinæ Verbi, quâm pars humanitatis, & aequaliter virtute sua Verbum humanitati ac humanitatem Verbo coniunge. Atq[ue] Verbum, se solo & absque interiectu modalis illius vinculi Verbo intrinsecè aduenienti, coniungit humanitati intrinsecè & substantialiter. Igne humanitas quoque absque modali vlo nexo intermedio, potest intrinsecè ac substantiale copulari Verbo diuino, non obstante immutabilitate Verbi; humanitas autem mutabilitate. Nam quanvis humanitas sit mutabilis, tamen ratio extremi vniuersitatis, absit ut mutabilitate & immutabilitate. Vnde etiam humanitas fingeretur esse immutabilis, non minus posse iungi Verbo, quâm nunc Verbum, quod immutabile est, verè iungatur humanitati vlo modo ex parte ipsius Verbi. Opponit secundò, modum unionis neque relationum quid esse, neque absolutum. Non primum, quia relatio v. g. paternitas, intrinsecè denominata subiectum, extrinsecè verò terminatum. At modus de quo disputamus, aequaliter Verbum & humanitatem relipit, cum sit nexus vniuersus, & substantiali copulationis relationes, qualunquec antevertenti deservit. Non igitur modus ille est aliquid relationum; sed neque dici potest esse aliquid absolutum, cum non sit ad se, sed ad Verbum; ut autem relationes simul & absolutum aliquid sit, ne fangi quidem potest, cum rationes ille se invenient excludant; & At stoeles nusquam suffragetur. Opponit tertio, si modus ille admittatur, perpetuum quandam eius defluxum, & iugis generationis ac corruptionis eius vicissitudines, admittendas fore, ob perpetuam evaporationem quarundam partium corporis Christi factam vi naturalis caloris, & aliarum quaquandam partium suffectionem & agenerationem, in tritio cauñat. A partibus enim defluentibus, abscederet uno hæc modalis hypostatica; accedenter autem agenerationis & aduentibus de novo. Opponit postremo, uniones inter materialis & formam materialem, inter corpus & animam ratio-

nalem, inter Angelum, & locum naturali eius perfectioni commenlum; quas perag, affirmat solù materia & formæ, corporis item & animæ, ac loci & Angeli naturali proportione & applicatione, seculo quoque interiecto modo. Concluie ergo, unionem Verbi & humanitatis, non dissimiliter se habere, & nullam modalem unionem quasi inter genuinum paritem depolare. Quod si inter haec extrema debet naturalis propotione, at non deest obedientialis, vi cuius positis applicatisque extremis, quamvis omni alia entitate abrogata, exurerget Christus.

Repellitur.

149. Non erit difficile ista conterere. Ac primum, negandum est, quicquid alteri vniatur, se habere semper intrinsecè altere quam prius. Nam unum extremum intrinsecè immutatum, potest vniari absque illa sibi intrinsecè mutatione, dummodò in altero extremo fiat mutatione, & ponatur forma terminata ad illud aliud extremum, quod nulla intrinsecè mutatione afficitur. Sic in physicis probatior sententia affirmatur, hominem constitutum vno modo unionis materiali ac proinde inhærente soli materia, & ad animam extrinsecè tantum terminato; ita ut anima in unionis ad corpus, nullo modo mutetur intrinsecè, sed tantum terminetur respectum entitatis positæ de novo in materia, per mutationem intrinsecam in ea cantatam. Et verum quidem est, unionem esse essentialiter nexum duorum. Male tamen infertur, nexus illum debere esse utriusque extremo æquum internum. Imo dummodò intrinsecè alterum duntaxat eorum afficiat, eidem alterum quoque vinculabit. Ac proinde frustra (etiam in extremis mutabilibus & creatis) ponentur vinculum amborum extremes intrinsecum. Quandò ergo magis ad unionem de qua agimus, quæ Verbum ipsum diuinium cum humanitate copulat, sufficiet modus alteri duntaxat extremo, id est humanitati intrinsecus, eamque solam immutans? Si enī cum uno intercedit inter extrema mutabilia potest esse potius ratio ex parte unius, cur modus unionis ei soli internus sit, ad alterum verò extreum extrinsecè tantum terminetur: quo pacto vno humana, quia sit ab homine ac proinde est materialis, insidere potius debuit materia, quamvis anima quoque sit mutabilis; Multè magis mutatio quam in hoc negotio intervenire necesse est, siue inuestio nona entitatis modalis extrema tam abundantia vniuersis, assignanda est ex parte solius humanitatis ob omnimodam Verbi immutabilitatem, quānvis verè Verbum, cum ante non vniueretur dicatur vnius de novo, non denominatione petita à forma Verbo intrinsecā, sed denominatione hausta à forma intrinsecā humanitatis, & à natura intimè coniuncta Verbo. Quod est dicere, Verbum non aliter quidem se habere intrinsecè post unionem quam prius, nec ullam in seipso subiisse mutationem, sed tantum terminasse habitudinem vinculi vniuersi mutantis alterum extremum, eaque inhærentis; quod inter extrema quoque creatas, sufficit ad veram & intrinsecam coniunctionem. Insinuat haec doctrinam D. Thomas 3. p. q. 1. art. 1. ad 1. & q. 16. art. 6. post S. Athanasium epistola ad Epictetum. Hinc euaneleunt, quacunque primoloco, ab Autore cum quo agimus fuerant objecta.

Uno modalis, quoniam relativa.

150. Quod autem addebatur, hunc modum neque relationum neque absolutum esse posse, facile dilinuitur, dendo, modalem hanc unionem, non esse quidem relationem categoricam, quæ est purus respectus termini & subiecto accidentaria est, saltē ad modum acciden-

ANNALIS
TOMUS I.
De Christo
et
TOMUS II.
De Atributis
Christi
XVII

accidentis verbalis: *Esse tamen relativam transcedentaliter.* Quod genus relativorum est ens verè absolutum. Nam prater relationes categoricas, quae non pertinent ad categoriam rerum quas afficiunt, quia illis iam plenè constitutis adveniunt, ut liqueat ex paternitate & similitudine; necessarium omnino est admittere relationes aliquas longè alterius rationis, quas Simplicius apud Scotum in 1.d.3.q.5. *Littera F.* vocat substantiales & essentiales. Ipse Scotus in 2.d. 1. q.5. *Littera P.* vocat trascendentias; & ita nunc passim vocantur nō restringenda eas vocē ad eas tantum relations esse: tales designandas, quae plura vel omnia praedicamenta transcedunt, & ad nullum certum pertinent, cuiusmodi sunt relatio creature aut inherenter &c. quas solas relationes dici transcedentes, tradit Antonius Ruinus q. 5. de relatione; sed voce ad tales primum relationes, ut verisimilium satis est & surpata æquè ad omnes essentiales relations extensa. Agnoscit eas essentiales relations S. Thomas in 2. d. 1. q. vñica art. 5. ad 8. ex primo loco propositus. Caiet. c. 7. de ente & essentia q. 5. & Scotus supra, nec refragatur in 4.d. 1. 2. q. 1. vbi tantum intendit, has formas non esse dicendas relationes quasi spectent ad categoriam relationis, sicut que puri respectus. Non negat autem, nec negare potest, quod alio loco notato concesserat, dari entitates, quae in suo essentiali conceptu immolunt habitudinem ad alterum. Cognitio enim v. g. præciso quoniam accidentario respectu, inseparabiliter & essentialiter resipici obiectum, ita ut impossibile sit, essentiam cognitionis per definitionem explicare, quia fiat mentio obiecti, sicuti per eam intellectui. Similiter materias cum sit essentialiter forma receptiva, respicit essentia liter actum formalem, à quo perfici, & actuari posse; ita ut repugnet, concipi receptionis non concepido quoque id quod a recepiuo potest recipi. Idem est de respectu creaturæ ad creatorem. Nemo enim creaturæ notio esse essentiale efformare queat, nisi habitudinem ad Deum insoluat. Hæc ergo entia essentialiter relativæ ad alterum, & absoluta & relativa dici possunt; sed vario sensu, ut Caietanus optimè aperit q. illa 15. aduersus aliquid dupliciter posse dici absolute; nempe vel a subiecto, vel à termino. Absolutum autem à subiecto, ilud est, quod non potest in alio subiectari ut substantia. Possemusque similiter dicere, aliquid esse absolute ab efficiente, vel ab aliquo à forma, si tale sit ut caret formalis causa vel effectu. Absolute verò à termino illud est, quod non respicit essentialiter aliud purè ut terminum ad quem; & talis est, substantia, & quantitas, ac qualitas. Econtrario portò respectuum duplex est. Nempe & quod formaliter respicit aliud purè ut terminum, que est germana notio relationis categoricæ, & quod respicit aliud non ut purè terminum ad quem; nullum scilicet munus erga cum exercendo, sed ut aliquid cum eo connexum in aliquo genere causæ, vel ratione aliquo inuenitur. Quanquam enim connexio inter duo, latius patet, quam relatio transcedentalis ut dixi in naturali Theologia d. 8. n. 9. tamen in hac quoque est vera connexio, qua manifesta est ex munere aliquo huiusmodi relationis erga terminum, v. g. quia illud representat aut recipit, ut connectit: quod non habet relatio categorica, que est habitudo pura absque ulio tali munere, ut patet ex similitudine, quia albedo alteri albedini simili dicitur. Huiusmodi ergo entitates, quibus essentialiter implantata est habitudo non pura ad alterum, sunt quidem relationes essentialiter, & tamen non sunt absolute a subiecto, vel à causa, vel à subiecto, simul tamen sunt absolute, nempe à termino pura habitudinis, quia non sunt prædicamentaliter respectuæ, quod duntaxat genus rerum non potest absolute denominari. At entitates de quibus agimus, quanquam ob habitudinem, quam di-

cunt, possint & soleant relativæ denominari, tamen quia ea habitudo non est respectus p̄s, sed vel est essentialis differentia rei, qualis est in visu respectus ad colorem, vel est aliquid intimè imbibitum in rerum essentia, ut est ratio entis creati in creatura, speciat ad aliud prædicamentum, quam ad tertium accidentium; nempe speciat ad prædicamentum rei, quam confituit, & idcirco eiusmodi entites denominantur absolute. Inter has entitates simpliciter loquendo absolute, hoc est non constitutas relatione categorica, respectivas tamen essentialiter, numeranda eit quævis vñio, atque adeo etiam vñio hypothetica. Vnde lucidatur argumentum in quo veritatem, quod eas neque absolute neque relativis entitatis acceneri posse contendebat. Porro non refragari Aristotelem, ut aduersari obstrebat; sed verè agnoscere, entitates quas simpliciter dicimus absolute, posse simili esse relationes, constabat expedienti loca, quæ ad id ex profecto Greg. in 1.d.28.q.2. concl. 2.

Coharet cum iug: labilitate.

151. *Æque inane est argumentum, quod postea subiacebat ex perpetuo accessu & receiptu vñio onis hypotheticæ;* & si quam vim habetur, a quæ solendum est ad aduersario. Nam siue vñio hypothetica, sit modus, siue non sit, sed tantum consistat in extremis instantibus, & aptè le habentibus; certum est, evaporantibus per actionem caloris naturalis, aliquibus partibus corporis Christi, a quæ dilatam esse vñionem: & ageneratis per nutritionem de novo quibusdam partibus, a quæ accessu vñionem nouam, idque propè continuo, pro ut continua virtus nutritiva & caloris naturalis negotiari fecerat. Quod ergo aduersarius de vñione sic sūpta statuet, nos pari iure de vñione modalis statuimus. Et breviter vera relatio est, quanquam omnes partes quæ ad integratatem & constitutionem humanitatis pertinent, manescant semper. Verbo vñitæ, quanquam pertinuerunt ad eam integratam, tamen cum primum evaporabant, quia definiebant esse partes corporis humani, cui soli ut sic concessa est gratia vñionis, ut Suates. 3. p. q. 5. ad art. 2. recte noruit, desijle vñtri Verbo. Et è contrario, partes alimenti, cum primum inducebant rationem partis humanæ, etiam ante informationem ab anima, illuc vñiebantur Verbo. Quia enim prius est substîtere quam vñiri, propterea partes illæ materiæ prius vñiebantur Verbo, quam anima, si cut de tota materia dictum est superius tractandum ordinem assumptionis inter partes humanitatis. Indubiebant autem partes illæ rationem humanæ partis, eo ipso quod ultimè disponebantur ad animæ humanæ receptionem, ita ut per consummationem dispositiōnēs prædictæ, materiæ illa partialis & vñitæ Verbo, & anima, sed prūs natura Verbo quod subsistente naturali sufficiebatur, anima autem postea natura.

Aliæ item uniones, sunt modales.

152. Tandem conjunctiones aliæ, ex quibus aduersarii argumentabantur, a quæ peraguntur interiectu modalis vinculi, ac illa in qua veritatem, ut proinde ablire eas adducat aduersarius, ut probet vñionem hypotheticam non contineri entitate modali. Nomina tum verò taceri potuit conjunctione cum loco, que neque vera est conjunctione (quanquam & aliqui eam fixerunt, in quos merito conlamat Suates. 3. Metaph. f. 4.m. 16.) neque absque modo substantia Angelii superaddito perficiatur, contra quæ aduersarius imaginatur, quod reieci in Theologia naturali, d. 4. n. 197. Proferti item non debuit conjunctione materiæ & forme. Nam estis quis gratis daret eam cōunctionem perfici ablique modali vinculo propter sympathiam natura

secundum partem illarum ad initium, & adaptatio-
nem materie per certas dispositiones, quo pacto phi-
losophantur quidam physici, tamen in re praesenti
non licet similes philosophari, quia nulla potest pro-
fici certa dispositio, qua humanitatem Filio potius
destituit, quam Paci aut Spiritui sancto & que ab
ea inducebant, & illi que applicatis. Nec certa
dixit dispositio respectiva Filij afferri nequit, sed
neque vel modo respectiva alicuius divinae personae.
Nam in Christo si unionem hypothaticam sequoueas,
multe illi impugnatur, cui haec adaptatio tribui pos-
site, propter gratiam sanctificatorem; quam tamen li-
quier non habere hoc munus. Alioquin in omnibus iu-
dis efficit inchoata dispositio ad Deificationem, & per
laudem assumptionem, quod nemo finxerit; aliaque
in hanc rem rationes, attingam infra tractans huius
rationis materialis. Postremo in humanitate Christi
nulla est sympathia, vel naturalis proportio cum Verbo
tanquam cum termino substantiali, quae sympathia
in naturali coniunctione forme & materiae, ab ijs ob-
tinetur, qui illam absque modali vinculo sola partim
oppositione peragi dicunt. Quod autem inter Verbo
et humanitatem intercedit proportio obedientialis,
argumento potius eam proportionem adeo
temperare esse, ut potius debeat dici improposito. Et
quae sane cedit in omnes substantias etiam purae mat-
erialis, quas tamen nemo simpliciter dixerit habere
proportionem ad unionem cum Verbo, aliquamve
cum sympathiam.

Actus tertius contra unionem modalem.

153. Tertiam aciem argumentorum contra modum
unionis, edocit Valencia 3. p.d. 1.q.2.p.5. Reiectis enim
ijs qui unionem hypothaticam accidente quoipiam sine
respectu sive ab soluto contineri censebant, addit,
illam secundum argumentum eueri sententiam que vno-
nionem hypothaticam constituit in modo quodam sub-
stantia distincto ab humanitate à parte rei. Primo
qua nihil in humanitate producunt, potest intrinsecè
& essentialiter esse vno hypothatica cum Verbo, quan-
doquidem à quacunque re diuinus producta in hu-
manitate, separari potest terminatio humanitatis per
Verbum. Sane si vno hypothatica est vera quaedam
modalis entitas distincta ab extremis, à parte rei, quid
obstat potest, quominus illam Deus solam producat
seorsim ab humanitate, & conservet procul ab ea? Quicquid enim ab alio à parte rei distinguuntur, illique
extremum est, eo ipsis potest absque eo consistere,
aque adeo fieri & conservari. Si enim ipsum, non est
illud aliud, non ideo ipsum erit & non erit, quia illud
aliud non sit. Secundo argumentatur Valencia, quia
realitas illa à parte rei distincta ab humanitate, non
potest esse essentialiter vno, nisi connotando simul
Verbum diuinum vno hypothatica suppleat vim per-
sonalitatis creare erga humanitatem, seclusis imperfe-
ctionibus. Igitur realitas illa que dicitur esse vno hu-
manitatis ad Verbum, potest ponи in rerum natura,
etiam si humanitas non copuletur Verbo, quod tamen
impossibile esset, si ea realitas esset essentialiter vno
cum Verbo. Posse potius produci tam realitatem, non
concreta humanitatis coniunctione cum Verbo, inde
enim, quod etiam supponamus quamcumque
realitatem produci effectu, adhuc tamen liberrim
est Verbo non adhibere influxum hypothaticum ab
effectu longe diversum, quo supplet minus personali-
tatis creatae & humanitatem substantialiter termina-
re. Erit igitur realitas illa, nec tamen habebit ratio-
nem unionis cum Verbo, quam certum est consistere
non posse nisi Verbo influxum hypothaticum adhibenter,
ac proinde illa realitas, non potest esse essentialiter
vno. Quid quod ut textio argumentatur adversarius

omnis realitas habens aliquam rationem formalem
per ordinem ad aliquid extrinsecè connotatum, po-
test absque eo remanere, atque adeo eiusmodi ratio-
nem formalem exire? Dummold carmen ea ratio
non sit ex eum numero, quæ quodvis ens creatum
transcendent, & omnibus & quæ creaturis sunt com-
unes, cuiusmodi certè non est ista de qua agimus,
sive ratio unionis. Hoc aduersarius constare ait, indu-
ctione universalis in omni rerum genere. Ac proinde
realitas cum qua ea ratio conseretur, persistere potest
absque influxu hypothatico per eam realitatem extrin-
secè connotato, arque adeo non est essentialiter vno,
qualis tamen à nobis pingitur.

Exarmatur.

154. Hæc acies facilè exarmabitur; procedit enim
ex sola falsa intelligentia naturæ modorum & nomi-
natim unionis. Atq; igitur modum unionis quem ad-
misimus, esse intrinsecè & essentialiter unionem, neq;
posse esse in rerum natura, quin actu vinciat Verbum
cum humanitate. Perperam autem affirmat aduersarius,
producta divinitus in humanitate realitate qua-
cunque, adhuc posse Verbum non applicari humani-
tati ad suppletandam substantiam creatam, & suspen-
dere vel inhibere substantiam humanitatis termina-
tionem: posita enim unione, id est impossibile. Quia
hic est effectus eius formalis, quem constat admota
causa, suspensi vel inhibiti non posse. Eo ipso autem
quod hæc entitas statuitur modalis, liquere debet, im-
possible quoque esse, eam seorsim ab humanitate pro-
duci vel conseruari, quia modus, pro ut ex Boëtio lo-
quitur Scotus quod l. 3. Litera B. Malè & vocem, &
subiectam ei notionem improbante Gabriele in 3.d.23.
q.1. Litera F. est essentialiter affixus modisfato suo, ita
ut absque eo nequeat consistere etiam vi diuina. Vnde
quannus à parte rei differat à modisfato, & noua pro-
ductio eius superueniat, ac etenus dici possit illi ex-
trinsecus, tamen non est separabilitas mutua inter
eumque ob summam modi infirmitatem: quæ cau-
sa est, cur modus nequeat per se consistere, ut rectè
probat Dur. in 4.d.12.q.1.n.6. & cur plerumque etiam,
modus dicitur esse intrinsecus modisfato, & à plerum-
que negetur à modisfato distinguiri, nempe distinctione
maiore, qualis intercedit inter extrema, quorū
neuterū essentialiter affigunt alteri, & idcirco possunt
seorsim consistere, & accipere, aut retinere esse suum,
absque coniunctione & adhesione ad invicem. Eo-
dem sensu Dur. in 1.d.33.q.1.n.15. & d.30.q.2.n.14. &
15. ai modos non esse rem nisi secundum quid & le-
cundarij, negare esse secundum se entitates, cum
non habeant formalem entitatem, & quidditatem,
similiter alterius: non tantum eo modo quo acciden-
tia, quæ idcirco dicuntur entis entia, quia naturaliter
non possunt esse sine subiecto, sed etiam quidditatib;
& formaliter, quia nullam habent quidditatem, nisi
eam quæ est esse huius. Quod maximè valet de modis
illis, qui intrinseci dicuntur à Stricto in formalitat, at-
ticulo 2, partiali primi principalis, quia pertinet ad con-
stitutionem & complementum intrinsecum fuleri cui
ininituntur, nec pertinent ad diversam speciem cate-
goriarum, sed tantum reductiæ collocantur in cate-
goria fuleri sui. A Manzoli autem c.5. formalitatum D.
Thomæ sub finem, ob eandem causam vocantur modi
extrinseci. 4. Fonseca 7. Met. c.8. q.4.s.3. & sàpè alibi
vocantur puri modi se habendi. Hi enim sunt modi
strictè dicti, qui non habent propriæ essentialiam pecu-
liarem, sed sunt alienæ essentialia complementa, vel tan-
quam eius termini interni, vel tanquam subfides &
vincula. Potest tamen etiam accommodari ad illas in-
firmas entitates, quæ pressè dicuntur formalitates,
quia spectant ad nouam speciem, habentque in recto
entitatem

ANNALIS

De Christo

et

De Atributis

Christi

XVII

eritatem & essentiam propriam, distinctam ab essentia & ratione formalis rei cui adhaerescunt, cuiusmodi est figura respectu quantitatis. Nam haec quoque entitates, etenim dici possunt non habere entitatem formalem & quidditatem propriam, quatenus nulla vi possunt abipiunt a rebus quibus aliquando coniunguntur, sed essentialiter eis affiguntur. Quanquam nobis satis est, quod id valeat de modis preis acceptis, quia unius ipsis annumeratur, quam proinde dico ut & alios quosvis modos, essentialiter, atque adeo absque interiecto alio vinculo adhaere, ut recte affirmat Dur. in 1.d. 33. q. 1.n.16. addens n. 7 & dilla 30.q.2.n.15. modum non facere compositionem cum re eius est modus non quod concursus rei & modi, simplicitatem non tenet, & res illa ac modus non sint aliquid minus simplex, quam res sola absque modo; Id enim dici non posse recte eniunctum Suarez l.4.de Trinit.c.4. n.10 & Vafques 1.p.d.120.n.23. Sed quod non se habent ut res duas sint, que apte sunt seorsim & absque nexus cohaerere. Eodemque sensu Fonseca, male reiecius a Suarez d.47 Met. l.2.n.8. & ab Alberto q.6. de relatione n. 15. recte negat modum habere propriam existentiam; non quod velit modum esse nihil, sed quod essentialiter affigunt alteri, nec absque eo villa vi queat existere. Sicut eandem ob causam Suarez d.7 Met. l.2.n.10. & l.2.n.11. & passim alii, dicunt modum non habere entitatem propriam, & assertur identificari suo modicato.

155. Liqueat igitur ex his omnibus, quoniam non solidè aduersarios in primo argumento, ex eo quod unio sit aliquid vtcunque à parte rei distinctum à natura humana quam afficit, colligi consuetus unione posse dinuntius seorsim ab humanitate collocari & conservari, eo quod supposita illa aliquandi distinctione à parte rei sit extrinseca humanitati. Falso item in secundo argumento, affirmat eam reali entitatem, quam modum dicimus, posse ponit in rerum-natura Verbo interim negante humani tati influxum hypostaticum ab effectu duersum. Nam quoniam influxus hypostaticus nullus regera est, sed tantum debet admitti terminatio substantialis; quicquid tamen illud sit quod Verbum humanitati confert illam terminando, non potest à Verbo negari; posito quod unio sit producta in humanitate. Vnde sequitur, modum quem admittimus, ita esse unionem essentialiter, ut non possit exire rationem formalem unionis. Atque adeo falsissimum est quod in tertio argumento aiebat aduersarius, omnem realitatem cui conueniat ratio aliqua formalis per ordinem ad aliquid extrinsecum, posse talem rationem formalem non omnibus entibus creatis communem exire; idque inductione vniuersali confirmat, hoc nulla ratione est admittendum, cum sit aperte abhortens à vero. An enim visus, qui rationem suam formalem, peculiarem, ac differentiali habet per ordinem ad colorum extrinsecum, potest eam rationem formalem exire, & sine ea perficiatur? Idem dico de omnibus essentialiter relatinis; & nominatum de substantia creata, quam Valentia 3.p.d.1.q.4.p.2. §. Octava opinio, agnoscit esse verum modum substantialis, eisdem naturae proportione seruata, cuius haec enim diximus esse unionem. Neque tamen venerit illi vniquam in mente asseverare & substantiam, que naturae aquae extrinseca est, ac unio id est aquae terminat actionem peculiarem, & aquae à natura distinguuntur à parte rei, potestque item aquae ab ea alielli, separatione non mutua, abijcere posse formalem rationem, quam habet per ordinem ad naturam quam terminat, posse in rerum natura perficere, nec fungi ullo terminandi munere.

Acies postrema, funditur.

156. Postrema acies argumentorum contra unionem hypostaticam modalem, quorundam recentiorum est, qui opponunt; iuxta nos humanitatem non fore vniendam Verbo immediate & proxime, sed tantum mediante unione, ac proinde non substantialiter, sed accidentari tantum, quod est Naturalium. Sic ergo substantia creata affigunt per seipsum naturam, quam terminat, nulla inter utramque interposita modali entitate, ita contendunt idem esse alterendum de diuina substantia ad humanitatem comparata: & quidem à fortiori, ne adiganur concedere dati posse entitatem creata, qua Verbum necessitatibus ad terminandam humanitatem.

Non est quod ista nos temorentur. Vix enim responso egerit, tam sunt endio & inania. Ad igitur unionem non esse quasi septum vel paritem intercenum obstante immediate & substantiali coniunctioni extremitum substantialium, ceteroqui proportionaliter, sed esse ipsum eorum formalem nexus, qui idcirco tantum dicitur mediate inter partes, quia absque eo non potest peragi compositione. Neque enim unio habet rationem extremiti vnius & quali glutinis, quod circa duo inter se copulat, quod est inter ea medium, & utrumque secum deuinicit: sed habet tantum rationem nexus, & idcirco vnius seipsa, absque alia vteriore vniione, quia fistendum est in primo quo; unio autem non vnius nisi vt quo. Sicut ergo actio non impedit egredium immediatum effectus ab agenti, quia est ipsam egressio & via, nec egreditur nisi vt quo, & vt ratio formalis egrediendi (idem cernitur in omnibus le habentibus vt quo) ita unio non excludit immediatam adhesionem extremitum, quia est ipse eorum nexus. Mirum vetet est, quorū aduersarij præterea opponant nobis paritatem inter humanam & diuinam substantiam, colligentes substantiam diuinam debere seipsa, & absque unione inter media, coniungi humanitati, sicut substantia naturalis humana, intingitur per seipsum naturam suam, nullo interiacente modali vinculo. Hoc dico non recte aut latius commode ab aduersarij obiecto. Quod enim substantia connaturalis afficit seipsum naturam propriam seclusa modali unione, ratio inde petenda est, quod substantia creata sit modus, qui essentialiter atque adeo per seipsum adhaeret modicato suo: sicut substantia diuina, quatenus virtualiter distinguuntur à Deitate, concipiatur ei coniungi seipsa, & nullo inter iacente nexus distinet ab extremitis, ad compositionem illam rationis spectantibus. Et quod hoc est paritas inter utramque substantiam. Sed in re praesenti cum agatur de substantia Diuina collata ad extraneam naturam, afferenda esset paritas inter substantiam humanam collatam cum natura extrinseca, & substantiam diuinam collatam cum humanitate. Sicut ergo substantia humana, si comparetur cum natura extranea non terminat eam nisi interueniente modali vinculo; Quia non potest eam seipsa afficer, cum non possit à proprio modicato profiri: ita neque diuina substantia terminare potest humanitatem sine modali nexu. Quid ergo in paritate illa quæ opponatur, sicut metitur aduersarij? Denique quod addebet aduersarij de necessitate Verbi ad terminandam humanitatem, si modale vinculum interponatur, nullo negotio diluitur. Verbum enim non necessitatur ab unione, quia liberum fuit Verbo eam non ponere; sed ex quo liberè per ipsummet Verbum posita est, necessitas terminandi quæ Verbo iniicitur, non est nisi ex suppositione, à qua non plus temeraria Verbi libertas, quoniam libertas sedendi in eo qui libet è sedete volvit, violetur ex eo quod non possit non sedere, posito quod ex voluntate sua sedat.

Cox

Concludatur, unionem hypostaticam esse
verè modum.

157. Sic discussis omnibus, quæ aduersus vñionem
modum, humanitatem Verbo copulantem objicie-
bantur, concludendum est vinculum illud à Verbo &
humanitate à parte rei distinctum, esse admitten-
dum; cùsque vinculi negationem, esse proximum
terminum à quo, actionis incarnationis, quæ proximè
& formaliter tendit ad vñionem, tanquam ad termi-
num suum formalem; non autem ad humanitatem:
quicquid in contrarium statuat Vñques 3. p.d. 19.c.2.
quod alii verbis exprimunt alij, qui pro eodem ter-
mino assignant negationem personalitatis diuinæ in
humanitate; vel negationem personalitatis humanæ
inductam per Verbi suppositionem. Nam hac om-
nia eodem recidunt, quicquid in contrario argumen-
tum Albertinus Coroll. 4. de substantia. dub. 4.
& Vñques 3. p.d. 19.c.3. Eo ipso pòrd quod vñionem
alio pro termino ad quem actionis incarnationis, sa-
lignifico, vñionem differre à tali actione, sive ab
vñione. Contra Salazarium l.de concepi. c.24 n.80.
Sicut enim in compito humano, quia vñio non est
ipsum producta forma ex subiecto, assignamus
actionem, quæ vñio producatur, quandoquidem cuius-
entia à le, quod non est ipsum egressio ab agente,
signanda est egressio aliqua, quæ non alia est quam
suo: ita quia vñio humanitas ad Verbum, posterior
natura est, & longè diversæ nature ab humanitatis
productione, sive per actionem aliquam dependet
à causa sua efficiente. Eam ergo actionem, voca-
mus vñionem, aut quod idem est, assumptionem; sive
quæ est id quo tanquam causatice efficit nexus, per
quem Verbum adiungit sibi humanitatem, ut eā sub-
stantialiter terminet. Assumere enim est ad se sumere,
sibi vñie. Proinde assumptione est actio vñitionis,
prote dicens ordinem ad Verbum tanquam ad
substantialem terminum humanitatis, communica-
tionem per eam actionem, tanquam per viam, ad vñio-
num que est immediata & formalis communicatio,
ipsaque nexus extermorum illorum.

Cotusmodi sit vñio hypostatica. Questionis 2.
Est substantialis.

158. Iam quandoquidem constat dari vñionē mo-
dum inter Verbum & humanitatem, scrupula pa-
uperquisitio est natura eius, & multiplicitas, ac digni-
tatem nominis penes firmatatem & perpetuitatem. Et
natura quidem huius vñionis, magnam partem patet
ex dictis. Est enim verus modus substantialis, huma-
nitatis Christi affixus, Verbique ita respectus essen-
tialiter, vt illud actu copulet cum ea humanitate. Vo-
cari hanc vñionem modum substantialiem, quia habe-
rationem munieris, quod obit, & complementi sub-
stantialis ad quod trahit naturam. Sicut enim vñio
physica partis substantialium vocatur modus sub-
stantialis, quia necesse partes substantiales, estque via ad
compositi substantialis compactionem: Ita vñio hy-
postatica quia est via ad terminationem substantialem,
que humanitatis à Verbo confert, merito appellatur
modus substantialis, & æquè ad substantia connatur-
tali ad categoriam substance reducitur; non autem
ad vim generibus categoricis accidentium: sive
qualitatibus, vt loquitur Gabriel in 3.d.1.q.1.art.5. sive
adesse, vt dixit Maytonis in 3.d.1.q.2. sub finem, sive
relationibꝫ nonnullis tribuit Palindanus in 3. d.5.q.1.
art.3, quos latè sequitur Rada in 3. controu.3.art.4.
Quangum vix est inter hos Autores & nos, dissidium
nisi vocem. Nam Gabriel idcirco tantum videtur hanc
vñionem vocare qualitatem, quia non est directè sub-

Theoph. Reynardi Chrysost.

stantia, sed aduenit humanitati iam essentialiter con-
stituta, quam etiam exornat supra modum, & emi-
nentissime sanctificat, quod utrumque redoler qualita-
tem. Maytonis vero extenderit significationem cate-
goriae habitus, ad ea quoque quæ ita habentur, ut sub-
stantialiter compleant, quod præstat vñio, aduehendo
substantiam extraneam. Tandem qui vñionem vocant
relationem, non eguntur de relatione categorica, & nu-
da ac pura habitudine, qua vix quicquam est inceptus
ad extermorum aliquorum vinculationem; ut ægrè
adducatur ad credendum, fuisse qui ita vñquam cen-
fuerint; & frustu operam consumere videatur Albertini-
nus, eam opinionem fuisse refellens, coroll. 4. de sub-
stantia dub. 1. a. 2. 3. Egerunt igitur de relatione trans-
cendentali & essentiali, cui locus quoque est in cate-
goria substantia. Et ita habetur ex Scoto in 3.d.1.q.1.
Litera K. & ex Dorando in 3.d.5.q.2.n.8.

159. Agnoverunt plane vñionis huius substantiali-
tatem, Patres, cum eam vocarent naturalem & essen-
tiallem. Audi Petrum Diaconum lib. de incarn. c.3. Na-
zianzeni ac Cyrtilli suffragijs id comprobantem, [Bea-
ta Maria peperit verè & proprie Deum Verbum in-
carnationis & hominem factum, atque essentialiter sive
naturaliter carni vñitum. Propterea etiam, essential-
lem sive naturalem factam naturarum vñitionem omni-
modis constitutum; non sicut i. l. qui tanquam in
Propheta, ita in Christo Domini Verbum inoperales
contendunt. Quos redarguit beatus Gregorius Na-
zianzenus ad Cledonium, dicens: Si quis sicut in Pro-
phe. secundum gratiam dicit inoperales Domini
Verbum, & non essentialiter factam constitutum vñi-
tionem, si vacuus melioris inoperationis; magis atti-
tudem plenus sit deteriorius.] Nec sicut illi qui secundum
illustrationem, aut dilectionem, aut affectionem, aut
personalem, vel substantialiem sive secundum autorita-
tem, aut potentiam, aut aequalitatem honoris, vñio-
num tentant altruire naturarum. Quos paulò superius
memoratus beatus Cyillus anathematizat, dicens
contra Nestorianos: Si quis in Christo diuidit substan-
tias post vñitatem, sola societate connectens secundum
dignitatem, & autoritatem, aut potentiam, & non magis coniunctionem quæ est secundum vñita-
tem naturalem, anathema sit.]

Verba sunt S. Cyrii, anathematismo 3. Similicer in
Concilio Lateran. sub S. Martino 1. consultat. can. 6.
decrevit, secundum sanctos Patres, esse in Christo
duas naturas substantialiter vñitas. Et rursus can. 8.
naturarum in Christo vñito, secundum sanctos Pa-
tres vocatur substantialis. Et superioris in oratione San-
cti Martini ad Synodus, Verbum dicitur assumptissime
& vñuisse sibi substantialiter quæ sunt nostra naturæ.
Quam S. Greg Naz. & S. Cytilius vocaverunt vñionem
naturalem, & xat' s̄z̄z̄, sive essentialem, hanc S. Mar-
tinus vocat substantialem. Quæ duo eodem recidunt, &
substantialitatem vñionis de qua agimus, perspicue fe-
runt. Nimis enim ieiunè Vñques 3. p.d. 17.c.3. vñio-
num naturalem & essentialiem, dici putat à Gracis Pa-
tribus, tantum quia recipia & non apparetur facta est.
Quia ratione, accidens dicendum esset iungi subiecto
naturaliter & essentialiter. Fatoe interdum Patres
Graecos agentes de vñione, eāmque vocantes natura-
lem, id interpretari de vera vñione. Sed veram vñionem
intelligunt, quæ non est per solam dignitatem &
autoritatem, aut accidentia, qualem agnoscetabat Ne-
storius, ipsique Patres ibi impugnant: ac proinde na-
turaliter ac veram vñionem dicere, idem est quod
vñionem substantialem profiteri. Aperte ita sentit S.
Cyillus in expositione anathematismi terrij, vbi hu-
manitatis cum Verbo vñionem secundum naturam,
interpretatur veram vñionem, confirmatque ex Apo-
stolo, qui nos natura iræ filios, id est verè nox os ful-
le, & in ipsa natura ac substantia nostra labem peccati,

L. neque

iraeque dignitatem habuisse tradidit. Ceterum vera illa unio, spectando subiectam materiam, apud Cyrilum loco notato alia esse non potest, quam unio substantialis, cum eam opponat vniō per gratiam & autoritatem, quae sunt vniōes accidentariae. Nomine ergo vniōis naturalis & essentialis, intelligitur unio pertinens ad constitutionem substantialem, quatenus aduehit humanitati complementum substantiale ex-trinsecum.

160. Quod si D. Augustinus de Incarnatione agens, in Psalm. 3. v. titut *infectionis* nomine, non est ea vox sumenda in rigore metaphysico, quo designatur vniōis accidentalitatem; sed ita ut idem sit in hæsiō, quod coniunctio vel unio. Quanquam postulamus quoque Verba D. Augustini, iuxta vocum coticem, ac in omni rigore accipere. Ait enim tractans Verba illa, & exaltans caput meum, caput hoc, eis in anima Christi spestandum. [Mentem ipsam humanam, sic accipiendo puto, quod caput animæ non absurdè appellatur, qua ita in hæsiō & quadammodo coalui excellenti supereminentiæ Verbi hominem sufficiunt, ut tanta passionis humiliare nō deponeretur.] En agit de mente sive intellectu, qui mea tentatio est verum accidens, & in hærcet propter anima Christi, ac mediæ sine per animam copularatur Verbo. Et eodem modo accipiens est Auter sermonis de nativitate, apud Cyprianum, cum inter alia in hoc mysterio admiranda, mirari se ait, quoniam Verbo Dei caro adhæserit. Durius sonat quod Durandus in 3. d. 6. q. 4. n. 7. concedit humanitatem cum Verbo vniōem esse accidentalem, quasi sit tantum per gratiam & affectum, qui est rebus ille sensus, quo Nestoriani aiebant humanitatem vnitam fuisse Verbo accidentaliter. Sed idcirco Durandus hanc vniōem vocavit accidentalem, quia aduenit enti in actu iam essentialiter constitutio, tametsi nondum substantialiter cōplete, quod nō in hæret Verbo, ad cuius substantiam trahitur; sed extrinsecus tantum terminatur ad illud. Sic ut vestis licet sit substantia, adiacet vesti; & ei iam completo aduenit. Quia est ex parte causa, ut ab Apostolo Philipp. 2. humanitas indumento Verbi assimiletur. Et idcirco Palacius in 3. d. 6. disp. 5. ita sensum & locutionem Durandi approbat, ut simul dicat, vniōem humanitatis ad Verbum, & esse accidentalem ob rationem Durandi, & esse substantialem, quia contrahit humanitatem ad esse substantiale personæ Verbi. Facilius etiam ad hanc mentem aptantur, qui dixerunt hanc vniōem esse dependentiam humanitatis à Verbo, quos Albertinus coroll. 3. de substantia dub. 3. num. 10. o. criminatur tanquam affirmantes hanc vniōem esse accidentalem, & spectantem ad accidentale genus categorię actionis. Nihil enim tale somniant, qui ita loquuntur; sed nomine dependentiæ intelligunt entitatem vniōis, cuius interuenta, contigit humanitatem substantialiter terminari à personalitate Verbi, quod est dependere à Verbo hypotheticè, adeo per vniōem substantialiem; non tantum quia hæc unio afficit substantiam humanitatis, (sic enim eductio forma materialis, quia afficit substanciali, diceretur actio substancialis præcisè propter productio est: & quantitas, que immēd atque aduenit substanciali, est entitas substancialis) sed quia præterquam quod hæc unio est modus substancialis, munus quoque eius est constituerem substantiam, idque in Christo facit. Quia ratione vniō materiae & formæ, propter vi eius exigit substancialis completa essentialiter, appellatur vniō substancialis.

Neque tamen hæc vniō eget dispositione praetia.

161. Neque tamen ex eo quod utraque hæc vniō sit & dicatur substancialis, inferte licet, sicut ad vniō-

nem inter materiam & formam danda est dispositio aliqua accidentaria adaptans subiectum; ita & pro vniōe hypotheticā talem aliquam dispositionem accidentariam anterorem esse concedendam. Nullum enim revera est accidens, quo posito Deus conaturaliter adiungatur vniōe creatae naturæ suam substantiam, quae est notio ultima dispositionis. Præterea substantia Verbi, est vicaria (ut ira dicam) substantia connaturalis humanitatis, cīque subrogatur ut supplet munus eius, quod est substantialiter terminare humanitatem. Subrogatur autem interuentu vniōis hypotheticæ. Sicut ergo substantia connaturalis, est conaturaliter anterior quoque accidente efficiente humanitatem, et si productum sit eodem momento cum substantiam, quia prius natura est humanitatem complete existere, quod habet per substantiam, quā affici accidentibus: Ita prius natura Verbum aduenit humanitati, quā vnum accidens, quod possit humanitatem aptare, ac ultimè disponere ad illum aduentum: nam illud accidens seu actio, quia vno tanquam per viam procedit à causa sua efficiente, computatur tanquam vnum quid cum vniōe. Tandem si quod efficit accidens, quo humanitatem disponeretur ad vniōem cum Verbo non efficit aliud quā graia habitualis. At hæc tamē absit ut disposeretur humanitatem ad vniōem hypotheticā, ut potius concessa sit humanitati dependenti ab vniōe hypotheticā, seu tanquam frutes aut germen connaturaliter debitum vniōi, ut infra monstrabo agens de accidentariis Christi perfectionibus. Quare faciliat omnis huic modo dispositio pro hac vniōe.

Quædam vero durisculè in contrarium à Ruperto prolatæ lib. I. de operibus Spiritus sancti c. 16. accipienda sunt de dispositione seu ornata consequente ad vniōem hypotheticā: non aorem de antecedente ornatu, qui ratione vera dispositionis & aptationis ad vniōem fortuita. Tractat ibi Rupertus de gratia Christi infusa, eoque accommodat, quod de immiso in faciem primi hominis spirituculo vita, habet Moses, Genes. 2. Ait ergo. [In illam faciem, in illam gloriosam anima rationem, totus spiravit Spiritus iste creaturam, qui creator, substantiam creatam Deo increato, dignam sua feci plenitudine; id est, sapientia matutina, intellectu dilatata, consilio prouidam, fortitudine constanter, scientia dilectam, pietate mitem, sancto timore humilem. Non enim Verbum hoc indigebat ut Spiritu sancto repletetur, quippe de quo æquè ut de Patre Deo procedit idem Spiritus sanctus: sed anima creata nostra, inops naturæ creatura, cum carnali sua hoc opus habebat, ut aciperet hunc Spiritum, quem & accepit non ad mensuram.] Hic locus, vt cunque præfert, gratiam si posuisse humanitatem ad vniōem cum Verbo. Moliendus igitur est eo modo, quem præmisisti. Vel si minus cuiuspiam satisfaciat, præstat Ruperrum non audire. Nam nullam revera esse dispositionem ultimam ad vniōem hypotheticā, fatis ni fallor, enīcum est.

Cur vero vniōem substanciali inter materiam & formam accidentaria aliqua dispositio assignanda fuerit, non item illi, non est operulū comprehendere. Nimirum prout de inservi natura, ut agens nunquam producat formam substancialē, nisi præmissis estis dispositiones accidentariæ, quæ formam producendæ velut cubicile sternant, finique eius non modò ornamenta, sed & fomenta, hoc est ut properas determinatus sit transmutationis ordo, ita ut non cum primū occurrit passo vnum agens, statim necesse sit trudi è materia formam passi, & induci formam agentis occurrentis. Id enim nimirum in rerum natura confusione & perturbatione parceret, ut clarum est; & tamen ita contingere, nisi præsidium iniiciunt, id est dispositio-nes in passo, præexistentes, retardarent actionem & imponerent.

imperio agentis, obstarētque momentaneæ inductioni alterius formæ. Nam cum haæ dispositiones habeant contrarium, mora necessariò interponitur in pagina interiente, dum noua dispositio aliam pellentur, quæ verò praiecerat, stat pro forma, & maleficè quod materia machinatur oblitus. Itaque ob ordinariam generationem vicissitudinem, oportuit accidentis contentaneæ formæ producendæ præfundiri, sicut disponere materiam ad uniuersum nouæ formæ cum ea: Quæ omnia patent non habere locum in ratione substantiali, de qua agimus.

¶ gemina, sicut partes essentialtes humanitatis.

161. Pergo ad hanc vniōnis multiplicitatē, ex qua etiam aliud habebimus valde conducens ad perspicuum eius quidditatem, de qua haec tenuis. Nempe an hoc uno sit actus spiritualis, sicut materialis. Sicut igitur uno uno in multiplex, ex unib[us] quæ per ea Verbo colligantur, erendum est. Ego quia certum est animam & corpus Christi uniri Verbo, duplicum quoque admittit uniuersum, comprehendens sub uno in corpore, uniuersum quoque humorum, & aliarum partium non vnuerum, ad integratatem humanae naturæ pertineniem, si quæ sunt præter humores, de quo el problema physicum, potius quam Theologicum, supra discussum. Quanquam enim unio (sanguinis ad Verbum non potest esse) eadem cum unione materiæ animæ, ob diversitatem & discontinuitatem vniuersitatis; tamen sicut sanguis & materia Christi animata, non consistunt duo corpora, ob connexionem naturalē inter duo illa intercedentem, ita vnuiones vniuersitatis ad Verbum pro vna habeo: uniuersum verò anima Christi ad Verbum, numero seorsim, ob diversitatem subiecti. Valdeque idem euincitur ex eo quod ratiæ humanitatis pars in triuio manifesta vniōne Verbi sicut etiā prius, nec facta est eorum noua vniōne, ut infra dicam, traditum. S.Thomas 3.p.q.50.art.3. vtrique igitur, etiam cum physica vnuione copolabantur, confabulantque humanitatem, competebas supernaturali ratio ad Verbum.

Nulla est pro tota humanitate.

162. Aliam præterea tertiam uniuersum ad Verbum toti humanitati immediatam, vel vnicam uniuersum constitutam, seclusis partialibus partium cum Verbo uniuersibus, non admittit. Tribuit eam tertiam uniuersum Durandus, Pesantes 3.p.q.6.art.6. disp.1. Sed male. Nam locus Durandi quem profert, nempe in 3. d.1. q.1. n.5. alium facile sensum admittit vel etiam cogit, iuncte præterum ijs quæ habet eodem libro d.2. q.2. n.1. de indistinctione totius à partibus vniuersitatis. Qui enim illam totius peculiariam uniuersum inuehit, cogitare adhuc sententia distinguenti recipia totum à partibus vniuersitatis vel (v. causillos præcidamus,) à partibus & eam vniōne; ita vt ultra partes & vnuiones detur tercia quedam entitas, que sit ipsum compositum. A qua sententia abeo. (vt dixi) Durandus. Sunt verò in ea plerique alij, qui idcirco illam peculiariam vnuionem humanitatis ad Verbum ultra vnuiones partium, videntur debere admittere. Eam tamen sententiam de tercia entitate totius, Soto, 1. physiorum q.3. ait esse hominum Metaphysicissimum, affirmitque eam negare Aristotelii, neque Diuo Thomæ inveniuntur vnuionem, & quamvis (inquit) id aliquid infinitum viderentur, credo mihi non persuasi-

Non me latet, Vasque m 3. p.d.19.c.2. dicere eam sententiam manifestam esse in viuentibus, præterum in homine: quem sit non esse duntaxat materiam, formam, & vnuionem, sed tertiam quandam entitatem, Theoph. Raynaud. Christi.

habentem suas proprias passiones & operationes. Tamen fateor me vix capere eam sententiam, sed longè magis mihi articulare oppositam, quam ex D. Augustino confirmat Valdens. l.1. doct. præsertim cap.33. & 34. Sanè vi benè ratiocinatur Rubionius in 3.d.5.q.2.art. 1. Si compositū accidentale (quod Valques etiā agnoscit 1.2. d.204.n.67.) nihil aliud est præter subiectum, & formam, ac eius communicationem subiecto factam, quosq[ue] alter de composite substantiali philosophabimur, salvo tantum discrimine ad rem non pertinente, nempe unitatis per se quæ deest composite accidentali, conuenit autem substantiali? Cuimodo verò efficit illa tercia entitas in homine, adeo manifesta? An p[ro]m[un]t[us] spiritualis? An partim spiritualis partim materialis? Si primum; neccesse erit fateri talē entitatem substantialē à solo Deo produci per creationem; aque ita cum illa entitas tercia, sit formaliter constitutiva hominis, homo dicendus erit produci per creationem, & non produci ab alio homine. Si verò illa tercia entitas, sit tota materialis, eigo non est formaliter homo, quia homo in sua substantia includit aliud spirituale. Non licet autem communisci, quod tercia illa entitas, partim sit spiritualis, partim materialis. De hac enim entitate sic compacta, quandoquidem exurgat ex partibus, denuo queretem an partim sit spiritualis partim materialis, & an à partibus suis differat. Si affirmes differe, rursus queram idem de hoc toto, & ita semper progrediār, donec admiras tertiam illam entitatem non differre à partibus ex quibus coalescit, quod de ipso primo composito, rationabilius primum dixisse. Nego verò quod adversarius de p. illa 19. n.28. in hanc rem virget nempe verè materiam ex informatione per animam viuificant, aut recipere nouum esse viuum, corporeum, ac corruptibile, ratione cuius teneat se ex parte principiū operationum vitalium, ita vt non sola anima eliciat visionem, sed viuens. Hæc inquam omnia, dico falsa; nisi si per esse viuum cum Molina 1.p. q.3.art.4. d.2. intelligatur tantum anima cū modo informationis materialis; & per esse viuum corporeum ac corruptibile, intelligatur anima dissolubilicer iuncta corpori seu materia, quæ dicitur tenere se ex parte principiū actioni actuum vitalium, non ratione viuus effectus aut esse substantialis ab anima in ipsam derivati, sed tantum, quia habet in se conprincipia actioni accidentalia & materialia, quibus anima virtutem ad operationes vegetatiuas & sensitivas. Quare sicut illam tertiam entitatem à partibus vniuersitatem distinguam, ita & tertiam uniuersum ad Verbum toti humanitati peculiarem, & distinctam ab uniuersibus materia & formæ, quæ ea tantum tercia entitate nititur.

*Neque illa simplex pro ambabus partibus
essentialibus.*

164. Altera nonnullis vniōne humanitatis admittitur. Nempe non affirmando totum esse entitatem tertiam, quæ subiectet vnuionem ultra vnuiones partium essentialium, sed dicendo dari in Christo vnuionem simplicissimam, sufficientem intrinsecè viramque partem essentialiem humanitatis, in ordine ad personalitatem Verbi. Quod non repugnat, nec probabilitate vacare, ita probat Albertinus coroll. 9. de substantia concl. 2. vnuio est nexus duorum extreborum. Ergo eadem vnuio debet afficerem immediate & intrinsecè viramque extrellum. Deinde constat, per triduum mortis Christi, animam eius fuisse Verbo coniunctam, itenque corpus: neque tamen tunc superstes erat vnuio humanitatis cum Verbo, quia periret hæc vnuio immediate ac intrinsecè sufficientem animam & corpus, & subrogata ei fuerant duas partiales; altera animæ, altera corpori incensens. Nihil enim

verat, eam vicissitudinem, & abjunctionem à Verbo, certi in modis: quamus de principiis partibus, verisimile dictum sit à Damasco, Verbum nunquam dimisit, quod semel assumpt. Negat verò Albertinus pugnantiam vñiam occurrete posse in illa intrinseca & immediata coniunctione vnius simplicis modi, cum duobus partialibus modificatis, quæ se habeant tanquam vnum adequatum: cuiusmodi sane sunt anima & corpus. Nam punctum continuatum, subiectum in duabus partibus linea. Quod si hæc vñia statuatur spiritualis, ait admitti debere eam esse totam in toto & totam in qualibet parte: Quo pacto anima quoque rationalis, recipitur in corpore. Si verò statuatur materialis & corporæ, ait nihilominus eam posse afficere animam rationalem, quoad est. Etum proprium ac primarium, qui est vñire, quamus non quod effectum illum, qui se habet per accidens ad vñionem, nempe quod extensionem. Nam & Thomista, affirmant accidentia naturalia subiecta in toto composite inhaesuè, atque adē partialiter in anima rationali. Nec pauci Theologi, statuentes vbi Angelicum diuisibile & extensum, affigunt illud Angelo, qui vñque spiritualis est, nec extenditur partibiliter à suo illo vbi partibili & extenso.

Hæc sententia, neque de facto vera, neque de potentia abfoluta possibilis mihi videtur. Primum probbo, quia frustrâ singimus vñionem peculiare totius humanitatis tot difficultatibus oblectam si nulla necessitas ad id cogat. At tantum abest ut alienum virginem ad eam vnicam vñionem admittendam, ut porcius, qui eam admittunt, cogant facere eam in triduo perfisse & duas de novo procreatas esse, quibus possint corporis Christi, & animæ tunc à corpore diuise, superstitem cum Verbo coniunctionem retinere, ut fides docet. Ea autem vñionis praecedens corruptio, & duarum subrogatio, non vacat incommodo. Accedit quod eam tantum vñionem ad Verbum admittere adgimur, quæ sufficiat ad declarandam vere humanitatem cum Verbo vñionem in vñitatem supponit. Cum ergo humanitas, nihil aliud sit quam anima & corpus, vinculata per physicum vñisque nexus, ut suppono ex physica, nexus autem ille naturalis, nec poscat nec possit substantialiter terminari, cum non sit substantia; restat ut humanitas sufficientissime intelligatur terminari, & homo intelligatur Deus esse, si posito naturali ab illo nexus anima & corporis, utraque pars per eam ipsam vñionem, quæ in statu separationis sortita dicitur, coniungatur Verbo ante separationem a comparte sua; ob disruptum naturale vinculum, quo colligebantur ad confundandam humanitatem integrum. Hæc cum adē perspicua sint, & omnibus quæ fides docet, & Patres tradiderunt, tam bella concinnat; ut quid hoc mysterium nouis illis difficultatibus, quas vñici illius modi tenebrositas ingredit, oneratum velimus? Itaque valeat vñio illa vñica, spectando quod de facto contigit.

Talis vñio, nulla vi dari potest.

165. Repugnare autem ut ea vñica vñio producatur, quod secundo loco affirmabam, inde suaderis, quod vñio non est entitas firma, quæ de potentia salsem abfoluta possit intelligi vñibilis pluribus simili subiectis, sed est entitas diminuta, quam repugnat vel simili vel successiū eius modum plurimum, eo quod essentialiter affigatur vñi tanDEM modificato, sique eius determinatio & talitas, ut significantius quam latius dicam. At intelligi non potest, ut quod essentialiter determinatio vñius, sit simili vel successiū determinatio alterius. Nec ex pñctis continuaciis tale quid habetur, quia sublimes illæ continui ficticiæ sunt; & hæc admitterentur, non essent entia modalia, sed firma; nec

vñitentur intrinsecè vñique extremo, sed alteri tantum, ad alterum autem terminantur. Res vñionem item quam quartam, liqueat videtur ex ea indistinctio & identitate reali, id est ex ea exclusione distinctio onis maioris, quæ intercedit inter modum & modificationem. Nam si vñus modus duo simul modificata afficeret, ita esset ab utroque indistinctus, ut ramen refundere in illum distinctio maior, quæ est inter modificationem. Hæc enim essent eadem vñi tertio, quod attinet ad exclusionem distinctionis maioris, atque adē etiam inter se non distinguuntur realitate majori, contra suppositionem. Tandem aduersarius non exhaustus repugnat quam sibi obiecit. Statuamus enim hanc vnicam vñionem esse spiritualem; tunc iuxta non paucos, repugnat, formam spiritualem posse diuinum recipi in subiecto corporeo. Ita Vasques 1.p.d.40.c.2.Salas 1.2.tract.2.b.5.in 5.Suar.5.3.p.q.61.art.4.& to.1.d.3.1.5.Rubion.in 1.d.17.q.2.art.2. qui multa vrgent; ac præsentim impropotionem, & defectum habitudinis inter talem materiali, & tales formam; ac intimorem nexus qualitatibus spiritualis cum subiecto spirituali, quæ potencie vitalis cum suo naturali obiecto, extra quod ramen non potest excutire, iuxta receperissimum sententiam. Verum est, quod haec repugnat agendo de entitatis firmis, non difficile elideretur, id est non impossibiliter alij admittunt accidentia spirituale de potentia absoluta posse inhaesere subiecto corporeo ut Capreolus in 4. dist.1.ad 1. Durandi contra 4. citans Paludanum, nec obscurè Gabriel in 2. d.16. & fatis etiam aperte S. Thomas, qui formas brutorum quas censuit imparabilem, affixit materia. Et dummodi agatur de puncto materiali subiecti, vel de subiecto materiali totali punctualiter locato; Idem docent Comimbricenses 1. de gener. c.4.q.5. art.2. & 2.anima c.1. q.8. Hi ergo Autores, quod attinet ad entitates spirituales firmas, verisimiliter affruunt eam recipiabilitatem in subiecto corporeo de potentia abfoluta. Tamen si agatur de entitate modali, quæ suæ naturæ est tantum determinatio entitatis, quam afficit, intelligi nequit quod forma imparabilis sit modus entitatis diuisibilis, cum is sit modi genus eaque natura, ut semper debet modificationi conditionem ac naturam redolere, tam parum ab eo abest, tamque ei est inclitus, ac penit idem. Eandemque ob causam si alteram partem propositam eligamus, & eam vnicam vñionem statuamus partibilem & corpoream, existimo repugnare, ut efficiat subiectum spirituale ac imparibile; quod non putarem repugnare, si ageretur de firma entitate. Quanquam scio id vñiuersè improbari à Sancto Thome quodlibet 7. q.4.art.3.ad 3.Ochamo in 4.q.1.Litera FS; Iustro.1. p.conflati q.25.art.1.1. & quod attinet ad quantitatem, à Comibr.1. de gener.c.4.q.5.art.2. Sed nequor Gabrielem in 2.d.16 q.Vñica Litera F. negantem occurtere contradictionem in receptione formæ partibilis & corporeæ, in subiecto spirituali & imparibili. Unde in Angeli albefactione aut calcfactione, contradictionem non video. Sed de modo ob diminutam eius entitatem, alia est ratio.

Ad rationes in contrarium.

166. Quod Albertinus proferebat, ut illam vnicam vñionem hypostaticam, immediate & corpori & animæ Christi incidentem probaret, inaniam sunt. Aiebat enim primum, vñionem esse nexus diuorum extremitum, atque adē etiam vñionem hypostaticam, ac opotere talem esse. Hoc quis negat? Est enim verò vñio hypostatica nexus humanitatis & Verbi, quæ sunt duo diuisissima extrema. Sed negamus, si ex parte vñius extremi, v.g. ex parte humanitatis, duo subiecta vñibilia illud integrantia interueniant, vñi-

cum simplicem modum duobus illis vmbilibus posse tribui, quod Adversarij ratio nullomodo probat; quia cum uno comparatur cum suis duobus extremis, alterum duxat, habet rationem subiecti sive modicati, alterum vero habet rationem termini cui modus non sufficit, sed duxat illud respici, & ad illud trahit alterum extreum. Addebat secundum aduersarius, argumentum ex dissoluta vniione totius humanae Christi per triduum mortis & subrogatis ei partium vniōibus, quia perierat illa vniō totius. Sed hoc pugnare potius contra aduersarium, monstratum est probando nostram sententiam. Rursumque infra monendum erit, quomodo humanitas nulla sibi toti propria vniōe hypostatica abiecta, sola autem naturali compatrium ad inuenit vniōe disrupta, deserit Verbo vniōi, salvis praesertim partium vniōibus cum eo. Itaque secundum illud Adversarij argumentum, est videvnoce telum imbellē sine iectu, vel etiam atrox doloris, telum retorquens in vibrantem.

Perito igitur in sententiā, nec villo tenui, vnicam rationem hypostata can admittit, nisi totalem, & compatam ex duobus partialibus modis Verbi respectū, ut duplīcī extremitate ex parte humanitatis vniendo. Ita Abol. paradoxo. 2. cap. 42. & sequunt aperte edidit. Vnde veterū habetur, vnam partialium illorum vniōnum spiritualium esse, nempe eam quae anima insidet; alteram verò quae corpori inest, esse corpoream & materialē. Quod in sententiā agnoscere vniōem esse modalē entitatem, admitti omnino debet, sedne vidit Rubionius in 3.d.1.q.2.

Quia corpus unit, est materialis & partibilis, sed tamen supernaturalis.

167. Displacent autem, qui putant vniōem corporis debeat esse spiritualem, ac indubibilem, quod affirmit Albertinus coroll. 9. de substantia, n. 15. & videtur auctor Lessius l. 12. de diuinis perfecti n. 5. 1.eo quānus agnōit argumento, quod hac vniō essentia sit supernaturalis, imo in vertice supernaturali-tatis. Res autem corporeas & materialē, non videatur possit esse entitatis ac secundum substantiam supernaturālis. Vel certè idcirco, quod, huc vniō spectet extremon spiritualis & impartibile, nempe Verbum; ideoque debet ipsa quoque, spiritualitate & impartibilitate possit. Hæc duo displace, quod quānus nulla occurrat repugnantem quānus entitas firma spiritualis, communiceat diuinis rei materiali atque corporei; tamen modus spiritualis afficiat subiectū corporis, abhoret à natura modi, eaque identitate ne non maiore distinctione, quæ locum habet inter modum & eius modicatum. Deinde si vniō hypostatica corporis esset spiritualis, & (quod Albertinus inde conqueput) impartibilis, certè facta quānque motica resolutione aliqui particulae corporis Christi per actionem caloris naturalis, atque adeo consecuta eius abiunctione à Verbo, oportuisset totam præsentem vniōem perire, & nouam rotam subrogari. Cūque simul & semel ex variis Christi corporis partibus, aliquæ particulae evaparentur, alia autem ex cibis ultimō dispositis aggenarentur, & Verbo vnirentur; plane oportuisset acquiri simul & deinde vniōem illam totalem vel etiam plures. Nallo pōt modo satisfacit quod responderet Albertinus coroll. illo. 9.n. 16. & dīp. 4.q.7.n.7 dicens, vniōem illam tamē indivisiibilem extensiū, tamen habere partes intensivas, quarum accessione vel deceSSIONe, reineri possit ea variatio vniōnis quam argumentum probabat. Sed quis non videt, partes illas intensivas, si in vniōe darentur, deservituras tantum ad firmiū connectandas easdem partes, non autem ad vincientes duas diueras? Hoc enim est plane alienum ab

Theoph. Raynaldi Christi.

intensione graduali, vt deseruat extensioni. Alioqui dicere similiter licet, habitum scientiæ extendi ad nouas conclusiones, per solam eisdem simplicissimi habitus intensionem. Et in nutritione hominis, dicere licet, animam summi vniōis capiti, accidente pedi noua parte alimenti. Quæ adeo absonta sunt, vt facis declarant, aduersatum his proferendis non nisi effigium aliquod quasiūs; noctam de dissoluendo, quām de eludendo argumento fuisse sollicitum.

Quare omnino admitto, vniōem hypostaticam corporis Christi, esse materialē & corpoream, etiam si Verbi respectū. Sicut creature corporeæ essentia liter respiciunt Deum natura Autorem, qui utique spiritus est non corpus; & vniō humana quam vniōem agnoscit ex parte materiae se tenentem, cum Fons. 7. Met. c. 12.q. vniōis l. 6. Ruyio 1.phys. tract. 2.q. 6.n. 66. & Albertinus disp. 4. de substantia, q. 5. & coroll. 5.n. 3. quānus quia ab homine efficitur teneat se ex parte materiae, siue corporea, tamen respicit animam rationalē, estque corporis ac spiritus fibula ut Tertullianus dixit l. de resurr. Carnis. Quominus item vniō hypostatica corporis Christi, licet corporea, possit esse supernaturalis, nihil proferri video, quod persuadet. Quia enim repugnantia asserti potest, quominus ens corporeum possit esse essentialiter, & vt loquantur, secundum substantiam, supernaturale? Aut quidni ordo ille ad Deum vt in se est, penes quem tota supernaturalis propriè dicta ratio defumitur, conscri non possit cum ente corporeo, illudque supernaturale reddere? Sic igitur philosophus de duobus partialibus vniōibus hypostaticis, quas in humanitate agnoscit, ut quæ anima afficit suō spiritualis, quæ verò tenet se ex parte corporis, sit corporea, quānus vtraque sit eminentissimē supernaturalis.

Nulla datur ambaram vniōum hypostaticarum vniō.

168. Partialē voco has vniōes per extrinsecam denominationem, quia scilicet afficiunt partes essentiales humanitatis, non autem quod verè vna illarum vniōum comparetur ad aliam vt pars ad comparem, eique vniatur intericta modali vinculo vt censuit Suarez t. 1. 3. p. d. 17. l. 5. & Albertinus coroll. 9. de substantia n. 8. qui prō se adducit Capreolum & Caietanum; imo etiam S. Thomam 3.p. q. 50. ar. 3. Vbi post quānus dixerat, per triduum mortis Christi in anima & corpore remansisse vniōes hypostaticas pattium illarum cum Verbo, subdit cum S. Athanasio, humanitatem in resurrectione assumptam denno fuisse. Nempe propter vniōem vniōum hypostaticarum, denudū tunc confertarum. Sed hæc Glossa videtur textum destruere. Nam S. Thomas ibi agit de iterata humanitatis assumptione, facta in resurrectione Christi. Illa autem vniō vniōum hypostaticarum quam nunc excutimus, non est assumptio humanitatis, vt per se patet, ac ne assumptio quidē est vniōum hypostaticarum corpori & anima insidentium, sed tantum est colligatio vniōum illarum. Ergo locus ille D. Thomæ, allegatur planē extra tem: Et si quis probaret, non tum probaret dari vniōem inter vniōes hypostaticas corporis & animæ Christi, quānus probaret dati vniōem peculiarem humanitatis & Verbi, distinctionem ab vniōibus partium humanitatis, quod ne aduersari quidē admittit, & merito. Recte enim intelligimus, humanitatem cum desiſeret esse ob disruptam vniōem physicam corpus cum anima nescientem, postmodum ea naturali vniōe de novo restituta cessisse de novo assumi, non per villam nouam humanitatis aut partium eius vniōem cum Verbo, sed per solam humanitatis Christi regenerationem, & nouam productionem ex noua vniōe pattium eius

L 3 estea

essentialium, qua posita & recto quoconque alio novo modo vniōnis, sive illarum partium cum Verbo, sive vniōnum ipsarum hypostaticarum inter seipias, verissimē dicitur, humanitatem vniū Verbo de nouo, quia de nouo est in ratione forme totius, quam partes disiunctae non obtinebant. Et verissimē item dicuntur, ea sola physica vniōne partium essentialium de nouo posita, Christum de nouo accipere esse Christi hoc est personae subsistentis in humanitate integra de nouo constructa & restituta ut latè contra Vvieles ianias disputat Vald. l. 1. doctr. c. 43. Nihil ergo profert aduersarij, quo illam vniōnam hypostaticarum inter seipias vniōnem confirmant.

169. Nos autem impugnare eam primū possamus, ex superfluitate & inutilitate, quæ ex proximè dicitur videtur clara. Virgore præterea possumus, vniōnem non dari nisi inter ea quæ se habent per modum actus & potentie. Quamvis autem corpus & anima Christi se habeant, tamen vniōnes hypostaticae partium illarum cum Verbo, non ita se habent, cum neutra ad alteram inclinetur, ordinemve illarum ad eam dicat. Quin etiam subsistentia creata corporis & animæ rationalis, quibus supplendis haec vniōnes deficiunt tanquam via, nos se habent ad modum actus & potentie, ut fatur ipse Alberinus disp. 4. de substantia q. 2. n. 4. & 7. idēmque affirmit Valsq. 3. p. d. 32. n. 21. non sine sale & aceto in dissentientia quibus tot modos & omnia modis ac modorum modis peragi, remittat esse valde ludicram. Annuit item Hurtadius disp. 2. phys. num. 1. 8. & probatur ex alibi stabilita complectione subsistentia materiæ, quæ aliqui vbius extra hominem efficiuntur, item probatur ex eo quod si in homine subsistentia animæ se haberet ad subsistentiam materiæ ut actus ad potentiam, facendum esset subsistentiam materiæ reddi subsistentem: quia quoniam actus communicatur & vniūt potentie, communicat quoque ei suum effectum formalem. Quis autem dicat subsistentiam materiæ esse subsistentem; idque per subsistentiam animæ rationalis?

Quare verissimē negabam, duas subsistentias homini connaturales habere se ad modum actus & potentie, innicēmque vniū sub ea ratione. Ac ne verum quidem est eas vniū extensiū sicut partes integrales eiusdem quanti, ut opinatur Hurtadius sупra n. 124. tunc quia nulla est necessitas talis vniōnis inter duas subsistentias: Tum quia subsistentia illæ differant penes materialitatem & immaterialitatem. Una quippe est spiritualis ac immaterialis, altera vero corporea & materialis. At inter duo entia quorum vnuū spirituale sit, alterum materiale, non datur vnuū extensiū; sicut neque inter duo differentia specie. Sed si datur vnuū aliqua inter huiusmodi entia, non alia esse potest, quā actus & potentie; cuius hoc loco defectum idem autor recte agnoscit. Sicut igitur subsistentia creatæ & connaturales partibus essentialibus humanitatis, non vniūntur inter seipias per modale vinculum interiectum, multoque minus per seipias; (sic enim essent essentialiter coniunctæ, nec possent perstare separatae) Ita vniōnes hypostaticæ, quæ in Christo iisdem essentialibus humanitatis partibus superveniunt, & tanquam via subrogantur subsistentijs cariorum connaturalibus, non sunt dicenda vinculari inter seipias: sive seipias, ne statuantur indissociabiles, sive interecto modali nexu. Non refutat tamen quoniam dicuntur una totalis vnuū denominatione pertita ab una totali humanitate, quam neclit eidem persona. Quod addo, quia si Pater assumeret corpus, Verbum autem assumeret animam, nemo diceret esse ibi vnuicam assumptionem. Vnde male quis duas illas vniōnes denominaret vnuū totalem; non defectu vniōnis vniōnem, quæ tamen posset produci inter duas illas vniōnes Patris & Filij respectivas, ac inter duas

tendentes in eandem personam: sed defectu identitatis personæ assumentis, & vnuicam vniōnem hypostaticam terminantur. Cum ergo in Christo, eadem persona Verbi sit extremum quod respicitur ab vera que vniōne hypostatica partibus humanitatis insidente, merito ambæ ille vniōnes vniū toti humanitati affixa, cāmque ad vnuū diuinum iupponitum trahentes, denominari possunt vna totalis vnuū.

Quæ huius vniōnis dignitas. Quæstum 3. Est somma, ac primū enititatem.

170. Expedita est vniōnis hypostaticæ existentia, & quidditas, ac multiplicitas. Restat tractanda quam præterea excutiendum proposueram dignitas eius & nobilitas, cum ex aliis capitibus, tum nominatum ex summis & tenacitate. Est autem vniuersitatem & indistinctitudinem loquendo, hac dignitas tanta, ut merito vnuū hypostatica humanitatis cum Verbo, nobilissima habeatur & omnibus vniōnibus supererminens. Nec est exceptio vnuū inter diuinas personas, vt aliqui excipiunt allegato S. Bernardo s. de consider. c. 8. Vbi prolati complib⁹ vniōtibus, & inter eas hypostatica quā, vocat dignitatiam, ait acutem vniōtum tenere vniōtatem Trinitatis, quæ tres personæ vna subsistentia sunt: secundo autem loco, illam præcellere, quæ conuerso tres subsistentia sunt vna in Christo persona. Non est inquam hac exceptio admittenda, quia persona Trinitatis non vniōntur in vna natura, sed sunt vnuū simplicissimum cum ea. Vnde D. Bernardus non can vocat vniōnem, sed vniōtatem: nec comparat vniōnem personalitatem diuinam & essentiam, (quæ reuera nulla est), cum vniōne humanitatis & Verbi, dans isti secundum honorem, ut loquitur cap. 9. initio: sed confert vniōtatem Dei, (qui summa est non obstante personā pluralitate,) cum vniōte Christi, quæ secundum diuinam vniōtatem est maxima. Quare agendo de vniōne, quæ intra Deum non habet locum, recte dicitur vniōne humanitatis ad Verbum esse omnium vniōnem nobilissimam. Quod male iūcicius est quidam apud Rubionum in 3. d. 1. q. 3. art. 1. Probarum autem ex eminentia termini, in quem hac vnuū dirigitur, nempe personæ Verbi. Ex ordine quippe essentiaj, huic vnuū conserto ad tam excellentem terminum, refundit in eam summa nobilitas, abundante compensatur quidquid excellentia & dignitas in aliis vniōnibus qualunque derivata posset ex quibuslibet capitibus. Sed vi veritas proposita dilucidior evadat, distinguenda est in hac vnuū duplex dignitas aquæ nobilitas. Una enititatem, quæ est quasi materialis, altera formalis, & in ratione vniōnis.

Occupat verticem supernaturalitatem.

171. Ad primū caput, spectat nobilitas generica vniōnis hypostaticæ; penes supernaturalitatem; & specifica penes essentiam, & munera huius enititatis, inter quæ aliqui numerant sanctificationem formaliter & immediate collamat. Et de supernaturalitate quidem dubitate non licet; cum hac vnuū adeò transcendat quoniamque naturæ creatæ capacitatem & exigentiam. Aliquando tamen vocatur à Patribus vnuū physica sive naturalis, nō ut negetur ei supernaturalitas, sed ut excludatur vnuū affectiva à Nestorio inœcta, quæ non est vnuū; affectiva que tamen inter humanitatem & Verbum intercessisse vniōnem realem. Sic se ipsum purgavit S. Cyrillus, reprehensus à Theodoreto, quod vniōnem humanitatis ad Verbum vocasset naturalem & physicam. Audi enim Anastasium cap. 8. d. 17. [S. Cyrilus, Iumen illud Patrum celebrissimum & beatissimum, Apostolos secutus, docet naturam esse enititatem. Quare multis quoque operum suorum locis,

locis, nominat in Christo naturalem nativitatem, & naturalem vniōem: quas voces cum Theodoretus reprehendissem, explicat se plūm diuinus Cyrilus in Apologis, quas pro duodecim Anathematibus scripsit; dicens, se physicum seu naturale accepisse, A postolorum more, pro vero: cui Ägyptiorum & Alexandrinorum conseruando maxime contentus, que naturalia vocate conseruit, vera rerum. Hinc cum alteri vera loquuntur, dicere solet in colloquijs; physica, (naturalia) ubi dico, hoc est vera. Simili loquendi vnu sepe diciat à quibusc, Sacraenta nona legis causare physice gratiam, (hoc est verè & re ipsa, tametsi supernaturaliter:) & Christi humanitatem, fuisse physicum Verbi instrumentum in partandis miraculis, que ratione supra naturae vires eliciebantur. Itaque nobilitas vniōis hypostatica ex supernaturalitate, & quidem essentiale, ac secundum substantiam, rata esto. Quia enim cum tota supernaturalitas essentiale formarum creaturarum, peratu ex creatione ad modum essendi divinum: sicut nulla est creatura entitas, per quam homo melius, ac nec aequaliter bene participet modum essendi divinum, ut nostrum est; ita nulla singuli potest in ipsis creari supernaturalitas, que cum illa possit de nobilitate contendere.

Specifica eiusdem nobilitatis, summa.

173. Nobilitas item specifica que ducitur ex diffinita essentiā iuncta cum genere, summa omnino est in hac vniōe, tamque præcellens, ut omnia alia subiecta depressa & incertit habeat. Est enim formalis ipsenus cum Deo, & tan incīm tamque est propinquus Deo attingit, ut non possit intimitius & propinquius. Quia ex ea uita non solum omnia accidentia ordinis eiusdem, sed etiam omnes substantias creaturæ trahendit. Nec creatas tantum de facto, sed & creatib[us] quacunque vi. Nulla quippe est creatibilis substantia nisi naturalis, ut alibi disputatur. Quare quod in hac vno ob illum tam vicinum acciduum ad Deum, præfertur omnibus substantiis creatis, eodem ite omnibus quoque substantiis creatibilis anteposita est. Non me latet, controversiam esse inter Doctores, si accidentia supernaturalia sint substantias naturalibus digniora, ac nobiliora. Et quanquam Molina reclamet 1.p.q.12.art.5, disp.2.ad 2.tamen est ut receptio sententia, que Scotti est in 3.d.13 q.1, Litera K. sente, substantiam esti ordinis inferioris, esse accidentem quoque esti supernaturali, & quantumvis eminenter, nobiliorum, eo quod est substantiale sit natura sua subiecta, magisque participet perfectionem esse divini quam esse accidentis. Legesque que in eam rem disponit Santes d.32. Met.lect.2.n.31. & 32. (quamquam fuit postea circa hoc ambiguus l.6. de gratia cap.1.n.14.) & Fonseca 7.Met.cap.1. q.2. l.4. Tamen modi substantialis est hæc vno, alia esse ratio debet, quam accidentis comparati cum substantijs: nec heretendum est in imperfectione vel potius infinitate esse modali ratione eius secundum quid videatur cedere quibusvis substantiis que sunt entia firma, & rata. Eam quippe imperfectionem non esse attendamus, cum queritur sine hac vniōe perfectio simpliciter quam substantia qualibet, ex eo patere potest, quod secundum illam rationem; hæc vno cedit quibusvis accidentibus summis, etiam naturalibus, quibus tamen certum videtur, hanc vniōem (quippe substantiam), non esse despiciatorem.

Quare, ego quidem, modum hunc supernaturalissimum & substanciali, quamvis quad generaliter modi ac ens in fieri rationem, oblationem aliquam habent; tamen tanto eminenter ex specie sua esse certos, ut non possit potechii sublimius. Idque præsumit vnde de unione hypostatica afficiente animam Christi.

Nam eam quæ afficit corpus, supra admisimus esse materialem & corpoream, quippe proportionatum modificato quod afficit. Eoque nomine talis modus videtur cedere modis aliis substantialibus spiritualibus, ut substantia connaturali Angelorum, vel animæ rationali, & multo magis substantijs ipsiis spiritualibus. Sed ea præcellentia, non est nisi secundum rationem illam genericam. Quæ enim sunt spiritualia, quæ ad rationem illam genericam, praefiant materialibus & corporeis. Eoque ex capite, non substantia tantum ac modi substantiales spirituales, sed & accidentia spiritualia non infirma, sunt nobiliora hac vniōne hypostatica se tenentes ex parte corporis. At quod est secundum unam rationem genericam nobilis, potest attenuari alijs rationibus essentialibus, & præferri ultima ac specifica, esse ignobilis. Quod effatum quavis à Vasques 1.2.d.1. n.48. rejeciatur, perendo aperte principium, hoc est dicendo, eo ipso quod genus aliud est perfectus, totam latitudinem illius perfectior est; Tamen admititur à D.Thom. 2.2.q.23. art.3. ad 3. & à Valentia ibid. d.3. q.1. p.3. sub finem, & ab alijs multis quos nominavi in Mor. dist. 4.num. 34. Itaque nihil verabit, quoniam haec vniō tametsi ob materialitatem suā sit secundum rationem genericam materialitatis delpcionis entibus quibusvis spiritualibus, tametsi secundum specificam ipsius præcellat; so iuste vniōne que Christiana Verbo iungitur, in ratione materialitatis cedat; in ceteris sit aequalis.

Non tamen sanctificat formaliter.

174. Spectat præterea ad specificam nobilitatem huius vniōis, iuxta nonnullos, quod formaliter ac se ipsa sanctificari humanitatem Christi, non tantum ut conditio, seu ut via, & nexus sanctitatis substantialis aduenientis à persona Verbi ab ipso Christi celebrata Ioannis 10. cum dixit quem Pater sanctificavit, & misit in mundum, sed etiam per modum forme sanctificantis prius natura quam per eam aduenient sanctitas substantialis. Ita videtur sentire Suarez 1.3.p.1.8.l. §. Sed quares. Quoniam enim fusè confirmat si agant de sanctitate propria Christi hominis, vniōem non esse nisi viam, ad eam, & conditionem requisitam ad formam sanctificantem, tamen admittit humanitatem ut naturam, sanctificari formaliter per vniōem, & per eam prout est præcisè donum creatum, sanctificationem, & insignem excellentiam ac veluti consecrationem conferri humanitati; quod esse perinde videtur, ac dicere, vniōem esse quidem viam ad sanctitatem summam & personalem, tamen esse quoque formaliter sanctitatem naturæ.

At concedendum non esse vniōni, manus formaliter ac per se ipsam sanctificandi, affirmat Ragusa 3.p. disp.67. §.2. Pelant. q.7.art.1. disp. 1. Tortes Opus. 6. de gratia 1.dip.10.dub.2.n.2. Vasques 3.p.d.41.cap.4. Præpositus 3.p. quest.7.n.5. Sed vix afferunt quod rem conficiat. Tantum enim adducunt nonnulla, ex quibus habetur vniōem non esse nisi viam respectu sanctitatis propria Christi, & perfecte substantialis: & Patres, qui humanitatem hac vniōne sanctificatam dicunt, interpretantur de conditione requisita ad infinitam Christi hominis sanctitatem, que Deitate confertur. Non tamen excludunt sanctificationem illam humanitatis ut naturæ per vniōem prius natura in ea receptam, quam per personalitatem diuinam terminetur, & Deitate perfundatur. Ratio vero quam adhibet Vasques disp.30.cap.3. & optimam censet, videtur admodum debilis. Ait enim, si vniō esset plusquam conditione ad sanctificationem prouenientem à Deitate, sequeretur aperte, non posse assumi dominus naturam irrationalē. Nam vbi impossibilis est effectus formalis formæ intrinsecè inherentis, impossibile est talem

L 4 formam

formam inhætere. Natura antem irrationalis, est incapax sanctitatis. Non potest igitur recipere unionem. Hanc rationem nego esse validam. Falsum quippe est, sequi ex dictis, naturam irrationalem non esse allum-pibilem. Nec id probat ratio ex impossibilitate communicandi tali naturæ effectum formalem sanctificationis, si est tribueretur unioni. Sicut enim nihil est quod obstat videatur, quominus gratia habitualis collocetur divinitus in lapide, isque nihilominus non dicatur sanctus, nec sias obiectum amoris amicitiae diuinae, sed tantum dicatur habens illam formam quæ in subiecto capaci praestaret effectum illum moralem reddendi sanctum & obiectum dilectionis; ita nihil est quod vetet, unionem collocari in natura irrationali, & in ea esse modo merè physico. Distinguendi namque sunt in gratia & unione, effectus formales duplices generis, physici scilicet & morales. Et quamvis physici non possint suspensi, sed communicata forma, ipsi quoque necessariò communicentur, tamen ob subiecto incapacitatem effectus formales morales facile possunt in subiecto: & talis est sanctificatio, prout eo nomine intelligitur ratio formalis terminandi amorem amicitiae Dei, non autem duntaxat, per se effectus formaliter idonea ad id praestandum, si subiectum sit capax, qui est physicus formalis effectus gratia sanctificantis. Et eodem modo philosophati licet in unione hypostaticam nisi aliud addatur.

175. Ratio igitur, ob quam diximus modum unionis non sanctificare humanitatem ut naturam, nec esse formaliter sanctitatem, præcisa personalitate quam aduehit, ea dumtaxat est; quod unica simplex forma non possit habere duplex effectum formalem physicum. Atqui unio habet pro effectu formaliter esse neminem humanitatem & Verbi. Non igitur potest proprie-rea habere illum effectum formalem, quem certum est gratia habituali esse tribuendum, nempe formalem sanctificationem naturæ cui coniungitur. Quia ratio ne alibi probatum dedimus quod cum S. Thoma 1.p. q. 3. 4. art. 1. ad 3. & Scoto in 1.d. 1. n. 27. quæst. 3. *Liber II.* assertimus etiam effectum formalem actionis que species expresa penderat ab intellectu, negantes eam actionem reddere intellectum formaliter attingentem obiectum; sive negantes eam illam ad teimum in mente producendum, esse formalem obiecti representationem; sed id foli illi termino producendo vindicantes: eo quod actio alium iam effectum formalem præstet, qui est esse dependentiam, sive viam ad agentem; nec pat sit formis diversis, eisdem assignato effectus formales; vel eidem simplici forma plures ac diversos effectus formales tribueret. Nec occurrit etiam fortior via, ad probandum quod visio beatifica non sanctificat formaliter, contra quam pancies recentioribus est visus. Quia enim visio est formalis representatio Dei ut in se est, idque habet pro effectu formaliter int. infuso & essentiiali, non possumus ei præterea atrocere munus sanctificandi formaliter. Idemque est de unione hypostatica, que cum suapte natura sit nexus, habeat que pro effectu formalis vinculationem humanitatis cum divino supposito, non est quod ei præterea alium effectum formalem tribuamus, constitueri scilicet per se ipsum, sanctum & gloriosum Deo; ad quod non sufficit eminentia alius formæ in ordine supernaturali, sed necesse est ut hoc sit proprium munus formæ ad ordinem supernaturalem spectantis, & suapte natura ad sanctificandum destinatos.

Est physice nobilior habituali gratia, & visione beata.

176. Ceterum haec non obstant, quominus unio hypostatica sit similiiter nobilior physice, gratia habituali: de quo anceps aliquando fuerat Suarez; sed

recte 1.7. de gratia cap. 23. n. 3. affirmat unionem hypostaticam esse physice nobiliorum, eo quod unio sit aliquid substantiale, & habeat effectum formalem longe diuinissimum; nempe constituendi Deum hominem. Quanto ergo difficultius nomen est *Deus homo*, quam *homo sanctus*, tanto altior physice est unio hypostatica, quam gratia habitualis. Viterius vero colligere videtur licer cum Scoto in 3. d. 2. q. 1. *Liber II.* unionem hypostaticam esse eriam physice præstantiem visione beatifica: quod inficiari videtur. Durandus in 3. d. 1. q. 1. n. 10. & latè quidam apud Rubionium in 3. d. 1. q. 3. art. 1. argumentatus ex eo quod visio beatifica sit propria naturæ intellectualis: unio autem hypostatica respicit terminum ignorabiliorum, & imperfectorum quam visio; unio enim spectat proprietatem relativam, visio autem Deitatem. Tandem ex eo quod visio nostra beatifica fuerit finis unionis hypostaticæ, idcirco enim Verbum caro factum est, ut redempti & abluti bearemur. Quas rationes ita enodat Rubionius in fine primi illius articuli, ut ad primam dicat, non quoties subiectum est necessariò nobiliorum formam esse nobiliorum: ac proinde quamvis visio beatifica depositat subiectum intelligens, unio autem hypostatica possit cadere in subiectum irrationale, n. gat Rubionius idcirco visionem esse nobiliorum. Eodem sane argumento probatur omnem plane sensationem & vegetationem, esse nobiliorum unione hypostaticæ cum actus illi cadant tantum in substantiis viuentibus, quod non habet unio. Ad secundam vero rationem responderet citatus auctor; unionem hypostaticam non tantum terminari ad proprietatem relativam, sed ad totam diuinam personam quæ essentiam includit; nec verum esse quod Deus sit perfectior & nobilior proprietate relativæ. Directius vero potest responderi, quanquam formæ ac immediatus terminus quem respicit unio sit personalis; tamen quod necessariò & indiscretabiliter habet rationem termini mediati, est Deitatem; eamque directam & formalem unionem cum proprietate relativæ, mediaram autem cum Deitate, est veram & physicam coniunctionem cum Deo: qualem non præstat visio, tametsi directe & formaliter spectet essentiam, eique coniuncta hominem accidentario modo longe dispiaciore, quam sit substantialis & personalis coniunctio. Tandem ad tertium responderet Rubionius, non semper finem esse nobiliorum ijs quæ ad finem sunt, sed id tantum valere semper in fine ultimo qui est Deus; alia vero interdum ex diuina voluntate posse ordinari non ultimè ad aliquid ignobilius; & ita in hac re concigilie. De quo plenius cum de fine Incarnationis, ubi de Christo ipso haec difficultas agitur.

Unio hypostatica an summè nobilis, formaliter, & in ratione unionis. Pars negans.

177. Satis de excitatio nobilitate unionis hypostaticæ. Non spectanda est nobilis formalis, quæ unioni conuenit prout est visio & nexus duorum. Quia in parte Durandus in 3. d. 5. q. 3. num. 7. quamvis admittat unionem hypostaticam humanitatis ad Verbum esse maximam secundum dignitatem, nempe entitatem, propter nobilitatem extremonm, & excellentiam finis quem respicit; tamen quantum attinet rationem unionis intrinsecam, negat eam esse maximam omnium unionem. Et probat, quia per unionem aliquia dicuntur vnum. Ratio autem vnius, est ratio indubia; ergo illa unio est maxima prout unio, cuis extrema magis & intimis efficiuntur vnum per eam. Atqui extrema unionis materiæ cum forma, & aliarum quadruplicandam unionem efficiuntur magis & intimius vnum per unionem, quam extrema incarnationis per unionem hypostaticam: constituant enim unum per essentiam

rum quod est ex natura & supposito vnum; nec materia potest à forma separari, falsa consistens, & natura sua; quae est nota intimatis magnæ. Extrema autem vniuersitatis hypothistica, nec sunt vnum per essentiam, sed tantum supposito; nec sunt inseparabilia ab unicem. Igitur vnuo hypothistica, in ratione vniuersis, non est omnium vniuersorum nobilissima.

Leta vero & inefficacia videtur quæ adducit Suarez. t. i. p. 9. l. 1. Ut probet, compositum ex hac ratione retulans, esse magis vnum quam cetera compositione ex materia & formæ ratione coalescentia. Argumentum enim ex maiore Verbi diuini perfectio & simplicitas, quæ sit perfectio, & simplicitas formæ respectu materie. Quo enim actus est simplicior, eo purer illum perfectius & intiuens persuadere posse rationam, eoque positius jungi; quod in maiorem compositionem vniuersitatem ex natura & supposito est maiorem, quam sit vniuersis ex nexo materia & formæ, maxime in creaturis quantum substantia non distinguuntur plene ac perfectè à natura, sed tantum ut modus à modificato. Hæc tamen parum vigent. Quid enim confitetur maior extremonum perfectio aut simplicitas ut vnuo sit maior, cum aequaliter sequatur vnuo, si extrema imperfectiora & crassiora sint indistincta, & per virtutem aequalem vniuersitatem iungantur, ac si sint perfectiora & minus composita. Potest quidem simplicitas, seu potius tenuitas maior, in corporalibus iuxat ad faciliter aut melius causandam indistinctiam, siue conducere ad vniuersitatem & unitatem maiorem. At supposita indistincta & intimata perfecta, quæ non minor est inter materiam & formam, quam inter naturam & suppositum extrinsecum, major extremonum perfectio aut simplicitas, nihil promovet vniuersis perfectionem, aut unitatem resultans inde rotius. Quia etiam ex maiore unitate compositi, non sequitur maior perfectio vniuersis in ratione vniuersis: quia unitas illa maior, potest sequi ex conditione compositi quod ex paucioribus compingitur, cuiusmodi est Angelus præ homine, & modificatum cum suo modo collatum. Et tenuis copulatur abique vinculo intermedio, atque adeo est cum eo magis vnum, non tam magis vniuersum. Major ergo perfectio in ratione vniuersis respectanda est penes maiorem vim vniendi, que esse potest ubi non erit maior unitas compositi resultans. Quod itaque Angeli non sint capaces compositionis ex materia & forma, nisi verò capaces compositionis ex natura & supposito, etiam fortassis arguitur unitatem ex natura & supposito, ut sic, esse maiorem unitatem ex materia & forma; non tamen arguit vniuersum Angeli cum sua supposititate, prout vniuersis, esse maiorem vniione materialis & formæ; cumne vnuo quidem possit propriæ dici, quod item valeret de cuiusunque substantiaz creatæ compositione cum propria natura. Quare nisi alia efficaciores probatiores adducantur, indemnis abibit Durandus, quod maiorem illam perfectionem, quam in ratione vniuersis, confit inesse vniunionem inter materiam & formam, aliquæ præ vniione hypothistica.

Eigitur affirmans, & probatur efficaciter.

178. Hoc itaque ut conuelamus, argumentandum est ad rationem formalē vniuersis: Nihil enim magis pertinet ad rationem formalē vniuersis prout est vnuo. Ea autem virtus formaliter vniendi duo extrema, eo est perfectior, quo extrema magis distantia vniuntur. Propterea enim vnuo rationalis cum corpore, est simpliciter nobilior quavis alia vniione naturali quia ne-

tit spiritum & materiam. Atqui extrema quæ per rationem hypothistica vinculantur, infinitè distant; Igitur inest ei vniioni vis vniendi perfectissima, & absolute omnium maxima. Egregie omnino hanc rationem expressit Rusticus diaj. contra Acephalos ferè in fine. Cum enim hæreticus Monophysita qui ibi colloquens inducitur, inde probaret, vnam effici in Christo naturam ex humanitate & Deitate, quod vnuo hypothistica maior sit vniione animæ & materiæ, ex qua refutat vna natura, conclusissetque in hunc modum. [Si igitur ex misere vniuersitatem vna natura sit, multo amplius ex maiore; vna verò hominis est natura. Multo amplius igitur, diuinitatis & humanitatis vna natura est.] Respondet Rusticus. Ante demonstrationem habes obstupescere; admirando enim ego tecum confiteor, quia maior vniuersitatis est in Domino Christo, & quæ multo manus efficit, & vnam tamen naturam minime fecit: tanto enim vniuersitatis Deitatis & humanitatis, quæ in Domino Christo facta est, illam quæ sit in homine superexcellit, & ipse vniuersitatis effectus, quantum longius à se distantiā vniuit: multum namque & quantum dici non potest suppetat, ut Deitatis & humanitatis, vel solum vna possit esse persona: quam ut anima & caro non solum vna persona sit, sed & fiat vna quoque natura: Deus enim in infinitè, & quantum dici non potest, superat creatorum, & tantum quod distat vicius vniuersitatis effabilis in vnam personam dicens, tam longè naturæ terminis, seu rationibus separata: anima verò parvum quid carnem excedit: conserua enim sunt vitaque & creaturae & ex nihil facta à creatore. Si verò Dei virüs infinita non esset, minime tanta ex nihil constare fecisset: ab eo enim quod nullatenus est, distant omnia infinitè. Si igitur Dei quidem virtus infinita est, nostra autem finita substantia, magna illa & superfulgens vniuersitatis est, quæ valuit inter illa tantum discrepantia vnam personam facere: sicut enim superexcellit virtus eius, qui montem suspendit ad celum & illi coniungit si possit, vel contingat id fieri, ultra illius qui gelidam monte coniungit, sic vniuersitatis quæ in Christo est facta, eam quæ per singula in communibus hominibus sit. Veruntamen & illud inquit, quia non necesse est à maiore vniuersitatem maius aliud effici; alioquin quando amplius aliqua vniuntur, tanto potentiore vniuntur: sed ea quæ confunduntur, ultra ea quæ minime confunduntur, amplius vniuntur, ut humilitas. Rursus anima, minime confundit corpori, non tamen maior est eorum quæ confunduntur vniuersitatis, vniione rationalium animalium ad propria corpora, hanc enim solus facit Deus, illa verò subiacent etiam nobis. Super hæc verò indefinitè assumpta est maior. Responso verò sufficiet, & si definitè dicatur, veluti si quis dicat inopabilior, mirabilius est enim si fieri vnam personam, & non vnam naturam, quam illo modo vnam personam vnamque naturam.] Non potuit splendidius & dilucidius ratione præcellentia vniuersitatis hypothistica in ratione vnuo, & formaliter sumptuosa, aperte-

Ad rationes in contrarium.

179. Inde verò eliduntur quæ à Durando opponuntur. Negandum quippe est, vniunionem materialis & formæ esse maiorem vniione humanitatis ad Verbum, ut Rusticus recte negavit. Quod autem compositum ex materia & forma, sit vnuo & natura & supposito; imprimit non id habet vnuo intercedens inter materiam & formam. Posset siquidem ea vnuo deferire ad compositionem nudæ humanitatis, non resultante inde supposito. Deinde unitas naturæ & suppositi, non est signum vniunionis formaliter perfectioris; cum possit ibi reperi, vbi nulla est vnuo, ut in Angelis. Cum autem illa duplex unitas, repertur ibidem

qbi

vbi est vnio, vt in homine, signum duntaxat est multiplicioris compositionis, qua longe aliud est quam maior perfectio vnionis, formaliter ut vnio est. Quid quod composita ex materia & forma materiali, sunt vnum supposito & per essentiam, absque vniione? sanè substantia qua in eis reperitur, cum sit modus, vniatur seipsa & absque vniione intermedia. Forma vero neicitur materie per ipsammet adiunctionem quā sit ex materia, quia ea actio trahit formam, & affigit eam materia, etiam si nullus alius modalis nexus interueniat. Ut quid ergo Durandus compositionem ex materia & forma vult esse indicium vnionis perfectioris? Non denique videtur ad rem esse, quod addebat Durandus, de inseparabilitate materie & formae ab inuicem in forma pereat, cura tamen extrema vnionis hypothistica, sint separabilia, & utrumque superest esse possit post separationem, ut paucit in triduo mortis Christi. Inde enim potius colligenda est caducitas vnionis naturalis inter materiali & formam, quae cedit potius in depreciationem quam in decus vnionis illius, & tenacitas ac firmitas vnionis hypothistica, ac extremitum quo ipsa inuicem necit. Non enim colligat pates hominis essentialia ad inuicem, sed utramque eatum coniungit Verbo, & idcirco quantumvis partes illae a se inuicem disiungantur, perstat tamen vniuersusque earum vno hypothistica & nexus cum Verbo. Quare Durandus, quantum video, ea profert aduersus perfectionem vnionis hypothisticae, quia si quid probarent, eam potius euincere excellentiorem & maiorem. Quod tamen maior illa tenacitas & firmitas vnionis, non spectat ad nobilitatem maiorem vnionis in ratione vnionis, de qua haec tenus egimus, scorsim consideranda est.

*Vnionis hypothistica nobilitas ex perpetuitate,
etiam in triduo mortu.*

180. Attendo itaque ad vnionis nobilitatem secundum quid, quae duci potest ex firmitate & indissolubilitate, statu quoque ut certum, vniōem hypothisticaum humanitatem cum Verbo, nullis alijs vniōibus cedere. Est enim perpetua, & ne interueni quidem mortis Christi destruxa: quia quamvis in morte Christi humanitas desiderit copulari Verbo, & Deus desiderit esse homo; tamen vno utrumque pars cum Verbo perseverauit, solumque destruxa est & deperdita vno naturalis partium essentialium inter seipsas; sine qua, nec humanitas est, nec homo; superfluitibus tamen humanitatis & hominis partibus, & pristinam suppositionem retinibus. Hanc sententiam de perseverantia perpetua vnionis hypothisticae, indubitate debere Catholico, tradit Leonatus de Vtino, tractatu de sanguine Christi cap. 6. & mihi videatur de fide, dummodū tamen non intelligatur nisi de vniōne cum partibus, quandiu sunt de ratione, & integritate humanae naturae, vel corporis ad eam pertinentis: quod addo, propter minutias quasdam partes, que vi caloris naturalis etumpebit Christi corpore, cessabantque pertinere ad integratem humanitatem & corporis Christi, & idcirco amitebant vniōnem cum Verbo, praesertim cum resumenda ultra non essent intra humanitatem. Demptis ergo ministris hilice partibus, que quandiu intra corpus erant & ad Christum pertinebant, Verbo copulabantur; desierunt autem Verbo vniōis post evaporationem carum ē corpore; et etarum omnium hominis partium, cum essentialium, tūm integralium, vniōem cum Verbo, si oī fuisse perpetuam, ex quo primū facta est, & nunquam dissolutam fuisse, idone afferre certa fide esse tenendum. Sanè si que occasio vñquam fuit, ut picandi disruptam fuisse vniōem humanitatis vel partium eius cum Verbo, non fuit maior vñquam alijs quam

in Christo morte, & per triduum illud quo anima Christi à corpore diuisa fuit. At Christi corpus & animam, per tempus illud manisse vnta Verbo, certissimum est ex illis fidei articulis quibus proficiuntur Deum esse passum, mortuum, & sepultum, ac ad inferos descendisse. Nihil quippe eorum de Deo in se dici posset, cum Deus in se neque pati, neque mori, neque sepeliri, neque descendere possit. Licunter ergo de Deo, partium ratione anima, que ad inferos descendit; partium ratione corporis, quod mortuum est abeunte anima, & sepulta mandatum.

Suffragium SS. Patrum.

181. Firmat hanc veritatem traditio Patrum. Gregorius Nyssenus, orat. i. de resurrectione, exposta assumptione & corporis & animae Christi à Verbo, subdit. [Deum qui totum hominem per suam cum illo coniunctum in naturam divinam mutauerat, mortis tempore à neutra illius, quam semel assumptum, parte recessisse. Nonquam enim illum suorum munerum penitus. Diuinitas ergo, voluntate quidem animum à corpore disiunxit, sed in vitroque tamen manere demonstravit. Nam per corpus, in quo corruptionem ex morte prouenientem non admittit, exercit eum, qui habebat mortis imperium: per animum autem latroni perficit aditum in Paradisum. Utrumque autem, eodem tempore perfectum est; Diuinitate, per utramque hominis partem, hæc bona praestante, ut per corporis incorruptionem mortem ipsam dissolueret, per animi vero in sede propria constitutionem, hominibus aditum in Paradisum aperire. Quoniam igitur duplex est hominis concretio, simplex autem atque via diuinitatis natura; cum homo diuinatur atque distractatur, Diuinitas ipsa, que individua est, non separatur, sed contra potius propriam viritatem naturæ diuinæ, que virtute hominis parti ex aequo inest, & sequuntur. Atque ita ex partium coniunctarum diuisione mors sequitur, ex diuusatum autem coniunctione resurrecio.] Quasi dicere, mors & resurrectione solam humanitatem immediate & intrinsecè affectare, & disruptionem ac separationem naturalis vinculari quo coalescit aut dissoluitur humanitas affectatae sunt; nihil autem illis, & vniōis hypothistica que illibata semper manuit, & partes quas solas inmediate & intrinsecè afficit, tempore Verbo iunxit, etiam ab inuicem diuulas. De his vniōnis perpetuitate, videndum idem Nyssenus Epistola ad tres mulieres pag. 1092. & 1093.

Nazianzenus orat. 3. n. 20. [Eodem in genere mihi illud quoque esse videtur Deus, Deus meus, resipue in me, quare me dereliquisti. Neque enim quidam opinantur, ipse vel à Patre, vel à sua diuinitate quasi passionem extinguisse, ob idque sele à perpetiente corpore colligente arque contralente, derelictus est. (Quis enim cum vel, primum humanitas gigni, vel in cruce ascendere coegerit?) Verum in scipo nostra representat. Nos enim eramus derelicti illi prius atque contempi, nunc vero per imputabilis illius passiones, assumpti ac seruati. Quemadmodum nostram quoque insipientiam ac peccatum sibi arrogans, que deinceps in Psalmo sequuntur, pronuntias. Si quidem vicelimus primum Psalmus manifeste ad Christum referuntur.]

5. Augustinus tract. 47. in Ioann. [Si dixerimus quod Verbum Dei posuit animam suam, & iterum sumpsit eam, metuendum est ne subintret prava cogitatio, & dicatur nobis: ergo aliquando anima illas, separata est à Verbo; & aliquando Verbum illud, ex quo suscepit animam illam, fuit sine anima. Video enim fuisse sine anima humana Verbum, secundum quod in principio

principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum. Ex quo enim Verbum caro factum, ut habaret in nobis, & suscepimus est à Verbo homo, id est, totus homo anima & caro, quid fecit homo, quid fecit mors, nisi quod corpus ab anima separavit? Animam vero à Verbo non separavit: si enim mortuus est Dominus, in quo mortuus est Dominus, (mortuus est enim pro nobis in cruce,) sine dubio caro ipsius, exprimit animam: ad tempus enim regnum, anima deseruit carnem, sed redeuntem anima retrahit. A Verbo autem animam esse separatum, non dico. Latronis anima dixit, *bodie mecum va in Paradiso*: fidelium faciens animam non deserbat, & deserbat suam? Abfir: sed illius ut Dominus cito dicitur, inan verò inseparabiliter habuit.]

182. Autem sermonis de Bapt. apud S. Cyprianum, Conveniunt simul semper inter diuinatas, & temporibus humanitas, & eo tenore utrumque naturae facta diuinitas, & impossibile sit, quod inunctum est ab inuenientia, & inseparabile sit; sed Verbum & caro sic sunt una esencia, ut perfectam & integrum sincera coniunctio habeat naturam. Nec iniuria est, sed gratia Dei si quod minus videtur digniori iungatur; cum inferior natura consumetiam probrumque peccati non contulat: nec et minoratio maiestatis, proferio pauperitatis; nec altitudinem Dei in aliquo humilitas dispensator a deponent, Ex quod addit, inferiorem naturam, cuiuslibet in Christo consumelia peccati, vides anteriori in verba, quibus dixi Verbum & carnem esse inan existant, non sordere errore Monophysitarum. Nam ergo essentiam dixi, pro uno composito, ex Verbo & humanitatis partibus, quod compositum, agnoscit nunquam fusile dissolutum.

Copteus Carthaginis Episcopus, in super editio epistola contra Nestorianos ad Vitaliem & Constantium, latè confirmat, nunquam Verbum discessisse ab humanitate Christi, cuiuslibet partibus. Seligo quædam. [Nemo sacrilego spiritu audeat separare, quod videt in celo & terra, utrilibet inseparabiliter permanere. Sic enim ab omnipotencia Deitatis, homo Christus esse non potest alienus; ita & ab his quæ in hominem & circa hominem gesta sunt, separari non potest Deus. Nam ergo est homo qui non dom fuit, quia Verbum caro factum est, & habitavit in nobis. Simili modo paulus est impossibilis per impossibilem quem suscepit, & immortalis mortuus est, & qui nunquam moritur, resurrexit. Neque enim vel in passione desuit illi homini Deus, alioquin non est Dominus gloria crucifixus. An dicimus Deum in sacrificio hominem, etiam apud inferos non fusile?] Et infra. [Quis ille est qui petras scindi, terram commoveri, Solem obscurari, diem fugere, velum templi in duas diuidi partes efficit? Nunquid homo tantum? Nonne etiam Deus? Ergo ei nec in cruce, nec in morte, nec in sepulchro, nec in inferis desuit. Hac ille, vi. S. Cyrilus in Concilio Ephesino appellauit, venerandus & multum religiosus Episcopus, que Vincens quoque Lyrinensis cap. 41. commonitoris sanctum appellat ac celebrat. Nec est quod quis dicat illam agere de separatione Nestorianam quam ibi ex instituto impugnat. Quamvis enim id verum sit, tamen ad errorum Nestoriani pertinet, separare partem essentialē Christi, à Deo; etiam ab alijs abundantiam per mortem, idque aperte intendit S. Capreolus in sua propria epistola.

183. S. Leo serm. 7 de passione tractandum proposuit quonodo Pm. 1. Christus se à parte derelictum contesterit, [Ne simplex & incuriosus auditor ita acciperet verba dicentis, Deus meus, Deus meus, quare me dereliquisti? tanquam fixo Iesu in cruce ligno, paternæ ab eo Deitatis omnipotentia recessisset, cum in tantam unitatem Dei & hominis natura conuenierit, ut nec supplicio potuerit dimiri, nec morte disiungi. Ma-

nente enim in sua proprietate utraque substantia, nec Deus dicit iquit sui corporis passionem, nec Deum fecit caro passibilem; quia diuinitas quæ erat in dolente, non erat in dolore.]

S. Fulgentius ad q. 1 Ferrandi sub medium. [Ilo quoque exemplo, inseparabiles personas Patris, & Filii, & Spiritus Sancti conuenit ut credamus, quod ipse unigenitus Deus, sic in unitate personæ sue, natum diuinum humanum coniunxit, atque unitus, ut & se omnino non possint separari. In una enim persona unigeniti Dei, qui tanquam sponsus processit de thalamo suo, inseparabilis permanet utriusque naturæ unitio. Nec idem debet aliquis estimare utramque ab invicem diuini potuisse naturam, quia per susceptionem mortis, & caro exanimis in sepulchro iacuit & anima in infernum carne moriente descendit. Quandoquidem etiam cum interueniente morte anima discessisset à carne, inseparabilis in Christo utraque natura permanit quia nec in inferno animam suam, nec in sepulchro animam suam, Diuinitas immensa deseruit: In tantum autem inseparabilis est in Christo utraque natura, & ex hoc Eutyches in errorem cadet; & unam videns in Christo personam, unam quoque in eo naturam in pietate prædicator, volens confundere, quod vidit separari non posse.] Et lib. 3. ad Trajan. c. 25. adducto textu ex c. 19. Ioani quo narratur Christi corporis sepulchra, addit. [Ecce facta distinctione diuinitatis, & carnis, & animæ, quantum ad proprietatem substantiae attinet, solum corpus Iesu dicit de carne depositum, aromatibus conditum, & linteis ornatum. Propter unitatem vero personæ, quoniam Deus hominem quem ex Virginis vtero suscepit, nec in morte, nec in sepulchro deferunt, propriece secutus Ioannes adiecit: Erat autem in loco ubi crucifixus est horus, & in horo monumentum nouum, in quo nondum quicquam possumus fuerat, bi ergo propter Parafœnum Iudeorum, quia iuxta erat monumentum posuerunt Iesum. Vere diu no spiritu plenus, sanctus Evangelista loquuntur est, ut primus, quid in Christo mortuum fuerit, & sepultum, ostendens, diceret acceptum corpus Iesu, & ligatum, linteis cum aromatibus. Et quia quod Deus coniunxit, homo non separat, propterea non corpus Iesu, sed Iesum dicit in monumento positum: scribat enim quod ille susceptor pleni hominis Deus, totus esset cum carne sua in sepulchro, totus cum anima sua in inferno, totus in mundo, totus in celo, totus in unitate naturæ in Patre, de quo exiit, totus per omnipotentiam diuinitatis sua, in tota creatura quam fecit.] Tandem c. 34. [In sepulchro secundum veram carnem Christus mortuus iacuit, & secundum animam ad infustum Christus descendit; secundum eandem animam, ab inferno ad carnem (quam in sepulchro reliquerat) rediit; secundum diuinitatem vero suam, qua nec loco tenetur, nec fine concluditur; totus fuit in sepulchro cum carne, totus in inferno cum anima, ac per hoc plenus fuit ubique Christus, quia non est Deus ab humanitate quam suscepit, separatus, qui & in anima sua fuit, ut solitus inferni doloribus ab inferno victrix rediret, & in carne sua fuit, ut celeri resurrectione corrumphi non posset.]

184. Anastasius Sinaita cap. 3. 28. 128 in fine, inter puncta quæ catholicum cum Theodosianis aut Gaiantis actum vult excrari illud ponit. [Qui diuinitatem Christi à corpore seu etiam dicat in cruce, seu motu merito, seu quoque alio loco.]

S. Damascenus l. 3. fidei cap. 27. [Quoniam mortuus est ut homo, & sancta eius anima ab incontaminato separata corpore; non tamen diuinitas ab utroque separata remansit, ab anima inquit & corpore: & neque sic, ut a hypostasi in duas defacta est hypostases. Nam & tunc corpus & anima secundum idem à principio in verbi hypostasi habebat existentiam. Et ipsas

ipsius in morte ab iniucem separatis , vnum quodque eorum manit, vnam Verbi habens hypostasis Quare vna Verbi hypostasis, & Veri , & anima , & corporis fuit hypostasis : nunquam enim neque anima , neque corpus, propriam habuere hypostasis, præter eam quæ Verbi est hypostasis. Vna enim semper Verbi hypostasis, & nunquam dux : quare vna semper Christi hypostasis. Quo fit , vt etiū localiter anima à corpore separabatur , hypostaticè tamen per Verbum vnicabatur.]

Hesychius in cap. 21. Lenit. exponens quid sibi vellet quod summus Sacerdos veratatur aperire caput, & vestimenta sua discindere , cum Sacerdotem illum Christi imaginem per alia pleraque esse docuisset, adit de Christo. [Hic caput suum non discooperavit, nec vestimenta sua concidit. Caput suum non discooperavit, quia à Patre suo , qui eius caput appellatur , nec passiones carnis sustinens , separatur. Sed nec vestimenta concidit ; id est , carnis. Ex quo enim Verbum caro factum est , inest totus sua carni , & nunquam ab ea , nec à crucifixia , nec à sepulta , nec aliud quilibet passa , quod ad naturam nostram pertinet , se absedit.]

185. Alcuinus lib. 3. de Trinit. c. 16. [In nulla proprietate operum quæ naturas distinguunt in Christo, diuinitas deseruit humanitatem, nec etiam in ipsa passione. Quod ut facilius intelligi possit , exemplis fides corroboranda est : Verbi gratia , dicamus , securus iſtu, arboreum cum verberaueris , & splendorem in ea simili percussoris, arborei quidem vulnus infligis. Solem vero cuius & splendorem simul percussis & calorem, impassibilitatem derelinquis. Quod si arboreum , iſtu securis percussum, Sol nō desert, quād magis sanctum suum Dei filium, quod est Verbum, in passione non deseruit. Quamvis ipsa diuinitas, impassibilis semper in sua permaneat natura , sicut Mole , dace populi Dei vidente, rubea flammatum habuit, sic verē passa est humanitas Christi. Et sicut verē non incensus est rubus, sic verē non passa est diuinitas. Non tamen alicubi diuinitas humanitatem, ex quo in vnitatem sua personalis asumpta est , deseruit : verū etiam de eodem matris vtero, idem Deus, homo factus, existit : & in cruce idem Deus, homo factus peperit : & in sepulchro idem Deus, homo factus, iacuit : sed in sepulchro secundum solam carnem , idem Deus, homo iacuit : & in infernum secundum solam animam descendit. Quicquid enim in Christi factum esse legitur , ab uno Christo, & ab uno Dei Filio, gestum esse, nullus Catholicus dubitate debet. Hæc verē & omnia , personaliter totus Christus dignatus est agere.]

An profecit Alcuinus ex Arnobio in Conflicto cum Scapione? Illud sanè opus allegat Epistola ad Flavianum Merium, descripta parte loci in hanc tem insignis ex lib. 2. dicti operis. [Memor esse debes (inquit Arnobius) exempli lanæ & sanguinis conchylis. Cum ergo facta fuerit hæc lana per admisionem sanguinis purpurea, cum netur , aut filatur, aut torquetur, lana vtique recipit maiestatem. Nunquid nam que torquetur , à purpureo colore deseritur ? Addo & aliud exemplum. v.g. d. camus. Secutis iſtu arboreum cum verberaueris , & splendorem Solis si cum simili percussoris ; arborei quod dem infligis vulnus, Solem vero & splendorem simili percussis , & calorem impassibilem derelinquis. Quod si arboreum ad iſtum percussentis Sol non delectari , quād magis sanctum suum nequaquam Dei Filius quod est Verbum in passione deseruit ? Et sicut verē rubus flammatum habuit, sic verē passus est Filius hominis : Et sicut verē non incensus est, sic verē non passus est Filius Dei.]

Nicephorus Constantinopolitanus in sua professio fidei ad Leonem Papam, sic præter cetera de Christo habet. [Credo corpus suum sepulturæ contradicunt,

incorruptum conservasse , nullo quidem modo ab arcana illa inexplicabilique vniione diuulsum , etiū illud (tridui illo intercallo) anima fuerit spoliatum. Cum qua anima, & ipse quoque ad inferos descendit, iſque qui in carne erant spiritibus , (quemadmodum Apostolorum Coryphaeus diuinus Petrus exponit,) refectionem prædicauit , libertatemque & redempcio- nem impetravit.]

Petrus Damiani lib. 5. epist. 13. [Si quibus datum est perspicaci mentis intuitu incarnati Verbi penetrare mysterium , veraciter astruxerunt , in tam inseparabilem vniōem, vtramque concordissimam naturam, vt ne in morte quidem Christi , diuinitas à carne potuisse ab iungi : alioquin non esset verus Deus , si vel in ipso mortis articulo desineret esse Deus. Hinc est quod ait B. Ambrosius : Care quidem Christi gustauit mortem, sed impassibilis Dei virtus non exiuit de corpore. Magis etiam Leo Papa non disparet huīus rei protulit in suo sermone sententiam : Niū verbum, (inquit,) caro fieret , & tam solida existeret vniitas in vtraque natura , vt a suscipiente suscepimus nec ipsum breue mortis tempus abiungeret, nunquam valerer ad æternitatem redire mortalitas. Idem quoque alibi : Deitas, quæ ab vtraque suscepit seminis substantia non recelit , quod potestate diuini potestate coniunxit.]

186. S. Bernardus 1.5. de consider. cap. 9. [Tantum tamquam expressam vniōis vim in se prefet ea persona in qua Deus & homo vnuus est Christus , vt si duo illa de se iniucem prædictes , non errauerit : Deum videlicet hominem , & hominem Deum verè Catholice que pronuncians. Non autem similiter vel carnem de anima , vel animam de carne , nisi absurdissimè prædictas, etiū similiter anima & caro vnuus sit homo Nec mirū si non aequa potis anima sit sua illa vitali , etiū non parum valida intentione connectere , atque suis affectibus astringere sibi carnem , vt sibi diuinitas hominem illum qui prædestinatus est Filius Dei in virtute. Longa catena & fortis ad alfringendum , diuina prædestinationis: Ab æterno est enim. Quid longius æternitate ? Quid divinitate potius ? Inde est quod nec morte incidente , vilatenus intercidit hæc vniitas potuit, etiū carne & anima ab iniucem separari. Et fortassis hoc sensit ille , qui se indignum professus est solvere corrigiam calceamentis huius.] Et continentur cap. 10. [Sed & illa tria sata de Evangelio mixta & fermentata in pane vnuum , si quis ad hæc tria dixerit pertinere, non incongrue id mihi facere videbitur. Quam bene ea mulier fermentauit, vt nec divisione quidem facta carnis & animæ , à carne vel anima Verbum diuideretur ? Mansit & in separatiois inseparabilis vniitas. Nec enim quæ ex parte contigit separatio, potuit vniatis præscribere , permanent in totis tribus. Siue coniunctis , siue disiunctis dñibus, nihilominus persecuerunt in tribus vniitas personalis. Aequè vnuus Christus, vnaque persona Verbum anima & caro, etiam mortuo homine perdurauit. In vte Virginis (vt sentio ego) commixtio hæc & fermentatio facta est : & ipsa mulier quæ misericordia & fermentauit. Nam fermentum non immixtum fortassis dixerim , fidem Maria. Planè beata quæ credidit , quoniam perfecta sunt in ea, quæ dicta sunt ei à Domino. Perfecta autem non esset , si quominus iuxta verbum Domini esset fermentatum totum , & perpetuò fermentatum seruans nobis tam in morte quam in vita pariter , vnuum atque integrum mediatorum Dei & hominum, cum sua Deitate, hominem Iesum Christum.]

Locum S. Cyilli quo indomobiliter & indigressibiliter vniuum fuisse Deum humanitati Christi , profiteretur, adducit in hanc rem Paladius Enarrat. 1. in c. 8. Ioan. in sive, & habetur apud Cyrillum l. 5. in Ioan. c. viiiimo sed Clytouei non Cyilli, constat eis eum locum,

Cur

*Cur decurit unionem hypostaticam esse
perpetuam.*

187. De Partium ergo cōsensu in hoc pūcto, dubia non licet. Rationem congruentiae, S. Thomas in 3. d. 10. 1. art. 1. triplicem profert. Nempe quod cum Deus sit immutabilis, pars fuit coniunctione perfecta cum eo factam, perstare immutabilem ac perpetuum. Item quod non decurrit Christum in morte quam pro Patris obedientia exceptit, amittere dignitatem peccatoꝝ unionis. Tandem quod ita fuit necesse, ut que post mortem facturus erat, meritum pro nobis non defiterentur. Postrema hæc ratio non est admittenda; quia Christus veniente mortis nocte, nihil potius operat id est, nihil nobis ultra potuit mereri; cetera, non malæ sunt. Magis tamen placet ea ratio quam idem S. Doctor adhuc 3. p. q. 90. art. 2. Eāmque nos ex Nysseno iam produxiimus. Nempe quod dona Dei sicut penitentia, ut dicitur Rom. 10. ideoque cum Deus collacat semel gratiam adoptionis nemini excepti ab fine culpa sua, multo minus amovere debet gratiam unionis ab anima & corpore Christi sui, qui peccatum non fecit. Accedit quod corpus & anima in triduo, semper retinuerunt illum ordinem ad componendam humanitatem, quem ante habebant; & ad eam denuo confundam, iterum fuerunt ad innuicem coniungendi. Quare sicut eo titulo ante triduum illud copulabatur Verbo, ita & in triduo coniuncta Verbo manere congruum fuit. Tandem decentissimum fuit, ut quod corpus hominis per peccatum trahitur, aenipe lepichrum, & quod anima demergenda erat eadem ob causam, ed Dei corpus & anima malo nomine medicina facientia devenirent; quod ex primo elegantissimis verbis Fulgentij lib. 3. ad Trasim. cap. 30. [Relabat ad plenum redēptionis effectū, ut illuc vīque homo sine peccato à Deo suscep̄t̄ descendere, quoque homo separatus à Deo, peccati merito cedidisse; id est ad infernum, vbi solebat peccatoris anima torquere, & ad lepichrum vbi confueuerat peccatoris caro corrompi; sic tamē vt nec Christi caro in sepulchro corrumpere; nec inferni doloribus anima torquerent: quoniam anima immunita à peccato, non era subducta supplicio, & carnem sine peccato, non debuit vitare corruptioꝝ. Nam quia peccatis homo meruit in seipso per supplicium diuidi, quia malum à Deo, qui diuidi non potest, prænariacionis reatu disiungi; propterea factum est, ut peccatoris mors, carnem peccati ad sepulchrum corrumpendam perducere, animam inferno torquendam protinus manpareat. Sed hæc vñscens Dei æquitas fecit, quæ id est taliter peccatorum addixit, quia ne peccaret, ante predicationem. Hæc fuit retributio peccatori reddenda, ut iustè peccati supplicium luceret, qui Deo iusto iniuste peccatis. Ut autem peccator fieret gratuito munere liberatus, factum est, ut mortem corporis, quam à Deo iusto peccator homo pertulerat iustè, Dei filius à peccatore patreter in iustitia, & ad sepulchrum pertulerat caro iusti, quovisque fuerat caro deuoluta peccatis; & vīque ad infernum descendenter anima Salvatoris, vbi peccati merito torquebatur anima peccatoris. Hoc autem id est factum est, ut per morientem temporaliter carnem iusti, donaretur vita æternæ carni, & per descendenter ad infernum animam iusti, dolores soluerentur inferni.] Ceterum non tam his congruentias, quām allatæ Scriptura & Patrum testimonij, certam esse hanc veritatem: circa quam fidei impegit quidam recensioꝝ, adductus à Palacio in cap. 8. Ioann. narrat, i. sub finem, cum dixit animam & corpus Christi, per mortem defuisse Verbo coniungi.

Thop. Raynaud, Christus,

Nomini P.P. vīsi sensisse contrarium.

188. In contrarium opponi possunt loca S. Hilarij can. 3. in March. & Ambrosij 1. 10. in Lucam, quibus nixum fuisse scriptopet illum refert Palacio. Verba S. Hilarij explicantis magnam Christi vocem in cruce, sunt ista. [Clamor ad Deum, corporis vox est recessus a se Verbi Dei conceitata dissidium. Denique cur relinquatur, exclamat, dicens. Deus meus, Deus meus, quare me dereliquisti? Sed relinquitur, qui erat homo etiam morte peragendus.] Hilarij expedit Ambrosius, cum de codem Christi in cruce clamore, dixit. [Evidens manifestatio contestans Dei, secessionem diuinitatis & corporis. Sic enim habes, clamauit IESVS vox magna dicens, Deus, Deus meus, respice in me, quare me dereliquisti? Clamauit homo diuinitatis separatione morituruſ. Nam cum diuinitas, mortis liberta sit, utique mors esse non poterat nisi vita discederet, quia vita diuinitas est.] His in locis præter autoritatem dictorum Patrum, ingerit molesto derelictio illa à Patre quam Scriptura Christi nomine tradit. Cum enim Pater non copularetur, huic humaniti, nisi mediante Filio, planè si Pater eam deferret, multo magis deferuit illam Filius ipse, qui est formalis terminus coniunctionis.

Addi poslunt alia Patrum loca idem ferentia. Eusebius 4. de demonst. c. 12. [Tanquam homo ad sepieliendum dedit corpus, à quo tanquam Deus discessit.] Leporius Presbyter in libello suo emendationis, per B. Augustinum & Africanan Synodum approbato, quémque tanquam Catholicum celebrat Ioannes 2. Episto. ad Senatores, & Cassianus l. 1. de incatnatione c. 5. ac Facundus Hermianus l. 1. pro tribus capit. c. 4. in eo inquit libello, Leporius sic scribit, refellens suum olim peruersum sensum de verbis illis Deus meus, ut quid dereliquisti me? [Velut carnis ipsius voce vens, ponens præteritum pro futuro, quia per mortem crucis necessaria terrenum corpus erat à Deo pro tempore relinquendum, non solùm à Deo, vīnam etiam ab anima sua, quia erat unita cum Deo, hoc ipsum prūficiat, nobis mortiens testatur. Non enim tradidit ipsi, caro mortua poterat hoc clamare; alioquin mortuum Christum in veritate, quis crederet? Deus non in passionibus hominem, qui in homine secundum carnem dignatus est pati, sed corpus in morte, & iuxta legem excessus humani, diuinitas cum unita sibi anima, non crucifixum hominem teliuit in peccatum, sed exanimem carnem deferuit ad tempus.]

Sed & Vitalis ac Constantius, Epistola ad Capreolum Carthaginem contra Nestorianos, haec habent, [Sed & hominem purum dicunt pendisse in cruce comprehensam. Aivint, recessit Deus ab eo. Quibus parvitas nostra sic dixit. Nunquam Deus recessit ab homine adsumpto, nisi quando dixit de cruce, Eli, Eli lama sabactani, Deus, Deus meus, quare me dereliquisti?] Neque id in eis postea improbavit Capreolus, dato ad eos responso, sed agnoscit, qui hac scripsierant veram fidem tenuisse, & eosdem ob auerionem à Nestorianis collaudat. Denique apud Nyssenum in orat. catech. c. 35. haec habent inter expöndendum triam baptismi misionem. [Quoniam mors nostra salutis, ad effectum & opus non adeò est deductus ex præente doctrina quantu per ea ipsa quæ fecit qui cum hoc homine subiit societatem, ut qui re ipsa vitam sit operatus: ut per carnem rursus assumptam & simul deficatam, simul afficeretur quicquid est ei cognatum & generi coniunctum; necessario ex cogitatione erat aliquis modus, in quo in ijs quæ sunt, esset cognitio aliqua eius qui sequitur, cum eo qui præit ac ducit.] Hæc cognitionem mortis & resurrectionis Christi, nobis cum intercedere monstrat Nyssenus, in Christi sub terram collocatione, & resurrectione, signatis per

M nolitans

nostram intra aquam inersionem, & emersionem. Et homini quidem, diuinitatem inflictam esse mortem docet, vt cum per mortem vitium effluxisset, postmodum homo nitens ac planè purus resurget. Id quod in Christo perfectissime seruatum tradit. [Nam & per mortem disiuncta fuerunt quæ erant unita: & rursus coniuncta sunt quæ erant discreta: vt purgata natura in dissolutione cornu quo naturaliter coierant, animæ inquam, & corporis, eorum quæ fuerant separata reditus, ab aliena admitione efficeretur.] En carnem rursus assumptam, & ad statum pristinum reditus eorum quæ fuerant separata.

Exponuntur.

189. Nihil hic propositum est, quod difficultatem merito facat, præter autoritatem SS. Hilarij & Ambroſij, quos vix excusatio locum dare, affirmit Suares 3 p.q. 90. att. 2. Eos tamen excusat Maldonatus Match. 27. v. 46, dicens, id tantum voluisse, ita paſsum, ita mortuum Christum fuisse, ac si ab eo diuinitas recessisset. Quo recedit responsio Palacij supra, post Magistrum in 3 distin. 2, recessisse diuinitatem ab huminitate quoad protectionem, & quatenus noluit obstatre morti eius. Et sicut non Verbum sed Pater Filium in eo articulo dereliquerit dicitur: Cūm tamen Filius potius deteliquerit humanitatem dicendus fuisset, si de derelictione hypostatica ageretur. Quod si Patres illos in predicto sensu accipere detrectauerint, fatendum esset, eos censuisse cum Arianiis, diuinitatem suisse Christo pro anima, atque ita eius abesse, Christi mortem accidisse: id enim sonat crudele, sic accepta illorum ac paterinum Ambroſij verba. At eum errorem SS. illis Patribus in mentem non venisse, est extra dubium. Tandem, de eadem derelictione humanitatis accipiendi sunt hi Patres, de qua Christus, verbis illis quibus ipsi tantum nuntiuntur, egisse confessus est, cum dixit Patti, quare me dereliquisti? Manifestissimum verò est, Christum Dominum ex loco de ea sola derelictione egisse, qua per ipsiusmet Christi voluntatem, permisus est, abysto dolorum ipsique morti subiacere, ut posuit S. Leo I. 6. de passio. & optimè quoque scdm. 17. c. 2. verbis illis [non aberat à Patre Filius, nec à Filio Pater: & illa Deitas incomparabilis & inseparabilis Trinitas, nihil cui poterat à se habere discretum. Quamvis enim suscepit Incarnationis dispensatio, ad unigenitum Dei Filium propriè pertinet; sic tamen Pater non abiungebatur à Filio, quemadmodum caro non dividetur à Verbo: Ideo ergo Iesus voce magna clamabat, dicens: Quare me dereliquisti? ut notum omnibus ficeret, quare oportuerit eum non erui, non defendi, sed saeuientium manibus derelinqui; hoc est, Salvatorem mundi fieri: & omnium hominum Redemptorem, non per misericordiam, sed per misericordiam, nec amissione auxilijs, sed definitione moriendi.] Et mox, [Tradidit dominum passionis, tam fuit Paterne quam ipsius voluntaris, ut eum non solùm Pater reliqueret, sed etiam ipse se quadam ratione defeteret, non tricida dilectione, sed voluntaria cessione. Continuit enim se ab impensis crucifixi potestas; & ut dispositione veteretur occulta, ut noluit virtute manifesta.] Ex his ergo mens Catholica SS. Patrum qui in prima acie aduersariorum locabantur, perspicua viderunt.

De Eusebio, minus solliciti esse possemus, cum fere inter Amianos eminentissimus, ut optimè reuinat Billius l. 1. obseru. factarum cap. 27. & 29. & iam olim Epiph. in 2. Nicæna Synodo actio. 6. ac 5. Hieronymus non semel, ne quicquam hunc ætiopè lauante Trapezuntio in præfatione ad suam libri de præparatione Euagelicæ interpretatione aut verius interpolationem, Arianos autem, mortem Christi per abscessum diuin-

nitatis expolnisse, inde constat, quod diuinitatem dicebat Christo fuisse pro anima. Nihilominus locus qui ex Eusebio adducetus est, nihil virget. In eo enim tantum ait Eusebius, Christum non obijisse in unitum aut memorem, sed voluntarium & alacrem; & idcirco non ait, Deitatem deseruisse corpus Christi, sed Christum deseruisse à corpore tanquam Deum. Et ratione hanc reddit, quæ interpretationem propositam clara exhibet. [Quum enim aliud vocem emisisset, & Patti dixisset, Commendo spiritum; solus à corpore abiit, nequitam expectans dum mors ad ipsum accederet, sed illam cunctantem ac veluti cessantem, ac portus conjiccentem se in pedes & fugitantes, ipse à tergo infrequens atque impellens, æternasque abditiorum tenebrarum portas refingens, & mortuis qui illic catenis mortis impliciti erant, remeandi ad vitam iter, retrosum apertis. Hac sanè ratione, ipsius etiam corpus mortuum, excitatum est.]

Cæteri qui obijiccebantur, non sunt explicari difficiles, vixque est quod nos remorentr. Leporius, quod attinet ad animam, disertè profiterit catholicam veritatem propositam. Quantum vero ad corpus spectat, quod ait, Verbum deseruisse carnem ad tempus, accipendum est de deletione protectionis, ut mors in illam posset irrueare, alioquin sibi intra paucas lineas contradiceret; cum exprefse addat, tam Deum in sepulchro iacuisse, quam ad inferos descendisse, quod nisi salua vnione Verbi cum corpore examini, nullo modo intelligi potest. Eodem modo expoundunt sunt Hispani illi, scribentes ad Capreolum, qui videbunt eos sic intellectissime, cum tam diserte rāmque fuisse tradat, Verbum neque corpus neque animam dimisisse: neque tamen alios quos scribit, contrarium sensum etiam pro mortis triduo impingat, sed tantum Nestorianis. Denique apud Nyssenū, caro tuosa assumpta, non est caro Christi, post triduum unita denuo persona Verbi, sed ibi illud rufus, ab interprete positum est, pro ac etiam locutumque est intra periodum cum adiectione assumptam non absque ambiguitate & erroris periculo; cum melius locari potuerit in membris illius fronte; qua ratione, nullum ex verbis Nysseni patrocinium aduocatur errori de quo agimus. Multo minus fauent eidem errori postrema Nysseni verba, quæ ad iteratam corporis & animæ consortionem pertinent, non ad iteratam corporis & animæ cum Verbo copulationem.

Vno preputij, & sanguinis Christi, quam diuturna.

190. Non potest igitur esse dubium, quin vno hypostatica inter corpus Christi examine, & Verbum; ac etiam inter animam separatam & Verbum, perpetua fuerit, ac ne Christi quidem morte sit disrupta. Itaque ex eo capite, hac vno nulli alteri cedit ea nobilitate secundum quid quæ ex hincitate, & tenacitate vniuersis petitur. Superet tamen dubitatio, an nonnullæ corporis partes quas certum est fuisse aliquando à Verbo assumptras, & postea à reliquo corpore tant abiectæ, manferint Verbo unita. Nec ago de minutis illis particulis animatis, quæ per actionem caloris naturalis à Christo evaporabant: (eas enim iam dixi dimissas à Verbo fuisse:) sed ago de alijs quibusdam partibus sensibilibus quas à Christi corpore abiectas liquet & manferint Verbo unita, supposito, quod resumpta postea in Christi corpore non sint, aut quamdiu abiectæ manferunt, controversy esse potest. Eiusmodi sunt, præputium infantu Christo abscessum in circumcisione, ac sanguis & in circumcisione & in passione effusus. De præputio certatum iam olim, esse, constat ex Bostreno Lucæ 2. De sanguine autem quantæ sint excitata tragedie tempore Pij II. nemo

in rebus Ecclesiasticis ad eum hospes est, ut ignoret. Ego de veroque puncto sic breviter statuo.

Praeputium, nuncquam resumptum, ideoque statim destitutum unione.

191. Praeputium à Christo infante recisum, non esse virginum pollea corpori Christi conservatum ac ne post resurrectionem quidem, communissima est persuasio, ipsa perficit nixa narrationibus, que de eo praepatio eule particula quapiam certis locis nunc asservata, circunferuntur in sacris historijs. Roma namque in Basilica Lateranensi, o loco quem vocant *Sancta Sanctorum*, altervarum fuisse praeputium Christi, lactarium scribit Innoc. III. l. 4. & Myl. c. 30. nihil tamen definieatur. Ad dicitur affirmat S. Brigit. 1. 6. revelationem c. 112. ex revelatione Deiparae. Inde anno 1527. in depreciatione viribus Romanae, furto à milite sublatum, & calcatum, agri Romani pagum in Ecclesiam SS. Cornelii & Cypriani tandem delatum, ibique custodiū illuste ingentibus miraculis, scribit Toletus in c. 1. anno 3. At Gerlo p. 4. serm. in festo Paschæ illud, *pax vobis in 3. (ut vocat) q. curiostatis*, ait, *vix te fecerit Christi praeputium Patilis in palatio, & Regis (nempe per partes,) feruari. Rursus Franciscus Colerus, meditatione 4. ex 50. quas de vita Deiparae edidit, testatur vibem Anterpiensem prinsquam à Gesu hæreticis anno 1566. occupatam, hoc thesaurum gloriam esse. Non dispari casu amissibile diuinum hoc pignus Abbatiam quandam Piemontensem, cui ab omnibus est *Carofili vulgo Charovs*, scribit Bellesotius t. 1. Colmog. Aniciensis quoque, Christi Domini praepucium inter sacra lipifana vilendum exhibet, ut scribit Odo Gisseus l. 1. historiae Aniciensis 17. proclaris perantiquis veribus percutientibus reliquiae thurae inscriptis quos Petrus Exq. uilinus l. 2. c. 17. & Syr. in roba aurea tract. 2. circa Euangeliū dei Paschalis Romæ scriptos, deque seruato Romæ uno theatro testes producent. Tandem idem Giseus vila ab se scribit perantiqua monumenta Abbatie Congonensis in diecili Ruthenensis, quibus narratio conceditum à Carolo magno ei Abbatie praeputio Christi. Non hæc scrutans an conciliari veritas tam varijs narrationibus queat, sive per factas subinde translationes, sive per diversas particulas eiusdem piezui, aut (quod multi ob perpetui miraculi magnitudinem improbable videunt, asseritur tamen à Videlino in Suppl. Gabrieles in 4. d. 44. q. 1. in fine) per replicationem in diversis simul locis diuinitatis factam. Ut etiam vna aliqua illarum narrationum falsitas infinitatur, fere vicinque posse. Omnino tamen ex tam multis narrationibus effici videtur, particulum illam sanguissimum Christi corpori quandoque attribuam, non in terris retinei. Ut enim omnes illæ narrationes relitantur tanquam falsæ, nec Christiana modestia finit, nec miracula ad pietatis fomentum, etimque cubimus infingendis aliquibus diuinis patrata permittunt. Perseuerat ergo in terris, praeputium infanti Christi abscessum; neque tamen deest Christo praeputium, ut rectè statuunt Titus Bostrus Lucæ & ibidem Theophylactus. Medina 3. p. q. 5. 4. art. 4. Sacr. t. 2. 3. pd. 47. l. 1. Collius l. 5. de sang. Christi disp. 7. 4. tametsi ambiguo circa hoc Origene 1. Periar. ac Geritone iuxta, & Turrecremata cap. iniuitat. de confess. dist. 1. verum ambiguus illa dispellenda est, quia ita fere integritas debitis corpori Christi refugentis. Nec difficile fuit Deo, salua veritate resurrectionis, & identitate corporis resurgentis, efformare Christo praeputium ex alia quapiam materia. Qui dummodo precipua partes, ac fere omnes aliae, sint eadem, mutatione in aliqua ex illis particula, cuiusmodi est praeputium infantis, non offici identitati morali corporis, quia ad*

Theop. Raynandi Christi.

veram eius resurrectionem sit satis. Idque plaus neceſſe esset admittere, etiam resumptum esse praeputium infanti Christo abscessum concederemus. Non enim particula infanti abscessa, possit aptari corpori, perficere ad perfectam magnitudinem prouectæ, quale fuit corpus Christi cum resurrexit. Iuxta propositionem ergo doctrinam, non difficile intelligitur, quomodo & Christus resurgens praeputio non carcerit, & tamen verum esse possit, seruari aliquibi in terris praeputium infanti Christo abscessum, aliquamvis eius particulam.

Consequenter vero addendum est, praeputium ex quo à reliquo corpore fuit abscessum, non manebit unitum diuinitati. Deest enim fundamentum id affirmandi, cum per abscessionem, desierit esse pars corporis nec (ut supposui) retineretur amplius ordinem ad integrandum denud corpus Christi. Ex quo principio, philosophatur. D. Thomas circa sanguinem à Christo fusum, ut statuat an unione tecumuecum cum Verbo, ut videat est in 3. d. 2. q. 2 art. 1. quæstione 3. sanè à praeputium abscessum nec à Christo resumendum mansisset aliquando unitum Verbo, statendum esset, & postea quoque manebit unitum, & semper retenturum esse unionem, quod est incommodum. Hinc tamen nihil decedit firmat illi unitio hypostaticæ, quam asserbam. Neque enim ratio habenda est huiusc exiguae particulae; præsertim quia in Iudaico populo, unde Christus secundum carnem fuit, à die octava post infans nativitatem, omnibus ex lege debeat; unde mortaliter rem spectando, ab eo tempore non erat de integritate humanae naturæ in Hebreis.

Idem de sanguine fuso in eius abscessione, statuendum.

192. Venio ad Christi sanguinem, qui vel in circumcisione, vel in passione ab agonia ad mortem usque effusus est. Priorē, fateor non fuisse à Christo rediutio resumptionis: Id quod rectè agnoscit Collius l. 5. de sang. Christi disp. 6 c. 3. Nō enim ut Christus possit idem numero relurgere necessariū fuit teum exiguum illum sanguinem qui ex tantula particula refectione profluxit: præsertim cum etiam resumendum praeputium fuisse à Christo resumptum, (quod inficiati supra sumus,) certum tamen sit, sanguinem qui rūc ex ea particula manauit, non sufficiunt pro ea parte testi uenda Christo, in ætate præfectiore, qualis Christi resurgentis fuit. Quare ne miracula, que in resumptione sanguinis in circumcisione fusi, iamque alia quædam sanguinis forma donati, admittere necesse esset, gratis inochamus; præstat resumptionem illam diffiteri. Vnde consequenter addendum est, cum communis sententia recentiorum quos resert & sequitur Collius supra disp. 8. cap. 6. sanguinem illum non manebit unitum diuinitati, contra Valentiam 3. p. d. 1. q. 5. p. 1. qui omnem à Christo fuso sanguinem vibicuque fuerit vel sit, perseverasse aut etiamnum persenerare Verbo unitum pronunciari; ideoque afficiendum fuisse & esse cultu latriæ. Sed hoc quidem de cultu latriæ tali sanguini debito quandiu persistit, verisimile affatur, quicquid secum solum sit Richardo in 3. d. 2. art. 2. q. 1. quem desero: non tam quia eam sententiam damnatam esse hæreses à Clemente VI. affirmat Bzouius anno 1352. (vacillat enim fides illius damnationis; & esse confitcam contendor Dermitus in Nitela Francica. Relig.) quād quia proper coniunctionem quam sanguis alias cum Christo habuit, nihil proclivius est, quād ut Christus in eo adoretur, multò magis quam in cruce: que tamen ob solum Christi contractum extinsecum, & quia eius cruce perfusa est, adoratur cultu latriæ. Inde tamen non sequitur, post effusionem perseverasse unitio sanguinis illius cum Verbo. Ille

M. 2 quippe

quippe sanguis nunquam resumendus fuit, ut dictum est. At iuxta doctrinam D.Thomæ in 3. d. 2. q. 2. art. 1. communiter probatam, ea tantum retinebant vniōrem hypotheticam si Christo auellerentur, quæ seruabant ordinem ad Christum: id est, quæ denud Christi corpori coniungenda erant, eo quod ita necessarium esset ad veritatem humanæ naturæ eiusque integritatem Christo rediuvio vindicandam. Accedit quod sanguis in Circumcisione fusus, non ita multò post effusionem, aliam quam sanguinis formam habuit. Cum autem hypostasis Verbi sit duntaxat supplementum supernaturale, collatum ijs Christi partibus quæ erant de veritate & integritate humanae nature, cuiusmodi non est amplius sanguis, cum primum aliam quam sanguinis formam suscipit; mirum non fuit Verbum abcedere à substantia illa post abiectam sanguinis formam, iam non debita corpori suo, nec ad eius integritatem pertinentem.

Neque vero, admittere substantiali mutationem in tali sanguine, pugnat cum Psalmis oraculo, *non dabis sanctum tuum vide corruptionem*. Id enim ita cadit in Christi corpus vniuersum, vt tamen facta sit in eo substantiali mutation. Nam corpus Christi vere corruptionem non vidit, quatenus non abiit in puluorem, nec verum est in aliud sensibiliter videtur. Mutatum tamen est substantialiter, quia subintravit in illud exanimis forma cadaveris, vt rectè statuunt Fonseca 7. Met. c. 12. q. vnica sect. 10. Suares t. 2. 3. pd. 3. 8. sect. 3. & Palacius in 3. d. 2. 1. disp. vnpca, refragantibus licet Aegidio 3. p. q. 7. n. 14. & Ragusa d. 60. §. 2. coroll. 3. qui cogunt ingens miraculum inuenire, affirmando materialis corporis Christi nudatam omni forma substantiali contra vniuersum naturæ ordinem perseuerasse, quamdiu anima absit. Suppono enim præter animam rationalem non dari aliam in homine viuente substantiali formam, quæ abiecta anima possit materialiam cadaveris informare. Si ergo hæc mutatio substantialis, & insensibilis corruptionis, in partes corporis Christi quandoque animatas cecidit; multò magis cadere potuit in sanguinem, qui nunquam animatur, & maximè in eum qui nunquam fuit resumendus, cuiusmodi fuit sanguis in circumcisione fusus, de quo nunc agimus.

De diuturnitate vniōnis, sanguinis in passione fusi, varia plauta.

193. Restat statuendum de sanguine per Christum fusio in passione, quem fuisse Verbo vnitum cum Christo inexsteret, suppono ex supra disputatione, 2. c. 1. mansisse tamen Verbo vnitum ex quo separatum est à Christi corpore, negant Mayto in 4. d. 43. quæst. 1. Suppl. Gabr. in 4. d. 44. q. 1. Litera M. & ipse Gabr. dicit. § 3. in cano. Litera K. Rich. in 3. d. 2. art. 2. q. 1. ad 2. Robertus de Licio ferm. 7. 1. Quadragesima, Franciscus de Runere, postea Sextus IV. libello de Christi sanguine, qui refert idem fuisse Academie Parisiensis iudicium. Argumentum Maytonij est, quia ratione eorum quæ in triduo manebant vniā Verbo, verum fuit affirmare, Deum aliquid subiisse, aut fascisse, v.g. esse sepultum, & descendisse ad inferos, quia anima Verbo iuncta descendit ad inferos; & corpus Verbo vnitum, sepulta datū est. Similiter ergo si sanguis effusus manisset vnitus Verbo, licuisset dicere, Deum esse in cruce, aut effusum super terram iacuisse, quia sanguis aliquis Christi adhæberat cruci, & aliis iacebat humi ubi effusus fuerat. Cæteri DD. allegati ferè videtur in initio narrationibus quæ sanguinem vere à Christo fusum in terris superesse testantur, que plurimas sunt, & naturaliter indubitate, vt mox dicam. Cum ergo in partibus à Christo non resumendis non debuerit perficere

vniō, vt supra monstrauimus; sequitur sanguinem à Christo fusum quandiu resumptus non est, mansisse absque vniōne ad Verbum; esto is qui resumptus est, cum delectus & lepositus est ab alio extra Christum rediuvium in terris relicto, consertus denud sicut Verbo.

Alij acerimè contendunt, sanguinem effusum fuisse Verbo vnitum, æquè ac prius cum Christo inexsistebat. Adducunt verò mox, id est post triduum, fuisse à Christo intra suam humanitatem resumptum. Quod si panca aliquæ sanguinis Christi particulae sunt extra Christum rediuvium relictae in terris, (quod fatentur esse verisimile, vt videre est in Sylvestro tract. 3. roba aucta q. 3. 1. & in Leonardo de Vino tract. de Christi sanguine c. 2. 1. dub. 1.) negant eas fuisse vñquam Verbo vniā, eo quod non spectarent ad sanguinem illum Christi qui Verbo copulatus est, sed ad nutrimentalem, qui non est de humanae naturæ veritate & integritate; atque adeo non conjugitur Verbo. Vel certè autem, cas nullo modo in Christi corpore fuisse ne substantie quidem imperfecti illius sanguinis quem appellant nutrimentalem; sed autem esse sanguinem miraculosum, collectum ex imagine Salvatoris percussa Beryti, & per varias Orientis ac Occidentis Ecclesiæ distributum, vi habet Rom. Martyrologium 9. Novembris, & latè Baron. anno Christi 765. qui similia de alijs imaginibus transfixis & sanguinibus refert anno 446. & 560. Vtraque pars huius doctrine habetur ex D.Thomæ 3. p. q. 54. art. 3. ad 3. & quodl. 5. q. 3. art. 1. Nomina imq; posterior pars quæ sanguinem in terris relictum, aut non esse Christi sanguinem, sed miraculo ex imagine transfixa collectum, tribuitur S. Athanasio in libello de passione imaginis dom. c. 7. vbi post narratum Berytense miraculum, subduntur hæc verba. [Hæc est vera & vehementer credula ratio, de cuius lateris Domini nostri Salvatoris, qui profixit de sancta imagine eius, quæ crucifixa est in Syria, in Beryto Civitate. Hic est sanguis ille Dominicus, qui apud plerosque repertus est dicitur, nec alter testimandum est à verè Catholicis, præter id quod scribitur à nobis: quasi ex carne & sanguine Christi, aliquid possit in mundo inveniri, nisi illud quod in atra altaris per manus sacerdotum quotidie spiritualiter efficitur.] Ex transfixione quoque specierum Eucharistie, sanguinem capi fluxisse, proditum est historijs, quantum nonnullas annotauit Solarus 1. 2. de sacra fundone c. 3; de virtuosis sententiæ hæc tenet propositione fundamentis, videndus qui duorum Ordinorum circa eas dissidentium concordationem describit Gobelinus (id est Pius II.) commentar. l. 1. & Vvadinghus anno 1351.

Tertiæ sententiam circa hoc punctum, iniuste videtur Leonardus de Vino tract. de sanguine Christi cap. 20. & 21. distinguens duplem vniōnem ad Verbum in Christi sanguine perfecto, & non nutrimentali. (Nam nutrimentalem, supponit nunquam fuisse Verbo coniunctum.) Vna illius sanguinis non nutrimentalis, iamque à Christi corpore per effusionem absiuncta vno cum Verbo, esse potest personalis; ratione scilicet personæ Verbi: Alia verò esse potest in ratione diuinae nature. [Stat enim (inquit c. 2. 1.) diuinitatem alicui vniā sub ratione nature dicens, non tamen sub ratione personæ. Nam Pater aeternus, communiat Verbo & Spiritu sancto suam diuinitatem, in qua vniōntur: non tamen suam personalitatem. Sic etiā potuit illi sanguini effuso remanere vniā Diuinitas Verbi, quamvis non remaneret illi vniā Verbi personalitas. Et hoc est quod in questione vertitur.] Nimirum in questione sanguis effusus retinuerit vniōnem cum Deo, de qua tunc contentionis effervescent. Vniōnem ergo personalem cum sanguine effuso, hic Autò initio capit. 20. putat esse incertam, & de suggesto facio non proponendam. At vniōnem nature diuina

divinū com tali sanguine , statuit ut certām , & probat ex D. Thoma 3. p. q. 71. art. 3. vbi virtutē passionis Christi , aut virtutē diuinitatis in Christi passione demonstratam , tradit vnitam fusile p̄dīctō sanguini effuso. Ex quo item S. Doctore 3. p. q. 66. art. 3. ad 3. Idem aut̄ probat , diuinitatis virtutem , atque adeo diuinitatem fusile virtualiter vnitam Sacramentis no-ue legis , in quibus vis passionis & sanguinis Christi concuruer tanquam in instrumentis.

Exploratio sanguinis illius vniōis cum sola Deitate.

194. Ex his tribus sententijs circa unionem hypotheticam sanguinis Christi in passione effuso , hac possemo , prout sonant verba , est plane absurdum , & rejicienda. Tancum enim abest , ut dicere licet , sanguinem effusum vnitum fusile diuinā naturā non pertineat , ut potius verissima sententia superius stabilita sit , eam vniōinem ad naturam diuinam esse impossibilem. Quicquid verò sit de ea impossibilitate , certum est eam de facto nulla ratione admitti posse. Sic tamen Pater & Spiritus sanctus , aquæ vniōi essent illi sanguini ac filius , è cojus solius corpore profluxerat ; & cai fisi directe & formaliter vnicabatur dum sanguinis corpori inexistebat. Vnde nouam vniōinem hypotheticam , sublata perfeuerantia prioris , (quam tamen hic inuestigamus) , admittere necesse est , nullo si eam inveniendam suppetente idoneo fundamento , Ratio vero quod Leonatus eam sanguinis effusionem cum diuinitate non enim persona possibilis esse fuisse tenet , est plane ridicula. Non enim si Pater communicae Verbo diuinitatem , dicendum est vnitum cum eo in natura , non in persona. Ea quippe communio , ut sit notissimum , non est vno duarum illarum priuationum in natura diuina ; sed est identitas in ea , laque frustis vnias & identitas essentiae inter diuinas personas , profertur ad stabiliendam possibilitem vniōis substantiae creatione cum diuinā natura. Infusum item est probato , que adhibetur ad probandum inexistens de facto eam vniōinem diuinam naturā cum sanguine fuso. Non enim si virtus qua origines diuina est , nec potius nisi ex meritis personae dñe per humanitatem operantis dimanata , considerat in Sacramentis noue legis , & in sanguine fusō , lequitor diuinitate esse vnitā substantiarum , sine sanguini fuso , sine nostris Sacramentis. Hoc ne refelli quidem debet esse adeo absurdum , vt non sit verisimile , hunc Autorem per eam vniōinem cum natura diuinā intellectissimum quod verba sonant , quodque prima eius probatio forte videtur ; sed verisimilius videtur , cum inexistens duntaxat , coniunctionem moralem diuinitatis cum sanguine , in effusione tantoperē metuenda , quia erat sanguis Dei. Ut vt sic , negari non potest . Autorem cum quo agimus , præterquam quod vnitare negat vniōinem personalē sanguinis fusi , atmodum implexe & confusè esse locutum : nec bene per perfice itaum questionis qua tunc agitabatur. At enim , quantum hoc , fusile de hac sua vniōne cum diuinitate , non autem de vniōne personali. At hoc falso est. Lis quippe erat de vniōne personali sanguinis ad Verbum , non autem de vniōne ad naturam , quem est impossibilis , vel de vniōne morali proxime explicata , quae statim ab acto effusionis , & maximè durante triduo , abierat à sanguine , nec illud ultra afficerat nisi per extrinsecam denominationem à merito sanguinis conseruo in puncto effusionis voluntaria , siue per Christianum acceptata. Explodant ergo tertia sententia tanquam absurda , & invulsi ad questionem propoſitam. In vriacis duarum primarum est aliquid verum , & aliquid falso , poteritque ex ambabus aliiquid decerpēndo , vera resolutione concinnari.

Joseph Raynaud. Christus.

Reiecti , qui totum illum sanguinem , illius à Verbo abiundatum volunt.

195. Prima , falsò affirmat vniuersaliter & absolutè sanguinem fusum non fuisse ultra Verbo coniunctum : quod vniuersel loquendo , nullo modo est admittendum , improbatūque latè à tribus Thomistis coram Pio II. disputationibus , conclu. 2. eius libelli quem refutat Sylva in Rosa aurea tract. 3. q. 30. Improbant item à Valque 3. p. d. 36. c. 4. Suare t. 2. 3. p. d. 47. ect. 3. Henonymo à Rua , contro. 4. Scolast. in 2. p. contro. Collio 1. y. de sanguine Christi dis. p. 2. c. 5. & 6. sūntque qui contendant id damnatū esse à Clemente VI. (ut referri ait in Dicet. Inquis. 2. p. q. 10.) & à Pio II. Sed nihil ab his Pontificibus statutum esse quod huc pertinet , multi annotantur. Pius enim , exp̄lē contestatus est , se rem indecisam relinquare , ut testatur qui Pio proximè succedit Sextus IV. in libello de Christi sanguine. Clemens autem , tantum tradidit vniōinem sanguinis Christi cum Verbo , nulla facta mentione sanguinis post effusionem spectati , de quo nunc disputamus. Optima p̄tatio adversus priuam illam sententiam ex eo peccati quod certum est , sanguinem , loquendo indefinitè , pectinere ad veritatem & integratatem humanae naturae , idēque à Christo resurgentē debuisse retulit , & in triduo retinuisse habitudinem ac ordinem ad corpus viuum intra quod condendus erat exacto triduo. Sicut ergo anima Christi , itēque corpus , quia in triduo retinebant illum ordinem ad denudū compingendum Christum , manserunt vnta Verbo Dei , ut iūpi à demonstrauimus , ita & sanguis effusus qui denudò resumendus à Christo fuit , mansit Verbo vnius , per triduum separationis à Christi corpore.

Argumentum verò quo id impugnabat Mayronius , inane est ; quia sanguis est tantum pars integralis cum qua non fieri communicationem idiomatum , infī dicemus : idēque ratione sanguinis , tametsi vniōi , dici non potuit Deus in terra , aut Deus est in cruce. Argumentum item cæterorum quos Mayronio adhæsisse dicebam , facile solvitur. Nam adminto paucas quasdam particulas sanguinis ē Christo effusas esse in tertis relictas , sub alia paulò p̄st forma quam sanguinis : atque adeo consequenter ad tūpā dictā , fateor eas non manūsc̄it Verbo vniitas. Inde tamen non licet concludere , etiam sanguinem qui resumendus fuit , amissis vniōinem cum Verbo , per triduum illud quo exta Christi corpus effusum manst. Nec argumentari licet ex permissione sanguinis resumendi , cum eo qui non erat resumendus : quasi eam ob causam , vtque ad factam vriusque illius sanguinis sepositionem , neuter debuerit esse Verbo coniunctus. Deo enim semper notum fuit , quis sanguis resumendus eset , quis relinquentis in tertis. Vnde posito quod aliquis vriusque sanguinis particula fuissent in oculis hominum permitta , (quod non videatur posse cum fundamento afferti ,) fusile tamen Deo per facilē , superstite semper vniōne ad Verbum in iis solis particulis quae resumenda erant , exireas eis suo tempore ; (hoc est in puncto resurrectionis ,) ab alijs non resumendis : atque adeo iam à puncto effusionis & separationis à corpore , abiunctis à Verbo.

Et qui in ea copiā sanguinis , nutrimentalem nunquam assumptam agnoscent.

196. Secunda sententia , falsò in primis distinguit in Christo , sanguinem nutrimentalem nunquam assumptum , à sanguine assumpto , & non nutrimentali. Eam quippe sanguinis distinctionem , commentitiam esse , incepit demonstrationem est lect. 2. c. 1. Perperam item

M 3 cor

contendit hæc sententia, si aliquis Christi sanguis sufficeret hic dicatur, cum nonquam fuisse Verbo vni-
tum, nec fuisse nisi nutrimentalem, & ad integratorem
humanitatis Christi nonquam pertinuisse. Hoc enim,
etiam si daremus eam distinctionem duplicitis sanguini-
nis, vanam non esse, non posset nisi diuinando affir-
mari. Vnde enim constare potest quod sanguis ille
non fuisse nisi ex nutrimentali? Omitti argumenta-
tionem Baconi in 3. d. 21. q. vñica, art. 1. qui fuse per-
sequitur, tempore passionis nullum in Christo fuisse
sanguinem, qui ad veritatem humanae naturæ non per-
tineret; atque adeò qui à Christo post resurrectionem
resumendus non esset. Tandem quod ea tercia sen-
tentia tribuebarum S. Athanasio, duplice sordere errore.
Primus est, quod Autor libri illius de passione imaginis
Saluatoris, sit Athanasius, Episcopus Alexandrinus,
quem constat anno Christi 372. fuisse defunctum, tan-
to ante miraculū Berytense, quod anno 765. contigit,
Factendum ergo est, Athanasiū illum longè differe
ab Alexandrino: quod item factendum est de Autoe
quæstionum ad Antiochum, & aliorum quorundam
librorum magno Athanasio ob nominis communita-
tem, vel ob libriorum imperitiam adscribiturum.
Sed neque iste qualiscunq; Athanasius, sententia ad-
uersariorum suffragatus est: èstque hic, error 25. pro-
positus. Quid enim Card. Baronius anno 781. & Bellarmino l. de Script. in Athanasio, rectè monerunt,
verba que pro aduersariis retulimus, sunt manifestum
assumentum libello illius Athanasij additum, post tem-
pus litis de sanguine Christi, excitata tempore p. II.
Est enim assumentum, demonstrat cùm stylis varia-
tas, & ingens disparitas à reliqua scriptio[n]is stylis,
quem manus interpolatrix, (tam perita fuit,) amulata & satis ementiri nequivit: tam maximè &
ineluctabiliter, quod liber ille in Synodo 2. Nicæna
actione 4. exhibetur absque eo additamento in Graeco
codice: quo item additamento delittitur antiqua ver-
atio Anafasij Bibliothecarij; ut satis appareat interne-
nitate fraudem, & quælitum præconceptæ sententiae
patiocinum à libri illius vitiatione & fallatione.

*Verus aliquis sanguis in passione fatus, mansit
Verbo unitus; èstque postea resumptus.*

197. Quare neutra ex propositionis sententijs proban-
da est, sed ex virtute aliquid decerpendum, & con-
flanda quarta ac vera sententia, quæ sanguinem ali-
quem à Christo fuisse, post emissionem è corpore
mansisse Verbo unitum, affirmat: in quo ex parte con-
venit cum secunda sententia, & dissidet à prima: cum
qua tamen contendit, aliū aliquem verum sanguinem
quandoque Verbo unitum, post separationem amississe
unionem, & ad fidelium solacium, reliquum esse à
Christo in terris. Hæc ferè sunt ex dictis perspicua.
Monstratum enim est superius in relectione primæ
sententiaz, sanguinem aliquem à Christo effusum, nem-
pe eum qui ad integratorem humanæ naturæ pertine-
bat, & idcirco in resurrectione resumendus erat, man-
sisse unitum Verbo. Non fuit tamen necesse, omnem
sanguinem à Christo in passione effusum, reliqui: quia
quamvis Christus non abundaret sanguine superfluo,
(is enim morbos est, & à Christi constitutione vnde-
decunque sana abhorrebat;) tamen in sanguinis men-
sura sano corpori consonante, est aliqua latitudo. Vnde
etiammodi aliqua portio sanguinis ad veritatem
& integratorem humanæ naturæ pertinentis, supponatur
Christo nō reddita in resurrectione: non idcirco Christus
erit homo imperfectus, dummodo redditum illi fuerit
ex sanguinis mensura, quæ ad constitendum homi-
num perfecto erat sufficiens, quamvis non nihil mi-
nor ex quantitate sanguinis, quæ Christo inerat paulo
ante agoniam. Et ita omnino factum oportuit, suppo-
nente agoniam.

sita perseverantia alicuius sanguinis Christi in terris,
qua indubitate videtur, ut mox dicam. Ad eum modum
de Christi sanguine in terris perseverante, philo-
sophatus Gerfo 4. p. ferm. in die Patchæ, ad 3. questionem
curiositatis. Quanquam video etiam dici non in-
commodo posse, redditum esse Christo resurgentem tan-
tudem planè sanguinis, quantum ante agoniam ha-
bebat, suppledio eam modicam mensuram, quæ in
terris ad fideliū consolationem, & ad testimoniū
crocent mortis, relinquenda erat. Quo pacto philo-
sophati supra sumus de præpotio Christi, restituere in
resurrectione; non resumptio tamen eo quod preci-
sum fuerat à Christo infante. Hinc ergo perspicuum
est, id in quo à prima sententia dissidemus, & cum se-
cunda conuenimus.

Aliquis amisit unionem, nec est resumptus.

198. Alterum verò punctum in quo conuenimus
cum prima sententia, & secunda dissidemus; nempe
quod aliquis Christi sanguis, & quidem verus, & Ver-
bo antea unitus, fuerit in terris relictus absque vno-
ione, & à Christo resurgent non sit resumptus; hoc in-
quæ pronunciatum, accepit (vt sic dicamus,) liber com-
matus syngrapham à p[ro]p[ter]e II. decreto, quod habet Ro-
bertus de Licio ferm. 71. Quadragesimæ, & Henricus
Spondanus in Ecclesiastica historia supplemento an-
no 1462. num. 12. diversum ab eo quod Leonardus de
Vino tract. de sanguine Christi c. 10. & Dermitis in
Nitela Franciscanæ Relig. pag. 454. passimque alii re-
frerunt. Eo decreto edixit Pontifex, non esse conta-
fides, afftere aliquid sanguinis à Christo effusum, per-
stare in terris. Annuntiante & perstatte affirmantes, p[re]ter
Scotis allegatos, Valques 3. p. 36. c. 8. & Suates
t. 2. 3. p. 47. l. 3. Agaffinus Solaris l. 2. de Sindone En-
ang. c. 1. & 2. & iam olim Baconis in 3. d. 21. q. vñica
art. 3. quād cōformiter ad ea quæ articulo 2. habet, non
laboro. Accedit narratio[n]es innumeræ, quæ falsi-
tatis omnes damnari ab homine cordato non possunt; &
tamen ex ijs, supereste aliquam sanguinis à Christo
fusi portionem, (sob alia tamen quād sanguinis for-
ma,) sit extra dubium. Eiusmodi est, quod rubor in
plerisque instrumentis passionis Dominiæ, adhuc cer-
nitur. Qui rubor nō est nudus color ex sanguinis asper-
sione, telitus: nā qualitates secundæ non propagantur
eo modo sed est vera sanguinis substâcia, quæ primò
instrumentis illis adhaesit, èstque affixa perseverat. Ut
de spina facili Regij Parisiensis, & de ferro lance, olim
Nurimberga nunc Roma asserato; & de sacra
Sindone Taurinensi, ac vultu sancto Romano, sive lin-
teo Veronicae, refert à Rua contro 4. Scolas p. 4. Sane
quoad sindonem tunc Cambriensem, nunc Tau-
rinensem, declarauit Iulius II. & fusæ cōficiuit Agaf-
finus Solaris l. 2. de sindone Euangel. c. 4. rubore qui
in ea nunc cernitur, esse reliquias sanguinis fusi.

Idemque de Veronicae Sudario habent qui latè de ea
agunt Bzouius anno 216. à n. 16. Grecerus. 1. de cruce
c. 97. Chisletius l. de sacra sindone Bzou. c. 34. Malo-
nius ad c. 1. Palaeot. n. 12. Non dissimilis narratio est,
quod conservatas per Deiparam in vasculo particulas
fusi à Christi latere sanguinis, memor Nicephorus,
l. 1. c. 30. Terram ad S. Maximinum ferari colore rubrū
ex Christi sanguine quo olim perfusa est; inque ea
ebullientē eterni sanguinē in die Parasceves scribit Syl-
vester tract. rose aurea ad Enang. feria 5. intra octau-
nam Patchæ, & neminem in his partibus latet. Sanguinem
qui Mantua visitit non fuisse ex imagine Bery-
thensis collectū, sed ex vero Christi sanguine, declarauit
Leo. III. vt habent Baron. anno 804. & Bellarmin. l. de
Script. in Athanasio, reclamante licet Ciaconio Domini-
cano in Leone III. Itaque nō omnem sanguinem à
Christo in passione fuisse, fuisse ab eodem resurgentem
restum

resumptum, videtur debere esse extra controversiam. Eam tamen Christi sanguinem hic ad nostram conformatio[n]em relatum, non amplius perfare vnum Verbo, sicut ante fuerat, suppono ex supra constitutis. Nec puto ad abrogandam unione[m] praehabitam, fusse exceptandum tempus tridui mortis Christi exacti, vt censuit Sylociet[us] illa 3 i. in fine, & Solatus 1.2. de sinistro eius. Nam quandoquidem sanguis ille resumentis non fuit, amissis ius omne recindenda ad tempus aliquod unioneis, potius quam ad diurnius.

Concluditur quanta sit nobilitas unioneis hypothistica penes firmitatem.

199. Non erit nunc operosum de nobis iritate unioneis hypothisticae, quod renacitatem & firmitatem pronunciar. Videlicet enim unioneum partium essentialem humanitatem, firmissimam semper ac perpetuam fuisse. Nam semper anima Christi adhaesit Verbo: semper item corpora, demptis tantum paucis particulis, que actionis caloris naturalis evanescerant, & vniuersi Verbo defensae: semper denique sanguis manebat Verbo vivus, ijs paucis particulis eius exceptis, quae transiunt in Christi resurrectio[n]e non fuerunt, vt silenti signum fusi creor[is] pro nobis, & in solarium a consolatione nostram. At hec siue substantia solidi evaporans, siue sanguinis non refuncti particule, modicum quid fuerint, pra[re] reliqui patribus quartum viu[er]e perleuerant indiscripta. Ut proinde licet simpli- citer profeti, unione[m] humanitatis Christi & partium eius ad Verbum, etiam ex hoc capite nobilitatis quod expendimus, nempe nobilitatis secundum quid penes firmitatem, nulli alteri concedere, est eque prae- cedentissimam. Attingerat vero, (vt hoc obliter aduer- tam) extremum fatuatissimum verticem muliercula à Ger- lone commemorata p.1. tractat de examinat, doctor. p.2. confidet. 2. que gloriabatur obtigisse sibi cum Deo mirabiliorum unioneis, quam esset vno Verbi cum humanitate. Hoc ne reselli quidem debet, & fortassis vel commemoratio tanto fatuatissima, pollutio est.

Summa, & usus doctrina capituli.

Somnella futoris de unione hypothistica disputatio[n]is, haec est. Modale vinculum soli humanitati affixum, diuini autem Verbi essentialiter respectuum ac pro numero essentialium humanitatis partium multiplex, nec in vnum totale noui vinculi interiectione coelestis, nec in verbo humanitatem, extrema longe distinguita. Vtique ea vno, & nobilitissima entitatis, & in ratione vniuersis, omnium maxima habeantur. Quoniam negandum non sit, minutas quadam matemate[ri]a, caloris interni actione restitutas, & sanguinem in Circumcisione fusum, & modicum quid ex eo sanguine qui in passione emissus est, in terris relatum, nec a Christo resurgentem resumptum; cum pri- mū ad corpus Christi pertinere desej, item Verbo vniuersi desij.

Vtius doctrina de unione humanitatis cum Verbo, ad compingendam ex ambobus vnam personam quae posset pro nobis Deum placare, debet in primis esse, suscep[t]io adiunctionem Dei, quas celebrari mandabat I[acobus] 1.12. ad hanc diuinam sapientiam machinationem spectans. Fuit enim vere diuina adiunctione quae in nullius creatura oculos cecidisset, Deum sic vniuersi ad confundendum vnum substantiale nobiscum. Deinde quando ad hoc vocati sumus, vt quod Christus est per naturam, id nos per gratiam sumus; intendimus nobis studiofissime est, vt Deo vniuersum per affectum; & quidem quantum fas est, seruat[us] unioneis hypothisticae prerogativis, praeferim indisolubilitate, quam ne quidem intenciar.

SECTIO IV.

De Composito ex duabus proximè expositiis Compositionibus resultante, ad consummandam endationem Catholicam diuino enigmatis adhibitam.

200. **D**icas in Christo compositiones haec tenus consideravimus, nempe naturalem ex corpore & anima, vnde resultat humanitas Christi; ac supernaturalem ex humanitate sic compacta, & persona Verbi Dei. Vnde resultat benedictum illud totum, & gemine gigas substantia, cuius nobis inuestigatio & exposito fuit proposta. Neque aliud ad expositionis illius complementum superest, quam ut de ipso toto sine composite ex ambabus praeditis compositionibus simul adunatas coalesceat, deque eius proprietatibus dicamus aliqua, ijs non omissis qua spectant ad denominaciones in utramque naturam adiunctam redundantes. Multa enim de utraque natura proti coniuncta, & concurrente ad compactionem huius totius, licet ac vere enunciatur, que de ipsis coram vel secundum se spectatis falso proferrentur. Quis enim diuinitatem ab humanitate abiu[n]ctam attendens, Deum passum ac mortuum, sine horrore audiat? Aut quis non percellat omni cum detestatione eam propositionem, si ratione nude humanitas promeretur, homo est omnipotens, immensus, æternus? Utique tamen illa propositio, attenens ambabus naturis intra huius compositi compaginem, verissima est. Vnde illa existebat plusquam enigmatica complexitas ex praedicariis repugnancibus in compositem istud cadentibus; de qua obiter, ac per superficiam duntaxat tractandi rationem, actum est intro huius libri; nunc autem spiritus & radicis est vestiganda.

CAPUT I.

Christus verum compositum, & quale; eiusdem notio, & quomodo ad ea vnde resultat comparetur.

Ponimus ut certum, ex super constitutis aduersus Nestorianum, vnicam in Christo esse personam, eamque diuinam. Item ex constitutis contra Eutychetem, volumus fixum esse, duas in Christo reperi[n]ti naturas, diuinā scilicet & humanā, ita ut non modo ex duabus naturis vniōne prae[i]ps, quod volebat Eutyches, sed etiam in duabus naturis, quarū alteri duntaxat (nempe diuinā), vniōne antecedenter, subsistat diuina illa personalitas, quā vnicā esse in Christo diximus. His ita superpositis nec ultra ad examen vocatis, quod sufficienter stabilita fuerint superioris, restat hoc loco inuestigandum, aliquodcum composite, & quale, ex duplice illa Christi natura, & vna eius personalitate exurgat. Quod perinde est ac querere, qui sit Christus. Hoc enim nomen composito illi; (si vere compositum est,) in Scripturis & Patribus est inditum: de cuius germana notio, infra pleniū, cum de compositione, quae pri- mū in controv[er]siam vocatur ritè constiterit.

Non esse Christum, personam compositam, qui censerint.

201. Esse igitur Christum personam compositam, non pauci veterum admittentes renuerunt, subueniti latenter anguem, Eutychianum inquam venenum, aut imperfectionem Verbi; à quo tamen, quippe Deo, nævum omnem ac labem exultate necesse est. Negant ergo quod dixi, S. Bonaventura 3. d. 6. art. 1. q. 2. & ibidem Richardus art. 2. q. 3. ac Scotus eadem distin. q. ultima. Dur. q. 3. Almainus q. 1. conclus. 2. & passim alij anti-

M. 4 qui,

qui ex varijs tamen fundamētis. Aliqui argumen-tantur ex independentiā personæ Christi, quæ utique diuina est & à se. Atqui compositum pender ex com-ponentibus, per quorum causalitatem accipi esse. Ig-uitur persona Christi non est composita, ne vel à Deitate, vel quod deterius etiam sonaret, ab humanitate, pendens statuatur. Alij vrgent rationem partis, & Deo & humaniti concedendam respectu personæ huius compositæ, & tamen manifesta imperfectione sorden-trem; cum vel rationem actus vel rationem potentia-sortiri debeat; quarum utraque est intra imperfec-tionem immersa. Quid quod patrem necesse est minùs contineat quād totum? At nihil est in humanitate quod diuinitas non contineat, & quidem multò lu-culentius eminentiusque. Eodem recedit quod ali⁹ dicunt, compositum cum ex ambarum partium coalitu-resulteret, debere esse qualibet pars perfectius. Hæc enim est causa, car. sanctus Thomas. i. p. q. 3. art. 8. negat Deum posse venire in compositionem cum alio. Et tam-en Christus exurgens ex humanitate & Deitate in quibus una Verbi personalitas subsistit, non est quid perfectius Deitate sola. Tandem ali⁹ vrgent iuxta sententiam hanc fore in Christo duplicitem personam, quæ est Nestorij blasphemia. Nam ex humanitate & sub-sistentia Verbi, una persona composita exigit in tem-pore, & de nouo, iuxta hanc sententiam. Est autem insuper in Christo persona simplex & æterna. Docet enim fides, esse in Deo tres personas simplices & æternas, quatum una est persona Verbi quæ in Christo re-peritur. Essent igitur in Christo duas personæ, si senten-tia proposita niteretur veritatem. Hæc ferè sunt, quæ prificos Scholasticos vocantur ab ea sententia quæ Christum admitit esse personam compositam, ut D. Thom-as in 3.d.6.q.1. art. 3. refert; addens quod est de ra-tione perfectæ compositionis non habere in hac re locum, nec simpliciter dicendum videri Christum esse personam compositam, quod Asturic. refert. de gratia Christi q.7. ita temperat, ut censeat quidem Christum ex humanitate & diuinitate componi, neget tamen esse personam ex humanitate & Verbi subsistentia compositam.

Contrarium afficitur, & probatur ex PP.

202. Contraria sententia est D. Thomæ 3.p.q.2.art. 4. vbi suffragantur communiter recentiores, vix vlo reclamant. Est autem adeò exploratæ à Patribus tra-dita, vt mirum sit, secūs vñquam sensisse vñnum Theologum, nisi quod multi, præsertim antiquiorum Scholasticorum numero, dum Theologam solis tricis ac eauilis philosophicis ad Christiana mysteria aptatis metiuntur, nec è limpidis Conciliorum ac Patrum fontibus p̄tos veritatis & eruditioris latices han-riant, à vera solidorum Theologorum lande pluri-mum abcesserunt. Proferamus ergo à Conciliis ali-qua, & è Patribus paucos, quorum testimonio, Christum personam compositam iure appellari, demon-stretur.

In 5. & 6. Synodo, passim agnoscitur compositione in Christo secundum sub-sistentiam, & Christus ipse per-sona composita nominatur: præsertim in Epistola So-phronij quæ habetur in 6. Synodo, actio. 17. Nec diffi-ciliter starum Conc. Lateran. sub S. Martino I. can. 8. antiquissime his omnibus decretem Concilij Antio-cheni pavidi post dabo. Vel hic gustus videtur posse fa-tis esse, ad sani palati ingenium cum eo loquendi modo quem tot Synodi probabant, concilianda; perspicien-dumque nihil in eo vñvenatum, nihil periculosum es-se. Sed pergo ad Parres.

S. Dionyſius c. 1. de diu. nom. ait in Scripturis diu-nitatem sanctè prædicari ut singularem, ob summam Dei vñitatem: celebrari poterit cum vñitate Trinita-

tem, propter secunditatis diuina expressionem in tri-bus personis. Prædicari item Deitatem ut causam om-nium, ut sapientem, ut pulchram, præsertim vero ut benignam [quia in una personarum suarum, infirma nostra integrè venissimèque suscepit, ad seipsum reuocans arque astringens humilitatem nostram, ex qua ineffabiliter compositus est, simplex Iesus; æterni que temporales subiit metas; atque intra naturæ nostre terminos venit, qui omnem totius naturæ ordinem eminenter excedit, suis proprietatibus immutabiliter atque inconclusè subinxus.] Idem insigni plate loco ex c. 3. Ecclesiastica Hierarch. p. 5. quo analogiam Eu-charisticæ & Incarnationis persequitur, hæc interserit ad rem presentem facientia [Vnum illud, & simplex, atque secretum Iesu diuini Verbi nostre humanitatis assumptione, ad compositum vñque visible sine im-mutatione sui, per summam clementiam, benignita-temque processit.]

203. Origenes l. 2. contra Celsum tractans locum ex c. 1. Ioan. & ex 28. Matth. sic scribit. [Non separa-mus à IE SV, Filium Dei. Vnita est enim post dispen-sationem anima IE SV, corpusque cum Verbo Dei. Nam si iuxta Pauli doctrinam dicentes, qui coheret Do-mino, vñus est spiritus; qui quis intelligit quid sit coherere, eique coheret vñus sit cum eo spiritus, quomo-do non multò dominus & præstantius vñpum est, id, quod cum Dei verbo est compositum.]

A. Athanasius dial. 5. de Trinitate, ita loquitur. [Chris-tus est vñica persona, composita ex Deo & humana natura: sicut quialis homo communis, constat ex animali parte, & ex eo quod est rationis participes.]

S. Aug. in Enchir. c. 14. vocat Christum, [mirabili & ineffabili modo adiunctum atque concretum vni-ginito Dei.] Quod idem est atque compositum.

S. Maximus centur. 4. cx varijs 5. 6. tandem doctri-nam aperte tradit verbis illis [Mysterium incarnatio-nis diuina, præter naturalem diversitatem eorum è quibus constat, non simul etiam introducit in hypo-thesi varierat: tom ne quid accessionis capiat Tri-nitatem mysterium, ut cum Deitate nihil sit eiusdem natura generis atque substantia. Nam ad componen-dam hypostasim, sit concursus duorum naturarum, non autem ad componendam vnam naturam: vt & quod vñum est secundum hypostasim, concurrentium inuicem naturarum vñione consummatum declaratur, & dixerint concurrentium ad inseparabilem vñionem, circa vñlam conuersionem & confusionem, in sua naturali proprietate manere credatur.]

204. S. Cyrillus l. de S. Trinit. c. 18. initio, sic scribit. [In Christo vñam personam compositam colimus; ex duabus naturis, humanitate scilicet & diuinitate, sibi inuicem secundum personam vñitis compositam Quæ sane etiam causa est, quod hanc vñionem secundum personam dicimus: quod vna ex tribus diuinitatis personis, quæ est Filius, duas naturas inter se inuicem in scipia & secundum seipsum, circa confusionem vñxit. Næque enim humanitas Christi vel momentum sub-sistit per se, vt ipsa persona diceretur: (neque enim etiam opus erat. Quid enim nobis luci inde foret, si vt, vna persona considerarent?) sed totam humanitatis naturam Deus Verbum in scipio assumpit, vt omnium nostri rationem haberet. Vnde Christum vñus per sonæ prædicamus, ex duabus naturis sibi inuicem ci-stra confusionem atq[ue] vñionis vñxit.]

Anastasius Sinaita l. 7. (vel potius 8. fallit enim in omnibus editionibus tituli apposito) lib. in quaum 8. contemplat, in Hexam, subtiliter de more & explicatiōnē hanc veritatem proponit, sed tam multis ut re-fereat quidquam in particuliari pigeat. Existimat autem, quod in c. 1. cœf. dicitur, Dominum Deum fecisse hominem, cum in primo capitulo dictum tantum esset, Deum fecisse hominem, spectare ad designandam personam Chri-sti

Christi compositam: similiterque illam Beati Thomae confessionem, *Dominus meus, & Deus meus, ad duplum Christi naturam compositamque eius personam pertinet afflata: quia cetero nomen *Dei sonare Deitatem* non nuda: nomen vero *Domini*, adiunctam Verbo humanitatem. Sic enim subdit non ita multo post: [Qui prius nominabatur Deus, quando factus fuit homo, nomen appellebat fuit & Dominus & Deus; carnis suscitatus de Verbi dispensationem, scriptura per piecum nobis praesignificante. Nam quod de humana natura ab eo susceptione accipitur hac nomen, *Dominus*, audiendum dicentes, *Benedictus qui venit in nomine Domini*, *Dominus & apparuit nobis*. Et tursus: *Dixit Dominus Dominus meus, sed et de ceteris mensimem post suscepimus carnem*; federe enim est proprium corporum.] Addens annata subtiliter pleraque huiusmodi loca, & ratione etiam attingit predicat appellationis Dei tributae per Incarnationem, qua de re suo loco cum de Christi simili. Nunc facit erucere quod ad rem praefectionem facit; nempe Christum ab Anastasio dicit & frequentissime, compositum, & personam non simplicem nominari.*

Damascenus l.3,c.3. post latè reiecta vnam Christi naturam compositam quam inuecebant Monophysites, post explosos quoque variis modis quibus visionariorum in Christo à varijs hereticis exponebatur, ait, secundum fidem Catholicam admitti oportere in Christo visionem secundum compositionem; id est secundum hypostasim, invenitibiliter, inconfusè, inaliqua, indistincta, & indistincta, & in duabus naturis perfectis, habentibus unam hypostasim. Confitemur Filium Dei incarnatum, eandem hypostasim d. centes Deitatis eius & humanitatis, & duas naturas confitentes in ipso falsas, integralique manere post visionem; non separatas & particulatas ponentes unamquamque, sed visionis ad innicem in una composita hypostasi. Substantiam enim dicimus visionem; hoc est, verum, non secundum phantasiam apparentiam falacem: substantiam autem, non quod ex duabus naturis via personaliter natura, sed quod vna sint ad inicem secundum veritatem, in una compositam Filium Dei hypostasim.] Similiter c. 4. [In Domino nostro Iesu Christo, qui duas naturas agnoscimus, & unam hypostasim ex veraque compositam, quando naturas recipimus, Deitatem humanitatemque vocamus. At vero quando ex naturis coniunctam hypostasim, quandoque ex veritate simul Christum nominamus, & Deum, & hominem secundum idem, & Deum incarnationem; quandoque vero ex una partium, id est, naturam, Deum solum, & Filium Dei, & hominem solum & filium hominis.] Tandem c.5. [In diuinam, & ineloquibili, & mentem omnem, comprehensionemque omnem, excendi dispensatione vnius sanctae Trinitatis Dei Verbi, & Domini nostri Iesu Christi, duas naturas confitemur, diuinam & humanam coniunctas ad inicem, & secundum hypostasim vires, & unam hypostasim ex duabus naturis perfectam ac compositam. Salvati etiam dicimus duas naturas post visionem in una composita hypostasi, id est in uno Christo.]

S.Bernardus serm. 2. in Cant. [Sit os osculans, Verbum alium; osculum caro que assumitur; osculum vero quod pariter ab osculante & osculato conficitur, persona ipsa ex vitroque compacta, mediator Dei & hominum homo Christus Iesus.] Sic ille aptans ad incarnationem verba sacri Cantici, osculetur me osculo oris sui, que extum priscorum Patrum erga Christi aduentum exhibere arbitratur. Subdit vero in eandem sententiam,] Felix osculum ac stupenda dignatione mirabile: in quo non os ori imprimitur, sed Deus homini videntur. Et ibi quidem contactus labiorum, complexus significat animorum; hic autem confederata-

tio naturarum diuinis humana componit, que in terra sunt, & que in celis pacificans. Ipse est enim pax nostra, qui fecit utraque unum.]

Petrus Diaconus l.de Incar.c.3. [A sanctis Patribus, adunatione ex diuinitate & humanitate, Christus Dominus noster compositus prædicatur quod nolens Paulus Samosatenus confiteri, damnatus est ab Antiocheno Concilio, Malchione presbytero ciudem Antiochenam Ecclesiam virgo per omnia eruditissimo, & ab universis Sacerdotibus, qui contra eundem Paulum conuenerant tunc electo: qui summum disputationis certamen à Concilio memorato suscipiens, ita eundem hereticum inter cetera redarguit, dicens: Ex simplicibus sic certè compositum, hec in Christo Iesu, qui ex Deo Verbo, & humano corpore quod est ex semine David, unus factus est, nequaquam vterius divisione aliqua, sed unitate subsistens. Tu vero videris mihi secundum hoc nolle compositionem fateri, ut non substantia sit in eo filius Dei, sed sapientia secundum participationem. Hoc enim dixisti, quod sapientia dispensatione paciat, & idem composita esse possit.]

Tandem Instiopianus, explicatissime, & sapissime repetit in fidei sua editio, Christum esse personam compositam. Satis ergo firmatum autoritate videtur, Christum recte & circa ullum periculum appellari personam compositam.

Idem probatur ratione.

295. Suffragatur authoritati manifesta ratio. Christus liquidem persona composta dicitur, non quidem ratione substantiae, qua est formale constitutum personæ, sed ratione naturarum, vniæ illi ac simplicissima personalitati substratarum. Ad personam enim concurrent, & personalitas, & natura. Vnde quia in Christo cum simplicissima Verbi personalitate reperiuntur duæ naturæ, merito Christus dicitur persona composta. Impossibile quippe est dati unum non simplex, absque compositione. Atque Christus est quid vnum: neque unum est simplex, cum sint in eo persona una & duæ naturæ. Est igitur persona composta. Nec tantum est persona composta ex duabus naturis, sed etiam quod Asturicensis negabat, iacè repulit ab Alberto coroll. 3.ex prædicam, substantia dub. 2. verè dicitur Christum esse personam compositam ex personalitate Verbi, & humanitate. Nam hic quoque locum habet ratio qua suadet Christum esse compositum ex pluribus naturis; nimirum quod vbi plura realiter distincta & vna interuenient, ita ut ex eis exigitur unum, ibi necessariò admittenda est compositione. Atqui considerando in Christo naturam humanam & personalitatem Verbi, recte dicimus ea esse plura & vna, vnumque inde exurgere Christum. Ergo exurgit inde unum compositum: quod cum non sit vna natura, dici iure poterit vna composita persona. Et dissentit sancte in 5. Synodo actio. 8. can. 3. & 4. definitur compositione ex humanitate & substantia Verbi. At ex compositione exurgit compositum. Non licet igitur differi quod Christus sit ex humanitate & Verbi personalitate compositus. Ac proinde siue duas Christi naturas in una Verbi substantia adunatas, siue humanitatem & Verbi personalitatem nexus hypostatico vinculatos attendamus, verè & Catholicè Christus Dominus persona composita assertur.

Nonnulla in contrarium, ex Abucara.

296. Videri possit repugnare veritati haec tenus compositione, Theodo. Abucara opus. 2. nam quanvis differtè admittat, saepe iteret, Christum esse unam personam compositam, tamen subiicit qua id cuire videantur. Sic enim habet. [Compositam quidem dupliciter

pliciter esse eterni Filii Dei hypostasis dicimus. Dicitur enim composita ex divinitate, & humanitate: & dicitur reslus composita, ex anima & corpore, sicut unusquisque homo. Sed ex Deitate & humanitate, non dicitur propriè composita, sed metaphoricè, sive translatè. Omne enim quod propriè compositum est, non erat priusquam copulata esset, ea ex quibus compositum est, Christum verò non dicimus simpliciter, & absoluè non esse Christum, ante diuinitatem cum humanitate, à quibus componitur, coniunctionem: sed dicimus non esse Christum, cum determinazione, priùs scilicet quām in eo congressum haberent diuinitas & humanitas, quibus congregatis in unione confusionis, & mutationis expertem, translatā est in eum compositio vera compositione; & modo metaphorico vocata est composita ex Deitate, & humanitate. Quod enim propriè ex te compositum est, alio quodam nomine, quām nomine eorum rerum ex quibus compositum est, nominatur. Homine enim composito ex anima & corpore, non nominatur nomine hominis anima, neque corpus. Christus tamen quodammodo compositus ex aeterno Filio, & humanitate, ipse aeternus Filius est Christus; metu non est appellatus Christus ante incarnationem suam.]

Expediuntur.

Hæc nego pugnare aduersus propriè dictam personæ Christi compositionem; que scilicet in eo sita est, quod plura ad idem suppositum cōstituendum vniāntur. Tantum itaque tenouent à Christi persona, compositionem illam que communicationem idiomatum excludat; seu que duas substantiales naturas sub eadem supposititate non infert: cuiusmodi sunt omnes personarum q̄ arunvis pure creaturarum compositiones. Quod autem non plus intenderit, vel saltem non plus probarit Abucara, perspicuum erit rationes eius librando, consequenterque satisfaciemus rationibus supra propositis aduersus hanc compositionem.

207. Prima fuit, quā dixit Abucara, Christum non esse propriè compositum ex Deitate & humanitate, quia nullum propriè compositum, priùs est quam essent componentia ex quibus exigit ipsum compositum. Christus autem cum determinatione tantam, hoc est quatenus homo, dicitur non fuisse ante incarnationem; absolutè autem semper fuisse dicitur. Hæc ratio illa ipsa est quam Almainus in 3.d.6.q.1.conclu.2. profert, vt neget Christum esse personam compositam. Facili autem evincitur, negando Christum fuisse ante incarnationem. Quamvis enim persona Verbi ad Christum componendum concurrens sit externa, tamen Christus ipse aeternus non est, sed de novo ac in temporecepit: & quod aliquando Christus aeternus dicitur, pertinet tantum ad idiomatum communicationem, que prædicta vnius naturæ ratione vnius in utraque substantiis, transferuntur ad alteram. Audi Vigilium l.4, contra Eutych. [Cum antequam à Verbo forma serui esset accepta, nondum fuerit Christus, sed tantummodo Verbum, id est antequam esset homo, nondum erat homo, sed tantummodo Deus: nondum era Christus antequam nostri habitus similitudine, homo esset inventus: & tamen Christus est in forma Dei, Christus in forma serui, Christus æqualis Patri, Christus inferior Patre, idem Deus, idem homo. Vnde constat & diuinitatem huminatatis habere vocabulam, id est Verbum dici carnem, & carnem dici Verbum: non quia in se utrumque mutatum sit, sed quia utrumque, una persona, id est, unus Christus sit.]

Itaque Christus excludit idiomatum communicationem, & præcise spectanda quod formaliter & directè predicandum est de hoc composito prout compositum est, non est aeternus, sed temporalis, vt super ex-

Anastasio l.8, in Hexam, diximus quoniam eius persona prout simplex ac divina; sit ab aeterno. Sicut composita omnia materialia, quoad aliquid, nempe quoad materiam, acque adeò agendo de pñt materialibus quoad illud quod solū subsistit in eis, sunt ab initio conditi orbis; ab eo enim tempore creata est vniuersa materia sublunaris que nunc perstans post immensam vicissitudinem generationum varietatemque formarum illi subinductarunt. Nemo tamen propterea negat, veram compositionem huicmodi suppositorum.

Altera Abucara ratio fuit, quod Christus appellatur nomine vnius extremi ipsum componentis, hoc est Verbum, vel Deus, cum tamen homo qui propriè ex anima & corpore componitur, neque dicatur corpus neque anima. Sed hæc quoque ratio, imbecilla est. Idcirco enim homo non dicitur materia vel anima, q̄ via inter partem & totam non habet locum communicatio idiomatum, que ob personæ identitatem locum habet inter hominem ac Deum in Christo. Itaque ad excludendam veram compositionem in Christi persona, prout ex Verbo & humanitate, vel ex una persona & duabus naturis coagimenta, nihil refert quod aliquid à ratione compositionis extraneum, nec in alijs compositionibus locum habens, in Christo ramen habeat locum, & concomitante adiungatur rationi compositionis, ob peculiarem componentium conditionem; seu quia vnum eorum, est persona substantia ex duabus naturis.

Adrationes pro parte negante, capitulū initio propositas.

208. Ad eundem scopulum naufragant quoque alias rationes superius aduersus hanc compositionem propositæ. Quod enim in alijs compositionibus, extrema ita cauēnt compositum vt habent rationem partis, itemque potentie vel actus, minusque singula perfectionis contineant quam totum; inde inferatur, Christus non esse compositum. Sed huiusmodi illatio est plana casta: quia ob peculiarem conditionem componentium possunt aliqua peculia rationi compositionis extranea, cerni in hac compositione, que in alijs locum non habent. Inter hæc non numero independentiam totius compositi à componentibus; vere enim Christus in ratione totius penderet ab humanitate, & personalitate diu na, tanquam ab internis causis suis. Vnde nulla in personalitate Verbi dependentia derivatur, nullaque causatio passiva in Deitatem, sed tantum in totum ex utrilibus constitutum, quod sicut vere accepit esse in tempore, ita aliunde illud accipit, ac propinde inde vere dependet. Numero igitur interea quæ sunt huic cōpositioni peculia, nec in alijs compositionibus locum habent, quod componentia non sint partes, sed extrema; itemque quod non habent ad iouicem rationem actus & potentie; ac etiam quod utrumque extrellum, neque à toto, neque ab altero extremitate penderat, sed vnum duntaxat, nempe humanitas à Verbo.

Nego humanitatem ac Verbum in hac compositione debere vocari *partes*, sicutus D. Augustinus lib.3, contra Maximum c. 10. vbi vt prober tres personas diuinias, non esse partes angustissime Trinitatis, adhibet exemplum Christi qui [Una persona est, geminæ substantie, quia & Deus & homo est: Nec tamen Deus pars huius persona dici potest, alioquin Filius Dei Deus, antequam suscepit formam serui non erat totus, & crevit cum homo diuinitati eius accessit. Quod si in una persona absurdissimè dicitur, quia pars ei vilius esse non potest Deus, quanto magis pars Trinitatis esse non potest, quicunque vnum in tribus?] Quod si Deus, vel Deitas aut persona Verbi, non potest dici pars

par Christi, certè neque humanitas. Nō enim pars potest esse ab aliis cōparte. Itaque cōponentia Christum non sunt vocanda *Partes*, sed *extrema*. Nisi si nomen partis sumatur prout designat quidquid in alterius compositionem venit. Sicut enim compositum solet dictum, ita & cōponentia, ad sensum prae dictum, possunt partes appellari. Et hoc spectauit Iustinianus in elido fidei sue, cum dixit: [Ex vitaque natura, id est, ex diuinitate & humanitate unum Christum complices, confusione ynitio non introducimus. Ex vitaque autem natura, id est in diuinitate & humanitate, unum Dominum nostrum Iesum Christum Dei Verbum incarnatum, & hominem factum cognoscentes, divisionem quidem per partes, vel incisionem non serimus nisi eius subsistētæ. Differeniam autem naturam, ex quibus compositus est, significamus non interemperam proprieatatem, quoniam vitaque natura in ipso est. Cum enim compositionem deamus, necesse est conficeri, & partes in toto esse, & nouum in prout cognosci.] Eodem modo partes in hoc mysterio & surpaute Nicetus ad orat. 42 Nazianzeni. Sumendo autem in rigore nomen *Partis* quia sonat incomplexionem, & perfectibilitatem per compunēt, que est imperfectio a Verbo diuino elongassimata, negandum est, Verbum diuinum habere in hoc mysterio rationem partis. Et quanquam est hæc lis de vocibus, ut recte aduerterit Billius l. 1. tract. 4. c. 11. n. 8. unum partis; voce *Paris* abstineat, & loco eius vñstipue vocem *tutem*, quæ agè cohæret cum Christi compositione, nec tam inferat vñlum & quicunque pectoralium, quale vox *paris* posset inducere.

209. Contra imperfectiones quas alijs compositionibus dicibant adiungi extra rationem compositionis, exclusa hinc manent, succisi ista de qua nunc agimus. Si enim extrema Christum cōponentia non sunt partes proprie, consequenter ad invicem non habent rationem actus & potentie, nec à toto vel ab invicem ambe pendunt. Hæc namque imperfectiones affectant rationem partis p̄sē lūptæ, quam ab hoc composite exilate diximus. Consequenterque sibiādū est, cum Durando in 3 d. 6. q. 3. n. 5. hanc compositionem non esse *huius ex his*, sed *huius ad hoc*, quia non est ex partibus habitudinem mutuam ad se dicentibus, & essentialiter ad totius compositionem ordinatis, sed ex duobus extremis quorum vñnum resipicit aliud tanquam terminum à quo habet esse suppositale, citra vñlam termini illius potentialitatem aut imperfectionem. Hoc tamen, ad veram cōpositiōnēm, hoc est pluſ quam fatis; quia de ratione compositionis non est, ut extrema concurrant ad constitutionem vñlū terii, substantialiter perfectionis & completionis quā sunt extrema; quo pacto Deus non potest venire in compositionem cum creatura: sed de ratione compositionis tantum est, ut plura non habentia formaliter cōdenari perfectionem, cuiusmodi sunt Verbum & humanitas, iungantur ad confundendum vñlū.

quod in re presenti non potest dici intensiū perfectius vñ ex cōponentibus; tamen continet plures perfectiones formaliter & actu; seu ut passim loquimur, extensiū perfectius quām solum; sicut Deus & creatura, extensiū dicuntur esse aliquid perfectius quam Deus solus, non tamen intensiū quia Verbum eminentissimè cōcīnet perfectionem quamcunque humanitatis: vnde ex accessu humanitatis, thysos perfectionis eius non sit auctior quasi exageretur & cōmuleretur; quāmis negari non possit, ad purissimam & actualissimam Verbi perfectionem, ad di formaliter potentialiter perfectionem humanitatis, & ex ea simili cum diuinitate purissima eidē subsistētæ subsistib; exurgere de nouo personam cōpositam de qua dispergamus. Neque vero si persona Christi secundum se est æterna, & prout cōposita habet esse de na-

uo, sequitur duas esse in Christo personas, vt postrem opponeretur. Verè enim vñica est, varias illas denominations subiens in varijs temporibus, ac prout terminat vel non terminat humanitatis habitudinem.

Christus, compositum substantiale. Non ens per se, quæ docere videantur.

210. Habemus ergo, terminum totalem incarnationis esse aliquid compositum. Nunc exponendum sufficiet, quale compositum sic, nempe an substantiale, an alterius rationis; & an sit ens per se, an per accidens. Verum ex d. A. superius satis superque liquet, hoc compositum esse substantiale. Exurgit enim ex natura humana & Verbo substantialiter coniunctis; hoc est nexus per vñionem hypostaticam destinatam ad suppositi substantialis constitutionē, & naturæ substantialis incompletae terminationem ac completionem in genere substantiae. Quod voluisse Alexandrum II. I. c. cum Christus, de hereticis, definitorem. Christum secundum quod homo, esse aliquid, censuerunt nonnulli; sed iniunxerunt appositiū, ut monstrauit suprà, sect. 1. c. 1.

Videbinur hoc ipso satisfaciēter alicui interrogatio- ni, scilicet Christus ens per se. Omne quippe ens substantiale, est ens per se. Hæc tamen resolutio, quod Christum videtur validè eo argumento impetrari, quod quicquid aduenit enti iam completo, facit cum eo ens per accidentes. Atqui humanitas aduenit Verbo, quod ex se est ens completiissimum. Ergo humanitas & Verbum, faciunt ens per accidentes. Alter proponunt hoc argumentum alij, sub his videlicet terminis. Ex duabus encibus complevis, non exurgit vñnum per se; atque Verbum & humanitas sunt entia completa; non potest igitur ex eorum adunatione existere vñnum per se. Sed argumentum sic propositum, nullius est momenti. Neque enim humanitas est aliquid completem cum substitutus essentia suo complemento sive suppositalitate. Ex quo liquet, insuffissimè Appolinariistas apud Nazian. orat. 52. sub medium, ut humanam animam Christo eriperint, inde esse argumentatos, quod duo completa, sive ut ex interprete loquitur Nazianenus duo perfecta, non possint conuenire in vñnam hypostasiem. Hoc dico insuffissimè ab eis fasce oppositum, ad excludendam à Christo animam. Si enim humanitas, que est integræ naturæ, non est ens completem nisi terminetur sua personalitate, quæminus anima, que non est nisi substantia dimidia, & in Christo, non modò est essentialiter incompleta quia est essentialiter actus physicus, sed etiam in ratione substantiae dimidiæ aliam habet incompletionem, quia caret suo connaturali termino, sive sua subsistencia connaturali? Argumentum ergo prout à nobis propositum est, longè acris pungit, videturque probare, Christum non esse ens per se, atque adeò esse ens per accidentem,

Contrarium approbat.

211. Nihilominus certum esse debet, Christum esse ens per se, non autem ens per accidentem. Contrarium enim, saperet Nestorij blasphemiam, iuxta quam vñlo humanitatis ad Verbum est accidentalis tantum. Sic igitur argumentari licet. Tale est compositum, qualis est vñlo partium, vel extremitum constituentium cōpositū illud. Atqui vñlo humanitatis & Verbi, non est accidentalis, sed substantialis, ut definitur in 2. Conc. Constantiop. & superius probatum est. Igitur Christus non est ens per accidentem, sed ens per se. Quod non negant Valque; p. d. 68. n. 16. & alij qui dicunt, hominem esse Deum, esse quoddam ens per accidentem; & propositiones istas homo est Deus, Deus est homo, non esse per se, neque in materia naturali; sed tantum in remota & accidentaria. Sed neque Scorus, Bassolis,

Pala

Paludanus, & alij qui in 3.d.7. negant hanc prædicationem *Christus est homo*, aut illam *Corisbus est Deus*, esse prædicationem per se, & quod Christus non sit ens per se, reuera aduersantur doctrinæ propositæ. Hi quippe Autores, non idcirco vocant Christum ens per accidens quod vno extremonum conflantum Christum sit vno entium completorum, cuiusmodi sunt partes & albedo, homo & risibilitas: quo duntaxat sensu negamus Christum esse ens per accidens, & volvimus Christum esse ens per se. Sed idcirco dicunt, Christum esse ens per accidens, quia contingens fuit Christum produci: sicut etiam dicunt hominem esse Deum per accidens quia vere contingens fuit, quod Deus humanitatem sibi copularet, atque adeo ut homo fieret Deus. Atque ita Autores prædicti non refugant doctrinam à nobis propositam; quidquid sit, an modus loquendi eorum, probando sit quod nihil certe non videtur. Nam prædicationem illam, *Christus est homo*, vel illam, *Christus est Deus*, non minus puto esse per se in primo modo quam sit illa qua citra omnne dubium est per se, *homo est animal*, vel *homo est rationalis*. Similiter enim ista, *Christus est homo*, & ista *Christus est Deus* sunt de prædicato quod est essentialiter subiecto. At hoc est propositionem esse per se, in primo modo dicendi per se. Et hac in parte Valques supra c.3. admittit quod dicimus. Dissentit tamen quoad illas propositiones, *Deus est homo*; *homo est Deus* & rectè sentit, si propositiones illæ telecent ad unicum, ita ut extrema earum vñpernit in rigorosa notione vocibus subiecta. Sic enim neque homini ut sic est essentialie Deum esse; neque Deo est essentialie, esse hominem. Vñpando tamen subiectum illud *Deus* in propositione priore, prout in communis vñl sumitur in tali propositione post peractum hoc mysterium, nempe pro persona Filii composita, vere propositio est per se, & in materia naturali ut lique; quia persona Filii compositæ, est essentialie esse hominem. Similiterque propositio posterior, est per se, si subiectum *homo* spectetur secundum communem notionem, que fuit, ut *homo* in tali propositione sonet diuinum suppositum in humanitate subsistens; cui sanè supposito essentialie est esse Deum. Itaque in quaestione illa de nomine, quia loquendum est ut plures, admitto propositiones prædictas esse per se. Et quidquid tandem de illis prædicationibus statuatur, consenteant ad tricas Logicas, quoad rem tamen præsentem indubitatum esse debet, Christum attenta vñione ex qua resultat, esse ens substantialie: nec dicendum esse ens per accidens, sed ens per se.

Enodantur, que Christum statuerat ens per accidens. Sitne substantia prima, disquiritur.

212. Argumentum vero quod in contrarium præponeretur, facile eliditur. Nego enim, omne illud quod aduenit enti completo, facete cum eo ens per accidens, ut optimè ex D.Thoma obseruat Ferrar.1.4. contra gentes c.49. in fine. Pote enim contingere, ut quod aduenit entiam completo, non sit completum, sed sit substantialiter perfectibile ab ente illo iam completo. Tunc autem, ex coniunctione talis perfectibilis substantialis cum suo perfectio, substantiali iam completo, non exurget ens per accidens, sed ens per se: quia quotiescumque plura se perficiunt intra idem genus; totum quod inde exurget, non est ens per accidens. Manifestum vero est, humanitatem ita accedere ad Verbum, iam in se completum, ut ramen humanitas in genere substantiali imperfecta sit, accipiaturque perfectionem & completionem suam a Verbo illam terminante. Quare Christus qui est totum inde reflutans, non potest dici ens per accidens, quod versat pluribus Fonseca 5. Metap.c.8.q.7.l.6. Egregie au-

tem adducor, ut illis me dialecticis Aristis distentum velim, quibus idem Autor anterioribus sectionibus occupatur; quærens, sicut Christus inter primas substantias prædicamentales recessendus; Et pro parte negante adducens Scotum, & Scotistas omnes in 3.d.7.ac 22. insuperque Durandum & Maiores ibidem. nec non Ochamnum in 3.q.9. ipsumque etiam D.Thomam in quodlibetis & in 3. quem tamen mox cum Thomistis omnibus, & Alberto, ac Alensi, & Bonaventura, nec non Marsilio, arque Richardo, laudat pro contraria sententia, cui ipse quoque subscribit, & merito. Nam quamvis humanitas contingenter Verbo sit copulata, quod vnam opponit Scors, idque per accidens sit, quod Verbum factum sit homo, tamen contingentia connexionis illius quod existentiam, non obstat quo minus homo de Christo prædictetur essentialiter & necessariò. Sicut quamvis per accidens sit, quod Petrus existentiam actualiem fortiori, est tamen necessariò & essentialiter homo categoricus individuus, de quo videlicet homo specificus enunciatur tanquam de individuo sibi essentialiter subdit. Idem ergo in Christo contingit. Fator in Christi notione includi formaliter personalitatem Verbi, quæ per se sumpta, ac prout in diuina natura subsistit categoricis finibus non clauditur. Sed quia personalitas non est ratio collocandi personam in categoria, sed natura humana quæ finitæ perfectionis est, nihil est quod impedit, quoniam persona humana naturæ quam spectari in Christo potest, substantiali primis prædicamentibus annumeretur. Et hoc sensu, sermonе de Christi Bapt. apud Cyprian. sub med. Christus dicitur vna essentia. Altero vero Christum spectauit D.Damascenus. 3.hidei.c.16. cum dixit non licere sumere in Christo communem speciem. Spectauit enim Christum, prout compactum ex humanitate & divinitate, voluntque dicere, nulli præter ipsum, eam rationem substantialis compositionis competit. Negare autem quo minus Christo inadæquate sumpropter, id prout est persona humana, ratio hominis categorici tributatur, nec volunt, nec potius Damascenus. Sed de dialectico isto minutiloquio plus satis,

Christus, quid?

213 Ex dictis possumus germanam & quidditatem Christi notiōnē efformare. Vel enim Christus spectatur præcisè ut persona humana; & sic est diuina personalitas Verbi in humanitate subsistens; vel spectatur adæquate & complètè, quod omnia que eius nominis significatio comprehendit legitime possunt; & sic est compositum substantialie ac per se, ex diuinitate & humanitate in una substantia concurrentibus, & ab ea vna terminantis substantialiter. Expressit pulchritudine eam Christi notiōnē S.Cyrillus l. contra Antropomorph. c.22. verbis illis [qui Christum nominat] neque nudum Verbum significat, neque hominem vulgarem, vel tanquam vnum ex nobis; sed ut dixi, tanquam incarnatum, ex Deo Patre, Verbum & vñctum in Apostolatum. Neque enim homo, ut quidam volunt, Deus est eff. Eius, vñitus Verbo: sed Verbum ipsum carne assumpta, homo factum, mansit etiam ita Deus]. Sicut Fulgentius l.de incarnatione & gratia Christi c.10. per pulchritudinem in hanc rem sic differit. Illud vero quis facile Christianus aut ignoret aut dubitet, quod Verbum Deus, prinsquam caro ficeret, non fuit Christus, sed tantum Deus? Tunc autem idem Deus Verbum, quod semper in forma Dei erat, Christus esse cœpit, cum Dens semetipsum exinanient, formam serui abque dimensione plenitudinis naturalis accepit. Deus ergo factus est Christus, ut Christus esset Deus homoque perfectus: quia Verbum dignatum est caro fieri, ut caro possit, Verbi, hoc est Dei nomine

nomine nuncupari. Neque enim caro Christi, priusquam à Verbo suscipetur eadem caro, Christus fuit, neque ipsa caro, id est ipse homo in se formam Dei viventis accepit. Sed Deus qui in forma Dei erat, formam serui accepit. Et Deus æqualis Patri, in similitudinem hominum factus, habita est inuentus ut homo, & qui dices fuit proper nos pauper factus est, vel illius paupertate nos ditaremus. Verbum itaque causa factum, vnde est Christus.]

Si quis concicem spectemus, Christus idem est ac verbum, sed ne neminem fideliū latere, affirmat autor libri de vita Christiana c.1. apud Augustinum t.9. Hec hinc, Christus dicitur Mefias, ut plene prosequitur Galatios l.3. de arcana c.2. dicemusque in inferno cum de Christi titulis. Dimis autem varijs factis vocationibus, penes quas nomen Christi huic homini, æquè ac multis alijs, imm multò posteriori iure quam quibusvis alijslibi poterat, titulo scilicet Regis & Prophetie ac Sacerdotii dignitas; primarius & r̄ublimissimus titulus est vocationis illius divinae quæ ad substantialiēm Chali compationem ex humanitate vñcta, & Dei natus vngnre per communem vtrique naturæ substantiam humanitati applicato, pertinet. Oleum enim levit quo Christus p̄r participibus omnibus vñctus est, & vnguentum quod huic humanitatæ infinitam fragrantiam coram Deo conciliavit, ita vt eius opera infinita fuerint dignitatis, & valoris supra omne preium, non alioq; fuit quam diuina natura substantialiū ex hac humanitatæ per substantiam Verbi, de quo plenius tractando Christi titulos. Nomen igitur dñi nunc Christi, prout Antonomasticè tribuitur composito de quo agimus, aperit sonat structuram eius ex diuina personalitate, & duabus naturis integræ aque totalibus,

Dividens, ex tribus naturis, substantias, siue confundere.

114. Hoc addo, quia quamvis passim spectantes ad naturas integras in genere naturæ, dicamus Christum ex duas & in duabus naturis considerare, quod insinuus tradunt Concilia contra Eutychetem; tamen alter loquendum esset, si nomen *natura*, vt non raro illa via venit, usurparent prout commune est partiali habitan. Quia ratione Anastasius Sin. ita in fragmento operis aduersus Philoponum quod exhibet Gresham in preludio ad eiusdem Anastasij via ducem, negat hominem dici debere vñius naturæ, nisi natura idem sit quod species communis: Ceteroqui enim aliud esse anima, aliud corporis naturam; ac proinde hominem ex duabus naturis constare. Quis vero nesciatur ab Aristotele definitam 2. phys. cap. 1. de substantia partiali, hoc est, de forma substantiali affirmari; vt recte statuunt Valsq. 1.2. d.25. n.21. Valeatus contou. 1. & Zabar, lib. de natura cap. 7. Alij item quos Antiochii inhærent minus probro, ad maiorem, vñmen naturæ extendant, vt Scotus in 2.d. 18.q. vñica circa medium, Sotus 2. phys. q.1. Rub. q. 2. & Perer. l.7. physiol. cap. 17. quorum argumenta nihil nunc attinet excutere. Saltem vero probant, in alio sensu quam eo quem Aristoteles in sua definitione expressit, nomen *natura* quadrare posse materia. His igitur modis Christus ex triplici natura compactus dici potest; nempe ex diuina in ratione naturæ *integra*, & ex dupli parti humanæ. Quod sèpè significant Patres impugnant Monophysitas, & proportionem inter exemplum omnis & animæ in eandem humanitatem concurrens, ac Verbum & humanitatem Christum compingentes, statuentes in eo quod sicut sunt in homine dñe naturæ, nempe partiales, ita sunt in Christo duas naturæ, vna bifida, nempe humanitas; altera plane simplex, quæ est diuinitas.

Theoph. Raynaud. *Christus.*

Simile plane est, quod plerumque Patres tradunt Christum coalescere ex tribus substantijs, nempe ex anima, & corpore, ac diuinitate. Ita diserte D. August. 13. Trinit. c. 17. ac Isidorus lib. de differentijs c.6. & Etherius & Beatus l.1. contra Elipandum pag. 35. Eodemque spectat quod dixit Blefens. serm. 2. [Veniens Dominus ad nos, vt innocaret nos, nouum fecit super terram; Trinitatem scilicet temporalem qua Trinitati æterna tanquam è contrario responderet.] Quod ait esse, sanctuariū exterius ab Ezechiele c. 44. descriptum, cuius porta clausa viro, sedente in ea solo principi. Admitit ergo in Christo Blefensis, Trinitatem substantiarum vtrique, aut naturarum. Et eodem modo loquitur S. Bernardus hom. 3. in vigil. Nativit. Audi & Goffridum Vindocin. serm. 4. de Natali Dom. [Ex tribus substantijs Christus in una persona subsistit, diuinitate scilicet, carne, & anima. Sicut Pater, & Filius, & Spiritus sanctus suntres persona, & trium personarum est una substantia, sic Verbum, caro, & anima, sunt tres substantiae, & trium substantiarum est una persona, Deus & homo.] Quamvis autem nomen *natura* plerumque angustius sit quam substantia; nempe quoties natura sonat substantiam integram in generali natura, substracta suppositatilitati; tamen plerumque nomen *substantia*, & nomen *natura* æ qualiter patent, vt in predicto exemplo de dupli in nobis partiali natura & substantia; triplici autem natura æquè ac substantia Christi Domini; quem modum de Christo loquendi, usurpat, & ex Patribus confirmauit Conc. Tolestanum 15. quod post 14. item Tolestanum Concilium ita assignauit Christo duas tantum naturas, nempe in ratione naturæ integras, & totales, vt tamen concedat Christo tres substantias, usurpata voce *substantie*, propterea ad naturam quoque partiales, hoc est ad utramque humanitatæ partem clementiæ fundi potest. Quæ est germana Patrum illorum interpretatione, adhibita à Mariana l.6. hist. Hisp. cap. 1. 8. vbi plura de notato per Benedictum II. Papam eo loquendi modo tanquam in speciem duriore, nec apud Patres satis frequentato; deque prolatis per Patres Tolestanos, antiquorum Doctorum testimonijs quibus eam duritatem prætestam sollicitent. Vnde factum est, vt Pontifici, aut successori, sit satisfactum. Videndum Baroni. anno 685. & minute Valsq. 3. p.d. 37. c. 3.

215. Quanquam autem iuxta propositam interpretationem, dicere Catholicè licet, esse in Christo tres naturas, & tres substantias; præstertim cum aduersus Apollinaristas aut Manichæos agitur, qui veritatem partialium illarum Christi sive substantiarum sive naturarum inficiantur, vt proinde expedit veritatem Catholicam ad eum modum aduersus eos distinctiū ac expressius profiteri: tamen in communī vñ & simpliciter loquendo, retinenda est communis loquendi ratio, quæ duas Christi naturas atque substantias, nempe totales, in Christo agnoscat. Quod accutæ proposituerit S. Damascenus 3. fidei cap. 16. & Paulinus Aquilo. in sacro syllabo *sub similem*; eaque ratione sufficierat confirmatur, quod cum simpliciter agitus de numerandis aliquius compositi partibus, non habet ratio nisi partium proximatum ex quibus totum immediate compingitur; sic enim hominem ex dupli parte substantiali compositum dicimus; nempe ex anima & corpore, neglectis partibus patrum corporis quæ plures secerni ac numerari possent cum dissimilares sunt similares. Quia ergo substantia Christum proximè & immediate constringentes, non sunt nisi duas totales, nempe diuitias & humanitas, eidem substantiali termino personalitatis Verbi substantes; merito passim assertamus, Christum ex duabus tantum naturis & una personalitate coalescere, ac conflati in unam personam compositam. Breuiculus historia Euthychianistarum nuper editus titulo. Gestarum de no-

mine Acacij serè initio. Vnam essentiam Christi, resulantem ex duabus naturis & vna personalitate, id est, vnam personam compositam ad modum proprium, agnoscit. Similiterque Autor libri de operibus Christi Card. ferm. de Baptismo Christi, illam vnam essentiam admittit, quod eo sensu est accipiendum. Verba eius sunt. [Conuenerunt simul sempiterna diuinitas, & temporalis humanitas, & eo tenore virtusque natura facta est unitas, ut impossibile sit quod iunctum est ab inicim separari, sed Verbum & caro sic sunt vna essentia, ut perfectam & integrum sincera coniunctio faciat unitatem.]

Num sit diuinitas & humanitas.

216. Est verò hic præterea quaestio nuda fere de nomine, sed proper Vvicleffum non omittenda; nimirum an ita Christus ex duabus illis naturis totalibus componatur, ut licet dicere, *Christus est Diuinitas, & humanitas*, id quod Vvicleffus affirmabat, ut habetur ex Valdenfi l. 1. doct. à cap. 39. sic potò usurpabat nequam ille eam propositionem, *Christus est diuinitas & humanitas*, ut coniunctio Et, sumeretur copulatio non copulativa; id est propterea vinculum duarum propositionum, estque sensus. *Christus est diuinitas diuinus, & Christus est humanitas itē diuinus*. Qua ratione ea Vvicleffus propositio, in discipulo eius Joanne Huso, damnata est in Constantiensi Conc. less. 15. Et meritò nam totum non est vna pars diuatum è quibus constat; atque adeò neque Christus est vna ex naturis vel substantiis concurrentibus ad eius constitutionem. Si tamen sensus predictæ propositionis esset copulatus; significaretur, Christum esse illa duo simul & unita; quo etiam pacto diximus, quinque esse duo & tria, nempe simul sumpta; sic dicere rectè licet, *Christum esse diuinitatem, & humanitatem*, aut si non materialiter & identice sed formaliter loquendum sit, *Christum esse Verbum simul & humanitatem*. Qua ratione animaduicto probabant Gregorio eam locutionem in 1. d. 28. q. 2. ad 13. in tanto ante Iustino in expositione fidei, verbis illis. [Christus non è diuinitate & humanitate Christus effectus est, neque aliud est quam duo ista; utraque, videlicet, hoc est Deus & homo.] Placuit item ea locutione Anastasio c. 13. ss. 2. [Tunc illud, (inquit) quod Christus appellatur, crebro vocamus Deum, idque propter summam unitatem; at non vocamus diuinitatem: sed diuinitatem & humanitatem simul, propter diversitatē naturarum.] Et c. 22. sub finem. [Catholica Ecclesia, docet Christum esse duas naturas unitas.] Annui D. Aug. ferm. s. 8. de verbo Dom. vbi ait, Christum esse duas substancias simul. Et c. 38. Enchir. ait, vtramque substantiam, divinam & humanam, esse unicum Christum, Dei Filium: quo fere modo loquitur etiam l. de dono per se. cap. 2. 4. & S. Leo epist. 1. & expressissime Dam. 3. fidei c. 19. & 1. 4. c. 7. ex editione Fabii, Graeco contextu confona. Vides, propositionem quam excutimus, tradi totidem verbis ab his Patribus. Itaque mirandum est, Petrum Vellardum non ineruditum Thelogum, qui Lutherio furente scribatur, in impugnatione secunda formalis propositionis Lutheri, hanc quam nunc excutimus, acceptam in sensu quem nunc admittimus, rejicare tanquam horrendissimam heresim, ex qua scaturiente pestilentissimi errores: id est, quod Christus non sit Deus, cum nullum aggregatum sit una partium illarum è quibus coalecit 2. quod Christus non sit ens, quia nulla diuersa, nisi se habeant informatione aut continuarie faciunt unum ens. Similia illata, multiplicata. Sed vitiam nunquam alter errasse Lutherus, si non in sensu Vvicleffi & Ioannis Husi, sed in eo quem admisimus, eam propositionem usurpauit. Neque enim ex ea sic intellecta, sequitur

Christum non esse Deum, vel ens, etiam unum. Quia diuinitas in propositione illa ad sensum propositorum accepta, sumitur pro Verbo subsistente, & in Deitate & humanitate, quod ens unum ex pluribus quorum est creatum hypostaticè unitis coalescens. Mirandum præterea est, candem propositionem à Medina & Alvaro p. q. 17. art. 1. pronunciarū erroneam, & damnatam in Concilio Constantiensi: cuius ramen mente vidisti esse planā aliam, quandoquidem Concilium illud, damnauit eam propositionem in sensu quo per Vvicleffum asserta fuerat, & in quo Ioannes Hus eam à Vvicleffio haeret. At Vvicleffum Valdenfi supra c. 42. docet spectasse quod dixi, non autem eum sensum quem admisimus cum Patribus adductis, suffragante ratione efficacissima. Siquidem non aliter se habet Christus ad humanitatem & diuinitatem, vel (ut non nisi materialiter, & identice verum, modum loquendi dimittentes, assūmamus formalem,) non aliter se habent Verbum & humanitas unita, quam anima rationalis & caro ad hominem. Atqui anima rationalis, & caro ei unita, unus est homo: Ergo Deus, & homo & unius virtusque, unus est Christus. Sicut iuxta verissimum sententiam physicam, compositum naturale nihil aliud est quam partes unitæ. Neque video quid disceimus quoad hoc excogitarit Galatinus 1. 3. de arcans c. 2. inter extrema naturalis compositi ipsius que compositum ex una parte; & extrema huius supernaturalis compositi, ipsiusque compositum ex altera; dicens naturale compositum aliud quidem esse à componentibus, non item Christum ab extremitate quibus exurgit. Sanè si proportio seruetur, est omnimoda paritas.

Christus, homo signatus. Vv. doctrina.

217. Ex antedictis liquet, Christum ita esse hominem, ut verè sit homo signatus, sicut habetur Ioann. 6. vbi D. Aug. tract. 25. [Signare quid est, nisi proprium aliquid ponere? hoc est enim signare, imponere aliquid quod non confundatur cum ceteris. Signare, est signū rei ponere. Cuiuscunque rei ponis signum, id est ponis signum, ne confusa cum alijs, te a non possit agnoscī. Pater ergo eum signauit. Quid est signauit? Proprium quiddam illi dedit, ne ceteris comparetur hominibus. Ideo de illo dictum est, *Vxii te Deus, Deus tuus oleo exultationis, pra participibus tuis*. Ergo signare quid est? Exceptum habere, hoc est, præ participibus tuis. Itaque nolite, (inquit,) me contemnere, quia Filius sum hominis, & quærit a me cibum qui non perit, sed qui permanet in vitam aeternam. Sic enim Filius hominis sum, ut non sum unus ex vobis: sic sum Filius hominis, ut Pater Deus me signaret. Quid est signares? Proprium aliquid mihi daret, quo non confundetur cum genere humano, sed per me liberaretur genus humanum.] Proprium quod Christo datum est, intelligere debemus, quod Christo peculia est, & nulli alteri commune; habere videlicet Deitatem cum humanitate: quia duo, Christi compositi nomine inuocati diximus.

Hic esto eximus sanè, propositione doctrine usus, ut Christum, non vt qualcumque hominem cogitemus, sed vt extraordinarium & signatum: ex quo fieri, ut dignè eum cogitantes, dignis quoque prosequamur affectibus. Quod fuisse Italicum consilium cum Christum quem premiserat esse hominem cuius spiritus in naribus eius, fragilem inquietum & quassatum faciem, addidit, excelsum esse reputatum, ideoque reverendum, ac honorandum, non præ externa specie abiecta & humili despiciendum, dixit egregie Cassianus lib. 5. de incarn. c. 5.

CAPUT

CAP V T. II.

Ex Christi compositione, nullam inter naturas componentes realem alterutrius proprietatum, cum alia, communicationem exortam esse.

Xpofita est Christi compoſitio. Nunc quid eam conſequatur, eft vestigandum. De duobus autem dixi, moneri dubitatio potest. Primum ſpectat ad realem proprietatem vnius naturae transuſionem in aliis. Sunt enim, qui ob vniōnem vtriusque natu- re in eadem hypothefi, tamē aliquam transuſionem admittendati cōtendant. Secundum ſpectat ad transuſionem quoā modum loquendi, ſeu verbo tenus, quām arctiter ad ipſas naſuras, quam vocant communicationem idiomatum; ſive idiomata pro idiotatu hoc eft proprieſatibus, fuit vñpata: ſive ut manuſ Gene- tr. ad Symbolum Athan. n.40. vñque ipſa fonat, adhibetur idiomata pro locutionibus, ſicut & idioti- muſ, ſolenniter dicere. Hoc capite, prior transuſio ex- cūtenda eft, quam Nouatores pro iua in rebus Theo- logicis ruditate, inuererunt.

Statu questionis, de reali attributorum transuſione, Christi ſtruſtuarum conſequente.

218. Agam portò de ſola transuſione propria- tiam, quia quām non defuerint, qui ex compoſitione Christi, conſecutam quoque eſſe finixerint & equali- tam naturam; (quod Abaſſinos hodiēque fabu- loſi, teſtator Antonius Fernandus apud God. gnum de rebus Abaſſinorū l.1. cap.28.) tamen certum eſſe debet eos ita ſentio, quia eftotem Eutychetus combi- buntur à maioriibus. Vnde ſatis ſupérque reiecto ſu- penſi Eutychetis, non eft quod in eam propaginem ve- niente ſtipe denud stringamus ſtylum. Idem dice- dum de Manale Imperatore, ſi verum eſſet quod ei Nicias Choniates l.7. hiſtor. affingit, de infirma hie- que paſſibili humanitate Christi, poſt aſcenſionem coeta ad diuinę natu- & qualitatem. Sed impoſuſiſſe Nicetum Manueili, cūque potius Monophysitas conſuſione ſua ex quā illi calumnia ſtruerit fuſſe inſe- diatum, prolequim latè Genebr. ad Symb. S. Atha- noſi i.33. ſic igitur reiecti alii conſutatione mixtu- z, & transuſionis naturalum, quā ex compoſitione Christi proximè conſtituta non ſequitur, ſed eam po- tius euerit, ad examen dumtaxat voceum, transuſionem realem attributorum vniu. Christi nature in aliis: neceps attributorum diuinitatis in humanitate, quā Seſtarij nepeſi ſunt commenti. Attributo- rum autem humanitatis transuſionem in Deitatem, ſi inuertum Eutychetem, iūſque vperinam ſobolem expiatis, non fuit qui inueheret, nec ipſi quoque Eutychianis inuexilens, ſi Deum cogitareſt auctum pu- num, & vel via ſtudiniſ obumbrationis incapacem: contra quem illi Deum ſibi effingebant paſſibilem, ac ſubſtantialiter quoque alterabilem; id eft falſum nu- men pro Deo vero.

Error Seſtariorum, circa illam transuſionem.

219. Nouatiorum ergo nonnulli, quānus recedant à ceteris cluſis ſuſuris, Brentio p̄fertim ac Smi- delino, quod com eis non admittant, eſſentiam vno- nū hypostatica, conſiderare in reali communicatione attributorum diuinarum ſacta hu manitati, addunt ra- men ex vniōne hypostatica conſequi eam realem com- municationem; ac proinde contendunt, Christi hu- manitatem eſſe vere & realiter omnipotentem, om- niscentem, ceteraque huiusmodi, ſed nominatim omni- potentem, pēque loca omnia & ſpatia a Deo

Theoph. Raynandi Christuſ.

ipſo occupata, diuifam. Fantores huius erroris quo- ad vbiqūtatem, ſunt antiquiores ſeculo ſuperiore. Nam Iohannes de Meclinia Begardus, apud Corra- dum de mente puerum t.1 z. bibl. ita difert ſentir. Repreſentant alios recentiores eiusdem erroris aſſer- tores, Bellarmiſlus. 3. de Christo c.9. & Genebr. ad S. Athanaſij Symbolum num.40. ac Beccanus de incarnatione cap.7. Cum iſdem erroribus, verbo & ſcripto comiſſis ſep̄e confixit Valentia, cum in opere de re- bus fidei contro. varijs locis, tum 3.p.d.1.q.2.p.3. fed Simidelinuſ preſeruit & alios è Lutheri popina inſe- tatur, qui tamē incoſtantem admodum, tamen fe- rē ſolent hanc transuſionem realem attributorum di- uinitatis humanitati factam, ſtatuerit pro eſſentia huius mysterij: nec dicunt eam conſequi ad vniōnem & compoſitionem Christi, qui eft error hoc loco excu- tiendus, ſed vniōnē direcťe ac formaliter in tali transuſione conſtitui volunt, quod eft ſuperius impugna- tum. Quare hæremus cum aliis, qui transuſionem attributorum diuinitatis conſequi dicunt ad vniōnem hypofatcam humanitatis cum Verbi perſona.

Fundamentum vniōnem huius erroris fuſſe vide- tur, quād duorum quorum vnum ſit indiuiſibile ac plane implex, impoſſibile ſi fieri vniōnem veram. & realem, quin totum quod in eſt indiuiſibili, imo quod eft illud indiuiſibile ac ſimplex, vniatur alteri ex- tremo, cum quo ei ſupponeat intercedere realis con- iunctio. Aiqui Verbum diuinum, cum Deitate & o- nimbus diuiniſ attributis, eft vnum quid indiuiſibile ac ſimplex, vñrueque realiter humanitatē Christi. Ergo impoſſibile eft, quin omnia attributa Deitatis conſequenter ad Verbi vñiōnem vniāntur realiter humanitatē. Et nominatim impoſſibile eft vel concipere, quin immenſitas Dei competat humanitatē Christi. Nam quā realiter vniāntur, debent ibidem exiſtere; & vbi eft vnum, debet etiam eſſe alterum. Atqui humanitas Christi vniātur realiter Verbo, quod vbiqū eft. Igitur humanitatē quoque, neceſſe plane eft, vbiqū eſſe. Huic fundamentalia rationi, auſſunt de more Secta- rijs centones Scripturarum & plagulas: veriū Scripturarum plaga, nec non corrupelas eft quibusdam Patrum lo- cis quā referre inuitile ſit. Attingant tamē poſtea, qua- conque aliquo cum colore aduersus veritatem Catho- licam ab iſtis obſenduntur, dimiſſis innumeris quā nullo iudicio in hanc cauſam conſarcinant, tantumne ſobrie errantes, aut verborum parci viſeantur.

Obteritur.

220. Hic error crassissimus eft, & in multis Con- cilij p̄dēm conſolus. Dicitur verò in Chalcedon. a.c. 5. vbi definitur, in Incarnatione non obſtante vniōne hypostatica, alias manere vtriusque naturae proprieta- tes, ita vt in Christo omnia ſint duplia, vt tradit Agato Papa approbante 6. Synodo a.c. 4. At quomo- do verum eſſe poſſet, proprietates duarum Christi na- turarum manere inconfuſas & duplices, ſi quemad- modum per communicationem diuina ſubſtentiæ exelua eft perſonalitas Christi humana, ita etiam per formalem diuinarum attributorum communicationem ex vniōne hypostatica conſecutam, proprietates humanæ abſtineſſe eſſent, & excludere ab humanitate? Non enim potuit communicari humanitatē, vt for- maliter eſſet inſinua, & increata, & immensa, ſicque de ceteris diuiniſ attributis, quin exueretur connatua- ralibus ſuis affectionibus, limitate, dependentia, locali- tate &c. Quam verò inſeliciter & caſto niſi, extricare ſe ab his Conciliorum decretis laborent aduetarij, pi- get referre. Sed eorum acumina omni piftillo retuſa, apud citatos Autores proſtant, vnde etiam eorum plena depuſio peti poterit.

Accedit ratio ineluctabilis. Nam diuina attributa

N 2 non

non possunt vniuersitati humanitati ut forma; sic enim essent potentialia: multoq[ue] minus fangi possunt vniuersitati humanitati, quia vno subiecti imperfectior est quam vno formae: cum subiectum se habeat passim & perfectibiliter, forma vero actuer, & perficiat potius quam perficiatur ipsa. Non possunt item diuina attributa, vniuersitati humanitati ad modum termini substantialis. Ita enim solus substantia est proprium. Et quan-uis diuina substantia sit idem realiter cum attributis, id estque materialiter & identice, per vniuem substantiam, vniuersus quoque attributa eidem identificata; tamen quia subiecta diuina & diuina natura attributa, differunt virtualiter, mihi non est quod vniuersitate formaliter humanitati substantia diuina ad modum termini substantialis, tamen attributa non nisi materialiter, & identice, ac remore vniuersus proxime autem immediatae & formaliter, non item: cum tamen ea sola vno sit qua formaliter & aliter quam per suppositum redere potest humanitatem omnipotentem, & omniscientem, ceterisque diuiniis proprietatibus immediatam ac in seipso coluentem. Tandem ne qua imaginabilis vno diuinorum attributorum eam humanitatem praeteruolat indiscissa, certissimum quoque est & per se evidens. Dei attributa non posse vniuersitati humanitati tanquam substantialiter terminabilia per humanitatem. Id enim summa habet potentialitatem & imperfecti-
onem adiunctam, & pugnat cum immutabilitate diuinæ, beataque securitate que Deum nullis bonis suis excedere patitur, atque adeo neque substantiam. Praeterquam quod humanitas, termino suo substanciali spoliata supponitur. Quomodo ergo completionem substancialiem alteri tribueret, qua ipsam destruitur? Fortissima igitur ratione concluditur, nullam plane, humanitatem inter ac Verbum intercedere posse vniuem, præter suppositalem, qua Verbum substancialiter compleat ac terminat humanitatem quod modum existendi. Ibi enim præcisè sicut completio ac terminatio natura per substantiam. Ac proinde ex Christi compositione, & vniione hypostatica duarum eius naturarum, nihil diuinum in humanitate consequitur (quod quidem realiter & formaliter ac immediatè ei adiungatur,) præter diuinam substantiam.

*Ad columnas queū Seccariū, Patres grauant
hac in parte.*

221. Miseret vero me dementiæ aduersariorum, qui in scriptis Patrum legendis monoculi, ut scitè eis opponit Anastasius cap. 12. id est cum toties ac propè ad fastidium ingeri à Patribus sciunt, vel scire certè possint ac debeant, infirmitatem ac paupertatem carnis nostræ, omniumque eius naturalium consecratorum, diuinæ infiniti fuisse coniunctæ; id quod directissime hunc ipsum errorem excindit; conquitan tamen studiosè libris Patrum plagulas aliquas, quibus à reliquo corpore avulsis ac detuncatis, Patres stupori huic suo astupulos confirmant. Eiusmodi est, quod ex Damasceno proferunt 3. fiduci c. 18. vbi assertur, humanitatem Christi, secundum naturam quidem non fuisse omnipotentem, sed tamen propter vniuem erat Dei Verbi, omnipotentem fuisse. Hoc à Damasceno verissime dictum, nequicunque plane ab aduersariis ad formalem vniuem omnipotentiam cum humanitate detorquetur. Damascenus enim attendens ad vnitatem personæ Christi, recte per communicationem idiomatum, quod est Deitatis, tribuit non humanitati ut sic, (quod faciunt aduersarij,) sed personæ in humanitate substantiæ; qua diuina est, & in alia sua natura haber formaliter illud attributum. Vnde humanitati, non in abstracto sed in concreto sumptu, id est homini huic qui Deus est, per vnam Deitatis personatatem competit formaliter significatio nominis atti-

bitalis; nempe eternitas, omnipotencia, omniscientia, & sic de ceteris. Accedit quod ad omnipotentiam attinet, de qua sola sermo erae Damasceno, quod quæ per amicos possumus, censentur & ipsi posse; ita ut etiam Apostolus ausus sit profiteri se omnia posse in eo per quem confortabatur. Non abs re itaque, Chirilli humanitas censeri potuit omnipotens, quia facile illi fuit diuinitatem infletere ad quacunque efficaciter volerat; que adeo unitatis quam habet amicissimam, infinita vi vi pro amicitia potest, etiam si vim agendi suam ac propriam habeat finitam, sicut & ipsa est finita.

222. Iuuat Gregorium Nyssenum audire *sub finem* Orationis quarta (verius quinque) contra Eunomium, vibalem calumniam qualam ab his parvus Damascenus, passum ab Eunomio Basilium sit portatus, ut quamvis longiuscula sit eius disputatio, hic tamen representanda videatur, tanquam hinc loco congruentissima. [Quomodo nos ad duos Christos fidem dispergiti per calumniam dicimus? Qui superexaltatum ex passione, eum Dominum & Christum factum esse assertimus, per vniuem cum veio Domino & Christo, scientes ex ijs quæ didicimus, quod diuina quidem natura, semper una eademque, & eodem modo se habet: caro vero per semetip[s]am hoc quidem est, quod de ipsa ratio[n]e & sensu assumit: sed cum diuinitate temperata non amplius in suis terminis & proprietatibus manet, sed ad id quod præualeat & supereminet assumitur. Carnis tamen & diuinitatis proprietatum inconclusa permanet contemplatio, quandiu in se ip[s]is horum virumque spectatur, tale quid dicimus: Verbum ante sæcula erat: caro vero in extremis temporibus facta est. Nec quis retrovertens dixerit, vel hanc ante sæcula fuisse, vel in nouissimis temporibus Verbum factum esse. Caro paribilis est natura: Verbum autem est agentis. Neque ipsa est corum quæ sunt opifex sine conditrix; neque diuinitas vna patibilem haberet. In principio apud Deum erat Verbum, in mortis experimento est homo. Neque ab æterno humanitas est, neque diuinitas est mortalis. Et alia omnia eodem modo spectantur: neque humana natura vivificat Lazarum, neque iacentem plorat impacibilis potest. Sed hominis propria est lachryma: vita vero est vita que reuera est. Non humana menditas pascit multa hominum millionia ad sicut curvit omnipotens potest. Quis fatigatur ex itinere, & quis abique labore vniuersum mundum verbo sublisteret facit: Quis gloria splendor? Quid quod clavis est transfixum? Quia facies in passione colaphis infligatur? Et que ab æterno glorificatur: Hæc enim sunt clara, etiam si quis sermonem non explicet: quod plaga & verbera sunt serui, in quo Dominus: honores autem Domini, circa quem serui: ita ut per compagem & nexum naturalium, communia fiant virtusque virtute, Domino seruiles vibices assument, & feruo, Dominicano honore glorificantes: ob eam causam enim & Domini gloria crux dicitur, & omnis lingua confitetur, quia Dominus Iesus Christus, in gloria est Dei Patris. Quod si oportet reliqua etiam eodem modo distinguere, consideremus quid quod moritur, & quid quod mortem dissoluit: quid etiam id quod renouatur, & quid quod exinanitur. Exinanitur enim diuinitas, ut capi possit in humana natura: renouatur vero quod humanum est, cum sit diuinum per temperationem cum diuinitate. Quemadmodum enim aer, sive spiritus in aqua non continetur: cum aliquo graviori corpore conclusus & contractus in aqua profunditate relinet fuerit, sed ad cognatum sibi recurrit principium. Aqua autem sepe cum reculso spiritus attollitur, in subtili quadam & in modum membrana tenui superficie aërio circulo incurvata: sic etiā vera vita in carne sita, ad seipsum post passionem cum recurrit: etiam caro quæ circum ipsam

Sicut à diuina immortalitate in alatum sublata est, à corruptione ad id quod est incorruptibile sursum compulsa. Et quemadmodum in ligno, ignis intra superficiem conditus & sopitus, videntium vel tangentium filii sapientiam: suscitatus autem apparet: sic in morte, quam fecit pro sua potestate, quia animam suam à corpore disiunxit, cum ad Patrem dixit: *Pater tibi in manus commendo spiritum meum.* Qui sicut dixit, potestatem habet ieserum ipsam sumendi: hic confusione quæ ab hominibus est concepta, quia sit Dominus gloria: veluti vice in natura corporis concreto suscitabulo, siue agnculo in dispensatione secundum mortem crucis accedit, & suscitavit potentiam suæ Deitatis, quod mortificatione erat refouens, & sic in divina potentia infinitam, hunc illud naturæ nostræ libamentum cum induit, quod quidem ipse erat hoc & illud fecit, seruilem formam, Dominum: & hominem ex Maria natum, Christum: & crucifixum ex imbecillitate, vitam, & potentiam. Atque omnia quæcumque in Deo Verbo p̄e considerantur, etiam in assumpto à Verbo faciens. Ita et non per divisionem peculiariter in utroque hæc videantur esse: sed cum dignitate temperature, secundum id quod præpotentius est recreata corruptibilis natura, potentie Deitatis particeps facta sit: vt si quis dicas, aceti guttare vasto mari immixtam, per huncmodi mixtionem matis qualitates induisse, quia non amplius secundum naturam huius liquoris qualitas in immensitate præpotentis immaneat. Sic noſſet item non numerum Christorum, ut criminatur Eunomius, sed uniuersum hominis cum Deo affirmans, mortali cum immortali, servi cum Domino, peccati coniuncti: execrationis cum benedictione: hominis cum Christo transmutationem, facturam nominat. Quis igitur Sycophantis relinquitur sermo?] Nihil apud vel fortius, in hos Patrum corruptores ac tortos dici possit. Falsus vero eadem iterat & confirmat item Nyssenus, sequenti oratione ab initio.

Sigillatim impugnata Vbiq'uitatis transfuſio.

223. Hæc vniuersæ dicta contra Sectacis illos, qui conligerunt ad vnuionem hypotheticam, contendunt omnium diuinorum attributorum transfusionem realem fieri in humanitate Christi; specialiter quoque impudentes eos qui id affuerunt de immensitate, siue de locali coextensione ad omnia spatia, quam vocant Vbiq'uitatem. Non est tamen præterea difficile, pinguis limon hanc errorem, specialibus & Scriptura testimonijs & rationibus conuellece. Diferet Ianè Ioan. 11. Christus Dominus proficitur se quoad humanitatem alicunde abſutisse, dicens *quod non possemus propter vos ut credatis, quoniam eram ibi.* Et Marci 16. Angelus de Christo iam reddivino sit, *sorrexit, non est hic.* Quid quod infinites legimus, Christum accessisse, abijisse, recessisse, ascensisse, descendisse: At hac aliqua huiusmodi, si proprii recipiantur (ut sane debent,) nec ad metaphoricas lociones diuertramus, quales de Patre & Sp̄itu sancto sapientis in Scripturis occurunt, ut S. Fulgentius latè versat l. 2. ad Trafim. c. 10. & 11. non possint cum immensitate & vbiq'uitate, cohærente manifestè quippe inferire finitatem localem, excluduntque diffutio- nem ad omnia spatia.

Patres ferè fructa proferendos video. Vnum duntaxat aut alterum attingo. Augustinus serm. 104. de temp. expomens locum paulò ante adductum ex Ioannis 11. sic habet. [Adseramus & hic mysterium, quonodo non se illi Dominus fuisse dicit. Cum enim dicte manifesto, Lazarus mortuus est, præsentem se illuc fuisse, evidenter ostendit. Neque enim hoc dicere Dominus potuifit, nullo sibi nuntiante, nisi præfens fuisse. Quonodo enim, in loco ubi Lazarus mortuus est, præfens non erat Dominus, qui omnia loca totius

Theoph. Raynaud. Christus,

mundi diuina potestate circumuenit? sed hic quoque Dominus ac Saluator noster Sacramentum in se carnis ac diuinitatis ostendit. Non erat ibi secundum carnem, hic erat secundum diuinitatem, quia Deus ubi que est.]

S. Fulgentius l. 2. ad Trafimundum c. 17. & 18. disertissime confirmat hanc veritatem, de humanitate Christi & ante & post resurrectionem, locali: id est certò conclusa loco, nec vbiique existente. Præclarè verò ex c. 17. inde conciliat pugnantes in speciem Scripturas, quarum aliquibus, Christi (nempe tanquam Dei,) immissitas traditorū alijs, eijsdem Christi finitas localis, (vbiique quoad humanitatem,) afferuntur, quibusdam item existentia Christi in celo prædicatur, in alijs absentia à celo, eadem ob causam, siue per respectum ad diuersas naturas quibus constat.

D. Damascenus orat. de Transfig. sub medium. [Corpus illud (inquit,) sanctum, circumscriptum & definitum erat. Neque enim cum Thabor staret, extra montem pertinebat: at Deitas ultra omnia erat.] Prætero innumerous alios qui adduci in hanc rem possent. Selegit pleroque Coccius, l. 1. art. 6.

Rationes aduersus hunc errorem, totidem prop̄ adduci possunt quo sunt fidei mysteria. Verilimum quippe est, omnia prop̄ fidei mysteria, per hoc signum tuum erueri. Nam quonodo natus Christus, si eius humanitas mansit in utroque matris & quonodo corpus dicitur iacuisse per triduum in sepulchro, nec ad inferos descendisse, si vbiique fuit: quonodo exiit de monumento & intravit ad discipulos, si vbiique extendebar: quonodo item ascendit in celum, si per totum interiectum spatiū, perque celos, ipso loco, iam etat & quonodo denique inde venturus expectatur, si iam hic est, & omnia per qua singuli possit venire, occupat spacia? Hoc argumentum eiusmodi est, ut pluta fastidiam. Si quis plura auet, audeat Bellarminus l. 3. de Christo à cap. 1. Sanctissimum repetit. 4. de Euchar. à c. 8. Valētiām 3. p. q. 2. p. 3. & q. 5. p. 1. quibus locis contraxit in pauca, quæ fofus tradiderat iusto opere contra hanc hæresim: in quo etiam per cruditatem aduersus hunc errorem Francisci Turriani Epistolam descriptis.

Scriptura, Vbiq'uitatis non faverit.

224. Aduersariorum fundimenta, non erit difficile quarete ac evicerete. Multus est in eis diruendis. Bellarminus proximè laudatus, à cap. 1. 5. ad 20. Quædam ad Scripturas pessimè detortas, nonnulla ad Patres, vnum ad rationem pertinet, quod initio proposum. Sed inter Scripturas misce sane fiant plerisque insuffissimè ab aduersariis obiecta, vt Beccanus refert c. 7. de incarnatione q. 4. Vnus duntaxat ex Apostolo locus, & alter ex Marci vltimo, quibus aduersarij Catholicas aures perpetuò obtundunt, non videtur prætereundus. Apostolus ergo Ephel. 4. ait. Christus a cœlo super omnes celos ut impleret omnia. Hoc Nouatores, ad suum de vbiq'uitate humanitatis errorem trahunt. Sed ineptissime, Nam si Christus verè super celos ascendit, igitur ibi non erat. Nec est tergiversandum circa ascensum, ut faciunt aduersarij, querentes verbi illius inanes glossas, quibus splendorem huius veritatis obnubilent; ut Sanctissimus Iupira c. 9. & 10. latè refert & refellit. Per spiculē enim Scriptura, verum humanitatis in celos ascensum describit, his adhibitis adiunctis que dubitare non sinant, veram fuisse & propriè localē ascensionem quam proponit. Quare nullum supereft aduersarij perfugium, nisi vel Scripturis id narrantibus fidem abrogent, easque alsumentum cuiuspiam esse dicant, quod alijs sèpē efficiunt, cum libet: vel certè nisi vbiq'uitate humanitati aduenisse dicant, duntaxat post ascensionē. At qui id gariunt, miserè lesplos ingulant.

N 3 Non

Non enim vident, admittere se, { contra quam contendunt,) ubi qualiter non consequi ad unione hypostaticam sic enim ubi quitas à momento primo conceptionis Christi, humanitatem diffusiter per omnia spacia, non autem duntaxat post ascensionem, ut fert illa responsio. Ascendit ergo Christus super omnes caelos ut impleret omnia, non per expansionem & diffusionem à summis colorum usque ad terminos eorum; sed ut impleret omnia; id est omnes prophetias, & omnia qua de ipso prædemonstrata diuinus ac prænunciata erant.

Iam vero S. Marcus c. ultimo ait, Christum post Ascensionem federe ad dexteram Dei, id quod etiam in Symbolo Apostolorum proficemur. Hanc aduersarij habent pro potentissima machina aduersus Catholiciam veritatem. Sed planè ridicule. Nam illa Christi sessio, vere & commode multis modis exponi potest, non aduocato figmento ubi qualiter. Non pauci, ea sc̄fione designatam putant Christi beatitudinem. Quæ explicatio si admittatur, nihil ibi ubi qualiter scribitur aut metitur. Est autem ea explicatio non inversimilis, quia quamvis beatitudi Christi quoad animam fuerit perpetua, quoad corpus vero carperit à punto resurrectionis, tamen per quadraginta illos dies quibus Christus rediuitus versati in terris voluit, beatitudi Christi caruit externo illo apparatu quo in celis exornatur. Vnde non immutò Christus celos subiisse dicitur, sellurus ad dexteram Patris; id est versaturus in plena & undecunque consummata beatitudine. At si cum Suare t.2.3.p.5.l.4.nomine sessionis Christi ad dexteram Patris, designetur eius supremus in omnibus dominatus tranquillissimus, nihil quoque hoc ad ubi qualiter. Christi enim quoad humanitatem unice duntaxat finitem locum occupanti, conserti potuit dominatus ille impetrans. Tandem si sessio ad dexteram Patris, designet æquivalorem Christi cum Patre, ut Bellarmius supra c.14. affirmat, poterit id verissimè dici absque ubi qualiter præsidio; similiter quia Christus ratione suppositi ac natura divina, est Pater & qualis, licet quoad humanitatem, sit Pater minor, ut §. Athanasius in Symbolo dixit, alludens ad ipsiusmet Christi dictum, Pater maior me est. Quo pacto Genebrardus ad eum locum Symboli prædicti, alios praeterea multos, illum Christi locum accepisse demonstrat.

Non item Patres.

225. E Patrum locis, unus pro omnibus sat esse potest, qui è S. Ambrofio habetur in c. 1. Luce ad illud hic erit magnus, sub initium libri secundi. Conferens enim S. Ambrofius, quod ibi dicentem de Christo Angelum expendit, hic erit magnus, cum simili eiusdem de Baptista vacinio; ait, & Ioannem quidem dictam magnum, & Christum, sed aliter Christum, quām Ioannem. [Late enim fundatur Dei virtus, late coelestis substantia magnitudo porrigitur. Nihil præscriptum, nihil circumscripsum, nihil emensum, nihil dimensum Trinitas haber. Non loco clauditur, non opinione comprehenditur, non aestimatione concluditur, non ætate variatur. Dedit quidem Dominus Iesus hominibus magnitudinem. In omnem enim terram exiit locus eorum, & in fines orbis terra, verba eorum. Non in fines tamen mundi, non in fines celi, non ultra celos. At vero in Domino Iesu, omnia condita sunt in celo & in terra, visibilia & inuisibilia; & ipse est ante omnes, & omnis in ipso constant. Caelum aplice; Iesus illic est. Terram intuere; Iesus adest. Ascende verbo in celum, descendere verbo in infernum: Iesus adest. Etenim si ascenderis in celum, Iesus illic est; si descendenter in infernum adest. Hodie cum loquor, mecum est intra hoc punctum, intra hoc momentum. Et si in Armenia nunc loquatur Christianus, Iesus adest. Nemo enim

dicit Dominum Iesum, nihil in Spiritu sancto. Abysmos opinione si penetres, illic quoque videbis operari. Scriptum est enim: *Ne dixeris in corde tuo, quis adest in celo;* id est Christum deducere, aut quis descendit in abyssum; hoc est Christum a mortuis reducere. Vbi ergo non est, qui coelum, infelix, terrena cōplexus? Bene ergo magnus, cuius virtus mundū repletus, qui ubique est, & ceteri sepet, qui regni eius non erit finis.] Quid in speciem expressius pro ubi qualiter? Reip̄a tamen nihil ibi pro ubi qualiter humanitatis, sed suppositi tantum, quod in Christo diuinum est, ideoque à nullo plane patet abesse potest. Simile emplastrum omnibus plane Partum locis que Eranistæ noui corrogant, medici poterit.

Sed neque ratio, ex indistincta unitorum.

226. Restat argumentum ex ratione ductum, quod initio proposuimus. Nempe quod extrema unione, indistincta esse oporteat, atque adeò ubi qualiter unum est, alterum item adest, si necesse. Atqui humanitas vnitur realiter Verbo quod ubique est. Debet igitur & ipsa ubique esse. Proposuit subditans hos argumentum Dardanus Diuo Augustino, ut liquet ex huīa epistola 57. initio, vbi refertur Dardanum petiisse exponi sibi, quomodo Christus qua die pendebat in ligno, dicere potuerit latroni, *bodie mecum eris in paradiſo;* & an id de aliqua cœli parte sit à Christo dictum; aut quia ubique Deus sit, hominem quoque illum qui in Deo sit, ubique fusile diffidit. Ad hoc Dardani quæsumus, respondet D. Augustinus: primo Christum ea die quoad carnem in sepulchro, quoad animam in inferis fusile, & tamen fusile in paradiſo: quia paradisus est, ubi qualiter bene est, etiam in loco ille materialiter sit ipse infensus, in quo Christi anima eo die fuit, sed beatificata. Secundò respondet D. Augustinus fusile Christum ea die in ipso esse materiali, sed prout Deum. Subdit deinde S. Pater. [Sicut potuit rectè dici Dominus gloria crucifixus, cum ad solam carnem illa passio pertineret; rectè dici potuit, *bodie mecum eris in paradiſo;* cum iuxta humanam humilitatem, per carnem in sepulchro, per animam in inferno illo die futurus esset; iuxta diuinam verò immutabilitatem nunquam de paradiſo, quia ubique est semper, recessisset. Noli itaque dubitare, ibi nunc esse hominem Iesum Christum, vnde venturus est; memoriterque recole & fideliciter tene Christi animam confessionem, quoniam resurrexit à mortuis, ascendit in celum, sedet ad dexteram Patris, nec aliunde quam inde venturus est ad vios mortuorumque indicando. Et sic venturus est, illa Angelica voce testante, quemadmodum iecu viuis est in celum, id est in eadem carnis forma atque substantia, cui perfectè immortalitatem dedit, naturam non abstulit. Secundum hanc formam non est putandum ubique diffusus. Cauendum est enim, ne ita diuinitatem adstrinximus hominis, ut veritatem corporis auferamus. Non est autem consequens, ut quod in Deo est, ita sit ubique ut Deus. Nam & de nobis verissima Scriptura dicit, *quod in illo vivimus, moveamur & sumus;* nec tamen sicut ille, ubique sumus. Sed aliter homo ille in Deo, quoniam aliter & Deus ille in homine, proprio quodam & singulari modo. Vna enim persona Deus & homo est, & vitumque est vna Christus Iesus, ubique per id quod Deus est, in celo autem per id quod homo.]

En D. Augustinus aperit se tradit; non sequi, si quid Deo vnitur, debere esse localiter ubi qualiter est Deus: disertore negat, ex eo quod Christi humanitas est vnitur Verbo, consequens est, ut & quæ la è diffundatur ac Verbum. Habemus palpabilem huīus rei exemplum in humanis. Anima nostra simplex est ac impatibilis, tota vniuersitate digitu; neque tamen digitus, diffunditur per totum corpus, ad quod totum patrum occupandum anima rationalis porrigitur: Duorum ergo

ego minor, potest dari inadæquata vnius; & talis, ut vnum ex eum excedat localiter alterum, nec sint utraque vbi cunque est vnum.

Nova p̄ibiquetisni appendix, obiter explosa.

227. Erroris hactenus impugnati, noua appéndix nuper emerit, nec ab hereticis, (quod minus mirū esset, cum eorum proprium sit noua temer errorum monstra fundere,) sed à Catholicis, ex eorum numero qui Hypermystici & Transpi ritualis audire affectant. Inter eos quidam, humanitatem Christi, ad omnem plenam locum diffundunt quoad substantiam suam, in quo fuerint aliqui in nomine Christi congregati, iuxta Christi promissum Matth. 18. quod de præfencia corporal & substantiali humanitatis Christi, accipi volunt in fullissime profecto. (vt quam mitissime dicam,) & omnino præter, ac contra Christi mentem. Agebat ibi Christus Dominus de aliquibus super terram conuentibus, quos affirmat, quidquid pertinet imperato. Qui sensus loci prædicti, vides quā non exigat localem humanitatem Christi præsentiam, in omni loco vbi fuerint duo vel tres in nomine Christi congregati. Malique minus eum sensum fert locus illius, iuxta interpretationem aliorum, qui censem redi verbis illis ratione, non veritas immediate præcedens quem nunc popolamus, sed anterioris; hoc est decimi octaua, quo dictam faciat, quæcumque ab Ecclesiastici iudicibus solarentur & ligarentur in terra, eadem & in celo fatus, ac ligari Christi sententiam eorum firmare, quoniam in ipsius nomine pronunciant. Et hæc quoque interpretatio locum illum ita accipit, vt nullo modo sufficiat placito illi nouo. Apertius etiam Origenes contra Celum, ea loca ad levissimum planè diuersum inficit, cum accipienda putet de præfencia diuinitatis Christi. Novum hoc placitum, robustius suo tempore exigitandum, cum non iam in angulis insularibus, & non sit, sed palam & publice proscissio nrobius efficer caput. Hoc item loco dimittenda est eius plena exagatio, quod nouitatis illius Autores, non dicant eam adeo variam, & ubiquisimo conterminam valdeque affinem præfencia Christi prot hominis multiplicationem, consequi ex compositione Christi, & vno hypothesi, quod est huius loci institutum: sed dicant eam oriri ex libera Christi voluntate, qui ita voluerit secundum humanitatem præsto esse omnibus (super terram in nomine eius adunatis, ut putant eo Matthei loco quem protulimus, significari; cum tamen reuera eo loco non aliud significetur quam moralis affinitas Christi, & prouidentia nunquam intermitenda. Quo eodem sensu S. Cyrilus l. de sancta Trinitate cap. 6. accipienda docet non dissimilata verba apud Matthæum c. 27. Ecce ego vobis cum sum omnibus dibus &c. Negat enim S. Cyrilus hæc ad corporalem & realen Christi præfensionem pertinere. Hæc ignorat in heretocritis spiritualibus plenè exentienda, nunc miseri facio. Interim tamen aduertat prudens Lector, quod deducat, etiam spirituales vitos, prurigo novandi, vt eo nomine ingeniosorum decus, & plausum imperitorum emergentur.

C A P V T III.

De idiomatica sine verbali attributorum vniuersitate in alteram transfusione; Christi compositionem & vnicam in utraque natura subsistentiam consequente.

228. Nunc cōmunicatio idiomatica sequitur exponenda, quo nomine, vt cum Genebrardo initio superioris capituli notabam, designatur communicationis verbalis prædicatorum vniuersitatis Christi, cum alia eiusdem natura concretæ sumpta. *τερπονία* vocat Damas. 4. fidei c. 19. Item lib. 3. cap. 4. *ἀνέλθων* nominat. Quia enim natura in concreto sumpta inuoluit suppositum, & in Christo vnicum suppositum duas naturas terminat, rectè omnino ac verè quod de tali supposito vnam naturam habente affirmatur, de eodem sub denominatione habentis aliam naturam assertur: quia nulla (vt suppono) adjicetur particula qua determinet prædicationem ad suppositum præcisè ut in alterutra natura subsistens. Vnde materialis & identicæ, prædicatio est vera, ratione eiusdem suppositi de quo sub nomine terminantis aliam naturam enunciatur, quod formaliter ei non competenter nisi prout terminat aliam. Sed quia ad affirmationem veram sufficit identitas aliqua inter prædicatum & subiectum, eaque non desit in te præfensi, prædicationes quoque veræ sunt: quia sensus tantum est. illud ipsum suppositum quod terminat vnam Christi naturam, terminare aliam cui attributum responderet, & esse idem habens utramque.

Communicationis idiomaticum, quid.

Alij hanc vocant communicationem idiomaticum, sumpto idiomate pro proprietate, itemque sumpta proprietate pro quouis attributo, etiam si non sit præcisè proprietas, sed pars & functio proprietatis aliquodvè adiunctum alterius naturæ. In tanta enim latitudine vident sumpta in hoc negotio proprietas, ab ijs qui per communicationem idiomatum, intellexerunt communicationem proprietatum: alioqui non exhaustissime hoc negotium, nec proposuissent quæcumque ad illud spectant. Constat enim non solas proprietates alterius naturæ presse acceptas, sed quæcumque vni quomodolibet tribuuntur in concreto, de altera itidem in concreto posse affirmari, idque passim per communicationem idiomatum factum accipi. Ceterum qui primi per idiomata in hoc negotio intellexerent proprietates, quanquam re ipsa idem quod alij dicant, eos tamen Genebrardus deceptos putat affinitate Gracæ vocis, sonantis proprietates, (*ἰδιότητας* Græci appellant) cum voce idiomatici; quætameris Syllabarum extimo cortice alteri illi voci affinis, significatione tamen ab ea distat quam plurimum. Idem quippe sonat quod locutionem. Ita vt attributum aliquod vnius naturæ Christi, tribui alteri naturæ in concreto, idem sit, quod attributionem illam quantum attinet ad alteram naturam cui sit attributi illius communicatio, esse merè verbalem, nec pertinere nisi ad modum loquendi, licet sit vera & realis prædicatione ratione suppositi. Ita quidem Genebrardus. Quidquid tamen Autori idiomaticum peregrinorum peritissimo vñsum sit, Anastasius Sinaita c. 2. *διάλογος*. Duplii titulo de idiomate, vocem idiomatici exponit proprietatem: vnde quamvis ratio communicationis idiomaticum assignata à Genebrardo, milii non displiceat, non tamen rejicio vulgarem.

Firmatur autoritate, & ratione.

229. Sie explicatam communicationem idiomatum, aut incidentiam proprietatis viriusque naturae, ut loquitur Valdensis. I. l. 1. c. 42. n. 6. agnoscunt passim Scripturæ, Conciliaque, & Patres. Nihil enim frequentius est, quam ut legamus, in Christo ob concussum diuinæ & humanae nature sub eadem Verbi personalitate, & humana de Deo, & diuina de homine enunciari. Deum sicut naturam, passum, mortuum, & sepultum, & rediuiuum, passim celebrant Scriptura ac regule fidei, & vicissim hunc hominem affirmant Dominum gloriam, & antequam Abraham fieret, immo ante saecula, existentem. Quæ omnia per solam communicationem idiomatum valere, notum est. Iuuat ex nonnullis Patribus id illud.

S. Athanasius dialo. 5. de Trinitate n. 26. egregie plante rem hanc confirmavit, & illustravit exemplo hominis. [Sicut homo (inquit), ex animali & ex eo quod ratiocinatur compositus, vna est persona; ita etiam vna persona ex Deo & forma serui existit: ideoque non dicit, *haec dicit Dominus;* sed *ego duo vobis;* & *Ego sum vita & veritas.* Itaq; veluti si pars ratiocinatrix quæ homini inest, dicat, *Ego sum ille ad imaginem Dei factus, ita comparatus ut interire non possum:* & rursum pars eadem illa ratiocinatrix dicat, *Ego sum terra & cinis,* non loquitur modò animal, modò id quod ratiocinatur, sed id ipsum quod ratiocinatur, modo sibi propria sunt, modo quæ animali conuenient, loquitur: ita homo, & Deus sermo, vñica existens persona, quem ait, *qui videt me, videt Patrem;* significat sua Veritatis contemplationem. Nec enim quisquis carnem vidit, Patrem vidit: sin minus & Pontius, & Herodes, & qui colaphos ei impigerunt, & qui clavis ipsum confixerunt carnifices, competerunt Patrem vidisse. Et quoniam inquit, *dorsum meum flagris præbui,* non significat Deitatis dorsum: neque cum ait, *Quispiam metetigit,* Deitatis contactum dicit. Quinam enim Deitatem contingit quispiam? Sed qui fide præditus, corpus illud teigerat, utrumque teigerat: manu quidem corpus, fide vero Deitatem; quandoquidem utrumque vñica est persona, Christus, omnia factus omnibus ut omnium miseretur. Itaque non loquitur interdum Deus, interdum homo, nam, (vt antea dixi,) ne id quidem dici potest, modò quidem animal à parte ratiocinatrice se inveniat, modò vero partem ratiocinatricem ab animali separata loqui: sed pars ratiocinatrix in animali loquitur. Idem etiam dico de eo quod cum hoc comparavi, nempe de Dei & hominis vñica persona, ut undeque vñionem noris.]

S. Hilarius in Psalmum 54. ad titulum. Eum de quo & per quem omnis propetia est, ex Dei Filio hominis filium natum meminerimus, & Dei naturam omnibus ante saeculis manentem, in naturam hominis esse ex parte Virginis genitam: ita ut natura posterior adiecit, nullam defectiōnem naturæ anterioris afferat, neque qui iam homo esse cœperat, id quod ante hominem manebat, Deus scilicet, esse deficeret. Hic ergo assumens carnis nostra fragilitatem, & manens suis atque nostris, ita agit, orat, proficit, expectat omnia illa quæ nostra sunt, ut in his admisceat etiam illa quæ sua sunt; loquaturque interdum ex persona hominis, quæ & homo natura, & passus & mortuus est; interdum autem omnis ei secundum Deum sermo sit, quia ex Deo homo, & ex Dei Filio, hominis Filius extitit: natura scilicet eius confidentiam non oblitus in verbis, quia in assumptione licet hominis non carebat, & ita ex nobis atque ex infirmitate nostra humani sermonis confutudine vñque loquens, ut ex se atque virtute sua, quæ Deo sunt propria & digna loquere-

mus.]

230. Nazianzenus orat. 51. [Illud secundus homo de celo, & qualis coelestis, tales & coelestes, &c. Nemo ascendit in calum, nisi qui descendit de celo, Filius hominis, & si quid aliud eiudem generis, propter coelestem vñionem dicit existimandum est: quemadmodum & illud, *Per Christum omnia facta esse,* & *Christum in cordibus nostris habitare,* non secundum eam Christi patrem, quæ in oculos cadit, sed secundum eam quæ intellectu percipiunt; commixtis videlicet, ut naturis, ita etiam nominibus, atque ob arctissimam coniunctionem inter se vicissim commentibus.]

S. Ambrosius 1. 2. de fide c. 4. [Vnde illud quod legitur est, Dominum maiestatis crucifixum esse, non quasi in maiestate sua crucifixum putemus: sed quia idem Deus, idem homo: per diuinitatem Deus, per susceptionem carnis homo Jesus Christus: Dominus maiestatis dicitur crucifixus, quia conforta viriisque naturæ, id est humanae arque diuinæ, in natura hominis subiicit passionem: ut indiscire, & Dominus maiestatis dicatur esse qui passus est, & Filius hominis, sicut scriptum est, qui descendit de celo. Per naturam igitur hominis & dubitanit, & tæduit, & resurrexit. Quod enim cecidit, hoc resurrexit per naturam hominis.]

S. Augustinus 1. Trinit. c. 13. [Nisi ipse idem esset Filius hominis propter formam serui quam accepit, qui est Filius Dei propter Dei formam in qua est, non dicaret Apostolus Paulus de Principibus huius saeculi, si enim cognovissent, nunquam Dominum gloria crucifixissent. Ex forma enim serui crucifixus est, & tamen Dominus gloria crucifixus est; talis enim erat illa suscepit, quæ Deum hominem faceret, & hominem Deum: quid tamen propter quid, & quid secundum quid dicatur, adiuuante Domino, prudens & diligens & pins lector intelligit. Nam ecce diximus, quia secundum id quod Deus est, glorificat suos; secundum hoc vtique quod Dominus gloria est: & tamen Dominus gloria crucifixus est, quia rectè dicitur & Deus crucifixus, non ex virtute diuinitatis, sed ex infirmitate carnis, sicut dicimus, quia secundum id quod Deus est, iudicat; hoc est ex postestate divina non humana; & tamen ipse homo indicatus est, sicut Dominus gloria crucifixus est.]

231. S. Cyrillus tam frequens est in hac veritate, ut frusta sint designanda certa loca. Legatur praeterea Anathematismi quarti explicatio itemque eius definitione. Sed illustrissime 1. 5. de Trinit. c. 27.

Nicephorus Constantinopolitanus Epistola ad Leonem Papam. [Tonus toti humanae naturæ coniunctus, inconfusus, indivulsus, supernaturalèque vñionem operatus est: divina enim & humana natura inter se coenentes in naturali sua proprietate indemnitatem perficiunt perseverantque, nec vlla ex parte in se mutuo transformantur: verumtamen propter naturalem illam conditionem, & copulam, nominum quoque communicationem mutuam reciprocationem, piè concedendam existimamus: quandoquidem propter physicam illam admirandamque coenitatem naturarum inter se vñionem, non re, sed sola imaginatione, vñis eiusdemque quandam distinctionem statuimus.]

Omnium vero distinctissime & explicativissime idem tradit S. Damascenus. Sic enim habet 3. fidei c. 3. in fine. [Verbum portò ea quæ humanitati conuenient, sibi vendicat (ipius enim sunt, cum sancte ipsius carnis sint) ac vicissim carni, quæ sua sunt, impetrat; communicationis videlicet ratione, ob mucuum partium inter se commemationem, ac personalem vñionem; & quia vñs & idem erat, qui & divina & humana efficiebat, & in vñrabiliter forma altera sociam scilicet fecerat. Eoque nomine etiam Dominus gloria, cruci affixus esse dicitur, quamvis aliqui divina ipsius natura, minimè perpetua sit: & rursus Filius hominis, ante passionem in celo esse dictus est, quemadmodum Dominus ipse

ipse asseruit; Erat enim idem ille Dominus gloria, qui etiam natura ac verè Filius hominis, hoc est homo, existit. Sed opine plane ibidem cap. 4. postquam in Christo abstracta & concreta distinxisset, subdit. [Cum ab una parte, Filius Dei & Deus nuncupatur, coniuncta natura, hoc est carnis, proprietates recipit. Nam & Deus passibilis nominatur, & Dominus gloria, in cruce actu, non quā Deus est, sed quā idem etiam homo est. Eodemque modo cum homo & Filius hominis appellatur, diuinæ effientiae proprietates atque eminencia fulcitur. Puer enim aeo omni antiquior dicitur, & homo principiū expers: non id quidem quatione puer & homo est, sed quia Deus, aeo omnipotens, ad extrempum puer factus est. Atque hic communicationis modus est, viraque videlicet natura proprietates suas cum altera communicante, propterea quod unam tandem personam constituant, munusque in se inimicant.]

Ex hoc Damasceni loco, habetur efficax ratio huius venientis superius tacta; nempe quod idcirco licet in Christo diuina de hoc homine, & humana de hac persona diuina, sive de hoc Deo enunciare, quia fundatum enunciandi unum esse aliud, est identitas. Atque inter subiecta & predicata predicita, est identitas vera: quia cum sumuntur in concreto, significant unum & idem suppositum in utrisque. Igitur verè unum affirmatur esse aliud; dummodo tamen extremitate & predicationis forma, eiusmodi sint, ut illam subiecti & predicati identitatem ratione diuini suppositi nequaquam tollant. Cum enim illa identitas sit totum hadamantum veritatis harum predicationum, profecto nisi ei consularit & illæsa plane serueretur, ruet predicationis veritas. Duo verò attigi, quæ si negligenter, identitatem illam possent entenerre, atque ita veritatem huiusmodi propositionum labefacere.

Cavenda exclusio diuini suppositi, per extrema propositiones.

233. Primum est, ut extrema propositionis non excludant diuinum suppositum. Sic enim implicaret in adiectione, ut unum extremum de altero enunciatetur, t.g. in illa propositione *Verbum est homo purus, vel Verbum est Filius Dei adoptiuus; vel Verbum est homo peccabilis*, predicatur remonstratatem cum Verbo, quia peccabilitas, & adoptio, ac puritas predicata, sunt aliquæ supposito creato annexum. Unde quia in Christo nullum tale suppositum cernitur, sed sola Verbi personalitas, sive ea suppositi creari adiungit repugnat; implicant plane in adiectione, enunciate talia de Verbo. Ob contraria vero cap. 1. nonnulla predicata creatura cidentia in naturam humanam, etiam prout substantiam diuinæ personalitatis, nec excludentia diuini suppositum licet affirmatur de Verbo, quantumvis sapienti conditionem creaturæ, & à Deitate secundum se sumpta, abhorcent. Tametsi hanc ob causam, & ne simplicibus ingeneretur scandalum, adhibenda semper sit limitatio & restrictio idonea, quæ denotat predicatum non tribu subiecto nisi ratione alterius naturæ, ita ferunt illa Nazianz. orat. 42. [O nouam & inauditanum mixuram! ò admirandum temperamentum! Qui est, fit; qui incertus est, creatur.] Sic etiam S. Aug. 4. Trinit. c. 19. & Damasc. orat. 1. de imaginibus in professione fidei, ac 4. fidei capite 19. admittunt, Christum seu Verbum esse creaturam, sed in humana natura. Quo eodem modo accipientiam est illud Fernandi epistola ad Severum sub medium, [Creator factus est creatura.] Et illud Ruperti lib. de voluntate Dei c. 9. [Christum esse creaturam Deo comparem;] Nempe ratione Verbi quod denominat creaturam. Similiter temperande sunt locutiones illæ, *Verbum incipit*

Itemque ne forma predicandi, tollat suppositi identitatem.

233. Alterum quod monebam vitandum esse, ut communicatio idiomatum sit salua & predicationes attributorum viuis naturæ de alia valeant in concreto, erat, ne predicationis forma conuelleret identitatem suppositi, atque adeo etiam pessimaret identitatem extremonrum, quæ totum est predicationis eorum fundamentum. Sic additio particulae reduplicantis, via latet affirmationem attributi diuini de hoc homine, v.g. falsò dicetur, *hunc hominem, designato Christo, esse omnipotentem quatenus hominem, vel ut sic, esse aeternum.* Nam sensus esse, rationem ob quam ei homini tribueretur omnipotencia vel aeternitas, esse humanitatem eius, quod falsissimum esse nemo non videt. Tota quippe ratio, cur hic homo aeternus & omnipotens dicatur, petenda est ex diuina eius suppositualitate. Quare si inter extrema propositionis illius, *hic homo est aeternus aut omnipotens*, tollatur identitatis fundamentum per appositionem particulae reduplicantis, excindetur eo ipso veritas propositionis, tolleturque idiomatum communicatio.

Similiter quia modus denominatio predicandi, ex communi vlo importat accidentalitatem formæ quæ attributior subiecto, rei sciendi meritum sunt in re nostra omnes predicationes denominativa; quia exertent identitatem extremonrum de quibus agimus, fundatum in supposito quod substantiale est, nec accidentaliter se habet ad naturam quam terminat. Sic nec ergo predicatum concretum quod est rei essentiale,

non

non est idem cum eo, eo modo quo accidens concretum est idem cum natura cui accedit, ut per se pater; nec potest eo modo de re enunciari; ita neque praedicatione substantiale potest enunciari de re cui substantiale est, perinde ac si esset accidens eius.

Cur perperam, Verbum, humanatum; Christus vero homo Diuinus, aut Deifer, Dominicusve dicatur.

234. Quae est germana ratio, cur quædam humana prædicata, illegitimi enunciatur de Verbo, & quædam diuina de hoc homine, seu Christo. Malè enim quis cum Durando in 3.d.4.q.2.a.n 9.dicetur, *Verbum, esse humanum, vel humanisatum; prius vox humanisatum* cadit in humanitatem, non autem in actionem qua humanitas sit Verbo coniuncta, ut aliquid contigit. Tunc enim Verbum recte dicitur *humanisatum*, id est, factum homo. At cum humanitatem cadit in substantiam solam humanitatis, falsa est prædicatio, quia est denominativa, & sapientia accidentaliter, ac nexus non substantiale inter extrema, immo vera quemvis nexus remouens. Nam prædicatio denominativa, quamvis cum sit de accidentibus, significat inexistentiam intrinsecam formæ in subiecto, tamen cum sit de substantijs, designat meram adiacentiam extrinsecam, absque vera & physica vnione. Cum enim nigratio dicitur *humana*, significatur nigredinem inextitum homini: at cum vellis dicitur *humana*, denominativa mera adiuncta extrinseca, absque vnione. Quia ergo Verbum substantialiter se habet ad humanitatem, eique physice vnitur, propterea modus prædicandi denominativus, alienus est ab h. c mystero, quoad ea prædicta humana de Verbo, quæ veritati coniunctionis Verbi & humanitatis officient. Parique ratione, & eadem ex causa, pleraque diuina prædicta illegitimè enunciatur de homine. Sic rejiciuntur propositiones illæ *Christus est homo Dominicus, vel homo Diuinus, aut homo Deifer.* Hæ namque prædicationes, sunt denominativa, & accidentaliter, designantque formam non vnitam subiecto, cum sint de entitate substantiali. Constat autem, hunc hominem, sive suppositum subsistens in hac humanitate, esse realiter ac substantiale conjunctum prædictæ naturæ humanæ. Igitur non debet dici *homo Dominicus, vel Diuinus, vel Deifer*. Domus & Deus. Humanitas quidem ipsa, vel caro, recte dici potest *Dominica vel Diuina*, ut loquitur S. Augustinus c. 2. Iob. & Fulg. l. de incarn. c. 6. & Petrus Damiani serm. 60. ac Ferrandus episto. 1. ad Anatolium, nec non S. Cyrillus lib. 2. pentabili c. 8. & epistol. 1. ad Successum sub finem; vel *Deifera*, ut dixit S. Basilius in Psalmum 59. nimis quia *humanitas & caro*, sunt nomina naturæ totalis aut partialis, non autem suppositi. Naturæ autem humanæ si remoueamus personalitatem Verbi, accidentaria est Diuinitas, planèque extrinseca; unde recte potest denominari *Diuina vel Dominica aut Deifera*. At homo est nomen suppositi: proindeq; hic homo, non *Diuinus*, vel *Dominicus*, aut *Deifer* dicendus est, sed *Deus*, & *Dominus*. Refert ex Nestorio, & rejicit, eā Christi hominis Deiferi nomenclationem, S. Cyrillus l. 1. pentab. c. 2. aitque esse contra fidem traditionem.

Laxatio aliqua illius rigoris.

235. Non tamen me latet, hunc vocum rigorem sapere neglegi, & prædicata quæ à Christo exclusimus, plerumque ei à Partibus tribui, vñputa essentialiter, non denominativa. Quaratione Pater, alieque due persona augustinissima Trinitatis, dicuntur diuina; non fane accidentario (ut cum Scriptura, aut leges vocantur diuina), sed essentialiter; sunt enim essentialiter Deus. Et hoc sensu S. Dionyssius c. 4. Ecclesiast. Hieron. yo-

cauit Christum, hominem diuinissimum. Eadem prædicta secundum communem vñsum denominatiū comutatione in essentialē ac substancialē. Cassianus perpetuō ferè appellat Christum, hominem Dominicum; qui item loquendi modus apud D. Athanasium vñpus est in disputatione Nicena cum Artio saepèque ab Epiphanio in Ancorato, & à S. Augustino q. 36. ex 83. & in Psal. 4.ac l.2. de serm. Domini in monte, alibi aliquoties; (sed id castigavit 1. retract. c. 19. verbis illis. [Non video vñrum recte dicatur homo Dominicus, qui est mediator Dei & hominum, homo Christus Iesus; cum sit vtique Dominus: Dominicus autem homo, quis in eius sancta familia non potest dici: Et hoc quidem ut dicarem, apud quodam legi tractatores Catholicos diuinorum eloquiorum. Sed vñcunq; hoc dixi, dixisse me nolle. Postea quippe vidi, non esse dicendum, quamvis nonnulla possit ratione defendi.] Editio Erasmi, post illas voces, *santa familia*, apponit negationem, legi que non potest dici. Quam particulare negantem, alijs codices missam fecerūt. Vt rā que lectio eodem recidet, si apposita particula negante, adiungatur in calce periodi nota interrogativa: alioqui lectio Erasmi esset contra mentem D. Augustini, qui significare voluit, quemlibet sanctum vitum ut dici solet, vir & homo Dei, ut dici posse hominem Dominicum: at de Christo, qui non feruus in Dei familia, sed naturalis Filius est, sublimius esse pronunciandum. Aperte tamen tradit, eum loquendi modum, posse aliquam ratione defendi: nempe ea quam proposuimus; len sumpto prædicto non denominativa, sed essentialiter. Quanquam quia vñsum ille talis prædicti, minus frequens est, consultus censuit eo abstineri: ac fortassis etiam ne adhiceret modum loquendi Appolinariis familiarem, & alio licet sensu, apud eos receperit ad erroris sui expressionem. Testatur enim Nazianz. orat. 1. ferè intro. & Hieron. l. 2. aduersus Rufum. A pollinariis, sic appellate solitos Christum.

Similiter Concilium primum Nicenum, vocauit Christum, hominem Deiferum, longè alio sensu quam Nestoriani à nobis improbat, ut intelligitur ex his verbis Athanasij serm. de SS. Deipara. [Sanctificata igitur superuentus Spiritus sancti Virgo & corroborata, & virtute altissimi grauidia, eum gestabat qui ex sua propria essentia, Dei erat Filius, pto vñca eius diuinitatis natura, & gignit eundem incarnationem, & hominem factum secundum durarum naturarum proprietatem: condémne duplicem, & vnum ex duobus constantem, inconfusam, immutabiliter, atque indiuisibiliter oportere statim: non quidem Deiferum hominem, sed carniferum Deum: ceterum neque hoc pro hæreticorum more intelligentes auctores. Nicani Concilij, sed, ut diximus ex operatione Spiritus & virtutis Altissimi, & imprægnatione Virginis, Deiferum hominem eum qui ex Virgine prodij, credendum esse statuerunt, gestasse eam Dei virtutem, & energiam Spiritus, que operata est coram Pharaone & omnibus, Filii Israël. Eadem ratione Principis Apostolorum, verba in actis Apostolorum de Christo prædicantis, recte quidem ab eo dicta accipiunt, sed que ab istis tortuosè & malitiosè depraventur, quum ita loquuntur. Iesum Nazarenū, quem vñxit Deus spiritu sancto, quæ verba ita nostri interpretantur, Deum scilicet in vno Virginis creasse hominem sine vlo semini per operationem Spiritus, cùmque vñxisse virtute Altissimi, quasi oleo exultationis præ confortibus suis (vñ scriptum est.) Ilum ipsum Filium Altissimi nominauit Scriptura, quemadmodum & in Psalmis referunt, loquente Christo ad multitudinem. Et ego dixi, *Dy stis, & Filii Altissimi omnes.* Nos igitur talia hæreticorum dogmata intelleximus, reprehendere & corrigerem desiderantes, per presentem Evangelij interpretationem assertimus, non Deiferum hominem esse Christum, sed carniferum Deum,

Dream. Quarens Deus hominem gestat integrum, abs-
tinctumque: Deus in ictu perfectus, & homo per-
fectus, unus ratione unius personæ, duplex tamen na-
tura.]

Inferitur, inter quendam extrema vetari communi-
cationem idiomatum, ut inter abstracta.

236. Semper itaque ijs que diximus, ut scilicet for-
ma enunciandi concreta alterius Christi naturæ at-
tingat, de alia natura in concreto sumpta, legitima sit,
& tali que extermorum dictiorum identitatem non
tollat, ut haec enim explicatur, est, rectè ac verè huma-
ni predicta de Deo, & diuina de homine enuncian-
tur. Comparari duntaxat concreta cum concretis; &
quidem concreta unius Christi naturæ totalis, cum
concretis alterius. Nam prædications omnes abstra-
ctorum unius naturæ cum abstractis alterius, vel ab-
stractorum unius cum concrecis alterius, aut vicever-
sa, hæcque prædications quacumque partium hu-
manitatis Verbo, & è contrario, itemque partium
spiritus inter se; quomodoque pars fumantur,
hoc est sine abstracta sine concreta: omnes inquam
huiusmodi prædications falsi sunt & reicienda, pro-
prie loquendo. Et ratio ducenda est ex defectu identi-
tatis, planè requisite ad fundandas prædications
legitimas. Nam via tereti, ad veritatem propositionis
affirmantis unum esse aliud, exigunt ut prædi-
cam prope enunciatur per propositionem, si aliquid
idem cum subiecto; alioquin interuenient falsitas in ea
vias extremæ affirmativa enunciatione de alio: quia
conciare affirmatiæ, seu prædicare, est assertere unum
esse alterum.

Aiqui inter diuinæ & humana prædicta abstractæ
sumptu, ut ab istis initium faciam, nulla est identitas:
per abstractum enim, præcinditur ab habente, seu
supposito, ratione cuius interuenient extermorum
identitas, si in concreto efferentur. Sicut ergo prædi-
cationes illa dulcedo est albedo, quantitas est color, rei-
gnum ut falsa, defectu identitatis extermoru, & tamè
in concreto admittuntur ut veræ, quia cum dicimus *Deus*
est *albus*, *quantus* est *coloratum*, sensus tanquam est,
idem suppositum quod dulcedinem habet, albedinem
quoque habet; & suppositum habens quantitat, habere
quoque colorum: ita in præsenti negotio, prædicatio-
nes humanae attributorum de Deo, & diuinorum
de homine, admittuntur: prædications vero eorum
extremorum in abstracto spectatorum, repudian-
tur. Quis enim propriè dicit, *Deitas est passa*? Vel quis
eum locutionem ferat, *humanitas est omnipotens*? Hanc
potestem prædicationem, in qua concretum diuini
predicari de abstracto humano, nego fieri pos-
se; nec idem dico de ea prædicatione qua concretum
humani predicatur de abstracto diuino, quam tan-
quam dico non esse propriam; quia est magna diversi-
tas inter extrema prædicta. Nam inter diuinæ prædi-
cationæ concreta, collata cum abstractis humanis, nulla
proposuit interuenient identitas, atque adeò prædicatione est
planè falsa: & ne remota quidem ac mediaea identi-
tas materialis, intercedat inter extrema, quæ possit esse
fundamentum affirmandi unius de alio. At in prædi-
catione concreti humani de abstracto diuino, vel ab-
stracti diuini de concreto humano, ut *Christus est Dei*
verus, & *De sapientia*; vel hic homo est *Deitas*, potest
materialis aliqua identitas mediatæ & remota deprehendi,
quæ non excluder quidem improprietatem, ac in-
solentiam prædications unius extremi de alio, tamen
non prorsus eliminabit veritatem affirmationis, cum
sit aliqua tandem identitas. Quia ratione vtcumque
valere prædications illæ, *Deitas est passa*, *Deitas est*
crucifixus; Quæ propositiones catenus trahi possunt ad
verum sensum, quatenus Verbum est materialiter idem

cum Deitate: Verbum autem in natura sua humana,
rectè afficitur psalmum, & crucifixum. Confirmat ex
varijs Scripturis & Patribus eos loquendi modos, Ful-
gentius ad q. 2. Ferrandi.

Item inter humanitatis partes, ac Verbum; ip-
sasque inter se partes.

237. Tandem inter quacunque partes humanitatis,
hoc est sive essentiales, sive integrantes, collatas cum
Verbo aut Deitate; vel inter seipias; prout exular
identitas, atque adeò neque valere prædications. Si
quaenam enim identitas interuenire, partes inter & Deum
aut Deitatem, non alia certè esset quam suppositi diuini;
ea vero deest: non quidem quoad formale signifi-
catum suppositi, sive quoad substantiam, quæ cadem
est in quibusvis Christi partibus & Deo Verbo; sed
quoad totum significatum suppositi; quia suppositum
est aliquid completum, non item partes. Quare sicut
ob eam causam non dicimus, *homo est pes*, vel *homo est*
anima, ita non licet dicere *Verbum est anima Christi* vel
pes Christi: tametsi verum est, substantiam Verbi, eas
partes in genere partialis substantiae complete. Deno-
minatio tamen dicere licet Verbum esse capitatum,
aut oculatum, &c. Quod item de puris hominibus af-
firmamus, quia sensus eorum locutionum duntaxat
est, Verbum aut hominem, esse idem cum habente
oculos, & caput. Video opponi posse dictam Euange-
listæ, *Verbum caro factum est*. Ad non enim caro, est
duntaxat pars humanitatis, & tamen de Verbo enun-
ciatur. Sed facile est percipere, in huicmodi locutione
carnis vocë viarpari Synecdochice, pro toto homi-
ne, qui carne & anima constat: ut idem sit, *Verbum ca-*
ro factum est, ac si diceretur *eribū factum est homo*, quod
pulchritudin Nazianz. orat. 5. 1. sub finem, probatis ple-
risque Scripturis, in quibus caro sumitur pro integro
homine. Eas item ad hoc ipsum profert latè S. Fulg. l. 1.
ad Tralim. c. 17. & lde incarnatione c. 9.

Iam vero inter ipsas Christi partes, ut anitiam, &
corpus, vel pedem & caput, non valet prædicatio, ean-
dem ob causam ob quam rejectus prædications in-
ter Verbum & partes, ridiculusque est Ochan in Cen-
tilogio conclus. 13. cum eas prædications admist, ar-
gumento ducto, ex eo quod communicatio idioma-
tum locum habeat inter naturam humanam & diu-
nam, proper assumptionem humanitatis ad subsisten-
tiam Verbi: atque adeò locum etiam habere debet
inter Deitatem & partes humanitatis, quæ æquè al-
sunt per Verbo, ac tota humanitas. Ex quo denuo
inferr, debere etiam locum habere inter partes, ob
communicatam substantiam Verbi, quæ vix terminat
omnes Christi partes. Sed hoc argumentum ruit
convoluto fundamento, & monstrata disparitate inter
humanitatem, & partem quacunque. Nam humanitas
est natura totalis, de qua concretæ accepta, rectè
prædicatur suppositum Verbi. At de parte quacunque
humanitatis, non prædicatur suppositum, cum sit in-
completa: suppositum autem sit quid completem.

Breviculus capitii, & usus doctrine.

238. Apponit breviculus fusoris disputationis de co-
municatione idiomatum, seu quomodo in Christo, ob
coœcum diuinitatis & humanitatis in eandem Verbi
substantiam, prædicata humana de Deo, & diuina de
homine enunciatur. Prædicata humana concreta, de
hoc Deo seu Verbo, & vicissim diuina concreta de hoc
homine, verè enunciatur: salua tamen prædicationis
forma, quæ huicmodi extermorum debitam identi-
tatem non tollat: hoc est, dummodo nec sit implicatio
in adiecto, & abit reduplicatio; nec essentia de-
nominatiæ prædicentur. At abstracta unius naturæ,
de abstractis alterius; vel concretum de abstracto; vel

partes

pars humanitatis de Deo, aut è contrario, vel ipse inter partes, falso & illegitimum enunciantur.

Vnum huius doctrine permagnum, eruit Theodore-tus, Hebr. 2. agens de Dei Verbo. [Non erubescit, (inquit,) propter hominum salutem, vel humilibus vti verbis, præter suam dignitatem.] Est planè hæc digni-tio infinita, quod Deus paupertatem nostram ea quoque in parte sibi adoptare voleret. Non posunt satis sufficere Chrysostom. i. 5, in ep. ad Rom. in Morali, & Saluianus 4. ad Ecclesiast. sub medium, quod Christus voces in se, pauperum, nudorum, vinctorum, ceterorumque egenitatem transferat ex charitate. Hic vero non ex mero affectu, sed cum reali fundamento, abiectiones nostras omnes in se transfigurat. Docemur nos quoque, aliorum abiectiones & miseras, compatiendo nostras dicere, ut Augustinus notauit hom. i. 5. ex 30.

S E C T I O . V.

*Enodationis Catholice diuini enigmatis, hac-
tenus propositæ ac discussæ, illustratio, subiectio
emblematis sacræ & allegorijs.*

239. **S**iue primævam species emblematis notionem, pro accessione ornanda rei causâ, ut est apud Vlpiatum l. 19. ff. de auro, argen. &c. siue vulgarem, pro delineatione amena & ad persuadendum minus ope-rofa, iure his quas subiicio mysterij propositi expre-sionibus, emblematum nomen inde posse videor: Quod & anteriori mysterij huius propositi enigma-ticæ, accedant ad ornamentum, & non exiguis sa-cris amoenitatibus convestantur, sintque intellectu longè faciliores & clariiores. Verum ne infinitam viam, huiusmodi expressionum huius mysterij cumulum; exiguum dumtaxat representabo earum numerum, ex ijs que in Scripturis aut Patribus sunt frequentiores, aut quæ è re nostra magis esse videbantur. Cuiusmodi sunt quas sequentes tituli exhibent, Verbum prola-tum, scriptum, vestitum calceatum, obumbratum, es-sum, infirmum, abbreviatum, inequitan, negotians, hamatum, fermentans.

C A P V T . I.

Verbum prolatum.

N Villam esse aptiorem scalain, qua ad Deum & diuina subuehi liceat, consideratione attenta ani-mæ nostræ, dixit S. Basilius serm. in illud *Attende tibi*, & optimè S. Anselmus c. 64. monol. vt non immitio, esse hoc *ostium contra ostium*, de quo Propheta, cen-fuerit S. Greg. hom. 17. in Ezech. itaque huius mysterij per typos manifestiores exhibendi, initium faciam ab eo typo quem suppediat anima nostra. Neque vero consilium est renvolvi in ea que superiora proposita sunt, de analogia mysterij huius & unionis animæ no-stri cum corpore: quo exemplo tam multis Partes ad huius mysterij elucidationem aliquam vlos vidimus, estque appositissimum, quandoquidem iuxta Nyssenum in qq. de imagine, sicut anima nostra nuda & per se sumpta est Dei imago; ita effigies Dei cum carne iuncta, est anima nexa corpori. In hæc denudò relabi non placet. Possumus enim alia ratione, & quidem optima, validèque accommodata, typum verbi Divini, & in seipso, & carni nostra confabulati, ex nostra ani-ma ducere, cum varijs Patribus quos mox proponam, & cum S. Thoma opusc. 6. ad artic. 3. *Symboli*.

Preludium ad expositionem analogiae prolationis verbi mentalis, cum Incarnatione Verbi Dei.

240. Huius rei gratia supponendum est, quod est apud Patres vulgarissimum, esse in anima nostra Trinitatem quandam, ratione cuius non modò simus ad imaginem Dei vivus est, sed etiam prout est trinus. Agnoscit eam Trinitatem cretam. Gregor. Nyssenus opus. de imag. Et S. Augustinus 9. Trinit. c. 2. & ple-ristique sequentibus, & passim alijs Patres. Et est sane in nobis memoria secunda, quæ quoties ad recogitandum accingimur, efformat verbum nostrum mentale, illudque ex te deponit, ex verbo sue notitia, affectus & amor procreatur. In quo processu aliquam Patris Filiius gigantis per intellectionem, & Verbi ea via geniti, & Spiritus sancti per viam voluntatis & amoris ex te quoque procedentis, cernere licet: ut S. Anselmus fusè prosequitur in monologio à c. 45. ac si ipse est Au-tor libri de cognitione veræ vite, longa apud eundem tractatio habet analogiæ prædictæ à c. 14. libri illius. Apud S. Athanasium q. 4. ex nouis, loco memoria secunda quam Parci responderet diximus, apud usus assignatur substantia ipsa anima, quæ est fons potentiarum, & via substantialis. Quod ad rem nostram parum referit qui nunc Verbi nostri unionem & productionem, cijsque cum Divino Verbo analogiam obiter tantum attendimus.

Illiad potius nunc spectamus quod eadem q. 4. egrediè prosequitur Athanasius, & Gennadius Scholarius in via salutis, quæ coram Tertiorum Principiis de rebus nostra fidei differuit; Nempe, præter eum verbi notri mentalis statum, quem habet in anima vi producitio[n]is quam eo modo accipit, alium spectari posse eius statum, quo verbum, prævis merè spirituale & nobis immanens, foras quasi prodit, & veluti corporatur atque erat. Quod duobus modis possit con-tingere, prior est per verbi nostri communicationem cum alio per verba vocesque materiales. Nam quando alterj colloquimur, verbum nostrum de hinc no-stro profunditur & eructatur, illigatum sono. Hanc S. Athanasius, ait, esse generationem verbi per labia, eamque accuratè in hunc modum distinguere à priore generatione. [Sermo hominis duplice habet genera-tionē, & in duabus latioribus generat: vnam quidem latioram habet ab anima, altera autem à labijs. Et nascitur quidem sermo hominis ab anima, cum quis cogitat quid dicere: Cogitatio enim prima genera-tio est rationis, quia cogitat pronunciare illum ser-monem: non profert autem illum per labia: sed ser-nat eum sermonem anima in simibus suis, & est cogita-tio illa prima generatio sermonis ab anima. Ille enim, etiam nascatur ab anima, primaria generatione habet, quando cogitat illum anima: sed non profert illum, sed diligenter conferat eum. Quando autem vult aperi-re sermonem, tunc profert eum ex labijs, & haec est secunda generatio ex labijs. Ipsa autem ex labijs secunda generatio sermonis, aperit sermonem omnibus, nec amplius sermo oblitus est, sed aper-tus. Quando autem profertur sermo per labia, tunc omnes audiunt eum: & manifestus fit omnibus: & haec generatio dicitur, quæ per labia ex secunda genera-tio sermonis, adēt ut duas sint generationes ser-monis nostri: vna quidem anima, quando cogitat de enunciando sermone, quæ & prima generatio dici-tur.] Altera vero est generatio per labia. Similiter de prima verbi mentalis corporatione, philosophatur S. Folgentius ad sermonem Faftidiosi, c. 16. Posterior modus quasi corporandi verbi mentalis, est is quo me-talis concepsio. Scriptura illigatur. Vterque hic mo-dus, egregiam omnino expressionem continet mysterij incar-

incarnationis. Dicamus de utroque aliqua, ac primum
hoc capite de priori moda.

Agnosco eam analogiam Patres.

241. Analogian verbi mentalis, sono quasi vestiti &
per eum foras transmissi, cum Verbo per incarnationem
ad nos misso est sibi Patris, agnouit. Origenes hom.
1. in diversis, & Iapè S. Augustinus 15. Trinit. c. 1. his
puzzat certara. [Verbum quod profertur carnis ore,
vox verbi est; verbumque & ipsum dicitur propter il-
lud quo fons ut appareat alium pnum est. Ita enim
verbum nostrum, vox quedammodo corporis sit, al-
lumento eam in qua manifestetur sensibus hominum:
sicut Verbum Dei caro factum est, assumendo eam in
qua & ipsum manifestaretur sensibus hominum. Et
sicut verbum nostrum sit vox, nec mutatur in vocem:
ut Verbum Dei caro factum est, & habitavit in nobis:
sicut caro factum est, in qua manifestetur sensibus hominum:
sensibus, vox quod corde gemitus, & locutio vo-
catur: nec tamen in eundem tonum cogitatio nostra
conseruit, sed apud se manens integra, formam vo-
cis, qua le minores auribus sine aliqua labore, sive mutua-
tione afflant: ita Verbum Dei non commutatum, ca-
non tonum factum est, ut habitaret in nobis.]

Egregie Gennadius Scholarius in via salutis. Vbi in-
pium primitus duplicum sermonis humani forma-
tionem, iudicem proprie verbis quibus eam paulo ante
et Athanasio descripsit. Tum subdit. Aspice igitur que-
nammodum sermo hominis duas origines habet. vnam
ex anima, alteram ex labijs. ita & Verbum Dei duas
generations habet: vnam ex Deo Patre, qua &
prima dicitur generatio, & alteram ex carne, qua &
seunda dicitur generatio. Et quemadmodum sermo
noster esti formatur, primam originem habet ab ani-
ma, tamen non est clara nec manifestatur, sed iterum
post formationem, manet in gremio anima, sic &
Verbum Dei, quamvis natum est ante secula à Deo
Patre, non fuit tamen manifestum hominibus, sed fuit
in paterno gremio, quemadmodum sermo noster
estudo volvimus, formatur ex labijs nostris, & mani-
festatur omnibus astantibus. Ita similiter & Verbum
Dei quando bene placue natum primum esse, ex labijs
Prophetarum fuit predictum: Deinde natum est ex san-
cta Virgine Maria, & tunc manifestatum fuit toti orbi.
Quemadmodum enim manifestatur sermo noster
cum sit natus ex labijs nostris, ita & Verbum Dei na-
tum est ex carne sancta Virginis, ac manifestatum est
toto orbi, & qui credunt in eo salvi sunt. Et quemad-
modum sermo noster, quando formatur à labijs, nec
ex anima deest, nec à labijs nostris; & in auribus au-
dientior, insquam deest, eti mille millia audient
lemonem, non diminuitur sermo, sed semper sermo
noster intercedens est: Ita Verbum Dei natum ex
Virgine Maria, ut ex Prophetarum labijs fuerat prædi-
cam, tamen nec à Patre defuit, nec à carne, nec ab
omnibus hominibus, nec ab uniuerso orbe; sed ubi-
que erat, & non diminutum est, verum amplissimum
era; ita intellige & de Verbo Dei, quod duplicum
habet generationem, vnam ex Deo Patre ante secula;
a carne vero alterum in nouissimis dierum. Quemad-
modum sermo noster primum producitur ab anima,
secundum autem à labijs.

Profevit hanc dub. è Gennadius ex Athanasio, qui
plenius & molitus notari circumstantijs, eandem ana-
logiam profequitur q. illa 4. post expositam duplicum
Theop. Rayn. Cœlius.

verbi nostri generationem ut proinde operæ pretium
videatur eum adscribere. [Disce (inquit) accusatè.
Quemadmodum sermo hominis duas habet genera-
tiones, vnam ex anima, & alteram ex labijs: ita etiam
Dei Verbum duas generationes habet, vnam quidem
ex Deo Patre, qua & prima generatio dicitur: & al-
teram ex carne, qua & secunda generatio dicitur. Et
quemadmodum sermo noster quando natus est secun-
dum primam generationem ab anima obscens est, &
non aperitur: sed potius post generationem manet in
sinibus animalibus: Ita & Dei verbum, quantumvis
ante secula à Deo Patre natum est, non tamen manife-
stabatur hominibus. Manebat enim in sinibus pater-
nis. Et quemadmodum sermo noster, quando volu-
mus nascitur ex labijs nostris, & aperitur ijs quibus-
cum versamur; ita & Dei Verbum, quando ei visum
fuit, natum est ex labijs Prophetarum, & ex ter castissi-
ma Maria, & tunc factum est manifestum in to o
mundo. Sicut enim aperitur sermo noster, natus ex
labijs nostris; ita sapè & Dei Verbum natum ex carne,
quam ex Maria Virgine assumptum, manifestatum est
toti creatura, & qui credunt in illud seruantur. Et
quemadmodum sermo noster natus ex labijs nostris,
quando à labijs generatur non relinquit animam, ne-
que labia propria, neque aures audientium; sed est eti-
am in anima, & in labijs nostris, & in auribus audi-
entium, & minutur nunquam, etiam multa millia audi-
ant sermonem; nec discessit, sed semper in nobis ple-
nissimum est: ita & Dei Verbum, etiam si natum sit ex
Maria Virgine, & ex labijs Prophetarum: non tamen
neque à Patre discessit, neque à carne, neque ab omni-
bus hominibus, neque à tota creatura, sed ubique
præsto est nec minutum est sed plenissimum. Atqui ita
cogita de Deo & sermone, quod duplicum habeat ge-
nerationem, vnam ex Deo & Patre, & vnam ex carne:
& haec quidem, qua ex Patre est, ante secula est: qua
verò ex carne, ab ultimis temporibus: quemadmo-
dum & sermo noster primum nascitur ab anima, &
deinde ex labijs.]

*Verbi ad nos venientis immanentia apud Deum**
ex eo exemplo exposita.

242. Quod aiebat Athanasius, Verbi permanentiam
in finu Patris cum ad nos per incarnationem exiuit
expressam esse exemplo verbi mentalis, quod per lo-
cutionem efficeret. Et immaner, distinctius à Chryso-
stomo expressum est sermone de dicto Abrabz, pone
mannum tuam. Sic enim scribit. [Quemadmodum sece
habet sermo ad mentem; sic Vnigenitus Deus Ver-
bum, sece habet ad Patrem. Quod quidem mirabile est.
Nam ut aliqua paulo ante dicta repetam; prius dice-
bamus, quod ex ijs qua in nobis eveniunt, altiora
quædam perdiscre & cognoscere licet. Sermo ita-
que noster, intrinsecus cum mente qua ipsum procrea-
uit, coniunctus est: Num visibilis est, cum visibili &
invisibilis est, cum invisibili, intelligibilis cum intelli-
gibili, incorporeus cum incorporeo: sed cum edendus
est sermo, ad os accedit: & quidem illic vocem sibi in-
dit, quum non alia res eidem vocem suppeditet, sed ille
ipse sermo sibi dictionem contexat. Et inuisibilis na-
tura cum Patre, mente dico, coniunctus; postea indu-
ta voce, se profert, & omnibus innoescit, qui paulo
ante latnerat: Deinde se prodit, & omnia explet, nec
à mente qua ipsum procreauerat, separatur. Quis enim
ex hominibus cum prolocutus fuerit, aliosque
edocuerit, seipsum doctrina exhaustus? Anne, si quid
loquer, quod ad aliquam aures perueniat, ideo
mentem penitus exprompi? at non foras quidem hæc
doctrina existit, & inca mansit? Nonne infinitas aures
circumsonnit, neque tamen mentem procreaticem
destituit? Iam vero cum humanus quidem sermo à
mente

O

mente

mente quæ ipsum procreauit, emissus, foras prodiens, auctorem suum non relinquat; Deus Verbum qui nostri gratia in hoc mundo apparuit, paternos sinus inanes reliquit? Nequaquam.

Elegantissimum in hanc rem Eucherij locum ex homili, de Natiu. præterire religioni haud iniuria duxerim. [Accedere (inquit) ad nos misericordia potuit, recedere à se plenitudo non potuit. Qui enim excedit omnia, quod recedit? ac sic Unigenitus à Patre missus est, non amissus. Et idem dixit Propheta: Eruttauit cor meum verbum bonum; Sicut enim ex vnu prolatinum hominis verbum, ita ad audientem à loquente transfertur, vt nihilominus in eo de quo progressitur corde teneatur: sicut sermo quem loqueris, & à te exiit, & tecum est; nouo & stupendo genere, & transi & remanet; transfunditur, nec elabitur; & quod dirigitur peruenit, & vnde emititur non recedit: Ita & Dominus noster Iesus Christus, qui principio erat Verbum, Deus apud Deum, ad nos prodijt, à Patre non existillie astigit, huc processit: & quia ad caelos remeans dixit. Ecce ego vobis sum omnibus diebus, ad nostram descendens in suis remansit, sicut ad sua regrediens nobiscum remansit. Et ad nos ergo Verbum incomprehensibile cucurrit, & a Patris pectori non recessit.]

Idem optimè in hunc modum tradit Amedeus Lausannensis homili deip. quæ est de incarn. [Hoc fuit illi egredi à Patre, quod tempora nostra suscipere, quod fors visibiliter apparere; & fieri, quod ex Patris natura non erat. Quod vero dictu mirabile est, venit ab eo à quo non recedebat, ab illo egrediens, in quo remanebat; vt sine interhallo totus esset in æternitate, totus in tempore; totus intueretur in Patre, quando totus in Virgine; totus in sua, & Patris maiestate, quando totus in nostra humanitate. Si queris, quomodo? Collige viritatem ex imagine, verbum in corde gentium, aliquando integrè exit in voce, vt perfectè veniat ad alios & totum in corde remaneat. Sic verbum bonum de corde Patris eructatum, & in campum exiit, & Patrem non reliquit.]

Pulchritè item Basilius Seleuc. orat. 39. [Aluum sanctam Deique receptricem! in qua disruptum est peccati chirographum, in qua Deus factus est homo, permanens Deus, & gestari vtero sustinuit, & ad nostræ generationis humilitatem se deiecit, non exinanito gloriae patritate sibi, quo maternos amplectus opplet. Non enim in ea, quæ sponte agenda suscepit se partitur Deus: quin potius manens in omnibus indiuisus, salutem mundo conferat. Evidem Gabriel, non sine cœli deserteione venit ad Virginem Dei matrem: At Dei Verbum omnia complectens, dum in ipsa incarnatur, cœlesti adoratione non caret. Ut enim verbum chartæ inscriptum, in charta totum inest, & totum in mente generante, & totum in legentibus: sic Deus Verbum, melius etiam, quod ipsi verbo cognitissimum est, totus proprio corpore & totus in Deo & Patre, & implens cœlum & terram ambiens, & creata contrectans omnia.] Quod de verbo chartæ inscripto habet, ad verbum prolatum & voce constitutum, deber accommodari, vt in propria analogia persistamus.

Solius Verbi Incarnationis, indidem monstrata.

243. S. Fulgentius ad sermonem Fastidiosi, ex hac quoque analogia monstrat, quæ ratione Verbum solum potuerit incarnari absque Patre & Spiritu sancto, etiam & Pater & Spiritus sanctus aliquid efficerint circa Filij solius incarnationem. Eius hæc est oratio, c. 17. [In ipsa imagine Dei hoc, est in ipsa mente hominis, cogitatio quæ ex memoria nascitur, atque for-

matur, & rechè verbum dicitur, solam corpoream vocem accipit, vt auditu corporeis auribus possit. Sic ergo in illa sancta ad diuinam Trinitatem, solum Patris, Verbum, quod est speculum sine macula, & imago bonitatis Dei, splendor scilicet & figura substanțius. Cum in formâ Dei esset, non apud arbitramus est esse se equalem Dso, sed semetipsum extinxerat, formam serui accipiens. Solus ergo Filius accipit carnem, vt posset corporeis oculis videri, manibus contrectari: solus humanam naturam sic accipit, vt suam faceret, & per illam diuinitatis quoque sue notitiam misericorditer infundatur. Qui tam revelans seipsum, in seipso utique revelavit & Patrem. Tribuens quippe agnitionem sue diuinitatis, simul agnitionem dabant & Patris. Diuinitas enim quæ vna est Patris & Filii, facit & Filium sine Patre, & Patrem sine Filio non agnosci. In de est quod ait: Tanto tempore vobis sum fum, & non cognovisisti me? Philippe, qui uidet mezquier & Pare. Sic ergo Filius qui carnem solus accipit, in seipso Patrem in te vnius diuinitatis naturaliter ostendit: sic sermocinator, dum veritatem, quam meminit, loquitur, quod à se prolatum indicat, hoc intus in mente positum monstrat. Vox autem illa corporeta, quia spirituale verbum induetur, vt ad audientium notitiam proferatur, simul fit à memoria, & à cogitatione & à voluntate: sed à sola cogitatione, id est, interiori suscipitur verbo, vt ad corporeas circumstantias anteriores cogitationis procedat augurio. Illud autem verbum, sicut habitu corporeo vocis accepto, totum ad audientes egreditur; sic in corde totum cum memoria, & voluntate spiritualiter inveniuntur. Proinde quisquis hanc imaginem in mente hominis conspexit, hæreticorum vaniloquia citius iridebit.]

Eadem bina capita analogie propositæ, magis illustrata.

244. Vtrumque proximè propositum, nempe & Verbi in fini Patris permanentiam incarnationem, & Verbi solius incarnationem, ex eodem exemplo declarat egregie Augustinus serm. 23. de temp. [Quando (inquit) Deus est infirmitate carnis induitus, virginis vtero receptus est non inclusus, vt nec Angelis subtrahetur sapientia cibus, & non gustaremus quām suanis est Dominus. Quid hoc miramur de Verbo Dei, cum sermo iste quem promivimus, ita liber se cibis influar, vt eum & recipiat, & non includat auditor? Nam nisi recuperetur neminem insisteret si includeretur ad alios non veniret. Et utique sermo iste verbis syllabisque dividitur, nec tandem ex eo tanquam ex cibo ventris singulas particulas tollitis, sed omnes totum auditis, totum singuli capit. Nec timemus dum loquimur, ne totum audiendo unus ablutus, nec alter possit habere quod sumat; sed ita vos attentes eis volumus, nullius autem mentemque fraudantes, vt & totum singuli audias, & totum ad audiendum ceteris relinquarent. Neque hoc sit altemis temporibus, vt cum sermo qui dicitur ad te primum intrauerit, exeat à te, vt ad alium possit intrare, sed simil ad omnes venit, & totus ad singulos peruenit. Etsi totus memoria teneri voluisse, sicut ad totum audiendum omnes venisset, ita cum toto singulis rediretis: quanto magis Verbum Dei per quod facta sunt omnia, & quod in se manens prouocat omnia, quod nec locis concluditur, nec temporibus tenditur, nec moris brevibus, longisque variatur, nec vocibus texitur, nec silentio terminatur: quando magis hoc tantum, & tale Verbum, porrigit matris vtreum assumpcio corpore secundate, & de sinu Patris non emigrare; Hinc ad oculos humanos exire, inde mientes Angelicas illustrare: hinc ad terras procedere

dere, inde celos extenderet hinc homo fieri, inde homines facere. Nemo ergo cedat Dei filium coeterum, & coequalem, conuersum & commutatum esse in hominis filium; sed potius credamus, & non coniunctio divina, & perfectè assumpta humana substantia, marentem Dei Filium factum hominis filium. Neque enim quia dictum est, *Denuorat Verbum, & Verbum caro factum est;* sic Verbum caro factum est, ut & esse desineret Deus: quando in ipsa carne, quod Verbum caro factum est, Emanuel nomen est nobiscum Deus. Sicut verbum quod corde gehenas, sit vox, cum id ore profertum; nec tamen illud in hanc commutatur, sed illo integro, ista in qua procedat, affluitur: ut & in eis maneat, quod intelligunt, & foris sonent, quod audierit. Hoc idem tam perficit in sono, quod ante sonuerat in silencio: atque ita verbum cum sit vox non mutatur in voce, sed manens in noctis luce, & assumpta carnis voce, procedit ad audiendum, & non defert cogitationem. Non cum ipsa vox in silentio cogitur, quia vel Graec est, vel Latinæ, vel linguae alterius cuiuslibet, sed cum ante omnem linguarum diversitatem res ipsa, quia dicenda est, adiut in cubili corde quodammodo nuda est intelligenti, quæ ut in procedat, loquenter voce velutur. Verumtamen rursum hoc, & quod cogitat intelligendo, & quod sonat audiendo, mutabile atque dissimilest. Negri illud inanebit cum oblitus fuerit, neque hoc cum flueris. Verbum autem Domini manet in eternum, & incommutabilitate manet. Et cum carne assumptum ex tempore, ut ad temporem vitam nostram procederet, non in carne amittit eternitatem, sed etiam carni præstitit immortitatem: ita ipse tanquam sponsus procedens de thalamo suo, exultauit ut gigas ad currentiam.

Affipitor Autor libri de cognitione vera vita cap. 16. verbis illis. [Sicut sempiterna virtus diuinitatis per ea que facta conspicuntur, potest intelligi, se hoc profundum mysterium & occultum, per ea que in nobis geruntur, ratione percutiente potest insipi. Notum est enim quod humana mens verbum communis locationis ex se cogitando gignit, & idem verbum in mente & in memoria simul una essentia est. Cum vero mens, verbum suum alijs innotescere capi, cum eadem cogitatione, quæ nihil aliud est, quam verbum suum, & cum memoria disponit, quod idem verbum corpus vocis induit, & auribus audibile, & cordibus audiendum visibile procedit. & etiam literis corpus suum ligari & videri permittit, & tamen invisibilis manens, de essentia mentis & membra non recedit. Non ergo mens neque memoria, sed solum verbum singulariter sonuit per corpus vocis sensibile, & tamquam inseparabiliter manet in essentia mentis & membra inuisibile. Sic summus Patet, Verbum unus, leipsius cogitando genuit, quod in Partibus, & spiritu sancti essentia simul coextensio substat: sed tamen nec Pater nec Spiritus sanctus, sed solum Verbum quod est Partis Filius, singulariter humandum corpus induit, sed hominibus sensibile exhibet, corpus sumptum indigne pati permisit, & ipsum inseparabiliter in essentia Patris & Spiritus sancti inuisibile & impossibile permanit.]

Magnalia Dei per Christum, ex eadem analogia.

245. Addit Gregorius Nyssenus ad calcem libelli de imagine, ubi hanc eidem verbi mentalis per sonum conuecti, cum Verbo divino carne amictu analogiam veritas addit inquam, ex hoc quoque exemplo innotescere magnalia Dei per Christum. [Ne praeterea Raynald. Christus.

reas (inquit) hoc etiam ad similitudinem tuam; cum Dei imagine explicandam, quod inquam ex hac corporali verbi ex labijs generatione, virtus & sapientia, & prudentia, & potentia, & profunditas animæ tuæ ac ments, omnibus inanoteſit & diuulgatur; cum hoc quoque tibi exemplo declaretur, eam ad imaginem & similitudinem Dei, creatam esse. Etenim per Dei Verbi generationem secundum carnem, virtus & potentia, & sapientia, cæteraque omnia Spiritus sancti bona, in mundo manifesta sunt redditæ. Vide enim quanta, qualiaque sint verbi, in figuram Dei Verbi in mundo præclara facinora, quaque ratione per verbum omnia condantur & constituantur: verbo producuntur sunt Angelii: Verbo concelebrans Conditorem: verbo, quæ sub aspectum cadunt, esse cæperunt; verbo illuminatur creatura: verbo quæcumque sunt, innotuerunt: solo verbo in lucem edita sunt; verbo, producta sunt elementa: verbo creatorum collaudamus: verbo, Dei cognitio promulgata est: per verbum, Deum agnouimus, per verbum, constituta sunt omnia. Et quemadmodum mutus infans, brutus est ac sine mente apud homines, quoque verbum labijs generatur, ita per Dei Verbi generationem in carne, omnis brutalitas naturæ nostræ delata est, cum Deus Verbum, Patrem suum, creature palam, & Spiritum sanctum reuelasset.]

Eſſe portò hæc Verbi per humanitatem opera, Verbo, non nude humanitati tribuenda, ſic ex hoc ipſo exemplo infert Hippolytus Martyr in excerptis de Theologia & Incarnatione contra Beiem c. 3. (extant t. 3. bibl. Colon.) [Mibi ut exemplo planum faciem, quod de Saluatoris dictum est, ratio mea naturalis cognata est, & congruens, qui ſum ratione prædictus, & anima intelligenti, cuius eſt operatio, qua eſt anima mouetur & prima potentia ſemper mobilis ratio naturalis ex ipſa manans, quæ cum verbum à me factum eſt, & lineis bene signata, lingua quidem inſtar instrumenti aliquando eam profero, & literis artificiosè per diſſimila non mutata ostendo, ut audiatur: non enim ratio mea naturalis eſt lingua & literarum, etiā per linguam & literas eam profero; ſed ex me eſt, qui secundum naturam loquor. & eam per linguam & literas promouo; ex mea quidem anima intelligenti naturaliter ſemper manantem, per linguam vero meam corpoream organicè; ut dixi quando oportet prolatam. Sicut igitur in nobis quodam licet affimilare quod penitus affimilari non potest, per linguam nostram corpoream, immutabilitate facultas rationalis secundum naturam anima profertur: ſic in Dei corporatione, ſive incarnatione, quæ ſupra naturam eſt, per ipſius sanctam carnem in ijs, quæ diuine operabatur, circa mutationem omnipotens, & omnium effectrix diuinitatis operatio ostendebatur, extra omnem circumſcriptionem secundum naturam remanens, quamvis per carnem natura finitam eluebat. Non enim potest per naturam creatam circumſcribi, id quod natura ſua eſt increatum, quamvis uniuersum eſt, ei in conceptu omnem mentem circumſcribente, neque potest unquam fieri in eandem naturam, & operationem naturalem, dum utraque natura intra ſuam naturalem immutabilitatem manet. Eorum enim ſolum quae ſunt eiusdem naturæ eſt motus idem operans, qui ſubstantiam declarat, cuius eſt potefias naturalis, que nulla ratione potest eſſe proprietas diuerſe ſubstantie circa mutationem.] Delscriptum cum eam alia eiusdem operis locis, iſtum quoque Athanasius Bibliothec. Epistola ad Theodosium presbyterum Gangrenensem.

Alia Verbi Dei per voces corporatio, hic dimittenda Vsus docttorina.

246. Cæterum non diffiteor, præter eam Verbi Dei corporationem quæ cernitur in carne Verbo adiuncta in Christo alias quoque plerasque Verbi Dei corporations in vocibus prolatijs affignari posse. S. Augustinus serm. 23. ex 40. nouis qui est de S. Ioanne Baptista, multis est in hac analogia exponent. Ibi omnes animas pias predicatorices, (sic appellat.) ad Verbum Dei non Iesus se habere docet, ac vocem ad verbum: omnes Prophetas & Patriarchas Christi venturi preannuntiatores, huiusmodi vocem nomine insignit, sed maxime S. Ioannem: quem idcirco ait, omnes voces que præcesserunt, representasse. Et id est propriæ dictum esse vocem, tanquam omnium vocum signaculum atque mysterium. Verumtamen nulla talis vox fuit, qualis vox carnis Christi, de qua ibidem sic Augustinus. [Verbum manens, voces misit; & post multas premissas voces, unum ipsum Verbum venit, tanquam in vehiculo suo, in voce sua, in carne sua.] Iuvit nihilominus huius quoque corporations diuini Verbi in vocibus propositis meminisse, ut cõstatet qua ratione vnum doctrinæ toto capite propositæ, exprimere in seipso vnicuique licet, exhibendo se vocem Verbi Dei, & analogia Verbi ac vocis quæ in Christo singularissimè emicuit, quantum magna patuis componere fas est, representando.

C A P V T II.

Verbum scriptum.

Habemus perillustrem Incarnationis imaginem in verbo prolat. Est tamen (ut verum fatetur,) huiusmodi analogia minus idonea ad perspiciemad Verbi pro nobis deiectionem. Nam verbum prolatum, accedit maximè ad spiritualia; quia ob viciniam cum mente, à qua immediate manat, aliiquid (quantum accidente corporeo licet,) de verbi perfectiōnibus retinet; ideoque est vbiique totum, (ut S. Augustinus pulchriè dicitur serm. 84.) de diuersis sub finem. Et in audientis intellectam sine corruptione ac laetione per aures illabitur.

Scriptio Verbi per incarnationem, iuxta Patres.

247. S. itaque Chrysostomus, aut quisquis alius auctor sermonis de sigillis librorum, (qui habetur t. 6. Græcolat.) aptato ad processionem æternam exemplo verbi prolatijs addit, altam insuper ex verbo nostro pruīsam esse diuinitus imaginem, ad perspicendum Incarnationis mysterium. Nimirum per scripturam, verbum nostrum quasi corporati & tractabili fieri obseruat. Eius hæc est ratiocinatio. [Hoc nostro sermone, cum Deus multò ante adumbraret, & depingeret economination Diuini Verbi, imaginem quamplam admirabilem, floribus quos terra ex se se ferit, pulchre resplendescit, antecedente quadam consideratione sermonis, adhibuit. Itaque sermonem quidem nostrum, qui & innubilis & incorporeus est, neque tenet, potest, Deus alio quodam modo sapienter ita conformavit, ut & aperci posset, & teneri. Quid enim ille facit? Cum ille oculis quidem cerni non posset, Deus ipsum literis, velut corporeo vestitus; siue, cum carnem literas aspectabiles apponit; & quem tu aliquando audiens, non cernebas, eum dum legis, conspicis: In quem incidere non poteris, in libro circumferis. Verum sermo quidem, literatum beneficio quasi corporeus euadit: non autem literis includitur, sed cum legente

& cum dicente coniunctus est. Nam licet aliquis arrepto libro cum discerpat, corpus ille quidem sermonis discepit, non autem orationem discepit.] Confimat hoc, exemplo libri quæ Rex Iacobus ut est apud Hieremiam c. 27. discessum in igne abiecit. Deus enim per Prophetam renunciari Regi iussit, ipsum quidem literas discedisse, orationem tamen non discessisse. Subdit deinde Chrysostomus, [Imaginæ igitur intellexisti; porò vero animum tuum ad res sublimiores & altiores erige. Vnigenitus ille Dei, ipse Deus carmen induit, ut, qui antè non apparebat, nunc appareat: qui antea non contrectabatur, nunc contrectari possit: Ioannes ergo exoptato illo oraculo invento; quod quidem fando aliquando à nobis percipiebat, postea verò his oculis aspergimus, ita: Quod fuit ab initio, quod videntur, quod audiuntur, & manus nostra contrectarunt. Carnem igitur velut vestem diuinitatem circumferat, sed vestem decentem Dominus enim regnauit, decorum videntur est.] Iudei certant cum eo qui apparebat: cum, qui non apparebat, non noscebant: & carnem illi quidem crucifigunt, diuinam autem illius naturam non tollunt. Nam si mens sermo cum litera quæ vestis est sermonis, non perit, & euanscitur: Deus Verbum, sors ille vite, non vna cum carne obiit: supplicium illud ad corpus pertinet, sed vacuitas omnis perditionis, erat circa dignitatem.]

248. Verum quia ex instituto, & admodum accuratè hanc verbi scripti cum Verbo incarnato analogiam profectus est Theodosius Antyrinus homil. in natale Saluatoris, quo est in Concilio Ephes. t. 6. editionis Peltani c. 10. iunabit aliqua inde excerpere. Post expensam ergo huius mysterij inaccessam nobis alitudinem, praefatus Theodosius, placere exemplo aliquo sensibili monstrare quomodo incorporeum craſſificat; & inuisibile visibile fiat; & secundum se impalpabile, tractabile euadat, propria natura non demutata sed sensibili cantù schemate assumpto, quæ est huius mysterij explicatio & adumbratio aliqua, interlocutus nonnulla contra fatuam Photini de verbo prolatio incarnato opinionem, subdit. [Verbum hoc quod profectum, quoque in mutuis colloquijs vti consuevimus, verbum est incorporeum, nullo neque visu, neque factu percipi natum. Atqui simulatque verbum hoc, literas induit, elementaque suscepit, mox visibile, palpabile factum, tam visu hauritur, quam tactu deprehenditur. Pone enim quempiam cum quopiam verba facientem; verba ipsa effusa, nemo utique neque certare, neque manibus contrectare potest. Quod si verò quæ dicebantur calamo & charta exceperis, iam statim quod prius videre nequibas, videbis; & quam sermonis formam antea contrectare non poteras, iam per chartam & characteres iam contrectabis. Quid ita? Quia verbum antea incorporeum; corpus characteum, elementorumque figuræ inducit.

Ese verò hanc Verbi Diuini secundam quandam generationem, nempe in carne, sic exponit. [At quanam, (inquis,) ratione cum Vnigenitus natus sit ex Patre, rursum nascitur ex Virgine? Ex Patre natus est secundum dignitatem naturam, ex Virgine nascitur secundum carnis dispensationem. Hinc ut Deus, isthinc nascitur ut homo: Nam & tuum quoque verbum, quædam mentis tuae proles est. At posteaq; verbum istud, quod mens tua peperit, elementis & literis volueris exprimere, & in charta efformare, manu literas describis, & certa quædam ratione verbum tuum per manum denū eritis. Non quod tum esse sibi exordium sumat, cum per manum exatatur; aut quod tunc denū, quando manus literas effingit, existere incipiat: iam ante enim ex mente enatum erat: sed quod tunc tandem verbum per manum, ut cerni queat, accipiat. Cum ergo exemplum hoc

Verbi per Incarnationem delectio, monstratur ex proposita analogia.

hos euidens existat, expressamque imaginem gerat, agendum similitudinem hanc ipsi prototypo adaptatus. Hic itaque certis memet; ibi Patrem. Hic verbum ex mente productum agnoscis; ibi Verbum essentiale substantialeque ex Patre natum vides. Hic manum per litteras Verbum parentem conspicaris; ibi Verbum per corpus Virginum generatum. Non quod ea suo patre aliquod diuinitati initium subministraret; Absit, sed quod Deum inhumanatum, humanis aspectibus confinximus visibiliumque reddiderit: Quia enim id factus est, quod ergo, necessariò meam naturam induit, natus est sic ego.]

249. At quis inde inferat, Verbum in carne esse, quid despiciendu & abiectum, quippe corporatum, & adeo vil regnum obductum; instat è contrario Theodosius, ex hac ipsa analogia, Deum esse qui sub tegmine obiectus, atque adeo cui in honore & probum infert. Hoc ita declarat. [Fingimus Regem quenquam, ciusmodi sermonem deponere, qui libertatis, vel altorum regalium munierum, quibus oportet, imperiendorum, decretum in se contineat: illudque decretum charte, quam *sacram* vocant, inservi, licetque expressum, ad hanc vel illam ciuitatem amandam. Sacram hanc porto Latinè appellaram aliquis perfidus, aut rebelis, aut ciuitatis aliquoqui, vel Regis inimicus intercipiat, intercepit amque dilaceret. Iam dic mihi quid hic laceratum est, chartam sola, an etiam dectrum Regium? Atqui si sola charta dictata dicatur, parvo admodum ipsa laceratio potest rediri, tenebaturque hac ratione violator, aut nulli, aut sane vix quinque obolorum multæ obnoxius. Eiusmodi autem, supremum supplicium dependit, præceptum affectu capitali, nec iniuria; ut qui non solam chartam discepitur, sed Regium quoque dectrum violaverit. Acqui imperiale Verbum secundum se impubile, taleque est, quod sua ipsius natura, neque manus contrariari, neque discindi potest; & tamen hoc non obstante, & ipsum quoque discissum dicitur. Quid ita? Quia chartæ & literarum passionem, tanquam propriam, in se transferunt. Cernis hinc quo patet id, quod non vili secundum se passioni obnoxium est, ex ipso passioni subiiciatur, quod cum patibili natura communicationem fortiatur: Neque enim Regis sermo, quod ad propriam naturam attinet, dilaniatus est; & nihil tamen minus, tam chartæ, quam elementorum passionem restat in se exceptisse dicitur. Ne igitur iactet se Iudeus, tanquam qui purum hominem in cruce erigit: Nam quod cernebatur, charta quidem erat, quod vero in charta abditum latitabat, Verbum erat Regium non lingua sed natura productum. Siquidem Vnigenitus Dei Filius Verbum dicitur: non prolatum, sed substantiale substantisque, neque propria rufum natura patibile; sed illius quod cernebatur, patique poterat, passiones veluti proprias in se transferens. Et quemadmodum Verbum Regium, similesque literarum naturam in se luscipit, chartæ palliorem sibi ipsi appropriat; ita Vnigenitum Dei Verbum, claves confixi corporis, perpetiones proprias sibi affinitat. Quare ut is, qui sacram Regiam violavit, veluti qui ipsum Regis verbum discepserit, ultimo affectu supplicio; scilicet Iudeus quoque, id quod fornicatus cernebatur crucifigens, perinde penas huius, ac si in ipsumnet Dei Verbum impius extitisset.] Praedicta in hanc rem totam differit S. Hippolytus contra Bernen, serm. 3. adducens ab Anastasio Apocrisiano epistola ad Theodosium Presbyterum Gangrenem.

Theoph. Rayn. Christi.

250. Explorata videtur verbi mentalis & scripti, cum Verbo diuino eiusque corporatione analogia, ex plenisque capitulo, quæ Patres adducti teingerunt: mihi autem addendum præterea occurrit, posse ex hoc insuper exemplo deprehendi statum Verbi in carne, & quantopere le nostri cauæ Deus abesse: quod ubi actiger, chartam cui hac scriptura commissa est, & calamus, & scribam, non prætermittam. Ut tamen status Verbi in carne ex hoc exemplo deprehendatur, necessarium plane est, statum verbi nostri mentalis, cum statu quem scriptio accipit componere; ut saepe utriusque contentionem, analogia quam in re praesenti querimus liquido perspiciat.

Verbum itaque nostrum mentale, è mente nostra incorrupta & illæsa, abique fardibus & illævis villa, progenitur. [Hoc est verbum, (ait D. August. 1. Trinitat. c. 1.) quod neque prolationum est in loco, neque cogitationum in similitudine soni, quod aliqui linguae esse necesse sit, sed quod omnia quibus significatur signa, præcedit & genitum de scientia, quæ manerit animo, quando eadem scientia intus dicitur sicut est: simillima est enim visio cogitationis, visioni scientia. Nam quando per sonum dicitur, vel per aliquid corporeum signum, non dicitur sicut est, sed sicut potest videari, audiiri per corpus. Quando ergo quod in notitia est, hoc est in verbo, tunc est verum verbum, & veritas, qualis expectatur ab homine ut quod est in ista, hoc sit & in illo: quod non est in ista, non sit & in illo: hic agnoscerit est est, non non. Addit præterea, hoc debere considerari in verbo mentali; initium omnis operis nostri, ut habeatur Ecclesiastici, 37. verbum esse, quia potest esse verbum nostrum quod non sequatur opus, opus autem esse non potest, nisi præcedat verbum. Itaque verbum est actuum. Imo usque ad eius activitatem celebrat Richardus Victor. l. 3. de contempl. c. 1. 3. & 1. & 1. 4. c. 20. ut quandam in eo omnipotentiam & vim creativam agnoscat. Possunt enim mundi infiniti, verbo nostro accipere mentaliter esse; moxque illud eiusdem verbi virtute depondere. Est item mentale verbum nostrum, quasi immensum iuxta Macarium hom. 12. qui animam per verbum suum quoquaque liberat auolantem; & ecclœ teraque ac ipsi quaquaersum univeritate mundanae ac etiam innumeratis supra cœlos spacijs imaginarijs insidentem describit. Quidni vero similiter quandam in verbo nostro æternitatem agnoscarunt, quando æquie potest ad omnia tempora, coramque differentiam extendi, atque ad loca & spatia quoquaque; Tandem mentale verbum nostrum, in imo abditum, vita prædictum est, imo est flos vita, & vita ipsa actualis. Est enim expressio & imago viua obiecti, hominem formalissime & vleimo conficiens vincentem vita nobilissima; hoc est intellectuali; quæ cum sit quedam obiecti expressio, ac potentia cum obiecto assimilatio, & aliqua in illud transformatio, ut Philosophus quoque dixit: verbum in totidem formas componit, quot sunt obiecta repræsentabilia.

Hic est verbi nostri mentalis status in anima, sane nobilis & admodum pretiosus; præ quo admodum miserandus & plane abiectus censer potest eiusdem verbi status, cum charta illigatur per scripturam. Quod enim in animo spirituale, & profers, immateriale erat, sit crassum: quod inuisibile erat, sit visibile, & quidem foedum in modum. Quam enim atra & terra est Scriptura facies? Nec visibile tantum efficiunt, sed & palpabile, præ crassitudo. Emortuum est, quod erat flos vite. Tempore & loco definitur, jactetque obstipum & omnis

O 3 actus

actiu tatis expers , quod æternitate quadam , & illocabilitate , ac immensitate , nec non omnipotencia , portari iusta mentem vidimus . Denique adhærescit chartæ , quod à terrena materia liberum erat . Heu quantum ab illo mutatum , quod intra mentem supra quemque nostrata splendens & eximium , suspicieramus . In hanc status pristini deiectionem , verbum mentale nostrum deuenit per corporationem & alligationem ad chartam , scriptioris interuenit .

251. Gemina planè est deiectione diuinij Verbi per adhæsionem ad carnem . Quantum enim erat Verbum Dei in sinu Patri ? [Quis hoc explicit verbis (inquit S. August. serm. 84. de divers.) quis hoc videat ? Quo documento vobis probabo quod dico ? Homo loquor , hominibus loquor : infirmus loquor , infirmioribus loquor . Et tamen fratres mei , audeo dicere , quod vobis dico , vel per speculum vel in ænigmate , vt cunque video , vt cunque intelligo , est in corde meo de hac re verbum . Sed quærit ex te ad vos , & dignum non inuenit vehiculum . Vehiculum verbi , sonus est vocis . Quod dico apud me , quero vobis dicere , & verba deficitur . Volo enim dicere de Dei Verbo . Quanto Verbo , quali Verbo : omnia per ipsum facta sunt . Opera videte , & operatorem expauecite . Omnia per ipsum facta sunt . Redi tecum humana infirmitas ; Redi ergo , humana ipsa comprehendamus si possumus . Homines sumus & nos qui loquimur , & hominibus loquimur , & sonum vocis edimus . Ad aures hominum , sonum nostra vocis perducimus , & per nostræ vocis sonum etiam intellectum quomodo cunque per autem in corde ponimus . Hinc ergo quod possumus ut possamus eloquamur , hoc comprehendamus , si autem neque hoc comprehendente valuerimus , ad illud quid sumus ?] Hoc itaque tantum ac tale Verbum , immortale , immutable , infestile , æternum , quale ibidem S. Augustinus , & alibi infinites describit , omni perfectionis genere supra quam vel cogitare possumus instruimus ; ad eam ęgestatem deiectionem est per incarnationem , ut locale , temporale , infirmum , mortale , omnibusque abiectionibus nostris obnoxium evaserit . Et cum in se esset inuicibile ; ac non sensus tantum nostros effugiens , sed etiam mentes superuolans ; nunc dispatiissimo sensum subiacet , vt que adeò ut potueris vñtpare illas voces , Ioannes Apóstolus . Quod vidimus oculis nostris , quod manus nostra cōrectauerū de Verbo vita . Nam etiam Vigilius l. 4. contra Eutychem ad finem , negat hanc concretationem de qua Apóstolus , esse sensus functionem , tamen in sensu proposito potest admitti : Pulcherrimum in se Verbum , ac splendidissimum , & si quid eloqui dignus possumus , arratum est ac denique ratum . Nam & S. Ambrosius de incarn. Dom. fact. c. 5. atramentum natura nostra , nominat humanitatem . Verbum vocalissimum & sonansissimum , quo uno Deus semel omnia dicit ; Verbum in quo finali sunt omnia , non diuersa , non separata , non in aequali ; mucum & elingue iacet in libro , cui per calamus est immisum . En verè Verbum abbreviatur , quod facturum esse Dominum super terram , prænunciaret Eliaias c. 10. De Verbo incarnato id exponit S. Anacletus Epistola 2. sub finem . Et S. Cyprianus l. 2. contra Iudeos c. 3. Coëret sane Verbum immensum , modicus liber .

Liber cui Verbum est inscriptum , humana-
tatis Christi .

252. Quis hic liber : quis calamus ; Librum Verbi Diuini per incarnationem scripti , non nemo sanctissimam Christi Domini humanitatem censuit . Hic enim est liber , sive cortex & forma exterior dñina illius arboris plantæ & secus decorsus aquarum iuxta Chrysostomum in Psalmum 1. Hic est liber , in quo salutis

nostræ syngrapha Scripta est . Sicut enim iuxta Prol. clum homil. de natuit. Dom. t. 6. conc. Ephes. c. 7. Diabolus falsarius , corpore nostro veluti Charta vñsus , nostra venditionis chytrographum conficerat , quod per Adamum vi addit Adrianus Papa , Epistola ad Episcopos Hispaniæ , veneno vñsus pro attamento , in nostris corporibus concripserat ; Ita Deus è contrario , in Verbi iuri humanitate liberationis nostra scripituram expressit . Hic est liber signatus sigillis septem , vt fùse prosequitur S. Bern. serm. 1. de Pasch . Audi etiam pro hac expositione Rupertum l. 11. de victor . Verbi Dei c. 2. 3. [Natura humana de virginæ carnis substantia sic est assumptra velut membranula munda ac bene accurata , scriptorioque operi accommodata , & ipsa lingua Patria , id est Spiritus sanctus , velociter percurrit , velociter tanquam calamus scribè totam perscripsi , totam Verbi substantia repleuit , nihilque residui fuit ; sed totum quod erat in corde Patri , illi anima inscriptis , totumque sapientiam , totumque intellectum , totumque consilium , totumque fortitudinem Dei , totum scientiam , totumque pietatem Dei , & totum timorem Domini , vt nihil esset , quod non scriberet , nihil quod non posset , nihil in Deo Patre , quod non haberet humana pueri huia natura , vnde & Deus est .] Nec omitendus Paschalis Corbeiensis l. de corp. & sang. Dom. c. 4. vbi tractans locū Pauli Hebr. 1. qui cum sit splendor glorie & figura substantia eius , priora verba ait spectare divinitatem Christi , posteriora humanitatem . [Vade (inquit) vnam rem sumit ad demonstrationem duarum substantiarum , quam figuram substantiam & characterem nominauit . Quia sicut per characteres vel figuratas literarum , infantia nostra prius gradatim pertingit ad lectionem , deinde ad spirituales Scripturam sensus & intelligentiam : sic humanitate Christi ad divinitatem Patris pertinet , & id est iure figura vel character substantia illius vocatur . Quid enim aliud sunt figura literarum quam characteres carnum , vt per eas vis & potestas , ac spiritus prolatio , oculis demonstretur ; sic itaque formatur Verbum caro , vt per carnem nostra infans ad diuinitatis intelligentiam nutritur .]

Hi Patres , librum cui Verbum est inscriptum , accipiunt humanitatem Christi : Vnde Christum ex humanitate & Deitate compactum , tanquam librum ex charta & literis , exponunt Etherius & Beatus l. 1. cōtra Eliandum à pag. 36. latè præsertim versantes illud de hoc libro pronunciatum Scriptum intru & foris . De quo etiam ad Christum aptato , agit plenissime auctor epistolæ de vera Circumcisione , apud Hieron. t. 9. & beneriter sed piè admodum Laurentius Justinianus lib. de triumphali Christi agone c. 10. sub initium . Ut proinde videose fuisse Christum , Opisographon , iuxta germandam vocis illius notionem de qua pluta Corrasius l. 1. miscell. c. 18. num. 3.

Vel certè Deipara .

253. Possumus etiam cum alijs plerisque Patribus , hunc librum cui Verbum inscriptum est , intelligere Deiparam : que non est diuersa à priore , libri acceptio ; cum sanctissima illa humanitas , sit portio aliqua Deipara , & segmentum ex eius substantia , quoad primigenias & fundamentarias eius partes . Facit planè ad hunc librum , insignis doctrina S. Epiphanius Her. 3. o. qui materialum verum collatum libro , productionem inscriptioni assimilatam ab Isaia , his verbis docet [Isaia ex persona Domini dixit . Accipit ibi frustum charta noua magne : frustum quidem , propterea quod si Virgo ex semine viri , reflecta autem sit à mixtura viri , & quod reflecta sit à naturali hominum conuertudine . Omnes enim homines ex semine viti gignuntur . Christi vero nativitas , secundum naturam quidem ex muliere . Virgine

glo Maria incarnationem habuit: præter naturam
reæ reflecta est à consequentia secundum humanita-
tis velor etiam Iacob de ipso dicit: *Ex germe fili mi-
prodigi: & non dixit, ex semine prodi:js.* Et hinc de cau-
dit fanticus Elias Propheta, inquit potius Dominus
ipsi dicit. *Accipe istib[us] fructum chartæ: speciem consuetu-
dini significans*, in qua omnia scribunt filii homi-
num, velut etiam in centesimo trigesimo octavo Pfa-
mo dicit, *in librū tuum omnes scribentur, dies formabū-
ntur, & nemo in ipsiis.* Libro enim, assimilauit vterum.]
Fruitum cuius hic ex Epiphanius per interpretem me-
minimus, Græc est rō:G. Quo nomine, Græcos
puffi libros noncupare, notum est, & nos quoque
volgo sic noncupamus libro magnos. At magnus re-
verberat Deipara: Audi ibidem Epiphanius non ita
multo post: *Cæcum per librū, & fructum, vires*
significantur. Et non dixit, sume tibi ipsi chartan; sed
fructum, ob proprietatem præter hominum consuetu-
dinem: *charta* præter aptitudinem vteri, adhuc vi-
sibiliter: *nous* proper nouitatem Virginis, & im-
pellat integratim: *magna*, magna enim reuera est
Maria fanta Virgo coram Domino & hominibus.
Quomodo enim non dixerimus hanc magnam, quæ
incomprehensibilis concepit, quem cælum & terra
capere non poset? Ipse autem cum incomprehensi-
bilis, secundum proprium propositum ac voluntatem
nolens comprehensibilis est, & non necessariò, nec
ad aliis. Quapropter magnum est fructum, & nouum
magnum, proper miraculum: nouum, quia Virgo. Et
scribit inquit in ipsum stylò hominis. Et non dixit scribet
in ipsum quis stylò hominis; neque dixit scribet in ipsum
homo, ut ne prætextum reperiret Ebion. Si enim dixi-
lit, scribit in ipsum homo, habuisset quod diceret, homo
Ioseph feminam. Sex eamine viri genitus est Christus.
Vetus Estate ante septingentos quinquaginta tres plus
minus annis, dixit scribe ut à tempore intercali om-
nis veritas conspicatur, quod nemo potuit ante se-
pingentos quinquaginta tres annos seminarie eum
qui digni deberet. Num igitur frustra dicit Prophæte,
scribe Non; sed vt ostendat, Spiritum sanctum, qui
est in Propheta, ipsius effectore fieri conceptionis
adventus Christi in carne, in veritate.]

Antiquum Epiphanius, de Ieipara exponet i librum
gandem, & Diuini Verbi in eo scriptiōnem, quod
conītēt subdit Iasaias de suo ad Prophetissam ac-
cessit. Hoc enim de mystico accessu per contemplatio-
nem & Spiritum propheticum, interpretatn S. Basili.
in c. 3. Iasae: qui item negat, villam fore qui contra-
dictis, dicent, prophetissam ad quam accessit Iasaias, esse
Ieiparam. Et ita lande diserte Eusebii 7. de demonis-
tissimis. s. S. Epiphanius, Chrysostomus, ac Cy-
rillus. Nisi quod hic, cum accessum non Iasaias, sed Spi-
ritus sanctus tribuit; nec scriptiōnem illam de produc-
tione prolis per ipsum Prophetam que nomine fu-
it, quod complebitus adiunctis esset Christum expre-
sura, sed de ipsis Christi productione per Spiritum
sanctum interpretatur. Vnde vbi nos legimus & acces-
si ad Prophetissam & concepi & peperit; s. Cyrillus in
terta persona agit. Et accessit παρθένος. Locus est adfici-
prio & lecto dignissimus. [Quod non ex sanguine (in-
juria) & carne, neque ex voluntate viri, Christi nativitas
fecundum carnem perfecta fuerit, sed & in solita &
vita leges humanae natura extiterit, Deus Propheta
resulauit. Enim ipse, (inquit,) qui dixit, cape ubi li-
bris nouum magnum, accessit ad Prophetissam. Consi-
dera vero quia pacto, hominiis penicillo Christi myste-
rium, noluisse verbi scribari. Illud autem. Accessi
pro eo si vel coniugali rito communicauit, ex more suo
dicti Divina Scriptura. Vider ergo Propheta etiam
congressus formam cum sancta Virgine, quam Pro-
phetissam quoque dicit, rem veram docens. Dein &
conceptionem factam ait, filiumque editum. Illud

enim sanctissimum corpus, ex Spirite sancto, è superis Verbo formatum est, cui dubium est poterit? Quocicca Spiritus virtus ad vis, per quam illud corpus in sancta Virgine formatum est, hoc congressus habuit a figura obliquè significatur. Primitus siquidem actus est hinc Christus, corum qui sanctificati sunt in Spiritu, qui non ex languinibus, neque ex voluntate carnis, nec ex voluntate viri, sed ex Deo geniti sunt. Natus ergo est ex Sancto Spiritu iuxta carnem ipsé aeternis, ut & nos quoque per illum nasceremur. Hic enim nocendum, quod Vian & Zachariam telles diceri iusterit, ut citò diripiunt spolia. Apposuit etiam: *Ad istum enim: testatur etenim lex, & porrò sanctorum Prophetarum prædictio, Christum natum Samanam spoliare, & vasa eius diripiisse, hoc est qui Samana aliquando adoratores erant, suos fecerunt.*
In eundem Isaiae locum, per occasionem incidentem S. Cyrillus homil. 17. Pach. hæc insuper habet. [Nonus & magnus est liber, quia ipsum quoque nouum est Christi mysterium, atque omnium confessione ingnum, ut ait beatus Paulus. Scribitur deinde dominis stylo: sermoni liquide habendo de diuinitate, si nuda per se plam, & à carne sciuncta spectetur, acutus dicendi nostra minime sufficit, quæ nec ea percipit quæ supra mentem sunt, nec ea quæ supra rationis facultatem positi sunt, explicare novit. Gloriari namque Dei celat fermor. Postquam vero factus est homo, Vnigenitus Dei Verbum, & in nobis habitavit, ita nolens quæ ad ipsum pertinente scribuntur. Illud quoque iam age scilicet contempletur. Cum enim receperit Prophetæ Deus, ut librum capere, quæcum in ipso erant stylo nostro conscriberit, ad Propheticam accessit. Quid porrò est illud, *Accedit*? Hoc congreendi legem, figurata similitudine expressi. Prophetidem vero sanctam Virginem apellat. Prophetam enim concepto Christo. Subiicit deinde; & *concepit* & *perpetrit filium*: cui etiam imponit nomen, non quod rufum propriæ in hominem quadret, sed quod ex præstantissimis actionibus soli conueniat Deo. *Vox*, enim ait nomen eius, *velociter spolia, cito prædatare*. Namque ut confessum genius est celestis ac diuinus Infans, dñc quidem detinebatur in cunis, & sibi Matis, & humanam natum: sed cum esset etiam natura Deus, infinita eius vis detraxit illicet Satana vasa.] Enigme ut S. Cyrillus, Deiparum agnoscat pro libro granum, in quo Dei Verbum stylo hominis à Spiritu sancto exaratum. Eo etiam respxit S. Ephrem initio laudationis Deiparæ, *cam vocans chartam diuinissimum.*
Verbi in eo libro scriptor, spiritus sanctus.
254. Scriptus sanè in hoc libro Spiritus sanctus. Neque enim viri nullus opus est hæc scriptio: Committitur quidem homines scribuntur in maternis libriss a tribus: Vnde etiam homo deleri dicitur cum moritur, quasi exarati quidam per Scripturam apices, ut Ambrosius l. de Noë & Arca c. 13. pulchre notauit, Non ita Christus à Patre quopiam terteno scriptus est in materno libro. Hoc si quis efficiat, mendacij arguit ab eodem Isaia c. 29. Quod enim ibi Isaia ait de libro signato, quem cum dederint scienti literas dixerint, *lege istum, respondebit; non possum, signatus es in timore;* & dabitur liber nesciit literas, dicitur quevis eislegit, & *respondebit nesciit literas*: Hoc Gregentius in disputacione cum Heriberto Iudeo, in colloquio secundæ dictio initio, sic interpretatur. [Quid alius liber sigillo ob-signatus, quam Virgo & Dei genitrix? Quis illi vir? Iosephus faber. Quid quod & litera scienti, id est, qui alijs nuptijs cum aliâ coniuge congressus est, de qua liberos fuituli; Quid autem quod is diuinam tabulam, nempe librum legere non potuerit; id est, cum ipsa Virgine commissice non potuit, ex Deo intelligi]

gens, quod hæc Domino Iesu esset clausa & reservata incorrupta, & integra, ut de Spiritu sancto Deus carnum ferens, & mortalis hic secundum essentiam ex ipsa nascetur.] Verum errat Gregorius quoad Iosephi alterum coniugium. Melius absque ea labo eundem Ilaic locum, interpretatus est de B. Iosepho Damascenus orat. i. de Nativ. Deip. sic enim scribit. [Is qui omnia efficit Deus Verbum, quod Pater è pectore eructauit, librum novum condidit, Dei lingua à Spiritu, tanquam calamo quodam in ipso conscribendum: qui quidem homini literatum perito datus est, nec tamen ab eo legitur. Neque enim Ioseph Matiam cognovit, neque ipsius mysterij potentiam.] Admittit Iosephum dici literarum peritum, id est idoneum ad opus nuptiarum. Negat tamen in illud opus incubuisse vñquam, quia Virgo semper manus, & quidem ex voto, ut alibi est dicendum. Orat. item 2. de Allompr. idem Damascenus, Dicipatam vocat librum nouum, cui inenarrabili modo Deus Verbum citra omnem manus operam inscriptus est.] Manum vocat, viri operam, nam tametsi habuit Deipara virum, si tamen ut iam ex Damasco diximus, nesciebat formare literas, seu scribere. Et accipi manus pro opere nuptiarum in scripturis, obseruat S. Hieron. epistola 2. Praeiueraut Greg. Taumat. orat. 3. de Annunc. qui eodem prosus modo, librum, & libri obsignacionem & traditionem eius homini nescienti literas, hoc est Iosepho à coniugij opere abhorrenti, interpretatur.

Calamus, & liquor ad scribendum.

255. Scriptit itaque in libro Deipara Verbum hominem, Spiritus sanctus, idenque scriptor fuit & calamus. Quidni enim idem scitius queat manus & calamus, si idem est apud Davidem. Psal. 44. lingua, & calamus? Quod si calamus quoque Verbum dicas, non refugio. Et dixerunt sanè Cytillus & Ambrosius, ille libri primi de adorat. pag. 6. Deum Patrem, scriptorem, digitum, Spiritum sanctum; calamus, Verbum interpretatur; nostrum omnium pectora, epistolas quibus Deus sensa sua & placita inscribit, non attamento, sed spiritu, ut 2. Cor. 3. dixisse Apostolum obseruat Cytillus. Ambrosius etiam concinnius 16. in Lucam ad illud, arundinem venu agitatum; calamus enim illum velociter scribentem cuius est Psal. 44. mentio, interpretatus hominem ex Dei motione operantem, subdit, alias id ad Christum referre maluisse; nimirus S. Athanasium cuius hoc fragmentum in Nicetæ Catena Graeca in Psalmos, legitur ad Psal. 1. 44. [Christus est Rex ille, cui opera sua pater exponit. Potò quem Verbum dixi, hunc linguam suam quoque appellat: eo quod nihil aliud quam Patris voluntatem loquatur. Nam etiam inter homines, lingua mentis sensa alijs quasi transfrerat. Dicitur quoque Calamus scribens, quod quo loquitur, illicet etiam in effectum dedicit: quemadmodum produnt illa, Mundare, & statim mundatus est: lumen, dico tibi surge; & statim exsurrexit. Quamquam etiam in cordibus nostris inscribat voluntate Patris. Voluntas autem Patris est, ut ipsemet sit, ut omne quod mihi dicitur, nihil perdam ex eo. Vero vero est calamus Patris. Lex namque Mois, per dulcus literatum perobscure significauit ea, quae ad virtutatem hominum faciunt. Saluator vero communis, in compendio demonstrauit nobis voluntatem Patris.] Hoc interpretatione, ipse quoque S. Ambrosius quem adducet, non gravare accedit, subdens. [Vno igitur loco, & Verbum, & calamus legitur. & scriba Verbum, quia de genitali Patris processit arcano. Eructauit cor meum, Verbum bonum. Calamus, qui ex Christi paternæ seriem voluntatis expressit, & linguae mandata. Divinae faci effusione cunoris impletit. Scriba, quia calamo suo diuidua quadam distinxit.

etione, Noui & Veteris Testamenti, vel diuinitatis, & carnis, paternæ nobis dispositionis mysteria reuelavit.]

256. Vides calami Christi crenam; duplicum in quā naturam, uno calami tenacem, vni inquam persona consertam: vides etiam liquorem ex hoc calamo defluente, non atrum esse, sed rubrum. Nam & Imperialis ac Regia charta est, quæ hoc calamo conscribitur quan pro veteri Imperatorum more, encastro conscribi oportuit; id est liquor ex conchyli cruce ad manus turo, decotto, & varie apato, ut haberetur l. sacri C. de dñe. rescript. & apud Nicetam declaratur lib. 1. & 6. de vita Manuels Imperatoris & apud Brissionum V. encanum. Cinnabarum à coloris similitudine, voca Gregorius II. scribens ad Leonem Isaurum. epistola 1. Reuera tamen erat ex cocti murici & trici conchyli mixta, purpamentum verius quam stramentum, affernatum in caniculo id est sacramentario specie cantuli: Vnde prepositus camuli primarius a secretis, qui illud quod dixi purpamentum ministrabat, & scribebat phoenicias literas, id est si quid ad nomen adscribendum erat, manu sua exarsbar, ut habeat Anastasius ad ostantam Synodus actione 10. Verbi igitur calamus, in Deipara libro, non minus quam Spiritus sanctus scripti rubro liquore, id est humano sanguine ex quo Christus per Verbum & Spiritum sanctum compactus est; quatenus Verbi Diuini & Spiritus sancti, vna & communis est operatio externa; cuimodo est ista; etiam solennius sit, eam peculariter tribui Spiritui sancto, quia opus est insignis amoris & charitatis in humanum genus: cuiusmodi opera Spiritui sancto, quia via amoris procedit, peculariter tribuuntur iuxta communem vñnum, haustum ex ipsis Scripturis. Calamus. & eius crenam, Zeno sermone de somnio Iacob, ad duo Testamenta Christi vñum exhibentia scitè refert, quod ut duplice calami fissi capite, vna litera ita pingitur, ut alterutrum caput non sit ad pingendum sat, sic duplice testamento Christus conferbatur in cordibus. Sed quod dixi, est valde commodum.

Nolo circa calamus scribentem velociter, præterire Rupertum. Eius hac est concinnissima sane ratiocinatio in hanc rem lib. de laetione virginitatis cap. 13. [De opere illo mirabilis gratuleret atque glorietur rectè Pater laudabilis. Eructauit, inquit, co meum Verbum bonum, dico ego opera mea regi; lingua mea calamus scriba velociter scribens. Quod ita rectè valet intelligi, secundum similitudinem alicuius boni & sapientis hominis, qui dicere possit. Sapientiam meam occultam esse nolui, sed assumpta & benè polita pelle ovis aut viri, arque adhibito calamo, qualem habebi sensum, vel scientiam racio corde conservatam, diligenter conscripsi, ut videre & legere possent alij quique dociles ac benevoli, qualibus prodebet potest thesaurus desiderabilis qui requiescit in ore sapientis. Secundum inquam hanc similitudinem fecisse Deus Pater intelligitur, ex praefecto capitulo Psalmi. Nam ut est Omnipotens, omnipotenter naturam humanam, id est, corpus hominis, & rationalem animam formauit in vtero S. Virginis, & optimè poluit, id est, ita concepi fecit, ut nihil hispidum aut plosum haberet illa natura nostra pellicula de veritate peccati Originalis. Tunc adhibita lingua sua, id est mirabilis opificis Spiritu suo, tanquam calamo scriba velociter scribens, totum Verbum suum. Verbum bonum, Sapientiam suam, sapientiam sibi coeteram, illi creauit, id est rationali anima, penitus inscripti; tam velociter, tam plenari, tamque veraciter, ut nihil sibi desit de omnibus thesauro illo, qui requiescat, & requiescat adhuc in corde eiusdem Patris sapientis. Nam licet illuc intromissum sit, nihilominus tamen remansit omne Verbum & permanet in corde Patris multè certius, atque constantius,

stans, quam remanet in corde tuo versulus tuus,
poligam illum certe vel membranae inscriperis.]

stylus hominis quo liber conscriptus est,
iuxta Isaiam.

257. Vnum est quod considerandum restat in Isaiae propria prophetia; nempe *stylus hominis*, quo contemplendum librum dixit Propheta *stylo hominis*. S. Epiphanius haec. 30. dictum putat, *imaginem hominis*; quod taliter homo expressus sit in hac charta. Neque vero imagine nuda, que mera esset representatio. Sed adiunctam habente veritatem. Possumus etiam conseruum librum *stylo hominis* accipere, de scriptione facta uero nobis naturali, & humano more: vere enim si vici operam iam exclusarum removeas, & tarditatem quam Spiritus sancti interiuntur abiecit; Christus quod ad mater & cooperacionem actinet, productus est humano more ac ritu, qua de re suo loco infra plenus lib. 3. Addo etiam, stylum hominis seu naturalem scriptiones modum in hac verbi scriptio seruatam esse. Scribendi enim modus naturalis, non est a latere ad laevem, sine a sinistra ad dexteram, ut nos scribimus Latinorum & Graecorum sive; sive a dextera ad sinistram ut Egyptiani & Hebrei mos fuit. Et hoc dixerit Graec ex Sexto Pompeio; sive linea nunc dextrorum nunc sinistrorum agendo, & vere versus confidendo ut aratores; quod a quibusdam populis incommodum prestitum tradit Pausanias: sed naturalis scribendi modus esse videtur, a lummo ad imum, quod ingeniosum Iaponem in B. Xaverij Epistolis dicit memini, cum rogatus eucor ipsi nocturni scribendis non ruparent; nec in latum, sed in longum scriptiones producent, quod etiam Chinenses faciunt; respondit, quidni vero vos portius nostrum scribendi modum quippe natura conformem amolamini *stylo* igitur hominis, & admodum secundum naturam, scripimus est Dei Verbum in carne, cum a summo deossum processit scriptio, quod tanta Verbi deiplo plus fatis confirmat.

Alia Verbi Dei scriptio, dimissa. Vtius doctrina.

258. Considerari hoc loco eam duxatae verbis scriptiorum, que cortici modo scriptorae inveniuntur. Alanus præterea institutus Orig. initio homilie 1. in Leuit. quam eius verbis expressissime, sat fuerit. [Sicut in nonnullis diebus Verbum Dei, ex Mariæ carne vestitum processit in hunc mundum; & aliud quidem eum quod videbatur in eo, aliud quod intelligebatur; carnis namque aspectus in ea patebat omnibus, paucis vero & delectis dabatur diuinitatis agnitus; ita & cum per Prophetas vel legitarorem, verbum Dei proficeret ad homines, non absque competenter proficeret indumentis. Nam sicut ibi carnis, ita hic littere velamine tegitur, ut litera quidem aspicatur tanquam cato: lacens vero intrinsecus spiritualis sensus, tanquam diuinitas sentiatur.] Affinia habet S. Bern. serm. ad Milites Templi cap. 7. Verum optimè Antonius 4. p. t. 1, cap. 2. §. 9. tanto antecellere ait scriptiōne Verbi Dei in libro Deipara, scriptio verbi Dei in facies Codicibus, quanto liber viuens antecellit emotius apicibus. Agnolcit ramen (& meritor) innocentiam analogam inter vitrumque hunc librum; cum ex eo capite quod proximè ex Origene telegimus, tum ex alijs que apud eum legere licet.

Quomodo conunque vero spectetur Christi cum libro analogia, en vere quod de S. Pauli peccato scriptum est à Chrysostomo hom. 32 in ep. ad Rom. *Volumen charitatis*. Planè enim aliad non est Christus, quāmlibet, digitalibus literis expressam continens Dei erga nos charitatem. Exponit de Christo S. Bernardus serm. 1.

de Paschate, librum sigillis septem obsignatum, de Christo Domino & multiplicibus incarnati Verbi mysterijs. Hic vero liber vita agni, in quo quisquis conscriptus non fuerit, extraneus habebitur a populo Dei. Legamus assiduè librum hunc, & per singulos gradus nostros pronuntiemus illum. Emendemus ad hunc librum quippe emacularissimum, conscientiarum nostrarum libtos, ne forte in ultima discussione abijciantur & exurantur si sic emendati non fuerint. Montatum est autoris libri de conscientia apud S. Bernardum c. 9.

C A P V T III.

Verbum vestitum.

259. **A**d huius emblematis propositionem, præmitendum est, Adamum protoplastum, fuisse Verbi incarnati imaginem. Eò enim spectat quod Rom. 5. Adam dicitur *Forma futuri*; hoc est Christi: qui etiam idcirco dicitur *Adam secundus*, vel *homo secundus*, quod eum multipliciter expresserit Adam primus; partim per dissimilitudinem partim per similitudinem ut Gugneus bene obseruat in c. 5. citatum. Per dissimilitudinem quidem, aut ut D. Augustinus loquitur l. 2. de Inpr. c. 27. a contrario, quia sicut Adam est fons mortis, ita Christus est fons vitae. Et sicut per proprium Adam peccatum maligne in nobis fructificans, etiam exulta voluntate propria, nascimur natura filii ira, sic per Christi gratiam, etiam noſtiſ meritis exclusis, ad primam gratiam sanctificantem admittitur. Per similitudinem vero, quia sicut Adam fuit caput & vir Euæ, ita & Christus Ecclesia. Et sicut omnes sumus in Adamo generati, sic & omnes in Christo regenerati. Adam procreatus est de terza virginе nondum vomere compressa, nondum a fermento subacta, nondum maledita; Christus ex Virgine benedicta. Eleganter in hanc rem disserit S. Iren. l. 3. c. 31. & Tertull. lib. de carne Christi c. 17. [Dormit Adam, ut fiat Euæ; moritur Christus, ut fiat Ecclesia: fit Euæ de latere, mortui Christi lancea perforatur latens, ut profluant Sacra menta quibus formatur Ecclesia. Vnde merito Apostolus, ipsum Adam, dicit formam futuri.] Est sententia apud Prosperū 3. 29. de prompta ex Augustini tract. 9. & 15. in Ioan. Hæc quod vbius prostant, non placet fuisse persequi.

Adam post peccatum vestitus, Verbi carne amicti, imago.

260. Illud potius spectandum & expendendum est ad rem propofitam, quod præclarè ab Anastasio Sinaita expressum est l. 9. & 10. Hexaem. præter alias pleraque Christum inter & Adamum similitudines ac antitheses quas proponit. Adamum scilicet dupliciter considerari posse. Primo nudum, qualis erat ante peccatum. Secundo vestitum, qualis fuit posito peccato. Deus enim miseratus, hominis iam obnoxij tot incommidis, fortem deterram, vestivit eum tunica pelliccia. Priorem statim ait Anastasius, fuisse statum Verbi ante Incarnationem. At vbi propter peccatum facta est incarnatione, ventum est ad vestimentum & posteriore statum Adami. Laciniam vnam & alteram, ex longiore Anastasi oratione decero.

Libro 9. fere initio monstrat imprimis Anastasius, hærendo in solo litera cortice, agre exponi posse de primo Adam, quæcumque habet facer textus. [Cum latitudo paradisi sit magnitudinis incomprehensibilis, adeò ut abundanter eius irrigationis, efficiat quatuor flumos vniuersam propè terram irrigantes, quomodo ille cum sit solus, ligone, rastro, & aratro exerceret terræ operationem? Quomodo autem custodiebat, cum

cum neque essent fures, neque viri, & bestiae omnes & reptilia iussa essent simul cum eo vesci, & omnibus, fructibus qui nascuntur è terra, ut que à Deo facte, sint cum homine participes & coheredes fructuum, sicut à nobis breuiter iam ante dictum est: Sed & omnes bestiae & volucres subiecabantur Adamo.] Hinc ita ad Christum delabitur. [Quando ergo audieris quod Deus infecit Adamum ex quadam loco ignoto, & qui nec potest explicari nec comprehendendi, solum nudum & incompositum in paradisum, & induit eum intus pellice tunica carnali: & ad eum adducit bestias intrà, quæ ante eius ingressum erant foris; per hæc omnia nihil est aliud prædictum, nisi quod Deus Verbum, qui prius erat nudus, & incompositus, Parvis voluntate & cooperatione, ex loco ignoto, & qui explicari non potest, nempe Cherubino throno, ingressus est in paradisum Ecclesiæ, ad operandum ipsum & custodiendum; & carne suscepit accepit tunicam nostræ essentia, nempe hominem quem fixit & vnitus in hypostasi. Non enim Angelos apprehendit, sed semen Abraham apprehendit, quando accepto carnis linteo scipsum accinxit, non ab alio iei imposto: Scipsum enim carne induit, absque seminè humano.] Ruris optimè l. 10. non multum ab initio, in expensione illius loci: Et erant ambo nudi, sic scribit. [Quonodo nulla alia natura à Deo facta nuda, opus habuit tegumento, nisi solus homo? Nam & Angeli, & ferae, & iumenta, & volucres, & quadrupedes, & maximè reptilia à Deo creata sunt nuda. Neque illum ex ijs à Deo fuit induit, nisi solus homo. In ipsis ergo protoplatis nudationem intelligis: idque simul & typice, & præfiguratiæ à Deo factum esse in Christo & Ecclesiæ in initijs. Non enim qui omnem essentiam tam ratione prædictam, quam expertem rationis, est fabricatus per se induitam, non poterat facile efficere hominem non egentem integumentis. Sed quoniam Deus Verbum qui erat ab initio nudus, & incompositus, à Deo erat componendus, & induendus pellicam nostram carnis tunicam, caro factus & habitans in nobis, ideo Deus Adam hominem secundi Adami prototypum nudum condidit, & eius coniungem mulierem.] Subdit paulo pôit, id factum esse occasione peccati: sicut enim Adam ante peccatum nudus erat, & nisi peccasset nudus permanisset; ita Verbum quia positum est peccatum, pudoris materiam subiit, & nostra pellice tunica se vestiri. [Concinit S.Bernardus serm. 28. in Cant. tractans illud de pelibus Salomonis. Habet & Salomon nigredinem sed in pelle. Foris niger, in cute niger, non intus. Alioquin omnis gloria eius filia Regis ab intus. Intus diuinitatis candor, decor virtutum, splendor glorie, innocentia pueritas. Sed tegit hoc de spicabilioris firmatatis color, & quasi absconditus vultus eius & despectus, dum tentatur per omnia pro similitudine abique peccato. Agnolco denigrata formam naturæ. Agnolco tunicas illas pellicas, protoplatorum peccantium habitum. Denique semiperfum denigratam formam serni accipiens, in similitudinem hominum factus, & habuit inuentus ut homo.] Quidam vero hoc referre licet, quod Deus circumdata Adamo veste pellice, dixisse referunt. Ecce Adam factus est quasi unus ex nobis: Nam quamvis ad sarcasmum & amaram derisionem humanæ infanteæ que fecit Deus esse quæsiater, plerique ea verba adhibeant, & contrarium sensum graniter damnent Prosper. contra collatorem c. 21. tamen Tertull. l. 2. in Marcio. cap. 25. & Richardus Victorinus l. 1. de Emanuele c. 19. accipiunt ea verba tanquam serio dicta, ad pronunciacionem & expressionem Incarnationis, qua posita Adam futurus erat similis Verbo incarnato.

Corpus, vestimentum anime, in quouis homine.

261. Hæc ut melius discipiantur, constetque meritò Adamum veltum, proponi pro emblemate Verbi incarnati, statuendum est novum non esse in Scripturis, ut caro nostra & corpus, vestimenti nomine lignetur. Versat id latè S.Gregorius 9. moral. c. 29. tractans illud Iobi 9. abominabutur me veltimenta mea. [Quid esim (inquit) vestimenti nomine, nisi hoc terrenum corpus exprimitur, quo induit anima regitur, ne in subtilitate sua substantia nuda videatur. Hinc etenim Salomon ait: Omni tempore sunt veltimenta tua candida: id est membra corporis à solidibus actibus munda, hinc Esaias ait: Vestimentum mixtum sanguine, erit in combustionem. Sanguine quippe veltimentum miscere, est defterij carnalibus corpus inquirare. Quibus nimis se pollui Psalmista fortitudinaret, cum dicebat. Libra me de sanguinis Deus, Deus saluis mea. Hunc voce Angeli ad Ioannem dicitur: Habet pauca nomina in Sardinia, quæ non inquirauerunt vestimenta sua.] Egregie S. Ambrosius l. 5. in Lucam tractans landem Ioaanni à Christo depactam, eò quod mollibus vestimentis induitus non esset, negat alii ibi veltimentum quam corpus à Christo propotum. [Non hic (inquit) Domini sermo de vestibus, quanquam plerosque molliorū cara veltis effeminat, qui quasi lana onus ferre non possint, sericas vestes rectis per terram veprungit vestigis, vñi que faciunt, ut amictu honori sit. Sed tamen alia videtur hic indumenta signare, & nisi fallor, humana corpora, quibus anima nostra veltut.] Origenem enioit de Deo fatore & plerisque erubescient, tunicas pellicas quas Scriptura à Deo confectas primis coniugibus memorat, interpretatum est, corpora quibus post peccatum veltire sint animæ: quod tametsi ad literam falsò dicitur, reiecturque decem rationibus à Methodio apud Anastasium lib. 1. Hexaem. & à Ruperto l. 3. in Genes. c. 27. tamen confess ad intelligentendum, quod hic agimus: dici scilicet corpora, indumenta & veltes animorum.

Humanitas veltimentum Verbi, in Christo.

262. Ita generatim. Specialiter vero sanctam Christi carnem, dictam esse veltum, non animæ modo, sed & Verbi, ipsamque integrum Christi humanitatem, veltimentum Verbi in Scripturis & apud Parres nominari, est frequentissimum, S.Ambrosius pulcherissime id erudit loco proxime signato ex l. 5. in Lucam, verbis illis. [Joseph tunica ad speciem Dominici corporis cruentata est. Et Apostoli illud, Exviens se carne, principatus & potestates omnes traduxit, quidam ostendit nisi vice indumenti corpus fuisse, quo se ita expoliavit Dominus in passione, ut diuinitas libera immunitaque maneret intaricari.] Apostolus quidem, eo loco quem refert S.Ambrofius, ex Colossi 2. iuxta vulgatam editionem sic loquitur. Töllens quod aduersus nos erat chiragphi decreti, ipsi tulit de medio affigens illud crucis & expoliationis principatus & potestates, traduxit cōfidentem palam triumphans illo in femeis ipso. Iuxta hanc lectionem, sensus est, Christum spoliasse principatus tartatores arrogata, sibi in genio nostrum potestate: Et plurima ignominia affectos, ostentasse omnibus, palamque traduxisse iam prostratos. Ambrosius tamen & loco norato, & l. 3. de fide c. 2. spoliacionem illam Christo tribuit; quem ait triumphasse de hostibus, exuentem per carne; vtique tanquam veltimento Verbi.

Petrus Dam. ser. 46. rubrum indumentum cuius est apud Isaiam mentio c. 63 interpretatur Christi carnem, sanguine illam. [Hunc (inquit) vindictatorem, cruentum per crucem passionis sanguine, longè ant Esaias profixerat, cum propheticō plenus spiritu, sub inter-

interrogatione clamabat; *Quis est iste, qui venie de Edom, in iunctu vestitus de Boſai?* Et paulo post: *Quare ergo rubru m̄ est indumentum tuum, & vestimentu tuum sicut calcantium in circulari indumentum quippe Christi, nihil est aliud nisi corpus quod sumpsit ex Domina & Virgine Maria. Nec carne aliud est vestimentum eius, atque aliud ipse. Nam nostrum quoque vestimentum, caro dicitur, sed tamen ipsi nos sumus caro qua vestimus.* De hoc vestimento per Ioannem dicitur: *Habebat in vestimento, & in furore suo scriptum, Rex Regum & Dominus dominorum.* Per fenum quippe, propagatio carnis sit. Qui ergo per propagationem generis humani in mundum hunc venit ex Virgine, & per incarnationem suę mysticam, quia Rex est & Dominus, cunctis gentibus indicauit, in vestimento, & in feno scriptum habuit, Rex Regum & Dominus dominantium. Vnde enim mundo innotuit, ibi scientiam suę Maiestatis inscriptis. Hoc autem indumentum, rubrum Prophetæ apparuit, quia Redemptor noster proprium pro redemptione nostra sanguinem sudit.]

Euthymius March. 27. vestem desuper contextam per totam, à B. Virgine ut fert traditio, elaborata, interpretatur Christi humanitatem, qua Verbum regalit.

Pater varijs in eam rem typi.

263 Neminem verò fugit, qua ratione grauissimi patet, hædinas pelles, quas non ad mendacium, sed ad myterium ex Augustino l. de mendacio c. 10. mater Rebecca Iacob filio circumedit, int̄ pretentus corpus Christi p̄trauit; ita ve per alienas illas vestes hædinas, signatum sit, quorum Christus humanitatem se vestiuerit, & in similitudinem carnis peccati amictus apparuit. Sanè D. Augustinus supr̄, oportet hædini alienis pellibus Iacobum interpretatur Christum, qui non sua sed aliena peccata portauit. Apposuisse ad tem præsentem Prosper l. de promiss. parte 1.2. minutiè & fusè omnia facti illius adiuncta Christo accommodat. S. Bernardus optimè serm. 2.8. in Cancic. [Agnosco sub pelle hædi (qui peccatum significat) & manu quæ peccatum non fecit, & collam per quod mali cogitatio non transiuit: ideoque non est ingens dolus in ore eius. Noui quod sis lenis natura, midis & humilis corde, blandus aſpergū, fuisse spiritus. Et quidem vinctus oleo laxitate pra conformibus suis. Vnde ergo nunc instar Esau pilosus & bispidus: Quisquam rugosa & terra imago hæc, & vade hi pili? Mei sunt. Nam pilosæ manus similitudinem proximi exprimit peccatoris. Meos agnosco hoc pilos., & in pelle mea videbo Deum Salvatorem meum. Non tamen Rebecca sic illum induit, sed Matri, rāndi dignorem qui benedictionem acciperet, quād fandus, quæ peperit. Et benè in meo habitu: quia mihi benedictio vindicatur, mihi postulatur hæditas. Siquidem audierat, postula à me, & dabo tibi genitores hereditatem tuam & possessionem tuam terminos terre. Tuam, inquit, hæreditatem, tuamque possessionem, dabo tibi. Quomodo dabis ei, si sua est? Et quomodo suam mones ve postuleret? Aut quomodo sua, si nesciret habet ve postulebat? Mihi proinde postulat, qui meam ad hoc induit fortam, ve suscipiat causam. Quippe disciplina pacis nostræ super eum, dicente proposita: *Et Dominus in eo posuit iniquitatem omnium nostrorum.* Vnde debuit fratribus per omnia similari, sicut ait Apostolus, ve misericors fieret. Propterea vox quidem, vox Iacob, manus autem manus sunt Esau. Suum est quod auditur ex ee; quod in eo videtur, nostrum. Quod loquuntur spiritus & vita est: quod appetat, mortale & mortis.]

Sed breviter ac pend S. Isidorus Pelusiota l.1. epist. 123. [Jacob (inquit) hædorum pellibus contextus, ac

paternam benedictionem consequens, Dominum ac Salvatorem nostrum significauit, qui peccato obnoxiam naturam circa peccatum suscepit, ac viriosos ipsius affectus, in seipso intermitit; (hoc enim mortuarum pellium indumentum designat.) Quandoquidem nihil iam hædimum, ac sinistro latere atque condemnatione digna, in natura reliquit: Verum terrenis ipsius membris morte affectis, Patris, perpetua salutis nostra fame flagranti, gratum ac suauem cibum obtulit, nobisque in seipso nunquam eripiendam benedictionem, fontis in morem protulit.]

Vestem etiam polyimitat Iosephi, S. Ambrosius l. de Ioseph. c. 3. carnem interpretatur, indumentū diuinatatis. [Vt Dominice (inquit) passionis figuram aduersas, ait Iudas Patriarcha. *Tradamus Ioseph Ismaelitum;* manus autem nostra, non sint intacta super eum. Et bene superius dixerat: manus autem nolite inferre illi. Quod Iudas in Domini Passione dixerunt: *Nobis non licet interficere quemquā, ut sermo Iesu impleretur, significans quæ morte moriturus esset. Iam runc ergo futuū crucis p̄figurabat in signe, simul & quod exodus est tunicam id est carnē quam assumpsit, exuus est, decoram diuerteat virtem. Ergo tunica eius, id est, caro, non diuinitas, cruentata est; & indumentum ei carnis, non immortalitatem vitæ austeræ potuerunt. Hanc tunicam Iudaica bestia cruentauerit, illa de quibus dicit: Ecce ego mitto vos, sicut agnos imer lupos.*

Ad idem, loca illustria ex novo Testamento.

264 Sed quid hæreo in Scripturæ locis non adeq manifistis, cum extens apertissima, in quibus caro Christi, sive eius sanctissima humanitas, vestimentum Verbi appellatur, non iam Per ambages, sed in actu signato, & verbis conceptis: Nonnulla signat, Armenianus l. 5. de qq. Armeniorum c. 16. Vnum dumtaxat preterea aut altercum signabo. Apostolus Hebr. 10. cohortans fidèles ad fiduciam in Christum conciendam, sic eos affat. *Habentes itaque fratres fiduciam in in mortuū sanctorum in sanguine Christi quam initiant nobis viam nouam & viuentem per velamen, id est carnem suam; & Sacerdotem magnum oper domum Dei, accedamus cum vero corde, Abulos esse vel nomine aptato humanitati Christi quosdam hæreticos, vt humanitatem esse quid imaginarium dicerent haberur ex Theophane Nicetio ad calcem epistola primæ, vbi C. Salvius Poncius hos hæreticos existimat fuisse Eutychianos. Eo ramen impio sensu ablegato humanitatem & carnem Christi dici velamen diuinitatis, receptissimum est. Scio S. Thomam ibi l. 2. existimare, hæc verba caro Christi velamen appellatur, accipi posse de carne Christi data nobis sub velamento pectorum: quæ est etiam interpretatio Turriani l. 2. de Euch. c. 10. rācta antea a Theodoreto ad hunc locum, & in S. Iacobi liturgia. Quia tamen caro Christi in Eucharistia, velatur possum per species, quād velet quippiam; simplicius videtur, (quod etiam haber D. Thomas,) existimare, carnem Christi extra Sacramentum, significatam esse ab Apostolo nomine velaminis Verbi: ita ve quemadmodum sacerdos per velum intrabat in Sancta Sanctorum, ita nobis per Deitatis velum, sive per Christi carnem quæ verè est via noua & viuens; (nisi viuentem interpretari malimus, herbidam & inolem,) subeundum sit in gloriâ, & vera Sancta Sanctorum. Locum præterea ex Apocal. 19. quo Verbum dicitur apparuisse vestimentum vele asperga sanguine, S. Hippolytus contra hæreticos Noëti de carne Christi interpretatur.*

265 Illustrissimus, idemque celeberrimus, quippe quo omnem hæretum contritam, speciem monstrat ibi Theodoreto; planè verò eximius in rem nostram locus, habetur Philipp. 2. vbi Apostolus Christianos virginis ad ponendum tumorem, & conse-

ctan

Demandam ex animo demissionem, omnesque superiores sibi inuicem arbitrandos, ut Isido. Pel. l.4. epist. 2.2. recte vidit, proponit exemplum Verbi incarnati, dicens. *Hoc sentire in vobis, quod & in Christo Iesu, qui eam in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est esse sed qualem Deo sed semetipsum exinanivit formam serui accipiens in similitudinem hominum factus, & habitu inuentus ut homo.* H. bius hic, idem est ac vestimentum, vt grauiissimi Patres tradunt: Quanguam S. Chrysostomus, cumque de more fecit Theophilactus & Ocumenius, habitum sumi hic dicunt pro externa specie ac figura; ita ut sensus sit, Christum spectata sola figura corporis exterioris, vistum fuisse vnum de turba, cum tamen esset Deus: Aut vistum esse verum hominum, idque patuisse ex figura vere humana. Quod accedit quod Elias Cretenis ad 1. Nazianzeni orationem habitu inueniunt ut hominem, sic interpretatur. [Hæc dictio ῥάβατι, idem est quod in carne, carnis enim proprium est, figuratum esse.] Nihilominus vox græca schematis, fortissimum vestimentum notionem, vt agnoscit S. Cyrius l.1 i. in Ioan. c.14. & perspicue idem voluit vulgatas interpres, qui eam vocem vertit habitu, voce in communis vnu vestem signante. Estque ea vocis illius acceptio, communis Lat. norma hujus loci interpretum, & Patrum attingentia eum locum: quos inter accuratè S. Augustinus q.73. ex 83. ubi Græcam vocem, ῥάβα qua hic Apostolus vistus est, recte exprelam esse ait eo habibus nomine, quod in res extrinsecus accommodatas, cōflantesque vnum quoddam genus habitus, ibi memoratum cadit; hoc est, non eorum quæ non mutantur à nobis, sed ipsa nos mutant, ut habitus animalium; nec item eorum quæ & mutant & mutantur, ut cibis accedit; nec denique eorum, (si tamen illa sunt ciuismodi,) quæ nec mutant nec mutantur: sed eorum quæ non mutant, mutantur tamen; cuiusmodi est vestis. Nam induita, accipit formam quam nō habebat exuta, membris in suo semper statu manentibus. Cum ergo Apostolus (ait ibi S. Augustinus) de Unigenito Dei Filio loqueretur, quantum pertinet ad eius divinitatem, secundum id, quod verissimus Deus est, & qualiter dixit esse Patrem; quod non ei fuit tanquam rapinam, id est, quasi alienum appetete, si semper manens in ea equalitate, noller hominem indui, & hominibus ut homo apparet: sed semetipsum exinanivit, non formam suam mutans, sed formam serui accipiens: neque conuersus, aut transmigratus in hominem, amissa incommutabili stabilitate, sed tanquam verum hominem suscipiendo, ipse susceptor in similitudinem hominum factus, non sibi, sed eis quibus in homine apparuit, habitu inventus est ut homo: id est habendo hominem, inuentus est ut homo. Non enim poterat inueniri Deus, ab ijs qui cor immundum habebant, & Verbum apud Partem videre non poterant, nisi hoc suscipiendo quod possent videre, & per quod ad illud lumen interiorum, ducerentur.]

266. Quia Christum in forma Dei prius existente, inuentus est habitu ut hominem, idem est quod Christum quatenus Verbum, non rapinam arbitratur, esse se aequalem Deo, voluisse scipsum exinanire, formam serui accipiendo, & similitudinem nobiscum per unionem humanitatis nostra ad suum suppositum acquirendo. Quamvis enim ob unionem naturæ nostra ad Verbum, nihil Deo decedat, maneatque Deus semper plenus & exuberans, in forma sua diuina; tamen suppositum quod a tanta plenitudine, ea licet non abiecta, transiit ad tantam inopiam quanta est in humanitate; ita ut vere quæ hominis sunt ei tribuantur, recte dicitur exinanitum, quatenus vi humanitatis egentissima quæ sibi habet copulatum egentissimum evadit, si in hac duoraxat despiciatore natura sua spectetur, in qua caret ijs prædicatis quæ retinet in altera natura. Nam de supposito Verbi ratione sua

carnis, recte dicitur non esse invisibile, non esse immortale, non esse aeternum, & denique non habens alia diuina plenitudinis insignia. Itaque non est quod recentiores, tam multa sine causa profundant, ut antiquam & receptam tot Patrum interpretationem euerant, qui exinanitionem eo loco, de Verbo ratione alterius naturarum quas terminat, accipiendam esse dicuntur. Praeterea S. Greg. 2. moe. c. 2. [Nec Majestati injuriam inculpi aliquam humilitas carnis, quia & ut feruanda suscipret, nec tamen habita permuraret, nec diuina humanitate minuit, nec humana diuinitate consumpsit: quia eti per Paulum dicitur, Qui cum in forma Dei effectione rapinam arbitratus est, effecit aqualem Deo; sed semetipsum exinanivit formam serui accipiens, ei semetipsum exinanuisse, est, ab invisibilis sua magnitudine, & visibili demonstrasse; ut serui forma reget hoc quod incircumscribitur, omnia ex diuinitate penetraverat.] Exscriptus hic Gregorium, Heraeus.

Annuit Isido. Pel. l.1. epist. 139. qui de Christo ait dici, cum non rapinam arbitratur esse se aequalem Deo, ad differentiam Iouis, qui abdicato per vim Partem, aequalitatem cum eo tapuerat. Hinc ergo natura Dominum omnium, sine Patri aequalem Deum, exinanire scipsum, idem esse ait, quod accessisse ad nos & omnibus indigentibus quibus natura per eum assumpta subiaceat, obnoxium fieri voluisse; quod quam potens sit huiusmodi humilitatis intentuum, inxta Apostoli eo loco scopum, idem Ildorus egregie librat l.4. epist. 2.2. Et sane multo magis aridet mihi ea rapina, quam aliae plures ad quas allusum ab Apostolo fuisse, volunt plerique adducti ab Antonio Petre, recte, de cruce, parte 1. cap. 5. & 6. Optimè vero inde habitus, qamodò est qui natura sua Deo erat aequalis, exinanivit scipsum. Sed & Cyrilus Alex. l.2. in Ioan. c.3, exinanitionem Verbi dictam ait, ob carnis susceptionem quod confirmat epist. 1. que est ad Solitarios, & in expositione Symboli Niceniacæ sapientib. Folgentius item optimè l. de fide ad Petrum c.2 [Formam ergo serui accepit; neque enim aliud fuit illa summi Dei exinanitio nisi formæ seruile, id est humanae naturæ suscepit?]

Vnde petenda humanitas, quasi vestis, analogia ad Verbum

267. Est igitur exinanitio illa Verbi, idem quod humanitatis susceptor tanquam vestis & habitus. Quod tamen non est ita accipendum, quasi sicut vestis extrinsecus tantum circumdat vestitum, absque adhæsione, ita etiam humanitas non adhæreat Verbo aut copuletur cum eo; sed mete extirpescit ad illud se habeat, qui fuit error Nestorij, quem ex his locis confirmabat quibus humanitas indumentum Verbi nominatur. Putaque Bellarmiñs l.2. de Christo c.7. in hoc Nestorianus sensu, Theodoretum Philipp. 2. dixisse, Verbum non esse factum hominum, sed induisse hominem. Hac adaptatio vestimenti, ad expressionem habitudinis carnem inter & Verbum intercedentes, fusa rejicitur ab Armacano l.5. de qq. Armen. a cap. 17. per plura capita, disjunctaque omnibus illis machinis quibus Nestorij error supra cœversus est. A quo tamen errore purgandum cœlio Theodoretum loco qui allegabatur; nempe in expositione verborum illorum in similitudinem hominum factum, & habitu inuentus ut homo. Sic enim scribit: [De Deo Verbo haec dicit, quod cum Deus esset, Deus non videbatur; ut qui humanam naturam induisset. Ei ergo conuenit illud ut homo; suscepit enim natura, vere hoc erat: Ipse antem hoc non erat, sed hoc indixerat.] Quod ait Theodoretus, ipsum verbum hoc non fai se, nempe hominem; non spectat ad sensum Nestorianum, quo Deus negabatur esse homo, sed ad excludendam identitatem naturæ Verbi & naturæ

nature humanae; si enim haec verba in alio sensu summantur, pugnabunt manifeste cum illis alijs verbis. *Suscipiam enim naturam (in casu auferendi), hoc est Incarnationem factam* verbo hoc erat. *Ipsum autem Verbum, in se summum & proxime existens assumptioni, hoc non erat.* Nec damnari iure potest ob ea verba Theodoretus, nisi D. quoque Augustinus dementet, qui planum genuina habet ad calcem sermonis 23. de temp. sic enim scribit. *[Con] forma Dei esset, non rapinam arbitrae esset esse, nequalem Deo, sed ut propterea fieret quod non erat, lenocinum extinxerit, non formam Dei perdens, sed formam serui accipiens, & per hanc in similitudinem hominum factus, nec propria substantia, sed habitu inveniens ut homo. Hoc enim totum quod sumus, vel in anima vel in corpore, nostra natura est, illius habitat. Nos nisi hoc essemus, non essemus. Ille si hoc non esset, esset neque Deus, & cum hoc esset, ceperit quod non erat; homo factus est, permanens Deus, ut non nam horum sed virumque verissime diceretur.]*

* Accommodatio itaque habitudinis indumenti ad vestimenta, sumenda et penes alia quedam obseruata ab Heraclio Philipp. 2. & a S. Thoma ibidem lec. 2. & 3. q. 4. art. 6. Era Dñndato in 3. d. 6. q. 4. n. 9. Post S. Athanasium oratione 3. contra Arianos cu[m] agit de vesti Pontificia Aaronis. Nempe penes accessionem ad Verbum ubique vila eius mutatione, sicut vestis applicatur vestito, membris statum suum & formam retinens. Item penes hoc, quod humanitas accedit per hanc Verbi complectens, eique non inheret, ut neque vesti vestitur. Insuper penes hoc, quod vestis conformat vestito, & eius formam ac figuram accipit, salua essentia & specie sua. Nam vestis in brachio, est brachium, in thorace thorax. Similiter enim humanitas vel Verbum adulatio[n]e, homo factus est Deus, vel postea in calce loquuntur, virtemusque correctionem à D. Ambro[si]o adhucit l. 3. de fide c. 2. Deus factus est homo. Praterea penes hoc, quod per vestem homo videtur; ipsa enim est qua ferat abscondita carne, primum necessitatem, patim ob decentiam, ut exponit Rupertus l. 3. in Genesim c. 27. obiectur contentum oculis. Homo autem nudus, & incommodum habebetur ab acriis celiisque incommodis, & ob noxiam vereundam progedi in publicum non audiret, quia nec deceret. Puic[er]e Hilarius Diaconus apud Augustin. 4. in q. 47. ex Veteri Testamento, tractans locum illum ex c. 4. Isaiae, & vestimentis nostris operari[us] est [inquit] Creatoris nostri nomine censemur: quia hoc vniuersaliter induitus dicitur, quod est, & proficit. Denique Senator[es] vel Officiales, ex vestibus intelliguntur quid sint.]

Fines vestimenti, in humanitate ad Verbum comparata.

268. Verbum igitur, per carnem ipsi unitum, factum est visible. Et duos illos, ob quos, ut dixi, vestimenta nobis appropianus, fines expluit. Nam necessitatem quidem aliquam assumendi huius vestimenti, in Verbo, agnoscere licet in ruditate nostra, quæ aliter tegi non poterat, iuxta illud S. Athanasij oratione de Ascensione. [Fingit ictorem alterum Adamum. Ex natura excitat prefactam naturam, & materiam ex Virgine munivit formatione ad verissimam imaginem], à scipio effectum festum effingit manensque texta scola in vreto, velut in thalamo regio, inducit imaginem ut imaginis nodum velaret;] Qua nimur aliter tegi & velati negabat. Quod manifestum erit, si consideremus, posito quod Verbum satisfactionem pro nobis exhibendam tecperit apud Patrem, non potuisse aliter quam interuenient suscepere humanitas id præstare, de quo infra plenius. Et ipse Christus per Danihel Psalm. 39. interprete Apostolo Hebr. 10. cum necessitatem hanc agnouisse, dicit Patri ingrediens munificenter Raynandi Christus.

An ea vestis, sit contra decorum, tanquam vilis & sordens.

269. Ex eo tamen capite videri potest, violatum hac in parte decorum, quod supposita necessitate vestitum, seruendum esse honestati, prudenter censent sapientes, vt idcirco alia vestis diviti, & viro Principi, alia pauperi ac plebeio sit conueniens. Quæ sensim fuit, ut in cibis, & ædificijs, aliique, luxus & ostentationis ac superbiae per hanc necessitatis rimulam subito, vt egregie philosophatus Gregorius Nyssenus orat, de mortuis in fine: & hom. 3. in Ecclesiasten, & Gregorius Magnus 20. moral. c. 12. & ante eos Philo alterio libro de tomnis. Dum enim quilibet consecratus putat quod statum suum ac gradum deceat, nihil procluens est quām ut fines honesti prætergrediatur, & in luxum delicitat. Ex eo igitur capite videri potest non satis in hoc negotio seruitum decori, quod cum vnumquemque pro conditione ac statu suo splendida aut vilius vestis deceat, Imperatorem purpura, Senatorem latus clausus, alios alius amictus conueniens; Deum exquisitissima & lupra quam cogitare aut eloqui possimus, pretiosissima & nitentissima vestis decuit, si amicius fuit: At quām sordet vestis nostra carnea? quām vile & indignum Deo huiusmodi tegumentum? An hac respexit David Psal. 88. agens cum Deo, & humiliiter expostulans quod querunt roties promiserat de semine suo edendum Christum Domini, præmonstrasse in statu abiectissimo, collisa in terram sede eius, ipsòque ab emundatione destruto; id est pretiosa & nitente ipsiusque consentanea veste desitudo, ac confusione vnde cumque perfuso? Sanè quod Zacharias cap. 3. de Iesu Filio Ioseph vestes sordidas præferente retulit, graves Autores ad prænuntiationem vestium ignobilium quibus Verbum Dei propteros non indui voluit, pertinere censuerunt. Sic enim Tertullianus l. contra Jud. c. 14. [Apud Zachariam, in persona ipsius, imd & in ipsius nominis Sacramento, verus summus Sacerdos Partis, Christus Iesus, duplice habitu in duos aduentus delineatur. Porr̄ sordidis indutus est, id est, carnis passibilis & mortalis indignitate.] Origenes quoque hom. 1. 4. in Lucam, vestes sordidas de quibus in hoc loco Zacharia est mentio, ait esse humanitatem assumptam, de qua etiam exponit illud Lue. 2. Cum completi essent dies purgationis eorum: ita ipse legit, & ad Christum æquè ac ad B. Mariam pertinere docet locum illum: non quod in Christo fuerint vlla peccata, sed quod fuerint sordes, id est humanitas nostra passionis cruento oblita, quæ Deo fuit offerenda. Quanquam corrigendus est Origenes, cum paulo post ait, has esse sordes de quibus lob. 15. dicitur. Nemo mundus à forde, nec infans, cuius est unius diei via super terram: Negat enim, peccata in parvulis rationis vnu nondum potentibus esse posse: Et tamen ait, parvulos baptizari in remissionem peccatorum, quatenus à natuitatis sordibus emundantur. Hic est error exploratus. Verè enim parvuli in remissionem peccatorum propriè dictorum abluantur baptismi cæque peccata sordes sunt, à parvulo, cuius vel unius

dici vita sit, detergenda. Sed haec alibi. Nunc satis est, quod Origenes Zacharie locum, & vestes sordidas, accipit in sensu quem tradidimus. Laetantius item 4. In iste. e. i. 4. monstrat, eam prophetiam in Iesum Filium Isedech cadere non posse, sed omnino esse de Christo, quem Propheta ostendit primò in humilitate & carne esse venturum. Hæc enim est vestis sordida.

*Imò pretiosissima & nitentissima est, atque adicò
Verbum non dederet.*

270. Nihileminus Prophetam eo loco, vestes sordidas, non ipsam carnem, sed peccata nostra quibus carnem suam quasi grauauit, intellexisse; censuit Iustinus in dialogo cum Tryphonie, & Hieronymus Zach. 3. ac fuse Eusebius l. 4. de demonstr. c. vltimo. Et sanè quamvis omnia nostra, præ Deo, & in comparatione ad eum, sordida ac immunda censeri possint, praesertim caro ac cæcum humani corporis de immundo concepti semine; Tamen Christi carnem, quam Verbi indumentum esse dicimus, mundissimam esse & nitentissimam, ac inter omnia creatibilia, supposito Incarnationis scopo, dignissimam Verbo, non difficile erit declare, attentis eius causis internis & externis, quas Proclus laudatione in S. Mariam egrediè complexus est, sic in Deipara laudem differens. [Sacra Deipara Maria in vnum nos cogit. Hæc impollutus, & purus ille illibata Virginitatis thesaurus, decusque & ornamentum; hæc spiritalis secundi Adami Paradisi; hæc virtaris inter se naturatum officina; hæc salutaris reconciliationis panegyris; hæc thalamus, in quo Verbum humanam carnem sibi desponsauit; hæc animatus naturæ rubus, quem diuini partus ignis non combusit; hæc verè leuis illa nubes, quæ super Cherubin sedentem in corpore suo gestauit; hæc vellus mundissimum coelesti pluvia madens, ex qua pastor ouem induit; hæc ancilla est & Mater, Virgo & cælum; hæc sola, pons est per quem Deus ad hominem descendit; hæc admiranda illius Oeconomiae tela, ex qua, & in qua, ineffabiliter quodam modo admirabilis illius unioris tunica confecta est. Cuīs quidem rex tor excitat Spiritus sanctus, netrix Virtus ex alto obumbrans; lana, vertuta villofaque Adami pellis: trama, impolluta Virginis carozadius textorius, immensa genitantis gratia artifex, Verbum per auditum illipsum.]

Eadē ex causa, B. Mariam, ouem sanctā ex cuius vellecte procreatus fit Christus, qui nobis est indumentum incorruptibilitatis, nominat S. Epiphanius hæret. 78. in quem etiā sensum S. Ambros. sermone altero de nativitate. In fine, Maria interpretatur vellus illud de quo Psal. 71. David prenuntiat, descendit sicut pluvia in vellu. Appositiōne. [Quid enim tam silenter & sine strepitu fit, quam cū imber in lana vellus infunditur? Nullus aures sono verberat, nullus corpus humore repercussionis apergit; sed sine inquietudine hominum, totū imbre per multiplices effusū partes, toto corpore in se trahit, vnius meatus scilicet in celis, solidā molilitate plures præbens meatus; & quod clausum videtur per densitatem, est patulū per tenuitatem. Recte ergo Maria vellere comparatur, quæ ita cōcepit Domum, ut totum eum hanriet corpore, nec eius discessū corporis pateretur; sed esset molliis ad obsequium, solidā ad sanctimoniam. Recte, inquam, Maria vellere comparatur de cuius frumento salutaris populus vestimenta texuntur. Vellus planè Maria est, siquidem de molli frumento, agnus egressus est, qui & ipse Matis lanicium, hoc est carnem gestans, molli vellere cunctorum operit vulnera populorum. Omnes enim peccati vulnus, Christi lana suffunditur. Christi fountet sanguine, & vt sanitate recipiat, Christi indumento vestitur.] Eo inquam indumento quo in Christo Verbum induitur, firme sensibile; quodque in vsum nostrū, & vt nostra nuditas operetur, sibi circumdedit verè salutis vestimentum, & indumen-

tum iustitiae: Huius vestis in Deipara officina confundet, acus & filum, peti potest ex S. Paulino epist. 10. Acum ille interpretatur dominicam Crucem; filum salutare Verbum. Idcirco enim confecta est haec vestis, vt locus esset Crucis; pérque arcam illud foramen, ad Verbi Dei diffusionem pertinet, ac genus nostrum interventu Mediatoris, afficeretur Deo, vt ibi Paulinus loqueritur. Dissertat de hac acu, elegantissime Palchatus lib. 8. in Matth.

271. Quamvis igitur vestes omnes nostrates, ex quacumque tandem conficiantur materia, non immerito à Chrysostomo hom. 30. in ep. ad Rom. in moral. [vili foeni onus] dicuntur: tamen vestis qua Verbum diuinum à Deipara conuestitum est, pretiosissima & nitentissima haberi debet, iuxta illud Psalmus de Dei Filio, *decorum indutus est.* Quod sic glossat D. Chrysostomus homil. de uno legiſatore. [Nos quidem veste indumenti, vt quidquid natura minus est decorum, occultatur. Quare igitur Deus naturam, quæ & corpore vacat, & plenissima lucis est, imò quæ hæc coruscat, contegit? Atqui appellat ille corpus Christi vestem suā. Dominus regnauit, decorum indutus est: Decorum vocat, carnē Christi. Erat enim illa sanè decora, nec vila peccati turpitudine fœda. Neque enim peccatum fecit inquit, nec inventus est dolus in ore eius. Indutus est decoré, & præcinctus se. Namq[ue] zona Regem quidem exornat, sed & indicat & Symbolum Regis zona est, & Iudicis.] Inde vero præsertim angelis huius pretiositas, quod ob affusum vnguentorum & odoratorum abundantiam, afficit eam fragrantiam quæ nobilissimas quæque & verè regias animas ad Dei obsequium & Christi admirationem pronocet. Hæc enim sunt illa vestimenta de quibus ait David Psal. 44. alioquin sponsum Christum, *Myrra & guia & cæsia, à vestimentis suis.* Et propterea filia regum, regales inquam animæ obsequio tuo addictæ, *lasciaverunt te in honore tuo, à dominis eburneis;* aut (vt ex Hebreo veritatem Hieronymus epist. 140.) à templo denuntiū. Sic enim vocis laudem, quod ore cuditur interuenta præsertim denuo, nominavit Platæs. Coadoratur hæc vellis cum Verbo iuxta illud Damasceni l. 3. de imag. [Cum hoc Rege & eodem Deo, purpureo adorat trabeam assumpti corporis, non quasi vestimentum, neque vt quartam perloram; abit: sed perinde ac simul nuncupat] Deum, quam inestibilibus perxonat gratia plenitudo.] Huius vestis pretiosissima delineatio aliqua, fuit vestis Pontificia vt S. Cyrillus l. 1. de ador. fusissima prosequitur. Quod enim in eam vestem omnem artificij & opum genus congregat, verèque splendissima est & micantissima, apertissime indumenti humani quo Verbum in Christo circumactum est, dignitatem exhibet: Addicte pulchrè idem Cyrius l. 3. glaphiro, *sub finem,* idcirco sumum Sacerdotem iustum vestem Pontificiam exuere, quoties pro ignorantis & peccatis suis sacrificabat, quod patitur est, vestem que Christum & Verbi indumentum sanctissimum præsignabat, eum amicite qui pro peccatis suis hostias offerebat Deo: proindeque tunc, communi cæterorum Sacerdotum teste vt ubebatur.

Quare vestimentum quo Verbum Dei induetur est à Deipara, pretiosissimum & nitentissimum fuisse, dubitate non licet, porroque sanè ab huī vestis pretio ac specie, Adeodatus noster Bethleemites polymitarius commendari, non minùs quam à pulchra veste quæ se fuerū virtutibus conuestit, propter locum ex 2. Reg. 21. ad Christum transfert Petrus Damiani opusc. 37. parte 1. dub. 4. Fuisse purpureū aque adeò regium vestimentum, ait his verbis Damascenus orat. 2. de natu, Deip. [Vestem enim verè diuinitas contexta, hoc est carnem nostram, indutu quæ ex immaculatis ac virginis sanguinibus tinctam in Spiritu regio modo tanquam in chilium efformauit; ac velut regiam purpuram subiens, massam

missam nostram induit.] Trabeam vocat S. Chrysostomus hom. 3. in ep. ad Ephel. in morali : & ipse Damascenus op. 3. de imag.

genus orat. 3. de illis ag.
sordida esset, eo plus deberemus Deo.

172. Licet autem datum est hoc Verbi vestimentum, vile ac folidum, eo esset commendabilis Verbi Des-
census in nos; quid nostri causa, vili se ac folido indu-
mento obegere sit et dignatus? Opinamur plane S. Hi-
laus a. Tunc, quanto plus Deus obstringamus ob hanc
causam nostram causam a dectione sui aperimus. Hæc si quis
indigna Deo recolit, raro te maioris beneficij, obnoxium
contibet tibi, quando minus haec Dei conuenienter Mai-
estas. Non ille agit homo effici, per quem homo factus
efficit non equum, ut Deus caro fieret, & habetaret in
nobis illi est, alii plures carnis vniuersa vniuersitate
causis incelerat. Humilitas eius, nostra nobilitas est; cō-
munitas eius, honor noster est: Quod ille est Deus in
cunctis cōstitutus, hoc nos vicissim in Deum ex carne reno-
vare. Moneta Cæsarius 2. de incar. c. 3. oþ esse quod
in nobis honorem Maiestatis infringat humilis cor-
poris: Cum utique angere in nobis affectum eius &
affectionem suam, hanc hanc nullius nisi viciari, vel

autem debeat, vel dignatio tam humilis nat uiratus, vel
pietas cum benigna parentis : qui maximum utique,
et immortuum scelus est, vi dicò apud nos minus
honoris habeat, quia plus amoris impenitentia.]

Sed et illud considerandum est, quod S. Bern. serm.
41 manu. Dominus ergo regnus confidat: hanc felicitatem
qui videtur denita Christi vestis & fori da, fore suotene-
tendo multo persundendam. [Agnoico certe, inquit,
inquit] agnoico Iesum magnum Sacerdotem, fodiatis
oscurum velutibus, dum altercatur cum diabolo. Scien-
tia Scripturarum loquor, & quibus non ignota est prophete-
zia uero Zacharia. Vbi vero exaltatum est caput nostrum
superluminosum nostros, ex hoc plane mutauit vestem, de-
cepit inde, amictus lumine sicut vestimentum. Exemplu-
m dicitur, vt non eadē faciamus. Ut illo siquidem
in colla loricā ferreata quām stola linea, licet oneri sit
illuc honestus. Erit cū & membra sequentur caput, &
corpus & uniuersum vno plassat spiritu & dicat: *Cōficiābi
te mā, & circumdābi te mātissima.* Nunc sic indui-
oportet. De Vebū vt possit nobis fieri indumentū ad
agnes Aquilonis depellēt̄, vt philosophatus S. Eulogius apud Photiu Codice 230. ad secundū quæstionem
Chaldaicam. Itaq; finis minus ex materia qua constat, at
latet ex fine ob quem sic contextuā: sī, pretioſius unū
videt̄ debet; præter pretiū eius supra omnem æst-
imationem ex aucta māſtruce nostra diuina purpura.

1*su* doctrine.
173. Indiana ex crebro Apoloti monito preio-
sum hanc vestem, dignam ait S.B. filius in Pial.44. co-
bonitate ac redemptio hominem, qui ad sui conditoris
imago creatus est, iuxta Verbum Apostoli : *Exuti
eris enim, & indui nouum, qui renovatur ad agni-
tatem secundum imaginem sui Conditoris.* Et qui induit
se velice milencore, bonitatem, humilitatem, lon-
gamitatem, sapientinem, talis interiore amiculu
redimur est, & secundum interiore hominem pro-
be adornatus, & excutens. Paulus item monet : *Induite
Domum Iesum, Non secundum exteriorem hominem,
sed mens nobis Dei memoria circumambiciens.* 1

Vsus doctrine.

173. Indiana ex crebro Apostoli monito prelio-
lam hanc vestem, dignam aie S.B. filius in Pial. 4.4. co-
bonitate est ad redimendum hominem, qui ad sui conditoris
Imagoem creatus est, iuxta Verbum Apostoli: *Exuti-
sores hominem, & induit nouum qui renouatur ad agni-
tatem Iesu Christi imaginem sui Conditoris.* Et qui induit
se velicet misericordie, bonitatem, humilitatem, lon-
ganimitatem, pacem, uertendinem; talis interiore amiculio
redimimus est, & secundum interiem hominem pro-
de adoratus, & excusatus. Paulus item moner: *Induite
Dominum Iesum, Non secundum exteriorem hominem,
sed mens nostra Dei memoria circumamiciatur.]*
Id quonodo præstutur simus, docemut ex Chrysostomo hom. 25. in ep. ad Rom. in mor. [Christi Indiana-
mentum illo perpetuo simus, quandoquidem istud
denuo sed induamus esse, nunquam ab ipso deseriri, ipsu[m]que
vidique in nobis per nostram sanctam unionem, manue-
tudinemque conspicuum esse. Ad eum modum, & de
amicis dictum. Is illo prorsus induens est, multam
datus siquidem, id est videtur quod induens est. Ap-
parat itaque in nobis vnde Christus, & quonodo
apparet: si quae illius sunt feceris. Quid vero illi
Theophilaynand. Christum.

fecit? Filius, (inquit,) homina non habet ubi caput summa
reclinet. Itud tu quoque æmularis. Si quando cibis sum-
mendis fuit, hordeacis panibus vobis est. Si peregrin-
andum illi fuit, nulquam equi, nulquam iumenta, sed tanquam itineris pedestris confecit, ut fatigatur etiam
Dormienti si quando fuit, pulcri puluinari in prora nau-
igii iacuit. Accumbendit fuit, in foco prosterni iussit.
Vestimenta vero erant tenuia. Sepè numero & solus
concerlati esset, neminem secum ducens. Deinde &
quātū ad Crucem, quantūque ad coniuncta pertinet,
& omnia illius in summa perdiscens, æmularis. Ita sci-
licet Christum indutus es, si carnis curauit ad concep-
tias non feceris.] Plenæ & egregie hoc Christiani
per Christum indumentum, per equum Iohannes Hel-
selius in probatione veritatis Eucharistiae c. 4. 2.

Felices qui hoc indumentū seruauerint in perpetuū.
Infelices qui eo abiecerō, circūdate sibi pannos veteres
quos lapietē exerūtā, induixerint in animū. Sapientissi-
ma est Gregorij Nysseni cōmentatio homi, t. i. in Cant.
quā appono & cōcludo. [Veneris ergo exuto homine, &
ablato cordis inuolucro, Verbo apertū aditū, quod in-
gressi, indumentū sibi facit anima, conuenienter expo-
sitioni Apostoli, qui inbet exuto pannoſo hominis in-
dumento, induere nouā tunicam, quā secundūm Deum
est creata in sanctitate & iustitia. Iesum autem dicit in-
dumentū. Sponſa autē procello quoddam quam exuit nō
sit rursus acceptura tunica, sed contenta sit vna tunica,
cōgruerent. Legi datā cōcipiſt, quam per regenera-
tionē renouata induit anima, confirmat conuenienter
ei quod dixit Verbū non opertore eos qui semel diuino
ſanguine ſint ornati, peccati tunicam induere, ſed vnam
ſolā innocentiae, ne duas cōſtrarias inter ſe innicem cō-
ſiunt. As habent tunicas. Quae est enim societas obscu-
ra & tenebroſa tunice, cum luminoſa, experteque ma-
teria? Non ſolum autem Lex hoc iubet, non opertore
habere duas tunicas, ſed nec nouum pannum veteri
veſtimento affluere; ne eius qui hoc induit, maior sit de-
formitas ac turpitudi: cum neque maneat id quod eſt
afflūt, & veteri ſi figura deterioratior sit vt ex co aptera
ſit deformitas. Propterea dicit, Ex vi tunicā, quomodo
induam eam? Quis cum vel ipſo Sole clatiōne Domi-
ni aspicerit tunicā contextam per putitatē, & incor-
ruptionē, qualēm ostendit in Transfiguratione in mó-
te, mendicorm vestem pannosam lubenter induerit,
enim modis eſt fornicatoris ſicut dicit Proverbium]

C A P V T I V.

Verbum Calceatum.

74. Scotsim à vestib' catere, spectandus est calcens.
Nā plerique nudipedes censemur nihilominus vestiti.
Cuius rei argumentum suppedit ipse Christus. Eius
enim vestimenta, sāpe in Euāgelijs produntur, & tamen
sine calcis ac nudipes de multorum sententia suo loco
inferius d' scutēda incessit. Christianos quoq; olim ex-
calecatos fuisse, produnt illa Luciani in Philopatōe
Christianū descriptis. [Pallium putre, sine calcis, &
 tegmine capitis, incedēs dētōla coma.] Sicut tamē pe-
des quēs apītūr calcēi, tubēctūtū alijs mēbris qui-
bus circumdantur vēstimenta; ita non īmmerēd Verbi
calceatio, eiusdem coniecturā subnēctetur. Et tētē
enim hāc quoque allegorīa insigne & illustrē emble-
ma mysterij, in quo exornanda versamur.

Humanitas Christi, calceamentum Verbi.

In primis verò nō defuit, qui diceret, hunc esse calcaneū fīe (ut ipse exposuit) pedem calceatum cui serpens insidiatorus dicitur Gen. 3. Verū tamē calcaneus de Christi carne aut etiā de Christo ab aliquibus & Patribus & tractatoribus sit intellectus; ea tamē calcanei acceptio pro pede calceato, Metonymiā continet admodum inusitatā, nec Patribus quod sciam probatam. Imo Rupertus Cant. 7. ad mortuum Enī calcaneum à serpente notat, quia nudus erat: Non igitur nomine calcanei,

pes calcatus signatur. Atque ita ei loco Genes̄, nihil ad rem presentem faciens, inadiscutibilis potest.

275. Non defunt tamen cōcepta loca, quibus Christi humanitas cum calceamento Verbi cōponitur. Sic enim S. Baflius in Psal 59. exponens illud, in idūmāam extēndam calceamentū meum, ita habet. [D]ivinitatis calceamentū est, caro Dēū serens per quā descendit ad homines.] Plene ibidem S. Bruno, tribuens Christo verba P[al]mi tel[er]a, & exponens ea hac paraphrasi. [Per hoc acq[ui]nā mīhi Gentilem populū, quia in Idūmāam extēndā calceamentū meum, id est, in noctis Idūmāam, (Gentilis populi, scilicet,) extēndā nouitijā calceamenti mei, id est, humanitatis mea: ut me qui Dens era, hominem esse factū pro toto mundi salute cognoscens, mīhi sponte[n]a subiicitur. Calceamentū autē ex pellibus mortuorum animaliū cōsicutur; ideoque pro humanitate Christi ponitur, quia per multas tribulatiōnes, ad viciūm passionē Crucis mortificata est. Vnde Ioānes Baptista. Posit me tēporaliter venit vir, Christus scilicet, qui ante me factus est, secundūm humanitatem, non tēporaliter sed dignitatem. Quod est dicere: Qui factus est dignior me, cū sit posteriorē tempore, secundūm quod homo. Corrigā calceamenti eius non sū dignus soluere, id est minima particula mysteriōtū eius humanitatis nō sū dignus explicare. Quod est dicere. Nec etiā dignus sum, & sufficiens, ad explicandum aliquod minimū secretū eius humanitatis, nedū aperire sufficiam mysteria ineffabilia eius diuinitatis. Corrigā verò quia minima pars est calceamenti, pro minima parte mysteriū humanitatis Christi, iuris ponitur. Vel sic, non sum dignus soluere corrigā calceamenti eius, id est questionē humanitatis eius: hoc scilicet quod à quibusdam queruntur, qualiter ille qui Deus erat, homo sit effec[tus]. Quæstio quoque conuenienter corrigā dicitur: quia sicut corr[ig]ia necit calceamentum, sic & quæstio ligat illud vnde sit.] Vides quām varie hic Autor Verbum agnoscet humanitatem fuisse calceatum. Adiungo paucos alios idem opinatos.

S. Ambrosius serm. 7. in Psal. 118. v. 5. [Per femur insignis generationis agnoscimus, iuxta illud, Accingere gladiū tuum, circum fūmū, potentissimē; quia significatur quod Filius Dei cum semetipsum exanimasset, Verbi sit accinctus diuinitate, & generatione calceatus humana prodierit ex Virgine, omnibus daturus salutem.]

Bles[us] ser. 1. Mis̄is a Patre ad oves Israēl quae piererat, legatus; Data sunt ei quinq[ue] regiones, ut in singulis proprio fungetur legationis officio. Regiones verò illas sic determinatae possumus: vixi Virginis, mediū orbis, patibulū Crucis, domū fortis, extrema maris. In prima regione calceauit se; circumligauit sibi ligaturā calceamentorum suorum, (cuius explanationis se non esse dignum Baptista confessus est,) visibiliter ad nos egredi volens tanquam sponsus de thalamo suo.]

Alanus Cant. 7. quem Delius ibi in interpretatione mixta descripsit ad ea verba, Quām pulchri sunt gressus tu in calceamento filia Principis, de extera sapientia eum locum interpretans, eius calceamenta in quibus pulchritudinem gressuum celebrat Scriptura, aī esse carnem Domini. [Per calceamenta (inquit) figuratur incarnationē diuina. Calceamentū enim sicut fieri de pelle mortui animalis, nec tota pellis cedit in calceamentū hominis, sed potius pars pellis. Humana autem natura mortificata erat per peccatas & culpā. Hanc pellē humanę peccata, assumptus Christus, quantū ad humanę naturę circumstantiam: sed non totam, quia ita assumptus peccata, quod non culpam, Sic ergo quasi calceamentum applicuit, quando humanā naturam assūpsit.] Ad eum iem locum non pauci idem dixerunt.

Petrus Damiani serm. 60. qui est in vigilia nativitatis Domini; post descriptos septem riuos fluminis Ægypti, sic exclamat. [O flumen malum, riuī pessimi, riuī exterminantes! Hac nocte Dominus eos calcatus

transiit, cum in virginali substantia putram carnem, & omnium prætaxatione pestium immunem accepit, illo calceamento calceatus, quod in Idūmāam extēndit, cuius corrīgam solvere non potuit magnus ille Baptista. Misi de summo Filium suum, & accepit me in vtero Virginis, & sic tandem assūpsit me de aquis multis.]

276. Sed nihil frequentius, quam vi Christi humanitas verbi calceamenti appellatur, ab ijs qui illud Baptista de Christo responsū tractāt. Non tūm dignus ut solū eius corrīga calceamentū. Quo etiam aliquos ex prædictis Patribus alio licet intentis, obiter respxisse vidimus. Ita plane illud Baptista responsum accepit S. Greg, hō. 7. in Euāg. [Quis nesciat (inquit) quod calceamentū ex mortuis animalium sunt? Incarnatus vero Dominus, vixi, quasi calceatus apparuit: quia in diuinitate sua, morticina nostra cor, optionis assūpsit. Unde etiā per Prophetā dicit: In Idūmāam extēndam calceamentū meum. Per Idūmāam quippe Gentilias, per calceamentū vero assūptam mortalitatem designavit. In Idūmā ergo Dominus calceamentū suum se extēdere afferit: quia dū per carnem Gentibus innotuit, quasi calceata ad nos Diuinitas venit.] Tum pleraque addit, quibus propositū responsū Baptista sensum, cōfirmat ac illūtret. Adduxi in eā tem sc̄l. superiori, c. 2. Bernard, Ambroſius & Nazianzenum. Et addendū est Origenes tom. 8. in Ioān. vbi sic ait. [Ioānes ostendere volens quanto inferior esset Christi magnitudine, ne quis de se cogitaret, aliquid supra id, quod videt, aut audit à semetipso, dicit etiam illud: Non sum ego dignus, ut solū eius corrīgam calceamentū; illud innens, se minime idoneū esse, qui de ipsis Christi incorporatione, rationem, qua veluti ligata est, & occulta non intelligentibus soluat, explicetque dignum aliud dicendo de tanto aduentu in tantam breuitatem contradicat.]

Quare supposita ex his, accommodatione calceamenti ad humanitatem respectu Verbi, inquirendā est accommodationis illius ratio, addendūmque aliud de hoīis calceamenti ad pedem appressione per corrīgam.

Calci materia, strūctura, & finū.

277. Causa cur humanitas calceus Verbi appelleatur, reperiēdē sunt ex analogia humanitatis ad calceum, quæ ex multis capitibus duci potest. Nōnulla proponit Ludent. Fidelis lib. 2. de militia spirituali c. 7. Ego ea ex Patribus promā & illustrabo. Inprimitus calceus pedem includit, & obvoluit. Quanquā Iudeū calcei, superne patebant magna ex parte: sic enim corum caliga cīt ac ciencia: ea obvolutio[n]e & conclusio[n]e, pes obligatur & vincitur, ac aliquatenus irriterit, ita vt nō sit expeditus ac liber: vt propterea apud Stobæum, Musonius Philosphus, calceationē tanquā pedis impeditiōnem, vitandā esse concut per suadēre, eo præter cetera argūmento, quod acheret & curvares, ad expeditiōnē pedū, excalecati procederent. Quæ etiam causa est cui Clemens Alex. 2. pædag. c. 1. Autor sit omnibus, vt calceos abiciant, & nudipes incedere aſſueant. Præterea illa pedis per calceū inclusiōne & obvolutiōne efficitur, vt quæ incommoda a luto, & spinis ac tribulis, & muricis bus pedē mālē habitura fuissent, calceis excepta, ad pedem minimē pettingerent. In calceū incurvant calci & frigus, aliaque extera a celi iniurijs damna; vt propterea mystic calceus pro tutela plerūq[ue] sumatur. Notauitq[ue] Naz. orat. 4. 2. haec ex cauſa cum sancta terra calcanti Moysi dicatur Solue calceamentū, è contrario ex eundem de Ægypto, quia per tribulos incendū erat, mandet calceatio. Suffragatur Hieronymus ep. 146. exponens calceamentū datum filio prodigo reduci, iſſu patris. A pēde motum accepit calceus, ei[us]que sic coaptari & conformari, vt possit quasi coriacus pes haberi, siue cum eo vñū quid, vt propterea plurimā qua de calceo & pēde dicuntur, non sciuntū de pēde, aut sciuntū de calceo, sed coniunctū de

de ritoque dicunt: ut cū quis pedes inbetur attollere, surremontere, vel eo aut alio loco figere, quæ & quæ in pedem obvolvunt, quam in calcum obvoluentem cadunt. Tandem calcus est instrumentum viatorum. Cæteris quippe incommodis pedem, hæc & grælia ratione prospicetur, v.g. non ficeret difficile solum mentum aliud accendo figari cutare. Quare direxerat ac per se primò, calcarum vius est ad viam capessendam.

Quadrant humanitatis per ordinem ad Verbum.

173. Hac omnia in Christi humanitatem ad Veterum comparatae cadunt bellissimè. Ac primum, hic calcus Verbum ab condit & oculuit, ut merito apud illa c. 45. Deus in carne dicitur *Deus absconditus*. Seimus habent; vere in es Deus, & neficiebamus. Quod si calcar obvolvunt & occulente carne, abditum Verbum non appetit. Propterea medius stetit, quæ necabant: quinquam non usque adeò hoc calceamentum diuinatum obixit, ut nulla ratione proderetur. Erat tamen hic calcus ut Iudaica caliga, aperius supernè, taliter ex parte ut videre est in Icone calcei Honorijs pinii exhibita ab Angelo Rocca opus, de imaginibus S. Gregorij, eisique parentum. Idipsum exprimitur in etiā poët, Pontificum solemniter celebrantium, calceamentum supernè patens: Est enim hoc calceamentum, ut Innoc. 3. l. 1. de mysterijs Missæ: *apie diffinit, calceate proper nos diuinatus Symbolon: atque ita Deitatem obdolam signat, ut tam quod c. 55. addit. Innocentius, per hoc calceamentum innoelcat. Nam opera quæ in carne Christus est operas, diuinatæ eius attestabantur. Quod nota-
tum dicabam ea calcei Pontificij apertione suscun-
dens, adiutor Iudaicæ caligæ quæ erat calcæi ge-
nus, ut fuscæ versæ Iulius Nigrinus differentiatione
quam suis horis subsecvis intexit Lælius Bisciola
c. in fine. Confirmat candens caliga notionem An-
geli Rocca suprà, exponens imaginem Gordiani
Pans S. Gregorij, nec non interpres Actorum ad
ti Angelis verba, *calcea te caligas tuas*. Quanquam Iuo
Clementis sermo de mysterijs indumentorum Pon-
tificum, & Fulbertus item Carnotensis Pæstul
epi. 63. alter exponunt eam Pontificij calcæ*fusum
veius spacioem; accommodanque ad designan-
dum eius erga celestia cretam & intentam mente-
m, à terrenis plane annullam*. Eoque ferè modo S. Aug.
l. de consensu Euang. c. 30. interpretatur Euangelio
con calceamentum, quo neque pes rectus sit, neque
nudus ad terram.*

Iam quod fortes pedi affricandas, & offensacula pedem intercedendum violatutæ, in calcos incurrit. dicebat ille pede, ed pertinet ut agnoscamus, Verbum in seipso usquequaque nitens ac mandum perfice, nec inquinari vel forderi ijs foribus quæ narratur nostram luteam affectantur, quod frequen-
tissime abetus Marciensem, purissima diuinæ actuallitati à genis foribus male timentem, virgine Patrem. Quanquam non in fuerunt haec vera fortes, quæ ab humanitate quoque absesse pat fuit: ut propterea S. Ambro. l. 17. in Psal. 18. v. 5. negat Christo di-
uum *solute calceamenta*, [utram ergo, (inquit,) cor-
pore tanguam calceamento ad inferioris opera virtutis; ad ministerium, non ad præcipitum; ad obse-
quiam non ad delectationem; ad obedientiam non
ad dissensionem; & in via sapientiae vestigium collo-
temus, ne gressus nostros vis torrentis aliqua con-
fundat. Ideo ad Mofem diutum est, *solute calceamen-
ta*. Dicunt est & ad Ie'um Nane. De Christo au-
gmentum dictum non est, sed magis scriptum est, dicente
Baptista: *Post me venit vir, cuius non sum dignus cal-
cumenta portare. Quia illi bene admonentur ut soluat*
Theoph. Raymundi Christi.

calceamentum suum, qui sine peccato esse non poterant. Hic autem non solum calceamentum non soluit, sed etiam calceamenta aliorum absoluuit; quia non solum corpus suum à peccatis immune seruavit, sed etiam omnium dedit indulgentiam peccatorum. Cum igitur illimis & à foribus nostris pœna fuerit Christi humanitas, multò magis Verbum diuinum. Similiterque non compungitur vel configit diuinitas aeniges dolorum, quos caro excipit non secus ac calcens indemnum à spinis ac tribulis pedem praeflat, ipse transfixus. Quo nonnulli Patres superius adducunt accommodant ignem rubi applicitum, nec coniument: quia diuinitas carnem à passione non exclusit citra lesionem, ullam suam, benèque spinis & igni conuenit. Ea quidem fuit, (vt dicebamus,) carnis & Verbi coniunctio ut (quod de pede & calceo premissi,) velut unum computarentur: & quæ de carne dicuntur, ob suppositi identitatem, de Deitate quoque in concreto enunciarentur; unde Deum pallum, mortuum ac sepultum, dicimus: sed ipsa in se diuinitas, illæsa & ab his omnibus libera mansit. Tantum passus est, & mortuus, ac sepultus, in carne sua Deus.

Tandem quod usum calcæi primarium ac direc-
tum, esse dicebamus ad viam conficiendam, optimè
omnino in hanc rem cadit. Neque enim Verbo ad
aliud quippiam necessaria vel oportuna fuit caro, quam
ut esset viator, & pro nobis via huius iteris aperum ac
laboriosum decurseret. Quare priusquam itineri se
accingeret Deus, cum esset in sinu Patris, calceari non
indignit: Cum autem quasi colonus furvus esset in
terra, & quasi viator declinans ad manendum, calceari
eum par fuit.

Item significata calcæi: ac primum libertas.

179. Videor utinque aperuisse, causas humanae Christi natuæ cum calceamento Verbi collatae, ex materia, structura, & fine calceamenti. Iuvat tamen ut res tanta plenius ac dilucidius innotescat, aliounde id
confirmare: nempe ex mortalibus effectibus huma-
nitatis Christi, qui tales sunt, ut eorum Symbolum
apissimum, sit calceamentum. Quæ erit amena quam
initio recepi, huius veritatis manifestatio, multiplicis
doctrinæ sacra observatione, tanquam decerpis hinc
inde floribus, exornanda. Est igitur calceamentum,
libertatis ac dominij Symbolum, itemque compo-
sitionis ac eidem adiunctarum accessionum puta com-
positionem consequentis mortalitatis, cum physice
rum moralis: hoc est peccati ac moralium defectuum.
Hæc omnia comprobare, & carni Christi Verbum cal-
ceanti accommodate, non erit operosum.

Calceos aiebam, libertatis esse Symbolum. Hoc à
contrario ex c. 20. Isaæ, possimus colligere. Ibi enim
in signum capitulatis consecutæ, Iaias jubetur cal-
ceamenta de pedibus tollere, & incedere excalceatus.
Simile argumentum huius rei, habetur ex eo quod
Michael de Palacio enarrat. in cap. 19. Ioannis, exponens
piarum mulierum fetum pro Christo ad cruci-
fixionem abeunte, affirmat Iudeos ubiis ob Christi
necem iugo aperimus capitulatis premi. [Vnde
(inquit,) in Africa calceorum usum illis non permit-
tit Satraceni, nisi sint Regis aut militum quæstores.
Et quando illis transcendunt est per domum Regiam,
excalceari illis incumbit calcos, si qui eos habent, &
pedibus nudis viam calcare, ubi sita est Regia do-
mus.] Apud Romanos idem vigeat usus. Vnde quia
mancipi quæ exponebantur venalia, nudis pedibus,
illisque gypso sine creta confertiis prostabant; perinde
erat, mancipium aut capitulum, ac hominem pedibus
albis, vel gypsiatis aut cretatis dicere. Hinc est illud
apud Iuuenalem Saty. 1.

Nuper in hanc urbem, pedibus qui veneras albie.

280. Hoc est mancipium. [Creta enim vilissima (inquit Plinius l. 35. c. 17.) pedes venalium trans mare aduectorum denotare, instituerunt maiores.] Vbi ex Tibullo & Ouidio, gypatos pedes memorat Dalechampius. Et pulchre Persius, ambitionem eorum qui serviliter decelcebant, & ad omnia indigna ut ad honores eperent, ignauie ac mancipiorum in morem demittebantur, vocat *cretatum*, cum ait Saty. 5.

Ius habet ille sui, Palpo quem dicit bianiem
Cretata ambitio?

Erat ergo servitutis & deperditae libertatis argumentum exalceatum. Atque adeo est contratio, calceus Symbolum est libertatis: ut propterea Exodi 12. filij Israël de ferrea Aegypti fornace evadentes, comedentesque agnum, transeuntes in libertatem, iuberentur calceamenta habere in pedibus.

Meritisimò itaque sanctissima Christi Domini humanitas, calceamentum dicta est, tanquam & in se libertima, nullique unquam peccato, quo sola vera servitus infertur obnoxia, & libertatis nostra vindex. Asserti enim per eam sumus in libertatem a tripli teterima captiuitate, ac durissima servitute: nempe Legis, quam Apostolus *ingum servitios nominavit peccati, & Sathanæ; nōque aptauit ad plenam libertatem gloriae filiorum Dei,* in altera tantum vita consummandam quibus omnibus titulis, liberti Christi dicimus ab Apostolo 1. Cor. 7. quem prudentissime locutum, obseruat S. Ambros. l. 1. de Iacob. cap. 3. eò quod non liberos simpliciter, sed libertos nos appellans, fontem libertatis nostræ, unde manauit libertas illa nostra insinuauerit.

Nec non potestas, atque dominium.

281. Quia vero libertas & est dominium suæ voluntatis, & fundat dominium expeditum in alia, ut D. Thomas redde dicit, meritò calceamentum quod libertatis Symbolum esse diximus, dominij quoque & potestatis est nota. Vulgaris locus est Psal. 59. quo David suam de Idumeis victoriā, & dominium quo eos pressurus erat, verbis illis expressit, *in Idumeam extendam calceamentum meum.* Ipse David ut se regno cedere & abdicare dominium in populum Dei (quantum in ipso erat,) significaret, fugiens a facie Absalon, nudis pedibus & exalceatus incisit; vt interpretatur Feudat. in c. 4. Ruth. Ex quo item loco egregium in hanc rem testimonium à prisco Iudeorum vīo petere licet. Si enim ibi describitur cesso juris, in bona & vxorem Mahalon. *Hic erat mos antiquus in Israël inter propinquos, ut si quando alter alteri suo iure cedebat, ut esset firma concessio, soluebat homo calceamentum suum, & dabant proximo suo.* Hoc erat testimonium cessionis in Israël. Et specialiter de cessione iuris in uxorem statis abque liberis defuncti, per exalceationem facienda, p̄ceptum fertur Deuter. 25. vbi additur, nomen dominus illius, postea fuisse, dominum disalceari. Sicut igitur exalceatio cessionem dominij aut potestatis, ita calceatio dominij comparationem denotat, aut est retentus potestatis argumentum. Quo spectat, quod de Arabi insigni narrat Iustus Lipsius l. 2. exemplo polit. cap. 16. Rahus (nomen est proprium Arabis aut Turce,) cum in Marochieno agro ab intreribus ex improviso Lusitanis uxore & bonis spoliatus esset, vxori ante arcem qua se maritus abducerat abducta, ignaniam ac perfidiam exprobanti, calceum illicet suum abiecti; quasi recuperanda coniugalis potestatis tesseram: moxque fidem datum li-

beraturus, copiolis suis raptim collectis, insiloit in Lætitianos tam generosè ac fortiter, ut viatores vinceret, & prædam optimam, vxori emque in primis, (vt fidem jacto calceo dederat,) reduceret domum. Liquet ergo, calceamentum dominij parti, aut restituta potestatis, esse Symbolum.

Nihil aptius ad signandum effectum carnis Verbo adiunctor. Idcirco enim calceato modo est Divinitas, ut tyrannus qui in hominem sibi nullo iure atrogarat potestatem, deiiceretur; & divina in hominem, perique eum in orbem dominatio, velut oblate ab huic mundi principe, eo potenter deiecto, repararet; omnibus in suam prittinam dispositionem restitutus. Quare per hoc mysterium, iniqua profus alienatio qua homo se Deo subductum tertio homi potiparatur, reuersa est; & dissoluto ære alieni quo pessimè ac improndissimè granata & servituti adlitteri jacebamus, excussum jugum potestatis alienæ, & ad leue veti Domini ac Dei nostri jugum reuenimus; felices si nunquam illud excutiamus. Per Ieum certè non stabit. Nam adeo potenter ac validè contruit sceptrum dominium, & impiorum vi gam, malleū que vniuersa teræ, ut nunquam reparacionem sperare possint. Gratulabatur hoc Isaías c. 2. 6. alloquens suauissimè Dominum, verbis illis. *Domine Deus noster, possederunt nos Domini ab que te: Tantum in recordem nominis tui, Mories non vivunt; Gigantes non resurgent;* hoc propter voluntatis nostræ vertiginem, qua possunt restituiri in integrum propriea visiti. si & coniuravisi eos, & perdidisti omnem memoriam eoru. v.

Tandem compositio atque mortalitas.

282. Addebam tertio loco, calceum esse compositionis ac mortis & mutabilitatis Symbolum. Se me S. Dionyphus c. 13. cœl. Hier. causam expponens cu r Angeli per sacros scriptores & pictores, exalceati & nudipedes exhibeantur, sic philosophat. [Quo à nudi & exalceati describuntur sancti Angeli, hoc iugnat, quod liberi & absoluti, ac expediti, a que exterioris omnis adiectionis labe sint puri, & ad divinam similitudinem pro viribus tendant.] En iudicium pedum in argumentum simplicitatis: Ac p̄ roinde calceatio, argumentum est compositionis. Hanc vero sequitur mutabilitas, ut est peripicuum ex Nazianzeno & Damasceno, alibi adductis: confirmarque Romanorum vīos, quos lunulas in calceis gestasse, ut humanae mutabilitatis admonerentur, obseruat Plutarchus. Et eo Paschalius de coronis lib. 9. c. 20. A. t. quia mutabilitas damno summo nostro in profundiendis mortuis operibus proditur, idcirco calceatio, eam quoque mortuorum operū profusionem præfert, conferente ad id non parum calceamentum materia: Q. uod Origenes hom. vīica in libro Regum, ac D. Arigostinus lēm. 42. de Sanctis obseruant, exponentes interdilecum Christi de calceamentis non ferebant. [Calceamenta (inquit Augustinus) quibus vītūrū, coria mortuorum sunt, nobis tegmina pedum. Per hoc ergo iubemur renunciare mortuis operibus. Hoc in figura Moses admonebatur, quando ei Deo nūnus loquens, ait: Solus calceamenta de pedibus tuis; hucus enim in quo flas, terra sancta est. Ad eandem mentem in Nyssen. orat. 1. in Cant. hæc habet. [Non iuris admittit, pedes qui gradiantur in passibus tertenz co. citationis. Laus enim, (inquit) pedes meos quomodo inqui nabo eos? Neq; enim Moses cum iussu divino liberaliter fieri pedes, à mortuo pelium indumento, quando tenet am ascendit sanctam, & illuminata, narratus est rufi si pedes induisse calceis. Neque quando vestem lac eratalem, congruentem figuræ qua ostensa fuit in monte, assabré est fabricatus, atri & purpuræ, & bīsi, & hyacinthi, & cocci in textura contemporatis splendorebus, ut resulgeret pulchritudo

pollicitudo commixta ex omnibus, vllum ornamen-
tum fabricatus est pedibus: sed sacerdotalis pedis
erat ornatum, esse nudum, & liberum ab omni in-
dumento. Oportet enim sacerdotem, semper ingredi-
luper terram, super quam non fas est ingredi cum pel-
lious mortuis. Et ideo Dominus quoque Discipulis in-
tegris calceis, quando eos iubet non ire in viam
genitum, sed ad terram sanctam accedere. Sanctam
autem viam omnino non intelligit, per quam iuben-
tur correre Discipuli, qui non dicitur ab eo, qui di-
citur *Ego sum via*, quam non licet tangere eum, qui ho-
minis mortui non soluit indumentum. Non diffimi-
liter Nazianzenus orat 42. & Christi ad Discipulos, &
Dei ad Moysen mandatum de calceamentis abiecien-
tibus exponit. Nam (inquit) qui terram sanctam ac di-
gredi vestigis impressam contacturus est, calceamenta
solue; quoniammodum & Moses ille in monte, ut
nihil mortuum ferat, nec inter Deum atque homines
intermedietur. Consimili modo si quis Discipulus ad
predicandum Evangelium mittitur, frugalitatem & sim-
pliciter studeat: quippe quem, prater id quod nec
asne baculum, nec duplice tunica habeat, etiam
pedibus iter facere oporteat, ut pulchri pedes
evangelizantium pacem, atque omne bonum appa-
reant.

Hoc manuit vsus apud Hebreos, loca sancta sub-
solis pedibus, ut Lyranus ad c. 3. Exodi his ver-
bis refert. [Modus erat antiquorum, & specialiter He-
breorum, non ingredi sancta loca pedibus calceatis. Et
inde est quod Saraceni, non audirent intrare locum ora-
tions nisi calceati.] Quod antiquos id ipsum ser-
vissa, sit Lyranus, confirmat his verbis S. Cyrillus
la. de Ador. cum dixisset iustum Moysen reliquias
cooptiones ac mortalitatem, calceamentis denotatas,
abesse. [Id (inquit) a Genitilium consuetudine, di-
cens ille Moys didicerat. Neque enim hi templi adi-
bant pedes induti calceis, exanimatorium animantium
pelle confecti. Id enim eorum legibus inter immun-
itate genera recensebatur.] Specialiter autem id curas-
se Hebreos, ut Lyranus itidem affirmabat, inde quo-
que ostenditur: quod in descriptione templi quam
exhibit Arias Montanus la. de fabrica templi, notatur
locus in quo sacerdotes, rigentes pedes calcefacti,
venabant. Sacrificantes item sacerdotes, nudipes
erant, velletque ex c. 30. Exodi. Hac sanctorum homi-
num aut sancta frequentantium excalceatio, eam
quam dixi mortuorum operum, compositionem no-
ritam consequentem, abiectionem signabat. Neque enim
Deo in antiqua, vel Christo in noua lege, cura
fuit de materialibus calceis abiecendi, ut norauit S.
Augustinus serm. 42. de Sanctis; ex eo quod Christus
ipse calceatus incederet. Ferè tamen priisci Monachi,
ut quod moribus entebantur praefare, externo habi-
tu preferant, calceamenta refugiebat, vt habeatur
ex Nazianzeno orat. i. de pace vbi inter Monachorum
exercita, numerat pedes nudos; itemque ex Hieronymo,
qui Iouianum post nudipedalia ante apostolam,
non calces modi, sed & ornatos calceos expobat,
laudes eius ad propositionem quartam. Disser-
te item Caiannus la. de Instit. renuncian. cap. 10. Mo-
nachos *Aegyptios* calceamenta abstinuisse testatur;
(his inquit) qui simpliciter calceamenta, *υποδηματα*
dicuntur; caligis tantum plantas munivisse, & has
quaque cum ad celebranda aut percipienda sacra my-
stera accederent abieciisse ait; sequentes ad literam
quod Mosi Exodi 3. & Duci populi Iosue c. 5. de cal-
ceamentorum solutione praecepit legimus. Horum
locorum crafta intelligentia haeresis peperit nudipe-
di, quam memor Philastrius, & August. hæret. 68.
Deus tamen, (vt dixi,) aliud querebat, & abiectionem
mortuorum, ac expeditionem à sebus terrenis, &
cunis cura, spectabat. Vnde quia cura carnis in desi-

derijs, coniugium solerat affectari, & implicantur pedes
affectuum applicatione coniugij: frequenter S. Hiero-
nymus, mandatum de abiectis calceamentis
vertit in adhortationem abstinentiæ à contingi studi-
de, v. l. 1. in Iouianum & Epistola 24. in fine, &
pulchre epist. 21. verbis illis. [Et Moses, & Iesus Na-
tus, nudis in sanctam terram pedibus iubentur incede-
re: & Discipuli sine calceamentorum onere, & vin-
culis pellum, ad prædicationem noui Euangeli desti-
natur: & milites, vestimentis Iesu forte divisis: cali-
gis non habuere quas tollerent, nec enim poterat ha-
bere Dominus, quod prohibuerat seruus.] Satis de
mortuorum operum Symbolo in calceamentis.

Hac in Christi carnem Verbum calceantem, cate-
nus cadunt, quatenus Verbum ex se simplicissimum,
accessu carnis venit in compositionem & structuram
divini illius compositi ex Deitate & humanitate sub-
sistenter in una Verbi persona. Hoc Verbum, vita
ipsa, mortalitatis nostræ exuus circumdatum, & nos-
tris morticinis calceatum, morti in humanitate sua
obnoxium, enasit; & re ipsa in carne passum est, ac
mortem subiit, factum pro nobis peccatum: id est
omnibus peccatis ac sceleribus nostris operatum; ita
ut quamvis in le nitentissimum & sanctissimum esset,
tamen disciplina pacis nostra super illud fuerit, & pec-
cata nostra portauerit.

Quam pretiosus Verbi calceus, humanitas.

283. En igitur Verbi calceamentum, si accuratè omnia pensamus, in speciem v. le & ignobile, at re ipsa
preciosissimum, supra illos quos memor antiquorum
preciosissimos calceos, aureos margaritis distin-
ctos, C. Caesaris ac Demetrij, item Antigonij filij au-
reos, & feminarum aureis veluti donarij collacentes
ex Clemente Alexand. 2. paed. cap. 11. auro rufus ac
gemmis ornatos Diocletiani, & gemmatos Heliogabali
& Caroli Magni, ac ejus aliorum, quorum cu-
pientes de luto in peronibus emergere vñiones, de-
scribit Tertullianus de hab. mil. c. 7. & Plin. l. 9. c. 35.
Calceos Despotarum describit Codinus l. de offic. Con-
stant. cap. 3. [Bi colores coloris nimicrum purpurei &
albi, habentes ad latera & in vtroque calcaneo seu
calce aquilas ex margaritis confectas, sive supra ipsos
calceos quasi de muluis pictos.] Supra hæc omnia
preciosum est Verbi calceamentum propositum, vt in
frequentibus demonstrabo, agens de concursu naturæ
& gravitatem perfectionem illius. Sit sanè in plenisque
mortalitat, culpa illorum, calceamentum eorum vel
iunctum quale olim His anorum apud Plinium l. 19.
c. 2. vel ex arboreis libris, quale Indorum apud Phi-
lostratum l. 2. c. 9. & particidarum qui Romæ pleste-
bantur, ex Turnebo l. 13. ad uel. c. 13. vel arcum aut
ferreum, cuiusmodi fuisse Empedoclis, habet Tertull.
c. 5. de pallio, & de Afer significa: ut c. 33. Deuter. vel
ferreum candens, & ignitis clavis confixum, ænulum
eius quo S. Barbara Martyr, (vt habent Ecclesiastice
tabular. 22. Mat.) calceatus & excarnificatus est. Hoc
de quo egimus Verbi calceamentum, omnibus virtu-
tibus, (quarum singulas quotidie esse anima calce-
menta, dixit S. Ambrosius serm. 17. in Psal. 118.) eximi-
mis exornatum est, & supra cretatos illos calceos quo-
rum Tertullianus meminit cap. 4. de pallio, purum ac
nitens. Ut in huius sanè significacionem, recens eluti
baptismi sacro fonte, albos calceos pedibus inducerent,
vt Rupertus l. 7. de diu offi. c. 1. & Vicerol. 5. de bapt.
c. 18 ex antiquo Ecclesiæ vsu factum referunt.

Eoque etiam reculetum p. i. cum vsum, cuius men-
tio est apud Tertullianum l. de cor. mil. cap. 3. nempe
frontem crucis signaculo terendi ad calceatum, vt sci-
licet Deum pelle nostra calceatum, & pro nobis mor-
tuum in carne nostra, meminisse innaret. Quamvis

P. 4. Inicias

inficias non jerim, illud insuper ex consequenti inde profectum, ut vanæ plerique inter calceandum obseruationes Chritiano indignæ, anterterentur: qualis eorum quos arguit S. Chrysoft. hom. 25. ad pop. qui ex Alexandri imagine calcis appresia, bene sibi omnibantur; aut eorum quos memorat Clem. Alex. 2. pædag. cap. i. i. amatoria salutationes impressile calcis; item eorum qui sinistro pedi calcem dextrum immittere, vel è contrario, duebant religioni: quo in genere Augustum supra modum fuisse superstitionem, prodit Sucton. cap. 92. & Plin. lib. 1. cap. 17. Nec non aliorum qui præsentissimum ad omnia venena remedium, teniebant spuere in calcem dextrum, priusquam eo calcearentur, teste Plinio l. 28. cap. 4. Fuerunt etiam qui redirent ad lectum, si inter se calceandum sternuissent, vt S. Augustinus est Autor, lib. 2. de doct. Christ. cap. 20. Alij disruptionem corrigia cum calcearentur, pessimi omnis arbitrati, desistebant à cœpitis, vt est apud Tullium 2. de diuin. Et apud Glosam Ilaie 5. ad illa verba, non rumpetur corrigia calceamenti eius. His omnibus ineptis, aut etiam perueritatisibus, salutari signi impressio mederi potuit. Sed vsuratio vñs prædicti, etiam vbi aniles illa nvgæ locum non habebant, ritus illius finem quem proponsi, hand mediocriter firmant.

Verbum calceantis humanitatis corrigia.

284. Superest attingenda calceamenti nostri corrigia. Hanc grauissimi partes, disertè produnt esse humanitatis Christi copulationem cum Verbo. Ita Gregorius Magnus hom. 7. in Euang. & Bernardus 5. de confid. c. 9. in fine: qui hanc corrigiant, forte ad eadē ad strigendum Verbum esse statut, vt nec morte incidente villatenus intercidí potuerit, et si carne & anima ab inuicem separatis. Huc tamen respxisse Baptistan, cum se indignum professus est corrigiam calceamenti Christi solvere, quod Bernardus coniecat, non possum admittere. Quæ enim ex esse demissio, profiteri se indignum qui unione hypostaticam abrupteret? Commodius S. Gregorius, allusionem putat à Ioanne, ad vñsum Hebreworum, solvendi calceamentum eius qui nollet propinquū viduam sibi ex lege debitam ducere vxorem; vt perinde fuerit dicte Ioannem, non sum dignus corrigia calceamenti eius soluere; ac si dixisset, non sum dignus, psonam que ei debetur, mibi loco eius arrogare, mēs; Messia dicere: Quam expositionem adhibet quoque S. Ambrosius l. 3. de fide cap. 5. & 1. de bened. Patriarch. cap. 4. Quanquam ex cap. 4. Ruth, habeti videtur, cum qui soluebat calceamentum, fuisse illum qui tenuerat superstitem cognati vxorem ducere, non autem qui ducturus erat, vt Ambrosius & Gregorius videnter supponere; ex eo fortassis ad ita sentiendum adducti, quod mulier sic abiecta, cognati eam ducere recusantis calceamentum soluebat, ex Denter. c. 25. Commodissime denique in rem nostram idem Gregorius eodem loco, spectari putat à Baptista ligaturam mysterij, id est implexitatem unionis hypostaticæ; quam enodate & expedite, supra vites suas esse agnoscetabat Ioannes. Quid vero mirum terrestrem illum & corporatum Angelum, ad huius vñtonis arcuum penitus perspicendum nequaque peruersisse, cum etiam Angeli in celo, (per suas quidem naturales vires, tameis perspicacissimas,) planè circa hoc cœrentiant?

Vñsum doctrina de Verbo calceato suggestit Petrus Damiani serm. 60. monitans sicut Verbum calceatum transiit septem rinos flumij Egypti iuxta Isaiae vaticinium c. 21. ita nobis assumenda esse calceamenta densa & subtiliter cōsūra aquas excludentia, cuiusmodi præsertim est calcens quem sibi Verbum aptavit.

Nos quoque apemus eum nobis, ut calceati pedes in præparationem Euangelij pacis, securi procedamus.

C A P V T V.

Verbum Inumbratum ac Tenebratum.

285. Videbor egisse incōmodè, qui in Lege noua, & plenitudinis per Christum inuecta tēpore, vmbram cogitem atque perfonam. *Vnbra habuit lex suorum bonorum*, teste Apostolo Hebr. 10. & exemplaria vmbraq; callestium, vt c. 8. traxerat Nimirus ut et apud S. Macarium hom. 3. 2. [Quomodo corporis vmbra orum habet ab ipso corpore, carnis tamē officium implere nequitnam alligare vulnera, escam præbere, vel loqui, non potest vmbra, etiā wanat à corpore, p̄cedētque declarat corporis præsentiam: eodem modo Lex vetus, est vmbra noni Testamenti. Preoccupat autem vmbra veritatem, non tamē suppeditat sp̄titum. Non poterat enim Moses carnem induitus penetrare cor, & auferre fodienda vestimenta tenebratum: sed spiritus duxat à spiritu, & ignis ab igne, tollit vim peruersam caliginis. Itaque circumcisio qua vibrat in vmbra legis, innuit appropinquantem veram cordis circumflexionem; & baptisma legis, est vmbra rerum veterum.] Huc respxisse Apostolum, cum dixit, in Christo corporaliter inhabitasse Deitatis plenitudinē, affirmsat S. Augustinus 1. 2. de Gen. ad lit. c. 7. his verbis. [Satis est scire, corporaliter aliquid vel propriè dici cū de corporibus agitur, vel etiam translato vocabulo, sicut dictū est, quia in ipso inhabitat omnis plenius diuinitas corporaliter. Neq; enim diuinitas corpus est, sed quia Sacramenta veteris Testamenti appellat vmbras futuri, propter vmbraum comparationem, corporaliter dixit habitare in Christo plenitudinem Diuinitatis, quod in illo implentur omnia, quae in illis vmbribus figurata sunt; ac sic quodam modo vmbraum illarum ipse sit corpus, hoc est, figuratum, & significacionum illarum ipse sit veritas.] Sed & Hieton. q. 10. ad Algas. Christum dici *corpus*, ad diffinitionem ab vmbbris iudicis, affirmsat. Videbor igitur, per præparā vmbras in legem gratiae, & ipsum Christum inducere.

Etiam in Lege noua, vmbre complures.

286. Nihilominus esse etiam in lega gratiae vmbras, argumento est, quod tantum in celo alpitate dies dicuntur, & inclinati vmbra; id est amoueri iuxta Gillebertum serm. 27. in Cant. Vnde h̄c, tamē vmbra minoris sunt quam olim per hyemen veteris legis, tamē non prorū nulla sunt: de quo latè & optimè S. Ambrosius 4. Hexaëm. c. 5. itēmq; lerm. 3. in Ps. 11. 8. ad illud retrivere seruo tuo, sic enim ait. [Hic in vmbra vivimus. Ergo ista vita in corpore, vmbra est vita atque imago, noua veritas. Denique in imagine ambulat homo, & in regione vmbrae mortis consistimus. Sed si quis non ad terrena oculos mentis intendat, sed ad spiritualia erigat, vt possit dicere, spiritua, ante faciem nostrā (brisura Domini) dignus erit qui dicat: in vmbra eius vivimus. Christus enim vita est, & id est qui in vmbra Christi vivit, in vmbra vita est. Meritoque alibi dicit Sanctus Dominus, in vmbra alarum tuarū protege me. Omnes ergo, etiam sancti, in vmbra sunt, quandiu sunt in corpore: non perfectè vident, sed ex parte cognoscunt. Ipse Paulus ait; ex parte enim cognoscimus. Ipse vas electionis, cui Christus oculos reddidit, & sua illuminauit gratia, non facit ad faciem, sed per speculum videbat. Et David reuelari oculos suis perit, vt temoneretur vmbra, quæ integrum oculorum impidebat obrutum. Regionem autem hanc mortuorum esse quis dubitet, cum Sanctus ipse dicat: Placebo Domino in regione viuorum. Quia perfectè hic placere nemo potest, vbi etiam si fieri possit vt sua peccata non habeat, in ipsa camen mortuorum regione

regione visendo, purificatione indiget, quæ à con-
tagione eum regione huiusabsolutat. In umbra igitur
hic viuimus, & idè in umbra custodimus verba Dei.
Et ex exemplo viam, utique ante eramus sub umbra
legis, quando custodiebamus homines fabrara, quæ
fuit umbra futorum: sicut hodièque Iudei, qui ve-
num fabrum non vident, qui exemplari & umbrae
seruunt. Nos quoque secundum Euangelium nunc vi-
uimus, umbra sequitur verborum Dei. Nathanael
sub arbore fici videatur; David in umbra alarum Do-
mini Iesu, spatae se dicit; Zacheus in arbore Sy-
comori ascendit, ut Christum videret. Nobis quoque
expedit manus foci Iesus, ut totum mundum obum-
biat. Quomodo non fumus in umbra, qui crucis eius
potugimus velamento? quomodo non fumus in um-
bra, quos crucifixus à malignitate seculi, & corporis
adore defendit?

Pulchritudo Bernardi serm. 48, in Cant. his pre-
ter cetera. [Sub umbra eius quem desideraueram sedi. Et
Prophetas: Spiritus, (inquit) ante faciem nostram Christus
Dominus in umbra eius, viuenus inter gentes. In umbra,
in genibus in luce cū Angelis. In umbra sumus, quan-
do per fidem ambulamus & non per speciem. Et idè
iusta in umbra, quia ex fide vinit. At qui vinit ex in-
tellectu, beatus est: quia non in umbra sed in lu-
mine. Iustus erat David, & ex fide viuebat, cum dice-
tur Deo: Da mihi intellectum ut discam mandata tua, &
eius: scimus successum fidei intellectum, intellectu
revelandum lumen vita, & lumini vitam. Prīus
erente ad umbram, & ita ad id cuius umbra est per-
manens; quoniam nisi credideris (ait,) non intelligeris.
Vita fides, & vita esse, & vita umbra?] Et termi-
nus nat. Deip. de Aquæductu. [Signator de Christo
Propheta loquuntur, dicens: Spiritus ante faciem nostram
Christus Dominus, in umbra eius viuenus inter gentes. Nā
inter celestes quidem beatitudines, non in umbra vi-
uimus sed possidemus in splendori. In splendoribus sanctorum
figuræ ex vero ante luciferū genui te. Verum id quidem
Pater. At Mater sancte eundem ipsum in splendore
non genuit, sed in umbra, nō nisi ea tamen quia obum-
biam Attissimus. Merito proinde canit Ecclesia, non
illi quidem Ecclesia Sanctorum, qui in excelso & in
splendore est; sed quæ interim peregrinatur in terris.
Sub umbra eius (ait,) quem desideraueram, sedi, & fructus
tua dulcis gaudior meo. Lucem quippe meridianam ubi
piscis sponsus, sibi petietur indicari, sed reptilia est, &
per plenitudine luminis, umbram; pro satiaretur inte-
rim, gaudum recepit. Denique non ait, sub umbra eius
quam desideraueram, sed sub umbra eius quem desidera-
vem, sed. Neque enim ipsius experierat umbram,
sed plam profecto meridiem, lumen plenum de lu-
mine pleno.] Non absimilia Philippus Abbas lib. 3. in
Canticis cap. 22.

Andi denique Origenem hom. 8. in Iosue sub me-
diæ. [Advenimus Christi vnu quidem in humiliitate
complexus est, alijs vero spectatur in gloria. Et hic pri-
mus adveniens in carne, mystico quadam sermone in
Scriptoris sancti umbra eius appellatur, sicut & Hiero-
minus Propheta denunciat dicens. Spiritus vultus nostri
Christus Dominus, cui nos diximus, in umbra eius vine-
nus in gentibus. Sed & Gabriel cum euangelizaret Ma-
riam, de natiuitate eius, dicit, Virtus altissimi obum-
babit ibi. Propter quod intelligimus, quā plurima
primo hoc adveniens eius admirari, quorum comple-
xus arque perfectio, in secundo consummetur aduenient. Et Apostolus Paulus dicit, quia resuscitauit nos cum eo,
finaliter fecit in celstibus. Et utique nondum
videmus credentes, aut resulcitos esse iam, aut in co-
lestibus confessisse: sed adumbrata sunt quidem haec
morte per fidem, quia mente & spe à terrenis, & morti-
tatis operibus elevantur, & quotidie cor nostrum cri-

gimus ad cœlestia & æterna: impletbitur autem hoc in
secundo eius adventu: ut ea quæ nunc fide & spe
præsumplimus, tunc etiam rerum effectu corporaliter
tenemus.]

Si licet dicere, umbra nostra simplex est, Iudeorum
gemina fuit. Nam nunc umbra nostra, rerum dum-
taxat cœlestium quas adulta felicitatis die conspicabi-
mur, adumbrationes sunt, quales in Ecclesiastica Hie-
rarchia describit S. Dionysius c. 5. Iudei vero & remo-
tæ earumdem cœlestium rerum, & proximæ ac ipse-
diatæ nostræ, umbras habebant. Idem alijs verbis
sic dixit Method. lib. de castitate apud Photium Cod.
2. 37. [Lex, figura & umbra est imaginis, hoc est Eu-
angelij; Euangelium vero imago futura in secundo Del
adventu veritatis.] Origenes insinuat idem versat
hom. 2. in Psal. 8. ad illud in imagine perrans homo,
qui ex Apostolo Hebr. 10. egregie id eruit.

Nominatim Eucharistia, & passio.

287. Harum legis gratiæ umbra primæ & præ-
cipua, ad hoc mysterium spectat. Non me latet Ber-
nardum loco proximè notato, & sermone in Natu.
Virg. de Aquæductu, Eucharistiam propolit sse tan-
quam umbram Verbi Dei sub qua viuimus in genti-
bus, quod ipsum Origenes hom. 3. in Cant. affirmat.
Et quidem longè dixerissimum sensu, ab eo quem Bru-
no Andegensis p̄scopus, & Berengarius eius Ar-
chidiaconus, (reflexente Durando Episcopo Leodiensi,
Epistola ad Henricum Regem Francorum cuius men-
tio est in annalibus Ecclesiasticis anno 1035 ac referē-
te etiam Guitemundo 1.3. de Eucharistia sub finem,) peruerissimè cōmentisunt, afferentes non esse in Eu-
charistia verum & reale Christi corpus, sed eius um-
bram duntaxat. Patres igitur prædictos, & post eos
S. Bonaventura sermone quodam de cena Domini
in illa verba Thre. 4. Spiritus oris nostri Christus Domi-
nus, &c. Fatoeum umbram quādam primariam legis gratiæ
in Eucharistia mysterio agnouisse, probè coheren-
tem cum vera & reali corporis Christi præsentia. Nihil
tamen inde decedit primatu quem inter omnes nouæ
legi umbras, deditum umbra que in mysterio Incar-
nationis interuenit. Nam Eucharistia est tantum ex-
tentio quādam mysterij Incarnationis, ut alibi ex
Chrysostomo dicendum est: vnde quidquid de Eu-
charistia dicitur, in mysterio Incarnationis suo mo-
do æquæ cadit.

Admitto præterea passionem & mortem Crucis
inumbrationem Verbi fuisse, nec tenuim; passim enim
illa diuinæ splendoris quasi tertio, & in Scripturis &
in Partibus umbra nomine, qua Verbi lucem nobis
temperauerit, expressa habetur. In hunc sensum acci-
pi video à S. Ambroso celebrem illum locum ex c. 4.
Threnorum Spiritus ante faciem nostram Christus Domi-
nus, cui diximus, in umbra eius viuenus in gentibus. Ita
enim habet serm. 15. in Psal. 118. in litera Samech ex-
positione. [Passionem Domini Salvatoris, prophetati
liquet & defleti ab Hieremia, non excidium Iudeorū:
quod cū ex alijs, tū ex illo intelligi potest,
quia in posterioribus habet, Spiritus ante faciem nostrā
Christus Dominus, comprehensus est in interitu nostro,
sub eius umbra, diximus, viuenus inter gentes. Quid
hoc manifestius, quando & nomen expressum est, &
comprehensionis inter manus persequentium perfidorum
est declarata, & umbra viuificans, & gratia gentibus
conferenda, descripta est?]

Præinerat Iustinus Apolog. ad Anton. post medium,
qui monstrans ubique insignia Crucis in rerum natu-
ra prostrate, etiam in hominis facie designationem
quandam Crucis ad modum literæ T. expressæ, atque
aded etiam passionis exhiberi, confirmat ex prædi-
cto

et loco Threnorum ; in quo secutus Symmachus & Aquilus interpretationem, non legit, *Spiritus oris nostrum* ; sed *flauarum nostrarum*. Verba eius sunt ; [Hominis figura non altera a bruis differt, quam quid est. Et manus expandit, & in facie a fronte protensum nascitur praeficit, per quem fit respiratio ; ut plane forma crucis videatur, quod & Propheta sic indicat : *Spiritus ante faciem nostram, Christus Dominus.*]

Et detestandum quidem est Mahometis delirium, quo fixit non Christum, sed eius umbram pendente, ex lumen, ut Codinus referit in Saracenicis pag. 60. Tamen falsa facta veritate quam nequam ille ad umbram & inanem imaginem renocauit, verum est, umbram Verbi Domini in cruce suffixam fuisse, ibique expirasse. Nihilominus haec Verbi inumbratio tamersi peccata magna, nec satis inquam suspicienda, eam de qua agimus, quamque primariam vocavimus, in Incarnatione factam, non aequaliter. Longe quippe maior facta est divina lucis quasi decessio & inumbratio per Incarnationem, quam per passionem : quia multo plus distat Deus & Incarnatus, quam hominis iam facta passio. Egregie hoc ponderauit S. Chrysostomus adducendus cap. 11.

Sed praeferim Incarnatio.

288. Primaria ergo, nec tantum ordine temporis prima, Verbi inumbratio, est Incarnatione. In quem sensum accipi a non paucis video, illud Angeli, Lucas 1. *Virtus Altissimi obumbrabit tibi. Signo nonnullo. Hilarius Diaconus qui creditur Autor qq. Veteris & Novi Testamenti, in 31. [Altissimi Virtus, sine dubio Christus est : hoc enim ad ipsius personam pertinet. Supereniens ergo Spiritus sanctus in Virginem, sanctificavit eam, opere suo, efficiens corpus sanctum ex ea in quo Virtus, quae dicitur Dei Filius, nascetur : cuius obumbratio in Virginem, hoc est ut de immensitate divinitatis aliquid esset in vero Virginem, quantum posset capere natura humana, quod quasi ex splendori obumbratio dicereatur, Virtus Dei esset, qui Dei Virtus, necnon & Deus.]*

Origenes hom. 8. in Iosue sub medium. [Aduentus Christi, unus quidem in humilitate complexus est, aliud vero speratur in gloria : & hic primus aduentus in carne, mystico quedam termone in Scripturis sanctis umbra eius appellatur : sicut & Hieremias Prophetam denunciat, dicens : *Spiritus vultus nostri Christus Dominus, cuius nos diximus, in umbra eius vivemus in genibus.* Sed & Gabriel cum euangelizaret Mariam de nativitate eius, dicit. *Virtus Altissimi obumbrabit tibi.* Propter quod intelligimus, quam plurima primo hoc aduentu eius admittari, quorum adimpleto atque perfectio in secundo consumabitur aduentu. Et Apostolus Paulus dicit, *Quia resuscitauit nos cum eo, similis, sed fecit in cœlestibus.* Et vtique nondum videmus credentes, aut resuscitatos esse iam, aut in cœlestibus condidisse : sed adumbrata sunt quidem haec non per fidem, quia mente & spe a terrenis & mortuis operibus elevantur, & quotidie cor nostrum erigimus ad cœlestia & aeterna : impletum autem hoc in secundo eius adventu, ut ea quae nunc fide despe presumimus, tunc etiam rerum effectu corporaliter ceneamus.]

Nyssenus orat. de Christi natu. [Virtus Altissimi obumbrabit tibi. Quid significat arcana hæc sermo? *Christus Dei virtus est, & sapientia.* Vt ait Apostolus. Virtus igitur Altissimi, quæ Christus est, per aduentum Spiritus sancti formatur in Virgine. Quemadmodum enim umbra ad praecedentium corporum figuram effingitur ; sic forma & indicium divinitatis Dei in virtute ipsius, qui patitur, ostendetur, & imago, & signum & adumbratio, & splendor exemplaris per

admirabilem rerum affectionem demonstrabitur.]

S. Ambrosius (serm. 3. in Psal. 118. v. 2. [An neceas quoniam Verbum Dei ventens in hunc mundum, non sicut Verbum aduenit, quale in principio erat, quale erat apud Deum, sed semetipsum exanimatur, formam serni accepit ? Venit in nube leni : & cum esset Virtus Altissimi, obumbravit Mariam, ut transfiguratus corpus humilitatis nostræ, conforme fieri corpori gloria (sic).] Et ibidem serm. 5. v. 5. [Hæc vita, in umbra est. Id est ut homo Christus Iesus ex Virgine nascetur, obumbratur Virtus Altissimi matrem futuram, quia in umbra descendit, ab umbra incipiens operari salutem hominis, & consummatur claritate S. Petri æterni.)

289. Factor obumbrationem de qua Gabriel Lucas 1. loquitur, non esse obumbrationem Verbi de qua agimus ; sed obumbrationem Deiparae ; cui Spiritus sanctus eo verbo significetur fons maris ; ut bene ad eum locum tractat Franc. Lucas, & nos infra alia addemus, agentes de Christi effectio physica. Ideoque negati non potest, Patres predictos qui eam obumbrationem ad Dei Verbum aptant, & in Incarnatione factam dicunt, minus conscienter ad sensum verborum Angeli, esse locutos. Tamen catenus in rem presentem adducti potuerunt, quatenus quidquid sit de germano sensu loci Lucas, cum ipsi traxerunt ad sensum quem nunc intendimus ; hoc est ad Verbi inumbrationem per Incarnationem, divino iubare per caris opacitatem attemperato velut diluto ; quod commodissime de obumbratione ad Virginem, sed alio sensu quam diximus accommodata, tradidit Amedeus Laufan, hom. 3. de Deip. in fine. [Obumbrabit (inquit,) tibi Christus Dei Virtus & sapientia. Ille humanam ex te naturam suscipiet, & plenitudinem divinitatis, quam ferre non posses, habebit in carnis susceptione. Obumbrabit ergo tibi, quia luci se inaccessibili assumpta à Verbo humanitas obijicit, cuius obiectu lux illa temperata, califissima viscera tua perfundet.] Pulchrit item Richard. à S. Laurentio lib. 3. de Deip. titulo 1. [Obumbrabit tibi, (inquit,) id est umbra in te accipiet, hoc est carnem leuem, & à peccato immunem. Peccatum enim pondus est, umbra autem habet figuram corporis, sed non ponderositatem. Caro enim Salvatoris fuit illa nobis leuis super quam Dominus ascendit in sua Incarnatione, Isaia 19. quæ Solem lucis aeternæ regebat inflat nubes, & lippientibus oculis mortalium temperabat.] Hoc fusa & eleganter verlat Laur. Justin. l. de casto Connubio Verbi & animæ cap. 2.

Alij Patres egregie hanc Verbi inumbrationem aut artigerunt, aut irradiierunt, non iam nisi loco illi Luca, & verbis Gabrieli, sed alijs locis, & considerationi vmbra. Origenes hom. 7. in Numeros, tractans populi Dei mansionem in Selmon, sic scribit. [Selmon interpretatur umbra portio. Illam puro umbra dici, de qua & Prophetæ dicebat, *Spiritus vultus nostri Christus Dominus, cuius diximus : in umbra eius vivemus in genibus.* Sed & illa similis huius umbra est, de qua dicitur ; *Spiritus Domini obumbrabit tibi.* Umbra ergo portio nostra, quæ nobis opacitatem praestat ab omni aetere tentacionum, Christus est.] Eodem fere modo de Selmon ciusque notione philosophatur S. Augustinus in Psal. 67. ad illud, *Nigra deabulnuntur in Selmon :* & addit rationem polycherrimam, cum Verbum per Incarnationem dicatur inumbrari. [Constat (inquit,) umbra, luce & corpore. Proinde illud quod in principio erat Verbum, lumen illud verum, ut umbra culum meridianum fieret nobis, Verbum caro factum est & habitavit in nobis. Deo feliciter homo, tanquam lumini corpus accessit : & in eum credentes, umbra protectionis operit

operit. Non enim de quali vmbra dicitur, transiunt
ula omnia tanquam vmbra; nec de quali vmbra dicit A-
postolus, nemo vos inducit in cibo, aut in parte diei fe-
bis, nisi nemoria, aut sabbatorum, quod est vmbra fu-
rum; Sed de quali vmbra scriptum est, sub vmbra
dorum suorum protege me.] Eadem breuiter id cum lo-
cum Hieronymus.

Analogie inter Incarnationem ac inumbratio-
nem, capita quedam.

290. Sed optimè quoque S. Gregorius l. 3. mot. c. 3.
qui varias vmbras in Scripturae acceptiones recensens,
et monstrans Incarnationem in Scripturis quandoque
vmbra nomine fuisse designatam, rationem reddit.
[Quia enim vmbra non aliter exprimitur nisi per lu-
men & corpus, virtus Altissimi, Virgini obumbravit,
qua in eius vtero lux incorporeo corpus suscepit.] Ele-
genter idem tradidit Etherius & Beatus l. 4. contra Eli-
pandem ab finem pag. 380.

Illiisque vobis v. decut Marcius Victorinus sub si-
non ibi primi corona Atrium, sic de Christi forma-
tio scribit: [Necesse fuit liberacionis gratia, omne di-
cion, hoc est seminarium spiritus omnium viuen-
tium existentium, & id quod est esse primum hoc est
vulneratum & & ab infectori hyle & corruptione
vniuersitatem incognitam, in mortificationem omnis corruptio-
nis & peccati. Tenebrae nimis & ignorantia animae, di-
spice ab hylis potensis, egerunt lumine eterno
in auxilio, ut & anima, & & carnis, mysteriis deuila corruptione, in reuulsione
mias & carnis per sanctum Spiritum administratio-
nem ad diuinam & viefacientes intell gentias eri-
gant cognoscenda, fide, amore. Respondit igitur
Iohannes Maria, & dixit illi: *Spiritus sanctus adueniet
in & Virgo Altissimi obumbrabit tibi.* Hæc duo in-
terea que sunt & & sanctus Spiritus, ad id vt gra-
tia eius Mariam, & dicificetur caro à carne, Dei tem-
pore & domicilio aduenierunt: Sanctus quidem
spiritus, potentia in motu; generationis enim princi-
pium motus; Virtus autem Altissimi, ipse & est.
Virtus nam & sapientia Dei, & Iesus. Sed de & &
hoc est de Filio, obumbrabit tibi, dixit. Perfectum enim,
dum, & splendide ut est clarum, non caput huma-
na nostra. Et hoc significat, & & caro factus est.
Mogis autem obumbrationem significat, quod dictum
est. Examen fons ipsum.]

Sed quod idem Marcius l. contra Manichæos, scitè
adversus creatum, ex sua ratione est propriissime vmbra,
qua est ens luce entitatis, & tenebriofitate ali-
qua permixta, continuè à Deo pendens, ut vmbra
solidi corporis: & vt addit S. Chrysostomus, ser. 2. in
Num. 4., quia eo maior videtur creatura, quia à Deo
magis elongatur: ei vero approximata, aut nulla est,
ut modica; fuit in vmbra. Sole non diffuso contin-
git. Apè ego vmbra rationem habere dicitur, quid-
quid inter nos est, ac proinde etiam Verbum ex quo
per humanitatem omnipotenciam ad nos venit. Nimirum
vobis ut vidimus, neque est lux mera, neque mera
tenebra, ac sed aliquid ex vtriusque adunatione confla-
tum, ac proinde pendente ad rei creatæ sublunaris
luminificacionem. Quod enim S. Bernardus serm. 72. in
Conead illud, donec aspires dies, & inclinantis vmbra,
opinè tergit, & pulchre etiam prosecutus est Guer-
nicus serm. 3. de natali Apostolorum, quo de vmbra
hæc regio est regio vmbriatum. In celo
est mera & pura lux: in inferno, mera tenebra. Vn-
de lobe. 25. vocat eum, terram misericordie & tenebrarum.
In qua verba S. Greg. 9. moral. c. 46. obseruat ipsum
quaque inferni ignem, fore tenebrosum, quod probat
ex tenebris exterioribus in quas exlex & improuidus
compaga projectus est: id est, in obscurum ignem: item-

que ex Psalte, qui de damnatis ait, eos non vidisse So-
lem, quia supercedidit ignis. S. Basil. conc. 1. in Psal. 28.
codem aptat verba illa, vox Domini diuidens flammam
ignis. Inter hæc duo extrema, meram scilicet lucem,
& meras tenebras, est status noster, qui est status vmbri-
atum, hoc est lucis & tenebrarum permixtum: ve
propter Iob ibidem, vocet hunc statum, lucis & te-
nebrarum: *Terminus (inquit) circumdedit agnis donec
finiantur lux & tenebra;* id est vñque ad finem prælen-
tis status, qui ex luce & tenebris permixtus est. Alibi
vocat lucem sparsam. Quæ enim dispersa sunt, non con-
tinuantur, sed interpolantur; & quæ pacto accepit S.
Gregor. 29. moral. c. 13. illud eiudem Iobi per quam
viam spargitur lux? Quare non incommodè, Verbum
ad nos veniens, inumbrari dicitur.

*Sigillatim, pars vtraque humanitatis Christi,
vmbra Verbi.*

291. Hactenus generatim de hac Verbi per humani-
tatem inumbratione. Possimus vero eandem sigilla-
tim astruere, considerando seorsim vtramque huma-
nitatis Christi partem; corpus inquam & animam:
vtraque enim hanc partem, in Scripturis & Patri-
bus, rationem vmbrae per comparationem ad Verbum
diuinum habere censetur. De corpore ita disserit S.
Ambros. ser. 19. in Pla. 118. *Initio.* [Quasi ostendens
Christum Prophetæ, dicit, *spiritus ante faciem nostram
Christus Dominus comprehensus est in interitu nostro.* In
vmbra eius viuenimus inter gentes. Et in ista: *Bibes (inquit),*
& inebriaberis, adiuv viisitabit iniurias tuas, reuelabit
super peccata. Quam breuiter aduentum & passionem
eius expressit, remissionemque omnium peccatorum;
quam aperte congregationem futurarum gentium
declarauit. Hinc illud Apostolicū quia cecitas ex parte
in Israël contigit, donec plenitudo gentium invaret, & sic
omnis Israël saluus fieret. Veni Domine Iesu, sed iā non
in vmbra, sed in Sole iustitia. Si vmbra profuit, si pas-
sionis tuae vmbra protexit, si corporis vmbra saluavit,
quantum conferre poterit claritas aperta virtutis? per
vmbram, lepra curata est. Per vmbram quoque, illius
feminæ qua simbriam vestis Dominicæ attigit, san-
guis stetit. Per vmbram te vidimus, quando non ha-
bebas speciem neque decorum. Vmbra tua, caro fuit,
qua nostrarum astus refrigerauit cupiditatum; qua
compeluit insolentiam viriorum, qua restrinxit ignes
libidinum, qua avaritiae diuersarumque passionum
incendia temperauit. Et quid dicam de vmbra Domini,
quando & Apostolorum vmbra sanabat? Veniente
enim Petro, unusquisque offerebat ægros suos, quos
transfuntis Apostoli vmbra, reddidit sanitati. Audi
quia caro Domini vmbra erat. Ecce Dominus sedet super
nubem leuem, & veniet in Egyptum. David dicit: *Sed vmbra
alaram tuarum protege me.* Factus est igitur exinan-
itus vmbra mortis, quos Sol iniquitatis exsuffravit.] No-
bis quidem, vmbra facta est Christi care, quoad vmb-
ra effectum: id est ad arcentium cupiditatum æstum,
ac ne velut Sole sub nube torrente propago fortium
marcesceret funditus. Prudi tamen illa eadem caro
vmbra fuit in seipsa, res pectu diuini Verbi, quod ea
exinanitione & abiectione, decoloratum est, ac inum-
bratum.

292. Animam vero Christi à carne eius inumbrari,
ex eo liquet, quod docet Origenes hom. 3. in Cant.
affirmans idcirco dictum esse à Iobo, quod *sicut vmbra
dies nostri sunt super terram,* [Quia anima in hac vita,
velamento huius crassi corporis obumbratur.] Verum
qui non agimus, an anima Christi inumbrata sit, sed
an ipsa ad Verbum cui copulata est, habuerit rationem
vmbrae. audiendum est Autor libri secundi de Incarna-
tione apud Augustinum tom. 4. vbi de Christo & eius
animæ sanctitate disputat, his præter cetera. [Arbitros
sancti]

sane Hieremiam Prophetam intelligentem quae sit in eo natura Dei sapientia, quae etiam haec quam pro salute mundi suscepit, dixisse, spiritus vultus nostri Christus Dominus enim diximus, quod in umbra eius vivimus in gentibus. Pro eo enim quod sicut umbra corporis nostri inseparabilis est a corpore, & indeclinabiliter motus ac gestus corporis suscepit & gerit; puto eum, anima Christi opus, ac motum qui inseparabiliter inhaerebat, & pro nutu eius ac voluntate cuncta perpetrabat, ostendere volentem, umbram Christi Domini hanc vocasse, in qua umbra nos vivemus in gentibus. In hujus namque assumptionis Sacramento, gentes vivunt, quae imitantes eam per fidem veniunt ad salutem. Sed & David dicit, Memor esto opprobrii mei Domine quod exprobauerunt me in conmurationem Christi tu. Similia mihi videtur ostendere. Et Paulus quid aliud sensit, cum dieat, Vita nostra abscondita est cum Christo in Deo. Et quid etiam in alio loco dicit, experimentum queritis eius qui in me loquitur Christum? Et nunc Christum in Deo dicit absconditum: Cuius rei intellectus est difficilis, nisi talis aliquis indicetur, quem per umbra Christi a Propheta significatur esse super diximus.] Hæc Autem ille, exscribens Orientem petiar. c. 6.

Umbra horologij Acha, typus inumbra-tionis Verbi.

293. Ex his ergo perspicue habetur, Verbi Diuiniper adiunctam ei humanitatem obumbratio aliquas, immo propè infinita, ut optimè intelligi potest ex egesto disertu Petri Damiani serm. 20, quo in Incarnatione umbra decem lineis progressam, tandemque Soli Iustitiae tenatum, depulsam abiectionem, & umbram deuictam, sic demonstrat post expositos variis Verbi Dei quasi saltus pro nobis ē celo ad Virginis vtrum, crucem, mortem, ipsiusque etiam infernum. Sic igitur ait. [Planè ut nos post se currere faceret, istos pro nobis gradus manifestata per carnem veritas ad nos descendendo dispositus, & quodammodo cuiusdam mystici horologij Sol Iustitiae Christus, hac ad nos se inclinando momenta distinxit. Qui nimis exaltavit ut gigas ad currendum viam, ut nos ei ex corde dicemus: Trahe me pest te, curramus in odorem vnguentorum tuorum. Et fortasse isti sunt gradus illius horologij, in quo Rex Ezechias umbram reuerti decem lineis petiit. Quod videlicet Elaias Propheta in signum recuperanda salutis illius, Dominum inuocans, protinus impetravit. Descenderat itaque Sol, emensis iam decem gradibus horologij, sed per eodem gradus iterum rediit. Quod videlicet signum esset, per quod se Rex Ezechias saluti pristinæ restituendum esse confideret: Enimvero nec genus humanum ad incolumentum, quam amiserat, de sui langoris ægrotatione convaluit, quandiu lux vera Christus, decem eos quos enumerauimus mystici horologij gradus, ad occasum se humiliando percurrevit.]

Hæc est vna ratio, quam init hic Autor exponendi umbra descendens in horologio hoc mystico. Subdit vero aliam rationem; huc item optimè spectantem, quam placet non premere. [Quangquam (inguit,) per umbram decem gradum, & alicet superius dispensationis possimus intelligere Sacramentum. Diversitates quippe temporum quasi quedam distinctiones sunt in horologio linearum. Soli namque Iustitiae Christi, primus ad nos descendens gradus fuit, de Deo in Angelum. Vnde est, quod & per Elaiam magni consilij Angelus dicitur: Et qui cum Jacob loquebatur Deus, Angelus nuncupauit. Hinc est, quod per eundem Jacob dicitur. Dixit Angelus Domini ad me in somnis: Ego sum Deus Bethel, ubi vixisti lapidem, & vixi vixi mihi. Nimis ut idem ipse, qui loquitur, & Deus simul

& Angelus ostendatur. Secundus descentonis gradus fuit in Patriarchis, per quos scilicet ipse Dominus, viuis Dei cultum, ac vera fidei fundamenta constituit. Tertius in promulgatione Legis, quam & ipse prius, audiente populo, prouulit; & postmodum in lapideis tabulis, proprio digito exstante, defecipit. Quartus in Iesu Nau, in quo, sicut nomine, sic & opere degens, in terram reprobationis, populum introduxit. Quintus fuit gradus in Indicibus, per quos nimis Iudaicæ plebem & ipse regebat. Sextus in Regibus Iudeorum, quin in eis principaliter ipse regnabat. Septimus in Prophetis, quia per eos ipse & annunciatum est, & loquutus. Octauus in Pontificibus, in quibus ipse, qui summus est Pontifex, veri, & aeterni sui Sacerdotij mysterium figurauit. Nonus autem gradus designatus est in homine. Decimus in Passione. Per hos itaque decem gradus, quasi per umbras Veteris Testameti, Sol Iustitiae Christus in nostra mortalitate descendit occasionem: & per eos iterum, post resurrectionem suam in celum Victor ascendit, omnemque illam vestigia Legis umbram, veritatis suæ, ac nouæ gratiæ radijs illustrauit; obscura ceuulans, clara referans, & omnia sub velamine literæ testa denuo. Et sicut tunc Sol, lineatum quidem, ac morosè procerulat; repente atque ad ortus sui est reversus originem; sic nimis, sic Redemptor noster, ea quæ de Incarnationis sua mystero per longa tempora interrupta signaverat, in sola resurrectione, acce ascensionis sua gloria subito patet.

Quæ Galfridus ad c. i §. Ita in Tilmanni allegorijs Veteris Testamenti, de huia umbra cremento et commentatus, incundum fuerit audire. [Reuerfus est, inquit] Sol decem lineis per gradus per quos descendebat, sicut legitur in Elia. Et quicquid ad lumen pertinet, magnum id fuit & singulare: quod a Spiritu longe amplius, vbi de Sole ipso, ut arbitrio, nemo iam dubitat. Neque enim est qui se abscondat à calore eius. Querenda igitur linea ista decem, per quas descendit & ascendet. Nam qui descendit, ipse est & qui ascendit. Et fortassis ordines decem creaturae rationalis, liceat suspicari linearum nomine designari: novum scilicet Angelorum, hominum, vnum. Quemadmodum autem per easdem lineas descendit vel redierit, diligenter eget inquisitionis. Nam quod descendit & ascendet, omnibus iam fidelibus est manifestum. Vlque adeò siquidem semetipsum exinaniri, ut non modò minoratus ab Angelis, sed opprobrium hominum & plebis abiectio videatur. An non infra visus est homines descendisse, cum ad inferos usque pertenent? Vnde etiam (ut quidam curat,) mirum non erat apud superos tenebras esse, cum Sol descendisset ad inferos. Ceterum rediit, & ascendet unde descendebat. Neque inter homines, vel in uno quolibet Angelorum ordine stetit. Sic decem lineis crenat umbra, dum inclinatus est sol.] Quæ subiecte de solis rediit, & umbra decremento, quia non spectant ad præsens negotium, misla facio. Sed non est omitendum quod postea addit, querens cur sol per decem tantum lineas descendit. [Sed querendum inquit,] videtur, cum constet duodecim horis diurnis solis cursum constare; cur decem tantum lineas in eodem ligneo descendit vel ascendiit dicatur. Forte enim præter has decem, duas quadam sunt linea, quarum in altera semper stetit, ad alteram non pertinet. Prima siquidem, congruè Diuinitas intelligitur, initium diei, fons luminis, & totius deinceps claritatis origo. Hanc igitur nunquam transire, nunquam ab ea descendit Christus Deus noster. Hæc quidem prima linea rationalis substantia, non creatoria, sed creatricis. Ex qua deinceps prodiere, quas diximus lineas decem, per quas sol descendens, transire & ascendiit. Nam earum nouissima spiritibus forte malitius congruit.

longe deputatur, in quibus velut crepusculū quodam diē initiat & noctis perspicax sensus; sed mali-
ciosus affectus nec omnimodo luce carens intelligentia,
sed voluntas nimirū tenebrosa. Ceterū nun-
quam ad ciusmodi lineam sol pertinet. Nunquam
enī & nequam, ut ego arbitror, vel corporeus sol
in crepusculo noctis apparuit, nec modō malignis spi-
ritibus spiritalis sol illuxit nec hominibus in eorum
forte dannatis.] Vno verbo sensus est, dimissas illas
duas lineas, quia duplex ordinis intellectualis substan-
tia, non propter Verbi exinanitatem ac descensus so-
lo. Non enim Deo, cui nihil deest, ac proinde nemo illi
probet proprie pōret; Sed neque damnatis spiritui-
bus, & eorum partarijs improborum animabus. Mox
eius duas illas lineas prætermisas, interpretabur crea-
turas insensibiles, & sensibiles rationis expertes, quia
illis nihil propri contulit Christi aduentus: Atque
ad eum neque sibi qui in plantas, vitæ soli vegetariæ ad-
dictas standebant; aut insensibili obstinatione labora-
bant; vel precepsarunt ut bestie, quicquam prodierit
diuin Verbi inombatio, ut Galfridus recte contem-
plauit. Alterum Christi descensum & regressum
per lineas decem prædictas prolequitur Gileber-
ti (si autor) in alteratione Synagogæ & Ecclesiæ
cap. 17.

Quā bona Verbi incarnati umbra, &
gratia pro ea.

294. Absit verò à mentibus & vocibus nostris, im-
pissima insensitas hominis, cui pēpo pro corde fuit,
(Macionē dico), quem S. Chrysoſtomas hom. 7. in ep.
al Philipp. Verbum dixisse refert in similitudine ho-
minum factum, *umbra induitum*. Umbra quia indu-
ta Verbum volumos, est ipsa humanitas, & ex hoc
sicut doctra exacta vita, umbra nobis est in genibus.
S. Bernardus ferm. 3. in Cant. ad finem, id pulchre pro-
sequitur verbi illius: [*Spiritus ante faciem nostram Christi*, in *umbra eius vremus inter gaptes*: quod
sæcere videamus num per speculū & in ænigmate, &
nechom facie ad facie. At siud sanè donec via viam in-
ter gentes. Nam inter Anglos aliter: quando iam in-
differenter omnino felicitate cum ipse, videbamus eum
& nos fieri est, hoc est in forma Dī, & non in um-
bra. Quoniam namque apud veteres quidcumbiam
figuram quo dicimus extra nos: nobis autem per gratiam
Christi in carne præsenſis, ipsam per se illucflee-
te veritatem: ita nos quoque repectu futuri seculi in
quidam inerit veritatis umbra vivere non negabitis,
nisi qui non acquisiſit Apostolo dicē: *Ex parte te cognosco*, & *Ex parte prophetamus* Ecclilud. *Non arbitror me*
comprehendere. Quoniam enim non est distinctio eius
qui per fidem ambulat, & illius qui per speciem? Ergo
iustus ex fide vivit, beatus exultat in specie. Et ideo
sanctus homo vinit interim in umbra Christi, sanctus
Angelus in splendore virtutis gloria glorias. Et bona
fidei umbra, qua lucem temperat oculo caliganti, &
oculum præparat luci. Scriptum est enim: *Fide mundans*
corda eorum. Fides itaque fidem non exigit, sed ca-
stigat. Quicquid sanè est istud quod videt Angelos,
hoc nulli umbra fidei seruit, fidei sine repositum, in
tempore resuelandum, an non expedit tenere vel in-
solubrum, quod nudum non capis? Denique & mater
Domini vinebat in umbra fidei, cui dicitur est & beata
qua credidisti. Habet & de Christi corpore umbram,
qua audiret: *Ei Virtus Altissimi obcuravit ibi*. Nec enim
vili umbra, qua de Virtute Altissimi formatur. Et verè
Virtus in carne Christi, qua Virgini obcuravit, &
quod impossibile erat mortali feminæ, obiecta tamen
involucti viuifici corporis ferret præsentiam Majestatis,
& lucem substerret inaccessibilem. Virtus plane
in qua omnis contraria fortitudo debellata est. Et virtus
Theoph. Raynaud. Christus.

tus & umbra fugans dæmones, tutans homines; aut
certò virtus vegetans, umbra refrigerans. Vivimus
proinde in umbra Christi, qui per fidem ambulamus,
& carne ipsius paleſtorum vivimus.] Non dissimilia
habet ferm. de aqua ductu iusto.

Agamus Deo nostro pro hac inumbratione gratias,
verbis Nysseni hom. 4. in Cant. ad illud. *Lectus noster*
umbrosus, quod sic glossat. [Hoc est te cognovit aut co-
gnocet humana natura, umbrofa facta dispensatione.
Venisti enim (inquit) tu palcher & decorus patru-
lis meus, ad lectum nostrum factus umbrosus. Niſi
enim ipse ceplum obumbrasset servi forma, opero
mero radio Diuinitatis, quis tuam sustinuerit appa-
ritionem? Nullus enim unquam videbit faciem Do-
mini & viuet: venisti ergo speciosus, sed talis effectus,
ut te possemus sūcipere. Venisti adumbratis radijs Di-
uinitatis, integrummodo corporis. Quemadmodum enim
potuisset mortalis natura & in quam cadit interior,
coniungit cum ea quæ interitus minimè est obnoxia,
& ad quam non patet aditus, niſi nobis viuentibus in
tenebris, umbra corporis fuisset interiecta inter lu-
cen? Lectum autem nominat ut sponsa, tropica signi-
ficazione interpretans humane naturæ cum diuina
contempnationem. Quoniam etiam magnus Apo-
stolus desponer nos virginem Christo, animamque
ornat tanquam sponsam, & deducti duocum con-
iunctionem ad unum corporis unionem: & magnum
dicit esse mysterium ac Sacramentum unionem Christi
cum Ecclesia. Cum enim dixisset. *Eritis duo in una*
carnem, subiungit: *Sacramentum hoc magnum est*, ego
autem dico in Christo & Ecclesia. Propter hoc ergo Sa-
cramentum, lectum anima Virgo, nominavit cum
Deo coniunctionem ac societatem.]

Presuppositio ad exponendam Verbi in Incarna-
tione tenebrationem. Deus lux vera.

295. Exhibuimus hactenus Verbum inumbratum. Nunc subiungenda est eius tenebratio, quæ inumbrati-
onis conlumatio est, cum umbra portiunculam
lucis admittat, quam prosus excludat tenebrae. Ut
autem Dei Verbi obtenebratio per coniunctionem
cum humanitate sua perpiciua, recolendum est, Ver-
bum Dei cum sit Deus verus, non posse commodius
a nobis in hac vita concipi, quam specie lucis. Quod
enim Autor Theolog. Ägypt. lib. 11. cap. 4. recte per-
spexit: nullum est sensibilibus, quod commodius
delinare nobis vicinque possit superiora quam lux,
ob summam illius qualitatis puritatem, quæ corpori-
bus celestibus non excluditur, sicut exercit inferioris
qualitates. Cum ergo hic quaudam anima cor-
pori colligatur, non possumus in spiritualia ferri ab-
sque interiecta corporei alicuius simulachri (id enim
est quod Iſido. Pelus. ait lib. 2. epist. 3. & 5. sapien-
tiam propinare hic nobis vinum mixtum, & quod ait
S. Dionyl. diuinum radium hic non affulgere nobis
nisi velacum:) propterea intelligentes Deum, specula-
lamur phantasma lucis, sequentes Scriptura ductum,
in qua Deus ut loquitur S. Chrysost. balbutiendo no-
biscum, diuina & superiora omnia, *Lucis* vocabulo expo-
nit: *Deus lux est*, ait deo Ioannes; & de Verbo *Erat*
lux vera. Angelos *lumina* appellant Scriptura. Unde
Deus Pater *luminum* dicitur; & boni, *Filiij lucis* appelle-
lantur: Hoc imitari sacri Doctores. Deum specie lu-
cis immensè solent exhibere. Agit de huiusmodi ima-
gine Dei Simon Magus 2. recognit, approbante ibi-
dem S. Perio. Agit ibidem de ea S. Dionys. cap. 2. &
4. Diu. Nom. tria adiuncta, lumen scilicet, splendo-
rem, & calorem secernens, quæ tribus sacrae Triadi
personis respondere docet. Hoc est lumen trisul-
gidum iuxta Nazianz. orat. 43. cuius consilij Graeci,
referente Ioanne Cypriſſota, decade 6. cap. 9. Vel-
peri

peri cum instantे nocte lumen accendebat, pro la-
luratione & fausta scrotini temporis appreciatione in-
ter nos recepta, acclamabant: *Gloria Patri, & Filiō &*
Spiritu sancto. Hic est splendor supra omnes fulgo-
res, gloria supra omne praecionum, ait Cassiod. 1. de
anima cap. 10. probans Deum esse lucem. Et alia qui-
dem nouilla præter lucem dicere licet esse lucida,
esse autem lucem, de nullo siue homine siue Angelo,
quantumvis perfecto, fas est dicere. Imò de quo quis
infra Deum, fatendum est cum Euangelista non erat illa
lux (inquit S.Thom. 1. Timo. 6.) Sed de diuinæ lucis
infinite videndus. Autor libri de cognitione vera vi-
ta cap. 8. quem deflorauimus in Naur. Theol. dis-
tinct. 7. num. 145. præmissis num. 144 prermittis, de
analogia Dei ac Solis: quam nominatum quoad dini-
num Verbum, fuisse exhibet Iustinus 1. de Trini. Et
vtcumque adumbrasse vius est Plato, vocans Solem
Filium boni.

Fabula Manichaorum, de luce tenebrata.

296. Sie splendens apud Deum, Deus Verbum, vt
nobis esset falsus, tenebri quodammodo per nostræ
foliginis assumptionem dignatum est. [Figurent sui
miserrus Deus (ait Gregorius 2. Epistola 1. ad Leonem
Iaurum.) de ecclesiis descendens in ventem Virginis
Marie ingressus est, cum in eius utero verum lumen
eluxisset, & seminis loco lumen factum est caro, &
in Jordane fluvio baptizatus est & nos quoque bapti-
zauit.] An alludit ad lucem igneam ex aquis emer-
gentem in Christi baptismo, vt Iustinus in Tryphone
testatur? Ut vt sit, lumen in utero factum est cato at-
que adeò tenebratum est. Rem expono allegatione
fabulæ quam ex Manicheis refert S.Aug. Hæc. 46. &
distinctiū Damascenus dial. contra Manich. locum
ex parte dabo cum de Christo victore. Scio Mani-
chæsum, *Marcorem Ecclesiarum* dictum a S.Basilio
hom. 2. Hexaëm. Nec me latet S.Leonem serm. 5. de
Ieïun. & S.Cyrillum Catech. 6. & 16. Manicheos tan-
quam errorum & fabulatorum omnium senti-
nam traducere: iuxta Isidorum vero *Pelusiorum* lib. 1.
epist. 4. 13. ipsum Diabolum impetrare longè speraverunt
Manichei. Sed quid verat ex rubis flores speciosissi-
mos, & ex tribulis fucus legere, quando ictiputra
quoque, vt notauit Nyss. hom. 9. in Cant. à fabulis
Ethniciis, cum ita nostra intercessit, non abhorret? Et
profert cornu Amaltheæ de quod apud Iobum. & emis-
siones cinnamoni Cant. 4. iuxta fabulam de vi cinna-
momi ad ahenum feruens restinguendum. Id ipsum
alter item Gregorius confirmat 9. mor. c. 9. proferens
Arcturum, & Orionas, & Hyadas, & interiora Au-
stri, de quibus apud Iobum. Quia ergo exactis per
Christum fabulis Ethniciis, successerunt hereticorum fabulæ, vt philosophatur Philotheus initio enco-
mij trium Patrum, ipseque Apostolus disserit ait her-
eticos ad fabulas conuersti; non refugiam narrati-
vem Manichaorum plusquam fabulosam ad mysterij
in quo veram admirationem. Sic enim quod fa-
ctum volebat S.Hiatius, *Monierium absoluere de-*
decore, mendacia proficiens versari. Manichei ergo fa-
bulati sunt, Denim & materialiter per infinita æcula
hæsisse in sedibus suis, Deum vocabant plenam &
puram lucem, vitam & motum. Materialiter vero tene-
bras, mortem, & stuporem ipsum. Post infinita sæ-
cula, contigit emoueri loco materialiter, & inter eius
partes concitari tumultum intencionum, ac seditionem
longè maximam, quibusdam partibus alias infrequen-
tibus, ad regionem vlique lucis, quam Deo inhabitan-
ti concedebat Manichei. Inhibitus itaque Deus
progressiōnem seditionis mox inter partes materiæ,
emisit a se formam cui nomen fecerunt *Mari* vita,
vnde elementa & homo, quibus cum forma pœnitita

tenebras aggredi & conflitu decernere aggressa est;
sed fere in calum; Imò non absque dispendio ingeni-
ti. Nam homo, primatus matris vita commilito, in-
ter configendum, tenebris implicitus est & inde bel-
li captiuatus. Quare hominis captiuū perpetua inter-
pellatione fatigatus Deus, alteram contra tenebras
belli ducem submisit, cui nomen *Spiritus vivens*. Hic à
Deo cum descendisse ad hominem, cumque ex po-
testate tenebrarum eripuisset, dispendium tamen aliquod Deo intulit: Nam Dei partem tenebris permis-
serit ad conflitum peragendum necesse fuit. Eam ve-
rò (sui partem) Deus, in tenebris ad tempus relictam,
voluit obtenebratam & caliginosam, donec tenebra-
rum plena clades & integrum exitum conseqüeretur.
Hactenus fabula Manichaorum, quam tametsi
potentiosis mendacijs scatere nemo non videt, tamen
quod Athenagoras initio libri de resurrectione, & La-
stant. lib. 1. instit. cap. 1. recte obseruauerunt, lolet
fabulis aliqua semper veritas fabulari, cuius inter-
polatione & adulteratione, concinnatur fabula.

Accommodatur ad Incarnationem.

297. Quod ergo de Deo lucem inaccessibilem in-
habitate, & in summa quiete apud seipsum degente
habet hæc fabula, admitto Metaphoricè vt verissi-
mum, & ab Apostolo traditum; itemque à Philone
1. de Cherub. vbi à summa Dei quiete, dictum fabba-
thum Domini philosophatur. Partes materiae que post
faculorum infinitatem confixerunt, intelligo Angelos
tenebrarum, & hominem, Nam tametsi Angelus
spiritus est, tamen præ Deo, corpus & materia dicitur.
Compactus quippe est potentialitate que mate-
ria & corporis rationem haber. Ideo voluisse videtur
Faustus, cum negavit creaturas vllas esse incorporeas,
Captiuitat rector tenebrarum miserum hominem: sed
miserrus tandem hominis Deus, post legem, (quæ li-
cer optimæ, cessit homini in mortem & exitium, tan-
tum abest ut cum captiuitate exemerit,) submisit
Filium suum qui Domini virtus & brachium dicitur
in Scriptoris, cuius aduentu homo captiuitate erutus
est; sed cum diuini Verbi obtenebratione aliqua:
quod significatum à Psalte verbis illis, *Caligo sub pedi-
bus eius*, affirmat S.Chrysostomus Psal. 17. [Caligo
(inquit) sub pedibus eius. Opertuit enim eos regu-
mento carnis.]

Idem enigmaticè expressum à Propheta fuisse, euen-
sunt Richardus Victorinus 1. de incarnatione Verbi
gatus à S. Bernardo interpretationem oneris Du-
ma. Iuxta Richardum quippe, interpellatus Deus
custos hominū, *Custos quid de nocte? custos quid de nocte?*
Quid tandem hac tam densa & terra nocte, hocque
tenebratum regno fieri? Responderet, in proximo esse,
vt hominem liberet, adventu illius qui cum lux esset,
admixtione tenebrarum offundendus erat. *Venit* (in-
quit) *mane & nocte*, coniungenda diuino lumini per
incarnationem tenebras significans. Qui videtur item
esse commentarius, perillustris prophetæ quæ ha-
bentur Micheæ 4. vbi Propheta propiciens Christi
aduentum in tanta nebulositate ac tenebrosisate,
alloquitur turrim Ader in qua prium Deus tene-
bris latibulum suum positurus, erat conspiciens,
defixusque hæret admiratione quod tantus splendor
majestatis atque ad illas tenebras & vilitatem ac ob-
scureitatem ob salutem nostram demittendus esset
sponte sua. *Et tu* (inquit) *in roris gregis nebulosa filia Sion,*
v/g; ad te venies; & venies potestas prima regnū filia Hier-
usalem. Turrem Ader que erat in Bethleem, vbi Da-
uid præceps inuenit locum Domino, iuxta S.Cyriillum
t. 6. conc. Eph. cap. 4. ait filii Sion fuisse nebulosam,
id est interprete Hieronymo, carnalibus Iudeis de-
spectam, tanquam locum nihil, & minimum in milibus,

bis, sive familiis Iuda. Vsq; ad illam obscuritatem venturam incarnationum Dei Verbum quod est potestas prima & regnum promissum filia Ierusalem demittatur Propheta: & cum primò pronunciasset venturum Dei Verbum ad eam vñque obcuritatem, quasi vetus lectorum diffidetiam, confirmat iterata pronunciatio, omnino illuc vñque venturam potestatem pri-
mam proponit nos. Censuetin quoque, hanc esse diem illam quae non est Domino, Zach. 14. quæ neque est dies neque nox. Nam quatinus eum locum S. Cyrius Catech. 13. & Theodor. ibi, ac Clemens Romanus 5. Confit. cap. 13, ad tenebras passionis Christi referant: tamen totus contextus apud ead; in diem ipsius Verbi quod est dies ex dicto, ut S. Fulgentius homilia de diebus Christi nativitate, interpretatur. Dei ergo lux communixa est tenebris nostris, ut absorbeat quod mortale est vita: ea inquam vita, quæ etat lux hominum & à qua alienatos pronunciat Apostolus, eos qui tenebris obscurorum habent intellectum.

Videlicet vero an non subiunctionem nostra huius tenebrebus incis per incarnationem, significare voluerit Clemens Alex. lib. 5. Strom. cum illud Psalmi tertii, *Ego dormi & somnum capi*, ad incarnationem accommodat, quod res omnium nocte capitur, ita per incarnationem ad nostras tenebras deuenient Verbum. Clemens oratio eo loco huiusmodi est. [K]urius autem Plato quoque in septimo de Republica cum qui est hic dies, nocturnum appellauit, propter mundi Principes, ut senio, hanc tenebrarum. Somnum autem & noctem, anima descendit in corpus, eo modo quo Hesiodus. Nonquid autem de Seuatorie hoc prædictum spiritus, dicens per Dauid. Ego dormi & separan-
sum sum; excitans sum quoriam Dominus me suscipiet. Non solam enim Christi reluctionem, ex somno ex-
citationem, sed etiam Domini in carnem descentum, somnum vocat allegoricè. Quod Plato dies nostros, nocturnos squallebat, ei nostra quam dicebam nocti subimbande, peraccommodatum est, spectatque ad hanc rem antiquus vñs Gallorum & Germanorum, quis ex Cæsare & Tacito obleruat Strymondus ad l. 2. quod latitudinem Gessaldi Vindoc. in 27. spacia temporis non numero dicunt (vt nunc assulet) sed numero no-
minum definire solitos.

Lumen Incarnationis tenebra tandem discus- sa. Vñs doctrina.

298. Perstinet in tenebris & caligine Dei Verbum, ad eam vñque sicut ex hac vita per ascensionem. Gaggenus quidem Nyssenus Epistola ad tres mulieres transdemonstrat, Dei lumen ita iunctum esse nostra caligine ut tamen semper manserit splendidissimum, postquam tenebras catnis sive illuminaret. Nihil-
ominus quod nos, lux Dei aliquatenus pressa manu & tenebris ad ascensionem. Tunc enim quoniam carnem quam temel afflumperit non quam dimisit, tamen tabernaculum hoc suum in Sole posuit. Vnde S. Gregorius 27. mor. cap. 11. ad Christi ascensionem refert illud hodi. 36. *Anunciar de ea (Iuc.) amico suo quod possesso sit, & ad compertos ascendere.* Hoc autem in suo nobis exiit annunciat Sol iustitia, annunciatione longè illimitata quia sit ea que soli materiali attribuitur in extus nos. Eccl. 42. Annunciar inquam de se in extus Sol Christus, quod lux sit eius possessio: non ininde quia omni tenebratum nostratum sive ignobilitatum terrestrium admixtione quantum imperfite vera humanitate fieri pareat liberatus est; sed etiam quia lucem possider longè vetius quam Oromades ille Pericus, cuius anima veritas, corpus autem lux esse fingebatur. Et dicuntur sane edi in lucem libri, cum vulgariter dicuntur item educi ad lucem qui è carcere vel spelco tenebricolo emergunt; dicitur puer è Theoph. Raynand. Christus,

materno utero prodiens emitte in lucem. Magistratus denique dicitur versari in luce Reipublicæ, quæ est lux illa quam ab impijs auferendam cōtestatur Iob. Christi stus igitur ecclesiæ subiecta possessionem lucis accepit, quia & liber grandis est, tunc omnibus ad legendum expositus: & è mundo exiit, quem carcens specie exhibet. Iad martyres Tertullianus: nec aliter se habet ad nos praetereat, quænam maternus uerens ad parum auram, ut Seneca quoque vidit epistola 102. & melius S. Chrysostomus hom. 20. in Acta, & Nyssenus orat. de mortuis. Vnde nomen *natalis sanctorum*, cum hinc exirent, ut notat S. Bernardus serm. de S. Ioanne Bapt. & Nicol. Iad Conf. Bulgar. cap. 5. Poreltas autem publica Christi, verbis illis eius sub dicendum expressa est. *Data est mihi omni potestas in celo & in terra. Speret post tenebras lucem Verbi Dei imitatione, qui quis tenebras quas Deus in incarnatione latibulum suum posuit, admauerit.* Nam quod Esther 11. post diem tenebrarum, exortam lucem proditur, ad omnes & quæ iultos, pertinet. Planè exortetur in tenebris lumen omnibus rectis corde, dummodo non ante lucem & tempus discutiendarum tenebrarum, surgere ac attollì velint. Et hic esto letissimus & optatissimus huius doctrina fructus, de quo frequenter S. Gregorius.

C A P V T VI.

Verbum effusum.

299. **S**Vb typo duplicitis effusionis, expressam in Scripturis, iuxta Patres, Verbi cum humanitate coniunctionem inuenio. Altera est vnguenti seu olei, altera aquæ.

Prior Verbi effusio, specie olei.

De prima est locus celeberrimus Cant. 1. ubi sponsa compellans sponsum, ait illi. *Oleum effusum nomen tuum.* Et quamquam interpetes, ut videte præsertim est ibi apud Delium, in literali interpretatione, altercentur de quo nomine id dicatur; communisque sic, ut id de Christi seu Messiae nomine accipiatur, potius quæcum nomine Iesu de quo id exponit S. Bernardus: tamen res eodem recidit, quia notio vnguenti, seu olei effusii, quam nomen Christi sive inuncti preferit in acta quasi signato, continetur in actu exercito in nomine Iesu, quo significatur salus humana, non comparabilis nisi per nominem, qui simul Deus fit vnguine Deitatis delibetus; quod vere habuit Christus Dominus: in quem proinde oleum sanctum recte pronuntiat effusum, & nomen eius, effusum oleum recte dicitur. Audi Petrum Cellensem l. de panibus c. 24. cum agit de pane inuncto. [Quis cognoscit vnguentum bonitatis Domini, in consilio disponentis le incarnationi? aut quis in confidendo ipsam assumptionem nostram, confiliarius ei fuit: aut quis in redēptione humani generis, pigmentatis species salvationis nostra dedit illi? Ex odore quidem huius vnguenti repleta est, & Ecclesia quæ in terris peregrinatur, & sequitur sponsum in odore huius vnguenti; & ipsa aula ecclie: quia in initio viarum Dei, cum diceretur *Fiat lux, & facta est lux*, genere sublimiori, bonitate excellētiōni, vñsi & munere propœsiōni, ditata est creatura ecclie, id est Angelica diuinæ cognitionis dono, & in ipsa nostra reparatione, restaurata pleno numerō. Alter porro vngue vel virorū delicijs Paradisi Dei, ipse Filius olei: fed, qualiter; non est nosce alius, præter te Domine, cuius nomen oleum effusum, & de cuius cotu (id est humanitate glorificata,) superfluunt impetu redundant ad homines, emisſiones gratiarum. Totum siquidem cornu olei (id est, gratia plenitudo effunditur in capite filij hominis, quia

Q. 2. bene

benedictio Domini effusa est super caput Iusti iustificantis omnes iustificatos; totaliter & originaliter, non particulariter. Totum (inquam) effunditur vnguentum cui non ad mensuram dat Deus spiritum. Hæc planè est olei diuini effusio in humanitatem? id quod præter ceteros Philo Carpathius Cant. 1. optin. è vidit & expressit.

300. Attamen S. Epiphanius in Ancorato, videtur aliter legi se locum illum Canticorum. Sic enim scribit. [Verum quoniam evanauit seipsum, forma serui assumpta, non plenitudo immunita est, sed ut ostenderet à celo transvacuum in humanam naturam, hoc est in officinam Mariae. Vnguentum enim evanatum, nomen tibi est, (inquit,) non dixit effusum, sed evanatum de celo in terram quo à terra in Mariam, & à Maria caro sieni conciperet. In Bethleem enim gignitur, à Bethleem transit ad Nazareth, à Nazareth in Capernaüm, à Capernaüm in Hierusalem, & more dum vadit super aquas, & ad partes Tyri & Nain, & in Indiam & Ierico, & ad Bethphage, & Berhaniam Ierusalemque ad templum & montem Olivarium, & Gethsemani, & ad domum Caiphae, & ad prætorium, & ad Herodem, ad locum Golgotha, ad monumentum & vñque ad infernum, ad terram rufus post resurrectionem, & ad celos. Vnguentum enim evanatum à vase in vas, omnia vase vnguentum redolere facit. Et Christi aduentus è celo, totam terram sanctificauit, eos qui ipsum suscipiunt in veritate.]

Vtramque loci illius lectione, (non enim duorum locorum ut videntur arbitrati,) prosequuntur pereleganter Etherius & Beatus l.2. contra Elipandum verbis illis. [Odor vnguenti istius, sacrosandi Christi gratiam manifestauit, quæ super omnia Synagogæ, flagrat & redolent. Illa enim habebat vñctiōnem de vnguentis factam odoriferis. Christi vnguentum ex septiformi sancti Spiritus suavitate descendit. Vnde & subiungit: Vnguentum exinanum, nomen tuum, Quare, itaque exinanum, breuiter indicabo. Priscæ legis Reges, & Sacerdotes, qui ex corde Christi manifestabantur, Christi dicebantur inlege, ed quodd similitudine vñctiōnis Christi notam ipsam perfectiōnem acciperent: & proinde umbra potius quām veritate, Christi nomina vebantur. Sed vbi plenitudo diuinitatis, secundum Apostolum in Christo completa est, tunc exinanum est nomen eorum Regum, qui Christi dicebantur: ne vltius hoc censeret vocabulo. Et verum permanet nomen Christi, quod ex vero vnguento, id est, sancti Spiritus plenitudine est effusum, Verum quod alibi ait: Vnguentum effusum nomen tuum: ed quod suauissima veri Christi nominis gratia super omnes credentes diffusa est, & omnem odorem notitiae suæ fidelibus cunctis effuderit: Vnguentum effusum appellatum. Vnde & orationes Sanctorum, in Apocalypsi, thymiamati sunt comparatae.]

*Effusionis Verbi sub aqua specie, typus prior,
ex 1. Reg. 7.*

301. Ceterum quamvis hæc siue transfusio siue effusio, illustre Symbolum continet vñctiōnis Verbi cum humanitate; vnde Christus siue Messias denominatur, qui sic inungitur; tamen quia de Christi seu Messiae cito alibi est dicendum, nunc potius habebo in alterius effusionis consideratione. Incarnationem ergo Verbi, sub nomine effusionis aquæ, dupli tipo exhibet S. Cyrilus hom. 18. Pasch. Prior est aqua effusa in terram per Samuelem 1. Reg. 7. Posterior aqua fluminis, effusa per Moysen in terram ibique versus in sanguinem, Exodi 4. quam propositionem duorum typorum accommodabo non ordinis temporis quo acciderunt, sed quo à S. Cy里lo describuntur.

Opresso igitur per Philistæos populo Dei, indixit comitia Samuel in Mapha ad orandum Dominum in commune, cui hæc vis percoitionem in cœcum grata est. Et conuenerunt in Mapha, hauseruntq; aquam, & effuderunt in conspectu Domini, & ieunauerunt in die illa, aquæ dixerunt: peccauimus Domino. In hac serie piorum operum, Tertullianus l. de ieunio aduersus physicos c.7. nihil magis probasse videatur quām ieunium, ei que maximè conciliationem populi cum Deo, & consecutam de Philistæis victoriam tribuit. Sic enim scribit. [Deliquerat Israel; in aquatione apud Mapha congregatus à Samuele, ita statim delictum ieunio diluit, ut periculum prælii simul fugerit. Quam maximè Samuel offerbat holocaustum, in nullo magis procuratam audimus Dei clementiam, quam abstinentia populi. Et Allophyli prælio admouebant, ibidem Dominus intonuit vox magna super Allophylos & confusi sunt, & cortuerunt in conspectu Israëlis; & processerunt viri Israël ex Mapha, & persecuti sunt Allophylos, & vsque Bethecar cæderunt pastos impasti, armatos inermes. Hæc erunt vites ieunantium Deo, cœlum pro eiusmodi militari.] Ceteri quoquot eum locum versant, multò magis reliquis operibus tribuant; præsertimque illi aquæ effusione in terram. Effusione dico, non potum: perficūt enim hallucinari sunt, qui referente Tostato 1. Reg. 7.q.2. censuerunt Samuelem hancisse aquam quæ potauerit filios Israël, ut eos qui per idolatriam, à vero cultu averti fuerant, non fecerit interno sceret ac plecteret, quām vir zelotypus vxorem de cuius fide coniugali ambigenter, explorabat, inò nec certe debebat, propinata zelotypiæ aqua. Hæc est manifesta sacri Cœtus ero. Perficūt enim in eo habetur, effusam esse à Samuele aquam, non populo propinatanam.

Effusione ergo illam aquæ, Caïtanus ibi, refert ad perfectam populi ad Deum suum conversionem, per orationem ac penitentiam: Ac si contestatus esset aquam illam effundens populus, quod de se postea David Psal. 141. Effundo in conspectu eius orationem meam, & tribulationem meam ante ipsum prononcio. Optimè porrò per aquæ effusione significari perfectam animæ penitentiam conversionem, annotauit egregiè S. Hieronymus, obseruata conditione aquæ effusa. Non enim aqua effunditur eodem modo quo liquores certi, vase contenti. Vinum siquidem si effundis, residuus erit in vase odor: si oleum aut mel, multa supererunt particulae, adhærentes vase. At aqua cum effunditur, ita prodit è vase, ut nec odorem, nec ullum prorsus sui vestigium in vase derelinquit. Quæ est germanissima vera penitentia expressio, omnem veterem vitam abiciens, & noua commutantis. Non improbabilis interpretatio.

Quomodo adumbrata per aquam à Samuele fuisse, Verbi effusio & Incarnatio.

302. At S. Cyrilus hom. 18. Pasch. cum præmisserit effusione illam aqua in terram, fuisse certum quoddam, tametsi insolitus sacrificium, (reclamante Tostato, qui sacrificium ad animalia male restrinxit,) adumbratam eo fuisse Incarnationem existimat: atque ad eum censem Samuelem, ut erat spiritualis homo arque Propheta, altiora cogitasse quam oculis obiectari: & eaqua effusione contestatum esse Deum, ut per mysterium incarnationis sua quandoque exhibenda, miseretur populo tanta calamitate oppreso. Verba Cyrilli ex parte sunt. [Dicimus itaque ipsam cum Prophetæ esset, mentemque sancto Spiritu plenam gereret, Vnigeniti Filij Dei magnum & venerabile incarnationis mysterium procul dubio non ignorasse. Cogitabat porrò ipsam quoque veritatis vmbram, ijs qui in periculo verarentur salutem afferre posse.

posse; vim salutis per Christum obtinendæ sibi veluti mediendo depingens. Quanam verò ratione velut in verbis veritas perficitur; age pro viribus explicemus. Cum natura vita sit Vnigenitus, Dei Verbum, ad extimationem sele voluntariam demisit, factusque est mortali finali, nempe homo; non quo mutationem aliquam ex propria natura, in terrenam carnem subierit, sicut nimirum, statque inconclusa divina natura, suis immixtis bonis; sed quia nostrum corpus è terra concernit, rationalique anima præditum induit. Hoc an- cipitoribus Propheta Samoël velut in aqua describens, aqua effudit in terram. Est aqua nempe, Symbolum vita, carnis vero terra. Ergo Verbum caro factum est, viennes Theologus assertit, coalueruntque in vñitatem, inexplicabili pariter acque imperceptibili modo, Divina similitudine, & humana, ex terra coagimenta natura. Arque hoc pæcto, vnum deinceps ex veritate intelligimus Emanuelē.] Subdit, incarnatione subiungendam fuisse mortem, nec eam præteriisse Samoëlem. Atque hoc ipsum (inquit) antiquis dicitur Samuel indicans, cum pro Israële funderet preser, non tantum ipsi velut in vmbra & ænigmate, perficere incarnationis figuram exhibuit, aquam telluci superfundens, verum illico, quod præteret reliquum eum adiunxit, scilicet, pro totius orbis salute mutatam batum. Accepit enim (inquit) samuel agnum lactantem vnum, & oblitus ipsius in holocaustum: cum omnī populo, Domini. Et clamavit Samuel ad Dominum pro fratre, & exaudiens ipsum Dominus. Audis immolatus agnum, imaginem felicem & signum veri? Quem etiam deus Iohannes, propemodo intento digito commonhunc dicens: Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi. Est namque Christus, immaculatum Sacrificium, cuius eximio sanguinem pretio, salutani & sanctificati sumus.] Ut insignem hanc mysterij incarnationis expressionem penitus perudamus, consideranda sunt terra cui aqua superflua est à Samoële, & aqua superflua, ipsaque superflusso.

Nitio. 1. Perfusa Verbo terra in Deipara; Et
quoniam, si Cœlum dicitur.

30. Terram hic ipsam Deiparam intelligere possumus, cuius substantia portuunculan, affusum Verbum riguit. Sic enim Psalmus 84. terra noltra quæ fiduciam dedit, passim accipitur Deipara, cui terra nomen ob humilitatem datum, cōd quod terra sit humum elementum, censet Hugo Card. ibi. Et postquam quecum cum Richardo à S. Laurentio lib. 8. de Deipara, censeri spectata stabilitas Deipara, ad pecuniam non inclinanda in seculum seculi. Est ergo Deipara, terra. Nec est quod quis succenscat ob uitatem & obiectiōnem illius appellationis, contemneremque sole potius Patres, nomine Cœli insignire Deiparam. Sic enim Damascenus orat. 2. de Aflumpt. vocat Deiparam, Cœlum animatum. Nam quanvis qui vñgo dicatur cœli, facti sint sine intellectu, nec ex ea censuram licet affirmare cœlos istos visibiles possit anima; tamen Deipara materialibus quibus & corporis cœli superior, animatum cœlum est. Sic Greg. Neocœsar. hom. 3. de Annunciat. inducit Deum mandantem Gabrieli in hac verba. At ad alterum cœlum, quod est in terra.] Idem habet S. Gemmatus Confentinop. orat. de nativitate. Deip. qui ad id profere illud Psalmis, De cœlo proferat Dominus. Ecclius Cœlum cœli Domino. Contentit in cœsi denominatione tribuenda Deipara, Petrus Damiani ferm. 63. Deiparam enim Iohanni Apostolo commissari, regno cœlorum quod Petru tradidit est, compensis, sic scribit. [Dicit Dominus Petru, Tibi dabo claves regni cœlorum Numquid & B. Virg. Tuopk. Raynaud. Christus,

go, fratres mei, cœlum fuit, in cuius vtero virginali; nouem mensibus tota diuinitatis plenitudo permanit? Ex ipsis quippe castris, mundisque visceribus, Dei Verbum per quod facta sunt omnia, immaculata ex carne vestiuit. In angusto scilicet latebat alio conclusum sed tortus orbis iura regebat immensus. In breuissimo, inquam, virginalis vteri domicilio constitutus, & cœli gubernabat imperium, tertenum omnium non amiserat principatum. Non ergo presumptiuè cœlum dicitur venerabilis Virgo Maria: atque idem beatum Iohannem Dominum quadammodo cœli clauiculatum esse constituit, cum beata Genitricis sicut eum deciebat esse custodem.] Apud Philippum Abbatem lib. 1. in Cant. cap. 18. multa in hanc rem habentur. Profero quædam. [Quis dignus, quis potest conuenientius cœlum appellari quam Virgo quæ meruit tot virtutum syderibus adornata, quorum fulgor varius molestas mitigat tenebras huic vita, dam ad scientiam reuocat errores multitudinis impetrata? Ipse luna protulit quæ nocte caliginibus eluceret, cum Ecclesiast exaltavit, ut se cunctis lucidam exhiberet; cum forma & doctrina sanctos Apóstolos erudiuit, quorum conuersatio lumen necessarium terrarum habitatoribus impetravit. Ipsa denique Virgo, sive cœlum illud, maius protulit lumine, quod mundo languescenti remedium plenius conjulit salutare: quod quia Deus est, nec ei potest aliis coequari, dignè Sol appellatus est quodam præiugio singulare. Sola iraque & non alia tanquam genuit Virgo prolem, cœlum istud mirabile, muto modo proutulit solum Sollem.]

Deipara quoque cœli appellationem tribuant S. Epiphanius hom. de laude Deip. Bernardus serm. 3. super Salve Regina; & pulchre Iohannes Geometra hymno 2. in Deiparam, sic eam compellans:

Salve cœlum homines lustrans, Solemque reducens.

Moxque ibidem.

Salve mille oculis pale præditæ sydera circum.

Solem clara regens.

Rufus ibidem, non ita multo pôst.

Salve ornata globo pale, septenariaque dæcere.

Zonis, insignijs præribus sophia.

Denique in hunc quoque modum, salutat Virginem,

Salve veriscolor cœlum, Iridis instar, amænas

Virtutum formas floriferasque ferens.

Proclus homil de Transfig. idem eruit ex illis Christi verbis, Ioann. 3. Nemo ascendit in cœlum, nisi qui descendit de cœlo. Nam cœlum de quo descendit Christus Dominus, non esse cœlum visibile quod mundana molis vñvenie incumbit, contra Valentini delirium carnem Christi inde decisam singentis, supponit Proclus: certissimumque est, Christum multo ante in terra fuisse, quam in cœlo materiali, ut propteret Anastasis Sinaita 1. Hexaem. idcirco dicat terram fuisse exornatam ante cœlum, (terra quippe die tertio, cœli quarto die sunt exornati,) quia terra Christum ante cœlos erat exceptura. Cœlum ergo de quo descendit Dominus, iuxta Proclum, est cœlum Virginis. De quo itidem Synodus Francoford. epistola ad Episcopos Hispania, accepisse videtur locum ex 1. Cor. 15. Sic enim habet. [Sed & hoc volumus à vobis audire, an Adam primus humani generis Pater, qui de terra virgine creatus est, liber esset conditus, sive seruus. Si seruus, quomodo tunc imago Dei? Si liber, quare & Christus quoque non ingenuus de Virginie? meliore quidem terra, etiam animata & immaculata, Spiritu sancto operante, factus est homo, dicente Apostolo; Factus est primus homo, de terra terrenus, secundus homo de cœlo celestis. Si

Q 3 terre

terrenum, liberum conditum confitemur, quare non multò magis ecclę liberum confitemat?] Mani-
festè supponit, B. Virginem esse illud cęlum de quo
secundus homo prodixit, quodque terra in Adamo
maledicta contraponit. Latissime cęli nomen Dei-
para vendicat Richardus à S. Laurentio l.7. de laud.
B.V. Matr. initio. Quod si S. Paulus iudice S. Chrysostomo hom. 8. in ep. ad Rom. in moral. cęlum fuit, &
quidem longe illustius cęlo visibili, nullis vñquam
obscuratim nubibus, virtutum astris coruscum, ad-
mirationem pulchritudine sua excitans; quanto magis
idem de Deipara dici potest? Fuit ergo Deipara
cęlum quoddam. [Quia Sol ex ilis (ait Hesychius
homil. 2. de Deip. alloquens Christum,) necessariò
Virgo vocabitur cęlum.] Plenissimè in hanc Deiparę
appellationem, dicitur Richardus à S. Laurentio l.7.
de Deip. ipso initio.

*Cohesio mysticarum cęli & terra notionum
in Deipara.*

304. Hęc tamen non obstant, quominus Deiparam
recte appellemus terram. Nam & cęlum, Stoici refe-
rente Clemente Alexandrino s. Strom. in fine. Terram
ex aduerso sitam] dicitur nominabant: & vt idem
addit l.4. aiebant in ea terra esse veras vrbes, cum hic
non sint nisi vrbium imagines. Terram cęlestem ab
hac vt vocat valllestri distinctam, agnoscit quoque S.
Ambrofius in Psal. 36. & S. Aug. lib. 3. de doctrina
Christ. c. 35. Plato item apud Origensem l. 7. contra
Cēlum, cęlum nominat Terram puram in puro sitam
aethere.] Vnde garrit Celsus, Christianos deprompsit
se illam cęli apud ipsos frequentem notacionem,
terra vinenum. Alibi non semel, terra nomine in Scri-
pturis expressum cęlum, norunt qui vel leuiter eas de-
gustarūt. Tertullianus sanè l. de refut. car. c. 2. de cęlo
& cęli bonis accipit illud Isaiae. Si volueritis & audier-
itis me, bona terra comedetis. Indignū enim putat, bulbos
& tubera in bonis terra deputari: quasi de his, non
autem de coelestibus bonis, locutus sit Dominus. Hanc
fuisse terram, non sublunarem sed cęlestem, quam di-
uidere negatur est Moysi, affirmat Origenes hom. 21.
in Num. Sed egregiè idem de hac coeli terra disserit hom. 5. in Psalmis ad hęc verba Psalmi 36. Exulta
Dominū & exaltabis te, ut hereditate capias terram. Ad-
scribo locum lecte dignissimum. [Frequenter diximus
de terra sancta, & terra qua in hereditatem
promissionum coelestium dominatur; cuius naturę
etiam situs, paulò evidenter in hoc versiculo designa-
tur. Nam ista terra in qua nunc vivimus, deorsum esse
dicitur. Secundum illud quod scriptum est. Deus in
célo sursum, tu autem in terra deorsum. Illa autem terra
qua in hereditatem Iustis promittit, non deorsum
sed fusculum esse promittit. Properca ad eum qui ex-
spectat Dominum, & custodit viam eius, ait repremis-
sionis sermo, Exaltabit te ut hereditate capias terram. Nisi enim
quis exaltetur, & ascendet in altum, & efficiatur coe-
lestis, non potest hereditatem terrae illius consequi.
Vnde ego arbitror, quia sicut cęli istius, id est firma-
menti, inferius solum, arida hęc in qua nos habita-
mus, terra eius dicitur; ita & illius superioris quod
principaliter cęlum dicitur, inferius solum, in qua
habitatores illi coelestes conueruantur, & vt ita dicam
deorsum ipsum firmamentum huius, meritò (vt dixi) ter-
ra illius cęli esse dicitur: sed terra bona, terra sancta,
terra multa, terra viuorum, terra fluens lacte & melle:
& idē dicit nunc sermo diuinus, Exaltabit te, ut her-
editate terram.] Videndum in superi ibidem hom. 26. vbi de
terra & arida distinctione, pereleganter & fus.

De Deipara terra mystica, Scripturae complures.

305. Quamus igitur Deipara sit cęlum quoddam,
tamen recte quoque terra dicitur, sed terra pura, & be-
nedicta, & virgo, cuiusmodi erat terra ex qua primus
Adam formatus est, vt bene aduertit hanc primi & se-
cundi Adami antithesin expendens, S. Irenaeus lib. 3.
c. 3. i. nec non S. Ambrofius ferm. 37. & his verbis Ter-
tullianus l. de carne Christi c. 17. [Tota natinitas ista,
sicut & in omnibus, de veteri figurata est, rationali
per virginem dispositione, homine Domino nascen-
te: Virgo erat adhuc terra, nondam opere compella,
nondum fementi subacta; ex ea hominem factum ac-
cipimus à Deo in animā viuam. Igitur si primus Adam,
de terra traditur, meritò sequens, vel nouissimus Adam
vt A postolus dixit, perinde de terra, id est carne non-
dam generationi resignata, in spirituū viuiscentem, à
Deo est prolatus. [Per pulchrę candem Deiparę & ter-
ra (vt ita dicam) adhuc Virginis analogiā, profequit
Theodosius Ancyranus homil. altera de Nati. Dom.
Exstat in append. 5. tom. 6. Conc. Ephes. edit. Pelani.

Habemus alia, Deipara in Scripturis terra nomine
disterit expetita, testimonia Patrum complura. Ame-
deus Laufan. hom. 1. de Deip. ex instituto id confirmat.
[Terra (inquit) Virginem demonstrat, terra nomine
appellatam, propter quandam similitudinem. Sic
enim vetus Adam, de terra incorrupta, nullumque
pestis contagium formatus est, sic terris terra virgo
nonum Adam procreauit. Si non credis mihi predi-
canti ottum noni hominis de terra, crede Psalmistæ
dicendi, Veritas de terra orta est. Qui maior nouitas,
quam vt status de terra, ille qui est veritas: Crede
etiam tuba ductili Isaiae, producentis gracilem, &
fruam admodum sonum, ac dicentis; Rorat cęli de-
super, & nubes pluant Iustum, aperiatur terra, & germinet
Saluatorem. Qui iterum dicit; Erit germe Domini in ma-
gnificentia, & gloria, & fructus terra sublimis. Sermo Do-
mini, in magnificantia & gloria exiit, quando con-
cepimus de Spiritu sancto, & outum de radice Iesse in
summitate Virga totum effloruit, imo floi fuit. Et re-
quienit super eum Spiritus Domini, spiritus sapientia &
intellectus, spiritus consilii & fortitudinis, spiritus scientia &
pietatis, & replevit eum spiritus timoris Domini. Fructus ve-
ró terra sublimis fuit, qui benedictus fructus Mariæ,
divinitatis cęlestine meruit sublimari. Hęc idcirco
dicimus, ut terra nomine Mariam intelligi debere,
monstraremus.]

Angust. ferm. 100. de temp. agens de botro adiecto
ē terra promissionis. [Sicut una illa Christum Deum
figurauit, ita & terra repromotionis in qua natus est,
sancte Matr. videtur imaginem prætulisse. In ipsa
enim impletum est, Veritas de terra orta est. Quoniam
autem Beata Maria non fuit terra repromotionis,
qua per Prophetam multo ante promissa est: Nam
per beatum Elaiam Dominus, eam ante multa anno-
rum spatii repromotionis. Si enim ait, Ecce Virgo in utero
concepit, & pariet filium. Exhibita est enim una de terra
repromotionis. Ipse enim qui legimus, Suxerunt
mel de petra, & oleum de firma petra.]

Petrus Damiani sermone de S. Victore, duo haec lo-
ca aptat, alterum ex Psal. 78. alterum ex Gen. 2. lic
scribens de filio. [Est & in medio Virginis, ipsius vce-
ro substantialiter illapfus, qui medietatem statuta comprehēdit humanę. Deus enim noster Rex ame scula, ope-
rarius est saluē in medio terra. Terra vixque illius, & de
qua scriptum est, Nemo erat, qui operaretur terram.] Idē
serm. 46. [Potest per terram repromotionis, non incongrui Beatissime Dei genitricis corpus intelligi, ex
quo Redemptor noster, velut singularis Botrus, vol-
avit humanus germinari, iuxta illud quod scriptum
est; Veritas de terra orta est. Et bene caret Beatissimę
Virginis,

Virginis, terra reprobationis est dicta, quæ longè antea paciuit Salvatorem mundi, à Prophetis multifaciatum est promissa; Quia vero lac, & mel manauit; nam Deum, & hominem intemerata Virginitate profudicat.

Christum, puerulus de hac terra, & veluti Boramēus mysticus

306. Sed illud in primis testimonium splendet quod S. Iudeus Constantino, actione 8. sub finem, de Dei patre presul exposuit peritum ex c. 5. 3. Iff. A. cendit ex iugulum corā eo, & sicut radix de terra sicutient. Ex primo loci illius sententiam, verbis Eusebii lib. 3. de demoni. cap. 2. vbi praefatus, Iff. Iam miraculum orum Salvatoris, nunc clare nunc obscurè expressissimum. [Obscurè quidem ubi ait, Domine quis credidit existimatio, & brachium Domini cui ruelarum est? Annuntiavimus coram eo, quasi puerulus, quasi radix in terra sicutient. Pro quo Aquila quidem sic interpretatus est, & predicabuit iugum quod ubere nutritur, in faciem eius, & tangam radix de terra invia. Theodotion vero, Et ascensio sicut radix altior coram eo, & sicut radix in terra sicutient. His enim verbis quam mentionem fecerit Prophetas de brachio Domini quod erat Dei Verbum, Coram enī, annuntiavimus quasi puerulum lactem, & qui ubere nutritur, & quasi radix de terra invia. Vbi puerulus quidem ille, qui ubere atque lacte nutritur, plene ortu Christi declarat. Terra vero invia & sicutient, Virginem quo illum enixa est, quam scilicet nullas vir adiit: de qua quanum invia, laudata illa Damascenus, & qui ubere lacteque nutritur puerulus.]

Iaque Christus Dominus iuxta hanc dicti prophetarum interpretationem, est puerulus ex terra inarata & discubilans, quasi humanus boramēus. Describunt plantibus hoc planitimal agni figura nascens ē terra, Sigismundus liber Baro, in commentarijs Moscouitiis, Catadensis l. 6. de variet. c. 2. 1. & in istum Scaliger cert. 18. num. 19. & pulchritudine his versibus Chauuenti, Zodiaci,

Sermones iusta, memorant flore cere plantam,
Causa amigerum fructus tibi pendulus agnum.
Effigies penitus referat que per omnia, molles.
Obdolus corio, caput velamina vulgo.
Vnde parvum carnem decolori albissima cancri.
Palpa refert, dulcisque ē vulnera jangunis instar.
Parvi manat succus, se subrigit ipsa.
Pote tenus radix, tellure exorti exirent:
Graminis septus, dictu mirabile, fructus.
Latus si agnus, agri per pinguis pascua vivit:
Graminis vero emulsi, tabescit, & ager.
Oscillat.

Nascitatem ē terra virginē Christum agnum Dei, partum de terra exilientem tanquam radicem, huic ergo videtur à Propheta assimilatum, non incongruē quis dixit. Neque enim vel referre lucet placet, monsum illius nascitutis hominum ē terra sub æquatore, quem commentus est superiorē sacerdotiū Philoponus: aut que de Theage olim Ehrusco, & de duobus parvulis suo tempore ē terra proscissa extantibus, commentator Nebrigenus: que vel falsa, vel spectra & fodiaria sensum, sive habenda. Exemplum agni illius Scythici, quia veritatem continet, & Christus est verus agnus, opportunius est. Sed agnus ille Scythicus ex semine in terra iacto existit: hæc terra, ē quia agnus dei existit, nullum semen excepti deforis. Vnde & sicut dicitur, quia nullo virili opere rigata. Et omnes quidem nos, iuxta Clementem Romanum 8. recog. vt plantæ, ac ut loquitur Basil. Seleuc. orat. de Cain. ut spicæ rationales formantur in inferioribus terræ; non tamen terra sicutiens & arida, sed rigata. Radix nostra, & puerulus, de sicutiente terra prodit, id est de Deipara,

Terra matris Deorum, cum vera Dei matre,
contentio.

307. Quid si vero Satan diuinorum semper operum æmulus ac simius, vt est apud Terrullianum cap. 14. de corona milit. eo consilio (quod D. Cyrilus Catech. 15. vniuersit̄ notauit,) matrem falorum Deorum terram dixit, vt vetam hanc terram veri Dei matrem figmento illo dehonefaret, & vitrumque æquè ad fabulas pertinere persuaderet? Legimus sanè apud Augustinum 2. Civit. cap. 4. & apud Julianum Imperatorem orat. 5. matrem illam Deorum, & matrem simul habitam, & Virginem: quod affectati figmenti ad hanc veritatem decolorandam, auger plane suspicione. Nec desuississe qui ea terra Deorum parentis, & matris Deiparae nominum communitate, morus sit ad distinctionem Cybeles & Mariae percontandam, intelligimus ex Isidorio Pelusiota l. 11. epistola 54. Verum tot lordes quoniam Deum tribus sunt à Gentilibus, vt attigit S. Isidorus ibi, & plenè tradunt Arnobius l. 5. Aug. 7. Ciuit. Clem. Alexan. in propt. Theoph. 1. ad Autol. & alij, quos alibi profero, satis superque monstrant, infiniti omnino parasangis, terram nostram, à spurca illa & maledicta Tellure, discriminari. Hæc est terra plusquam sancta ait Damasc. orat. 2. de imag. in fine expeditus illud Dei ad Molem, Locus in quo stas, terra sancta est. Ex quo infert Damascenus, sicut rubus erat tantum imago Verbi incarnati, ita terram illam fuisse tantum imaginem vere huius terræ. Si ergo terra illa vera terra imago, adē sancta via est, ut excalceari in ea oportuerit Molem, [quanto magis ipsa vera terra, non modò sancta, sed ansiū dictere, sancta sanctorum est? Ita redit infert Damascenus.

308. Verum nomen terra, d'ino prorsus consilio spurcissime illi Numinum Ethnicorum parenti tributum est, vt Augustinus optimè obseruat 6. Civit. c. 8. vt vel ipsum nomen doceret mortales delulos, cuiusmodi & vnde essent numina quibus colendis demetabantur; nempe ex terra, & homines quondam terribilis. Nostra autem, nomen terra inditum mysticè in Scripturis videtur, ob eximias plerasque terra dores quæ in ea splendent luculentier. Tria proponit eximia terra decora Trismegistus cap. 11. Pimandri; nempe quod si mediū mundi, atque adē immobili sit, & in æternū ster: secundo, quod sit pulchritū orbis subtellum; tertio quod sit nutrix omnium. Splendent hæc omnia in Deipara: nam & medium est vt optime tradunt Bernardus ferm. 2. de Pentec. & Anast. 1. 2. Hexaëm. expedites illud. Operatus est salutē in medio terra. Hoc ad summan & centalem Deiparae humiliarem pertinet. Vnde consecuta est euilem summa speciositas, & inconcussio, ac immobilitas ad quæcumque peccati flabra. Neque enim fuit vti nos, qui arundines videamus vento quocunque agitat, nūquam & numquam consistentes. Est item Deiparae terra pulcherrima & inius & extraordinaria neque corpore, neque animo quicquam in eo indecorum vel immundum notari vñquam potuit. Terra quidem sublunaris, præsettum vere, ait Theodoreetus orat. 2. de prouid. vñdecunque renderet, & speciositate constituit amoenissima; sed foecia & quæ mox marcat. At hæc, immaculabilibus amaranthis eternam præfert amoenitatem ac speciem. Prosequitur plenè sub alio schema: hanc huius terra in bono firmitatem Rich. Viel. l. 2. de Eman. c. 29. belle visque ad finem terræ ablata pro: equens, & arcus contrarios, armata contrafacta adaptans terram Deiparae. Tandem terra luxuriantem mater à nobis appellatur. Jongè alio iure quam ecclera elementa vt expendit Plinius lib. 2. c. 63. Est enim in nos semper beneficia, tametsi calcatur, & male semper habeatur per nos. Ideo Pandorati dici nota Philo l. quod mundus sit incorrup. Verè

Q. 4 nutrix

nutrix ut idem ait in Cosmop. & fluens nobis lac & mel quid enim aliud tanquam fructuum feracitas, quid tot fontes in terrae superficie strucentes, quam mammae eis quibus necessarius omnibus humor fugitur? Ex his fontibus, plenique medicari & depellendi morbis uiles, ut & plantae pleraque e terrae seplastia omnibus paratæ. In visceribus autem eadem terra, variae venas metalliferas & chefauros abdit, quos in bonum mortalium deponit, nunquam fatiganda. Hæc in Deipatam appositissime cadere, nemo non videt. Est enim vere terra fluens lac & mel, qui Christus Dominus qui est sublimis fructus huius terræ, nihil aliud est quam lac & mel. Lac quippe fructus est carnis, mel labitur de superbris, ut philosophatur in hanc rem Petrus Damiani opus, 50. cap. 3. proficiens aperte ex S. Gregorio 15. mor. cap. 9. qui illud Iobi c. 20. *Nō videat riunios fluminis, & torrentes mellis & butyri,* de Christo interpretatur: [qui mel defuper cadit, butyrum vero ex animalium lacte colligitur. Mel itaque ex aere, butyrum vero ex carne est. Summi autem Principis Unguentus, cum sit Deus super omnia, homo est factus inter omnia. Qui cum nos dulcedine diuinatis suæ & mysterio incarnationis replete, melle nos patet & butyrio satiat.] Hacque ipsa ex cauâ, iuxta Damianum, sponsa Christi pice animæ, quæ eius corpore & sanguine in Eucharistia mensa appositib[us] cibatur & potatur, dicitur per sponsum Cant. 4. *Fauns distillans labia tua florsa, mel & lac sub lingua tua.* Est ergo Christus lac & mel; atque adeò Deipara, est terra fluens lac & mel. In huius terra visceribus, venæ sunt pretiosissimorum metallorum. Optimè namque Richardus Victorinus in Psal. 7. ad illud *Deféder puer pluma in vellus,* accommodat Deipara illud Iobi auro locu[m] est in quo confatur. Hæc vere est terra de qua Altissimus creavit medicinam, inquit Cæsarius l. 7. cap. 15. miracul. narrans innumeras curationes que in Monte Pessulano ad templum Deiparae perficiebantur, non sine peruersi Medicorum amulatione, quam ibi deseribit. Ex hac terra creatam ab Altissimo medicinam, at quoque Richardus à S. Laurentio l. 1. de Deip. c. 4. *sab finem*, addens Christum esse eam medicinam omnium in festinatione nebulæ, qui idcirco Eccles. 24. de se ait, *Exiū quasi flumij d'oryx,* quod interpretantur, medicamentum generationis, quod exiuit de paradiſo virginis veri.

Tandem hæc est terra benedicta, & terra Dei, ut pulcherrimè tradit Rupertus lib. 1. de oper. Spiritus sancti cap. 11. confexens teriam ex qua primus Adam formatus est, cum hac terra ex qua secundus Adam Christus, est formatus. [Hominem ilium terrenum, (inquit,) cum isto cœlesti homine conferentes, hoc primum in factu illius abesse perspicimus, quod terram ipsam quem de limo formaret eum, non beneditus Deus. Ecce autem in ista cœlesti hominis fabura noua, dicit Archangelus, imo qui in Archangelo loquitur Spiritus sanctus. *Benedicta tu in mulieribus.* Et Psalmista per prophetam huc adductus grariani succinit, & dicit; *Benedixisti Domine terram tuam.* Amplius autem & in hoc terra ista praepolleret, quia terra Domini est. Non enim illuc dixit Scriptura. *Formauit ignis Deus hominem de limo terra sua,* sed tantum, *de limo terra.* Hic autem non tantum. Benedixisti Domine terram, sed benedixisti, ait, *Domine terram tuam &c.* Qualis enim illa, & qualis terra ista? Terra illo nullo modo feminis Dei perceptibilis, rupotè irrationabilis, insensibilis, inanitata, immobilis. Terra autem ista, animata, sensibilis, rationalis, & quod optimum est, fidelis: & propter fidem, Spiritus sancti, & feminis Dei perceptibilis.]

Notio altera terræ perfusa, in Christi Domini humanitate.

309. Haecne de illa prima acceptione mystica terræ, cui aqua superflua est à Samuele. Quæ ramenante acceptio, non videtur usurpatæ à S. Cyrillo, cuius vestigij insinuabamus in hac incarnationis extreſſione: fed terram usurpauit pro ipsa Christi humanitate. Nec præter usum Scripturarum. Nam in capite libri, interpretre Anastasio Sinaita lib. 1. Hexaem. cum dicitur in principio Deum creasse cœlum & terram, Christus nomine *Cœli & Terra* designatus est: nomine quidem *Cœli*, proper diuinatatem *Terra* vero, propter humanitatem: quorum adeò diffitorum extremum structura, in principio facta est, quia Christus in mente Dei, & æternæ prædestinatione conditas est, antequam diuina manus quicquam faceret à principio. Hæc est vere promissa terra iuxta Tertullianum l. de resur. carnis c. 26. verbis illis. [Iudei terræ solummodò sperando, cœlesti amittunt, ignorantæ & panem de cœlesti reprobissim, & oleum diuinæ uincionis, & aquam Spiritus & vinum, animæ vigorantis ex vite Christi. Sicut & ipsam terram sanctam, Indicunt propriæ solum reputant, carnem potius Lomini interpretandam, quæ exinde & in omnibus Christum inducit sancta sit terra; vere sancta per incolumem Spiritus sancti, vere lacte & mel manans per suavitatem spci ipsius; vere Iudea, per Dei familiaritatem.] Sed & S. Gregorius 9. mor. c. 21. *Terram datam in manus impy, humanitatem Christi interpretatur, permisam impiorum malignitati.* S. quoque Gaudentius tractatu in die sua ordinatio in medio, [Non iam videbitur perfunctionia illa auditio, quæ bonorum terræ præmij honoratur, & non cuiuslibet terra, sed illius olim promissa, illius fluentis lac & mel. Promissionis enim terra, Christi caro est, ex massa humani generis de terra formati suscepit, ac dulcibus diuinæ gratia succis exuberans, cuius purissimo doctrina lacte alimur & nutritur, cuius cœlestum charismatum suavitate reficitur, cuius ubertate credentium corda pingueſunt, cuius bonis obedientiam corda mentes animæque fidem, & in hoc & in futuro facili saginuantur.] Subscriptus Autor imperfeti homil. 4. nam terram promissam, fluentem lac & mel, negat fuisse terram Iudeam. sed ait, fuisse [terram rationabilem] quam Christus suscepit. De illius enim incarnatione, lac & mel processerunt. Lac enim opus est miraculorum quoniam & sine labore dentium & cum suavitate comeditur, per quod rudes in fide quasi pueri sustentantur. Mel autem eloquia doctrina dicuntur, sicut ait Prophetæ, quæ dulcis faciūs meis eloquia tua super mel & faum ori meo: Ergo incarnationis Christi promittebatur, qui lacte miraculorum & lacte doctrina nutriturus erat gentes rudes in fide.]

Vigilus Christum est terram sive agrum thesauro abscondito divitem, pulchritè prosequitur, in fine tertij libri contra Eutychem, [Thefauros (inquit) in agro absconditus, Deus est, latens in carne sua. Audi Apostolum dicentem de Christo, *In ipso, (inquit,) sunt omnes thefauri sapientia & scientia absconditi.* Et idcirco omnis est proflus inutilis & impia confessio, que Dominum Iesum Christum, aut Deum tantummodò non & hominem, aut hominem solum, non & Deum fatetur. Agrum autem carnem Christi figuratice nominari, & presens indicat locus, & superius illata testimonia docent. De hoc enim agro maximè, Isaac in suis benedictionibus prophetauit. *Ecce, (d cens.) odor filii meis feci odor agri, cui benedixit Deus.* Corpus enim Dominicum, magnis diversis virtutibus fragrat odoribus, & sui bene olentia superante diversa pigmenta, infirmos quoque vivificat. Vnde Apostolus Christi

Christi, (inquit:) *Bonus enim odor sumus, de vita in vita, his quae sunt, cuius tam praecepui & salutifici odoris suavitatem, dilecta in Cantico Canticorum ad eum dicit Ecclesia: Post te in odorem vnguentorum tuorum curremus. De huius agri pulchritudine, & ipse loquitur in Psalmo quadragesimo nono, Et species agri meū est. Per huius agri gloriam, Ecclesiā in prædicto Salomonis libato, odales adiunca dicens; Adiutor vos in gloria & virtute agri. Agrum illum, fortis & sapiens in Proverbio Salomonis mulier, id est Ecclesia introductus, compas- tis enim de ea dicitur: Agrum vidit, & emit illum. Pecunia est huius agri possestio, que Christi intra se absonam retinet. Duplicis enim natura est Christus, & idē ut dixi, nec thelaurus sine agro, nec agro sine thelauro potest ab aliquo possideri. Sed pulchritudo Petrus Damiani l. 1. epistola 5. tractans quam terram Naaman onere duorum burdonum à Propheta periret, ostendit esse Christum, prædicatione Principem Apostolorum credendum, è qua terra altare conficitur, ubi Deus propitiatur.*

Iusque Christus terra dictus est. Et est sancta terram inter & humanam substantiam, analogia non modica, quam Tertullianus l. de carne Christi cap. 9. exprimit, hi preter cetera. [Quid est sanguis, quām rubens humor? quid caro, quām terra conuersa in figuras fas? Considera singulas qualitates, musculos ut glebas, ossa ut faxa, etiam circum papillas calculos quosdam. Africis nervorum tenaces connexus, ut traduces natum, & venarum ramosos discursus, ut ambages ramos, & langines ut moscos, & comam ut cepipium, & ipsos medullarium in abdito thesauros, ut melaria canis.] Ex alia in hanc rem protuli, in [calis] iubili creatura ad Deum, Gradu 11. fere initio. Quia magis illius S. Cyillus, anctissimum Christi humantem, terram illam esse censuit, cui Samuel aquam superpeditat.

Ambe, mystica terra notiones, coincidunt.

30. Non est tamen haec terrae acceptio, contraria illi quin proxime proposui de Deipara. Nam ut superius quoque iam monui, terra illa cui Verbum copulatum est, porciuncula sua substantia Deipara, ita ut cum impietate ante momentum incarnationis ea substantia in solidum spectaret ad Virginem, subito facta sit Christi, operante Spiritu sancto. Quae causa est, cur esse Deum in B. Virgine per identitatem, affirmet, Pet. Damiani serm. 44. qui est primus de nativitate. Deipara. Exponens enim illud 3 Reg. 10. *Vestitus eum (Salomon thronum sonni eburneum) auro fulvo nimis, auro aite esse dominatorem; eburneum autem thronum, sanctissimum Deiparam. Tum subdit. [Quid est autem quod dicit fulvo nimis. His aliquid requirendum reliquit nobis Spiritus ille multipliciter & vitram possim explicare quod sentio. Quatuor modis inest Deus omnibus creaturis. Primo modo essentialem, tam bonis, quam malis nihilque intercedit. Deitatis essentiam, per quam esse omnia accepereunt. Inde est quod nullum, & in omni loco esse legitur, cum omnibus praesentialiter assit, & a nullo comprehendatur. Habet etiam & mali Dei presentiam, sed non gaudent, cum inanimata quelibet hoc possit privilegio gloriari. Secundo modo inest bonis operatione; agit enim in eis virtus operationis, ut operentur opera Dei; nec otiosè ostentant inter creaturas, sicut & mali qui elegerunt artefacta ut sempiternis ignibus alimenta ministrant. Inest & plerisque boni illuminatione, quos de futurorum cognitione nobilitat, & participes suorum effectus secretorum. Quarto modo inest vni creature, videlicet Mariae Virginis, identitate, qui idem est quod illa.] Nimirum quia illa ipsa substantia que immediate ait est Deipara, in momento efformata est in Christo.*

Si substantiam, Deo hypostaticè adhaerentem. Quæ siue terram pro Deipara quoad patrem aliquam substantiam eius, siue pro sanctissima Christi Domini humanitate usurpemus, eodem recidit.

Verbum, aqua terra prædictæ superfusa.

31. Pergo ad superfusam terræ aquam, que an fontana, an fluvialis, puteana, an è cisterna, & collectua ex imbris fuerit, (mare aberat,) Scriptura non exprimit. Potuit verò omnibus illis modis patari; quare indiscriminat eos adhibebimus. Verbum igitur ut aiebat S. Cyillus, nomine aqua superfusæ significatum meritisimo est. Est enim emanatio è profunda aquarum abysso; hoc est ex Patre, quem idcirco Philosophi apud Alex. Clementem 5. Strom. c. 5. profundum nominantur, Pater iuxta multorum interpretationem à D. Ambrosio relatam, l. 1. de Spiritu sancto c. 19. Fons vitaè est quidque fert illa Davidis, *Apud te est fons vite.* Ex eo fonte, duo procreantur fluvij amplissimi; nempe Filius & Spiritus sanctus. Nam Spiritus sanctus, est Fluvius christallis manans de fide Dei & agni, ut habetur Apocal. 2. 1. iuxta expositionem S. Ambrosij l. 3. de Spiritu sancto c. 1. cui ibidem l. 1. c. 20. plurima in hanc Spiritus sancti appellationem disputat. Verbum vero Fons sapientiae aperte dicitur, & in illud potius cadere verba illa Davidis Pial. 3. 5. *Apud te est fons vita, opinatur S. Ambrosius l. 1. de Spiritu sancto c. illo 19.* anautique S. Athanasius l. de humana natura susceptra contra Apollinarium cum ait, Daudem dixisse, *Apud te est fons vite.* [quia nouera apud Patrem, Filium esse, fontem S. Spiritus.] Haec est sapientia quæ quasi fluvij diotorum, & sicut trames aquæ immenæ de fluvio describitur c. 24. Ecclasiastici. Eadem Petrus Damiani serm. 67. aperte locum ex c. 4. Cant. & ex Psalmo 45. [Verbum Dei (inquit) tanquam riuis aquarum viuentium cum impetu venit, & sicut torrens cuncta doctinacum ardorem inquinamenta subvertit. Vnde & in Canticis Canticorum dicitur: *Fons horum, pectus aquarum viuentium quæ flami impetu de Libano.* Hinc & Plaumista:

Fluminis impetus laetificat cunctatem Dei.] Egregie quoque serm. 11. huc aptat illud Isaiae 59. *Dominus Deus noster fluminis gloriatus exiliens in terram sitiensem. Itēque illud ex c. 2. Genes. Fluminis egrediebatur de loco volupatis ad irrigandam uniuersam superficiem terra. Hunc fluminum eiusque egressum sic exponit Damiani. [Locum volupatis, Patrem esse censemus; cum Deus illocalis sit; sed efficientias rerum, nisi per vulgatos sermones explicate non possumus. In ipso autem omnem volupitatem eile intelligit, qui legit Apostolum dicentem, *Quoniam ex ipso, & per ipsum, & in ipso sunt omnia;* & alium ex illo duodenno apice similiiter eructantem; *Omne datum optimum & omne donum perfectum, desuper est, descendens a Patre luminum.* Ipse etiam Filius dicit: *Hæc est vita eterna, ut cognoscant te, solum verum Deum.* Cogitatio igitur Patris, vita eterna est; & vbi vita eterna, ibi tempertia voluptas; quia dignatur de vtero Patris, Deum de Deo, lumen delumine, de Domino Dominus. Egreditur autem identitate, quia idem est quod Pater; Idem dico secundum substantiam, non secundum personam. Egreditur & aequalitate, quia pars omnipotentia respicit generantem; cum omnia quæ potest Pater, possit & Filius sive ipse testatur: *Omnia que facit Pater, facit & Filius: nec potest Filius facere quidquam, nisi quod viderit Patrem facientem.* Egreditur & æternitate, quia licet generetur, non est posterior generante; sed ambo vnius antiquitatis sunt, si tamen vocabuli nouitatem non exhorres. Quod licet quoquo modo significet quæ dicuntur, longe tamen est à sententiæ Majestate. Egreditur similitudine, quia similis est Patri, Patris imago, splendor glorie, & figura substantiae eius. Egreditur æternitate, quia ali⁹ est ab illo; alius dico*

non

non aliud. Ego, (inquit,) Pater, vnum sumus. Vnum dixit, non vnum: quia vnum significat substantiam unitatem, sumus vero, per sonarum proprietatem. Sic igitur, & longe excellentius modo de Patre Filius egrediens, innundat Angelicas stationes: quia iuxta Salomonem, Fons sapientia, Verbum Dei in excelso. Cithareodus puer, de hoc fonte pleno ventre potauerat, cum diceret, *Et ad te est fons vires;* quia non solum tu vita, sed & Filius tuus, fons vita est. Et patens, quid sentiebat, ostenderet, subiunxit: *In lumine tuo videbimus lumen.*

312. Eum paradisi fontem quem Verbo Dei in excelsis aptauit Petrus Damiani, Nicol. I. epistola ad Michælem Imperat. ait fusile pluviam aut vaporem, quorum utrumlibet optimè cadit in Verbum. Quem enim latet illud Danis de Verbo, *Descendit sicut pluvia in vellum?* Eius loci egregiam paraphrasim profero ex Epiphanij Anchorato. [Pluvia cum arboribus & plantis in eandem naturam transiens, corpus efficit, & singulos fructus iuxta similitudinem. Et in oceano quidem oleum pingue sit, assumpta ex ipsa essentia. In vite vero vinum dulce incorporatur. In fico siens dulcescit. Et in singulis seminibus ad speciem ipsorum augescit ac nascitur. Sic arbitor Dei Verbum in Maria caro factum est, & in semine Abramam homo iuuentus est iuxta passionem. Invenimus enim Messiam de quo scriptus Moses. Et dixit sanè Moses, *Descendat sicut pluvia eloquium meum.* Et David, *Descendat, sicut pluvia in vellum, & sic ruga fissilans in terram.* Lana itaque fuscipliens rotam, velleris fecunditudinem auget. Terra vero inscipliens pluviam, auger fructum ex praecipio Domini contuberniis naturam promptiorum, & vi accipiat, ab ipso amplius studium haberet. Sic sanè etiam Virgo Maria, *Vnde cognoscam hoc,* (inquit) *quod erit misericordia;* (& audiuit,) *Spiritu Domini superuenies in te, & Virtus Altissimi obumbrabis tibi.* Quapropter & quod nascetur ex te sanctum erit, & Filius Altissimi vocabitur. Christus in Angelo loquens, efformata autem seipsum Dominus in sua ipsius formatione, forma serui assumptus. Ex Maria quidem haurit sermonem ad conceptionem, velut pluviam terra. Verum Verbum Dei, seipsum sanctum fructum ostendit, assumens mortalis naturam. Sic igitur ex ipsa hauriente, velut terra & vellere, vera ipsi fructus, & Sanctorum expectatio: velut Elizabeth dixit, *Benedicta tu inter mulieres, & benedictus fructus ventris tui;* vnum assumptus ex humana natura, quod passione obnoxius fuit, quem passio exorts in Dei Verbum.] Eundem locum Psaltis pulcherrime de Verbo carni adiuncto exponit Vigilius sub finem tertii contra Eucrychem, codem referens illud I[al]at 55. *Quomodo descendit imber aut nix de celo, & inebriat terram.* Concinne de morte Chrysologus ferm. 142. [Singulis gratia se est largita per partes: Maria vero simili se rotam dedit gratia plenitudo. Omnes, (inquit Euangelista,) de plenitudine eius accepimus. Vnde & David dicit, *Descendit sicut pluvia in vellum.* Vellus cum sit de corpore, relicit corporis passiones, virginitas cum sit in carne, vita carnis ignorat. Celestis ergo imber, virginem in vellus placido se fudit illapta, & tota Diuinitatis vnde, bibulo se nostra carnis celavit in vellere, donec per patibulum crucis expressum, terris omnibus in pluviam salutis effundere. *Sicut silicidia fissilia super terram.* Ut vitalibus partita silicidiis tempora, fidei signant germine, non necarent.] Eundem locum S. Ambrosius ferm. 15. ad humilem descensum, & materni pudoris iniocula signacula retulit, ex quo Ruffinus ad Psalmum 7. aperte profecit.

Præterea vero idem Dei Verbum Sap. 7. dicitur *Vapor virtutis Dei, & emanatio quadam claritatis omnipotentis Dei sincera.* In quem locum Verbo diuino exacte accommodandum, diligenter incumbit Autor libri primi de incarnatione apud Augustinum à c. 13. per rursum capita; prælettum vero obliterat, dictam esse sapientia.

tiam, vaporum [non gloriae omnipotentis neque aeternæ lucis, neque in operationis Patris nec bonitatis eius: Neque enim conueniens erat aliquid horum alicibi vaporum; sed cum omni proprietate ait (Sapiens) virtus Dei vaporum esse sapientiam. Intelligentia est ergo virtus Dei, qua vigeret, qua omnia visibilia & invisibilia vel instituit, vel continet, vel gubernat, qua ad omnia sufficiens est quotum prouidentiam gerit, qua velut vultus omnibus adest. Huius ergo totius virtutis tantæ & tam immensæ vapor, & vt ita dixerim, vigor ipse in propria substantia effectus, quamvis ex ipsa virtute velut voluntas ex mente procedat; ramen & ipsa voluntas Dei, philominus Dei virtus efficitur. Efficit ergo virtus altera in sua proprietate substantiam, ut ait ferme Scriptura. Vapor quidem prima & ingentia virtutis Dei; hoc quidem quod est inde trahens, non est autem quando non fuerit.] Vides quadrat in hanc aquam, notionem vulgarem nominis aqua a qua omnia. Vere enim Deus, omnia in sapientia sua fecit, & omnia per Deum Verbum facta sunt.

Superfusio Verbi tanquam aqua per Incarnationem.

313. Haec aqua cum in sinu paterno, & in loco altissime volvatur per aeternam spatiu delitulisset, tandem diffusa est per incarnationis mysterium super terram. Et haec est effusio, ob quam Samuel obtulabatur Deum, ut populi, calamitate propè obtulit misericordiam. De hac ipsa effusione accipere primum possumus quod quartu[m] Doctores de Christi sanguine disputantes coram Pio II. (descripsit eorum disputationem Sylvester Rosa aucta tractat 3. q. 30. fol. 294. col. 4.) acceptarunt de vicina effusione sue de morte. Ita enim interpretari sunt illud à Daniele Psal. 2. 1. prolatum in persona Christi. *Sicut aqua effusa sum, ut tenus sit, humanitatem Christi fusile dissipatam, & esse desigile, eo modo quo fluida cum effundantur.* Nec sanè verba illa, ut ibidem recte notatur, soli sanguini Christi aptari possunt: quia sanguis cum sit nisi pars integrans, non fundat communicationem idiomatum. Non incommode tamen effusio illa ipsi Verbo tribuitur, quatenus humanitati nostræ superfusum est in Christi humana substantia. Eam vero effusionem consequenter memorata in Psalmo proposito.

Expressat hanc effusione Verbi in humanam substantiam, typus aeti; nempe effusio roris antelucani, seu pluvia in vellus Gedeonis. Audi Bernardum hom., super missus est. [Quid illud Gedeonis vellus significat, quod utique de carne tonsum, sed sine vulnere carnis, in area ponitur, & nunc quidem lana, nunc vero area rote perfunditur, nisi carnem effundat de carne Virginis, & absque detimento virginitatis? Cui utique distillantibus coelis, tota se infudit plenitudo Diuinitatis: adeo ut ex plenitudine omnes accepimus, qui vero sine illa non aliud quam terrena arida sumus. Hunc quoque Gedeonico facto, propheticum dictum pulchre latissim conuenire videtur, ubi legitur, *Descendat sicut pluvia in vellum;* nam per hoc quod sequitur, *Et sicut silicidia fissilia super terram:* idem datum intelligi, quod per inuentum rore madidam aream. Pluvia quippe voluntaria quam segregauit Deus hereditati sua, placide prius & absque strepitu operationis humanæ suo se quietissimo illapta virginem demisit in terrum: postmodum vero ubique terram diffusa est per ora predicatorum, non iam sicut pluvia in vellus, sed sicut silicidia fissilia super terram, cum quadam utique strepitu verborum, ac sonis miraculorum. Siquidem recordata sunt nobis illa quæ portabat pluviam, præceptum sibi fusile cum mitterentur; *Quod dico vobis in tenebris, dicite in lumine,*

inventio quod in aere auditio, predicate super terram. Quod & fecerunt. Etenim in omnem terram exiit sonus eorum, & in fines orbis terra, verba eorum.

Fulissime Richardus Victorinus ad Deiparæ lanam in terram, coelestis vnde effusione, Verbi inquam diuinatione perfusam, refert Gedeonis historiam, & illa pietatis verba. Descedet sicut pluvia in vellus & sicut stolidus brillans super terram: nec posteriorem partem, vi a Bernardo factum est, referit Richardus ad prædicationem Apostolicam; sed utraque expressam censet incarnationem. Pro longissimo eius discursu, repræsento pauca verba Amedei Lausaniæ ex hom. 3. [Pluvia (in quo) descendit in vellus ab illo qui scriptus, sine motu, simile scilicet, aut divisione, leniter infunditur tranquille solet, suavitate batur. Sic stolidus sensim & paulatim infundit terram tam mirabiliter decursu, tanquam subtilitate, ut in introitu vix patet, & in exitu gemina producant. Ita imber veniens de ultra super coelitus aquas, descendit in gremium Virginis, sine humano opere, absque motu concupiscentiae; salutem integrat, & clausis Virginis obsecratis, leniter infusus est, tranquille suscepimus, incarnatus ineffabiliter. Siliqua quoque super terram eius, in introitu non comparsus, & in exitu prodicens manifestetur.] Egregie omnino hanc ipsam locum illius Davidici interpretationem profecitus est S. Chrysostomus homil. 2. in Psalmum 30. tractans illud, *Incerta & occulta sapientia tua manefestari mibi.*

Quam mira & lata nobis haec effusio.

314. Quicunque vero esse dicantur huius effusionis typi, nemo sat is explicet quam sic haec effusio admirabilis & ingens pro nobis consolationis argumentum. [Non me capio praeterea.] Ait Autor sermonis de nativitate Domini, inter Damiani sermones 61. descriptus haec effusio. [Non me capio praeterea, quod illa maiestas natura suam extinxerit, in naturam meæ carnis & sanguinis superuenient, & me miserum in diuitiis glorie tua non ad horam, sed in sempiternum includat. Fuit frater meus, Dominus meus, & timorem Domini, fratris vincit affectus.] Et mox. [Vide effusione. Ille qui erat admirabilis agminibus Angelorum, inclinat eos, & fit consiliarius hominum, misericordiam nomen in pietatum effundit, & qui misericordia in cordis consilere venit in terris, ab eo perputram sub misericordia vestimentis, & ad lutum, ubi iacham, inclinatus, non mergitur. Is video dicere, influxus in limo profundi, operi manuum suarum portig dexteram.] Sic ille de prima fluminis digni effusione. Sub quo verborum corrice optimè exprimitur Verbi deictio. Aqua enim effusio, eius abiectione est, ut propterea Ethisnicis olim inter sacrificandum nefas effundere aquam, quippe eo viu sacrum redditum. Ex idcirco exigitur genus vasis (futile vocabant) quod perpetuo getlandum in manibus esset ut vitaret aqua effuso, quod ex Donato notauit Marsilius Columna fecit. 1. hydrag. c. 6. n. 6.

Exclamat hic quoque merito S. Ambrosius l. 10. in Legam c. 21. *avito*, ad illud *Occurrit nobis homo amphoram aqua portans*. Considerans primum totius Christianæ mysteriorum, ipius inquam Christi efformationem & incarnationem Verbi, in aqua expressam esse. O aqua que humano a perfusum sanguine, ut praesentum laetorum figura precederet, orbem terrarum lavasti! o aqua que Sacramentum Christi esse meruit; que laus omnia, nec lauari! Tu incipis prima, tu completes perfecta mysteria. A te principium, in te finis: vel potius tu facis ut finem neicias. Per te factor abidea carnis aboletur, & pereuntia sit visceris aperio fale in multam seruantur atatem. Per te omnibus uesti corporibus, dulcis ad gratiam, salutaris

ad vitam, suavis ad voluptatem potus infunditur. Tu nomen Prophetis & Apostolis, tu nomen Salvatori dedisti. Illi nubes cœli, illi Sol mundi ille fons vita est. Quæ montibus pressa, non clauderis, quæ scopulis illis, non frangeris, quæ terris infusa non deficit, sed intimis scaturiens venis, aut spiculum inclusa vitalem inhalas, aut succum diffusa fertilem præstas, aut rigatum superflua accommodum subministras; ne secundis examinata vitalibus, solemnes neget terra prouentus. Omnim elementorum substantia, cœlum, aë, mare, & terra, te reddunt. Te propheticò perculat tactus, ut silentium rigores corda populosum, vomuit petra; te, cum de latere Salvatoris erumperes perculsores viderunt, & crediderunt: & ideo regeneratiois nostræ de tribus una es testibus. Tres enim testes sunt, aqua, sanguis, & Spiritus: Aqua ad lauacrum, sanguis ad precium, spiritus ad resurrectionem.]

Aquarum Evangelicarum ubertas, ex hac effusione.

315. Hæc postrema spectant ad effusionem Verbi posteriorem. Verbum enim carne vestitum, suo tempore de loco voluptatis, id est de veteri Virginis exiit, ut mellitissimum philosophatur Petrus Damiani. item. exiit inquam per quatuor orbis partes ad irrigandam vniuersitatem terræ ariditatem. Vnde Christus Caput fluminum à S. Augustino in Psal. 92. appellatus est. Et hic est fluvios irrigans torrentem pinarum, ut S. Hieronymus ex Ioële c. 3. affirmat in Apolog. ad Pammachium pro libris contra Iouianum. Per pulchritudinem S. Ambrosius in Psal.

45. [Est & fluvius qui de Edem exit, & circuit vniuersam terram, Verbum Dei quo Paradisus intelligibilis irrigatur, & omnis anima vocatur ad gratiam Christi, dicente ipso Dei Verbo, Si quis stitit, veniat ad me, & bibat. Cui ego dederam aquam, flumina de ventre eius fluent aqua vina. Ex illo enim unico Dei Verbo, quarum fluviorum prudenter & fortitudinis temperantia quoque & justitiae fluenta manarunt. Alij enim per spiritum datur sermo sapientia, alijs fides in eodem spiritu: alijs gratia curacionum in uno spiritu: alijs operatio virtutum. Hoc enim operatur omnia vnu atque idem Spiritus, diuidens si gulis prout vult. Hi sunt imperii fluminis, cum se in gratiam ministeriorum operationis atque virtutis, spontanea diffusione transfundit.] Hæc item est nubecula parvula quasi vestigium hominis de mari. Audi Augustinum serm. 20. de temp. [Nubecula carnem Christi figurabat, qui in mari mundi istius nascitura erat. Quam obrem ne forte aliquis dubitet, nubem illam vestigium hominis habuisse, dicit: illius vniusque hominis qui dixit, Quem dicens homines esse filium hominis? Sic ergo orante Helia post tres annos, & sex menses, pluvia de celo descendit, ita & in adventu Salvatoris, tribus annis & sex mensibus, quibus prædicare dignatus est, pluvia verbi Dei totum mundum feliciter irrigauit.] qua de re plenius cum de Iride Symbolo Christi.

Typus alter effusionis Verbi sub aqua specie,
ex Exodi 4.

316. Altera aquæ effusio quam initio memorabam tanquam alterum incarnationis typum, ea est qua Moses ad populum durissime seruitus ingerit præsum allegendus, & iussus miracula patrare, signum tertium cui credituri essent qui primo ac secundo non credidissent, accepit effusionem aquæ super aridam, mox vertendam in sanguinem, ad telluris contactum, ut haberetur Exodus 4. De hoc ergo signo; sic philosophatur in rem nostram S. Cyrilus hom. 18. Paich. postquam Patrem, fontem & flumum esse, ex quo exiit Filius, præmisit & ex Scripturis firmavit. Ex fonte seu flumio Dei & Patris, velut aqua vivifica existit Filius, qui vivificat omnia

omnia, & in ipso vivimus, mouemur, & sumus. Et hoc idem nobis iurum quasi per figuram indicans, & veluti per humilia quædam exempla declarans Deus, ita Molæ sapientissimum afflatus est: *Et accipies aquam ex flumine, & effundes ipsam super terram.* Flumen namque, ut dixi, per quam appositiæ, Patis natura comparatur. Aquæ vero, qui ex ipso secundum naturam genitus est Filius. Hæc igitur aqua ex flumine profiliens, terra admixta est. *Verbum enim caro factum est,* per unione, prouidentia confilio destinatam. Futurum ponit ut postquam semel homo factus esset, non dubius mortem quoque pro nobis in allumpta carne oppereret, indicauit, dicens: *Ei eris aqua quam acceperis a flumine, sanguis super aridam.* Significat autem nobis, nihil aliud hoc loco sanguis præter mortem. Donec enim caro nondum erat Verbum, non fuit sanguis. Libera namque à conditione mortis est ipsa viuens, vitaque parentis natura. Postquam vero factus est nostri similis, tunc sanè sua carnis mortem sibi veluti propriam vindicat, ipseque pro nobis mortem subiussus dicitur, suorum sanguine hanc quæ celo subiecta naturam acquisuisse.] Eadem habet l. de incarnatione Vnig. c. 26.

Sed quod non exponat his locis S. Cyprianus, quomodo hæc aquæ super aridam effusio, eiusque in laganinem conuersio, foerit signum tertium cui creditori essent veri Iudei, id suppleo ex l. 2. de adorat. ubi aptato ad incarnationem miraculo virgæ, per Mosis apprehensionem in columbum versæ; & miraculo curationis manus, quæ eductæ è sion apparuerat leprosa, tertium signum in effusione aquæ in laganinem versa patratur, sic explicat. [Ultimum mundo signum Christi mors fuit, & illa per aquam, & laganinem ablutione, adianctio nimis etiam sancto corpore, quod per aridam significatur.] Subiuncta mortem Christi merito appellari signum, nam id est signum datum generationi præceps atque pertuerse, signum ionæ Prophetæ. Est autem hoc signum tertium per comparationem ad duo signa antericta quibus increduli cum fuissent Iudei, interueniente hoc tertio signo, permoti sunt ad credendum. Primum ergo signum Iudei datum iuxta S. Cypriani fuit Molæca legis promulgatio: Secundum, prædictio Prophetarum arque Baptista: Tertium, denique adventus Verbi per incarnationem ad subiunctionem pro nobis mortem; quæ fuit effusio cruenta, ob aqua commutationem in laganinem.

Habuit effusio hæc aqua cœlestis in terram, effusus longè alios quam illa aquæ effusio in minori Britannia, ut memorat Iacobus de Vitriaco in historiâ Orient. c. 92. & ex testimoniis oculatis Cantip. l. 2. apud c. 57. n. 28. Eam enim effusionem tanta tempestates ac procœlæ conseqüebatur, ut vniuersa terra ad aliquot milia aquis obrueretur. Cœlestis aquæ effusionem, non procellæ exceperunt, sed summa serenitas est consequta.

Collatio Incarnationis, & effusionis sub aquæ specie, concludatur.

317. Claudio effusionem hanc Verbi diuini, ex Petro Damiani serm. de S. Victore. [Sic (inquit, agens de Verbi incarnatione) distillauerunt cœli misericordiam, sic Verbum Dei transflatum est, & effusum vbiique rotum, sine quo nihil totum. Felix effusio, quæ currentes adolescentulas ad odorem suavitatis invitat.] Iure distillationem appellat. Et hoc nomen in frequenti est Scripturarum vix, cum de incarnatione est sermo. Audi Origenem hom. 2. in Cant. interprete Hieronymo *fere initio.* [Si videris Salvatorem meum ad terrena, aut humilia descendenter; videbis, quomodo virtute magna & maiestate Divina, ad nos modica quedam stilla defluxerit. De hac stilla & Propheta cecinit, dicens: *Et erit, distilla populi nuncus congregandus congregabitur.*

tur Iacob. Et sicut secundum alium sensum, lapis erat præcisus è monte sine manibus, nostri in carne Salvatoris aduentus: (neque enim totus mons fuit, qui descendit ad terras: nec poterat humana fragilitas totus montis magnitudinem capere: sed lapis ex monte, lapis offensionis, & petra scandali descedit in mundum;) sic secundum alium intellectum *stillæ* nuncepatur. Oportebat quippe, ut, quia omnes gentes in illam situationem reputantur, is, qui pro omnium salute factus est omnia, etiam *stillæ* fieret ad eas liberandas. Quid enim pro nostra salute non factus est? Nos inanis; & ille exinanivit se netiuplum, formam servi accipiens. Nos populū stultus, & non sapiens; & ille factus est stulta prædicationis; ut fatuum Dei, sapientius fieret hominibus. Nos infirmi; infirmum Dei, fortius hominibus factum est. Quia igitur vniuersa gentes, ut stillæ situla, & ut momentum statuerat reputantur; Idcirco factus est stilla, ut per eum à vestimentis nostris odor stillæ procederet, iuxta illud: *Myrra, & stilla, & cassia à vestimentis tuis, à dominis elephantinis, ex quibus letificauerunt te filii tuoi in honore tuo,* que in quadriga gestimo quanto Psalmo dicuntur ad sponsam. Hoc esse ait Origenes quod in Canticis iuxta lectionem quam vñtrapat, scriptum habemus, *Festivulus stillæ, parvulus meus mibi.* Quomodo enim Christus dicitur Patruelis, id est Synagogæ, sororis Ecclesiæ filius, Pulcherrime ibidem continenter exponit. Sed de hac effusione, plus satis.

Transitum ad effusionem Verbi, specie niui.

318. Effusione Verbi specie imbris, affinis admodum est Verbi effusio specie niui. Nam quid aliud est nix, quam aqua fixa, ut Poëta de pueri Cæstare agens dixit: *Cum enim mortuo pufione Domitiani, niuis effusio esse consecuta, sic cecinit.*

Qui siccæ lacrimis aquis, & ab aethere ludit:
Suspicor has pueri Cesares esse niues.

Pulchritè S. Paulinus natali d. sancti Felicis fere initio.

Cernite latitudinem mundi in splendore diei
Elucere sacra in signibus; omnia latus
Candor habet, siccæ teneris à nubibus imber
Foritur & niues tellus velatur amicti
Quæ niue teatæ, solum niue, siua, & culmina, colles;
Cuncta senis, sancti canos testantur honores;
Angelicas docent & luce & pace potiri
Felicem placida claram in regione piorum,
Lactea que tacto labuntur vellera calo.

Græcus interpres in Catena Iobi, nō dissimiliter aquas vocatas niues à Iobo significat, verbis illis aliqui subobscuris: *Silotus furo quasi aquæ niuis, & fulserint velut mūndissime manus meæ; tamen foribus intinges me. Aquas niuis* Græcus interpres, vertit niuia. [Si niue (inquit) lotus furo.] Estque ea interpretatio admodum comoda. Nam qui legunt *aquæ niuis*, fidem omnium dicunt & editionem laclent. Qui vero aquas niuis, aquas è niue resoluta accipiunt, quas & ad abstergendum validiores, & in ora quæ lob inculet, multò putiores aquis fontanis & fluviatibus fuisse volunt; divinum profecto, & quod ad expositionem corticis vocum Latinæ editionis opportunum esse vident, obtundunt tanquam ex histonæ fide poltarum. Sunt qui manus lotas aquis niuibus, accipiunt pro manibus exquisitè alibus, ut columbae, lacte lotas dicuntur, quæ exquisitè carent. Quæ interpretatio, si aquas niuibus pro aquis in niues concretas accipias, belle consentit: non item si aquas niuibus accipias de aquis niuibus soluta. Nam lac cum sit album, ea quibus adhæret, colore suo impertit: at aqua ex niue soluta, non carent: vnde ea quæ concingit, purgat quidem, sed alboe non donat. Quare aquas niuibus apud Iobnum, diæta cœnta aquas quæ sunt nix, sive aquas addensatae in niuem: vnde effusio

effusio nivis, est aquæ effusio. Ac proinde merito post propolitam aquarum liquentium effusarum comparationem cum Verbi Dei illapfu in terram nostram, fulcimus tractandam effusionem Verbi sub aquæ siccæ effusa typu.

Scriptura nonnullæ, & aptatae.

319. Vifus est hanc effusionem atringere David Psalm.71. verbis illis superioris propositis: *Dejaceret sicut pluia in celum, & sicut frigida fluenta super terram.* Non Apollinaris in illorum verborum Metaphrasi, Nam Apollinaris in illorum verborum Metaphrasi, *Sic exprimuntur solitariae effunditæ;* interpretatur de niue, sic exprimuntur solitariae effunditæ; *[Ex alto sensim, sicut pluvia in celos ventis: sicut terram niibus quando cœlum tacit serit.]* Similiter ac S. Ambrosius lib.7. in Lucam ad illud, *Vestimenta eius facta sunt alba sicut ex æo, quod Vulgata Deuter.32 habet, Sicut stile super gramina, ipse legit, vi nix super fœnum.* Itaque sicum posteriora illa verba, de S. Ambrosij & Apollinaris sententia, non ad stellas pluvias liquentias, sed ad niuis floccos pertinent. Et cum multi vestimenta, posteriore partem illius versiculi apud Patrem, esse explicationem prioris, ut alibi frequentissime, non obsecutæ videri potuerunt annuere, ut descensus quoque pluvias in velutis, de niuis effusione accipiantur. Si sola verba Latinæ editionis spectavimus, nihil esset prouinclus quam pluviam in vellos descendenter, accipere de niue. Quia vero est pluvia velutis conformata; & idcirco sápē nix, lana aut vellos nominata legitur, ut apud Martialem lib.4. Epig.:

Ahuc quian densum sacitarum velutis aquarum

defuit.

Item apud S. Paulinum natali 6. S. Felicis, ferè initio, cum contigeret die sancto Felici sacra ningeret, recutie hoc S. Paulinus ad lætitiam colore candido expressum, quasi luce & pace potius docerent sanctum natum,

Lætia qua tacito labuntur vellera colo.

Apud Prudentium carmine de S. Eulalia *sub flum,* nives in eius sarcum cadaver demissæ, dicuntur soffice, [Pallio vice linteoli.] Gracum tamen illam ac Hebreum, eam notionem descensus pluie in vellos non fert. Quare analogia Incarnationis Verbi cum defluxu niuis, non potest ei placuisse loco inadäficari, iuxta talem vocum notionem; sed ad summum iuxta communem verbo-num pluia; quo retento, plerique primam partem versiculi illius Davidici, alium id ipsum significare quod secundam. At itam aliqui Patres, ad niuis effusione significandam censuerunt adhibitam, ut videtur.

Fuit qui ad eam Incarnationis expressionem per niuis effusione, referret illud Iaia 55. *Quomodo descendat imber & nix de celo? &c. Sic erit verbum meum.* Id enim de Verbo personali accipit Richardus à S. Laurentio lib.12. de S. Maria pag.897. Sed hoc mysticum est. Nec alter pronunciamendum de loco illo Proverb.25. *Sicut frigus niuis in die messis, sic legamus fideli eti qui misit illum, animam eius requiescere fecit.* Quem locum Beda ibi, de quolibet doctore Apollinario accipit. Multo autem magis valens de Christo, qui & Dei legatus ac Apostolus fuit super omnes fidelis Deo, & inter astuosissimos myrmeces ardentes descendit sicut nix super terram; sicut animans Dei de salute nostra solliciti, requiescere fecit. Hæc fuit nix facta à Deo in tempore ferotino, iuxta Zachariam cap.10. vbi Cyro, & Hieronymus Iobi 28. tempus ferotinum.

Theoph. Raynandi Christum.

interpretantur tempus astrium, quando messis & fructus maturescunt. Sanè niuem in Ecclesia dici homines coelestes, & qui vitam viuunt dignam cœlitibus, interpretatus est S. Gregorius 32. mor. cap.23. accipiens in hunc sensum illud Threnorum, *Nazarae candiores nus;* id est, ijs qui in Ecclesia velut Angeli & coelestes homines habentur, intentiores & puriores. Multo potio igitur iure, Christus Dominus qui homo celestis est, iuxta Paulum, *nus appellatio-ne donari poterit.*

*Fundamenta analogiae Christi
cum nuse.*

320. Causas aliquot huius denominationis Christo tribuenda, constipat his verbis Richardus à S. Laurentio lib.12. de S. Maria (pag.897.) sub verbo nix. *[Iaia 54. Quonodo descendat imber & nix &c. sic erit verbum meum, id est Filius, dicit Pater, Eccl.43. Imperio suo accelerauit nūm, id est, in electis refrigerium, contra feruorem vitiorum tentantium. Qui natinam & purissimum habet candorem. Eccl.43. dicitur de niue ad literam; Pulchritudinem candoris eius, admirabilius ocului. Sap.7. Ipse est candor lucis aeterna, &c. Cant.5. Amicus meu candidus & rubicundus. Natus est enim de purissima Virgine, totus candidus & purus, Iaia 35. Gloria libani data est ei, qui interpretatur candor, quia de sursum venit. Ioan.3. Qui de iursum venit, super omnes est. Quia minuta descendit. Philipp.2. Semetipsum exanimuit formam servii accipiens, &c. Item, Minus est enim paulò minus ab Angelis. Psalm.8. qui non sunt carnei nec possunt mori. Quia terra immunditas operitur in cruce, id est, peccata terrenorum, nec coram Parre apparent ad vindictam. Vnde operiuit omnia peccata eorum, Psalm.84. pallio scilicet misericordia, vel carnis crucifixæ. Vnde dicit Eccli.24. Sicut nebula tenui omnem carnem. Quia vitum disgregat. Quia frigida est, & tangentes se infrigidat. Beatissima enim cato Christi, carnis humanæ non sensit insectuum. Vnde vestimenta eius, id est, membra, de quibus dicit matris suæ, Iob.10. Pelle & carnis vestisti me; apparuerunt sicut nix in Transfiguratione. Matth.17. Marci.9. Luc.9. Christus etiam, tangentes se per veram dilectionem, & priam orationem refrigerat ab astri vitiorum, vnde de Christo dicitur, Eccl.43. Imperio suo accelerauit nūm, id est refrigerium contra astrum vitiorum. Quia feruore Solis & tempore autem, dulcis citè in aquam resolutus. Caritas enim quæ pec Solem signatur, & pietas quæ per tempore, fecerunt Christum pati, qui in sua passione effusus est sicut aqua, ut dicit Psalm.21. Quia resoluta in aquam, nunquam iterum fit nix, &c. Sic Christus in passione effusus fuit aqua, resurgens ex mortuis iam non moritur, mors illi ultra non dominabitur.]*

Distinetius de eadem analogia, considerando in se & niuem, & Christum.

321. Mihi ut hæc Verbi Incarnati cū niuis effusione collatio liquidior sit, duo consideranda videntur: nempe, & quid sit nix in se, & quid sit terra cui superfunditur. Et nix quidem in se sumpta, perspicue exhibet Symbolum divini Verbi humanitatem affumencis. Nam formatur per subvectionem materiae terrena ad locum superum, ubi tamen non hæret; sed candeget & firmior, descendit ob bonum terræ quam descendit suo fermentat & aptat ad feracitatem, iuxta illud Iobi 37. *Qui precipit nūm ut descendat in terram.*

R

Ad

MINAUDI

DOMINUS IESU CHRISTO ET DOMINUS II.
e ATTRIBUTIS
viris

Ad quæ verba S.Gregorius 27. moral.cap.18. egregiè ex eo capite virum quemlibet sanctum cum niue cōponit, quod subiectus ab ima terra per calorem defluit immixtum, donatus firmitate & soliditate aliqua, descendat ad subitus iacentes, proportionalem eis exhibiturus caritatem cum ea quam ipse à calore celesti & diuini spiritus beneficio afflatus accepit, cum subiectus fuisse est. Quæ omnia multò magis valere de Christo, ex humanitate cum Verbo nixa compacto, est apertissimum. Nam & humanitas eius ex ima terra per amorem quo Deus dilexit mundum subiecta est ad consortium usque personæ Verbi; eaque subiectione materia ex se solens & fluxa, facta est inten-tissima, & firmatam accepit qua in bono solidè consisteret. Sicque instrutus & exoratus homo ille, non elegit sedem habere in cœlis, vel inter Angelos, sed inter homines ad eorum procurandam salutem versatus est, eundem illum cœlestem amorem erga homines extrompturus, ex quo ipse in humanitate prædestinatus est Filius Dei. Hinc sufficienter intelligitur niuis in se spectata proportio, cum Christo Domino.

Item niuem ad terram; & Christum ad nos, referendo.

322. Proportio autem niuis comparata ad terram super quam effunditur, ac Christi spectata per ordinem ad nos, exponi melius non potest; quæ ostendendo, quæ bona nix terrena affect, eadem nobis Christum conculisse. Et nix quidem descendens in terram inebriat eam, ac infundit, & germinare facit, siveque dat semen serenti, & panem comedenti, ut Iaias cap.55. affirmauit. Causam reddit Theophrastus lib.2.de causis plant. initio: & Plin. lib.17. cap.2. qui Theophrastum aptè expressit. Præfatus ergo qui dixit, hyemes serenas optandas, non pro arboribus fecisse vota, subdit paulò pôst. [Vota arborum communia sunt, niues diuinis sedere. Causa, non solum quia animam terræ euangelcent exhalatione, includunt & comprimunt, retroque agunt in vires frugum atque radices: verum quod & liquorem sensim præbent, purum præterea levissimumque, quando nix aquarum cœlestium spuma est. Ergo humor ex his non vniuersi ingurgitans dilucideque; Sed quodammodo sicut distillans, velut ex vbre, ali omnia quæ non inundat. Tellus quoque illo modo fermentescit, & succi plena ac laceti centibus satis non efficit, cum tempus aperit, tepidis artidit horis; ita maximè frumenta pingueſcant.] Quod niuem, aquarum cœlestium spumam nominat, vt cum vera physiologia consentiat, accipendum est de parte tenuiore, & dilutio vaporis fuisse subiecti per calorem: Nam quod est in vapore illo crassius, in alias metereologicas impressiones conformatur. Vel cene referendum est ad alborem niui aduenientem, eo modo quo spuma albescit: nam ea ex causa niuis alborem exponit Aristoteles l.2. de gener. anim. cap.2. Quamquam S.Basilius hom.3. Hexaëm. & in c.1. Elaïa ad illud, Si fuerint peccata vestra, &c. niuem censuit verè spumam esse liquidi humoris, per agitationem vehementem ventorum attriti, ac spumeantibus. Sed hoc cum physica de niuis ortu doctrina, minimè coheret. Quare quod nix sit spuma aquarum cœlestium, id est aquarum in mediā aëris regionem subiectarum, accipendum est eo modo quo dixi, vel certa repudiandum. Cætera à Plinio propria de niuis commodis, sunt verissima, & elegansissime à S.Ambroſio mox referendo tradidunt lib.7. in Lucam ad illud, Vestimenta autem eius facta sunt alba fuisse nix; Et ex parte à Theodoro orat. 2. de Prouid.

sub finem, vbi frigidas impressiones, inter quas nix numeratur, ait esse terrenæ opportunissimas. [Quia dum frigora cierat naturæ conditor, plantas simul & semina in altum germinare prohibet, & vegetati-van vim in radices distribuit, eamque in altum elu-ctantem frigore, ceu flagello quodam ad inferiora compellit. Idem reptilium quoque, quæ & plantis & similibus nocent, corpora perdit: simulque tibi alum-ino suo autum genera exhibet.]

Sancti niues mortalibus, sed Christus maximè.

.323. Ob hac commoda niuis in terram cui super-funditur, S.Gregorius 27. moral. cap.17. & 18. viros sanctos qui ex proximi charitate se impendunt eius saluti, componit cum niue, tractans illud lib.37. Qui precipit nini, ut descendat in terram. [Quid (inquit) hoc loco niuem, nisi per lucem iustitiae candida accipimus corda Sanctorum? Aquæ autem duæ in superioribus, constipantur, ut niues siant: sed cum haec ipse niues ad terram veniunt, in aquatum iterum liquorem vertuntur. Aquæ igitur sunt prædicatorum mentes, quæ dum ad contemplanda eterna se erigunt, altiori intellectu solidantur. Cumque in summa consideratione rapiuntur, virtutem confirmationis accipiunt. Sed quia adhuc in terris fraternali dilectione retinentur, semetipsas ab alto intellectu modificant, & infiniti humiliiter prædicantes, more niuivis, corda atentum, liquata rigant. Niues ergo ad terram de cœlestibus veniunt, cum sublimia corda Sanctorum quæ iam solida contemplatione pascuntur, pro fraternali caritate ad humilia prædicationis verba descendunt. Sicut enim nix tertam cum iacet operit, cum verò liquatur, rigat; ita Sanctorum virtus per firmatatem suam, apud Deum vitam peccatorum protegit, & per condescensionem suam, quasi liquefacta, arentem terram ut fructus proferat, infundit. Et quia aqua prius ab infinitis trahitur, ut post à superioribus ipsa redatur; Sancti quippe etiam cum in virtutis aree consistunt, unde elevati sunt, considerant; ne alienæ infirmitatis abiecta contemnant. Quasi ergo aquæ, ad terras de quibus sublevante sunt, redunt; dum condescendentes iusti peccatoribus, reminisci non desinunt, quod fuerunt. Certe aqua in terris adhuc Paulus fuerat, cum legem carnaliter sapiebat: sed doctus ad cœlestia, in niuem versus est: quia quod prius infinitum sapit, ad soliditatem veræ intelligentiae commutavit, & tamen condescendens fratibus, quasi nix impenetrabilis agnoscit.]

Hac multo potiore iure in Christum cadere, ne-mo non videt si rescenetur quæ sunt Pauli propria, & tantum spectent modus quo terra commodat nix; cum qua & ille, & insuper reliqui in agrum mandatum benefici, sum collati à S. Gregorio: idque esse Christi maximè proprium, disertissime tradit S.Ambroſ. lib.7. in Lucam ad illud capituli noni. Vestimenta eius, facta sunt alba fuisse nix. Sic enim scribit. [Auditu duorum prudentium facundiam, niui & apibus comparatam. Inveni quoque dixisse David: Quam dulcia fauibus meis eloqua tuas, super mel & fauum ori meo. Et infra. Lucifera pedibus meis verbū tuū Domine, & lux semitis meis. Verbum Dei lux est, Verbum Dei nix est. Super mel quoque & fauum, Dei est Verbum, quod ore diuino mella dulcior fluxit oratio, & per spiculæ niuis ritu mollicitibus, cadunt verba sententias. Verè hic solus sermo niuibus comparandus, qui de celo missus in terras, ieiuna nostrorum arua pecto-rum fecundauit. Quod non usurpatoriè præsum-] peum,

post, sed ex lectionis serie derivatum, Deus ipse reddatur dicens: *Expetitur sicut pluvia eloquum meū, & dependat velut ros verba measicut imber super gramen, & sicut nix super faren.* Vtina Domine Iesu, mens mea pluit tunc humore viridescat; vtinam terram meam nivis iitius candore respergas, ne pro proprio calore vernantis corporis aura luxuriante, sed potius fons nivalis semina Verbi coelestis presla fecundenter. Nix cum cadit, aequi cibī inhabitent non habent, & latius solito tristis prouentus exuberat. *J* Videut S.Ambroſus in ea fulle sententia, quam pofta Magnus Albertus & Lonianensis tradiſerunt; non eſt enim albovire vetum; sed lncem, vt in alijs nonnullis concretioribus aereis, specie colotis apparentem. Cetate pater S.Ambroſius Proſper in Psal. 147. quod eadem accepit, *Eſte amictum lumine sicut vestimenta, & vestimenta fulgere ac albere sicut niuem.* Abulensis autem in cap. 17. Matth. q.45. diligatatem vires quae experuntur qui niuofa loca peragant non patrato occulos ritore, refert ad natum radiositatem nimis, coniunctam albori exquisitio. Ut veſtis, vidiſti qua ratione S.Ambroſius niuis effusie effectus circat terram, Christo Domino ad nos comparato adſpargit.

*Efficie quatuor, supernaturalis per Christum
Prudentiae, cum iuue
compositi.*

34. Verum & haec distinctiū perspiciantur, operatum est monstrare, effectus omnes Diuinæ imperialis Providentia erga Sanctos per Christum exhibet, optime significari per niuem, & nisus effusione super terram. Nihil enim præterea defidari potest, ut intelligatur Christus nix esse intelligibili, & eius aduentus, effusio nimosa super terram. Recolende vero sunt quatuor illæ supernaturales Providentia pars, quas S. Paulus Rom. 8. appellat Prædestinationem, Vocationem, Iustificationem & Glorificationem: ybi duo beneficia æternæ cōcludunt duo temporalia, vt S. Bernardus mellitissimè observans epistolam 107. quæ est ad Thoman Proprium Petrolæ vel Beuerilæ, sic differens ex loco Psalmi 120. [M]sericordia Domini ab æterno, & q[uod] in æternum superuenientia sum. Ab eterno, propter prædestinationem, in æternum propter beatificationem. Altera cœns principio, altera nesciens finem. Siquidem quos ab eterno prædestinat, in æternum beatificat, intercedente fane media vocazione vna cum Iustificatione, duxit at in adultis. Sic ad ortum Solis Iustitia, Sacramentum absconditum à sœulis de prædestinatione & beatificandis, emergere quodammodo in capite ex abysso extenuatis; dum quique vocatus per timorem, iustificatus per amorem, presumit se quod esse de numero Beatorum, sciens nimirum, quia quos iustificat, illos & magnificat.] Utique in capitulo, Vbi solenum magnifica est Dominus Deus noster, vt Iaias cap.33. scire dixit. Si igitur quatuor illa quibus continetur virtus supernaturalis per Christum Providentia; Prædestinationem inquit, Vocationem, Iustificationem, & Glorificationem, eam

Prædestinatio-

325. Prædestinatione quomodo nobis per Christum
obtingat, tractandum est cum de Christo capite, vbi
Theoph. Raynaud. Christus.

ostendo eam aliqua tandem ratione optimè Christo tribui, in quo, forte, quantu[m] ad nos arinet, electi sumus. S. Augustinus in Psal. 147. ad illud. *Qui d[omi]ni n[ost]ri fecit lanam*, multa praefatis de frigore & corpore nostro, subdit. [An vero ille quamus ex corpore in infusa depresso deferitur? Nonne ipse prædestinavit nos, antequam in toto mortali & pigro corpore nascemur? Qui ergo prædestinavit nos, dedit terra niuem, ipsos nos. Iam enim veniamus ad illos Psalmi versus subsecutus; incipiunt illa in dulcra euolvi, quoniam vos Verbum Dei, quanto magis per nos dicatur, tanto audientes inuenient. Ecce nos pigni in hac terra, qui si congelavimus hic; Et quomodo continet niuebus: *lucum enim gelant & in ima dicidunt: si frigescere cecidite, decidit humana natura in has terres*, & pigro corpore moluunt, velut nix facta est. Sed in ista nixe, sunt prædestinati filii Dei. Dat enim ille, niuem sicut lanam. Quid est *velut lanam*? Id est de niue quam dedit, de illis pigris adhuc spiritu, & frigidis, quos prædestinavit adhuc facturus est. *Lana enim, materies vestis est.* *Lana cum videtur, veluti præparatio aliqua est ad vestem.* Ergo quia prædestinavit hos qui ad tempus frigidi repunt in terra, & nondum ferunt spiritu caritatis, (de prædestinatione enim adhuc loquitur;) veluti lanam dedit hos Deus, & facturus est inde vestem. Merito in monte, vellis Christi fulsit sicut nix. Fulgebat vestis Christi sicut nix; tanquam de illa lana, iam facta erat tunica: De qua lana idest, de niue quam dedit sicut lanam. Adhuc prædestinati, pigni erant: sed expecta; vide quid sequatur: Quia sicut lanam dedit eos, sic inde tunica. Quomodo enim dicitur Ecclesia corpus Christi, dicitur & vestimentum Christi ipsa Ecclesia. Inde est illud quod ait Apostolus, *Vt exhiberet sibi gloriosam Ecclesiam, non habentem maculam aut rugam.* Ergo exhibeat sibi gloriosam Ecclesiam non habentem maculam aut rugam. Faciat sibi vestem de illa lana quam prædestinavit in niue. Adhuc in hominibus incredulis, & frigidis, & pugnis, faciat vestem de lana: ut abluatur a maculis, mundetur fide: ut rugam non habeat, tendatur in cruce.]

Ago de hac Christi vesti ex prædestinationis contexta, suo loco, tractans de Christo pacis Principe. Quia enim per electos, Christus ut homo per vestem agnoscitur, merito dicuntur vestis eius. ut habet S. Ambr. in c. 19. Apocal. Ipsèque S. Augustinus, qui hanc de Christo lantici vesti cogitationem iniecit, epistola 49. q. 5. locum ex capite 30. Proverb. quem Vulgata sic legit, *Quis colligant aquas quasi in vestimento?* legit paulo alter; nimis hoc modo: *Quis conseruit aquam in vestimento?* Referetur ad baptizatos qui Christo induuntur, & vicissim sunt eius indumentum, iuxta illud: *Hs omnibus velut ornamento vestieris.*igitur dat Deus per Christum, niuem sicut lanam, quatenus ex frigidis & corpore mortalibus, eligit aliquos & quibus conficiat sibi vestem palmatam ac regiam; qui quandiu non aptantur in vestem, sed sunt eius materia remota, qualis est lana respectu vestis, prædestinationi tantum subsunt, diciturque de eis, *Dat niuem sicut lanam.*

Alio sensu, eadem Pafkis verba ad prædestinationem aptari possunt, ex doctrina Richardi Victorini in cap. i. Apocal. circa illa verba *Capilli eius, candidi tanquam lana alba, & tanquam nix.* Niueum ille exponit Angelos, quia nix de supernis est. Lanam ad homines refert, quia lana de terrenis animalibus oritur. Quod autem prædestinati ad Christum se habeant sicut capilli ad caput, haurientes videlicet à Christo esse & clementum, eique inhærentes tanquam principio, alibi disputo. Nam quamvis Nyssenus hom. 13. in Cant. cincinno capitis Christi, pulcherrimum

que illud sertum Christi capillorum, de quo scriptum putat, *Pojuisti in capite eius coronam de lapide pretioso*, specialiter ad Apostolos accommodet: tamen de omnibus electis idem plane dici potest. Quia ergo in negotio gratiae & predestinationis, uno tenore proceditur cum hominibus & cum Angelis, (nam mensura hominis que & Angelis, ut dicitur Apocal. 21, quod glossa Christo aptat, tanquam mensura donorum gratuitorum in quacunque rationali creatura:) idcirco dictum est, *Qui dat nubes fecit lanam*, quantum attinet ad diuinæ predestinationis & electionis negotium.

Vocatio ad paenitentiam.

326. Aeterna predestinationi, primum quod in tempore subiungitur supernaturale ordinis beneficium, est vocatio, de qua sic Augustinus loco citato Psalmi 147. [Iam si predestinati sunt, vocandi sunt. *Quos enim predestinavit, illos & vocavit.* Iam quomodo vocantur ex languore corporis illius vel lamiant? quomodo vocantur? Audi Euangelium. *Non veni vocare iustos, sed peccatores in paenitentiam.* Incipit iam predestinatione nix illius cognoscere torporem suum, accusare peccatum suum: incipit vocatione venire ad paenitentiam. Merito ergo qui dat nubes velut lanam, propter confessum tunicae saturæ, etiam propter vocationem in paenitentiam, nebulam velut cinerem spargit; *Nebulam*, (inquit,) velut cinerem flagri. Quis? *Qui dat nubes fecit lanam.* Quos enim predestinavit, vocat in paenitentiam, quia *quos predestinavit, illos & vocavit.* Cini autem, ad paenitentiam pertinet.] Sic quidem Augustinus, ut primum temporale supernaturale prouidentia beneficium, vocationem inquam, a Psalmis loco deprehendarat.

Possumus vero non deslectando à niuis, vocationem ad paenitentiam, in ipsis agnoscere. Nam niues hyeme cadunt, unde apud Tertullianum l. de specie. color albus Deæ hyemi iuxta Euthenicos adducatur propter niues. At hyems, ut sapè differit D. Augustinus tractans illud, *Mortui estis, & vita vestra ab condita est.* Symbolum est status paenitentium. Item potest nix notare paenitentiam, quia est veluti paenitentia montium, iuxta illud Plinij lib. 19. cap. 4. [Pecnas montium, in volupatem gulae verunt.] Et iuxta Theodoratum in fine sermonis secundi de Prudentia, niuatio est quasi flagellatio terræ, & gramine & plantæ, intra eam coërcantur.

Non inferior, niues argumentum potius luxuriae fuisse, quandoquidem niues estibant ad voluptam, ex Seneca lib. 4. natur. qq. cap. 13. Passim vero intra niues refrigerabant aquam prius decoctam, ut melius refrigerationi pataret: unde illud Iauen. Sary. 5. *Erigidior Genius persur deusta pruina.* Colli niuarium in cam rem adhibuit, memorat Pomponius Iuricon. & Marcialis lib. 14. Epigr. 103. vbi Roderus, & Sauro ad lib. 2. Sidonij, epistola 2. & Langius lib. 1. epistola 31. qui colum niuarium pomicem quo aqua niuialis percolaretur, interpretatur, minus commodè. Ut ut sit, inde habetur, niues luxuriae instrumentum & argumentum fuisse, in eo voluptrati persimiles, quod sicut nix & nivalis aqua extuanti est suavissima, & simul nocentissima, ut Aristoteles apud Gellium tradit lib. 19. cap. 5. non feci voluntas, hominem simul delinit & perdit; tandemque ab aquis niuium & delicias ex usu talium aquarum, transfert ad calorem niuum, ut habetur Job. 24.

Quamvis autem id ita sit, verèque niues ob causam propositam possint luxuriae Symbolum videri; tamen ut plurimum, ob frigus & alborem, aliisque adiuncta, paenitentiam commodè significant. Atque

ita S. Gregor. 9. moral. cap. 28. aquas niuis quibus quis lotus, mundissimas habet manus, interpretatur paenitentiam humilem. [Aqua enim niuis, (inquit,) sunt lamenta humilitatis. Quia profecta humilitas, quia ante distracti iudicis oculos ceteris virtutibus praeminet, quasi per magni meriti colorem carent. Sunt namque nonnulli, qui lamenta habent, sed humilitatem non habent; quia afflitti plangunt; sed tamen in ipsis flebus, vel contra proximorum vitam superbiunt, vel contra ordinationem conditoris eriguntur. Hi nimis aquas habent, sed niuis aquas non habent: & mundi esse nequeunt, quia humilitatis flebus minime lauantur. Aquis autem niuis à culpa se lauerat, qui confidenter dicebat: *Cos contritum & humiliatum Deus non spernit.* Qui cum lamentis affliguntur, sed murmurando rebelles sunt, mentem quidem conterant, sed humiliari contemnunt.] Huc facit, quod paenitentia humilis iuxta D. Augustinum in Psal. 50. est Hyslopum tumorem tollens; Vnde sequi ait, dealbationem super niuem. Adhibet vero ibidem S. Gregorius aliam præterea interpretationem, eur paenitentia legitima cum niue & niuibus aquis sit collata. Sic enim subdit. [Aqua fontis & fluminis ex terra oritur, aqua vero niuis ex aere proruit. Et sunt plerique qui per orationem lamenta se cruciant: sed tamen totis lamentorum laboribus ad sola terrena desideria exudant: compunguntur in precibus, sed felicitatis transitoria gaudia requirunt. Hos itaque niuis aqua non abiuit, quia corrupti fletus ab imis venit. Quasi enim ex terra aqua perfusi sunt, qui pro terrenis bonis in precibus compunguntur. Qui vero idecirco plorant, quoniam prima aeterna desiderant, aqua niuis hos diluit, quia celestis compunctione infundit. Nam cum perennem patriam per lamenta appetant, ciuiusque accensi desideriis plangunt, à summis accipiunt unde mundentur.]

Possumus denique eodem aptare, physiologicam doctrinam de ortu niui. Nam nix tunc efficitur, cum vapor coelesti calore sursum subiectus, per frigus temperatum mediæ regionis aëreæ (nam frigus niuum, corripiens vaporem, grandinem potius efficerit,) crassescit & cogitat in niuem. Similiter enim paenitentia, diuina vocatione tanquam coelesti calore subiectus ad recognitionem statutus fui, & Deum agnoscendum; corripitur timore sancto, non actus in desperationem, sed iusto & moderato tactu dolore: unde nix paenitentia, quam consequitur lipothymia illa arque defecit: *benignus* vocat Plutarchus 8. Sympos. q. 8. malè à Gellio lib. 16. cap. 3. exprimi vocem illam per famem caninam, monstrant Gastrauinius ad l. 8. problem. 7. & Langius lib. 2. epistola 28. qui scrutantur causas illius defecitionis niuem consequentis, qualis in Bruto Apolloniam tendente apparuit; eique panem mederi confirmant. Piorius ad eum medium, paenitentis in se deficiens, coelesti pane Eucharistico roboratur, & panis cor hominis confirmat.

Infractio, cum prima.

327. Vocatione ad paenitentiam, excipit Infractio, quam Scriptura passim cum niue componunt. Optimè Psal. 67. discreta super Ecclesiam Regibus, dispersis inquam quaquevenerum Apostolis, populi niue, id est quasi nix, (est enim ille ablatus nota similitudinis; sicut inferius, qui probat sunt argento, id est sicut argumentum: quasi niux inquam, candificantur & dealbantur in Selmon: qua voce vmbra sonante, expressam optimè esse gratiam Christi, qui umbra est; sive lumen ad mixtis tenebris dilutum, insinuatoribi differit S. Augustinus)

stis: qui huc quoque refert illud Isaiae 1. *Si fuerint peccata vestra sicut coccum*, per affusum videlicet ex Sacramentis etiam Christi, ut Tertullianus arguit contra Marcionem disputans, quasi nix dealbabuntur, accende Injustificatione. Isidor. Pelus. l. 3. epistola 198. non significare summam sanctitatem ad quam à mediocribus malis per Christum denatur, existimat. Sic lanam censuit significare sanctitatem eriam mediocrem, ad quam à coccino, id est, lumen malis qui pertinet. Hec est nix intelligibilis, ait S. Ambro. in apolo. David. c. 12. sub finem, eoque refert illud de vestimentis Christi nivis, eò quod nitentissima & semper peccati expes fuerit caro eius. Mirari Angelorum candorem anima cui Injustificatio obuenit, confirmat idem S. Ambro. l. 4. de Sacram. cap. 2. Neque enim anima Injustificationis beneficium adipiscens, elutus duxerat à colpis, sed etiam candore & sanctitate donatur, ut fides docet, & egregie expressit S. Chrysostomus hom. 1. in ep. ad Ephes. ad illud. *In qua gratia nostra. [Non dix inquit] is christus nos id est, quam genitio donauit; sed ipso nos id est, gratia fecit.* Hoc est, non solum liberatio à peccatis, sed etiam fecit amabilitatem. Quomodo enim si quis acceptum quempiam calibolum, & peste à morbo, lenisque & pauperate ac fane confectum & perditum, statim formolum fecerit amorem, omnes homines pulchritudine vincentes, è geni quidem splendorem valde emittement, & micantum oculorum ejaculationibus fulgoris occultaretur: Deinde cum constituerit in ipso flore eritis, & poscet eum purpura induerit, & diadema imponeret, & omni ornatu ornaret; Ita nostram innotescit & ornauit animam, pulchramque fecit, desiderabilem & amabilem. (Cupiunt enim Angeli talem officiam animam, Archangeli, omnésque Sancti:) Ita nos eum fecit gratiosissimos & sibi desiderabiles. Encyclopediæ enim, [inquit], Rex tuus pulchritudinem.] Hoc perbellè telponiter affusum nivis. Nam nix non tantum pugna ut aqua, sed etiam dealbat ea quibus sponte. Sic Injustificatio non est sita in sola remissione peccati, sed etiam in spirituali albore, & candefactione anime per gratiam sanctificantem.

Tunc secunda, sive per aduersorum perpessiones.

128. Quia vero nix, quamvis sit candida, citò aliqui iudei nigrelcius arqua corrumperunt (verba sunt S. Ambrosij cap. illo 2. libri quarti de Sacram.) primæ Injustificationis adiungatur, necesse est secunda, qua homo & Injustificationem prius partam augeat, & peccatum labeculas excutiat. Efficitur id maximè dubius usq[ue] quas vrasque optime refert nix; euisque formatio & effusio. Prior est tribulationum & insectationum. S. Paulus in cap. 1. Isaiae, tractans similitudinem à Prophetâ adhibitam de peccatis dealbandis in specimen nivis & lanæ, præclare omnino id expoluit, his pater certa. [Quia tandem ratione inter alba, nix longaque ad hanc exprimendam similitudinem assumpta sunt: Quod lana suapte natura alba quam sit, sed tamquam diligentia tractata, redditur quam per te est, albitus. Sane etiamnum humanae vita ratio per illudnam exercitationem perficiens natura subsidia, si antiorum ad multò cumulationem virtutem prodigi potest, & pertingere. Atqui nix cum suo subiecto sit aqua, aëre accedente inalbescit, quando violentia aspiratione ventorum, liquidus humor qui in nubibus diffinguitur, per vehementem motum in spumam intumescit, refugiente autem aëre addensatur & concrectus, acceptaque ea concretatione simul & gravitatem, sive naturali instinctu deorsum fertur. Ad eundem modum anima se habet.]

Quomodo lana multipliciter contundi & vexari debet, ut albercat magis, neminem later. Ea ipsa portat. Raynaldi Christus.

rö similitudine, purgationem pleniorē & incrementum iustitiae in anima fieri, expresserunt præter S. Basilium, Synesius periphrè epistola 44. Nilus l. de oratione cap. 134. & S. Chrysostomus l. ad scandalum Passos c. 21. Nec omittendum illud Augustini in Psal. 147. supra iam adductum. [Faciat vestem de hac lana, ut ablutum à maculis, mundetur fide, ut rugam non habeat, tendatur in cruce.]

Ad alteram vero similitudinem facere potest, quod de S. Ambrosio prodit Paulinus, eum sub mortem in lecto iacentem, cum dictaret Commentarium quem ab eo habemus in Psalmum 43. ventamque esset ad eum locum quo de tribulatione disserit, globo igneo primū fuisse circumactum ut scuto: tum eodem igne os subingresso, faciem eius albusse in nivis formam: quo viso exterritus notarius Paulinus, abrupte scriptiōne: unde ea lucubratio, qua postrema fuit verèque cygnæ vox tanti Antistitis, mansit imperfetta. S. significare videatur voluisse Spiritus sanctus, non in membris in tribulatione versantem, alberci ut nivem. Addi insuper ad incrementum iustitiae, per tribulationes nivis exprimendum potest, quod nix calcata, minus friget ut notat Seneca lib. 4. nat. qq. sub finem. Idem plane accidit mystice. Qui enim vexatur, minus friget, & calore maiore charitatis ac gratiae potitur, unde minor rigor.

Sive per opera charitatis in proximos.

329. Sed nullomodo potius ac melius crescit gratia semel acquisita, quam illa altera via augenda Injustificationis, de qua superius: nimirum, exercitatione operum charitatis in proximum, per doctrinæ sacræ dispensationem & animarum pastum. Huc S. Gregorius l. 27. moral. c. 17. refert descendum nivis, quæ prius inferno jacuit aqua: postmodum inbuela in superiori locum, & in nivem conformata, iterat decentia ad bonum teluris, ex Dei præcepto, iuxta illud Iobi 37. *Qui præcipit nivis, ut defœdat in terra, quod sic ibi glosat S. Gregorius, ut apertissime exhibeatur quid ex charitate à sanctis Dei ministris, erga alios fiat, iam supra reculi.* Et addendum est quod idem S. Gregorius l. 29. moral. c. 11. & 12. habet, exponens, qui sine apud Iobum thesauri nivis & grandinis, quos Deus paratos sibi esse in tempus hostis & in diem pugnae ac belli, gloria ut. Claufulam longioris disputationis, hæc pauca continent. [In nivis ergo vel grandine habentur thesauri, quia plerique iniquitatis tortore frigidis, à superna gratia assumti, in sancta Ecclesia, iustitia luce fulgescant, & præiam aduersariorum scientiam, doctrinæ sua latus condunt. Unde & aperte subditum est: *Quæ preparauit in tempus hostis, in diem pugnae & belli.* Nix quippe vel grande fuerat Saulus per frigidam insensibilitatem, sed nix & grande contra aduersariorum pectora factus est, vel candore iustitiae, vel disticti eloquij correpitione.]

Ningebat profecto, & subiö candore vestiebatur terra, ad prædicationem & Pauli, & cæterorum Apostolorum ex charitate obertantium, & circumuentium uniuersum orbem. S. Chrysostomus in Psal. 147. in secunda expositione, accipit in hunc sensum illud Davidis. *Qui emittit eloquium suum terræ, velociter currit sermo eius.* Sic enim id aptat ad nivis effusionem mystice intellectam. [Quisnam sermo currit? Qui prolatus per Apostolos quavis pena levius omnia peruelabat. Quocirca David quoque aliquid hoc significans dicit, *Dominus dabit verbum euangelizansibus, virtute multa.* Si quis autem insipiens dubitet ex ijs quæ sunt in elementis, sumat probationem, & discat quomodo nix simul, & aceruatur, & repente aduenit, & momento temporis totam terram operit, non longo temporis curiculo eius faciem innatens,

R. 3 dens,

dens, sed repente totam eam complectens. Quoniam ergo erat Propheta, & consentaneum erat futura praedicentem, & per anagogem significantem haec dicere, par fuit ut immoraretur in eo quod dicebatur de elementis. Quod autem dicit, est eiusmodi; futurum est ut vniuersa terra, Dei verbo resoneret, idque cum maxima celeritate, & brevissimo tempore. Deinde ne quis dubitaret, si Iudei, gens una, in quam tanto tempore, tantum studij & diligentia collatum est, non fuit proba: quo pacto iij. qui vniuersum orbem terrae habitant, poterunt brevi tempore componi, bonique & moderata effici? Ad confirmandum id quod dicit, sumit exempla ex elementis, niuem, nebulam, glaciem, quæ breviter sive vno momento temporis.]

330. Postminus sanè nec immixtio, de quolibet in proximorum cura intento, usurpare illud Pisida de Setgio Patriarcha Constantinop. quem in Cosmopœia v. 1846. describit studioſimum salutis animalium.

*Largo imbre terram irrorat, atque oculis pluit,
Ningit frequenter, lachrymarum cum imperu.
Sic chryſtallus mititur sicut buccellæ, vt habetur
Pſal. 147. velut legit S. August. ibi: *Sicut fruſta panis,*
quod sic explicat: [Quid est ergo, *Mittit chryſtallus ſuā
velut fruſta panis?* Quomodo nix illa ipſius: Quia
prædestinatior est. Quomodo nebula illa ipſius? Quia
ipſi vocantur ad pœnitentiam, qui prædestinati sunt ad
ſalutem: ſic est quodam modo crystallum ipſius. Quid
est crystallum? Multum obdormiri multum conge-
lavit, non iam ſicut nix facile ſolui potest. Nix mul-
torum annorum tempore durata & ſerie ſeculorum,
crystallum dicitur: & hoc mitit velut fruſta panis.
Quid hoc ſibi vult? Fuerunt nimis duri, non iam niui
ſed chryſtallo comparandi. Et ipſi prædestinati ſunt, &
vocati, & quidam eorum ita ut paſcerent alios, & el-
ſent viiles & alijs. Et quid opus eft ut numeremus
multos fortè quos nonimus, illum, aut illum? Occur-
rit vniueſe cogitanti ex ijs quos nouit, quām fortè
duri & pertinaces & obnientes aduersus veritatem
fuerunt, & modò prædicant veritatem, faci fruſta
ſun panis. Quis ille vnuſ panis? *Multi* (inquit Apo-
ſtolum,) *vnum corpus ſumus in Christo.* Vnuſ panis, vnuſ
corpus: multi ſumus, ipſe dicit. Ergo ſi vnuſ panis totum
corpus Christi, membra Christi fruſta panis ſunt:
de quibusdam duris, facit membra ſua, & vtilia ad
alios paſcendos. Quid imus per multos? Notissimum
illum Paulum Apoſtolum intineat, nihil nobis iſto
vito nouis, nihil ſuauis, nihil in Scripturis familiari-
us eſt. Eſi fuerint qui ex tanta duritia conuertantur,
in quanta ipſe fuit, panis ſient.]*

331. Non exigo ad rigorem physiologicum quod
ait D. August. de cristo procreata ex niae antiqua,
quod falſitatis infimatus Anſelmus Boobs lib. 2. de
geminis, c. 73. & Georgius Agricola l. 6. de fossilibus
cap. 7. Et præter argumentum quod afferunt de reſolu-
tione crystalli, non in aqua, ſed in puluſerem; conſtat niuia longa annostate rubescere, ex Aristotele ſ. Historie animal. c. 19. & Plinio l. 11. cap. 35. ru-
bore ibi uſurpato: pro flauedine, ut ebur antiquum, dicitur
tubere Threno. 4. id eft interpretē Pineda l. 6. de
Salom. c. 4. num. 5. ad flauum colorem accedere: Quæ
rubedo niui annoſe aduenit ob diſipationem ſpiritus
calidi, quo nix recens turget & albebat. Deberet
igitur chryſtallus rubore ſi e niae annoſa exiſteret.
Conſtar tamen chryſtallum non rubore, atque adeo
perperam dicitur effici ex niae annoſa. Quo argumen-
to virgiſitemevidentur, qui dupliſem illum modum
procreationis crystalli, agnoscunt. Quamvis autem
non poſſet duplex ille modus generationis chryſtalli,
iuxta veritatem physicam approbari, tamen quia
recepſus loquendi modus, & vulgi ſenſus, cui plerumque
Scriptura in huiusmodi rebus ſe accommodat,
neglecta ſeneritate castigatissimæ veritatis; ut vide-

mus in narratione de pelicano & de aſpide ſurdâ, aliſque ſi fert chryſtallum exiſtere ex niae perantiqua: non immixtio D. Augustinus, ex ea vulgari de chryſtalli otto ſententia, expoſuit quod apud Pſalmem ha-
betur de chryſtalle Dei, milia ad modum buccellarum & fruſtorum panis. Quantoper autem hac paſ-
ſione diuinæ familiæ perficiatur haec chryſtallus, ſive
cibus datus in tempore; quantum in eo fiat gratia &
ſanctitatis crementum, non poſteſ melius intelligi
quam ſi attendatur ad exercitationem præſtantissimæ
omniū virtutis, quæ eft charitas impensa animabus,
quæ Deus amat, ac proinde præſtitum illis ſubſidium,
cumulat uberrimis prouentibus.

Ac denique Glorificatio.

332. Iuſtificationem eiūſque accrementa, excipit
polſtremo loco Glorificatio, quam niue optimè exprimi-
mi, tradunt paſſim Patres ad illud Matth. 17. Veſtimenta,
eius facta ſunt alba, ſicut nix: Et Richardus ad illud
Apocal. 1. Caput anem eius, & capilli, candidi tan-
quam lana alba, & tanquam nix. Eſt ſanè nix, Symbo-
lum ſplendoris & gloria, ut patet ex verbis illis
S. Paulini de S. Felice natali 6. fer. initio.

*Nam cui fas hominum cui Christus amorque timorque
Non gaudent bodie, & vacuum procedere voti.
Calicolas Christo quando adgandere ministris
Ipſa etiam feſtis produnt elementa colore?
Cernite latitudinem mundi in ſplendorē diei.
Eluere ſacris inſignibus, omnia leuis
Candor habet, ſiccus teneris & rubiſſus imber
Ponitur, & niueo tellus velatur amicta
Qua niue teſta, ſolum niue, ſylva & culmina, colles
Cuncta ſenſis ſancti canos reflanſant honores
Angelique docent & luce & pace potiri.
Felicem placida clarum in regione pitorum
Laſtea qua tacito labuntur vellerā celo.*

Sed & profani, cœlites ſpecie niuearum Virginum
exhibebant, ut monſtrat quod de Breuij exercitu per
niueas Virgines oppreſſo ſuperingesta mole niuium,
habet Tull. 2. de diuin.

Probatum igitur perſpicuè eft, effectus ſupernatu-
rales quoſ Christus circa nos operatur, ritè conſerti
cum niuia effuſione, ac proinde ex hoc item capite
commodè Verbi Incarnationem cum hac effuſione
componi.

Vſus doctrina.

Vſus doctrinæ eſſe debet, vberitas magna fructuum
iustitiae, & omnium letas huiusmodi leges impe-
dientium, remotio. Nam quoniam eo fine Deus Ver-
bum, ſpecie niuia terra noſtra illaſplum eft, ut quod
niuix terri præſt, hoc & ipſe nobis conſeruit, niu
auxilium & fecunditatim conciliat agitis & bestiolas fru-
tiperdas necat, idque eo plenius præſtat quo decen-
dit copiſor, ut in proprio libri de aqua refrigeratione
per niuium ex Gellio & Hispato adagio monſtrat
Monardes, pat omnino eft, ut tanta niue intelligibili
in terram noſtram effuſa, fructiſcemus iustitiae, non
quomodo conque, ſed uberrimè.

CAP V T VII.

Verbum inſitum.

333. Nullum quidem Incarnationis exemplum
extare in rebus creatis omni ex parte perfe-
ctum, agnoscit Dur. in 3. d. 1. q. 1. 11. Si tamen aliquod
non vſqueaque inidoneum perferri poſſit, illud eſſe
cenſeret identi Durandus, quod à S. Iacob. c. 1. expreſſum
eſſe notat, vocibus illis *Verbum inſitum.*

Optimus

Opimus incarnationis typus, iuxta Durandum,
insitio, & que.

Jā in hunc modum exponit Durandus. Cum enim incarnationis nihil aliud sit quam vno naturae humanae cum diuisa substantia, nullam putat Durandus extare in his inferioribus, vniōne viciniorē vniōni incarnationis constitutivā, quam insitioem. Sanē quādā vniūntur constitudo vnam naturam, aut exceptione vniōbilium, ut aqua nodica coniuncto multo vno & parenti; aut saluis omnibus vniōbilibus, ut materia & forma incompleta, conflata compositionem completerum. Qui omnes modi vniōnis exulantur in incarnatione, etiam tertius, ob completestimam Verbi rationem. Quedam vērō vniūntur, non confundendo vnam naturam: sive conjugantur per vniōnem accidentiarum aut inherentiarum, ut subiectum & accidens: quam vniōnem constat ab incarnatione abesse, cum sit tendētia ad ens substantiale, & inhāsionem ad Deum, qui purissimus actus est, inferte neque: sive conjugantur per coniunctionem substantiālē absque nouā naturā constitutione, quo pādo inferit rāmus tūpī. Non enim constituitur nouā natura, nisi continuatione p̄existētū. Sicut ē cōtentio, cum continuū dividitur in plura eiusdem cōtentio, interuenit sol p̄existētū diuisio, absque generationē nouā. Hic vniācā dissimilitudinem inter vniōnem incarnationis & hanc insitioem, agnoscit Durandus (supra n. 13), nempe quod in insitioē fit vniō similiū cum humili, ratione cuius est ibi continuatio & plausibilis contextus: qua similitudine non reperitur inter diuinam substantiam & naturam ex una parte, & humanitatem ex altera. Ea disparitate seculsa, quæ negligi facile potest, supplete diuina perfectione illūminata similitudinem vniōbilium hic deficiēt, in reliquo hanc vniōnem quadratē cum vniōne incarnationis, affirmit Durandus, quia sicut ex insitio non emigrit vna natura, sed tantū mediante contactu rāmas inferit arbori, & efficiuntur vnum secundum suppositū; ita natura creata apposita diuino suppositū, mediante ordine, qui ex Augustino hoc facit in spiritibus, quod sīrus & contactus in corporalibus, contingit quodammodo Dēmū, & ei inserit, ac in ipso substantificatur. Quod Durandus iis Scripturis expellit, prout, quibus Christus dicitur *Radix David*, Apocal. 5. & 21, quasi docente Spīritū sanctō, sicut ex radice & ramo sic vnum per insitioem, sic ex natura diuina tanquam ex trūco & radice, & ex humanitate vno in ito, per incarnationem vt per insitioem, sicut vnum Christus qui idcirco Iacobi 1. ut ibi Glosa expendit, *Verbum insitum* appellatur.

Insitio alia magis propria, quomodo incarnationem exhibeat.

334. Accipit alio modo insitioem hic Durandus, quādā passim fāt, etiam ab iis quibus hoc exemplo ad umbrā incarnationē placuit. Hi enim per insitioem, intelligent adiunctionem dissimilis surculi in truncā dissimilē; & quidem boni surculi, in agre-
stem truncā, per quādam ut Ouidius & Columella appellant, adoptionem, factam vno ē quātū modis quos memorat Plinius l. 17. c. 14, & Clem. Alexand. 6. Strom. c. 6. tractans illud Rom. 11. *Ex oleastro excisus, insitio si in bonam olīnam est*; Quod enim insitum est, poterit habere arborem in quaā inseritur, & sic evadere modo fructiferum, obseruat Clemens: sive ea infitio sit inter lignum & corticem; sine ligno filo & genitola planta in ipsius immissa, sive vtrōque surculo falcē acta deraso donec medulla nudeatur sed non viceretur, tun veroque surculo deuicta;

sive denique per inoculationem [qua à generoso truncō circumciditur oculus ei quoque cortice vna in orbem circumscripto vnius palni magnitudine. Deinde ereditur truncus oculo, æquali circumscriptione, & sic immittitur circumligatus & luto circumclusus, integrō seruato & illā oculo & minimè inquinato.] Elegansissimē id describit doctus Poëta 2. Georgic. à Plinio cillo 14. landatus; à quo etiam c. 16. additur, vi-
sā abs se iuxta Tibores tiliam omnibus illis modis insitam, omni pomorum genere onustam, alio ramo nucibus, alio bacis, aliunde vite, fiscis, punicis, malotūmque generibus.

335. Hęc quidem est magis propriè insitio, deēstque in ea de fectus quem Durandus causabatur: nam dissimile accedit ad dissimile. Itaque poterit sānū Verbi cum humana natura, hoc exemplo exponi. Suntque multa perbellē respondentia incarnationis, in hac insitio. Nam vtraque natura perstat salua & integra, & amba in uno veluti supposito coniunguntur; quatenus truncus & ramus insitū, adhāscunt continuitate perfecte quoad quantitates, & substratas eis materias, quidquid secus senserit Soto 5. phys. q. 3. art. 2. ad 8. malē mandante corrigi sensum per intellectum, quod non videtur hęc posse fieri, cum partes firmiter coherant, vt recte obseruant Valesius contouerit. 31. in fine. Tol. 5. phys. q. 3. ad 3. & Palac. in 3. d. 1. disp. 1. sub fīam. Traditique apertē S. Thomas 5. Metaph. lect. 7. & 3. p. 9. 77. art. 8. ad 2. Ea autem perfecta & vera continuitas, superans adhāsionem absque vniōne qualis tantum efficitur adhibito glūrino sapit vniōtem suppositū & nonnullū eam referit; nam idcirco duæ illā naturæ trunci & rami inserti, dicuntur vna arbor; ęstque inter duo illā vniōbilis vniitas substantialis, & eiusdem succi vitals transmissio & immeatio mutua: dicerēque licet, pyri surculo tiliae inferto, tiliam pyram producere. Benē video quid hęc p̄cipue deficiat. Nec ignoro hanc vniōtatem diuatum naturatum dissimilum non esse vērē suppositalem, sed tantū esse continuitatē quantitatē & materiarum. Tamen quia omnia exempla tempore claudicant, & certi-
nitur hic aliquid non incongrue referens vniōtatem suppositū in duabus naturis, & aliquoties ad eam accedens, non malē adhibetur hoc exemplum ad incarnationis expressionem. Id quo factum ferunt à Concilio Viennensi, etiam si ego quidem nihil in eo inuenio ad ista spectans.

Vsurparunt vērō exemplum illud ad hanc rem, Hugo Card. & Thomas Anglicus Iacobi 1. Quamvis enim manifestū videatur, aliud ibi velle Apostolum, nec de insertione Verbi in naturam nostram egisse, sed de insertione Verbi Dei in animam per prædicationem: tamen accommodare quoque eum locum Christo voluerunt, eo quod sicut prædicatio Euangelica fidem inserit, generosam utique plantulam, naturæ agresti; ita Verbum diuinum, truncō sylvestri humanae naturæ, in horto Virginei vteri, operante cœlesti plantatore, insertum est; vt ex vtrōque fieret vna persona præcisō ab humanitate proprio termino, & substituto diuinæ substantiæ surculo. Et congruit tempus insertionis plantarum, quam constat vērē fieri, & commodissimē (vñ aiunt) Austro flante similiter enim plantula generosa diuinæ substantiæ, nostro agresti trūco inserta est tempore veris, & Spīritū sanctō, qui in Scripturis appellatione Austri significatur, superueniente in Deipatam.

Quomodo Christus radix David, si Verbum inseritur.

336. Nec obest, quod humana illa natura cui Verbum insertum est, id est natura Abraham & Davidis,

R. 4 aliquata

aliquando in Scripturis, non truncus cui sit initio, sed radix appellatur, ut Apocal. 5. & 22. & Isaiae 11. Hac enim non exipiunt Christo denominationem surculi; sed idcirco dicuntur, ut intelligatur, Christum qui secundum humanitatem prodit à Davide & Abraham, & quatenus Deus substantia ex Iesu derivata confessus est, eundem prius Deum esse radicem eorum quoad esse naturale, & prout hominem Deum, esse radicem fidei, & sanctificationis vniuersa qua potiuntur. Quod Rupertus veroque Apocalypsis loco allegato pulchre expressi, & concinno S. Bernardus serm. 1. de Pasch, ubi expendens locum Apocalypsis citatum, hac habet. [Radix (inquit) David: Non David radix eius, sed ipse radix David, quia portat & non porratur. Merito David sancte, Filium tuum vocas Dominum tuum, quia non tu radicem portas, sed radix te. Radix fortitudinis tuae & desiderij, radix desiderabilis, radix fortis. Visit leo de tribu Iuda radix, David, dignus aperire librum, & solvere septem signacula eius. Apocalypsis verba sunt haec. Dicant qui non legunt, recolant qui noverunt.] Possumus etiam cum Ribera ad eundem locum & Gabriele Almores in c. 11. Isaiae ad v. 10. dicere nomen radicis eo loco, pro germine & succrescente è terra sponte, vñtpari: quod in alijs quoque Scripturis cerni, prolati exemplis monstrant idem interpres. Itaque ita Christus radix est ac genus Davidis & Abrahæ, ut simil quatenus Deus, confiteratur & implantetur substantia humana ex eorum substantia desumpta, & ad modum surculi ad eam se habeat.

*Verbum est surculus, humanitas truncus,
non contraria.*

337. Consolidò Verbum compato cum surculo, quia Verbum est quod inseritur, non autem humanitas. Isa semel ac iterum, tametsi tandem subdubitare visus est, qui pereleganter hanc Incarnationis adumbrationem tradidit S. Ephrem serm. de margar. prelio, verbis illis. [Deus diuiformis egtegorum operum fons est, & quantum quis vim habet intelligendi, tantum se extendit; & simul inuenit quoties quis intelligere potest. Insevit natura Divinitatem, ac tanquam in rimam quandam ac scissuram suum inclusum Filium: ut qualitate participans, naturam redderet communem in assumptione hominis. Fuit igitur Maria patri arbor, Filio mater, hominibus fons ipsius æterni, & pudicitiae atque incorruptionis præceptum. Habet porro pro vinculis hæc initio, Prophetarum testimonia; & oculus sue rimula, pro spatio habet naturæ distinctionem. Agricola falcam habet, quæ mundat & expolit, virginis animo prius & corpore preparato, ac virtutem in se concretum spiritus sancti: arbórum ad melioris naturæ subceptionem facta, sanctæ mulieris fidem habet.] Et mox. [Ceterum antedictis fidem habere, nam & ipse ait Salvator: Ego sum vita, & vos palmes. Pater autem meus agricola. Possum porro tibi etiam ex eorum arte, qui plantandi studio sunt dediti, confirmare antedicta. In amygdalis quippe, optimarum arborum germina infestum: alij etiam ramos cum frondibus inferunt, & in vitibus similiter faciunt. Cur ergo præter fidem sit, si etiam Deus in Iesu quæ sub aspectum non cadunt, simili arte vtatur? Sive in Verbo, cum assumptionem infexit, sive in assumptionem Deum:] Assumptionem, Metonymice vocat humanitatem assumptam: significatque, aut Verbum humanitatem insertum esse, aut humanitatem Verbo.

338. Sed analogie accurate obseruatio, potius postulat ut Verbum carni insertum dicatur, cum generosus surculus deteriori trunco inseratur, ut fructus suaves existant ex consertione illa, non contraria. Apostolus, quidem, cap. 1. ad Rom. oleastrum i.e. bonam oli-

nam insertum dixit: sed ut ibi Origenes lib. 8. notauit, [Apostolica auctoritate ordine computato, res magis causis, quam causas rebus aptauit.] Intendens vide, licet ad mysterium de quo agebat, non autem sollicitus de fernanda rei rusticæ veritate, eiisque vñ profondo, qui ut Glossa ibidem admonet, contrarium fert, quā quod habet Apostolus. Quis enim miti aribo agrestem inserat, pro suavibus fructibus lectoris insuauies? Idque miror non vidisse Palacium, qui in 3. d. 1. disp. 1. sub finem, latè Incarnationis & institutionis analogiam contra Caetanum 3. p. quæst. 2. art. 6. defendens; ita instituit comparationem, ut Christus sit in stirpibus inserit, cuius truncus sit Divinitas, ramus vero insertus, si humanitas; unde existant divini fructus operum humanorum redolentium Divinitatem. Hoc ab eo factum est, minus aptè. Nam inferioriter [ut dixi,] planta mitis, agresti; & fructus queruntur, qui surculo inserit, non agresti truncæ respondentes. Ideo Rupertus 1. 4. de oper. Spir. sancti c. 3. Christum specie ligni insiti describens, sic loquitur. [Ecce nona creatura plantabatur paradisus de vnius & solius ligni virtutis virgultis sive radicibus, id est, vnius Medicatoris Dei & hominum, hominis Iesu Christi virtutibus, & fide, quem & Psalmista commendans loquitur. Et erit tanquam lignum, quod plantatum est secus decursum aquarū, quod suum suum dabit in tempore suo. Secns decursus aquarum plantatum est hoc lignum, quia secundum plenitudinem omnium gratiarum semper vivens, ad omnium valens, carnis naturæ insitum est Deus Verbum, & hunc homo nouæ plantationis est initium, germen sanctum, virtus lignum. Prima huius emisiones Apostoli erant, plantatio eius, paradisus radicum eius.] Breiter sed pulchre S. Augustinus serm. 9. de temp. [Divina (inquit) operante potentia, credentis viscera fecundantur, & in ligno mortali, vite arbor inferioritur, & portans in se omnia virtus ab infinitate portatur; & qui terra, mari celoque non capitur, intra vnius corporis membra suscipitur.]

339. Iuvat quoque adscribere, per pulchritudinem in hanc rem, differentem Richardum à S. Laurentio l. 12. de Deip. in expositione versus tertii qui hic fuerat, Constitutus, excutus, planatus, & agricultus. [Constitutus (inquit) tempore Dominicæ Incarnationis, quando nobilis ille surculus, scilicet Verbum caro factum, insertus est trunco nostræ humanitatis in horto veti virginalis. De insitione dicitur Iacobi 1. Cui mansuetudine suscipite insitum Verbum, quod potest saluare animas vestras. Illud scilicet Verbum quod erat in principio apud Patrem & per quod omnia facta sunt. Sicut enim in surculo consistit tota spes & floris & fructus, & non in trunco; sic in Verbo assumente, non in homine assumptione nisi ratione assumptionis. Unde dicit Ecclesiastici 2. 4. In me omnis gratia via & veritatis, in me omnis spes vita & virtus. Et hoc est quod dicit Iacobi 1. de verbo insito quod potest saluare animas vestras. Et nota quod insitio dicitur, cum trunco surculus secundum arboris, sterili inferioritur. Benè autem dixit, insitum Verbum, quia ramus insitus & soam ferat naturam, & ad se trahit saporem tenui: quod pater si pirus olea inserant. Non enim mutat naturam fructus, sed olea saporem ad se trahit. Sic & Christus diuinam naturam feruntur assumens hominem; sed ab infinitate naturæ mortalis, saporem traxit, scilicet famem, siti, fatigacionem, & huiusmodi.] Tandem Abelardus serm. de die Annunc. tractans illud. Quod naceret ex te sanctu, vocabatur Filius Dei, concinnissime in hanc rem scribit monstrans totam personam ex Verbo & humanitate compactam dici Filium Dei. [Nam & surculus (inquit) truncus alterius naturæ insertus, toti arbori proprie naturæ conferat vocabulum. Ut si eculus coctano inseritur, eculus non coctanus tota arbor dicitur, à distinguo scilicet parte quæ fructum afferit ita nominanda, sicut

sicut & ex fructu suo cognoscenda. Quædam autem & inferiora Diuinacis in humanitate facta est hodie, & tanquam una arbor facta est ex duabus naturis in unam sibi personam conuenientibus. Scriptum quippe est de Sapientia qua Verbum Dei intelligitur, quia *lignum vita si, hi qui apprehendunt eam*. Quid autem humanus nisi arbor maledicta, & tanquam lignum mortis ante erat? Quasi ergo lignum vite ligno mortis infustum intelligite, cum in Virgine velut in bona terra hæc infestio sit facta. Cuius quidem infestio, ipse Spiritus in eam superueniens, operator fuit, tanquam illam prævidens dicit que ad inferendum commodior videtur, sicut communis hominum opinio tener qui inferendi pericula habent, & longa hoc experientia didicerunt. Vnde & confidenter ascensit, vix aut nonquam aliquam infestationem que hac die sat, invicem esse.]

Institutionis impropria, initio ex Durando proposita, accommodata ad Incarnationem, qua Christus ex germine ascendit.

340. Quomodo autem hæc infestio quam proposuimus, magis quadrum cum mysterio incarnationis, quam illa altera quo ramus inferitur, id est naturaliter continetur trunco, aut radici à qua succrescit; tamen quia eum Durandus adhibuit mysterij adumbrationem, agè eum quoque persequamur; si prius illud obseruauerimus, non recèt Durandum ad perfectam similitudinem huius rationis cum unione incarnationis, solam diffundendam naturarum depositare. Nam reuera hoc virgo, ut Caeteranus 3. p. q. 2. art. 6. recèt monet, non aliud continetas partium eiusdem rationis: quam coniunctam censere similem unioni hypostaticæ, ridiculum merito pronunciat Caeteranus,

Nunc prædictam incarnationem expressionem, insinuat, vel etiam traditam in Scripturis esse, doceamus, ut taceamus. Rabbinos quorum multos profert Gal. 1. 1, cap. 16. Pulchritim in tradidit Origenes hom. 47. in Genes. tractans illud, *Ex germine filii mei, ascendit*. Moveret enim circa hoc dubitationem, quia *Germen in Graeco γενετής* dicitur, quod magis *Virgulina*, *vel rarus rectius* interpretatur, qui de radice repellit, vel de ipso robore arboris solerit. Ex quo ergo riguit, vel ex quo ramo Iudas ascendisse dicitur? Tam nonnulli agitant difficultate, & insinua à expositione que de Iuda cum locum accipiat; subdit multo convenientius esse eum de Christo accipere qui est vir caroli leonis. [Iste carolus ergo, ascendit ex germine virginis enim natus est. Non ex semine, sed ex virgine absque concubitu viri, & absque semine naturaliter nascitur Christus, velut virginum sine ramus. In quo manifestissime & veritas carnis assumpta ex virginie declaratur. In sacro sancto germine, contagio humana & carnalis feminis excusat.]

En Virgine tanquam Davidis radicem, & truncum propè emortum, ex quo non interuenio semenis, sed absque eo, ut in germinatione, erupit germen & gemma, in tamum eximium mox prouehenda: vnde ab eo, qui abscessit vigor & viror, ad decus pristinum floruit & fructuosa reveruerit. Videvit autem S. Ambrofio l. de bened. Patriarch. cap. 4. & Diuinatem Christi eo loco Genesios expressam esse, & humanizatam; Diuinatorem quidem (id quod etiam S. Hilarius tradidit luculentem in Psal. 1; 1. ad illud *Si dedero somnum*,) quia ibi Christus dicitur leonis carulus, & leo: quia Rex ex Rege processit, & fortis ex forte. [Addant, (subdit S. Ambrofius,) quia & leonem & carulum appellavit: leonem quasi perfecte plenæque virtutis; carolum quasi Filium, ne quis cum audiret, eponit Patrem, non putaret Filium. Non sic laudatur filius, ut separatur a Patre. Ille probat & qualiter, qui

Dicitusque etiam, Germen iustum, & Oriens.

341. Alter egregius in hanc rem locus habetur Item, 2. verbis illis *Ecce dies venient dicit Dominus, & suscitabo David germe iustum, & regnabit Rex, & sapiens erit: Quem locum non posse de illo alio accipi quam de Christo, conuincit Euseb. lib. 7. de demonstr. Euang. demonstr. 9. Daudi ergo suscitandum promittitur germe iustum, quia ex eius trunco iam arido & propè emortuo, pullulatum erat in Deipara, tanquam in virga ex radice Iesse ac Davidis, germe pulcherrimum, Christus. Et recte sane Christus, appellatur *Germen*: quod nomen, de ramis sponte adnascientibus ac succrescentibus trunco propè emortuo, proprie dicitur. Deus itaque, idem David, & regno eius cunctum denunciat, quod in alia visione monstrarum est de Nauibodonoforis. Nempe exscindendum quidem regnum illius, sed tame germe radicum eius in terra finendum; ex quo germe repullulatura postea esset interuenit parentæ, pristina gloria. Idem Davidi & regno eius cunctum prophetat Ieremias c. illo 2. Et cum in prioribus capitibus descripsisset regni & populi attritionem, ac inter cetera in fine capitis 22. de Ichonia dixisset, *Scribe & um iustum sacerdotem*, ne videretur euannisse diuinarum promissionum veritas, & evanescere fides Dei; subdit: *Suscitabo David, germe iustum. Non simpliciter germe, (inquit suprà Eusebius,) sed germe iustum, tanquam eum qui de iustitia Sole fit constitundus, & in cuius diebus ortura sit iustitia. Et sicut quidem inter nos quotidiana germina, sed iniusta & in iniquitatibus concepta, multaque inde succretatis iniquitatibus & iniustis operationibus fecerata. De hoc solo dictum est ad eius radicem, & Beatam Matrem, *Quod nasceretur ex te sanctum*. Quamquam non sunt propriæ, aliae humanæ plantæ, germina, cum seminentur; quod est à ratione germinis præsens sumptu alienum, ut vidimus: hoc autem de quo agimus, est verè & propriæ germe.**

342. Vocem Hebreorum *semach*, Septuag. *hic*, & semper alibi, vertunt ἀνθρώπων quam vocem Interpres Latinus, aliquando *Germen*, ut *hic*, & apud Esaïam c. 4. alii autem *orientem* sive *ortum* & *succrescentiam* vertit: ut apud Zachariam c. 3. *Ecce ego adducam seruum meum Orientem. Et c. 6. Ecce vir, Oriens nomen eius; Vbi Hieron. tres causas profert eum Christus denominatus sit germen, quarum prima spectat diuinam è parte generationis: tercia efflorescentem ex eo sanctitatem & iustitiam in Orbe vniuerso prius corruptissimo. Secunda huic propriissime spectans, pertinet ad Verbi incarnationem, & Christi ex Matre Virginie absque viri opera exortum, Verbo per seipsum viro, & enato inde de Christo. Allusus ad hæc loca, alter Zacharias Baptista pater, cum dixit, *Veniamus nos Oriens ex alto. Vbi nomen**

nomen *Oriens* non est participium, quo significetur Christum exortum esse ad illucendum mundo, ut plerique quos sequitur Fernand. vitione 31. sect. 4. n. 2. cœluerunt, decepti consequentibus verbis quibus Christi munus describitur: *luminare iis qui in tenebris & umbra mortis sedent*. Sed est nomen substantium, ut Ribera optimè prosequitur Zachar. 3. Nam in Graeco et dixit quod *orum seu germinis* significat. Neque ea Graeca vox, cœdit proprie in Solis ortum, quidquid eo loco Toleatus contendat: & magis inclinat Franc. Lucas ibi v. 78. Sed ut ex Surda tradit Aliates Isaie 4. duntaxat significans ortum eorum quæ est radice pullulant & succrescent, quod passim dicimus *progerminare*. Et vero Fernandius tractans illud capit. 6. Ecce vir, *Oriens nomen eius*, cogitare visione 35. sect. 3. mutare notionem vocis *Oriens* apud Zachariam, & fieri sumi pro germine, quod expresse ferunt verba sequentia: *Et subierit eum orientur*, id est, de illo germinabit & succresceret mælis: unde enervant omnia quæ pro altera explicatione Orientis in illo alio Zacharia loco proferti possint. Quamquam quod Christo germini, illuminandi munus tributatur, non debet nouum videhi: cum nulla appellatio aptè respondere in viuersis Christi perfectionibus. Ideoque quod circa Deum narravit S. Dionylius, coniunctis & consociatis ut possumus nominibus, non ita cohærentibus in creatis, habentibus vires & perfectiones definitas, nitamus exponere quod nulla vñica voce possumus.

Germen hoc Domini quomodo in magnificentia, & fructus terra sublimis.

343. Hic itaque est *Oriens*, sive *Germen*, quod Deus se adductum pollicebatur. Hoc est *Germen Domini in magnificencia & gloria, & fructus terra sublimis, & exultatio his qui saluati fuerint de Israël*. Ut Isaia cap. 4. prænuntiarat. Germinis quidem rationem, habuit Christus in Incarnatione: cœtera in Ascensione, & æterna vita complentur, ut pereleganter in hunc modum tradit S. Bernardus ferm. 2. de Pentec. [Germen Domini Iesus Christus, solus de mundissimo conceptus semine: quia eti in similitudine carnis peccati, non tam in carne peccati. Etsi Filius carnis Adæ, non tamen Filius prævaricationis Adæ: quia non fuit natura Filius iræ, sicut reliqui omnes qui in iniquitatibus sunt concepti. Itud ergo germe quod de virginie leviter virgo pulvulavit, in magnificencia fuit, cum resurrexisse à mortuis, quia tunc Dominus Deus meus magnificatus es vehementer, confessionem & decorum indiens, amictus lumine sicut vestimento. Quantia autem ascendentis gloria, cum medius Angelorum & angelicorum sanctum ad Patrem deduceris, triumphatrix palma cœcis innectus, suscepimus hominem in ipsa diuinitatis claudis identitate: Quis cogitet, ne dum loquatur, quā sit fructus terra sublimis in confessu ad dexteram Patris, quod rūque cœlestium oculos reverberat naturarum, quod Angelicus intuijus contremis, non attingit? Veniat ergo exultatio Domine Iesu his qui saluati sunt de Israël, Apostolis tuis quos elegisti ante mundi constitutionem.] Præclarè in eandem sententiam & prædictum Isaiae locum & alia attingens, philosophatus est Guerrius Abbas ferm. 2. de Annunc.

Sed quod Isaia, *Germen illud Domini continuo nominet fructum terræ sublimem*, non deerit qui de alia germinatione interpretetur, que scilicet non ex radice & trunco sicco, sed ex terra immediate fiat: Qua ratione exortitorum Messiam idem Isaia c. 45. profertur, cum oparet ut aperiat terra & germet Saluatorem: Idque propriè esse germinare, obseruanit Christophorus à Castro in cap. 23. Ieremie de hoc Christi nomine latè disputans. Non cogimur quidem, ger-

men illud, & sublimem fructum terræ, de quo Isaia c. 4. loquitur, illa germinatione productum affirmare, de qua agitur in secundo loco proposito: nam germen ex trunco propè sicco progerminans, & evanescens inde ramus, et salem mediatè fructus terra sublimis. Si cui tamen placeat illud germen de quo in eo quarto capite, per germinationem immediatè ex terra absque seminio exortum dicere; addat id factum ei modo, qui exprimitur in posteriori loco, quo terra aperita esse & germinasse dicitur, rōte in eam delapso cœlitus, & nubibus pluientibus luctum. Quibus verbis, cum celestem sine divisione Chistū naturam, cum humanam atque terrenam describi, notauit per pulchritudine Vigilios. 3. contra Eutychem sub medium, his præter cœtera post egregiæ tractatam populi benedictionem In rōte cœli & terra pinguedine, id est, ut ipse exponit, in Christo, ex cœlesti & terrena substantia compacto; quam etiam esse air, *Benedictionem cœli desuper & beactionem uberon & valium*, à Iacobo expertum Tolepho. [Quæ est terra quæ fructum benedictionis dedit, nisi Maria, cui dicitur *Benedicta tu*, *& benedictus fructus ventris tui*. Et in Genesi, *Benedictiones*, (inquit,) *uberon & valua*. Et in Psalmis: *Filiis merces, fructus ventris*. Et de fructu ventris tui ponam super fidem meas. De quo fructu, hic idem facit carminis Aurohot in alio Psalmō concinit: *Venias de terra orta es, & insuffis de cœlo prope xix; Etenim Dominus dabit benigneitatem, & terra nostra dabit fructum suum*. In quo evidenter utriusque naturæ confessionem predicans, per fidem ora ostendit, dum Veritatem de terra ortam, & luctitiam de cœlo afferit prospexit, quia Christus ex virtute substantia habens, de cœlo cœlatur, quia de Patre genitus de terra autem, quia & de matre natus est, virtusque habet parentis genitrix naturam: *A summo enim cœlo egredio eries*; Summum cœli Pater est, & processio eius tanquam sponsi de thalamo veteri virginis, quod mysterium virtusque naturæ etiam Isaia in eisdem significacionibus pandens cœlis & terra, sic loquuntur eli, dicens: *Rorate cœli desuper, & nubes pluant luctum, aperiatur terra, & germet Saluatorem*. Vide quād consonis veritas ministratur, prophetica auctoritate, sententias: Quod enim David ait, *luctus de cœlo prope xix; Hoc Isaia dixit, Nubes pluant luctum*. Et quod ille subiuxit, *Et terra nostra dabit fructum suum*: Hoc iste addidit, *Aperiatur terra & germet Saluatorem*; perspicuo fatig & aperto, imò proprio Filii Dei nomine vñus, ut fructum & germen terra sœpius in Prophetia nominatum, nativitatem Christi ex Maria esse, nullus andeat dubitare, de quo germine vel fructu, idem adhuc Elaias loquitur, dicens: *In die illa erit germe in magnificencia, & in gloria fructus terra sublimis*; Relictum est vñus ambigendilocus, quin clare & germinis & fructus nomine Christum apertissime significari conlet, qui in tanta gloria & magnificencia sublimatus est, ut in nomine eius omne genu flectatur, cœlestium, terrestrium & infernorum & omnis lingua confiteatur, quia Dominus Iesus Christus in gloria est Dei Patris? Vnde quod ait Apolostolus proper quod & Deus exaluit illum; Et nūc Propheta: *Et erit fructus terra sublimis, manifestissime id, quod de terra id est ex Maria sumptu exaltatum & sublimatum intelligi voluit*. Cœterū id quod de Parte est, semper sublimè fuit. Sed nec de rōte cœli, quod in verbi Dei figura sit positiū, vila dubitatis patet occatio, cum ipse Elaias dixerit: *Et nubes pluant luctum*. Et alibi satis aperte, imbre cœlesti Verbum suum patrem comparasse, descripsérunt. Videtur ad hunc è terra Christi exortum pertinere locus ex Ieremias 31. iuxta interpretationem Septuag. adductus à S. Athanasio in expositione fidei sub finem. Nam quod Aquila verit, *Creatus Deus nouum in feminam*; Vulgata vero, *Nouū facit Dominus super terrā, sāmina circumdat virum*; Septuag. sic exp̄esserunt, *Dominus nobis creavit ad plantationem, salutē novā*. Qui locus

locus iuxta eam interpretationem, redolent sensum propotum.

Iesus doctrine.

34. Vnde doctrina est esse debet, ut Deo naturae nomine infuso, deinceps divina opera producamus, & deponita agresti conditione mansuecamus. Constat tales fructus ex infinitis plantis fructus existere quales sunt plantae & qui prout est fructus. Sic pyrus excepto malis fructu, mala profert non pyra. Sic pendent interdum ex alijs fructu, varia; & ex talice persica. Cucurari quoque infusione arbores, ita ut etiam aculeos amittant, & quibus armantur, fructusque ferant & meliores, & grandiores acque celerius, norat Costens lib. 2. de vniuersitate natv. cap. 5. Idem ut per hanc supernaturalem inunctionem contingat, curandum est.

Nysenus concinnè homil. 4. in Cant. ad illud, *Sicut nubes inter ligna flumarum,* obsernat Christum id habuisse propositum, ut nos omnes tanquam agrestes sylvestram fisi insrens, efficiat bona frugis ac mitis arbores, quod alessemur si Christi imitatione pars nostræ poterit ac divinitatem, terrenam ad se vertat, & divinum fructuum capacem reddat.

CAPUT VIII.

Verbum Abbreviatum.

Verbis abbreviati mentio est apud Isaian. c. 10. cum ait: Reliquia convergentur, reliquia inquam, Iacob ad dominum. Si enim fuerit populus tuus Israel, quasi aera maris, reliquia convergentur in eo: consummatio abbreviata inundabit iustitiam. Consummationem enim & abbreviacionem dominus Deus exercitum faciet in mediâ terra. Hunc locum adducit apostolus Rom. 9. Iuda (inquit,) clama pro Israele: si fuerit numerus filiorum Israël tanquam arena mari, reliquia salua sient: Verbum enim consummans & abbrevians in aquitate; quia ratione breuitatum facit dominus super terram. Eam vero abbreviacionem, non pauci ad Verbi diuinus quasi conationem, per incarnationem, referunt. Alij quâuis ad Christum referant, non tamen ratione incarnationis: Sunt enim qui nullo modo ad Christum pettirentur.

Ratio per Deum Verbi abbreviationes, non de Christo.

345. Negant ea verba ad Christum spectare, qui voluntaria quam interpres reddidit Verbum, autem significative rationem hinc ratio[n]em aut supp[on]ationem, quasi voluerit apostolus, etiam si numerus Israëlitarum esset ut arena maris, hoc est immensus, tamen reliquias totatas salvas, quia qui rationes (subducit), qui inquam rationem consummat & abbreviat, est Deus ipse. Unde omnes filios Israël exquisitissime numerabunt, & paucissimos illos qui inter immensam percaucionem multitudinem electi fuerint, subducet, & salute poterit, faciet. Salutem paucorum Israëlitarum inter innumerabiles parentes ex ea gente, Arabes ac Syri in sua loci illius apostolici interpretatione, proposuit fuisse apostolo agnouerunt; sed aliter accepterunt Verbum abbreviatum. Nempe ita ut idem sit, quod Verbum definitum a fixum, licet subiectum oratione. Quo fecerit modo Galli dicunt, uno verbo si placet; illy a qu'en mot, ie le veux, cela sera. Quam interpretationem loci apostolici, maximè approbat Floraen. lib. 1. de Trinit. cap. 3, in fine, ad 3; argumentum Attianorum contra filii diuinitatem.

Non pauci item, ad euangelij breuitatem praenuptiæ legis laciniolosa amplitudine, Verbi breuiationem ab Iuda & apostolo propositam, referunt; iuxta illud

S. Bartholomai relatum à D. Dionysio l. de mystica Theologia c. 1. [Theologia plurima & minima; Euangeliū latum & magnum; parvumque & concisum.] Vbi Theologia plurima & minima, D. Dionysio interprete, idem est quod expressio Dei maiestatis, & multorum & paucissimorum, vel etiam nullorum verborum indiget. Euangeliū vero amplum & breve, dicitur ob eam quam dicebam tam multorum complexio[n]em in tam paucis p[re] Lege veteri. Nero se pro morte Tertullianus l. 4. contra Marcio. cap. 1. citato Isaiae loco predicto. [Quoniam (inquit) decimum sermonem faciet dominus in terra. Compendiacum est enim nouum Testamentum, & à legis laciniolosa oneribus expeditum.]

346. At S. Cyprianus l. de orat. Dom. num. 79. ad formam breuiatam orationis & legum a Christo propositam, hæc loca retulit, sic scribens. [Quid mirum fratres dilectissimi, si oratio talis est quam Deus docuit, qui magisterio suo omnem precium nostram salutari sermonem breuiavit? Hoc iam per Isaiam Prophetam fuerat ante predictum, cum plenus spiritus sancto de Dei maiestate ac pietate loqueretur. Verbum consummans, (inquit) & breuians in iustitia quoniam sermonem breuiatum faciet dominus in toto orbe terra. Nam cum Dei sermo, dominus noster Iesus Christus omnibus venerit, & colligens doctos pariter, & indoctos, omni sexui & aetati praecpta salutis ediderit; praecitorum suorum fecit grande compendium, ut in disciplina celestiali dilecentium memoria non laboraret, sed quod esset simplici fidei necessarium, velociter disceret. Sic cum doceret quid sit vita æterna, sacramentum vitæ magna & divina breuitate complexus est, dicens: Hac est autem vita æterna, ut cognoscant te solum ac verum Deum, & quem misisti Iesum Christum. Item cum de lege & prophetis, praecincta prima & maiora decerpere. Audi (inquit,) Israël dominus Deus tuus, dominus unus es. Et diliges dominum Deum tuum de toto corde tuo, de tota anima tua & de tota virtute tua; hoc est primum & secundum simile huic; Diliges proximum tuum tanquam te. In his duobus praecinctis tota lex pendet & prophetæ. Et iterum, Quscunque volueritis, ut faciant vobis homines bona, ita & vos facite illis.]

Ruffinus initio explicationis in Symbolum, per Verbum abbreviatum à Deo factum super terram, intelligi regulam fidei sive Symbolum apostolorum, tam paucis tam multa complexum. Idem egregie habet Cassianus lib. 6. de incar. cap. 3. [Symbolum quippe (inquit,) ut scis, ex collatione nomen accepit. Quod enim Græcæ, εὐαγγέλιον dicitur, Latinè collatio nominatur. Collatio autem idem, quia in unum collata ab apostolis domini, totius catholicæ legis fide, quidquid per voices divinorum voluminum corpus immensa funditus copia, totum in symbolo colligitur perfecta breuitate; secundum illud apostoli; Verbum, (inquit,) consummans & breuians in aquitate; quia verbum breuiatum faciet dominus super terram. Hoc est ergo breuiatum verbum quod fecit dominus; fidem scilicet duplicitis testamenti sui in pauca colligit, & sensum omnium scripturarum in brevia concludens, sua de suis condens, & vim totius legis compendiosissima breuitate perficiens; consulfens scilicet in hoc, ut piffimus patrem, vel negligenter quorundam filiorum suorum, vel imperitæ; ut non laboraret utique quoniam simplex, & imperita mens capere, quod possit facile etiam memoria contineri.]

Sed hoc non est regulæ fidei particulae. Nam S. Ephrem serm. de margar. prioria, demiratus quod ex uno margarite nomine, tam multa de Deo & apostolo & regno celorum docuisset, ait: [Deum patrem, agricultorem, & opificem, & mercatorem, & figuratum, Mediatorum, acceditorem, præmiorum distributorum, & munificum, nostra appellauit oratio. Magnum

gnūm sanè Domini verbum, duobus verbis tantam
scientiam vim conclusit. Rūstisque margarita sit no-
bis Euangelium, quia simplici ac minuta litera tan-
tam mysteriorum vim continet; & in vili atque abie-
cta chartula, cœlestis continetur scientia. Afferunt
que Hæretici, Filiū Dei indignum censuisse assumere
naturam humānam. Cœlum Deus charta commis-
it; & Filiū, humānam fūrem naturam non per-
misit;] Chartulam & chartam appellat Euangelij lo-
cum, quo margarita nomen tot scēnum mysteriis, tot
granitum Sacramentis, reperit adscriptum. Itaque
de toto Verbo revelato aptius quām de solo Symbolo
fumitur ea abbreviatio, ut præter citatos fecit S. Atha-
nasius in Psal. 44. cuius hic locus referit à Niceta
Heracleensi in Catena Psalmorum: [Velox est calamus
Patis; Lex namque nobis per ductus literarum per-
obscurè significavit ea, que ad utilitatem hominum
faciunt. Saluator verò communis, in compendio de-
clarauit nobis voluntatem Patis. Est enim magni con-
siliij Angelus. Et Verbum (inquit) abbreviatum faciet Do-
minus in uniuerso orbe.]

*Abbreniatio Verbi de Christo, alia ab
Incarnatione.*

347. Tot igitur sunt, Verbi illius abbreviati cuius Iaias & Apostolus locis allegatis meminerunt, expositiones; quæ non æque omnes presenti instituto inseriunt. Ac ne illorum quidem interpretationes, qui Verbum abbreviatum ad Christum ipsum referunt, omnes ad rem nostram faciunt. Nam S. Chrysostomus hom. i. in ep. ad Ephes. in fine, eodem pertinere censet hanc Verbi abbreviacionem, quo illud Apostoli cap. 1. Ephel. Redemptio nam quam pro opere in ipso, in dispensatione pleniori temporum, instaurare omnia in Christo. Ita ut id sit abbreviatio verbis in Christo, quod omnipotens in eo instauratio. Locus Chrysostomi sic habet, ἀναστάσιαν οὐαῖς; sit. Quid est ἀναστάσιαν οὐαῖς; coniungete. Ceterum studeamus quām proximè accedere ad ipsam veritatem. Nam à nobis quidem, veritatem in more est possum, dicitur ἀνεργά οὐαῖς, quæ pro xilē dicta sunt, compendiosè dicere. Nam hoc quoque ita habet. Quæ cui longo tempore dispensabantur in ipso ἀνεργά οὐαῖς. Hoc est, in summam redigere & compendium. Verbum enim consummans, & in iustitia abbrevians, & illa comprehendit, & alia addidit. Hoc est ἀνεργά οὐαῖς, & reductio in summam.]

Recidit prop̄ h̄c abbreviatio , in proximè prop̄-
situm Euangelij compendium; nisi quod non de lege
noua à Chrysolomio traditur, sed de ipso Christo , in
quo Deus breuit̄ & summatim complexus sit quā
omnibus retroactis seculis in celo & in terra perse-
cerit. Quod fert illa loquendi formula: *In dispensatione*
plenitudinis temporum. Hoc est, cum ea quā dispensarunt
& constituerat effici, completa edat, voluit omnia re-
capitulare in Christo ; in quo omnia anterius gesta,
velut longiori numeri in brevem summari redacta,
ceterum. Et verū quicquid in pris̄ sacris historiis, il-
lustre fuit, quicquid in lege venerantur, in cōplo sacram, in
in sacrificiis pium , in Patriarchis , Prophetis & Iustis
praelarum , in ipsis etiam celestibus spiritibus pre-
cellens , multò illustris & venerabilis us in Christo est
proditum breui compendio. Eam ob ipsam causam
dictum esse Christum Rom. 9. *Finem legis.* Tis. 6., con-
summationem , perfectionem : Item *Consummationem*
sermonum in omnibus, Ecclesiastici . 5. censem nonnulli,
adducendi lib. 5. f. 3. cap. 1. Consummationem nāque
ac finem sermonum , exponunt compendium. Ut vide-
ti sanè possit Deus, iuxta eos , illas ipsas vilitates
compendiorum quas celebrant qui breviatores audie-
runt, consecrati hoc compendio confiando voluisse.
Apud Solinum in præfatione in Polyhistorem ad Au-

Etiam, sic exprimitur compendij utilitas [Liber est ad compendium præparatus, quantumque ratio passa est, ita moderate repressus, ut nec prodiga sit in eo copia, nec damnosa concinnitas: cui si animum proprius intenderis, velut fermentum cognitionis magis ei infuse, quam bracteas eloquentie deprehendens] Perpetrare item Photius Cod. 216. ex Oribasij epistola ad Iulianum Apostatum, cuius iussu Galenum contraxerat in compendium, utilitatem compendorum ex eo appetit; quod per ea & temporis luctum fiat, & facilitas non exigua pateat ad ediscendum, vel recolendum que quis anterior dидicent. Ea facilitas addiscendi omnem veritatem, & omnia per legem longis circuitibus & magno saeculorum ductu prodita, cogendi in actum, & uno obtutu perspicendi, ac omnia breuissime recolendi, habetur per Christianam eximiam. Idque spectaculo Deum, cum hoc nobis compendium confecit, dubitate non licet.

*Germanissima Verbi abbreviati notio in
Incarnatione.*

348. Placer, ita non spernere propositas interpretationes Verbi abbreviati, ut tamen multò magis probent aliam que Patrum plurimorum est, & Verbum abbreviatum accipi de Verbo Dei ad humanitatem assumptum velut contracto. Vnde fortissimamente deducitur ad Prophetæ & Apostoli intentum, quod erat probare, re iugis populi Israëlitici etiam obdurate similitudinem, saluas fore. Nihil enim potuit ad eam rem confirmandam proponi aptius, incarnatione Verbi, a redactione in angustum ad operis illius executionem. Est profectò Deus, infinitè potens quomodoque: sive spatii loci, aut temporis, sive dignitatem speciemus; & tamen artefacta se sit infinitum. [Dicit inquit Chrysostomus homilia in Eutrop.] quæ sunt Diuinitatis, & sapienter intelligi que humanae sunt distinctionis. Nam iūm, ve scias quis eras & quis factus fuerit tui causa, & ne res ipsas confuderis; neque assumptionem tantæ erga nos benignitatis, veritas in occasione blasphemie. Eius natura sublimis erat, & eadem facta est hamilis: sublimis non loco sed natura, nulla poterat labefactari violentia mortis. Essentia nulli erat obnoxia interlocutioni, aut corruptela patens natura, incogitabilis, inuisibilis, incomprehensibilis, semper existens eodem modo; transcendens Angelos, superius illis virtutibus superior. Cogitationem vincit, intelligentiam transgreditur, videri non potest, fide tantum potest apprehendit. Cernerant Angeli, & intremebant. Cherubim agmina omnia cum timore alas suas submittebant; Super terram ipsam aspiciebat, & eam tremore concutiebat; Minas intentabat mari, & excicabat, fluuios ex deferta terra educebat, montes statuit in pondere, & colles in flatera. Quoniam modo singula eloquar? Qua loquendi formula, omnia representabo? Maiestas eius, finem non habet, sapientia eius nullo concludit numero, iudicia eius imperfugibilia, vita eius inscrutabilis. Atque hic tantæ, inq' imminens maiestatis, (siquidem hoc citra periculum dici potest,) tantus talisque est. Sed quid tandem faciam? Homo sum, & hominomodo eloquor. Tantillam possideo lingnam. Ignosc mihi efflagio à Domini benignitate. Hisce discendi formulis neutriquam vlos sum per arrogantium, sed eo sum adductus perplexitate infirmioris & ingenitè hebetudinis lingua nostra. Propitius mihi esto Domine. Non enim inoffensio animi vius, has pronuncio sententias. Atqui alias non habeo. Verumtamen non a quelco isti qualcumque eloctioni, sed præpete ala intelligentie, ad superiora concesso. Tantus tāque expulsus vndeconque & quomodoconque Dei filias, quam in arctum se rediget ac breviauit.

Non

Non potuit sicut maior illa breviatione tam amplius evanescere verbi Dei concipi, quam ut idem qui expulsus erat & diffusus per omnia loca, arctaretur ad unum corpusculum angustissimum: velut qui omnibus fessulis erat anterior, fieret infans vniuersus dicit super terram: Is denique cuius era honor & gloria, ad gloriosum & praecepit indecorum & ingloriosus deijecterent. Et quoniam ipsum in se Verbum, si semper & immutatum, & aeternum, & gloriissimum; tamen illa ipsa persona in qua omnes praedicta amplitudines cadunt, vere dicitur contracta & abbreviata, quodam alteram naturam in qua praepter Dei transubstat. Vides insignem breviationem, & cui nulla excogitari, nedum dari queat similis. Est enim hec, ut alia occasione dixit S. Hilarius in Psal. 14. *Brevitas longior & infinita.*

Celebantur sanè, vel huius vel anterioris *ævi*, breviationes quadam: sed quia nihil, prouersus inquam nihil ad istam. Franciscus Alumnus, ut scribit Genebrardus in Carolo V. Et Adrianus Iunius lib. 1. cap. 7. in denario, sine notis scriptis Symbolum Apostolorum, & principium Evangelij S. Iohannis. Adiungit Iunius, viduisse se cerasi nucleum, in modum qualitatis exsculpitum, quo continerentur quindecim partia resleratarum affabre distinctæ suis ponditis. Hologramma rotatum, annuli pala inclusum, in Carolo V. digito suscepit seculorum superius. In roce inclusum Iliada Homerii in membranam scriptum, tradidit ex Tullio Plinius lib. 7. cap. 21. ubi etiam de Myrmecide, à quo quadriga est fabricata ex ebore, quam misera intergebat alis: & nauis cum missilis apparuit, quam apicula pinnis abscondebat. Quendam suo tempore, in annulo peregrinatio Phœniciorum quatuor inuestitum equis sculpsisse, scribit Galenus lib. 17. de vslu partium *in fine*, siquæ fuisse spæculatum sane incredibile. Verum quid hec contractions & abbreviations omnes, ad unum Verbi abbreviationem, illata & nullatenus rega somma eius amplitudine & infinita expansione.

*Suffragia Patrum de hoc sensu Verbi
Abbreviati.*

349. Fuit (ut dixi,) ea Verbi abbreviati interpretatione plurimorum Patrum, è quibus paucos annos abd. Idacius Clarius aduersus Varimadum disputans: sic haber.] Verbum breviationem quod Dominus fecit super terram, non immunitationem Deitatis in Filio Dei significat, sed dispensationem suscepit carnis adiunctionis. In qua dispensatione, non solum Patri dominum Filium, sed etiam Angelis legimus minorum. Paulus Apostolo protestante: *Eum autem qui medice, & minus quam Angeli minorantes est, videtur tamen propriam passionem mortis gloria & honore coronatum.* Ecce infra: rropter quam causam non confunditur fratres vocare, dicentes: nunciamo nomen tuum fratribus meis, in medio Ecclesia laudabo te. Et in Psalmo octavo. *Minorum scimus paulo minoris ab Angelis gloria & honoris coronatis cum.* Ecce in Verbum Dei Paris, breviationem non esse in Filio deceamus, ex Eliae Prophete voluntine sententiam approbamus. *Nunquid abbreviatus fatus est sermo meus, aut parvus, ut non possit redire? Aut non est in me virius ad liberandum, dictum Dominus omnipotens?* Et icerum: *Hoc dicit Dominus Deus omnipotens: nunquid abbreviata est manus mea, ut salvare non possem? Aut non potest vivificare cor humilium, & purum contritorum?* Et ut brachium Patris quae manus est, Filium esse doceret, intulit dicens: *Paratus Dominus brachium sanctum suum in oculis omnium* Theoph. Raynaud. Christus.

gentium, & videbunt omnes fines terre, salutare eius.] Non potuit explicatus docere breviationem diuini Verbi secundum Dicitatem, esse expiodandam. Eiusdem tamen breviationem ratione humanitatis assumptæ, agnosci ac celebrari in Scripturis: addic Idacius, ad Verbum breviationem pertinere quoque paruum & exiguum tempus, quo Christus tam multa aduersus latam & peccatum pro salute nostra perficit: nec non breviationem in oratione, docens orare præcisò multiloquio: Exploditque sensum Arrianorum, qui Verbi breviationem siebant designare Verbum Dei esse minus & inferius Parre, non tantum quod humanitatem assumptam, sed etiam in Divinitate.

Eadem Arrianorum quoad rem hanc impugnatio, & Verbi abbreviati expositio, totidem propè verbis quibus in prædicto opere ab Idacio est tradita, legitur apud Anacletum epistola 2. *in fine:* S. item Cyprianus lib. 2. testimoniorum aduersus Iudeos num. 3. Breviationem de qua agimus, in ipsummet Christum cadere, in loco Isaiae profetato atque adeo etiam in loco Apostoli Isaiae adducemus, aperte agnoscat. Nam Christum esse Dei Verbum, sive Sermonem, probat cum ex alijs locis, tum nominatum ex hoc loco Isaiae quo Deus dicitur factum Sermonem abbreviatum. Ex S. Bernardo, eundem Verbi abbreviati sensum, pulchritate omnino prosequente, pauca dumtaxat adducam. Ita habet serm. 1. de nativ. Dom. [Grandis quidem est, dilectissimi, hodie nostra Dominicæ nativitatis solemnitas, sed di-s brevis cogit brevitate sermonem. Nec mirum, si facimus nos breue verbum, quando & Deus Pater, Verbum fecit abbreviatum. Vultis nosse quād longum, quād breve fecit? Cūlum (inquit hoc Verbum,) & terram ego impleo. Nunc caro factum, in angulo locatum prælepius est. A seculo (ait Propheta) & usque in saeculum us Deus: Et ecce factus est: infans dei viuus.] Similiter Verbum abbreviatum accipit serm. 3. de Annunc. Idemque habent Etherius & Beatus lib. 1. contra Eliandum pag. 347.

*Contractio ad foramen, predicte
Abbreviationis adum-
bratio.*

350. Hoc planè fuit, manum omnia comprehendentem per foramen angustissimum mittere. Quod Gregorius Nyss. hom. 1. in Cant. ad hoc mysterium accommodat, tractans illud: *Dilectus meus misericordiam suam per foramen, & venter meus convenit ad tactum eius.* [Arbitror (inquit) per sponsæ domum, intelligi totam vitam humanam. Et conditricem illam rerum omnium manum, quasi peregrinatione suscepit, in hominum vitam exilem, & nullius momenti, seipsum velut arcuū contraxisse, idque in eo quod per omnia natura nostra particeps fieret, excepto peccato. Itaque posteaquam ad nos accesserit, consternationem quandam, & admirationem, rei nouæ in animis excitasse. Qui fiat ut Deus in carne manifestè conspiciatur? Qui Verbum illud fiat caro? Qui partus in virginitatem, virginitas in matrem cadere possit? Qui cum tenebris lux misceatur, cum morte vita temperetur? Quis puerum vita foramen, possit continentem vniuersum hoc, manum capere. Quæ celum omne metitur, teriam omnem, & omnem aquam complecti? Quare consentaneum est, Euangelij gratiam, per manus enigma, nobis à sponsa quasi vaticinante significari. Quo enim tempore conspectus in terra Dominus, & inter homines versatus est, puritatem & pulchritudinem sponsi expertem

S terum

terum crassarum, itemque Verbi Diuinitatem & veri luminis splendorem, per manum illam effectio-
num agnouimus. Manum enim intelligimus, vim
miraculorum perfectricem, qua mortuis vita dona-
batur, oculi cæcorum restituebantur in integrum,
leprosæ morbus fugabantur, omne genus incurabilis ac
gratius ægritudinis solius imperij vi corporibus exce-
debat.] Ea quanta manus illius immensè patentis
contractio, quanta ad angustissimum humanitas fo-
ramen breuiatio.

Eodem modo foramen illud angustum ad quod se
Dei Verbum per incarnationem rededit, exponunt
plerique apud Deltium ibi. Et concinat quod S. Grego-
rius ad illud Cant. 2. In foraminibus petra, ea foramina
esse incarnationem annotauit. Origenes vero hom. 4.
in Psal. 36. hoc est ait, quod Deus Mosi promisit cum
dixit: Ponam te in foramine petra. Hoc enim foramen
breuiissimum, petra quæ Christus est, ait fusile incar-
nationem, per quam conspiciebatur erat Deus, qui in
se manens, mansisset inuisibilis. Idem repeatit hom. 12.
in Ierem.

Sed maximè contractio Eliae ad oran-
dum, & Elisei super
puerum.

351. Quantum arbitror, præsignavit hanc Verbi
Dei breuiationem, ea contractio qua se Elias 3. Reg.
18. composuit ad precandum cum pronus in terram,
posuit faciem suam inter genua sua. Eam enim orationem
& visionem nubecula, quæ tandem post sextum Mi-
nistri prospectum in mare apparuit; spectasse ad in-
carnationem fusilissime prosequitur Ioannes Hierosol.
(quisquis denum sit,) l. de institut. Monach. cap. 32.
& seqq. Ea vero compositio, cum sit similis ei quæ
infans intra materna viscera componitur, spectat ad
expressam à Propheta Verbi breuiati speciem, ut ea
Dei humanati imagine, Deum faciliter exoraret. Sicut
etiam Samuel, effusione aquæ in terram, Verbi incar-
nationem præsignante, exorare adiuvis est popu-
li leuamen. Et vero quorsum aliqui Elias, in eam
formam se composuerunt ad orandum? Nam atten-
tio & collectio quam caprasse dici posset vir sanctus,
non erat admodum opera in vertice Carmeli, quo
vir sanctus cum puer solus ascenderat: & connivit
ac labor in situ illo retinendo, collectio animi
potius incommodasset, quam eam iuuisse, ut nou-
tum est.

352. Est item præter cæteras celeberrima illa bre-
uiatio, qua se in typum breuiandi quandoque ad nos
vivificantis Verbi diuini. Eliseus Propheta, ut ha-
betur 4. Reg. cap. 4. ad puerum mortuum contraxit:
non modò propriae se ut mortuum erigeret, ci-
que condonans ut frigido vita vapore restitu-
ret; quæ magna & mysteriorum plena Symbola, in
eo Elisei facto aperit. S. Ambrosius in inst. Virg.
cap. 11. & epist. 17. alias tract. in cap. 4. Ecclesiastis:
sed etiam quod alij plerique Patres graves pro-
ficiunt, coarctans & abbreuians se ad pueri vita
fundit mensuram: vnde contecentur est, ut quod
Prophetæ puer cum baculo præmissus perficere ne-
quinerat; (Moses inquam cum legis terrifica pro-
positione,) excitatus sit mortuus, aspirata nouæ grata
lenitate. Signo in hanc rem nonnullos Patres.
S. Hieron. in Psal. 97. [Mirabilia fecit. Vultus scri-
re, quoniam mirabilia fecit; Filius vidua iacebat in
canaculo. Venit Eliseus, & contraxit se, & os ad os
posuit, & manus ad manus, & pedes ad pedes. Si
enim expandisset se, non reuersus esset filius vidua.

Id est se contraxit, ut vivificant. Cum esset in forma
Dei, id est accepit formam hominis: id est se contraxit,
ut nos faceret latiores.]

S. Gregor. 9. mot. cap. 32. [A peccati morte, timor
nos fuscitare non valuit, sed ad statum vita aspirata
mansuetudinis gratia erexit. Quod bene in Eliaco Su-
puerum mittens, extincto filio vitam minimè ted-
didit; per semetipsum vero veniens, seque super
mortuum sternens, atque ad eius membra se colli-
gens, huc illucque deambulans, & in ore mortui se-
pties aspirans, hunc ad rediuitam lucem pectoris
per ministerium compassionis animauit. Autor quip-
pe humani generis Deus, quasi mortuum puerum
doluit, cum extinctos nos iniquitatis aculeo, mis-
eratus aspergit. Et quia per Mosen tertorem legis pro-
tulit, quasi per puerum virgam misit. Sed puer cum
baculo, mortuum fuscitare non valuit, quia Paulo
attestate; Nihil ad perficium adduxit lex. Ipse autem
per semetipsum veniens, & super cadaver se humili-
ster sternens, ad exæqua libi mortui membra se
colligit: quia cum in forma Dei esset, non rapinam arbi-
trarius est esse aequalis Deo, sed semetipsum exinanivit
formam serui accipiens, in similitudinem hominum factus,
& habitus inuentus ut homo. Huc illucque ambulat,
quia & Iudeam iuxta, & longè positas gentes vo-
cat. Super mortuum septies olicit, quia per aperi-
tionem Diuini munieris, gratia septiformis spiritum
in peccati morte iacentibus aspirat. Moxque viuens
erigitur, quia is quem terroris virga fuscitare non
potuit, per amoris spiritum puer ad vitam redit.] De-
scriptio verbatim S. Gregorii Ropertus lib. 4. de
offic. cap. 22.

Prospex de promiss. 2. p. cap. 31. [Agit vero Eliseus
que sunt Dominice actionis Sacraenta. Mitit per
seruum suum baculum, qui supra exanimè corpus
positum, mortuum vita restitut. Misit & Dominus
per Mosen seruum suum, legem, que mortuum
mundum, sicut ille baculus vivificant non potuit,
quia si data esset lex, que posset vivificare, ut Apostolus
dicit, omnino ex lege esset insufflat, quia litera occidit, spi-
ritus autem vivificat. Postea ipse Eliseus descendit,
magnus ad parvum, Salvator ad salvandum, viuus ad
mortuum. Descendit & noster Dominus: Qui des-
cendit, ipse est, & qui ascendit super omnes calos, ut adimpleret
omnia, quæ mystice gestit Eliseus. Ut enim mor-
tuum parvum fuscitare, iuvenilia membra contextit.
Et Dominus Iesus seipsum exinanivit formam serui
accipiens, parvum se illi parvo coaptavit, ut efficeret
istud corpus humilitatis nostræ, conforme corpori glo-
riæ suæ. Iacens (ubter se frigidum, suo calore succen-
dit. Similiter & noster Salvator Dominus mundum, à
cuius calore non est iam qui fe abcondat. Insufflavit
ille tertio iacenti, ut tria confessio infundere credi-
enti. Sic fuscitatus est mortuus, dum à morte perpetua
iustificatus est impius.]

353. August. serm. 11. de verb. Apost. [Attende Eli-
seum in magno altoque mysterio, tanquam Pro-
phetam, agendo pronunciamentem, non solum loquen-
do. Mortuus erat filius hospite ipsius. Quid signifi-
cavit mortuus puer, nisi Adam? Nunciatum est fan-
eto Prophetæ, gerenti in Prophetæ typum Domi-
ni nostri Iesu Christi, misit per seruum, baculum
suum, & ait illi: Vade, pone supra puerum mortuum.
Perrexit ille tanquam seruus obediens. Sciebat Pro-
phetæ quid fecerat. Pote baculum supra mortuum;
nō surrexit. Si enim data esset lex que posset vivificare om-
nino ex lege esset insufflat. Non ergo potuit lex vivificare.
Venit ipse grandis ad parvulum, Salvator ad salvandum,
vivus ad mortuum, venit ipse. Et quid fecit? Iuvenilia
membra

Effectus Verbi Dei Abbreviati.

membra contractit, tanquam seipsum exinanis, vt humanam ferri suscepere. Iuuenilia ergo membra contracta; parvus se panno coaptans, vt efficeret corpus humiliatis nostris, conforme corpori gloriae suae. Itaque in isto typō Christo prophetice expressio, cum iustificatus est mortuus, tanquam iustificatus est impius.] Scibi Augustinus Nec dissimiliter Conc. 1. in Psal. 70.

S. Chrysostom. in Psal. 22. tractans illud: *Virgatua, & baculus tua;* Baculum interpretatur legem Mosaicam, subdit: [Giezi ille puer sancti Heliari, cum mitteretur ad filium cuiusdam mulieris defunctum, baculum illi dedit sanctus Heliarius, ut resuscitaret puerum. Sed non posse illum resuscitare baculo, nisi ipse veniret, & bievare corpus suum, vt oculos suos ad infans poterit oculos, os ad os, manus ad manus, pedes ad pedes, proieciens se super puerum mortuum, & sic resuscitavit eum. Quid ostendebat de baculo, qui suscitare non potuit, nisi legis ostensionem? Et in Heliario significabat Christi nativitatem, qui se habuit nascere, assumens quod non erat, non amitteret quod erat, ut suscitaret mortuum, id est genus hominum, quod acceperat sententiam primi hominis, *Mors mortuis.* Nam baculos, sustentato est factum. Et quia populus qui legem acceperat, secundum literam intelligebat, & tremula membra in ipso baculo incumbabant: quia litera occidit, spiritus autem vivificat: in senectute mundi venit veritas, in figura affectetur, & adimpleret legem, non item hoc.

354. Bernardus multus est in hac re, cum serm. 15. in Canticis, tum sermone 16. sub initium: vbi quod pernoverit illa verbi contractio, & quomodo ad vim mortuorum redondam contulerit, egregie sic expolit. [Non parvum fiducia robur praeflat mihi, quod magnus ille vir, Propheta potens in opere & sermone, ex excelso monte calorum descendens, visitauit dignatus est me, cum sim cinis & palvis; misericordia vestra, inclinare se facienti, contrahi & coquari posse, etiam partim lumen oculorum suorum, & os rotum ori proprij osculo solvere, debileisque manus suorum toboscere contactu. Suauiter ruminio ista, & implens viscera mea, & interiora mea saginatur, & omnia ossa mea germinant landem.] Et mox. [Oculis huius regiae meos, interioris hominis frontem clavis locinibus ornans, fide & intellectu. Oti meo atrox fons, & mortuo signum pacis impressit: quantum cum adhuc peccatores esse emi, reconciliavit nos Deus, institutus mortuos. Os ori applicuit, iteratim inspissans in faciem meam spiraculum vita: sed sanctioris quam primò. Nam primò quidem in animam vienem creauit me, secundò in spiritum viviscentem reformauit me. Manus suas meis superposuit, exemplum probans bonorum operum, formam obedientiae. Aut certè manus suas misit ad fortia, vt docere manus meas ad praelium, & digitos meos ad bellum. Et ostiavit, (inquit,) puer septies. Sufficiebas ad gloriam manifestandi miraculi, oscitasse semel: sed multiplicatas, & insignis numerus, mysterii admonere. Si illud ingens viuenterum, humani generis primù quidem examine corpus attendas; vides ubique Ecclesiam (ex quo vitam Propheta incubente recipit), quasi leptis oscitare: quia septies in die latrem dicere confuevit.] Denique ut plorosque dimittunt, Apud Hildebertum in prosa de natali Domini, videlicet in hanc veri Eliari abbreviationem, habentur quamplutima & optimè quoque apud eundem epistola.

355. De ipsa Verbi Dei abbreviatione, plus scitis. De effectu autem hanc abbreviationem Verbi Dei consecuto in mortuo, placè concinnè de more Basilius Selencio orat. 10. his verbis. [Elsæum producimus in medium, & quæramus, cur Sunamidis filium non ad vitam exeret oratione, vt Dorcadem Petrus: sed pueri cadaveri, se ipsum intratum applicauerit: Nam pueri ori, suum os imponuit, nasum naso aptauit, faciem facie fulcitur, cum pedibus pedes contendit, peccatum imponuit poctori, oculis oculos admonuit, paruis denique membris sigillatum applicata Prophæta membra vitam conferebant. Cur non orationis praefatio mortuum vitæ restituit, sed seipsum reliquis iniecit? Hæc in figura contingebant illis: scripta sunt autem ad corceptionem nostram, in quos fines seculorum deuenerunt. Quæramus cuius figura fuerit Elianus, cuius Sunamitis, & Sunamidis filius mortuus. Eliseus, Christi figuram gerit. Populus autem gentium, erat ille mortuus vi peccatorum. Venit spiritus Eliseus, & vniuersa eius membra mortua comprehendit, os, oculos, manus, pedes, & vniuersè mortuus erat. Os quod ad laudandum Deum non poterat aperiri, sed ligno dicebat: *Pater meus es;* & *Lapidis in me geri;* mortui oculi, qui in Deum vniuersi non sibi gerabantur: verum prætermisso Creatore celebant creaturam: mortui manus, quæ dæmonibus frumentis offerebant: mortui pedes, qui ut adoraretur diabolus, flebantur. Puritudin erat corpus vniuersum, egredit Medicus præpotente; Medicus qui vel mortuos excitare posset. Venit exquisitus Medicus spiritualis Eliseus, Christus Dominus; inuenit corpus mortuum. Quid agat seipsum rorū impo-
fuit toti corpori. Quid est quod dicimus? Tota plenitudo Deitatis, totum nostrum gestauit hominem, In quo habitauit, vel loquitur Apostolus corporalis omnis plenitudo Diuinitatis. Oculos habuit morte hominum, similiter manus, pedes similiter. Imaginarium visum non erat, sed tota res quæ videbatur. Non enim rapinam arbitratus est esse se equalem Dei, sed semiper-
sum exinanis formam servii accipiens: Et vita, mortuum gestauit indumentum, ut immortalitate sua mortem commutaret. Cum autem Deitas dene-
visset in corpus, omnes artus postea sanctificati sunt, & ad usum meliorum traducti. Os quidem doctrina dicere: *Domine labia mea aperies;* & os meum annunciatu laudem tuam. Oculi Dei landem didicierunt: *Oculi omnium in te sperant;* & tu das escam illorum in tempore opportuno. Manus ad Dominum suum expalstæ, benedicunt ei noctu: *In nobis bus extollite manus vestras in sancta,* & benedicte Domino: Et, Eleuacio manum mearum sacrificium vesperinum. Pedes in Ecclesia stantes, gratiarum videntur actione, dum dicunt: *Stantes erant pedes nostri in sancta.* Et iterum: *Stantes erant pedes nostri in atris tuis Hierusalem Retulisti laudem à partibus exterritis profeciam: quid ergo interea?* an immunes manerent & nequaquam. Rursus anima cum intumis partibus ad Dominum clamabat: *Benedic anima mea Domino,* & omnia qua intra me sunt, nominis sancto eius.]

Cautio circa locutiones hic adhibitas.
vñus doctrina.

356. Causis autem, hanc abbreviationem aliquod infinitati Verbi detrimentum inuicere arbitris. Optimè id amolitur Petrus Cellensis l. de panib. c. 21. his præter cetera. [Fiant sponsus & sponsa, una caro, una anima, & unus spiritus. Sponsus refundit in sponsam

sam quicquid in se habet dulcedinis, quicquid honoris & potestatis. Denuo mutua vicissitudine in se ipso refumit, quicquid ab ea paupertatis, quicquid amaritudinis, quicquid contumelie est & passionis. Hac commutatione, ipsa proculdubio datur, sed ipse non minoratur; ipsa melioratur, nec ipse sua Majestate privatur. Nam amarum nostrum, vertit in dulce suum; opprobrium in gloriam commutat; de spinis nostris colligit fucus; de rubro vindemiat vuam; de morte vitam; de passione mercatur gloriam. Sponsus iterum, quia gigas est, magnitudine, sol pulcritudine, leo fortitudine, abyssus scientiae profunditate, Deus aeternitate. Sponsa vero puerula erat, parvula quantitate; Aethiopissa coloris nigredine, femina debilitate, fatua in omni prudenter & arte: Idcirco in thalamo contraxit le, paulo minus minoratus ab Angelis: Exiit se vestimentis gloria, accinctus cilicio. Depositus fortitudinem, circumdatu infirmitate. Abscondit sapientiam, ut (iumentum factus,) in derisum esset tota die omni populo; eternitatem dissimulanit, factus sub sole, ut quasi cum tempore temporiter curaret, nec deficeret. Os illud Altissimi, collatum & coactum est modicata oris spacio: manus tornatiles, quae caelos terenderunt, affixa sunt, manibus vulneratis vulneratae; pedes pedibus compeditis adhaerentes; venter ventri conglutinatus est. Res equidem pia, cum infinitè immensus abbreviatur ad deictum, sed nihilominus mira, cum reparatur ad unitatem personæ Filii Dei, natura filiorum Adæ.]

Descriperat hanc Verbi Dei abbreviationem S. Bernardus serm. 1. de natu Dom. Tum addit frustum quem pat sit Christianos omnes ex abbreviatione Dei contractione in angustum, colligete. [Ad quid hoc fratres, aut quæ necessitas fuit, ut sic exinaniret se, sic humiliaret le. Si abbreviaret se Dominus Mæstas, nisi ut vos similes faciatis? Iam clamat exemplo quod postmodum predictaurus est verbo: *Dicite a me, qui a mitis sum, & humilis corde: Ut veras inueniatur, quid dicit: Capit Iesu facere & docere. Oblecto proinde, & plorimum rogo, fratres, non patiamini, sine causa tam pretiosum exemplarum vobis exhibitum esse, sed conformamini illi, & renouamini spiritu mentis vestra. Studete humilitati, quæ fundamentum est custosque virtutum. Sectamini illam, quæ sola potest salvare animas vestras. Quid enim magis indignum, quid detestandum amplius, quid gravius puniendum, quam ut videns Deum cœli parvulum factum, ultra apponat homo magnificare se super terram? Incredibilis impudentia est ut vobis exinaniret Mæstas, vermiculus infletur, & intumescat. Hoc igitur est proper quod exinaniret le, formam ferui accipiens, qui in formâ Dei patri æqualis erat.]*

CAPUT IX.

Verbum Inequitans.

357. Nsidens humanitati assumptæ tanquam equo diuinum Verbum si exhibere aggrediar, verendum est, ne quos nimbus ante paucos annos, ob humilmodi comparationem usurpatam, Lucifer aduersus P. Franciscum Garallum inhorruisse constat, eos in me deuocem. Pereruditus hic scriptor, mole insignium operum, quæ partim iam prodierunt, partim cedula superfunt, apud æquos lectores clarus, sed morte postea in caritatis ministerio obita longè clarissimus, opus scripserau vernacula lingua, cui titulus est *Summa Theologica*. Quod & verbo in *Concionibus*, & *Scriptione multiplici*, Atheis occulisti è Theophilii Vianidi gane acre bellum indixisti, tantæ in illud opus clamantium effervescere iræ, tot undecunque brutum censuratum fulmina vibrata sunt, ut non atro-

cùs consigi pestilentissimus liber ex Caluini aut Lutheri incude potuisse. Inter ea vero quæ immadicabiliter ægra in eo opere sunt notata, præcipuum, aut de præcipuis vnum, illud fuit, quod obiter Autor lib. 3. tract. 2. sect. 6. Insidens humanitati Verbum, tanquam iumento inequitans exhibuerat. Hunc esse apertum Nestorianismum, quo Diuinaperlonalitas secum in Christo admittente creatam humanitatis personalitatem afferatur, æquæ ac eques & equus cui insidet, duo sunt supposita, tanquam exploratum quodque extra omnem controvèrsiam esse deberet, non ab hostibus modò, sed & ab ijs qui ceteroqui insensi non erant, esseque saltem non debebant, pafsum iactatum, ipsi metuvidimus. Et disertè quidem Author ibidem sect. 2. & alibi infinitis, non esse in Christo substantiam creatam tradit, tamen adeò terra visa est comparatio illa, hinc equitis & equi, inde Verbi & humanitatis assumptionæ, ut nullam vel interpretationem vel benignam excusationem visa sit admittere.

Verbum humanitati velut inequitare, Catholicissime dicitur.

358. Hæc reputanti mihi, subiit animum egregia illa Bernardi, (vel potius Guilielmi à S. Theodorico) monitio ad fratres de monte Dei. [Intentioni servit lectio. Si vere in lectio Deum querit qui legit, omnia quæ legit, cooperantur ei in bonum, & captiuat sensus legentis, & in seruitutem redigit omnem lectiois intellectum in obsequium Christi. Si in aliud declinat sensus legentis, omnia trahit post lemetum. nihilque tam sanctum, tam pium inuenit in Scripturis, quod seu per vanam gloriam, seu per distortum sensum, seu per prauum intellectum, non applicetur vel malitia vel vanitatis. In omnibus enim Scripturis, legentis initium debet esse timor Domini, ut in eo primò solidetur intentio legentis, & ex eo ordinetur & exurgat totius lectiois intellectus, & sensus.] Non agit de Scripturis tam canonicis, sed viriæ de quavis criptione: & rectè ait, pro affectu legentis fragrare aut putere quod legitur; id quod mihi in hac re est manifestissimum. Et ut præterea insulsum illum de Autoribus, ex uno verbo neglectis adiunctis pronunciandi; meritò castigatum ab Eulogio apud Photium Cod. 215. sed illi ipsi comparationi quæ tantoper in iudicium veritatis insistat; quæ ita non dico equitatis, sed aequitatis fuit, similitudinem in Scripturis & Patribus adeò protrahit, damnata tanquam errore immicabili, & Nestorianismo fordenent? Age igitur & Catholicam, & valde accommodatam esse, hinc equi & equitis, inde humanitatis & Verbi comparationem demonstremus.

Quia Verbum se habet ad humanitatem, ut anima ad corpus, cui velut iumento insidet.

359. Erit enim petenda inde videatur probatio, quod non secus se habeat Verbum ad humanitatem, quam anima ad corpus suum, iuxta illud, *Sicut anima rationalis & caro unus est homo, ita Deus & homo, unus est Christus*: Quæ comparatio, non modò quoad exgentem ex anima & corpore substanciali unitatem valet; (idem etiam est inter Verbum & humanitatem cum sit virtusque una substancialis unio, & ex ambabus illis existat unum suppositum substanciali;) sed etiam valet quoad alia, ut quoad directionem quam anima corpori debet, & humanitati quoque à Verbo debetur. Item quoad innumeris bona quæ ab anima in corpus destinantur, ut docet mors; in qua appetat quid

quid anima corpori conferret cum ei consereretur, iuxta egegant S. Bernardi doctrinam serm. 2. de natura Dom. similitate autem Verbum, innuferis bonis humanitatem sibi vnitam dicit. Est ergo illa comparatio non indoea, & pluribus confirmata in superioribus. At non fecus se habere animam ad corpus, quam equum ad equum cui insidet, vulgatus est quoniam longa confirmatione egeat. Plene eam collationem prosequuntur Origenes, Basilius, Augustinus, addiscendi in capitis calce.

Aprobat plane tam comparacionem, eique singulis quedam modo veritatem in qua versiorum ineditiorum. Gregorius 21. mor. cap. 17. Animam enim ad corpus suum ut equum ad equum se habere docet, p. r. anima que equum munere per comparationem ad corpus fungitur, sessorem alium in Christo tribuit: perinde ac si eques super equum ascendat, atque non secus se habeat, ac eques substratus ad equum. Quia ratione est contrario, apud Origenes autem libro commentariorum in Job ad 11. uid: Eques fuerit tunc norma, demones equinibus; males, equis confit. Similiter ergo in Christo, iuxta S. Gregorium, p. n. iuxta fuit velut eques; humanitas ut equus. Tunc S. Gregorius verba illa cap. 39. Sancti Job. Deinde equus & ascensor eius, quia ad Antichristum ita accommodat. [Quia non solum humanitatem Dominum, sed ipsam etiam Diuinitatem despiciat, non tantum equum, sed ascensem etiam equum iridet. Non custodire vnitate perlonge, valet intelligi; quia Verbum Dei tunc equum ascendit, quando animatum carnem nisi inta vterum Virginis condidit. Tunc equum ascendit, quando humanam animam propriei carni praesidentem, diuino cultui semetipsum ostendo subiungavit. Carnem quippe Diuinitas anima medietate suscepit, & per hoc totum simul equitem tenuit, quia in semetipso non solum illum quae regente, sed hanc etiam quae regebat, astinxit. Iudea ergo per adventum superuentis Antichristi, laqueo seditionis capta, quia Redemptorem nostrum humilis fuisse inter homines despiciat, deridet equitem: quia eius in omnibus Diuinitati contradicit: deridet nihilominus & ascensem. Sed Redemptor noster rite idemque, & eques & equis est ascensor.]

De humanitate ut equo, Verbo ut sessore, Scriptura complures, ac Parres.

30. Non est haec proposita comparacionis stabilis, vel infirma vel vana. Sed quod suppetant Scripturæ expressiores, quibus directè traditur quod queruntur, placet hic pedem non figere. Ac primum ianuenientes Pares, exponentes vel attingentes Parabolam Samaritanam, propositam Luke 16. lumentum illud in quod imponit est a pio Samaritano qui jacebat semivis à Sacerdote & Leuita præteritus, interpretantur sed illam Christi humanitatem, cui insidebat diuinum Verbum. Auspicabor à Gracis. Origenes hom. 4. in Lucam. [Eum (inquit) qui fuerat vulneratus, imposuit iumentum, id est proprio corpori, iuxta id quod est hominem dignatus assumere.] Elegantissime tradit, qui vniuersitatem illam Parabolam luculentè & fuse exponit. Asterius in catena Corderij in Luce c. 10. compendio expressus apud Photium Cod. 21. in brevi calo homilia Asterij de Samaritano. Redi ex ea, & illud vnum quod in hanc rem facit representato. [Quid autem (inquit,) est iumentum quo levivimus ac animam agentem, ad hospitium Salvatoris deluxit, nisi caro in qua ad nos venire dignatus est, quae fuit quasi vehiculum quoddam aut diuini Verbi iumentum; in qua & per quam omnia sustinens, ac tolerans, pro plena morbi depulsione, ad holophaenam Ecclesiam, vbi perfecta vulnerum cura-

Theoph. Raynaud. Christus,

tio consummatur, deducit.] Titus Bostrenus plausibiliter ad cap. 10. Luca. [Vbi ille, qui per matrem nostram primicias, vniuerstam naturam humanam induerat (in ea enim eiusque gentis, hoc est, Iudei, Samaritani, Graci, & vt paucis dicam, omnium hominum pars quedam inerat;) corpore, quod iumenti vice ipsi erat, loco hominis suciati aff. & afflitoque sele applicat, omnis mox vulnerum dolor, & lanies è medio facefuerit. Vere hic enim erat, qui ibat, sed non præterebat: quin in modis studio ob id iter isthac faciebat, quod eos inuiserat, propter quos è celo in terram descenderat, & apud quos rursum velut hospes diuenteret.]

Inter Latinos idem perspicue habet S. Augustinus lib. 2. qq. Euang. cap. 19. vb. eandem Parabolam interpretatus sit. [Iumentum Samaritani, est caro in qua ad nos venire dignatus est. Imponi iumentum, est in ipsam incarnationem Christi credere.] Et serm. 24. di diversi, in ipso fine. [Ille carnem suam non solum tenuit ut nasceretur, videbat, ageret, sed etiam mortuum suscitauit. Ut vehiculum quoddam in quo processit ad nos, ad Partem leuauit. Vestem dicas carnem Christi, vehiculum dicas, & quomodo forte ipse significare dignatus est, iumentum ipsius dicas: quia in ipso iumento leuauit eum qui fuerat à latronibus saeculatus.] Conseruit S. Ambrosius lib. 7. in Lucam ad cap. 10. vbi tractans quomodo plus Samaritanus emivit impositor in iumentum suum, sic scribit. [Audiri quomodo te imponat. Hic peccata nostra porta, & pro nobis dolet: Et, Pastor imposuit orem lassam super humeros suis. Homo enim iumentis simili factus est: & id est supra iumentum suum nos imposuit, ne nos essemus sicut equus & mulus, ut per nostri corporis assumptionem, infirmitates nostræ carnis abolerent. Denique duxit nos in stabulum, qui eramus iumenta.] Sed amississime & pessimum de more S. Paulinus epistola 4. [Spoliatus nos Zabuli latrociniio, & vulneratos in via, præterierat frater in Levita, frater in Sacerdote, quos lex nec sacrificijs redemerat, nec Prophesis. Sed non præteriuit ille Samaites, qui properantes huius etiam nominis suscepit iniuriam; Non præteriuit, quia non era mercenarius, sed verus & bonus pastor, qui animam suam pro oibis positurus aduenierat. Hic hominem laicum, prætermisso à præijs, nec curatum, miseratus accessit, & iumento suo, hoc est Verbi incarnatione suscepit: & oleo gracie, & vino passionis loce, commendatum stabulario, profecto illi magistro gentium, in duobus testamentis deparijs mercede sanavit, redditurus illi, & beata virginitas de innumeris huius boni fructibus vberes gratias, & innumerabiles coronas, quia hoc consilium præcepto adiiciens, de suo supererogauit.]

Nedit propositum Luce locum cum alio non minus luculentem Rupetus l. 4. in Apocal. ad illud: Et vidi, & ecce equus albus, & quis edebat super illum, habebat arcum, & data est ei corona, & exiit vincens ut vinceret, quod sic exponit. [Et vidi, id est intellexi. Et resuere omnis qui venit, id est, qui fiducie credit, ipse intelligit incarnationem Christi mysterium, sic esse velut equum, & sedentem super illum. Intelligit non hominem tantum, aut Deum tantum, sed hominem sicut, & habitantem in homine Deum, coninquit. Nam quomodo equum, & super eum sedentem hominem vnum equum dicimus; sic hominem hunc, & inhabitantem Deum vnum constituerunt Christum. Attamen Deus hunc homini multo coniunctior est, quam equo homo, qui illi insisteret quia homo ex equo descendit, ab homine isto Deus qui illum assumpit, nunquam discedit. Semel tantum caro mortua in sepulchro iacuit, sed ab anima Diuinitas nunquam discessit. Resurrexit caro anima resumpta cum virtute Diuinitatis; & deinceps tam caro quam

S. 3. anima

anima cum Verbo permanet unus Christus invisibilis. Itaque album equum, & eum qui sedebat super eum, unum intelligimus Christum; & hunc equum, illud esse iumentum, de quo in illa Parabola de homine qui inciderat in latrones, sic dicitur est: *Ei appropians, videlicet Samaritanus, alligavit vulnera eius, infundens oleum & vinum, imponensque illum in iumentum suum, duxit in stabulum.* Samaritanum illum sedentem super iumentum suum, unum intelligimus Deum, & hominem Christum. Qui profecto vulneratum hominem super iumentum suum impostrit, quia peccata generis humani ipse in corpore suo pertulit. Et recte hic equus albus dicitur, quia quod certum tenet fides Catholica, hic homo de Spiritu sancto conceptus, sine peccato de Virgine est natus.] Ratam habet eandem doctrinam, & humanitatem denuo confert cum equo albo, Verbum cum lessore, lib. 11. eiusdem operis, ad illud cap. 18. *Et vidi celum aperium, & ecce equus albus.* Quem locum aliam expositionem non pati, sed necessarij ibi humanitatem Christi, equo; Verbum diuinum equite insidente expressum, accipendum esse, affirmat ibidem Blasius Viegas secunda, num. 2. quia paulo post de lessore subiungitur: *Vocabatur nomen eius, Verbum Dei.*

361. Et quamquam alij, non inversimiliter alio accommodant predictum locum, quia Verbum diuinum mystice agitat quoifuis equos mysticos, tamen mens Roperti aperta est; nec non aliorum plurimorum, qui similiter de humanitate tanquam equo, & de Verbo tanquam lessore, interpretati sunt locum illum. Annuntiandus ijs est S. Ambrosius, in Psal. 40. ad illud: *Magnificans super me supplancementem.* Accommodat enim ad Antichristum illud Gen. 49. *Fiat Dan coluber in via, mordens virginas equi! Tū subdit.* [Et quia similiter Iudas amplificasse super Christum legitur supplancementem, ut detur hoc loco ipse signari, quod mordere haberet calcaneum equi, quo Christus Dominus vehebatur. Vnde dictum est: *EQUITUS TUUS SALUS,* quod caro eius, mundi totius erat suscepit peccatum, ut salus pro exitio, & vita eterna pro morte succederet. Vulneratus est ergo equus, non mendax solus ad salutem. Vulneratus est equus, qui mundi totius peccata suscepit, & onera nostra portauit, & non fuit fatigatus. Vulneratus est equus, qui ad furorem concubitus adhincire neliciuit. Et idē fortassis Ioanni Evangelista celum aperit, & albus equus est demonstratus, super quem sedebat habens in capite diademata, & in femore suo nomē scriptum, *Rex Regum, & Dominus dominantium.* Albus erat, qui erat immaculatus, qui nulla peccati iniquinamenta cognoverat. Nam si libido tenebrosa est, recte sanctimonia reluet & spenderet. Hic ergo equus est vulneratus, sed non retardatus. Denique cū ipso vulnerante de tumulo resurrexit, & cucurrit ad celum, upra omnes Angelos & Archangelos, velocior omni equitatu militie celestis inuentus: supra equos etiam illos ignes quibus Elias rapere est. Et merito velocior, qui super omnes caelos, & supra caelum caelorum ad sedem Dei omnipotentis ascendit, & sedet, ut Scriptura nos docuit, dicens: *Videbitis abhinc Filium hominis sedetem ad dexteram virtutis.* Hic itaque equus, in figura & ante est demonstratus tempore Machabaeorum: quem cedebat dux ille militiae celestis anteis armis resplens, qui Heliодorum decuplicatorem illum depositu viduatis, ceterorumque, quae facie fuerant commendata custodie, & stranit, & perculit, & prostatum Onus Sacerdotis precibus, vitali viui reformauit. Vnde verè in eo arma aurea refullerunt, quia solis equum hunc cedit, & visitat in quo nullus culpe immunitus evasit.]

Origenes quoque, hom. 2. in Cant. eodem modo accipi posse tradit locum illum. [Et fore quidem dicere, quā assumpit Primogenitus omnis creatura, & de qua dicitur: *Potestatem habeo ponendi eam, potestia-*

tem habeo iterum sumendi eam. Alius verò virumque simul corpus atque animam, quasi ibi peccatum non fuerit, equum dici album putabit.] Addit alim insuper interpretationem, qua equus ille albus intelligatur Ecclesia. Non retractat tamen, aut villetenus improbat quia præmisserat, sed planè rata habet.

At stipulatur S. Hieronymus in cap. 66. *Ezra ad illud;* In equis & in quadrigis, tantumque discepunt, quoad equi colorē, proposito enim eo Apocalypsis Ico, ad illud: *[E]quo rōffo sedebat Dominus atque Salvator, humanum corpus assumens, cui dicitur: Quare rubra sunt vestimenta tua?* Et, *Quis est iste qui ascendit de Edom fulva vestimenta eius de Bosra?* Et sequentur eum variorum colorum equi, vel in martyrio rubri: vel sturni in volatu, vel varij in virtutibus, vel candidi in virginitate. Equo autem sedebat albo, quando post resurrectionem, immortale & incorruptum corpus assumpt. Et quicunque eum sequentur candidis videntur equis, incorruptis videlicet immortalibusque corporibus.] Equum album, quem catcri ob vite innocentiam in Christo etiamnum viatore, agnoscunt esse sanctissimum eius humanitatem; S. Hieronymus ob passionem maguli dici equum rufum, seruata equi albi denominatione humanitati rediuī, & gloriolæ post passionem & mortem discussam: contra quam Rupertus lib. 1. in Apocal. de cap. 9. humanitatem Christi, primò ob nitorem equo albo, postea ob mortem cruentam, equo ruffo vult expressam; quod discutunt ad rem præsentem nullum est, ut per se liquet.

362. In eundem sensum S. Hieronymus in cap. 1. Zacharia, accipit illud, quod ibi habetur de viro ascendente super equum rufum, & stante inter myrteas. Equum enim rufum, ait esse humanitatem assumptam, que insidente Verbo, rufa est exhibita eo loco, quia visio Zacharia captiuum populum per Christi passionem liberandum spectabat. At in Apocalypsi, eandem humanitatem candido equo expressam esse cenfet, ob resurrectionis gloriam. Stabat autem eques ille inter myrteas que erant in profundo, quia Angelica potestates per myrteas expresse, Domino etiam in carne posito, ministrabant. Equi vero rufi, & varij, & albi consequentes equitem, partim Martyres sunt per rufos equos adumbrati; partim virginis quibus responderet equus albus; partim operibus & doctina & varietate signorum conspicui, infidere dicuntur eis varijs. Exscriptis Hieronymum, Glosa ibi. Egregie autem in hunc Zacharia locum, ad rem nostram scripsit Petrus Celleensis, de panibus cap. 23. sic scribens, [Zacharias Prophetæ videt, inter myrteas virum ascendenter super equum rufum, & post eum sequentur equi rufi, varij, & albi. Mytice igitur vir qui ascendit super equum, Christus est, qui corpus assumpsit humanum, supersedit enim in corpore suo, tanquam in equo, Dominus: quia vallem nostram visibiliter non visitaret, vel perambularet, nisi corpore assumpto, Deus. Aptavit autem Pater, Verbo, corpus non cuiuslibet coloris, vel habitudinis, sed quale Deum decurrit, quale ad paragendum cursum, necessarium fuit, sed quale nostra redēptio postulauit. Inde namque est illud in psalmo: *Corpus apostoli misericordia, vel annis perfecti mihi.* Aptavit inquit, equū, equiti, ut nobilissimo corpori nobilior afficiaret anima, & super utrumque sedaret Divinitas. Forte equus iste, idcirco rufus est, quia dignitatem lessoris non sine verecundiā contineatur: & ita propter suam reverentiam rubore perfundit. Imo equus iste rufus est, quia *Fatua in agonia, prolixius orationis, & facta sunt gutta eius, quasi gutta sanguinis decurrens in terram.* Sed hoc parum forte est. Vide & ubi prorsus non sparsum, sed toto corpore, à planta pedis usque ad verticem sit rufus. Chlamydem coecineam in passione sua circumdederunt ei milites; & hic rufus est, Clavis tandem affixus est, & latus lancea aperatum;

tum unde existit sanguis & aqua. Ecce quomodo vermiculatus est; ecce quomodo rufus est equus noster. Sicut et David, iuuenis erat rufus & aspectu decornis. Ieuanis vero Euangelista alias, hunc eundem equum videt album: quicque sub alio Sacramento. Videlicet, quia agnus sine macula peccati erat, & ut diceretur ei in Cantico qui sedebat super equum, totum quidem alium proprium immunitatem culpa, sed & ruffam proprieatatem poenae; Dilectus meus candidus & rubicundus: Et in Euangelio: Exiit Iesus portans spineam curvam, & purpureum vestimentum, & ari; Ecce homo. Sequebant autem eum equi rufi, varii & albi. Ruffi sunt Marques, semper mortificatores in corpore suo potonum Iesu梧ue ad finem substantientes: Albi, Confessores, semper in pace Ecclesie virtutibus & doctrina florentes: Varii, qui aliquando cruciabantur, aliquando relaxabantur, nec continebant perleculacionem patibulorum, nec assida pace vivebantur.]

In quo claudicet sefforis & equi, cum Verbo & humanitate comparatio.

363. Vide oratio superque omnem labem expurgasse comparationis propriae Verbi cum equite selliore, & humanitatibus assumpta cum equo. Nam quis musla readeat, comparationem esse periculosam, vel errore sedentem, quam in Scripturis tam multis, Spiritus huius de te Patrum mente expressam vult? Quia tamen comparationes omnes sunt comparationes, non identates; & idcirco semper claudicant, non est hac comparatio accommodanda ad institutum quo si omnia: aliqui duas in Christo personas agnoscentes, sicut sunt equitis & equi, duo supposita. Verum idem periculum alijs omnibus huius mysterij comparationibus imminet; neque tamen idcirco eas abijcatis tanquam eroneas, v.g. humanitatem cum indumento contulit Apostolus, Verbum cum vestiente, &c. eo amicit. Similiter templum cum humanitate, ipsenit Christus confulit, Verbum cum inhabitante templo Dei. In ipso vestibulo Euangeli Ioannis, humores Christi confertur cum tabernaculo, in quo Verbum caro factum inhabitat: nam illud *Habitacuit in nobis*, Graec est *σπερμα*, quod habitationem in tabernaculo designat. Cestat autem indumentum, templum, tabernaculum, differre stuprosto à vestito, & habitatore: vnde illis comparationibus in Scriptura crebit, Nestorius eiusque asseclae abutebantur ad erroris interimi patrociniis: neque tamen Catholicci, vitiosam villam earum comparationem aperte accommodatar agnoverunt, sed quod in eis erat opportunum ad mysterii huius excriptionem, ut parvum diffidisset reliquias: vt in omnibus exemplis & comparationibus sua venit, vt notauit S. Chrysostomus hom. 16. ac epistolam ad Rom. ad illud: *Num dicit figuratum?* Quare Rupetus in c. 1. Ioannis ad illud: *Et ego vidi & testimonium perhibui quia hic est Filius Dei.* In praeterea quoniam inservit Nestorianismi coſtatione, statim ut ratum, equum & equitem non haberi ut duas personas, sed ut unam: Ita ut persona fidentis in equo, equi perfonam abflumatur, ut cum ipso equus, cui timen virum non est, personarum numerum facere non possit. Sunmitque perfonam non prout est suppositione intellectuale, sed adsoluta pro supposito. Et eodem modo philophatur omnino luculentem lib. 1. de officiis cap. 13. iuxta quam suppositionem, nihil est in hac vniuersitate comparatione periculi.

Præclauderetur autem gemina suppositionis significatio, si quis equum & equitem cum quo conserret humanitatem ac Verbum, vnde refutat Christus; diceret se habuisse, non ut vulgares infessores ad equos quibus insident, sed ut certiores illos, & quos in equis, interponibus illis plane insolita, ad Peneum annem-

aquantes, speciem biformis monstri procul spectantibus prebusse, produnt Mythologi. Similiter enim Christus, ex duplice substantia, diuina scilicet humanaque vere in unum suppositum adunatis compingitur: sicut etiam quod initio operis vidimus, Gigas gemina substantia ab innmeris Patribus est appellatus, et quod exurgat ex duabus naturis in unam perlornam coniunctis: sicut Giganter de priscorum fabulonum sententia, ex humana superna, at inferna ex anguina substantia, in unum totum, unumque suppositum adunatis, resultabant.

Christus, an cum Centauro componi queat.

364. Apage, inquis. Christum cum monstribus componis, quodque detestabilis est, cum ijs moaltris qualitera vario errore Gentilitas, commenta est in fabulis; nec ad rei honestæ expressionem, sed ad hominum scelerissimorum qui propè in brute degenerassent, adorationem. Quod enim notauit maximus Tyrus differt. 34. num. 200. Centauri figura sunt idcirco conficta, ut intelligemus quotquot belluini succumbunt cupiditibus, evadere in bellus, & semiomnes semiferos vivere; vel simili specie externa & physica constitutione homines esse, morali bellus pro virtutum varietate diversas: id quod confirmant notationes nominum quibus centauri sunt designati, que omnes flagitium onant. Recenseret eas Deltius in notis breuioribus ad Senecæ Herculem Octavum v. 105. Quod ergo est, Christum centauro componere, nisi peccati insimilate ipsam innocentiam, ipsamque sanctitatem, & bruitecentem affectum Christo imponeat: Et idem opponi potest de comparatione humanitatis Christi cum equo. Esse enim equum in Scripturis, intemperantia Symbolum, constat ex ea monitione ne fiamus sicut equus & mulus.

Hæc retundere non est operosum. Imò vix est quod difficultatem solidam iniecat. Non est sanè qui Christum peccatoris specie exhibet, damnabilior quam Apolitus, qui eum pro nobis peccatum & maledictum esse faciat, pronunciat. Qui item Christum aliquatenus cum centauro fabuloso præcisè prout ex duplice substantia compacto conferat, non plus criminali iure patet, quam tot Patres, qui Gigantis natura gemina compositi, anguinae & humanae ac Christi contentationem fecerint. Eo namque demisit se Deus nostri causa, vt quod nos ipsi descendamus volentes, ipse opifactor aduenierit. Itaque quia homines infelici consociatione extraneam sibi naturam mystice asceruerant; adiunxit sibi res ipsa. Deus naturam extraneam, vt in ea, & per eam, nos liberaret, quod alioqui congrue non poterat. Christum ergo ita conferri patior cum composite fabuloso è duplice natura, vt veritas que centauri poetico competere nullomodo potuit, vnde & monstrum & signum est, & appellatur, re ipsa absque monstrositate, plenissimo stuporis divino opificio cernatur in Christo: Deo duas naturas in unius suppositionis societatem vinculante ordinatissime ac per se substantiariterque adeo non monstrose significatio autem mystica centauri poetici, prostrata à Christo absuit, æquè ac probola equi significatio ab eius humanitate. Quod enim D. Augustinus egregie obserpauit, & tanquam rem verissimam, & que multum ad intelligentiam Scripturarum conferat, commendat serm. 20. de diversis cap. 6. & 7. non semper eadem significantur certis quibusdam rebus: sed quod nunc ad aliquid prout significandum afflumitur, vt vere de centauro ex Tyri sententia est dictum, & de equo intemperantia Symbolo ex multis Scripturis probari potest, alibi aliud planè designat.

Doctrinam perillustrem & admodum latè pertinentem juuat luculento testimonio firmare. [Non

S 4 semper

semper (inquit) D. Augustinus *Mons Dominum significat, non semper Lapis Dominum significat, non semper Leo Dominum significat, non semper bonum, non semper malum; sed pro locis Scripturarum quod pertinet certae circumstantiae ipsius lectionis.* Quemadmodum litera in tot milibus verborum atque sermonum, ipsa repetuntur, non augentur; verba infinita sunt, finitae tamen sunt litterae. Verba numerare nemo potest: litteras quinvis potest: unde multitudine verborum est. Cum una litera varijs in locis ponitur, & pro loco valeret, non unam rem valet. Quae tam diuersa res, quam Deus & diabolus? Tamen in capite. D. litera est, cum dicimus *Deus* & cum dicimus *Diabolus*. Sicut ergo litera pro loco valet; erat autem & nimis absurdus est, & intra puerile cor; qui cum, legerit v.g. D. literam in nomine *Dei*, timeret illam ponere in nomine *Diaboli*, ne quasi Deo faciat iniuriam: sic etiam qui imperie audit divinas Scripturas, vt de isto modo exemplo non recedamus, cum audit v.g. in Allegoria positum *Fluminum*, eo loco ubi dictum est: *Fluminis impetus latifacit cunctatem Dei.* Dictum est autem de inundatione Spiritus sancti, de qua alio loco ait Propheta: *Inebriabuntur ab ubertate domus tua & torrente voluptatis tua potabis eos.* Cum ergo sic acceperit flumen in bono, & laudauerit & delectatus fuerit: quando pro loco dicitur ei, quod flumen significat homines fluentes, & temporalibus deditos, cum transuentum amore transuentis, expausebit: quia in alio loco acciperat flumen in bono significare aliquid, & perturbatum: Ita fit in Scriptura mutus, quomodo in literis mutus efficitur, si noluerit transferre ipsas litteras ad alia verba, sed in his solis eas teneri, in quibus eas primò dicicerit.]

Quare tametsi quoad copactionem ex duplice substantia, cerni possit rudimentum aliquod similitudinis inter Christum & substantias illas geminas; itemque inter equum & humanitatem Christi, multa sint affinitas; tamen significatio mystica qua substantia illæ gemina apud Poëtas & Mythologos brutescentem hominis impietatem, equi vero intemperantiam designant, nullatenus in hoc gemina substantia compposito, vel in Christi humanitate reperiatur: sed tantum realis verus, Dei, superfluite Deitate, transitus in hominem, sive in animalia & inhumanatio ac coniunctio cum humanitate sanctissima. Ad eam namque realem & substantialem cum natura extranea coniunctionem, ordinatisimus Dei amos adduximus Deum: sicut inordinatus & peruersus hominum amor, per merum affectum, nec nisi mystice, eos adducit ad transitum in bruta, superfluite physicè humanitatem. Nec plura de iure usurpandi circa notam & labem, equum & equitem sessorem in Symbola Verbi & humanitatis assumptum.

Equus & eques, apta Symbola humanitatis ac Verbi.

365. Addendum verò est, congruentissime spiritum sanctorum Verbi divini ad nos salvandos aduentum, eo Symbolo delineatum voluisse. Quod enim pluribus prosecuti sunt alii, equus & eques, nota sunt salutis aduentantis: Id quod ex plerisque Scripturis habetur, quibus salus ab equis, tametsi sèpè ad salutem fallacibus, sperata dicitur. Nec non ex Romana historia, qua Castor & Pollux adiutores & liberatores, in equis apparuisse referuntur. Fabris abstineamus. In lib. 2. Machab. cap. 3. Angelus sospitator in equo visus est. Et ibid. cap. 10. quinque viri subsidiarij, in equis apparuerunt. Historia item Hispanæ, sublimem in equo S. Iacobum, Catholici exercitus præsidem apparetisse, in salutis & certæ victotie indicum, produnt. Pictaram S. Georgij equo insidentis, & draconem hasta transfigentis, siveque virginem supplicem liberantem,

Symbolum esse provincie aut civitatis cuiusdam B. Georgij precibus ac meritis salutem consecutæ, & à diaboli infestatione eruptæ, Card. Baro, ad Rom. Martyrol. Aprilis 23. pronunciatuit. Nec nisi proportionalis subesse sensus potest alteri Allegoriae quam ei pictura inædificat Villaue. l. 3. de ratione studij Theol. cap. 7. Nam ut tota pictura sit symbolica ipseque etiam S. Georgius sit quid symbolicum, & confitum ad commodam morum doctrinam, quod Villanentio tribuit Molanus lib. 3. de imag. cap. 14. & à multis Nouatioribus cum ibidem, tum apud Seratium lib. 2. litaneutico prolatis, est traditum, nemo Catholicus ausi vigilans effatur. Sed quod in vñ veterum Christianorum fuisse, vt symbolicas huiusmodi notas vere aliqui persone adiungentes in picturis, liquet ex Eusebio lib. 3. vita Constantini c. item 3. hoc in ea quoque S. Georgij equestri pictura usurpatum est, vt falsus eius meritis virbi aliqui aut provincia collata, eiusdem in equo sublimis expressione adumbrarentur. Tale ergo Symbolum aduentantis ob salutem nostram diuini Verbi, equum cum equite sessore, exhiberi voluisse spiritum sanctum, non inverisimilis est conjectura.

Vñs doctrine.

366. Non alio autem ex fine Verbum Dei species se equitis humanitati nostre imposuit, quam vt discamus nos quoque, freno circumducere nos ipsos, & intentum carnis nostra benè regere. Hortantur ad frequentier Partes. Pulchri Origenes hom. 6. in Iudicis, tractans illud: *Pontes populi benedicte Dominū qui ascendisti super iumenta, que sine ea iumenta, percunctatus, responderet: [Corpus hoc meum, iumentum est: ad iumentum enim anima, & ad ministerium datum est, ego autem sum (id est interior homo,) qui ascendit super iumentum hoc, cui dicitur, vt benedicat Dominum. Si ergo verè ascendiisti supra corpus, & superior effectus es corporalibus desiderijs, & motus corporis tui freno mentis, & interioris hominis moderamine gubernantur, de te dicitur quia ascendiisti super iumentum hoc, cui dicitur vt benedicat Dominum. Quid autem est quod sequitur? Super vehicula, (inquit,) sedentes, & super auras resurgentes. Quid tibi videntur esse auras resurgentes? Dicit enim Scriptura quia oporteat benedicere Dominum, eos qui sedent super vehicula, & super auras resurgentes. Mishi velut in locis ita difficilibus tal aliquid videtur: cum iumentum hoc, id est corpus meum sub iugo venerit Verbi Dei, tunc vehiculum corporis mei resplendere, incipiet; & aura haec, id est, cara mea, tunc resurgent dicitur, cum castitatis ac pudicitiae fuerit splendor de corata. Et ita rectè dicitur, anima sedens super auras resplendentem, Dominum benedicere, & in medio latantium laudare eum.]*

Idem habet S. Basilius in constit. Monast. cap. 1. *Ad finem, [Vñ lugentia (inquit) quadam res & per se bona equi est, & quo in natura ferocior est: sessore tamen perito egit, moderatoreque, nempe, qui ipse rationis est expers. Enim verò in eum ubi moderator ascenderit, ille quidem conabitur ut ingenio suo: Hic si naturales rector iumenti motus rectè ac ratione insidens gubernet, praterquam quod ipso utiliter vñs est, etiam ad finem quem sibi propositum, peruenient nempe, qui & ipse incolimus seruatus sit, & iumentum ad vñsum, sibi commodissimum esse intellexerit. Conta verò, ubi pullus qui in frenando præstet, viciousè instituerit, & pullus sèpè numero ab recta via aberret, & per confragosa ruens, se & sessorem ipsum plenimque in eandem ruinam dat, & virisq[ue] casus non aliunde quam ex rectoris ignavia proficiuntur. Similem etiam in animo quoque & corpore esse existimare rationem debes. Neque enim temere tributi corpori appetitus sunt,*

funt, sed ut et res alias prorsus viles essent, & commodi. Ipsi autem rationis est expers; nimurum, ob eam causam, ut rationis praeflantia maiorem animus dignitatem obtineret. Si enim naturales ipse corporis recte temperet motus, prater id quod incolume illud consernat, hoc etiam accedit, quod ipse perpetuo a periculis permanet liber. Si vero neglegta ratione se somno dederit, & moderandi habens ignavia remittet, & ipsum corpus veluti quod ratione moderatrici desertum sit, ab recta egreditur via, & animam lecam vna in eadem perniciem trahit: non quidem ob eam causam, quod suapte natura ipsum sit vitiosum, sed quod illa negligens sit.]

Denique S. Augustinus lib. de Canticis novo cap. 3. [Ithas viam, (inquit) ambula sollicitus. Tantum domum iumentum tuum, carnem tuam, ipsi enim insidet anima tua. Quomodo si in hac via mortali iumento infidet, quod te gessiendo vellet praecipitare, nonne vi leucaniter ageres, cibaria ferocienti subtrahes, & fame domates, quod fratre non posses? Caro nostra, iumentum nostrum est, iter agimus in Ierusalem. Plerumque nos rapit caro, & de via conatur excludere. Tale ergo iumentum cohabeamus ieiunijs. Videbam gubernatorem eundemdem viatorem. A postulam Paulum; vide illum, iumentum suum dominatum. In fama, (inquit,) & siti, in ieiunijs sapè castigo corporum, & in formosum redigo. Ita ergo & tu qui ambolite desideras, doma carnem tuam, & ambula.] Ita placet facientes nobis, ut scopo quem Verbum Dei habuit propositum, cum carni sua ut iumento insedit, respondamus, ipsumque Verbum humanitati inequum, imitatione exprimamus.

CAPVT X.

Verbum Negotians.

M^ultipliebat Verbi Diuini negotiationem, in Scripturis, & Partibus distinctam video. Alterum Verbi cum humanitate, quod est illud admirabile commercium, quo Creator generis humani animalium corpus sumens, de Virgine nasci dignatus est, & procedere homo sine femine (humanitatem accipiens de nostro,) vice versa largitus est nobis suam Deitatem. Ab hac negotiatione ad aliam deueniuntur, qua Verbum iam humanatum sive incarnatum, cum Patre salutem nostram negotiationem est, exhibito isto prelio redemptionis nostrae: ac ptoinde coeterno a Patre, prelio magno, humano generi. Postea addi tertia negotiatio, qua Verbum Dei in sua humanitate, seu Christus, nobiscum negotiatur, emens a nobis quae ipse nobis dederit, & precliosa fecerit. Nunc quia mysterii incarnationis substantiam symbolice in Scripturis expressam, vestigium, de prima praesertim negotiatione Verbi, erit agendum. Quia tamen prima ordinatur ad posteriores, eas quoque attingemus.

Verbi aduentus, Negotiatio nobiscum.

Misera negotiationem protoplatorum qua omnes per nunquam (atis) deploratam amentiam, commotissimum felicitatem ingubus calamitibus, exhibet S. Dionys. & Ecol. Hier. p. 3, communicationem vero contrariam a Christo mercatore optimo factam his verbis subiungit. [Ac vero Divina bonitas immensa humanitas, Plouidentiam, curamque nostri, qua per se cura omnia, pro tua in nos benignitate non abiecit, sed nostrorum omnium vere facta participes sine peccato, ac cum humilitate nostra, una facta & conjuncta, cum suorum nec confuso nec imminuto ultra ex parte flata, & secum coniunctionem, ac societatem nobis, ut euilem generis deinceps concessit, & particeps, sociisque declarauit honorum suorum, cum & multitudinis qua defecit, (ut Scriptura tradit) impe-

rium quod in nos haberet, dissoluisset; non pro potestate, quod longe multumque superaret, sed ut mystice tradit Scriptura, in iudicio atque iustitia, & nostra in contrarium benigne mutavisset.] Sospicit hanc permutationem pereleganter Iustinus ep. lio. ad Diageneum sub finem, & iustum pro iniustis, immortalē pro mortalibus datum, demiratus, subdit: [O dulcem permutationem loī imperuestigabile artificium loī beneficia expectationem omnem superantia. Ut iniurias quidem mulctorum, in iusto uno abscondatur, iustitia autem unius faciat ut multi iniusti pro iustis habeantur.] Proclus item, concinnē serm. de Natiū. Dom. num. 8. [Admiranda quādam (inquit) commutatio hic interuenit. Date namque Spiritu accepit carnem, idem com Virgine, & ex Virgine.]

368. Gaudet mercimonij & negotiationis comparatione, Verbi ad nos adventum adumbrare S. Augustinus; ideoque in ea comparationem frequens est. Polch. è serm. 34. ex 40. nouis. [Mortuus est Deus, ut compensatio fieret ecclésie cuiusdam mercimonij, ne mortem videret homo. Deus enim Christus. Sed non ibi mortuus vbi Deus. Idem enim Deus, idem homo. Vnus enim C. Christus, Deus & homo. Homo assumptus est, ut in mel us mutarem, non Deum ad deteriora detor sit. Assumpit enim quod non erat, non amisit quod erat. Cum ergo Deus esset & homo, volens nos vivere de suo, mortuus est de nostro. Vnde enim ipse moretur non habebat: sed nec nos vnde viueremus. Quid enim ille erat, qui non habebat vnde moretur? In principio erat Verbum & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum. Quare de Deo vnde moretur, non inuenies. Nos autem morimur, qui sumus caro. Peccati carnem portans homo. Peccatum quare vnde viuimus; non habet. Nec ille ergo poruit habere mortem de suo, nec nos vitam de nostro; sed nos vitam de ipso, mortem de nostro. Qualia commercia: quid dedit, & quid accepit? Mercantes homines veniunt ad commercia, ad res murandas. Nam antiqua commercia, rerum muratio fuit. Dabat homo quod habebat, & accipiebat quod non habebat, v.g. habebat triticum, sed hordeum non habebat; alter hordeum habebat, & triticum non habebat. Dabat ille triticum quod habebat, accipiebat hordeum quod non habebat. Quanti erat, ut major copia vitem speciem compenaret! Ecce ergo alius dat hordeum ut accipiat triticum. Potremus alius dat plumbum, ut accipiat argentum; alius dat lanam ut accipiat vestem. Et quis enumerat omnia? Tamen nemo dat vitam, ut accipiat mortem. Non ergo vox medici pendens in ligno, inanis fuit. Ut enim moretur pro nobis, quia Verbum morti non poterat, Verbum ex eo factum est, & habuit in nobis.]

369. Non potuit elegantiū & expressiū commercium à Verbo nobiscum per incarnationem initum, proponere. Sed quod de suscepta morte & æcumnis nostris præmitit, ut coheret cum extrema clausula relata, recidatque in communicationem qua Verbum caro factum est, dans Deitatem, & accipiens humanitatem, non est accipendum de perpersionibus & actionibus Christiani producti: sed de debito ad eas, consequenter ad assumptionem humanitatis. Quia enim Verbum humanam carnem passibilem & mortalem assumpsit, consequens fuit, ut pateretur & moretur. Ideoque quod ait S. Augustinus, celestem negotiacionem accepisse mortem, & dedisse vitam; de morte radicaliter & causaliter accepta ratione humanitatis mortalis intelligendum est, non autem de formalis admissione mortis, quæ ad secundam negotiationem propositam pertineret, non ad hauc primam, qua præcisè mysterii huius substantia, & Verbi nobiscum coniunctio exprimitur. Eodemque sensu accipendum est D. Augustinus, quoties de Verbi nobiscum mercimonij

& negotiacione differit: vt Conc. de miraculo quinque panum, cuius fragmentum reliquum est apud Bedam ad Hebr. 2. (est numero septimum inter fragmenta tom. 10.) [Desideremus, (inquit) vitam Christi, qui tenemus pignus mortem Christi. Quomodo nobis non dabit bona tua, qui passus est mala nostra? In terris istis, in hoc seculo maligno, quid abundat nisi nasci, laborare, & mori? Hae sunt mercimonia regionis nostra; ad tales merces mercator ille descendit. Et quoniam omnis mercator dat & accipit; dat quod habet, & accipit quod non habet; etiam Christus in ista mercatura dedit & accipit. Sed quid accipit? Quod hic abusat; nasci, & laborare, & mori. Et quid dedit? Renasci, resurgere, & in eternum regnare.]

Pulcherrime vero Conc. 1. in Psal. 30, sub initium, ex ea commutatione quasi reali, doceat consecutam esse verbalem. Id est ex eo quod Verbum assumptum habuit humanitatem nostram cum appendicibus & iuribus suis, consecutum est sic ait, ut locutiones nostras suas faceret; concessio vici: sim nobis, ut verba ipsius possemus nostra facere. Psalmi titulus quem Augustinus ibi expavit, sic habet: In finem Psalmus ipsi David extasii. Eam extasim, in posteriore est duobus quos adhibet sensibus, interpretatus patorem, hancque in Christo agnoscens sub lumine passionis, cauans reddens cur Christus patere & verbis patorem suum contestari voleret morituros, difficultate aliquandiu agitata, addit; [Verumtamen quia dignatus est assumere formam serui, & in ea nos vestire se, qui non est dignatus assumere nos in se, non est dignatus transfigurare nos in se, & loqui viribus nostris, ut & nos loqueremur viribus ipsius. Hec enim mira commutatio facta est, & diuina sunt peracta commercia, mutatio rerum celebrata in hoc mando a negotiato cœlesti. Vnit accipere contumias, date honores; venit haurire dolorem, date salutem; venit subite mortem, date vitam. Moriturus ergo ex eo quod nostrum habebat, non in se sed in nobis panebat, quia ex hoc dixit tristem esse animam suam usque ad mortem, & virque nos ipsi omnes cum illo. Nam sine illo nos nihil, in illo autem, ipse Christus & nos Quare? quia totus Christus caput & corpus. Corpus ille Salvator corporis, qui iam ascendit in colum, corpus autem Ecclesia, quia laborat in terra.]

Expressit eum S. Augustini locum, Leo Papa ferm. 3. de Pas. c. 4. sic scribens. [Sciens Iesus adest iam tempus gloriose passionis implenda: Tristis est, (inquit,) anima mea usque ad mortem. Et iterum: Pater si fieri potest, transeat a me calix iste. Quibus verbis quandam formidinem proficitibus, nostra infirmitatis affectus participando curabat, & pœnalis experientia metum subundo pellebat. In nobis ergo Dominas nostro panore trepidabat, ut susceptionem nostra infirmitatis indueret, & nostram constantiam sue virtutis soliditatem vesteret. Venerat enim in hunc mundum diues atque misericors negotiator cœli, & commutatione mirabiliter inierat commercium salutare, noslia accipiens, & sua tribuens; pro contumelij honesto, pro doloribus salutem, pro morte dans vitam, & cui ad exterminacionem persequentiū poterant plusquam duodecim milia Angelicatum servio legionum, malebat nostram recipere formidinem, quam suam exercere potestatem.]

Eadem ac Commercium Verbi in regionem longinquam profecti.

370. Negotiatoris ergo formam, nobis sua tradentis, nontraque accipientis, expressit Verbum: Eaque ex causa profectum est in regionem longinquam, ut mediatetur Petrus Damiani ferm. de S. Nicolao postea referendus. Adaptat enim ad Verbum Dei, negotiatoris manus capessentis, Parabolam Euangelicam de homine nobili profecto in regionem longinquam: sois itidem mandante, ut dum reuenit, negotientur. Abit au-

tem in regionem longinquam pro more negotiatorum, qui quæ domi non suppetunt, alibi accipiunt & tranfuehant. Ea namque ex causa, quod sapienter pro more notauit Theodoretus ferm. 2. de Prouid. sub finem, & S. Ambrosius 3 Hexam. c. 5, conspicua aqua & terra intermixtio prouisa dimicatur est, ut locus esset negotiacioni, & transfectioni eorum quæ alcibi abundant, alio ubi deficiunt. Nam viuis nauis oneribus, vix multa iumentorum millia satis essent. Vnde sequuntur ingentia illa ad humanam vitam commoda, quæ ex varijs D. representauimus in scalis à visibili creatura ad Deum gradu 5. Quia ergo decet in celo mortalitas & paucitatis, earumq; appendices quæ in terris abundabant; & vice versa deerant in terris gratia & gloria quibus cœlum affluerat; venit Verbum ad nos in regionem planè longinquam. Venit inquam, non gressibus & descensu locali, sed benigna condescensione; vniuersitate naturæ nostra, cœlestia bona illi communicauit, accipiens vicissim ab ea abiectionem & paupertatem: quod mercis genus in terra copiosum erat, sed nesciebat homo preium eius, donec celestis mercator estimatione sua testatum fecit, quanti reuera esset facienda, & quanti valeret. Cogitato est S. Bernardi sancti pia ferm. 1. de vigilia Nativi. [Erat enim (inquit de Christo hominibus nascente), qui fore ei sublimia querenda arbitratur esse palatia, ubi cum gloria Rex gloria suscipietur. Sed non propter hoc à regibus illis sedibus venit. In sinistra eius diuina & gloria, in dextera longiturna vita. Horum omnium aeterna in celis affluentia suppetebat, sed paupertas non inueniebatur in eis. Potò in terris, abundabat & superabundabat hæc species, & nesciebat homo preium eius. Hanc itaque Dei Filius concu, scens, descendit, ut eam eligat sibi, & nobis quoque sua estimatione faciat preciosam.] Hoc de illa maximè paupertate valet, secundum quam Christus pauperissima substantiam assumens, ab Apostolo dicitur egenus factus, ut plene prosequear l. 5. Sic Verbum diuinum negotiari voluit. Nec defuit in huiusmodi negotiacione interventus proxeneterum; sanctorum inquam Angelorum & hominum, qui in huius operis expeditionem intenti erant ab orbis initio. Ut propterè scitè Chrysostomus ferm. 3. de Annunc. incarnationem vocet, Negotium omnium seculorum. Quod Deipara ob Christum tribuit Bern. ferm. 2. de Pentecôte. Tamen mercator & negotiator, alius non fuit quam Verbum,

Alia Christi pro nobis Negotiatione cum Patre.

371. Hac nobiscum negotiacione transacta, id est facta Verbi diuini ad nostram humanitatem unione, aliam in sua humanitate Verbum diuinum cum aeterno Patre in iusta negotiacione, emens videlicet nos pretatio magno. Bonum mercatorem Christum, nos eminentem exhibito patri in preium sanguine suo, proponit S. Aug. fragmento sermonis de miraculo panum, adducendus cum de titulo Redemptoris. Nunc idem illufstro ex Petro Damiani ferm. de S. Nicolao, ubi tractans illud: *Homo quidam nobilis abiit in regionem longinquam, & ait seruus suis, negotiamini dum venio. Sic differit.* [Secure negotiabor præcipiente Domino meo, nec timbo Psalmistam dicentem: *Quia non cognoui negotiationem, intrabo in portas Domini.* Non enim parum mihi fiducie robur praefat, quod ille summus imperator, factus est negotiator meus, & negotium meum sine otio egit, quandiu fuit in terris, & preciolarum mercium facinoribus portans ad Patrem, ipsi vultu Dei, & quid emit, & quid redemit, & unde redemerit, ostendit.] Legitur etiam hic sermo apud S. Bernatdum, apud quem item aliis habent ferm. de quinque negotiacionibus inscriptus, quo ijs recisis quæ ad S. Nicolaum pertinent, hæc Verbi pro nobis negotiatio cum Patre, egregie describitur. Ex parte quidem alijs verbis, quam in

in sermone prædicto de S. Nicolao: plerumque tamen ijdem, & tenib[us] planè similibus. Particulam huc maxime facientem, uuat adscribere. [Verbum Patris, vaigentus Dei, Sol infinitus, summus ille negotiator, de victimis celorum finibus, nostra redemptio[n]is pre-
cium apparet. Fidelis ita negotiator, & omni acceptio[n]e dignissima, in qua Rex filius Regis, efficit ne-
gotiator. Auctum pro plumbo tribuit, pro peccatore
deatus est iustus. O quām indebita misericordia, quām
gratia & sic probata dilectio: quām inopinata digna-
tio, quām stupenda dulcedo, quām iniuncta mansuetu-
do, quām vilis negotiator, ubi filius Dei pro seruo tra-
ditus, pro creaturæ Creator occidit, pro mācipio Do-
minus condemnatur. Tua fuit hæc Christi opera, qui
de lumine cœli ad tenebras inferni; à dextera Majestatis
ad misericordiam humanitatis; à gloria Patris ad mortem
Crucis descendisti; infernū illustrando, hominem
redimendo, superando mortem, & mortis antorem.
Vt es, & secundum nō habes: quem ad nos redime-
dum propria benignitas inuitauit, misericordia traxit,
venia qua te venturus promiseras, compulxit, puritas
sancti Virginis suscepit, fala virginitatis integritate
petri clausit, obedientia in omnibus deduxit, patien-
tiam amauit, caritas verbis & miraculis manifestauit.
Sunt procul negotiator[es] terrib[il]e Theman, recedant
ibi Agar, qui exquirunt prudentiam: elongantur à
se Gigantes à seculi nominati, qui ab initio fuerunt,
furia magna, scientes bellum. Non hos elegit Dominus,
neque viam discipline inuenierunt, properare pe-
nitentem, sed dedit eam Iacob puer suo, & Israël dilecto-
lo. Abscondisti enim hæc Domini à sapientibus &
prudentibus gigantibus, & nominatis, qui magni facti
sunt, videlicet in oculis suis, & reuelata ea parvulis &
humilibus suis. Libenter amplector negotiationem
tuam, quia negotiator meum es. Hæc mercimonia, cum
sumus suauitate ruminat anima mea.]

37. Polychetum item in hanc rem S. Ephrem serm.
dramatica pratiola, quam homo negotiator diuen-
dit, ius omnibus comparavit. [Intelligo (inquit) re-
tiro[n]ium opificem, agricultoram esse: & intelligo non
iusti agros hos tenet, sed naturæ campos coi, quos se-
nt & demerat, non tamē vindemiat, & ex magno tor-
tu vestigia exigit, prius dat naturæ humanae mutuū
filii & sonus exigit & vnuerfa[m] animæ libertatem. Et
peper debitus, terrelitis pacu[m] sibi vindicat: & bre-
ui commercio Dominus omnium efficitur, non solum
in Creator, verū etiam in Redemptor. Et non modò
in Deo, sed etiam vi, qui sudoribus emit, tradit mar-
gariam; ne & ipsu[m] naturæ obolus derperat. Elocat
dum, & letum submittat. O immensam, & per-
tiliorum contemnentem liberalitatem, Conchæ enim
committit margaritam: & pro obolo, lapidem precio-
sum volari finit. Cenit mercator[em]: consideras eum,
qui omnia vendit, vi margaritam emat: Cognoscis dia-
litem: quomodo cuncta vendas, ut agrum & in eo in-
venient cheluum comparat; Hic enim cor[re]ctus est
Pater, qui per Filium suum omnia emit humanæ cōdi-
citionis frugifera: cunctas autem possessiones suas ter-
renas vendit, vi ingerit quod ipse condiderat, &
ad tradidere, compararet: at hic eam, vanatum re-
cum cupidat, vendidit. Emisit vero agrum non pro-
perte[re] vlam; sed ob[lig]at[us] in ea reconditum.
Quisigitur iste ager corporis humanum. Et quis the-
lum: anima qua in eo est. Siquidem proper anima,
qua ad imaginem & similitudinem suam ipse fecit,
rendit omnia, & ad comparandam possest. nem,
mūr[us] Filium. Nō igitur Divinitati vendidisset tyrannus;
nisi illa tolleret, & obieceret humanitatem. Nouerat
enim potenciam, ac riuuebat venditionem: sed homini
rendebat leiem eius infirmitatem, cognoscensque se
quando vellet, riuus per vim aufere posse eius possi-
tionem aquæ thesaurum. Mittit ergo suum Filium ad

tyrannum, dicitque ab ipsum: Trade illi possessiones
reliquias, de quibus nō est controversia quia meæ sunt.
Solus autem homo voluntate libera dominum meum
facit ambiguum: per confessionem tamen & negatio-
nem thesaurum habet absque labore, verū quia ad
gloriam meam pertinet, vt non perdam quod mihi ipsi
ad obsequium meum ac ministerium proceauit; ad
ipsi iumenta, & cuncta rationis experitia: solum autem
hominem reddere liberum. Præbet igitur ei potest in
regione Gerafenorum: emitque agrum cum thesauro,
ac hominem ex dæmonis potestate redemit. Porci, asini,
tauri, atque leones nullam præbent gloriam possi-
denti: homo autem magnam tribuit: quia eius venia-
tio non est ex cibis corruptibilibus, verum ex cœlesti-
bus thesauris, virtutibus inquam. Hic thesaurus est, &
hic ager, cuius quidem mercator est Pater, at interpres,
& Mediator Christus. Accedit ut holpes, &c. emi-
tanquam mercator: auctoritatemque exercuit velut
Dominus: quoniam ipse & Pater, unum sunt in Deita-
te. Auctoritatem & potestatem exhibuit in natura, &
ratione assumptionis: porr̄o Mediato[r]is functus est
manere in actione, atque in ijs quæ egit ac pertulit, &
emisit: potentia autem superans, accepit agrum: & cum
eum Tyrannus non cognosceret, etiam thesaurum di-
uendit. t.]

Nostra cum Deo, in huius vite nundinis, proxene-
ta Christo, negotiatio. V[er]sus doctrine.

373. In iunctu planè hinc nobis magna similiter cum
Deo negotiandi necessitas. V[er]dimus enim quām negoti-
ationis in humanitate sua factum sit pro nobis Ver-
bum. [Tu ergo, (inquit siue Bernardus siue Damiani,
sermone illo de S. Nicolao,) illo negotioso oriosus esse
disponis illo laborato quiescere? Ipsi venit negotiari
in regione longinquam, & tu ad regiones proximas
ambulas: contemnis? Aggregare & ingredere regio-
nem dissimilitudinis, videlicet mundum istum, & vide
quām frequente[re] ibi nundina.]

Monstrar[us] variis mundi status, secularem & religio-
sum, loca esse nundinarum: itemque Purgatorium, In-
fernū, & Paradīum, regiones esse longinas in
quas nobis cogitatione migrandum sit, vi mercis In-
de nobis comodas, amorem inquam virtutis, & pec-
cati odium, exportemus. Quæ omnia diffusūs in illo
alio sermone de quinque negotiationibus habentur
expressa, suntque potentissima incencia ad nauites
opetandum dum tempus habemus. Id quod etiam intellexerunt Ethnici apud Stobiū, qui ista nundinaria
vita huius & negotiationis per eam nostræ, compara-
tione, stimulant mortales ut sint boni mercatores. Idē
potentius præstant Patres, non modò agentes de ordine
mercatorū, ritualiū quæ deservit S. Paulus epist. 5. qui beato (vt ait,) mercimonij genere præterentem
mundi figurā despiciunt, & omnia pro Christo effundunt;
aut aliorū quos exhibet S. Bernard, in sensib[us] moralib[us]
eorum videlicet qui sua pauperibus ex parte ero-
gant, & de injquo mammona faciunt amicos, etiam
agentes cum omni planè hominum gradu ac ordine.

Videlicet differenter egregie in hanc rem S. Macariū
hom. 24. iunctio, & Chromatium Cōcione habita in nund-
inis (habetur ante Chromatij commentarios in c. 5.
Matthæi vbi sic in fine. Hic tamen mercatus, hæc nundina
spiritualis. Demus (benedicti) quæ habemus; of-
feramus spiritus paupertatem, ut accipiamus secundum
promissionem, regni cœlestis vertetatem: Offeramus
mansueritudinem, ut terram possideamus, & Paradīum:
desercamus peccata & nostra & aliena, ut consolationem
de Domini bonitate mereamur. Elsuriamus & sitiamus
iustitiam, ut copiosius saginemur: demus misericordiam,
ut veram misericordiam consequamur: vivamus
pacifici, ut filii Dei vocemur: mundum cor, & castum
corpus offeramus, ut lucido sensu Deum videre possi-
mus:

mus: Persecutiones propter iustitiam minimè timeamus; ut celestis regeni efficiantur hæredes: Opprobria, cruciatus, mortem denique siueniat propter Dei veritatem, gaudentes amplectantur & lati, ut incertes nobis cum Prophetis & Apostolis copiosa praestetur in cœlo. Ut autem Verbi finis, cum præfatione concordet: si, est gaudium mercatoribus propter lucra præfentia, & caduca, magis gaudeamus omnes pariter & latemur, quia tales Domini hodierni inuenimus margaritas, quibus nulla possint bona facilius comparari.]

374. Ad eadem mentem pulchre S. Chrysostomus hom. 5. de poenit. [Nundina nobis profecto mirabiles sunt, (inquit) harum nulla est alia profectio, & negotiatori nulla alia intentio, quam paruo quidem emere, magno vendere: nam ea cuiusque negotiantis industria. Num negotiationis alia ratio est, quam quod minori empta, maiori preio vendat, atque duplicatum sibi summam inueniat? Tales igitur nobis Deus nundinas propulit: modico iusticias eme, quo multo vendas in seculo futuro. Hic modico iustitia emitur, pro panis fragmanto, vili pro vestimento, pro calice aqua frigida. Amen dico vobis (inquit) spiritualis mercatura Doctor non perdet mercedem suam. Calix frigida aqua, dignus est mercede: data vestimenta, date pecunia per beneficium, putas non fortiorum mercede magis, & multo maiorem; Quare ergo calicem aqua frigida in medio duxit? sine impensa eleemosynam dixit: nam si frigida aqua, neque ligna consumis: vbi vero sine impensa datum tanto beneficio rependitur, vbi vestimentorum sumptuositas, pecuniarum affluentia, aliorumque bonorum collatio, a iusto iudice quanta mercede remunerabitur? Quandiu itaque virtutes assumit, que patro venundantur, ab eo qui magna donat, accipiamus, rapiamus. Sicuties enim (inquit), venite ad aquas, Et qui non habetis argentum, venite & emite. Quandiu nundina ipsa perdurat, demus eleemosynam, salutem emamus.] Addit egregie, eleemosynam facere, esse foenerari Domino. Idem optimè ibidem hom. sub medium. Quadragefimam, ut mercatus spiritualis & nundinarum nostrorum tempus, exhibet egregie Theodor. Studia. f. 4. catech.

Sed illa huius loci maxime propria est negotiatio, quam S. Ephrem tractat de margarita sub fine, iniri à nobis cum Deo per Christum docet, exhibens Deum societatis contractu nobiscum initio, commercia nobiscum exercentem. Sic habet præter cetera. [Etiam tibi foeneratorem ostendam Deum, ô Hæretice: & quoniam in Virgine excoluerit margaritam, & commonstrabo tibi præterea, quo pacto agricola Deitatem præbuerit natura. Voloque ostendere mercatorem, quoniam locum mercaturæ Deum nactus, diues uno exiterit obolo: ita ut & debitum persolueret, & ex residuis agrum coemeret, ipsiusque cœlum ac Dei regnum in hæreditatem stabilem sibi tribui promovererit. Accepit natura mendica Diuinatatem, & decerit aduersus tyranum. Communicauit cum Patre, & tabescunt peccatum erptione sua erasit atque expunxit, anathematizans illud per gratiam. Illud enim affectibus ac passionibus hominem titillabat: hac autem Dei munere, & ope, illud exterminalbat. Illud voluptatis illecebros pelliciebat: hæc autem castitate ac pudicitia similiter extrudebat.] De stupide mortalium qui lucello adeo inhiantes, tam lucrosum cum Deo commercium non usurpant, insigniter Guericensis f. 2. de resurt. Dom. Mihi iam nimius videor in hoc negotio.

C A P V T XI.

Verbum hamatum.

375. M irabile omnino Divinitas sapientia in Christi compositione artificium, hic titulus conti-

net. Ex eo enim ritè exposito, deprehendetur quanta solertia, quamq; diuina machinatione, draco magnus, irruit, ruit; dum capit, caput est; dum persequitur mortalem, incidit in Saluatorem. Quia ergo diuinum Verbum ad formam punctionis, cetum, & draconem sive Leviathan, à quo homines veluti pusilli pisces vorabantur absque ullo termino, obducto eica mortali tatis luæ hamo, transfixit, & morte muletanit; de ea primùm elca, tum de hamo, linea, alijsque ad punctionem hanc necessarijs, differemus.

In punctione per Incarnationem, elca, vermis humanitatis,

Escam captandi piscibus multiplicem apponi, neminem latet; sed expeditissima & paratu facilissima est, vermis. At Christi humanitatem fusile vermen, ipsum. que Christum ob humanam naturam vermen denominat, luculentum Patrum & Scripturarum testimonia confirmant. Ad tria capita Scripturas illas & testimonia reuocat Balduinus, adductus in Allegorijs Vet. Testam. ad cap. 16. Exodi. Vel enim Christus, vermis dicitur propter veritatem humanitatis: ut cum typice David dicitur: Tenebrimus ligni vermiculus. Et cum apud Isaiam dicitur: Noli timere vermis Iacob. Vel secundò vermis dicitur, propter vilitatem & abiectiōem; iuxta illud Psal. 1. Ego sum vermis, & non homo, opprimitur humilis & abiectio plebis. Vel denique tertio dicitur Christus vermis, ob mordacem ferme. Quia etiam ex causa dicitur linea, ut apud Oleam: Ego quasi linea Ephraim, & quasi putredo domini Iacob. Sic Balduinus, cuius oblationem confirmando est, monstrando omnia quia protulit, in Christi ratione assumptæ humanitatis cadere, & quoad eam Christi cum verme conferti vnu familiari Scripturis, que vi notavit Greg. Naz. orat. 39. lachanam cum magnis semper & grandibus, ceto monte, Behemoth componentes; Christum cum paullis & miouis coferunt, stilicidio, grano sinapis, agro, sed nominatum verme. Erit vero, quod hinc inspicimus abyssum humiliationis & depressionis à Verbo suscepimus nostri causa. Quid enim est verme abiectus;

Christus homo, vermis 1. ob originem absque feminibus.

376. Vermen ergo dici Christus quod humanitatem assumptam, propter humanitatis veritatem, ut Balduinus affirmabat, origo vermis ostendit, quia omnino est origini Christi ex matre. Cum enim vulgo homines ex commixtione sexum procoarent, vermis est contrario absque femine producitur, & corporibus ex ipsius rebus corporibus innaturatur. Notavit hanc Christi & vermis affinitatem Orig. hom. 1. in Lucam, vbi differens de singulari modo quo Christus concepsus ac editus est, (tamen) in eo durius loquitur quod iuxta phrasim quoniam Patrum infra molliendam; Vulnus Deipara, non ante partum, sed in solo partu relatato affirmat.) Addit tamen optimè in rem nostram [Audeo quid loqui, quod & in eo quod scriptum est, Spiritus Dei vermis super te, & Virtus Altissimi obumbabit tibi, principium feminis, & conceptus fuerit, & sine vulnus refectione nouus in utero fecerit adoleverit. Salvator loquitur: Ego sum vermis & non homo, opprimitur hominum & abiectio plebis. Videbat in matris utero immunditiam corporū visceribus eius hinc inde vallatus, terrena facies patiebatur angustias: unde & affilialiter se vermis & dicit: Ego sum vermis & non homo. Ex matre quippe & foemina homo nasci solet: Ego vero non ex masculo & foemina secundum ritum humanum, atque naturam, sed in exemplu vermis natus sum, cuius non est aliunde semen, sed in ipsis & ex ipsis in quibus coalescit corporibus origo est.]

Ratum

Ratim id habent Patrum plerique; S. Maximus serm. in Psal. 21 sic habet, [I]llum inspicamus vermiculum in quo ait: *Ego autem sum vermis & non homo.* Cur totius Dominus creatura, vermiculo se voluerit comparari: pessimus hoc quidem humilitatem primitus assignare, que Sanctorum virtus est maxima: sicut sanctus Moses, ante Deum animal se irrationabile profiteretur; David pulcem se semper commemorat. Sed magis illud accipiendo puto: quoniam vermis nulla extrinsecus admixtio alieni corporis, sed de sola & pura terra proceratur, id est illum comparatum Domino, quoniam & ipse Salvator, de sola & pura Maria generatur.]

Austulfus Sinata initio lib. 1, in Hexaem. id ipsum traxit; & ex hoc exemplo infert, praestantes qualcumque creaturas Christi imaginem praeterire. [Si enim quae et omnium Dei creaturarum mysteria & viles similia, vermis inquam, qui semine natus est ex pinguedine terrena, iam olim praefigurauit & descripsit veterum gloriosissima Scriptura; ut testatur David, dicens ex persona Christi: *Ego sum vermis & non homo.* Hoc est sine semine generatus sicut vermis; & non more humano ex causa feminis; ne de cetero mihi dubitaveris, neque fuis inculpatus, de prestansissimis creaturis quod fuerint omnes figurae Christi.]

S. Hieronymus Psal. 21. in illud, *Ego autem sum vermis & non homo sic gloriatur.* [Cur vermis & non homo, dum dicit in Evangelio, *Venit Filius hominis redimere quod periret?* Christus & vermis dicuntur, & homo. Vermis, ut in Propheta, *Noli inire vermis Iacob;* Et homo quia ex Maria natu. Assimilatur sua nativitas vermi, quia regis qui in ligno nascitur, non habet patrem, nisi nomen. Et Christus ex Maria est natus ab aliis coitu. Duo habitacula fecit Deus, celum & terram. Caelum habitat Angelorum, & terra habitat vermium. Secundum Deus vermem ascendens in celum, & Angelum descendens in terram. Christus per humilitatem super omnes Angelos ascendit, & diabolus per superbiam pugnat eum in terram.] Obiter eandem Christi absque omni semine facti, analogiam cum verme, è terra item processo ab aliis semine, attingit in cap. 4. Iona.

S. Augustinus epistola 49. q. 6. [Vermis est propter humilitatem canis, fortassis etiam propter Virginis patrum. Nam hoc animal plerisque de carne, vel de quenque te terrena, sine virlo concubitus nascitur.]

S. Bernardus autem quisius alius Autor tractatus de Psal. Domini in illud, *Ego sum veris vera cap. 17.* [Quia tantus erat: ut magnitudinis eius non esset finis, ad hoc indicatus est, ut Filius hominis fieret vermis. O quanto vanilias. Incomprehensibilis Deus vult comprehensio suum humiliari, potestis similius despici, pulcherrimus deformatus, sapientissimus fieri ut iumentum, immorali morti: & vt compendio absoluam, Deus vult fieri vermiculus. Quid excelsius Deo? Quid vermiculo inferior? Ego, inquit, vermis sum & non homo. Quis vermis? Quis Filius hominis. Ita enim habes in Iob, *Afran non fuit mundus in conspectu eius: quanto meus homo parvus, & Filius hominis vermis.* Utique & ipse vermis est, quia ipso testante, filius hominis est, quem (inquit) duxit dominus esse filium hominis? Ecce qualem distinctionem facit inter hominem & Filium hominis. Homines appellant, qui de primo homine Adam per corruptionem descendebant. Vnde & Iob ait: *Quis in meus homo parvus?* Quia in putredine corruptio est, puto vero solus purus Christus Dominus, quia sine corruptione de matre Virgine natus est, se quidem non appellat hominem, qui utique putredo est, sed Filium hominis qui vermis est. Sicut enim vermis de sola terra ita Iesus Christus, de sola Virgine generatur.]

Discrimen aliquod inter Christi ac vermis originem.

17. Non me later S. Gregorium 17. mor. cap. 9. aliter
Theoph. Raynandi Christus,

intellexisse propositum ab hoc Autore Iobi locum, *Quanto magis homo, putredo, & Filius hominis vermis?* In quo ex doctrina quam ad eum locum tradit, videatur colligi, Christum non posse dici vermem: Distinguui enim coloco certe, inter Adamum protoplastam, & ex eo procreatos; ut Adamus quidem homo sit dictus, ceteri vero quia ex commixtione procreantur, dicti sint *Filius hominis.* [Ordinem (inquit de Baldad Iobi collocatore S. Gregorius,) conditionis nostræ tenuit, & nativitatis, qui hominem non vermem sed putredinem, Filium vero hominis vermem vocat. Primus quippe homo, putredo, non vermis: quia etsi per mortem putruit, non ramen ex putredine per nativitatem venit. Qui autem hominis est Filius, vermis dicitur; quia iam ex mortali corporum corruptione propagatur.] A finem distinctionem habet Augustinus epist. 120. cap. 8. nam idcirco purus Christus Psal. 21. negati hominem, quia non fuit sicut homo ille qui non fuit filius hominis; id est, sicut Adam, neque patrem neque matrem sicut eum, cum Christus vere sit procreatus ex matre unde fuit Filius hominis, quod nullomodo fuit Adam. Ceteri autem homines praeter Christum & Adamum, sunt filii hominum, quia ex duabus hominibus procreantur. Secundum quam distinctionem Christus conferatur vermi, quatenus est Filius hominis; etiam definitio, iuxta citatum Iobi, locum, est esse vermem. At secundum D. Gregorij distinctionem, Christus quia ex mortal corruptione factus non est, vermis appellari non potest. Unde suppedita ratio videtur, ad negandum posse Christum sub ylla ratione vermem dici; nam vermis ex corruptione & putredine ortum habet, qua ratione non esse procreatum Christum, nemo, non videt.

Non tollit analogiam propositam,

378. Recinenda nihilominus est similitudo in Scripturis & Patribus decantata, quamvis quoad hoc quod de vermis ortu ex corruptione opponitur, non possit ad Christum accommodari. Generalis quippe regula est, exempla eacumen esse aptanda quatenus institutum postular, etiam si quoad omnia non quadrant. Est insignis in hanc rem Ruffini doctrina ad tertium Symboli articulum, quam semel notasse invenitur. [Cum proficerunt exempla, (inquit) non per omnia similitudinem seruare posse rei illius cui praebere putantur exemplum; sed viuis aliquius partis, pro qua videntur assumpta similitudinem regere, v.g. ut cum in Evangelio dicitur: *Simile est regnum celorum fermento, quod abscondit mulier in farina menzuris tribus.* Numquid parabolas regnum celorum sic per omnia simile esse fermento, ut & substantia illa palpabilis sit, & fragilis, ut acida fieri possit, & corrupta sed ad hoc solum, exemplum illud videatur assumptum, ut ostenderetur, ex pars praedicatione Verbi Dei, humanas mentes fidei fermento posse coalescere. Similiter & cum dicitur: *Simile est regnum celorum reti misso in mare, quod ex omnigenere pisum attrahit;* Et in hoc numquid putandum est, quod natura lini, quo rete aptatur, ac nobis quibus maculae necuntur, regni celorum substantia per omnia conferatur? Sed ad hoc solum videatur assumpta comparatio, ut ostenderet, quia sicut rete de profundo mari pisces adducit ad litus; ita de profundo huius saeculi errore, humanæ animæ regni celorum praedicatione liberantur. Ex quibus constat, exempla non in omnibus, his quorum exempla sunt, esse similia. Alioquin si eadem essent omnia, iam non exempla dicerentur, sed ipsa portius res, de quibus agitur, viderentur.]

Quamvis igitur ex eo capite quod profarebatur,

T nempe

nempe genitalis putredinis, Christus à verme diffideat, tamen quoad alia quæ sola attendenda sunt, vermi récte conseruit: videlicet quoad originem non ex commixtione, præter cetera duo capita de quibus postea. Vidisti autem Patres plerisque in hunc sensum accepisse. illud Psal. 2. *Ego autem sum vermis & non homo,* ita ut ea verba non retulerint ad passionem, sed ad incarnationem, & veritatem humanitatis suscepimus, quod est primum caput ex Balduino propositum in quo versariuntur. Eodemque sensu illa Psalmi verba accepterunt præter citatos, Anafas lib. 4. Hexaëm. initio, Petrus Damiani sensi. 4.6. Euchym. in Pial. 2.1. & alijs anterioribus quos ea tantum ratione refelit. Theodoretus ad eum locum, quod vermiculus sit vilitatis Symbolum & abiectionis, qua iuxta Theodoretum splendet in passione, abeit autem vel non nisi tenuerit micat in incarnatione. At nos, visitatam fulgere multò illustrius in huminitatis assumptione, mox ostendemus. Adhibebat præterea in hac rem Balduinus, ut retulimus, illud Eliajæ: *Noli timere vermis iacob.* Nec non illud ex 1. Reg. 2.3. *Tenerrimus ligni vermiculus, sedens in carbex sapientissimus inter tres qui olligatos in se feci impetu uno;* quod spectato litera cortice, alij congruentius ad narrationem quæ habetur 1. Paral. 1.1. primò ex fortibus David, Iesbamo filio Hacamonii tribuunt. Balduinus tamens, vi dixi, ad Danidem reuult, avuentibus Hieronymo in tradit. Hebr. & Petro Dam. serm. 6.7. qui exclamat: *Quid est quod Danitam noue, tam inaudita preconio lauata attollitur?* Quis est iste tam humilius, tamque sublimis? Quis inquam est iste David, ita debilis atque de pectus, ut vermiculi speciem gerat? ita fortis ac validus ut uno impetu oclingentes homines interficiat? In palea nempe litera, videtur esse ridiculum, si non in medulla spiritus lateat Sacramentum. Quis ergo vermiculus iste, nisi ille, qui per eundem David canit in Psalmo: *Ego autem sum vermis & non homo?* Sicut enim vermis ex sola ligni maceria dignatur Christum absque virili temine de solo virginali vtero genitus, fides Catholica confitetur. Eodem pulchritime accommodat, quod sedens in cathedra, dicitur sapientissimus inter tres, nempe augustissimæ Triadis personarum secunda; cui sapientia appropriatur: & rot interficisse impetu uno, de quo infra in tertio capite analogia Christi hominis cum verme. Consentit Rupertus 2. Reg. cap. 38.

Christus, Vermis 2. ob vilitatem natura suscepit.

379. Alterum caput similitudinis Christi cum verme ex Balduino prolatum, erat abiectionis & vilitatis, cuius vermis habetur apissimum Symbolum. Eamque ob causam, plerique cum Theodoreto iam adducito, ad Christum in Cruce accommodant verba illa ex Psal. 2.1. *Ego autem sum vermis & non homo.* Aperte sane èd referit illum locum Tertull. 4. contra Marc. c. 2.1. verbis illis tam potenter quam scabre aduersus Christum phantasticum Marcionis, prolatis. [Non poterat dixisse, qui me confusus fuerit.] Nollet hoc debuit pronunciasse, minoratus à Patre modico circa Angelos, vermis & non homo, ignominia hominis, & nullificamus populi, quatenus ita voluit, ut luore eius sanaremur; ut dedecere eius, salus nostra constaret. Et merito ut pro suo homine depositus, pro imagine & similitudine sua, non aliena; ut quoniam homo non erubuerat lapidem & lignum adorans, eadem constantia non confusus de Christo, pro impudentia idololatriæ, satis Deo faceret per impudentiam fidei.] Estque extra controversionem, fusile in Cruce omnino ingēstem Christi abiectionem; nec ab eo ob illud vilitatis ostentamentum, potuisse Christum dominari in Cruce, vermen. Egregie sagita id prosequitur Autor tract. de Pass. Domini sub figura virtutis apud Bernardum cap. 17. sub finem.

Quod tamen Theodoretus aiebat, & ex vulgari imaginatione malorum ratum videtur, minorem knise incarnationis abiectionem ac vilitatem, ideoque non adeò apposite Christum attingit vilitate, denominati in incarnatione vermetus; sed tantum in passione; hoc vero est, quod inficer. Nam ut sapienter obseruat S. Chrysostomus orat. de S. Philogonio, multò magis videtur hic prodita abiectionis & vilitatis, quanto longius à Deo distat humanum lutum, quam à carne mors & passio. [Quod Christus (inquit S. Chrysost.) homo factus mortuus est, quam nullum omnino peccatum perpetrasset, quid huic amplius poterat adiungi miraculo? sed mortale corpus assumpit. Erat quidem & hoc admirandum, Cate ut quod Deus quum esset, voluerit homo fieri, multumque sefè dimittere sustinet, quantum ne cogitatione quidem complecti queas, hoc est, omnium maximè reverendum, stuporisque plenum. Quod quidem & Paulus admirans dicebat, *Sine contritione magna pietatis mysterium.* Quod magnum? Deus declaratus in carne.] Annū ēt Iulius 10. de demonst. c. vltimo, qui Pial. 2.1. idcirco fratrem à Christo mentem nativitatis & conceptionis suæ censem, cum de Passione sermo esset, [quia nihil viliorum primam corpoream naturam assumptionem, ortumque illum de feminis, ipsa mortis calamitate esse intelligebat.] Verba sunt Eusebij. Verè ergo Christus in hoc mysterio vermis fuit, præ vilitate. Verè opprobrium hominum, id est, Iudeorum, & abiectionis plebis, id est, Genitilium, ait Anafasius 5. Hexaëm. initio, Exprobabant enim & Iudei, & Gentiles, ac vrormque Germani hæretici, mutationem Christi Domini, & Filii Dei naturalem, in vermiculum videti commutatum, expostulabant. Eo denique se dimisit Deus per incarnationem, ut quod nomen nemo sibi imponi sine stomacho audiat, de se ipse protulerit: *Ego sum vermis.* Referit Origenes lib. 4. contra Celum, hunc Epicureum, cum audisset de Christianis, quod dicent vénire Dei Filium, ut eos à peccato mundaret, & vita æternæ compotes faceret, clamans præ stomacho & ira: [Siccine vermes, auribimbi in natali coeno contendere?] Quam abiectionem & Christiani nominis opprobrium acerbissime fures Origenes, negat vlli ratione prædicto, quantumlibet impio, tantum opprobrium inferri debere, ut vermis audiat, cum sit rationis particeps. Hoc probrum quod Origenes in hominem quantumvis ratione abuentem, rationabilem tamen, cadete iure posse negari, Verbum Dei, nostra ex causa vltio assumpit, nominans seipsum in humanitate assumpta vermem & non hominem.

Vermis 3. Christus ob validam tametsi lentam, & tacitam arresonem.

380. Postremum caput analogia vermem inter as humanitatem Christi à Balduino propositum, ducebatur ex vermis mortuitate, & vi ardente, tacita hict & lenta. Varij Patres expressum hoc deus humanitatis Christi annotant, in verme hederam sine cucurbitam perdente, de quo Ionæ c. 4. Rupertus quidem ibi, & alijs, quos refert nec improbat. S. Hieronymus, censuerunt vermen illum esse Romanum Imperium, præparatum à Deo in ascensu dilucido, & sub ortu Legis nouæ. Quæ interpretatio non debet adeò extranea videri, cum apud Iō̄lēm quoque, quatuor imperia (heu apices & vertices terrenos!) per quatuor vermes erucam, loculam, bruchum, rubiginem, sint designata. Receptior tamen est interpretatio aliorum, & nominatum S. Hieronymi in c. illud 4. Ionæ, iuxta quos cucurbita illa, vel hederam flaccida, nec nisi ad innumbrandum facta, ritus Iudaicos quos futurorum umbras appellat Paulus, præsignabat. [Ionas (inquit S. Augustinus epistola 49. q. 6.) præfigurabat carnalem populum Isræl. Nam

Nam hunc erat & tristitia de salute Ninuitarum, hoc est de redemptione, & liberatione gentium, unde venit Christus vocatus, non iustus, sed peccatores in penitentiam. Vmbrae enim ergo cuncte super caput eius, promissiones erant Veteris testamenti, vel ipsa iam munera quibus erat utique sicne dicit Apostolus, *vmbra* favorum, quam ab astu temporalium malorum in terra promissionis defensaculum praebens. Vermis autem marinus qui rodente cucurbita exaruit, idem ipse Christus occurrit, ex eatus ore Euangeli diffamatio, cuncta illa quae temporaliter apud Israëlitas velut vobisculi prius significatae viguerunt, euacuatae morte sunt. Et cunctus ille populus amissus Hierosolymianum regno, & Sacerdotio, & sacrificio, (quod totum ubi era futuri) in captiuis dispersione magno astu tribulationis adiutor, sicut Iona quod scriptum est, solis ardore & dolet grauitate, & tamen dolor eius quae vmbra quam diligebat, salus gentium penitentia proponit.

380. Possumus huc non incongrue fabulam Mahometum accommodare, quam his verbis describit Cantico eius orationem in Mahometum num. 14. [In capite Rubra, dicit Mahomet, vermiculum quendam demonibus Salomonis mortem denunciavit: cuius in narratio talis est. Cum Salomon scipioni suo iniunxit, tanto repente dolore correptus est, ut confessum est; divino camen quodam miraculo non corripiatur. Hoic vero ministantes daemones, cum illum sic habeant, viuere adhuc arbitrari sunt. Prorepsit item est terra vermis, scipioni illius ardorem, quo simul corso, Salomon concidit. Daemones vero accarentes, vrum objisse cognoverunt ex eo tempore conditis suis humani generi nocere coepert.] Anulo illa scipioni Iudaici, que vita vmbraitilis in omnem prolationem intulit, commode ad cadaver legis antiqua (ex le nāque cadaver erat vita prouul & examine,) corolla per vermen est terra pura editum, vmbra ceremonialis legalium fortitudine cui invenientur, potest pertinere. Hoc se p̄stitorum prænuntiavit Christus per Oream c. 5. verbis illis: *Ego quasi tūca Epiphram, & quasi pūreto domui Iudas. Et vidie Epiphram langorem suum, & Iuda vinculum suum.*

Anuit tamen S. August. q. illa 6. ut per hederam innotino verme arcosam, Ethnicum intelligatur, cibinomibus licet, (ve air) Paganis, & vermen Christum, hancque interpretationem propheticum sacramenta, superiore garrulitate deridentibus. Probat autem hinc sensum, nonnullis verbis Esaïæ, quibus Christus Gentilismum consumens, cum tinea exedente conferat. Eoque etiam refert vermen matutinum, de quo Psal. 11. Quod enim ibi Christus dicitur *Vermis, & non homo, iungens cum Psalmi titulo, qui est, pro susceptione manus, Christum appellat, vermen matutinum.* Tunc solit de Paganis tunc superstitibus, [ab isto verme, tamquam a tinea comeduntur, qui sub eius dente emarginato, per singulos dies, paucitate sua deficiendo mordentur.] Hic vere vermis. Jacob (de quo Isaia 41.) possum quasi planstrum tritans nouum, habens rostra ferantia, monies trituras & communias, colligentes quasi fulgurum poterit. Que verba splendidissime continere atrofionem & delocationem idolatria, per vermen Christiana doctrinam, egregie ibi monstrat S. Hieronymus; agens quidem de Apostolis, sed res multo magis pro Christo ipso valeret, à quo omnis Apostolorum vis & efficacia in Ethnicon conversionem, & erroris convolutionem manauit. Prodita sane est vermis fortendo, cum non modo afficitatem Indiae hetera, sed etiam Imperatorum robur attrinit, & genitus humanum quā in erroribus, quā in depravatis terrenorum affectibus obdurate, vertit in polverem. (Quamvis vermis sit tener & debilis, (verba sunt Petri Damiani serm. 67.) ligni vero duritas, fortis, ac flos Theop. Raynaldi Christum.

Quis in hac p̄ficatione, hamus, qua linea.

381. Liquet de verme & esca eius ad p̄ficationem institutam vobis est primarios. Nam nisi esca, hamus obducatur, declinatur p̄fiscus hamum, nec capetur. In hamo & linea nulla est ambigendi ratio. Olympiodorus quidem in cap. 40. Iob. adductus ibi in Graeca Catena, hamum huius p̄ficationis, ait fuisse clavos Crucis, S. Athanasius in vita S. Antonij num. 40. ait fuisse ipsam Crucem. Perspicue tamen, hamum qui & ferreus, & fortis, & acutus & penetrans est, Verbum Dei esse, cognoscunt. Patres benè multi mox profecerunt in Nominisque Epiph. orat. de Deip. sic eam compellans, [Ave gratia plena, hami esca spiritalis. In te sequendum hamus Divinitas.]

Perpendit hic hamus ex linea generationis descripta Matth. 1. per virgam de radice letile, de quo mox ex S. Gregorio. Breuer autem idem dixit. Petrus Damiani serm. 11. [Vestitus cilicio nostre mortalitatis, visibilis humanis oculis apparuit, & de virginis virgam, de libro autem generationis lineam faciens, Divinitatis hamum ininxuit, quem carne operuit virginale, ut draco magnus illeatus ad carnem, ferrum diuini nominis subfenseret.] Et pulchriè serm. 46. [Persona Redemptoris nostri, sic in fine huius propaginis ponunt, ac si hamus in extremitate linea subnectatur: sic ordinatè additur genealogia, sicut hamus productæ inseritur linea. Cū enim dicitur: *Abraham genuit Isaac, Isaac autem genuit Jacob, & ceteri genitores bis numerantur, quasi licet licet in lectur, ut vna ex pluribus in longum linea producatur.* Cum vero subiungitur: *Jacob autem genuit Ioseph virum Mariam, de qua natus est Iesus qui vocatur Christus:* Non in directum, sed quasi ex oblique hamus apponitur, qui antiqui illius Leuiathan fancibus infiguntur.]

Plenè & optimè hæc de hamo, linea, & virga huius p̄ficationis ad diabolum capiendum, prosecutus est Innoc. III. serm. vñco de natu. Deip. sed quod totus sermo in id impendatur mitto aliquid excrivere.

383. Non possum autem dimicete Ruperti, qui lib. 1. in Matth. egregie in hanc rem philosophatur: & præter hamum, lineam, & virgam, circulum quoque ad eundem vobis capturæ diaconis & ceti qui in mari

erat, à Deo concinnatum verme humanitatis apposito, sic describit. [Hic nec illus præterea liber, quod apud beatum Iob de diabolo Dominus loquitur: *An extrahe-re poteris Læsiathan hamo, & fane ligabo linguam eius?* Item, *In oculis eius quasi hamo capiet eum Hæc námque generatio Iesu Christi, ab Abraham usque ad Ioseph virum Mariæ, de qua Iesus, qui vocatur Christus natu-rus est, quasi longa pescantis linea est, cui videlicet linea ferrea hamus subligatus, carne adoperitur, ob hoc, ut pescis edulio prouocatus quod foris pater, friso se ipsum strangulet, quod intus later, Diuinitas Iesu Christi, quasi ferrum diabolo exiit: Et hæc ex Maria veram allumendo carnis naturam, ibi fortitudinem suam abscondit, sine dubio futurum sciens, quod ille homicida ab initio, carnem suam morte appeturus foret, & ita quasi ferro quod intus latebat, capitus, atque extractus, foras mitteretur, sicut factum esse credidimus, propter quod & loquimur.] Et ista quidem secundum Matthæum genealogia Iesu Christi, linea est eiusmodi. Illa vero secundum Lucanum sursum ascen-dens, textura genealogie prolixioris, reuera quasi circu-lus exticte, ita ut nihil restitus, quam eiusdem genera-tionis excusum putemus posse intelligi in verbis illis, quæ itidem ad beatum Iob Dominus dicit: *Numquid pones circulum in naribus eius? & armilla perforabis maxillam eius?* Quid enim nonne cum sic incipit: *Et ipse Iesu era incipiens quasi annorum trigesita, ut putabatur Filius Ioseph, qui fuit Heli, & sic finit, qui fuit Adam, qui fuit Deus.* Nonne inquam, initium & finem coniunctis, & circulam fecit? Cum enim uno ductu linea sic flecti-tur, ut eius initium & finis coniungantur, nonne cir-culus, v.g. qualis est armilla, formatur? Ecce Iesu Christus, de quo sic incipit: *Et ipse Iesu incipiens quasi annorum triginta ut putabatur Filius Ioseph,* Deus & homo est. Incepit autem ab homine, & in Deo ductus sui finem fecit. Nonne igitur quasi lineam sue virginam longam subtilem, sive subtiliter longam, auream sive ferream à Iesu Christo incepit, & in Iesum Christum reduxit, dicendo, qui fuit *Adam, qui fuit Deus,* cùm unus idemque Iesu Christus, Deus & homo sit, nec alterius plasma fuit Adam, quam huius Dei? Verusigitur, ô diabolo, iste est circulus, quem Deus in naibus tuis posuit, ista est armilla, qua maxillam tuam perforavit. Iuxta se initium fini, id est, Deus homini, & ita duo haec, scilicet initium & finis, occurserunt sibi in utero virginis, ut nates suas transfixas teneret firmiter circulus inflexibilis, & maxillam tuam vorarem, perforaret armilla talis; armilla gloria & honoris: vnde nunc vsque, fatus traheris, & quod audiē mordoreras, retinere non valens, per maxillam foramen emititis. Vbi, vel quando, hac iniij aque finis coniunctione facta sit, & idem Lucas vberius scribit, & iste breuiter eloquitur, cum dicit: *Christi autem generatio sic erat: Cum esset desponsata mater eius Maria Ioseph, antequam conuenient, inuenta est in utero habens de Spiritu sancto.*]*

Ceti qui in mare erat, captura per Verbum hamatum.

384. Sic captus est sapientissimo Dei artificio cerus ille immanis, qui in hunc mortalitatis abysso, pescu-culis quæ per se ipsius vorandis, quæ in hamo suble-vandis, ut Abacuc loquitur intentus erat. Sed Dei sa-pientia prouidentissimè, audifissimum nocendi inter-nocendum perdidit, efficaciter ut dum nimis impetu vorandi omnia, incaute morderet escam carnis, hamum quoque Diuinitatis ea escam obductum voraret, siveque peniret. Quod plenè patet factum est illic post Christi mihiem, cum auto & capi vororum et epiz sunt diuturna seruitate, & donata libertate gloria filiorum Dei. Ideoque non pauci patres, hanc Allegoriam de Verbo hamato & inuincante satanam, ad tempus illud refe-

runt: nec tamen (quod nunc intendimus,) nega-hamo obductam fuisse escam in incarnatione, ad quam alij hanc Allegoriam referunt: utriusque verè & appo-siti ad rem nostrarum: Signo nouillos.

Acacius Constantinopol. epistola ad Petrum Ful-lonem, sub medium, arguit eum, quod noller dicere [Christum virginem Filium Dei], passionem futili-nisse carne, id est, secundum carnem, secundum traditionem vetitum Apostolorum. Scribens enim ipse benè dicit: *Christus scelus pro peccatis mortuus est, iustus pro iniusto, mortuus quidem carne, viuificatus autem spiritu, in quo & in custodia positus spiritibus ambulauit, & predicauit; custodiā, infernum vocans. Abscondens enim hamum sue Deitatis, inutus hamum, sanguini sui corporis, sic inferno occulatus est, & ipsius omnium vo-racem ventrem abscondit, & ab aeterno mortuos viuificauit, secundum Iob dicentem, dices draconem in hamo.]*

Rufinus ad quartum Symboli articulum: [Nolo terrenis fideliis auditor; paulo post illum, quem audis mortuum, rufum videbis immortalē; mors enim ab eo, mortem spoliatura suscipitur. Nam Sacra-mentum illud (suscepta) carnis quod supra exposuimus, hanc habet carnatim, ut diuina Filii Dei virtus, velut hamus quidam habitu humanae carnis obiectus, & (sicut ante Apostolus dixit,) habitu reperiuerit homo, principem mundi inquitare possit ad agomen: cui ipse carnem suam velut escam tradidit, ut hamo eum Diuinitatis intrinsecus teneret insertum, & effusione im-maculati sanguinis, qui peccari maculam nescit, omniū peccata deleter, eorum duntaxat, qui crux eius poles fidei sua signaverint. Sicut ergo hamum escā conseptum si pescis rapiat, non solum escam cum hamo non removeret, sed & ipse de profundo escā alii futuri educatur; ita & qui habebat mortis impe-rium, rapiat quidem in mortem corpus Iesu, non sen-tientiis in eo hamum Diuinitatis inclusum; sed ubi de-uorauit, hæsit ipse continuè, & disruptus inferni clau-stis, velut de profundo extractus, traditur, ut escā ex-terris fiat. Quod ita futurum, sub hac eadem figura E-zekiel dudum signauerat dicens: *Et extraham te in ha-mo meo, & exierit ad me super terram, campi implebuntur de te & constituant super te omnes volucres celi, & nau-rabo ex te omnes bestias terre.* Sed & Prophetæ David di-cit: *Tu confregisti capita draconis magni, dedisti eū in esca populi Antropū.* Et Iob de eodē mysterio similiter protestatur: enim ex persona Dei loquètis ad se. Aut ad-duces draconem in hamo, & pones capistrū circa nares eius?]

385. Nyfenus orat. 1. de Christi Refut. agens de Asyrio & mente magna, quæ sunt satanæ nomina Isaiae 10. [Quoniam in corde tanquam princeps in re-gia sua, mens creditur commotari, idcirco Dominus manet in corde terra, vbi est mentis illius caeleste domi-nicium, ut consilium eius stulcum reddat, ut ait Pro-pheta, & apprehendat sapientes in astutia eorum, & sapientes ipsorum conatus in contrarium verrat. Nam qui fieri non poterat, ut princeps tenebrarum meram lucis præsentiam attingeret, nisi patrem aliquam car-nis in ipsa confinxisset, idcirco, postea quād diuinam carnem vidit, & res admirandas quæ per ipsam a Diuinitate efficiabantur, aspexit; sperauit se, si morte car-nem afficeret, omnem eriam virtutem, quæ in ipsa erat, superaturum. Itaque dum inhians ad carnis escam aspirat. Diminutus hamo transfiguratus est, argu ita draco per hamum ductus est, ut ait Iob, qui perle, quod fu-turum erat prænuntians, hamo, (inquit) draconem duces.] Et in orat. Catech. cap. 24. regultans quæ c. 23. sub finem dixerat, addit. [Cum sicne prius dictum est, non esset ea natura potestatis contraria, ut admisceretur mere Dei præsenz, & ferret nudam eius apparitionem: ut ab eo qui poscebat facile pro nobis accipi posset pretium in permutacione, natura nostra in- tegumento celata fuit Diuinitas, ut instar pescium cum esca

elio canis simul attraheretur hamus Diuinitatis: & sic vita ad mortem introductus, & luce apparente in tenebris, & vita delecentur id, quod eis contrarium intelligitur. Neque enim ea est natura tenebrae, ut luce praeferantur: neque mortis, ut sit, vita operante.]

[Expellit Nyssen Damascenus 3. de fide c. 27. init. Ait cum de morte id est satana, propterea in Scriptura appellatur. [Intercessus igitur mors, mortem satanis nolite casu scipiens, ac te ipsum Patri pro nobis hominum offerens. In cum enim deliqueramus: ac proinde ei redemptoris nostre pretium pendendum erat, ut sic a condemnatione liberaremur. Abit enim ut Domini latus tyranno oblatus sit. Accedit itaque mors, corporisque illecebrans degloriens, Diuinitatis humo transfiguratur: atque infante ac viuifico corpore degulato, inquit ipsa, omnemque quos olim absorpsa erat. Quemadmodum enim tenebrae inducta luce de medio submoventur, ita etiam corruptio vita spiritus depellitur, siue omnibus vita, corruptori autem interius.]

[38. Petrus Damiani serm. 46. [Ad beatum Iob dominus loquutus dicens: *Nigrid capies Leniathā hamō?* Pet. Leniathā quippe, qui additamentum eorum dicitur, certus alle deuorator humani generis designatur, qui dum se Diuinitatem homini addere spopondit, immortalitatem sustulit, qui punitarionis quoque capam, quam primo homini propinavit, dum se sequentibus pessima persuasione multiplicat, pœnas eis sine cæsatione coacervat. In hamo autem eis ostenditur, aculeus occulatur. Hanc ergo Pater omnipotens hamo cepit, quia ad mortem eius, vñigenitum Filium Incarnatione militat, in quo & caro passibilis videt posse, & Divinitus impallibilis videri non posset. Cumque in eo serpens sit, per manus persequentium, etiam corporis momordit, Diuinitatis illum aculeus perfecit. Prius vero eum in miraculis Deum cognovit, sed de cognitione ad dubitationem cecidit, quando hunc passibilem vidit. Quasi hamus ergo fauus deglumentis tenuit, dum in illo esca carnis apparuit, quem deuorator apparet; & Diuinitas passionis tempore latuit, quæ necare. In hamo eius Incarnationis caput est, quia dum in illo appetit escam corporis, transfixus est aculeo Diuinitatis. Ibi quippe inerat humanitas, quæ ad se deuoratorem ducet: ibi Diuinitas que perforat; ibi aperta infirmitas, quæ provocat; ibi occulta virtus, quæ raptoris fauces transfiguratur. In hamo igitur caput est, quia inde interiit, vide momordit: & quos iure tenebat mortales, perdidit quia eum, in quo ins non habuit mortis, appetente morte presumpsit.] Profecit Petrus Damiani ex Gregorio hom. 25. in Evangelia.

[39. Idem S. Greg. 33. mot. cap. 1. o. tractans illud, *In nos eum quasi homo capiet eum*, cum præmissit his praenuntiari adventum Christi, & Incarnationis mysteria, subdit. [Quis nesciat quod in hamo esca ostenditur, aculeus occultatur? Esca enim prouocat, ut aculeus prangat. Dominus itaque noster ad humani generis rediptionem veniens, velut quandam de se in decem diaboli hamum fecit. Assumpit enim corpus, vim eo Betheram iste quasi escam, suam mortem carnis appetit. Quam mortem dum in illo iniuste appetit, nos quos quasi iustè tenebat, amisit. In hamo ergo eius Incarnationis caput est: quia dum in illo appetit escam corporis, transfixus est aculeo Diuinitatis. Ibi quippe inerat humanitas quæ ad se deuoratorem ducet, ibi Diuinitas quæ perforat, ibi aperta infirmitas quæ provocat, ibi occulta virtus, quæ raptoris fauces transfiguratur. In hamo igitur caput est: quia inde interiit, vide deuoravit.] Et cap. 12. [In hac aquaram abyssum, id est, in hac imminutate generis humani, ad omnium mortem inhiens, vitam penè om-

nium vorans, hue illucque aperto ore cœtus iste ferebatur, sed ad mortem cœti istius, hamus in hac aquaram profunditate caliginosa, mira est dispositione suspenitus. Huius hamī linea, illa est per Euangelium antiquorum Partium propago memorata. Nam cùm dicunt: *Abrahā genuiū Isaā: Isaā genuiū Iacob*: Cùmque cæteri successores interposito Ioseph nomine usque ad Mariam Virginem desponsatam describuntur, quasi quedam linea torquetur, in cuius extremo Incarnatus Dominus, id est, hamus iste ligatur: quem in his aquis humani generis dependentem, aperto ore iste cœtus experteret; sed eo per facilius suorum sauitiam morto, mordendi vires viterius non haberet. Ne ergo iste humanis mortibus cœtus insidians, quos vellet ultra deuoraret: hamus hic raptoris fauces tenuit, & se mordentem momordit. Incarnationem igitur vñigeniti Filij, fideli famulo indicans Deus, ait: *An extrahere poteris Leniathā hamō?* Subaudi ut ego; qui ad raptoris mortem Incarnatum vñigenitum Filium mitto, in quo dum mortalis cato conspicitur, & immortalitatis potentia non videtur, quasi hamus quidam inde deuorantem perimit, unde acumen potentiae quo transfigat, occultat.]

[388. Concinissimum Athanasius, aut (quisquis tandem est,) Autor qq. ad Antiochum q. 20. & ultima ex nuper additis, vestigans caulam cur Verbum ad hominem saluandum non se applicerit nudum, sed carne circumambiguum: [Cùm prænoscet (inquit) sapiens Deus, quod non posset sola humana natura vincere sine Deitate, abscondita est in ipsa carne Deitas, ut diabolus videns carnem, & non cognoscens Deitatem in eadem carne absconditam, accederet, & cum Christo congrederetur, atque ita vinceretur ab abscondita Deitate. Quod & factum est. Quemadmodum enim pescator volens capere pisces, non nudum hamum iacet in mare, sed affigit extrinsecus vermem per dolum, & sic proiecit hamum in mare, indutum verme: pescator videns vermem solum, & non cognoscens vermis in ventre latere hamum, sed existimans sine hamo vermem esse solum, deceptus capit ab hamo; ita etiam Christus fecit. Cùm vellet enim venenatum pescator in aquis infinitis abyssi latentem capere, seu magnum illum draconem diabolum, non sola Deitate cum diabolo congressus est, sed dolo vermem, sanctissimam suam carnem, quam ex semper Virgine Maria sanctissima terra sine pollutione induit, quemadmodum inquit diuus David, *ego sum vermis & non homo, texit sacerdimum hamum mundo salutarem Crucem suam, illi affixus, & in illa latere voluit Deitatem suam, & qua deceptus est, & captus, venenatu ille, & serpentis mortibus infestus pescis, magnus draco diabolus, qui Paradiso expulerat, & occiderat hominem, & victimus perire. Ita quidem, Deitatis typus est hamus: humanitas vero typus est, vermis. Videns igitur extrinsecus hominem, & non animaduertens intrinsecus absconditam Deitatem, deceptus est, & accedens ad humanitatem, captus est ab hamo Deitaris nullam comparationem aut communicationem admittens. Et sic victus est magnus draco, diabolus. Quapropter non venit Filius & Verbum Dei, ut nuda Deitate caperet diabolum, sed induit carnem, & sic ingressus est. Et haec est causa, quod Incarnatus sit.]*

Vetus doctrine.

Vniuersa hæc pescatio, & draconis magni capture, eò denique pertinet, ut nos pesciculi (nam & in aqua gignimus, ut est apud Tertullianum lib. de Bapt. c. 1.) salubriter à Verbo hamato inuncemur. Docuit hoc pins Poëta apud Richardum à S. Laurentio lib. 12. de Deip. cum de virga tria portante (1028.) [Christus hamus (inquit Richardus), de quo Iobi 40. In oculis tuis

T 3 quasi

quasi hamo capiet eum. Huius hamo ferrum, virtus Diuinata; Vermis, fragilitas carnis, ferrum latens in verme, Diuinitas latens in humanitate; Hamus in mare proiectus, Christus in mundum missus. Satanus qui in mari mundi per idolatriam dominabatur, qui supra appellatus est Leviathan, hunc veterem mortuus appetuit, sed virtus Diuinatatis eum aduncauit. Vnde quidam,

Piscator Pater est, mare mundus, Filius hamus,

Esa caro, Deitas linea, pifica homo.

En piseis homo. Ipse est igitur ad eius capturam, vniuersa hæc piscatio dirigitur. Induamus nos si sapimus, in hunc hamum, ut vitaliter inuncemur.

C A P V T XII.

Verbum Fermentans.

389. **R**egnum cœlorum specie fermenti expressum, *Math. 13.* legimus. Pro varia enim regni cœlorum notione qua nunc Christum Dominum, nunc Ecclesiam in Scripturis representant, duplum quoque fermenti illius tensum licer colligere; alterum hoc directè pertinentem; alterum quo signatur aliquid per modum effectus à priore deriuatum: utrumque attinamus.

Verbum, humanitatis Fermentum.

Fermentationem priorem qua Verbum diuinum massæ nostræ adiunctu eam sanctificauit, agnouit Nazoratus, si dicitur contra A pollinaristas, atque sancta Christi carnem Verbo Dei fuisse unitam, non ite animam. [Si quod deterus est, assumptum est; ut per incarnationem sanctificetur, an non quod præstantur est, affluit, ut per humanitatis susceptionem, sanctitate afficiatur; Si lutum fermentatum est, (ò sapientes viri) ac nouo conserpicio extitit, imago ipsa non fermentabitur, & cum Deo temperabitur, per Diuinitatem deificata.] Non dissimiliter Isido. Pelu. lib. 1. epist. 20.

Difficultas ex malis Fermenti significationibus.

390. Verum in ipso huius Allegoriae aditu, vereor ne minus reuerenter de Verbo Dei philosophati videar, si illud cum fermento humanitatis Christi componam. Certum quippe est & vulgarissimum, in Scripturis fermentum male sonare. [Quid est enim aliud nisi corruptio natura fermentum, quod & ipsum prius à naturali dulcedine recedens, adulterino actore corruptum est?] Verba sunt Pelagij 1. Cor. 5. Et annuit Gilbertus c. 9. altercat. Synag. & Ecclef. qui propterea ait toto septiduo veritum fermentum, quia tota vita praesens, fermento peccati, in primo homine corrupta est. [In fermento (ait Chrysologus serm. 172.) non est moles magnitudinis, sed tumoris; & conspersio tali specie, inflata est non ditata. Quantum enim effervescit fermentum, tantum fortius massa rufescit, & totam formam lenitatis implet & tumoris. Hac ex causa Iudei, per faciem dies, hoc est Paschali tempore, Exodi 7. verbabantur interposita mortis intentatione, panem fermentatum comedere; vel ad amouendos peccati illicies ex præfencia, fermentum apud se habere, aut præterquam ad usum sacrificij in gratiarum actionem, Alteribus illud admouere. Vnde Deus ipse Amos 4. horrepta supplicia comminatur præter cetera, eam nominatim ob causam, quod sacrificantes de fermento laudem, essent tamen vacca pinguis, & perfissim agerent. Cor autem in eo sacrificio fas esset adhibere fermentum, caula esse potuit, quia etiam de creatione à malis agendæ sunt gratiae. Quod videtur renoui Petrus Cellenis lib. de panibus c. 3. in fine. Super fermento quoque, ut disserit Orig. hom. 5. in Leuit.

præceptum erat offerte, quamvis non fermentum: quia super dona naturalia, vel etiam defectus nostros, Dei laudatio est ædificanda; Philo lib. de Sacrificio Abelis & Caini, eò revoluvi videtur, cum ait. [A fermento nostro præceptum est particulam defumere. Et erit quando comedetis de fructibus terra, auferitis particulam separatam Domino. De primis fermenti panum vestrorum particulam auferitis ei, sicut par tem de area, sic separabis id. Fermentum istud propriè, si verum fatendum est, nos ipsi sumus, congregi & commixtis plurimi effientis, ut ex his absoluemur: frigidum enim cum calido, & aridum cum humido, porestates contraria commixtas, & contemporatas, animalium opifex in unum rediens, vnumquemque nostrum fecit ex ea congerie, quæ intelligitur fermenti nomine: cuius primaria duæ partes anima & corpus, primis Deo sunt consecranda. Sunt autem primis, sancti & ad virtutem pertinentes motus partis cuiusque, id est conseruntur cum area. Ergo sicut in area, triticum, hordeumque, & id genus alia leostum separantur; at ista vero & parte, & huiusmodi quisquilia dissipantur aliozita etiam apud nos, alia sunt optima, utilia, veros cibos præbentia, per quæ recta vita perficitur, quæ, quidem offerenda Deo sunt: alia vero patum diuinam, relinquenda, vel reiectione mortali generi; ab his autem auferenda particula.]

391. Ratum ergo est, azima esse familiariora creatori, ut dicatur apud Tertullianum lib. 4. in Marcion. c. 50. fermentum autem Symbolum esse malitia & nequitia, ut loquitur Apostolus 1. Cor. 5. mandans expurgari, *verus fermentum*, id est, incesto fornicatione hominem, ut carcer essent nona confessio, sicut per Christi gratiam erant azymi. Namquam Richardus Victorinus, tract. de dubiis à S. Bernardo propositis dub. 2. illos ipsos quæ azymi erant quoad fidem, censer iussos expurgare verus fermentum quoad opera, quod ad rem presentem perinde est. Semper enim habemus, fermentum esse Symbolum malitia. Verum peccati originis imaginem esse fermentum, pronuncia Ruperti 1. 2. in Exod. c. 1. quæ triana pro memoria fermenti notione latè disserit 1. 1. de offic. c. 12. esse typum hypocritæ, docemur ex illis Christi verbis: Attende à fermento Pharisæorum quod est hypocrisy. Apud Oseeam c. 7. proponitur ut Symbolum idolatriæ. Sic enim accipit S. Hieronymus verba illa: Quienit paululum cunitas à commissione fermenti, donec fermentaretur totum. Clemens lib. ad Palaest. c. 14. in fine, fermentum tamoris & inflationis, noram atque ad eo superbia symbolum esse docet; zymum vero humiliatis, ed quod non tutgeat, sed levissime sit, semperque subtiliter, idque esse censetur, quod in Paschate azymis vescentum, mandabatur. Similiter S. August. 3. contra Parthen. c. 2. ad corruptiōnem superbia refert, quia inflat, & velut ex vertutate primi hominis qui superbia lapsus est, quasi fermentata & corrupta mente, facit elatos in vnam confitacionem, qui fibinet in eam simili iactantie unitate consentiunt.] Plene vero de fermenti probis, & peruersa in Scripturis significatione, disserit Humbertus Episcopus Ilyæ candiæ l. contra Michaelis Constantiopolitanus & Graecorum calamias, jnitio dueto à fermenti vitiata origine. [Fermentum (inquit,) origo sit, cum aut spuma musti, seu fex cuiusdam rusticæ potionis, que apud Gallos cerevisia dicitur, vel certe ins elixati hordeant ciceris, sive lac scilicet, vel pecorum, corruptum, injicitur conspersa farina. Cum ergo spuma, fex, elixatum leguminum, & lac fucus vel pecorum corruptum, apud homines computentur inter foddas; constat fermentum foddibus non carere per omnia. Massa autem cuiuscumque fermentum injicitur, necesse est corruptiatur, sicut ait sapientissimus Paulus: Modicum fermentum, totam maffam corruptit. Vbiunque autem corruptio tam in divinis, quam in humanis lit-

sic dicunt ibi etiam deterioratio, seu viciositas aliqua substantia accidit, comprobatur. Vnde si non potest aliquando corruptio in bonam partem intelligi, nullus dubium est, quin fermentato azymum mundus sit, quod nullam corruptionem fermenti admittens, ex monda farina rancum, & pura aqua conficitur. Fermentum quoque si aliquandiu in massa negligitur, tanto exteram contumescit, ut vlera humanis viibus non proficit. Deinde panis fermentatus praeceps sit efficiens mucidum, quod ratissime incurrit azymum, ut post plenus ac solidus, non tumidus & cauernosus, ut fermentatus.] Ad multis Scripturis, quibus fermentum in pessima partem sumitur. Nec omittit Peleus, qui fermentato corruptos mores facit significat, cum ait,
Quid dicatur nisi hoc fermentum, ex quo semel intus levata est, rapto tecore exierit capricius?

Denique argumentatum à contrario, & azymis sinceritatem so portaret commandare, ratus est contrario intelligenti post fermenti prauitatem. Azymum enim est purissimum, sinceritatem, & sanctimonium Symbolum; ut proprietate Nicetas ad orat. 41. Naz. dicat virtutem debet esse azymum, & fermentatum. Hec cum iactant, quod igitur fronde diuinum Verbum ipsam scilicet fundatur, sinceritatem, & puritatem, cum nequitia & male mixta Symbolo, ausim componere?

Extrahatur, distinctis varijs fermenti qualitatibus.

391. Ad hunc nodum expediendum, recolenda est doctrina de qua superius c. 9 sub finem, ex D. Augustino, qui alibi hoc est l. 3. de doct. Christ. c. 25. eam item in exemplo fermenti de quo agimus. [Non putemus (inquit) esse prescriptum, ut quod in aliquo loco usque ad hunc modum significauerit, hoc eam tempore significare credamus. Nam & in vita operatione fermentum posuit Dominus, cum diceret: Caeute à fermento Pharisaeorum; & in laude cum diceret: Simile est regnum coloris mulieris, qua abscondit fermentum in tribus meijur farina donec fermentaretur toin. Huins igitur varietas obseruantur duas habet formas. Sic enim aliud sive aliud res quae significant, ut aut contraria aut ita omnino diversa significant. Contraria scilicet, cum alias in bono, alias in malo res eadem per similitudinem ponuntur; sicut hoc est, quod de fermento superاء dicitur. Tale est etiam, quod Leo significat Christum, vobis dicitur: Vtote leo de tribu Iuda; significat & diabolus, vobis scriptus est: Aduersarius vester Diabolus tanguius larvatus, & cuncti, quarens quem devoret. Ita serpens in bono. Estante asturi, & serpentis. In malo autem, serpens Eua seduxit astutia sua. In bono, panis: Ego sum panis viuis qui de celo descendit; In malo autem, panis. Panes occulsi libenter edite. Sic & alia plurima.] Multus est in hac se S. Greg. hom. 19. in Ezech. & l. 5. mor. c. 16. alii 37. ex hac regula, de fermento philosophandum est in praesenti, ut interculi quidem ob qualitates quadam suis, male honesti; alibi, vero ob viuum aut effectum aliquem bonum & commodum, sumatur in bonam partem, ipsumque Deo circa labem accommodetur.

Eam distinctionem virtutum & qualitatum, atque alio etiam significationum fermenti, continent haec Nazianzeni verba, orat. 42. [Hinc fermentum septem deum spatio submonet; (hi enim numerus omnium maxime mysticus, atque huic mundo consociatus;) hoc est verus, & acida prauitas; (non enim illud, quod panis effectus ac vitale est:) vt ne quod Aegyptiaca confessionis viajeum, nec villas Pharisaeica & impie doctrine reliquias nobis paremus.] Quod Theologus, conficiat mundu leptonium ait, Nicias referat ad productionem orbis, absolutum in seipso; cuiusque rufum consummationem in septimo annorum millesio. Quod secundum, videtur unde

hauserit, cum non sit nostrum nosse tempora. Fermenti vero proprietates reprobas, docet tradi, verustatem & aciditatem; bonas, vim calefactuam ideoque tumefactuam & subleuatiuam farinam, quam ait dici à Theologo vim fermenti vitalem. Haec ut non improbo, ita ipsam verustatem & aciditatem alter consideratas, benè sonate, & ad illam fermenti vitalem vim conducere, perspicuum existimo. Dicte enim videtur vitalis facultas, qua fermentum commodat panis consuendo, vnde vita sustentatur. At confidendo panis, eatenus usq[ue] est fermentum, quatenus massa præ verustate ad putredinem vergens, acescit abiecto sapore dulci quo prius pollebat. Illud vero putredinis rudimentum ex calore auctore, conseq[uit]ur massa rarefactio & tumor, vnde farinæ cui admiscetur, non modo gracie sapor, quippe è dilata fermenti aciditate temperatus; sed etiam soliditas & firmitas maior, qua ad cibandum & nutritiendum fit aprior. Feruor namque iuxta viscositatem massæ panis consumit; sicut è contrario panis infermentatus, etiam si corpus impinguat, qua ex causa inde cibabantur Athletæ, tamen viscidos humo es generat, & difficultatem concoctionis creat, ut dispergit. Didimus apud Constantinus l. 2. Geoponicon, & Joannes Langius epistola medic. l. 1. in 56. vnde vides quod Plinius recte notaquit l. 18. c. 11. totam originem vius quem habet fermentum ad panis confectionem, & huius vita sustentationem, ex aliquali illa putredine, & mutatione status sui in deterius, umore principium, indeque fieri, ut conspersio ad fermenti similitudinem trahatur.

Quomodo Verbum, humanitatis fermentum.

393. Hac quomodo in Verbum diuinum massa humanitatis copulatum cadant, perspicuum est. Modo non alio pertinere hinc fermenti & consperditionis, inde Verbi & humanitatis assumpta similitudinem in Scripturam & Patribus vñtparam, admonet Elias Cretonis ad orat. 51. Nazianzeni: etiam nonnulli Graeci apud Rupertum 2. de offic. c. 22. Et apud Stephanum Eduensem lde Sacram. Alc. c. 17. cœnuerint fermentum esse Symbolum Incarnationis, quia rumefacit; Deipara autem veteris de Spiritu sancto in cumuit. Ex quo ut Ruperus recte obiicit; se queretur, Deiparam esse panem nostrum. Propria igitur ratio est, quam ex Ella terigitur. Verbum enim Dei quamvis re ipsa planè immutatum; ex quo tamen per assumptionem humanitatis, deruit & exinanuit semet ipsum, massam cui copulatum est ac tenaciter illigatum, suis veluti qualitatibus ac prærogatiis imbut: cum humanitas sit aliquid eius persona quæ verè Deus est, & homo inde constitutus, non purus homo, sed Deus homo nominetur & sic. Insignis planè non iam tumor, sed magnitudo, & solida ampliatio, quam diuinum hoc fermentum, massa sue humanitatis assumpta conciliat. [Fermentum atque virtutem omnibus notam esse, non dubium est. Nam cum sit magnitudine paruum, specie simplex, natura commune, tantam fortitudinem intrinsecus gerit, ut cum reconditum fuerit in farina lucus, hoc totam massam faciat esse quod ipse est, & ita semper viuere cum cumulum aspersionis sue vigore diffundit, ut omnem ipsam magnitudinem pollinis, faciat fermentum: ac sic res ipsa fortitudine sua, molem sibi proprij vigoris acquirit.] Verba sunt Maximi apud Ambrosium serm. 1. que de diuino hoc fermento ad humanitatem Christi collato, veritatem habere, iuxta supradicta, nemo non videt.

Patrum suffragia.

394. Suffragantur Patres, qui mixturam trium farinæ satorum in qua fermentum per Evangelicam

mulierem est immisum, interpretantur Verbi Divini copulationem cum humanitate, interposito alieno Deiparae. Videatur hoc voluisse Cosmas Hieros. carm. in Theogon. cum dixit nouus ex Adam puerulus, fermenti natus est Filius. Sed explesse Petrus Chrysologus ferm. 67. & 71. factum fermentum magno pietatis Sacramento Verbum Dei, & satinæ humanitatis assumptionis coniunctum, scite proponit. Et ferm. 99. sub finem, admiratur diuinum consilium, quod cum mulier male humanum genus fermentasse fermento nequit, prouiderit è contrario diuina ars, ut per mulierem Deus Verbum, sanctificans naturæ nostræ pretiosissimis cibis atque primitis adhiberetur, tanquam fermentum: [Ve mulier que coruperat fermento mortis in Adam totam massam generis humani, fermento resurrectionis totam carnis nostre massam reintegret in Christo: vt mulier que consecrat panem gemitus & fudoris, panem vite coqueret, & salutis, & esset omnium viuentium mater vera per Christum, quæ erat in Adam mater omnium mortuorum. Ob hoc namque Christus naçci voluit, vt sicut per Euā venit ad omnes mors, ita per Mariam rediret omnibus vita. Quæ Maria huius fermenti implet typum, similitudinem præfert, consignat figuram, dum de supernis suscipit fermentum Verbi; & humanam carnem in alio Virginis, in alio Virginis, celestem totam conspersit in massam.]

Consernit S Bern. ferm. 2. de natu. Dom. & l. s. de confid. c. 10 quod enim fermentum ait esse fidem Deiparae, eò duxitaxat pertinet, quod hæc ut vocat commixtio & fermentum persona Verbi cum humanitate, nō nisi interposito alieno Virginis perfecta sit in eius vtero. Quia etiam ex caula Andreas Hierosol. orat. in Angelic. salutat. vocat Deiparam, [Fermentum sanctum ex quo totius humani generis massa fermentatur:] nempe, quia eius interuentu, Verbum humanitatis nostræ in uno individuo est copulatum: vnde in totam speciem refulsa est sanctificatio.

Et de hac fermentatione insignis locus ex S. Gregorio, adductus à S. Thoma opusc. 1. sub finem, ex Registro, & à Gennadio l. pro Synodo Florent. c. 2. sect. 8. nec non apud Anonymous à Steartis t. 4. bibl. editis, tractatu contra Græcos, in solutione quarti contra azimum ex Græca (vt ait) vita S. Gregorij, narrante que enī Græcis egisset legatus Constantinopol. [Solet plane (ait S. Gregorius) moniti quæstio, quod in Ecclesia alijs fermentum offerunt, alijs panes azymos. Esse namque Ecclesiam disinctam quatuor ordinibus, nouimus, scilicet, Romanorum, Alexandrinorum, Hierosolymitanorum & Antiochenorum: que Ecclesia generaliter nunconpanitur, cum vnam teneant Ca-holicam fidem, diuersis tamen viuntur officiorum mysterijs. Vnde fit, vt Romana Ecclesia, offerat panes azymos; propterea quod Deus sine vla commixtione carnem uscepit, sicut scriptum est: *Verbum caro factum est, & habitavit in nobis.* Sic ergo pane azymo efficitur corpus Christi: nam cœteræ supradictæ Ecclesiæ offerunt fermentatum, pro eo quod Verbum Patris induitum est carne, & est verus homo; sicut fermentum communictetur farinæ, & efficitur corpus Domini nostri Iesu Christi verum. Sed tam Romana Ecclesia, quam prædictæ, pro ineffabili mysterio, tam fermentatum, quam azymum, dum sumimus, vnum corpus nostri Salvatoris efficitur.]

Trepide allego in hanc quoque sententiam Gnosticos apud Irenæum l. 1. c. 1. sit camen hac non iam dilectorum confirmatione quam condimentum. Sic igitur habent. [Quoniam autem eorum quos salvaturus erat Salvator, initio accepit Paulum dixisse, *Et si delibatio sancta, & massa.* Delibationem quidem quod est spirituale dictum docentes, conspcionem autem nos, id est physicam Ecclesiam, cuius substantiam ad-

simplissime dicunt eum, & cum semetipso erexit, quoniam erat ipse fermentum.

*Ritus antiquus missationis fermenti,
eodem aptatus.*

395. Planè vero spectat ad hanc rem priscus ritus Ecclesiæ Catholice, cuius est mentio apud Autorem libri de Romanis Pontificibus, in Melchiade; vbi constitutum ab eo ait, [ve oblationes consecratae, per Ecclesiæ ex consecrati Episcopi dirigentur, quod declaratur fermentum.] Rursusque in Siricio. [Hic constituit, vt nullus Presbyter Missas celebraret per omnem hebdomadam, nisi consecratus Episcopi loci, suscipiat declaratum (fortè directum,) quod declaratur fermentum.] Sed & Innoc. I. epist. ad Decent. cap. 5. quærenti Decentio in vñus Romana Ecclesiæ mittendi à Pontifice fermentum per titulos intra ciuitatem constitutos, vñrpandus esset in parochijs. Negat id esse faciendum. Se namq; p; ait, tantum mittere fermentum ad Presbyteros, intra vibem positos die Dominico, vt quia Presbyteri illi plebem sibi creditam curant, conuenient non poterant ad Pontificem, fermentum ab ipso consecrum acciperent per acholytos, vt [se (inquit) à nostra communione, maximè illa die, non indicent separatos.]

Differunt de hoc ritu Cusanus epist. 7. ad Bohemos & Anonymous. Autor operis de Diuinis officijs quem quoad hoc ponticum descripsit Pamelius tom. 1. Liturg. Lat. pag. 489. Fusè item Baronius anno 313. à num. 48. cui adhæsit Seuerinus Binius in notis ad vitam Melchiadi Papæ, putatque Baronius aliud non fuisse, quæm fermentum ab Episcopo benedictum ex quo coagmentaretur massa, & panis fermentaretur, qui dicerent oblatio; & à prima materia, declaretur, id est, non inveniatur, fermentum: quoniam non esset fermentum nudum, sed panis fermentatum benedictus, quo Episcopus in Symbolum communionis, Presbyteros sua communionis impertiret. Nolo indicium Scriptoris æterna memoria dignissimi interpellare. Fermentum tamen ab ipso Pontifice sive Episcopo benedicatum, pro pane ex eo fermento cœficiendu[m] esse, non video quid euincat, cum missum postius panem fermentatum ab Antistite ipso, benedictum, procluius sit existimare. Declaratum item fermentum, idem esse quod denominatum, sègrè persuaderet; cum sit in promptu nativa vocabuli notio, opportune cadens in hunc locum, ferensque, mysteria in fermento latenta cum dirigerent, declarata fuisse, sive ex brevi quapiam formula tunc recitata; sive ex doctrina declarata in Ecclesia, innotuisse danib[us] & accipientibus fermentum illud: nempe, non modo ab signum communionis Catholice, sed etiam & quidem primò ad designandam radicem nostræ inter nos & cum Christo communionis, quæ ex unione humanitatis ad Verbum Dei illam fermentans, est derivata. In hanc siquidem coniunctionem, primò ac præcipue collimasse mysterium illud & Sacramentum fermenti, (sic enim Innocentius supra nominat, quod Iustellus ad canones Ecclesiæ vniuersitæ, & alijs nonnulli perperam accepérunt de Eucharistie Sacramento;) argumentum est, quod haec sit primaria fermentatio cuius est in Scripturis mentio: vnde nostra quoque cum Deo fermentatio, & in vnam fidè coniunctio, orum habuerit,

Massa totius humana, à Verbo, per singularem Christi humanitatem fermentatio.

396. Fermentationem alteram, à Diuino Verbo primitijs conspcionis nostræ coniuncto, cœ uitam in tota humana nature massa, facile erit intelligere; si supponamus cum S. Macario hom. 24. statum nostrum

ex quo per Adamum sumus fermentati. [Quemadmodum Adam transgressus mandatum, (inquit S. Macarius,) fermentum malitiositas; itidem & participatio quae ex eo nati sunt, ac viuens sum genus Adæ, fermentum illius patriceps effectum est. Vnde tandem promoverunt, & creuerunt in hominibus affectiones peccati, ut adulteria vsque, ad pedularias, idoleam culturas, cedes, & alia abiurda devenerint, donec humanitas vno esset fermentata: Quod quidem apud homines ita invalidum, ut ne Deum quidem esse possent, sed adorarent lapides anima carentes, neque posse intellexerent Deum capere, tam profundè fermentum illud requirit affectionum, conperferat pragmata veteris Adæ.] Tantum S. Pater, de peccati fermento, quo primus Adam se primus, tum omnem potestatem commaculauit & deprauauit. Sequitur ergo eundem, quod è contrario Deus, per Verbum suum conseruent ad eam fermentationem qua unius singulari natura speciei nostra coniunctum est, viuendum quoque speciem scilicet fermentari. [Eodem modo (inquit) placuit Domino, in aduentu suo pati pro omnibus, & eos proprio sanguine redimere, ac fermentum coeleste bonitatis fidelibus animis infondere, que sub peccatorum redacta fuerant: ita promissione ac clementio, omnem mandatorum iustitiam, & virtutem vniuersitas, in eis completere, donec in bono fermentaretur in vnum, & cum Domino euaderent in regnum spirituum.]

Fuit scopus Incarnationis, iuxta Patres.

397. Hunc fuisse Incarnationis Verbi & secunda fermentationis haec enim expedita finem, pulchre attigit Silvanus 1.2. de Trinit. cum ait: [Virgo, partus, & corpus, postquam crux, mortis inferi, salus nostra est. Humanum generis causa, Dei Filius natus ex Virg'ne ex Spiritu sancto, ipso sibi in hac operatione famulante, & (nam videlicet Dei) inumbante virtute, corporis ibi inita confeuit: & exordia carnis instituit, ut homo factus ex Virgine natura in se carnis acciperet, prius hinc admixtione societatem, sanctificatum in vestitu generis humani corporis existere, ut quemadmodum omnes in se per id quod corporeum se esse volunt conderentur; ita rursum in omnes ipse, per id quod eius est inuisibile, referatur.]

Optime item Naz. orat 36. num. 89. post exposta divina Christi nomina. [Nunc (inquit) ad ea veniam, quae propria nostra sunt, humanitatique assumptio. Homo itaque dicitur, non solum ut per corpus à corporibus capiatur, qui aliquo ob imperceptibilem naturam suam capi non poterat: sed etiam, ut per se humanum sanctificare affectat, fermentumque instar unius massa sit, sibiique viuens, quod condemnatum fuerat, totum illud à condemnata one liberet, omnia pro nobis, quae nos sumus, excepto peccato, factus, corpus, anima, mens, (per quae videlicet mors prævaricata) sc. quod ex his communis est, homo.]

Ad eandem mentem Isidorus Pelus. lib. 1. epist. 201. [Cœ orum regnum fermento comparatus est, hoc est Domini & Salvatoris nostri Incarnationi, peccati omnis experti, qui viuenterunt terram orbem conspergunt, & viros corporis ex nostra substantia atque a Genitice Dei Maria (unum) coagulationem, quæ homines omnes qui ab orbe condito extiterunt, ad nouum omnem renoniant.]

Copiose ac splendide S. Maximus sermone apud Ambrosium 5. [Dominus (inquit) est fermentum; quia fermentum non nisi de tritico fieri solet. Restet ergo fermento Dominus comparatur, qui cum esset specie homo, humilitate parvus, imbecillitate deictus, tanta intrepido sapientia virtute pollebat, ut doctrinam ipsius mundus ipse vix caperet: qui cum se capit per totum orbem Diuinitatis vigore diffundere, statim om-

ne hominum genus in substantiam suam cui potestate protraxit, ut & iugum Spiritus sui sancti infunderet omnibus; hoc est, Christianos cunctos, faceret esse quod Christus est. Nam quod homo Dominus Iesus unus & solus, esset in mundo tanquam fermentum in massa reconditum, viuenteros homines praestit esse quod ipse est.] Et mox. [Sicut igitur fermentum, cum in cumulum conspergendum est farinam, constringit, comminxit, dissipatur, & ipsum omne dissolvitur, ut dispersum illam farinam multitudinem in unum vigorem constringat, atque in solidum corpus redigat, quod in pulueris modum ipsa diminutione languagebat, faciatque coniunctione sui vitem massam, quod pro pria dissolutione videbatur inutile: sic & Dominus Iesus Christus, cum esset totius mundi fermentum, diversis passionibus confractus, laceratus & dissolitus est, & luccus eius pro salute nostra, qui est pretiosus sanguis, effusus est, ut admixtione sui omne genus humanum solidaret, quod per diuersa antra relookutum iacebat. Sic enim velut fermentum quoddam nos, qui farina ex gentibus videbamus esse, adhuc sumus. Nos inquam, qui per totum orbem dispersi & dimicantes, penitus iacebamus, vigore passionis Christi, in ipsius corpus redacti sumus, sicut beatus Apostolus ait: Quoniam sumus corpus Christi & membra. Nos igitur qui ex nationibus in pulueri modum è terra facie iacebamus, aspersione sanguinis Domini, in massam soliditatis eius aggregantr.]

Similiter Deiparam alloquens S. Germanus Constantinopol. orat. de nativ. Deip. [Benedicta tu inter malitias, spiritualis Bethleem natura atque cognitio, viui panis domus spiritualis, & facta & appellata. In te enim habitauit nobiscum contemporatus non commissus fermento, rotum sibi Adamum fermentans, ut panis fieret viuus ac coelestis.]

Vsus doctrinæ.

398. Effectum hunc diuini fermenti in massam nostram, emulari dituntur quotquot praesertim à Christo beneficium, ritè estimant. [Quisquis illi fermento Christi adhaeret, efficietur & ipse fermentum, tam sibi viuus, quam idoneus viuenteris, & de sua certa salute, & de aliorum acquisitione securus.] Verba sunt Maximi sermone illo 5. Fuisseque hoc vitium suum, ut essent in viribus aliqui, qui quasi fermentum facti alijs, multos ad lui imitatione traherent, dixit S. Chrysostomus hom. 43. in Genes. talesque fuisse Mosem & Aaron qui fermentum in morte mulcerat patris virtutis emulatores reddiderant, ait orat. de S. Eustachio in fine; vbi quod de Mose & Aarone retulimus, confirmat ex eo quod præter filios Israël, ascendit de Aegypto cum eis, vulgo promiscuum innumerabile: quod S. Chrysostomus censet eorum fuisse, qui probo Mosis & Aaronis exemplo fermentati, ad Hebreos citus accelerabant. Tale fermentum si in viribus abundaret, diffundirentur honesti amor, & vitij dilatatio inhibetur. Rectè enim pronunciavit est à S. Matthia, ut refert Clem. Alex. 7. Strom. cap. 8. pag. 828. [Si peccant vicini electi, peccant electus. Nam si se ita gessisset ut iuber verbum, seu ratio, eius vitam ita esset teneritus vicinus, ut non peccasset.] Fermentasset videlicet illum; & quam à Christi fermento accepit beneficium, in alium prodidisset, factus & ipse instrumentum divinae bonitatis, ut ibidem præmisset Clemens; quo nescio an quicquid homini gloriobus queat accidere.

Verbis in speciem oppositum ferentibus, sed recipi sensu eodem, S. Ambrosius lib. 2. de Pœnit. cap. 15. ait. [Ecclæsam, arque aded probos quoque, expurgare alienum fermentum: sive quod tota Ecclesia inscipiat onus peccatoris, cui compatienduo & fletu, & oratione, & dolore est; & quasi fermento eius se totam con-

NATURÆ
OMNIS I.
CHRISTI
ET
SINUS II.
ATTRIBUTIS
RIGIS VI.

conspergat, ut per vniuersos, ea quae superflua sunt in aliquo penitentiam agente, viritudi misericordie, aut compassionis velut collativa quadam admixtione purgentur: sive ut illa mulier euangelica docet, quae ty-
pum pretendit Ecclesie, eò quod fermentum abicondit in farina sua, donec fermentaretur totum, ut mun-
dū omne sumatur. Docuit me Dominus in Euangelio,
qui sit fermentum, dicem: Non intelligitis quia non de
pana dixi: Attende a fermento Pharisaeorum & Saddu-
ceorum. Tunc (inquit) intellexerunt, quia non dixit à
panibus, sed à doctrina Pharisaeorum & Sadduceorum at-
tenderent sibi. Hoc ergo fermentum, hoc est doctrinam
Pharisaeorum, & disputationem Sadduceorum abicondit
Ecclesia in farina sua, cum literarum legis dariorem,
spirituali interpretatione mollinit, & velut mola quadam
sue disputationis infregit, proferens velut de fol-
liculis literarum mysteriorum interna secreta, & resur-
rectionis fidem altruis, qua Dei misericordi prædi-
catur, qua reparari vita creditur mortuorum.]

399. Misericordia est contrario, & omni probro cooperti,
qui ut modici fermentum totam massam corruptunt,
facti instrumenta satana ad fermentandos mortales, &
fructum illius fermenti quod Christus est, disperden-
dum contraria effectu. Hoc in omnes plane improbos
cadere, quorum vel exemplo, vel quod deterius est in-
stigatione, aut impulsu, alii ad malum inducantur: S.
Chrysostom. i. 5. in ep. 1. ad Cor. recte monuit, di-

cens, non solum forniciatum ab Apostolo reprehendi-
sum, fuisse fermentum alios corrupti aptum; sed
idem esse de quo quis improbo statuendum. Heu quam
multiplex in orbe fermentum huiusmodi. Verissime
fanè Egypto mundus collatus est, ut obseruat Pe-
trus Cellensis l. de panibus c. 4. in fine. [In Egypto, nec
nominata azyma: totum fermentatur, totum cor-
rumpitur. Melior dicitur, qui corruptior. *Coinquinatu*,
& *infidelibus*, nihil mundum (vt ait Apostolus,) sed
polluta sunt corum mens & conscientia. Etiam quiescens
Egyptius ab operatione exteriori, iuxta quod dicit
Salomon: manus in manu, non erit innocens malum: dum
non animaduerit, fermentatur. Sicut pasta, non solum
cum ei admiscetur fermentum, fermentatur; sed mul-
tum magis cum à commixtione cessat, qui commiscuit,
& ipsa pasta bene cooperta, quasi quiescens obdormit. Sic animo concepta malitia, et si videatur aliquanto
tempore (forte, quia deest occasio) à malo opere
cessare, eo tamen quasi acrua levit in corde, quo non
transit in opere. Vnde Oseas. Paululum cunctis quies-
cunt à commixtione fermenti, donec fermentaretur totum:
quasi diceret; ut studiosius cogitatum perpetret malum;
callidius pro tempore trahit manum.] Si qui
malo in speciem temperant, non sunt à malo fermento
immunes, quantum erit orbis fermentum, quā-
que verè fas erit dicere, corrupti sum, non est qui fa-
ciat bonum, non est usque ad unum.

LIBER